

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІА
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ПОЗНАНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І БІЗНЕСУ
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КЛАЙПЕДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(ЛИТВА)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**
(збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-методичної конференції)
6-7 березня 2025 р.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ : ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ : збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-методичної конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.). Одеса : ОНЕУ, 2025. – 433 с.

Оргкомітет конференції (згідно наказу ОНЕУ №200 від «27» грудня 2024 року) :

- **Анатолій Ковальов** – доктор екон. наук, професор, ректор ОНЕУ;
- **Володимир Шинкаренко** – к.ф.-м.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ОНЕУ;
- **Ханна Левандовська** – професор Академії прикладних наук Державного університету імені Стефана Баторія в м. Скерневиці, Республіка Польща;
- **Александра Гавел** – професор Відділу Міжнародної Конкурентоспроможності Познанського університету економіки та бізнесу, Республіка Польща;
- **Марина Юрченко** – к.ф.-м.н., доцент Клайпедського університету, Литва;
- **Марина Слатвінська** – керівник Центру забезпечення якості освіти, д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів ОНЕУ;
- **Наталія Сиротенко** – к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ;
- **Юлія Асєєва** – зав. кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки, академік НАН ВО України, д. психол. н. (MD), доцент ОНЕУ;
- **Лілія Жердецька** – д.е.н., доцент, зав. кафедри банківської справи ОНЕУ;
- **Яна Сало** – к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики ОНЕУ;
- **Катерина Семенова** – к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ;
- **Тетяна Збрицька** – к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці ОНЕУ;
- **Олена Сергєєва** – к.е.н., доцент кафедри банківської справи ОНЕУ;
- **Лідія Морщакова** – фахівець I категорії навчально-методичного відділу ОНЕУ.

У рамках роботи конференції представлені такі тематичні напрями:

- 1) ефективний менеджмент освітньої діяльності та інтелектуалізація праці науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти;
- 2) студентоцетрований підхід у навчанні: сучасні методики викладання, засоби та методи досягнення програмних результатів навчання;
- 3) інноваційні моделі розвитку науково-педагогічної компетентності викладачів у системі вищої освіти;
- 4) діджиталізація систем та технологій навчання у закладах вищої освіти в сучасних умовах.

У збірник увійшли тези доповідей учасників конференції, які відповідають тематиці конференції та містять науково-методичні розробки з питань забезпечення якості вищої освіти.

Тези друкуються в авторській редакції.

**Вітання учасників
VIII Міжнародної науково-методичної конференції
«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

Шановні учасники конференції!

Щиро раді вітати Вас від імені Одеського національного економічного університету на VIII Міжнародній науково-методичній конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку».

Понад три роки триває повномасштабна кривава війна. Російська військова агресія негативно вплинула на всі сфери суспільного та економічного життя в Україні. Вища освіта одна із найбільш постраждалих галузей. Кадрові втрати викладацького складу, значне зниження кількості абітурієнтів, важкий психологічний стан викладачів та здобувачів освіти, повітряні тривоги, погіршення фінансового стану закладів вищої освіти (ЗВО) негативно впливають на якість освітнього процесу. Незважаючи на труднощі, науково-педагогічний персонал українських вишів продовжує наполегливу працю з підготовки висококваліфікованих фахівців. Освітній процес в умовах війни потребує швидкої адаптації до реалій сьогодення, втілення новітніх освітніх технологій, впровадження інноваційних методів навчання. Зазначені фактори зумовлюють необхідність постійного вдосконалення викладачів ЗВО за рахунок набуття досвіду застосування ефективних методів навчання та сучасних методологічних підходів до забезпечення якості освіти.

Дякуємо за виявлену увагу та інтерес до нашого заходу викладачів найкращих українських та закордонного університетів. Незважаючи на військову агресію, кількість учасників конференції не зменшилась. Змішаний формат проведення конференції дозволив об'єднати представників із понад 40 закладів вищої освіти, зокрема наших Польських партнерів і співорганізаторів конференції – Державний університет імені Стефана Баторія та Познанський університет економіки і бізнесу, а також Клайпедський університет із Литви. Організатори заходу отримали заявки майже від 200 учасників, більшість з яких зголосилися виступити із доповідями та опублікувати тези доповідей.

Бажаємо учасникам конференції плідної роботи, творчої результативної дискусії, активності у пошуку нових ідей у контексті вирішення актуальних проблем забезпечення якості вищої освіти!

Усім міцного здоров'я, добробуту та нових наукових звершень!

СЕКЦІЯ 1

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

EDUCATION AS A TOOL OF CULTURAL DIPLOMACY AND FORMATION OF NATIONAL IDENTITY

Education has long served as a cornerstone for fostering understanding and cooperation among diverse cultures. In a world where societies are increasingly interconnected, education facilitates meaningful exchanges of ideas, values, and traditions across cultural boundaries. In this context, education is not merely about imparting knowledge or skills; it acts as a bridge that connects individuals and communities from different parts of the world. It helps dispel stereotypes, encourages empathy, and fosters mutual respect. For countries seeking to enhance their international standing, education has evolved into a strategic instrument of cultural diplomacy – a means to project soft power, communicate national identity, and promote core values.

Furthermore, in the globalized world, the significance of education as a tool for cultural diplomacy is magnified by the growing interconnectedness of economies and societies. Institutions of higher learning become platforms for international dialogue, enabling countries to engage with diverse audiences and foster collaborative partnerships. By welcoming students, researchers, and academics from around the globe, these institutions act as conduits for exchanging ideas and strengthening cultural ties.

Education plays a dual role in globalization. It not only supports personal and professional growth for individuals but also serves as a key mechanism for nations to enhance their global influence. By embedding cultural values and promoting national identity through education, countries can build bridges across cultural divides, contributing to a more inclusive and cooperative international community. Globalization, which increasingly erases borders between countries, simultaneously creates serious competition among nations for influence, cultural recognition, and prestige in the global community. In this complex environment, education becomes a powerful instrument for preserving and disseminating national identity, as well as for forming a positive image of a country on the international stage. Through educational programs and cultural diplomacy, countries have the opportunity to showcase their unique cultural heritage and values, which is especially important in today's globalized world.

Contemporary global challenges, such as increasing migration flows, cultural hybridization, and the rapid development of digital technologies, create new conditions for interaction between countries. In this context, cultural diplomacy through education acquires strategic importance in international relations. Universities and educational institutions become platforms for intercultural exchange, facilitating the dissemination of national cultural values beyond borders. They create an environment where students from different countries can not only gain knowledge but also deeply immerse themselves in the culture of the host country.

Globalization, despite its positive aspects, poses a threat to the loss of unique national traditions and cultural heritage. In this context, education plays a key role in strengthening national identity by introducing foreign students to the cultural features of the country.

Universities that offer specialized programs in language, literature, arts, and history act as ambassadors of national cultures. They not only spread knowledge but also shape a positive image of the state in the world. This allows foreigners to gain a deeper understanding of the richness and uniqueness of Ukrainian national heritage, fostering long-term cultural connections. Such programs help foreign students not only integrate into a new cultural environment but also become cultural ambassadors who, upon returning home, share their positive experiences about the host country.

The development of digital technologies opens new opportunities for education, particularly for distance learning and online programs. This significantly expands the geographical reach of educational institutions' cultural influence, enabling them to attract students from different corners

of the world. Digital platforms become powerful tools for promoting national culture, while online educational courses allow students to familiarize themselves with the cultural traditions and language of a country remotely.

Higher education is one of the key mechanisms that facilitates the dissemination of national cultural values abroad. Through various programs and initiatives, universities become platforms for intercultural exchange, contributing to the formation of a positive image of the country on the international stage. Key aspects of this activity include attracting foreign students, establishing cultural education centers abroad, and organizing specialized programs and events.

Universities actively develop and implement educational programs targeted at foreign students. These programs include courses in language and culture, enabling participants not only to receive academic education but also to immerse themselves deeply in the cultural environment of the host country. For instance, Ukrainian universities offer programs in Ukrainian language, literature, history, and culture that help foreign students understand the uniqueness and multidimensionality of Ukrainian national identity.

A network of cultural and educational centers, such as the Ukrainian Institute or the Goethe-Institut, plays a crucial role in promoting national culture abroad. These centers organize various events, including language courses, lectures, exhibitions, festivals, and other cultural activities, allowing a wide audience to familiarize themselves with the cultural heritage of the country. According to research by Gienow-Hecht and Donfried [1, p. 21], such institutions contribute to shaping a positive image of the country through cultural diplomacy.

Organizing international summer schools, national cuisine or arts festivals is another effective means of promoting national culture. These events provide foreign students and participants the opportunity not only to learn about the country's culture but also to interact directly with its representatives. Such programs enable students from different countries to experience the national culture's essence, fostering deeper understanding and respect for it. Higher education is a vital tool for spreading national cultural values abroad. Through various international programs and initiatives, universities become key players in shaping intercultural dialogue and strengthening international relations. This activity contributes to disseminating knowledge about a country's culture, traditions, and values, forming a positive image on the global stage.

One of the main directions for spreading national values is international exchange programs. Programs such as Fulbright, Erasmus+, or DAAD provide students and educators opportunities to study and teach abroad. Participation in these programs enables Ukrainian students to present their culture, history, and language while integrating the best practices of foreign education. They help strengthen cultural ties and create new opportunities for collaboration between countries [2, p. 28].

Another important tool of cultural diplomacy is providing scholarships for foreign students. Many countries establish programs supporting foreign students studying at their national universities. For instance, the Global Korea Scholarship program allows students worldwide to study in South Korea, learn about its culture and traditions, and later share this knowledge in their home countries. Such programs not only support talented youth but also foster a positive attitude toward the host country [1, p. 58].

Thus, education is one of the key tools of cultural diplomacy, allowing nations to strengthen their national identity, spread cultural values abroad, and shape a positive international image. Higher education, through academic exchange programs, the attraction of foreign students, and the organization of cultural events, plays a crucial role in fostering intercultural dialogue. In today's world, where competition for international influence is intensifying, educational initiatives hold strategic importance for developing long-term international relationships.

References:

1. Gienow-Hecht J.C.E., Donfried M.C. Cultural Diplomacy: Beyond the National Interest? New York: Berghahn Books, 2010.
2. Nye J.S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: PublicAffairs, 2004.

Жарікова О. Б.

*доцент кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна*

Пащенко О. В.

*доцент кафедри економічної теорії
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна*

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах трансформації суспільства ефективність освітнього процесу у закладах вищої освіти значною мірою залежить від якості управління освітньою діяльністю та рівня інтелектуалізації праці науково-педагогічних працівників. Інтелектуалізація праці сприяє впровадженню інноваційних підходів до навчання, розвитку професійної компетентності та адаптації до вимог цифрового суспільства. Водночас ефективний менеджмент створює умови для оптимального використання ресурсів, забезпечує прозорість процесів, підтримує академічну доброчесність та орієнтується на досягнення освітніх цілей. Синергія цих чинників є запорукою формування конкурентоспроможних випускників, які відповідають сучасним запитам ринку праці.[1; 2]

З розвитком глобалізаційних процесів змінюється і підхід до управління вищими навчальними закладами, керівництво кожного вищого навчального закладу намагається здійснювати більш ефективну управлінську діяльність на основі застосування інноваційних підходів до управління. [1; 2]

Управління закладами вищої освіти в умовах застосування інновацій - це управлінська діяльність керівників закладів вищої освіти щодо забезпечення їх розвитку та ефективного функціонування, підвищення якості освітніх послуг та вдосконалення освітнього процесу. Застосування інновацій в управлінні вищими навчальними закладами доводить, що необхідно ретельно вивчати інноваційний потенціал вищих навчальних закладів і лише після цього можна приймати управлінські рішення з метою досягнення цілей управління. Використання інновацій в управлінні вищими навчальними закладами гарантує стратегічне управління вищими навчальними закладами на належному рівні, підвищує якість освітніх послуг, сприяє розвитку наукових досліджень і розробок, підвищує рівень інноваційного потенціалу вищих навчальних закладів і гарантує технізацію та автоматизацію навчального процесу. Управління вищими навчальними закладами як управлінська діяльність, з точки зору застосування інновацій, визначається як рівень ефективності функціонування, рівень професійної активності персоналу, рівень кваліфікації персоналу вищих навчальних закладів, рівень успішності студентів у процесі освітньої діяльності, рівень ресурсного забезпечення вищих навчальних закладів, рівень інноваційного потенціалу, рівень інноваційного потенціалу, а також рівень автоматизації та технологізації навчального процесу, на який впливає рівень інноваційного потенціалу. [1]

Питання навчального процесу в системі педагогічного менеджменту вищих навчальних закладів стверджує, що ключовими об'єктами системи управління є:

- а) ефективність навчального процесу;
- б) рівень професійної діяльності декана;
- в) рівень діяльності кафедри;
- г) рівень професійної діяльності науково-педагогічних працівників;
- д) рівень навчальної активності студентів;

При цьому система управління вищими навчальними закладами включає:

- 1) суб'єкт управління вищим навчальним закладом;

- 2) об'єкт управління вищим навчальним закладом;
- 3) підсистему забезпечення навчального процесу;
- 4) підсистему маркетингу та моніторингу зовнішнього середовища;
- 5) підсистему забезпечення належної якості підготовки студентів - майбутніх фахівців.

Важливим елементом у контексті стратегічного управління закладами вищої освіти є їх стратегічний потенціал, тобто розвиток і зміцнення наявних та потенційних можливостей і ресурсів, які мають бути використані в процесі управління закладами вищої освіти. У звіті зазначається, що важливим елементом у контексті стратегічного управління закладами вищої освіти є розвиток і зміцнення їх стратегічного потенціалу, тобто наявних і потенційних можливостей та ресурсів, які мають бути використані в процесі управління закладами вищої освіти. При цьому стратегічне управління закладами вищої освіти ґрунтується на вдосконаленні процесів управління викладацьким складом, всебічному сприянні мотивації праці та підвищенні ефективності управління закладами вищої освіти в контексті модернізації системи освіти. [1; 2]

Управління закладами вищої освіти базується на таких елементах, як наука, освіта та культура. Водночас реформи в управлінні закладами вищої освіти мають базуватися на парадигмі управління закладом вищої освіти. Парадигма управління вищим навчальним закладом повинна мати належний рівень автономії, а процес управління вищим навчальним закладом повинен базуватися на неоліберальній моделі, яка найбільш широко використовується в розвинених країнах світу. [1; 2]

У сучасному бізнес-середовищі розвиток професійних навичок працівників та керівників має велике значення, саме тому для вдосконалення освітнього процесу організовуються різноманітні курси, тренінги, індивідуальні заняття та напрями розвитку компетенцій. Виходячи з цього, необхідно концептуально визначити необхідність перегляду існуючих інструментів управління освітою, зокрема управління освітніми послугами, не тільки для логічного завершення освітнього процесу, але й для підвищення якості цих послуг та підвищення лояльності та зацікавленості аудиторії. [1; 2]

У Європейському просторі вищої освіти навчання та викладання орієнтовані на студента. Університети повинні забезпечувати сприятливі умови для навчання студентів з різними потребами та здібностями. Університети повинні розвивати культуру і середовище, де студенти і викладачі вчать один в одного (European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching, n.d.). Впроваджуючи принципи студентоцентрованого навчання, здобувачі вищої освіти та викладачі стають рівноправними учасниками освітнього процесу і можуть:

- заохочувати здобувачів вищої освіти відігравати роль автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;

- формувати їхні індивідуальні освітні траєкторії освітнє середовище з акцентом на задоволення потреб та інтересів осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, у тому числі надання їм відповідних можливостей;

- будувати освітній процес на засадах взаємоповаги та партнерства між учасниками освітнього процесу» (Закон України, 2014, ст. 1). [1; 2]

Педагогічний менеджмент є важливим інструментом забезпечення ефективної діяльності закладів вищої освіти в сучасних умовах. Впровадження педагогічного менеджменту у вищих навчальних закладах дозволяє підвищити якість освітніх послуг, відповідати викликам сучасного суспільства та досягти успіху в конкурентній боротьбі. [1; 2; 3]

Так, на рисунку 1 наводиться рейтинг системи вищої освіти 50 країн світу (США - 100, Швейцарія 90,1, Данія 85,7, Сінгапур 84,5, Швеція 84,3, Великобританія 83,6, Канада 83,2, Фінляндія 82,8, Австралія 82,2, Нідерланди 81 та ін.) за індексом ефективності національних систем вищої освіти за 2020 рік. Отже, згідно даного рисунку 1 можна зробити висновок, що з першого по третє місце у глобальному рейтингу ефективності національних систем вищої освіти посідають США, Швейцарія та Данія з оцінками 100,0, 90,1 та 85,7. На четвертій, п'ятій та шостій позиціях - Сінгапур, Швеція та Великобританія відповідно. Німеччина, Франція та Ізраїль посідають 16-те, 17-те та 18-те місця. Польща, в якій навчається велика кількість

студентів з нашої країни, посідає 32 місце. Україна посіла 36 місце з 50 країн з результатом 47,8 бала. Зазначимо, що у 2012 році Україна посідала 25 місце. Трійку лідерів у рейтингу замикають Мексика, Індія та Індонезія з індексом нижче 42,0. [1; 3]

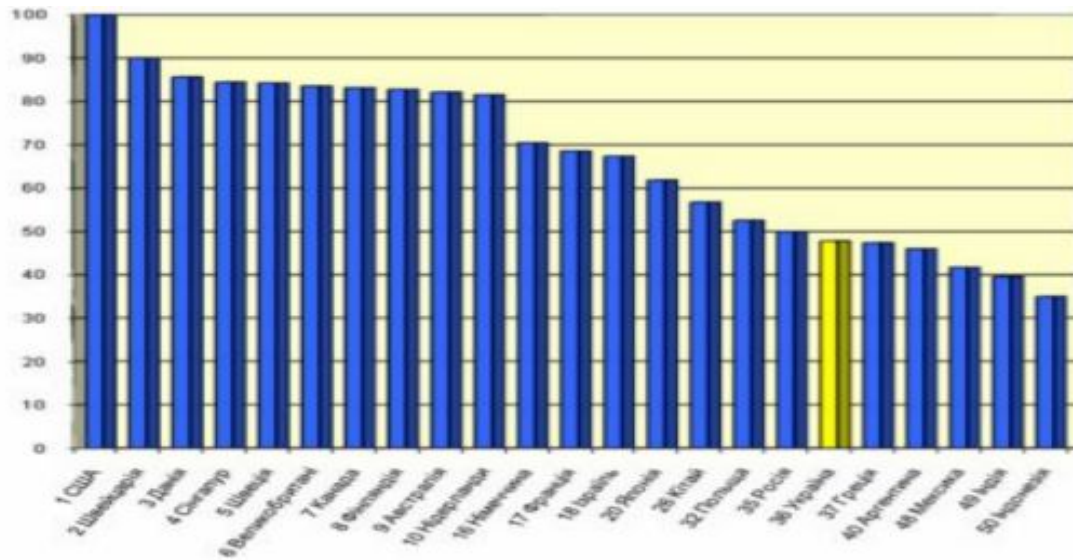

Рис.1 Рейтинг країн за індексом ефективності національних систем вищої освіти у 2020 р. Джерело: [3]

Отже, результати дослідження дозволили порівняти ефективність національних систем вищої освіти низки країн, що перебувають на різних етапах соціально-економічного розвитку. В Україні серед різних видів оцінювання діяльності педагогічних працівників дедалі більшого значення набувають оцінки учнів. Оцінювання студентами є поширеним видом оцінювання діяльності викладачів, який вже понад півстоліття застосовується у зарубіжних вищих навчальних закладах. З огляду на вищезазначене, важливим для студентів закладів вищої освіти є оцінювання якості освітнього процесу, і зокрема освітньої діяльності викладачів. В умовах університетської автономії оцінювання діяльності викладачів студентами має не лише загальні риси, а й низку особливостей, які потребують аналізу, порівняння, формулювання висновків та поширення передових ідей у практику українських закладів вищої освіти. Важливим чинником підвищення конкурентоспроможності освіти в сучасній Україні є посилення співпраці між вищими навчальними закладами та академічними установами як у сфері наукових досліджень, так і в підготовці молодих науковців. Основною причиною, що стримує прогресивний розвиток освіти і навчання в Україні, є низький попит на висококваліфікованих працівників в умовах надлишкової кон'юнктури ринку праці, нестабільного економічного розвитку та відсутності чітких економічних пріоритетів.

Список використаних джерел:

1. Петков С.В. Проблема раціонального використання часу в управлінській діяльності як основа ефективного менеджменту в органах внутрішніх справ України. *Право і Безпека*. 2005. Т. 4, № 3. С. 79-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2005_4_3_23
2. Словник термінів з менеджменту, маркетингу і товарознавства у фармації та біотехнології для студентів Інституту хімії та хімічних технологій базових напрямів 6.051401 «Біотехнологія», 6.120201 «Фармація». М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка»; уклад.: Д.Б. Баранович, А.М. Кричковська, Л.Р. Журахівська, Л. І. Лубенець, О. В. Швед, І. І. Губицька, В. П. Новіков. Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 128 с. Бібліогр.: с. 123-127.
3. Рейтинг ефективності національних систем вищої освіти. *Гуманітарний портал: Дослідження. Центр гуманітарних технологій*, 2006–2021. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-index-of-cognitive-skills-and-educational> – (дата звернення: 23.12.2024)

Пелецишин Р. М.
доцент кафедри соціально-гуманітарних
та фундаментальних дисциплін
Прикарпатський інститут ім. М. Грушевського
Міжрегіональної академії управління персоналом,
м Трускавець, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Дослідження особливостей розвитку освіти в умовах російської агресії, питання різностороннє. Розглянемо нижче, які ризики в освіті зумовила війна, за якою методикою оцінюються ризики безпеки в системі освіти, а також перспективи розвитку освіти в Україні.

Низка державних інституцій в Україні, зокрема МОН України, приділяє багато уваги дослідженню процесів у сфері освіти, впливу війни на діяльність закладів освіти та їх учасників, визначає напрями розвитку освіти на перспективу.

Проведене дослідження показало, що російська агресія в Україні зумовила негативні впливи на усі галузі розвитку національної економіки, у т.ч. на галузь освіти. До таких негативних впливів на діяльність закладів освіти в Україні варто віднести наступні:

- зруйновано багато шкіл та інших об'єктів освітньої сфери діяльності;
- збільшилися потоки вимушеної міграції населення, у т.ч. і дітей шкільного віку;
- виникла додаткова потреба у наявності більшої кількості сховищ для проведення навчальних занять під час тривоги у закладах освіти;
- знизився рівень знань учнів та навичок соціалізації у них;
- закрилися деякі заклади освіти;
- освітні процеси перейшли у формат «онлайн» або змішане навчання, залежно від безпекової ситуації;
- окрема категорія учнів залишила навчання в школі в Україні та навчається за кордоном [1].

Виявлено, що війна в умовах російської агресії зумовила перехід до дистанційного навчання в окупованих територіях, що також потребує додаткових ресурсів з бюджету України для оплати праці вчителів, які працюють з такою категорією учнів. Питання оплати праці вчителів, це також один з чинників впливу на якість освіти в Україні.

Окремо варто зазначити, що серед освітніх втрат, які зумовлені війною в Україні внаслідок російської агресії, є психоемоційний стан учнів закладів освіти. Відновлення порушеного психоемоційного стану не лише учнів, а також усього населення в Україні має національне значення.

Дослідження даної наукової теми зумовлює також потребу визначити «методику оцінки ризиків безпеки в системі освіти, пов'язаних із російською агресією в Україні. Відповідно до Постанови КМУ від 2.08.2024р. №866 «Про затвердження Методики оцінки ризиків безпеки в системі освіти, пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України» визначено наступне:

- при обчисленні величини ризику безпеки в системі освіти враховуються такі показники: ризик наближеності до інфраструктури, а саме: якою є відстань, де знаходиться заклад освіти та об'єкт інфраструктури, яку може бути уражено в умовах війни;
- ризик небезпеки від ураження ракетою, безпілотним літальним апаратом, артилерією, або іншими засобами закладу освіти [2].

Варто зауважити, що в сучасних умовах розвитку освіти, для підвищення якості навчання, є потреба у зміні підходів до експертизи підручників. Зміст підручників повинен відповідати Концепції НУШ та проходити тестову апробацію в школах, перед тим, як підручники будуть надруковані.

Важливими змінами в навчальних процесах шкіл – є оновлення змісту предмету «Захист України». Знання, які учні отримують у межах програми з предмету «Захист

України», є надзвичайно важливими сьогодні в умовах російської агресії. Готовність захищати свою країну, навички надання першої медичної допомоги, управління стресами людини, практичні вміння учнів управляти безпілотними засобами та інші знання і вміння, є важливими складовими перспективного розвитку закладів освіти.

У 2024 році, за підтримки Європейського Союзу і його держав – членів Німеччини, Польщі, Данії та Словенії, було проведено дослідження щодо проблеми та викликів у навчанні під час повномасштабної війни в Україні: «Надання освітніх послуг в умовах війни в Україні».

Соціологічна агенція Vox Populi провела на замовлення Благодійного фонду saved, в межах проекту «Надання освітніх послуг в умовах війни в Україні», за підтримки Програми «U-LEAD з Європою», дослідження думок учасників та учасниць освітнього процесу та представників і представниць місцевої влади щодо проблем і викликів у навчанні під час повномасштабної війни в Україні, а також щодо практик та досвіду організації навчального процесу в різних (зокрема прифронтових) громадах [3].

Висновки щодо проведеного дослідження проекту «Надання освітніх послуг в умовах війни в Україні», полягають у наступному:

- збільшилося навантаження зусиль на педагогів, які працюють у дистанційному форматі у прифронтових територіях – 87% опитаних респондентів;

- збільшилися витрати часу педагогів на психоемоційну підтримку учнів - 39-47% опитаних респондентів;

- негативно впливає на освітній процес перебої з електропостачанням – 80% опитаних респондентів;

- серед сільських вчителів – більше третини опитаних респондентів зазначили про недостатність технічних засобів для навчання; міські вчителі зазначили про недостатність технічних засобів для навчання – 20% опитаних респондентів;

- успішність учнів, під час повномасштабної війни в Україні, погіршилася – 63% опитаних респондентів [3].

Для нейтралізації сили негативних чинників, які вплинули на розвиток освіти в Україні в умовах російської агресії, варто продовжити пошук напрямів покращення взаємодії учасників освітнього середовища. До практичних заходів, які варто використовувати вчителями, у тих випадках, коли учні, з питань безпеки – знаходяться у бомбосховищах, відносяться різні «активності». До них відносяться наступні: 1- вправи на розвиток пам'яті, 2- запитання та відповіді на них, 3- вправи на розвиток уяви та фантазії; 4- вправи на демонстрування емоцій людини тощо.

У висновках слід зазначити наступне: навіть в умовах війни в Україні заклади освіти, урядові структури, шукають можливості для забезпечення безперервних освітніх процесів, для пошуку фінансування на відбудову України, на побудову нових підземних шкіл та бомбосховищ, що неодмінно збереже людський потенціал та зміцнить силу духа української нації, її віру у перемогу над ворогом.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт МОН України [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [http:// www.mon.gov.ua /](http://www.mon.gov.ua/)

2. Офіційний сайт КМУ [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [http:// www.kmu.gov.ua /](http://www.kmu.gov.ua/)

3. Офіційний сайт Cedoss [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [http:// www.Cedoss.org. ua /](http://www.Cedoss.org.ua/)

4. Офіційний сайт Unicef [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [http:// www.unicef.org. ua /](http://www.unicef.org.ua/)

Беспалов В. М.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Носаченко О. А.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Обнявко О. В.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ЧИННИКИ УСПІШНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Успішний менеджмент освітньої діяльності у закладах вищої освіти (ЗВО) в умовах конкурентного середовища залежить від ключових чинників, які забезпечують якість освіти та конкурентоспроможність університету.

Чинники успішного менеджменту освітньої діяльності для забезпечення якості вищої освіти в умовах конкуренції закладів вищої освіти можна поділити на внутрішні та зовнішні.

Внутрішні чинники в цілому сприяють успішності забезпечення якості вищої освіти:

1. Стратегічне управління та гнучкість:

- *розробка довгострокової стратегії розвитку ЗВО з урахуванням тенденцій ринку праці та освітніх стандартів.* В ОНЕУ розроблена та реалізується «Стратегія розвитку ОНЕУ на період 2021-2025 рр.»;

- *чітко визначені місія, візія, стратегічні цілі.* В ОНЕУ вони визначені у наведеній вище Стратегії;

- *адаптація навчальних програм до змін у технологіях, науці та реальному сектору економіки.* Навчальні програми ОНЕУ орієнтовані на сучасні тенденції українського ринку праці та досягнення науки й професійної економічної діяльності, зокрема, вони враховують глобалізаційні процеси, цифровізацію економіки, застосування в економіці технологій штучного інтелекту тощо;

- *гнучкість управління для швидкого реагування на нові виклики* (онлайн-освіта, дуальна освіта, міжнародні освітні програми тощо) забезпечується врахуванням пропозицій викладачів, стейкхолдерів, академічної спільноти, результатів наукових досліджень, принципів академічної свободи, права учасників освітнього процесу на академічну мобільність тощо. В ОНЕУ освітні програми регулярно переглядаються та оновлюються, проекти програм публікуються для громадського обговорення на офіційному сайті університету.

2. Кваліфікований викладацький склад:

- *кваліфікація, досвід і професійний розвиток викладачів.* Професорсько-викладацький склад ОНЕУ налічує більше 500 співробітників, з яких 224 мають науковий ступінь кандидата наук, а 33 – доктора наук. Претенденти на заміщення вакантних посад повинні мати відповідний рівень кваліфікації, що підтверджують освіту, науковий ступінь, вчене звання, відповідність ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності, демонструють наукові і методичні здобутки, стажування та підвищення кваліфікації тощо;

- *використання сучасних методів навчання.* Навчання в ОНЕУ передбачає інтеграцію проблемно-орієнтованого навчання, кейс-методів, ділових ігор, тренінгів, стартапів тощо. Навчальні заняття проводяться як в традиційній формі офлайн, так і онлайн в дистанційній формі (переважно для заочної форми навчання), можлива дуальна форма навчання. Виробнича практика та участь у тренінгах та стартапах дозволяють здобувачам сформувати практичні навички професійної діяльності;

- *постійне підвищення кваліфікації викладачів* (курси, тренінги, стажування тощо). В ОНЕУ діє система постійного підвищення кваліфікації викладачів, яка включає участь у

тренінгах, стажуваннях та інших формах професійного розвитку. Викладачі університету приймають участь в міжнародних освітніх програмах та стажуваннях, що впливає на зростання якості їх наукової, методичної та організаційної роботи;

- залучення фахівців із бізнесу та науки у процес організації та виконання навчального процесу. В ОНЕУ ці заходи включають, зокрема, анкетування роботодавців з метою виявлення слабких сторін підготовки випускників, рецензування фахівцями із бізнесу та науки освітніх програм і кваліфікаційних робіт бакалаврів та магістрів;

- формування системи мотивації та оцінювання ефективності викладацької діяльності. В ОНЕУ викладачі, які готують переможців олімпіад, конкурсів і турнірів, а також які розробили навчальні посібники та підручники тощо отримують грошові премії. Водночас застосовуються і нематеріальні методи стимулювання викладачів через заохоченням почесними грамотами, цінними подарунками тощо.

3. Якість освітніх програм

- орієнтація на компетентнісний підхід і врахування вимог роботодавців та міжнародних стандартів. Процедури розробки, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм в ОНЕУ орієнтовані на компетентнісний студентоцентризований підхід за рахунок вивчення вимог ринку праці та врахування пропозицій роботодавців, випускників, здобувачів освіти, наукової спільноти з дотриманням освітніх стандартів (стандартів вищої освіти України, ЄКТС – Європейської кредитно трансферно-накопичувальної системи та ESG – Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти);

- використання сучасних методів навчання. В ОНЕУ застосовуються кейс-методи, аналіз господарських ситуацій, дискусії, дебати, метод активних ігор, відеоконференції в форматі лекцій та семінарів, бліц-опитування, командна робота студентів тощо;

- інтеграція теоретичного та практичного навчання. В університеті надання глибоких теоретичних знань підкріплено практичною професійною підготовкою у вигляді виробничої практики, тренінгів, стартапів, кейсів тощо.

4. Матеріально-технічна база

- наявність сучасного обладнання, бібліотек, гуртожитків, спортивної інфраструктури. ОНЕУ має необхідну матеріально-технічну навчальну базу, що включає навчальні корпуси з комп'ютерними класами, їдальню, бібліотеку, коворкінги, гуртожитки та спортивно-оздоровчий комплекс «Економіст»;

- наявність цифрової інфраструктури та доступу до онлайн-ресурсів. ОНЕУ використовує платформу Moodle для розміщення навчально-методичного забезпечення; бібліотека ОНЕУ надає послуги за допомогою системи Лібер-медіа. У процесі підготовки студентів, зокрема заочної форми навчання, для проведення відеоконференцій використовується програмне забезпечення Zoom. Навчальні корпуси та гуртожитки мають безкоштовну бездротову мережу Wi-Fi.

5. Забезпечення якості освіти та внутрішній контроль;

- впровадження системи внутрішнього та зовнішнього контролю якості. Зовнішнє оцінювання контролю якості вищої освіти здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). В ОНЕУ центр забезпечення якості освіти здійснює внутрішній контроль якості освіти через координацію та контроль якості освітніх програм;

- моніторинг освітнього процесу, оцінка ефективності навчальних програм. Зовнішній моніторинг освітнього процесу проводиться НАЗЯВО. Центр забезпечення якості освіти ОНЕУ здійснює внутрішній моніторинг освітнього процесу для забезпечення дотримання освітніх стандартів;

- наявність зворотного зв'язку від студентів та роботодавців. Зв'язок між студентами, випускниками, керівниками господарюючих суб'єктів та адміністрацією ОНЕУ з метою врахування їх пропозицій здійснюється через проведення їх анкетування, участь у науково методичних конференціях, семінарах, круглих столах тощо.

6. Цифровізація та інновації:

- *використання навчальних платформ.* Як зазначалось, в ОНЕУ використовують навчальну платформу Moodle, в бібліотеці застосовується система Лібер-медіа, в навчальні корпуси та гуртожитки діє бездротова мережа Wi-Fi;

- *впровадження дистанційного та змішаного навчання.* В ОНЕУ це реалізується за допомогою комп'ютерної техніки, платформи Moodle, програмного забезпечення Zoom;

- *автоматизація управлінських процесів.* В ОНЕУ діє автоматизована система управління (АСУ) навчальним процесом.

7. Ефективне управління фінансовим забезпеченням:

- *раціональне використання ресурсів.* В ОНЕУ цією роботою займається планово-фінансовий відділ та бухгалтерія;

- *диверсифікація джерел фінансування.* Фінансування діяльності ОНЕУ здійснюється з рахунків бюджетного фінансування, контрактної форми навчання здобувачів освіти, виконання наукових досліджень на засадах господарських договорів.

8. Співпраця з бізнесом та міжнародними партнерами:

- *програми стажування та практики в реальному бізнес-середовищі.* В ОНЕУ діє система підвищення кваліфікації викладачів, яка включає участь у стажуваннях та інших формах професійного розвитку, у тому числі на діючих підприємствах. Окремі викладачі поєднують викладацьку діяльність із практичною роботою в підприємствах;

- *наявність договорів з компаніями про підготовку спеціалістів під їхні потреби.* В ОНЕУ є випадки підготовки фахівців на договореній основі з підприємствами (організаціями) за контрактними умовами;

- *участь у міжнародних освітніх проєктах та грантових програмах.* Викладачі та працівники науково-дослідної частини ОНЕУ залучені до міжнародних програм, що сприяє розвитку інтернаціоналізації навчального процесу.

9. Орієнтація на студента та розвиток м'яких навичок (soft skills):

- *інтерактивне навчання та розвиток критичного мислення, комунікаційних навичок.* В ОНЕУ використовуються сучасні методики викладання, активно застосовують мультимедійні технології, кейси, тренінги, стартапи, командну роботу студентів тощо, що сприяє розвитку їх критичного мислення та комунікаційних навичок;

- *індивідуальні освітні траєкторії, менторство та кар'єрне консультування.* В ОНЕУ створюються належні умови для реалізації студентоцентрованого підходу через формування індивідуальної траєкторії навчання для кожного здобувача освіти під кураторством викладача -ментора, який виступає в ролі провідник у сфері професійного розвитку студентів як в період навчання, так і після закінчення університету. Також забезпечуються права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами;

- *впровадження системи підтримки студентів.* В ОНЕУ здобувачам освіти надається всебічна підтримка, включаючи освітню, організаційну, інформаційну, консультаційну, психологічну, соціальну, медичну допомогу.

10. Управління репутацією та брендом ВНЗ:

- *активна PR-кампанія, просування університету в соцмережах та рейтингах.* ОНЕУ має сторінки в соціальних мережах Facebook та Instagram, через які здійснюється активна PR-кампанія та формується уявлення про бренд університету, інформування студентів про актуальні новини, заходи та події;

- *робота з випускниками.* ОНЕУ проводить збір та аналіз інформації про кар'єрний шлях випускників для оцінки ефективності підготовки здобувачів освіти та врахування актуальних тенденцій ринку праці. Центр забезпечення якості освіти ОНЕУ здійснює моніторинг кар'єрного розвитку випускників шляхом анкетування;

- *публікації досліджень, наукові конференції та участь у міжнародних проєктах.* В ОНЕУ відбувається поєднання навчання та результатів наукових досліджень. Викладачі та здобувачі освіти є активними учасниками наукових конференцій, у тому числі, міжнародних,

студенти можуть приймати участь в програмі подвійних дипломів, викладачі – в міжнародних проєктах.

11. Формування корпоративної культури та мотивація персоналу:

- *забезпечення взаємодії між викладачами, студентами та адміністрацією.* Взаємодія між студентами та викладачами відбувається на лекційних та практичних заняттях, на кураторських годинах, факультетських та університетських заходах. Представники студентського самоврядування входять до складу вченої ради факультетів та вченої ради університету;

- *наявність системи стимулювання та професійного зростання.* В ОНЕУ викладачі, які готують переможців олімпіад, конкурсів, а також підготували навчальні посібники та підручники, отримують грошові заохочення. Також застосовуються нематеріальні методи мотивації – подяки, нагородження цінними подарунками, почесними грамотами тощо;

- *наявність антикорупційних політик, процедур реагування на випадки цькування, дискримінації, сексуального домагання, конфліктних ситуацій.* В ОНЕУ діє цілий комплекс нормативних документів, які мають метою попередження та профілактику зазначених негативних явищ;

- *наявність системи академічної доброчесності.* В ОНЕУ діє політика дотримання академічної доброчесності, що забезпечує належний рівень прозорості, етичності та академічної відповідальності.

До зовнішніх чинників, що впливають на успішність забезпечення якості вищої освіти, можна віднести: 1) політико-військове становище держави; 2) економічне становище країни; 3) державна освітня політика та законодавство; 4) глобалізаційні процеси та міжнародні стандарти освіти; 5) ринок праці та вимоги роботодавців; 6) конкуренція між закладами вищої освіти; 7) демографічні та соціально-економічні фактори; 8) розвиток інформаційних технологій; 9) державне фінансування освіти за рахунок бюджетних коштів; 10) фінансова доступність освіти.

Значна частина зовнішніх чинників ускладнює менеджмент освітньої діяльності.

Система внутрішніх та зовнішніх чинників формує підходи до управління якістю вищої освіти та конкурентоспроможністю ЗВО в процесі підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Успішний менеджмент освітньої діяльності базується на гармонійному балансі врахування впливу цих внутрішніх та зовнішніх чинників, їх моніторингу, аналізі та ефективному використанні для покращення якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Кобідзе Н. Н. Управління конкурентоспроможністю університету на ринку освітніх послуг. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2021. 239 с.

2. Конкурентоспроможність вищої освіти в умовах інформаційного суспільства: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. Н. І. Холявко. Чернігів: ЧНТУ, 2020. Том II: Науково-практичні засади підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти. 2020. 192 с.

3. Петриченко Л. Чинники визначення конкурентоспроможності закладу вищої освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. № 1, Том 11. С. 28-34.

4. Стеблюк Н. Ф., Копейкіна Є. В. Оцінка конкурентоспроможності вищих навчальних закладів для визначення стратегій їх розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 28-32.

Павелко І. І.

*доцент кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів
Військова академія (м. Одеса), Україна*

Моторний В. О.

*заступник начальника кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів
Військова академія (м. Одеса), Україна*

Веліксар С. А.

*старший викладач кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів
Військова академія (м. Одеса), Україна*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ЯКОСТІ Й ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА

Стратегічною метою військової освіти є формування професійної компетентності, тобто системи наукових знань і умінь, професійних цінностей і мотивів військової діяльності, розвиток творчих і комунікативних здібностей майбутніх офіцерів. Якісна військова освіта – це ресурс розвитку Збройних Сил України.

Одне з центральних місць у професійній підготовці курсантів у військовому виші має займати цілеспрямований розвиток їх інтелектуальних здібностей. Серед усіх професійно важливих якостей офіцера Сухопутних військ ЗС України, саме інтелектуальні здібності на сьогоднішній день мають першорядне значення.

Проблема інтелекту та його розвитку є актуальною як для зарубіжної, так вітчизняної науки, оскільки неузгодженість теорій інтелекту з практикою навчання ускладнює перехід до реалізації такої дидактичної мети, як розвиток інтелектуальних здібностей курсантів.

Під інтелектуальним потенціалом офіцера ми розуміємо сукупність якостей особистості, які сприяють активізації розумових функцій та прояву поведінкових стереотипів, набутих у процесі навчання та діяльності у військово-соціальному оточенні. Це можливість людини сприймати нове знання чи критично аналізувати та переглядати вже наявне знання, здібності до саморегуляції, розвитку та вдосконалення.

До інтелектуальних якостей слід віднести: аналітичне мислення; критичне мислення; логічне мислення; творче мислення; системне мислення; пам'ять та здатність утримувати увагу; вміння приймати обґрунтовані рішення в стресових умовах; інтуїцію, яка допомагає передбачати розвиток подій та приймати рішення в умовах інформаційної небезпеки; професійні компетентності (військове мистецтво й управлінська справа), а також лідерські якості та комунікативні навички.

Для деяких професій та посад військового спеціаліста – керівника, вченого, льотчика, представників військово-технічних спеціальностей тощо – інтелектуальні якості є не просто професійно важливими, а вирішальними, ключовими.

Інтелектуальний потенціал сприяє формуванню індивідуальних стилів та стратегій вирішення військово-професійних завдань у різних умовах життєдіяльності, ефективного індивідуального підходу офіцера до ситуації, яка потребує творчості, пізнавальної та розумової активності.

У проаналізованій військово-педагогічній літературі із проблем військово-професійної підготовки, не акцентується увага на потенціалі інтелектуального розвитку курсантів. Проте існуюча практика розвитку інтелектуального потенціалу курсантів показує очевидну невідповідність між сучасними вимогами військово-професійної діяльності, яку визначено у керівних документах, та рівнем його розвитку.

Ряд авторів розглядає інтелектуальний потенціал у плані розвитку загальної культури майбутнього офіцера (П.М. Онипченко, Д.В. Сіненко, О.В. Громико, 2022). У деяких випадках цей феномен характеризується як вихідний рівень, що забезпечує подальший саморозвиток та самосвіту [1, 2].

Серед науковців не вщухають дискусії, що розуміти під інтелектом. Традиційний спосіб оцінювати інтелект через IQ (коефіцієнт інтелектуальності) не дає можливості достатньо точно визначити майбутні досягнення особистості. Відомий дослідник інтелекту Роберт Стернберг [2], усвідомивши обмеженість вимірів IQ, запропонував виділяти три складники у розумових здібностях людини: аналітичний інтелект (абстрактне мислення); творчий інтелект (створення нових ідей); практичний інтелект, який допомагає нам в соціальній взаємодії.

У психолого-педагогічній науці частіше розглядається формування інтелекту дітей шкільного віку, студентів спеціальних та вищих навчальних закладів. Проте запропоновані авторами підходи не можуть бути однозначно перенесені до системи вищої військової освіти. Це пов'язано з тим, що існуючі концепції та теорії інтелектуального розвитку не враховують специфіки професійної підготовки офіцерів збройних сил, тим паче у сучасних умовах реформування системи військово-професійної освіти. Аналіз літератури свідчить, що питання розвитку інтелектуальних якостей у військовій освіті, якщо й розглядаються, то найчастіше при підготовці льотчиків.

Таким чином, об'єктивно існує протиріччя між необхідністю комплектування Збройних Сил України висококваліфікованими кадрами, що володіють високим інтелектуальним потенціалом та недостатнім рівнем його сформованості у призовників, контрактників та молодих офіцерів.

Слід зазначити, що для деяких професій та посад військового спеціаліста – керівника, вченого, льотчика, представників військово-технічних спеціальностей тощо – інтелектуальні якості є не просто професійно важливими, а вирішальними, ключовими.

В галузі військової освіти пріоритетним повинне стати досягнення якості освіти, в якій, у свою чергу, першорядне значення відводиться реалізації інтелектуального потенціалу курсантів. Проте, тут ми стикаємося з нерозробленістю психолого-педагогічних умов його розвитку в системі військово-професійної освіти. Багато викладачів військових вузів вважають, що у навчальній діяльності головне – це передача, перш за все, професійно значущої інформації. А ось використання методик розвитку інтелекту курсантів викликає труднощі, що зумовлені відсутністю психолого-педагогічного забезпечення даного процесу.

Вважаємо, що навчальні дисципліни в рамках навчальних програм, а також форми додаткової освіти та самостійна робота курсантів повинні бути організовані таким чином, щоб забезпечувати поетапне ускладнення прийомів та методів мислення, а отже, і поетапний розвиток інтелекту курсантів.

Корисними практичними вправами будуть наступні методи активізації інтелектуальних процесів. Наприклад, метод морфологічного аналізу та синтезу (за Ф. Цвіком), згідно з яким в об'єкті винаходу виділяються кілька основних структурно-функціональних характеристик. По кожній з них складаються ряди можливих варіантів ознак, компонентів, підсистем. Ці ряди об'єднуються в таблицю, тобто утворюється наочна класифікація можливих варіантів. Спираючись на таблицю, можна формувати ті чи інші комбінації рішень, вибирати з них найбільш цікаві.

Це також метод «матриць-варіантів» А. Моля, який полягає в систематизації пошуку можливих варіантів щодо об'єкта на основі аналізу закономірностей його побудови (морфології). Для цього будується матриця (таблиця), у рядки і стовпці якої заносяться характеристики об'єкта та умови його виробництва, експлуатації тощо. Даний метод спрощує пошук нових ідей. Йому притаманна послідовність етапів: формування масиву елементів, якостей, об'єктів тощо; постановка проблеми (задачі) у найбільш узагальненій та абстрактній формі з наступним уточненням; побудова матриці (таблиці) з розміщенням у ній характеристик обраних елементів, якостей, об'єктів тощо у рядках і стовпцях; пошук і знаходження комбінацій у клітинках (комірках на перетині рядків і стовпців, що зв'язують дві характеристики; перестановка (іноді багатократна) рядків, стовпців і повторний пошук нових комбінацій; вибір та аналіз комбінацій, раціональних і сприйнятих варіантів.

Можна також згадати систему творчого пошуку (за В.О. Моляко). Система включає використання та відпрацювання п'яти основних стратегій: пошуку аналогів (аналогізування), комбінаторних дій (комбінування), реконструктивних дій (реконструювання), універсальної стратегії, стратегії випадкових підстановок. Стратегія здійснюється за допомогою конкретних дій, які утворюють певну тактику – інтерполяцію, екстраполяцію, редукцію, гіперболізацію, дублювання, розмноження тощо.

Корисними будуть також методи розвитку рефлексії, критичного мислення, методи розвитку творчого мислення, кейси для вирішення військово-професійних завдань, аналіз бойового досвіду тощо.

Однак, інтелект – це не лише здатність пізнавати і змінювати світ, а це ще й цінності, тобто спрямованість зусилля: на творіння або на руйнацію. Розум також включає емоції, тому що розумна людина здійснює саморегуляцію своїх емоцій, вона вміє мотивувати свою діяльність на позитивні зрушення, й, нарешті, – уява і воля (творчість і воля, щоб здійснити зміни). Отже, розумна людина (мудра людина), крім абстрактного мислення, має ще багато важливих речей, які дозволяють їй бути позитивною рушійною силою і в своєму житті, і в житті суспільства [3].

Існує також і емоційний інтелект, тобто вміння мотивувати себе, вміння здійснювати саморегуляцію своїх емоцій, вміння розуміти емоції інших і вибудовувати взаємодію з людьми. Оскільки без саморегуляції власних емоцій, без мотивування себе не буде ніяких досягнень у професійній сфері.

Більш того, у нашому повсякденному житті не так вже й багато ситуацій, де необхідно застосовувати наш IQ, а ось регулювати свої емоції, мотивувати свою діяльність людині доводиться майже щодня.

Таким чином, коли ми говоримо про розвиток інтелектуальних здібностей курсантів, то ми говоримо у тому числі про розвиток розуму: абстрактного мислення, емоційного інтелекту, і її уяви (творчості), і її позитивних цінностей.

Інтелектуальні можливості дозволяють розвивати професійні навички та підвищувати компетентність. Наприклад, можливість ретельного аналізу ситуації допомагає офіцеру краще планувати операції та оцінювати результати, що є важливим елементом професійної активності. Також виявлено, що інтелектуальні здібності та особистісна зрілість, здібність швидко та точно оцінювати ситуацію, творчий підхід є основними для військових керівників.

Таким чином, навчання курсантів у військовому виші має бути орієнтоване на вироблення умінь здійснювати самостійний пошук та набуття знань, необхідних для виконання теоретичних та практико-орієнтованих навчальних та квазіпрофесійних завдань. При цьому збільшення нових знань і умінь здійснюється не тільки в рамках спеціально організованих аудиторних та позааудиторних занять, але й через самоосвіту курсантів. Тому в галузі військової освіти одним з пріоритетних напрямків повинне стати реалізація інтелектуального потенціалу курсантів.

Список використаних джерел:

1. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : монографія. Київ: Золоті Ворота, 2012. 463 с.
2. Стернберг, Р. Дж. и Григоренко, Э. Л. (2007). Обучение для успешного интеллекта (2-е изд.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
3. Терно С. Критично мисляча особистість: як нею стати? Історія в рідній школі: науково-методичний журнал №11 (207). Листопад 2018. С. 2-5.
4. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посіб. для студ. пед. спец. вищ. навч. закладів. К.: Либідь, 2002. 559 с.

Корольова Т. С.
доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом
Перепельчук Т. В
старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

За період 2020 – 2024 рр усі заклади вищої освіти України стикались із серйозними викликами, які були пов'язані із COVID-ними обмеженнями у період 2020-2021 рр та із повномасштабною війною, яка почалась на початку 2022 р та поки триває. Внаслідок війни відбулись значні зміни, які торкнулись, як матеріальної бази ЗВО (пошкодження корпусів ЗНО або їх руйнування, передислокація навчальних закладів на безпечні території, що потребувало великих зусиль по відновленню їх роботи на нових місцях), викладачів та студентів (переїзд частини викладачів та здобувачів освіти за кордон та на підконтрольні Україні території, зміну місця роботи та навчання), так і організації освітнього процесу (розширення застосування нових, незвичних форм навчання для підготовки здобувачів вищої освіти, тобто широкого запровадження набула дистанційна освіта, змішане навчання). Окрім вагомих зовнішніх впливів слід звернути увагу на внутрішньоосвітнянські впливи МОНУ, УЦОЯО, НАЗЯВО та інших установ, які здійснюють керування, надають оцінку знань майбутніх здобувачів вищої освіти та оцінку діяльності ЗВО.

Переліковані вище чинники як прямо так і опосередковано впливають на якість підготовки здобувачів вищої освіти, у тому числі і здобувачів вищої освіти економічного ЗВО, а це, в свою чергу, впливає на майбутні управлінські рішення випускників та організацію роботи в економічній сфері, що є найважливішими питаннями для відродження та подальшого інноваційного розвитку економіки країни, її національної безпеки. [1]

Для підвищення якості підготовки здобувачів необхідно усунути вплив негативних зовнішніх воєнних та політичних чинників, але на даний час це неможливо реалізувати у повній мірі. Тому, у першу чергу, ЗВО слід зосередитись на методах навчання, які застосовуються, на системі оцінки знань і на якості методичного забезпечення та навчального контенту, який пропонується здобувачам. Також МОНУ потрібно проаналізувати діяльність щодо забезпечення належної якості підготовки здобувачів вищої освіти та її підвищення, як, наприклад, уточнення назв освітніх програм, зміну освітніх стандартів, коригування змісту та кількості вступних іспитів для вступу до бакалавріату і магістратури, що впливає на наповнення початкових планів за певними освітніми програмами і, в свою чергу, сприяє збільшенню навантаження на керівництво та на викладачів ЗВО, які формують навчальні плани, робочі програми за відповідними компонентами ОП. І хоча це необхідні процеси, але вони повинні бути ретельно відпрацьовані, а не знаходитись постійно у процесі нескінченних змін, тому що процеси вивчення документів і коригування вже відпрацьованих або створення нових є трудомісткими і, таким чином, зменшується кількість часу співробітників ЗВО для виконання робіт, пов'язаних із підготовкою до лекційних, практичних та контрольних занять з дисциплін.

Викладачі приймають рішення щодо вибору та застосування методів навчання та контролю знань відповідно профілю діяльності ЗВО та предметів, що викладаються.

Дослідження та особистий досвід свідчать, що на практиці під час навчання у ЗВО використовуються майже усі відомі методи навчання (викладання), які класифікують за такими ознаками, як: 1) спосіб надання і сприйняття інформації (вербальні, наочні, практичні методи); 2) характер пізнавальної діяльності (пояснювальні, репродуктивні, пошукові, дослідницькі, методи проблемного викладення матеріалу); 3) системний підхід до процесу навчання (методи організації і проведення навчання, мотивації здобувачів, контролю та самоконтролю в процесі навчання, інтегровані методи).

Особливе місце займають інтерактивні методи, які поєднують вербальну і практичну складову взаємодії між викладачами та здобувачами, а також між здобувачами. Ключовою перевагою даного методу є наявність зворотнього зв'язку, тобто безпосередньо на занятті викладач корегує та координує діяльність здобувачів, відповідає на запитання, надає поради щодо виконання роботи, слідує, щоб здобувачі спілкувались у межах етичних та навчальних норм. Ці методи навчання активізують та закріплюють комунікативні здібності здобувачів, активізують мислення, тому що здобувачі одразу закріплюють у пам'яті спосіб виправлення помилок та правильного виконання завдання, сприяють стимулюванню творчого потенціалу та критичного мислення здобувачів. Але слід зауважити, що інтерактивні методи можливо та доцільно використовувати саме на етапі закріплення знань, після вивчення теми, і виконання домашнього завдання та з'ясування питань, що виникли при його виконанні. Ці методи можуть використовуватись у форматі: групової бесіди, діалогу; дискусії; мозкового штурму; групової роботи з відпрацюванням навичок; ігрового навчання; майстер-класів; аналізу та діагностики конкретних ситуацій; проведення інтерв'ю і інш.

Важливе місце відводиться проблемно-пошуковим методам, серед яких методи творчого дослідження, за допомогою яких викладачі посилюють зацікавленість здобувачів до предмету та можуть залучати до науково-дослідної роботи, що є елементом формування власної освітньої траєкторії.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, надало можливість широкого запровадження дистанційної та змішаної форм навчання у межах яких застосовуються та вдосконалюються найбільш ефективні методи навчання, що в умовах форсмажорних обставин дозволило з найменшими втратами проводити освітню діяльність і забезпечувати її якість. Так використання у ЗВО відкритої платформи Moodle дає змогу викладачам та здобувачам взаємодіяти он-лайн, обмінюватися навчальними матеріалами без часових та територіальних обмежень, підвищувати ефективність позааудиторної форми організації СРС, але слід зважати на обмежену можливість живого спілкування при використанні зазначених технологій.

Підвищуються вимоги до підготовки та змістовної частини методичного забезпечення та навчальних матеріалів за предметами, що відображено у внутрішніх положеннях ЗВО.

Великий арсенал методів навчання доповнюється методами контролю, у тому числі самоконтролю навчальної діяльності, серед яких опитування, опрацювання запитань для самоконтролю, контрольні роботи та тестування, заліки та іспити, у тому числі ті, які проводяться за допомогою освітніх комп'ютерних систем із застосуванням платформи Moodle та інш. Відповідна внутрішня система оцінки знань здобувачів створена з метою гарантування високого рівня та якості підготовки фахівців з економіки. У період 2020 - 2024 рр заходи з оцінювання знань здобувачів переважно більшістю проводились дистанційно, в онлайн-режимі у формі тестового контролю з використанням комп'ютерної техніки та мобільних гаджетів. Але слід звернути увагу на відсутності програмних засобів, які дозволяли б перевірити самостійність виконання контрольних заходів здобувачами у реальному часі, як це робиться у навчальних закладах за кордоном. Тому такий порядок оцінювання знань є суттєвим недоліком, який не дозволяє перевірити системність знань здобувача та самостійність виконання роботи. Для усунення цих недоліків, наприклад, в МГУ в м. Одеса – навіть у дистанційному форматі іспити і заліки приймаються в усній формі відповідно питань у білеті або у варіанті заліку.

Таким чином, не дивлячись на вдосконалення навчальних матеріалів, методів навчання та методів оцінювання знань здобувачів, питання підвищення якості їх підготовки залишається актуальним та гострим і потребує системної роботи ЗВО за усіма напрямками.

Список використаних джерел:

1. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році /за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-в-Україні.pdf>

МЕНТОРСТВО ТА КОУЧИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В тезах проаналізовано практичний аспект понять "менторство" та "коучинг" як сучасні інноваційні моделі розвитку науково-педагогічної компетентності викладачів закладів вищої освіти в сучасних умовах. Виявлено ключові особливості між цими поняттями, їх потенціал в площині професійного розвитку, підвищення наукового рівня та педагогічної майстерності. Аргументовано роль менторства та коучингу в науково-педагогічній сфері щодо формування культури постійного професійного росту. Разом з тим, надані практичні рекомендації щодо впровадження вищезазначених моделей в систему підготовки та підвищення кваліфікації науковців мають практичний аспект.

Ключові слова: soft skills, менторство, коучинг, усвідомленість, навички сучасного науковця, наука, емпатія, психоемоційна рівнова, освіта, лідерство, педагогічна діяльність.

В сучасних умовах важко переоцінити вплив та роль менторства та коучингу на освітній процес та потребує безперервного вдосконалення науково-педагогічних компетентностей науковців. Традиційні методи професійного розвитку в сфері науково-педагогічної діяльності вже не працюють, наразі, не завжди можуть відповідати реальним потребам сучасної наукової спільноти. Сьогодні вже частіше акцентується увага на інноваційних моделях розвитку, перш за все, менторстві та коучингу. Ці інноваційні моделі розвитку науково- педагогічної компетентності викладацького складу створюють умови для індивідуалізованих підходів процесу навчання та, звісно, підтримки викладачів. Менторство та коучинг - це важливі сучасні інструменти формування професійної наукової ідентичності, розвитку педагогічної майстерності, вдосконалення дослідницьких скілів, а також підвищення загальної ефективності та результативності в освітній діяльності [1, 4]. Якщо ми розглядаємо менторство як модель професійного спрямування та підтримки науковців, то слід звернути увагу на процес менторства як довготривалий період наставницького супроводу, за період якого досвідчений ментор підтримує та допомагає менш досвідченому менті розвивати hard skills, також легко входити в адаптивний період наукового середовища, звісно, розробити та впровадити індивідуальні шляхи для професійного росту майбутнього періоду. Виділимо основні ключові цілі менторства:

- передача здобутого досвіду та пропрацьованих жорстких скілів;
- розвиток компетенцій, hard skills;
- формування позитивної професійної ідентичності;
- підтримка науково-педагогічної та дослідницької роботи [4].

Яскравими прикладами в освітній сфері можуть бути:

- наставництво для молодих викладачів, науковців, яке надає змогу для них легкої адаптації та прийняття нових викликів тощо;
- підтримка менті в розробці наукових публікацій та проведенні досліджень.

Розглядаючи коучинг як одну з ефективних технологій розвитку потенціалу викладачів та впливу на професійну діяльність, розвиток кар'єри, слід акцентувати увагу, що він зорієнтований на розкриття внутрішнього потенціалу дослідника методом постановки запитань, рефлексії та розробки індивідуальних стратегій щодо досягнення мети [2]. На відміну від ментора, коуч не може надавати прямі поради чи рішення кейсу, а намагається допомогти науковцю самостійно дійти та прийняти відповідне оптимальне для нього рішення.

До основних принципів коучингу можемо віднести:

- акцентуація на майбутній період та розвиток потенціалу;
- використання відкритих запитань для подальшого забезпечення стимулювання процесу рефлексії;

- індивідуалізація підходів та підтримки автономії та автентичності викладача.
- До найбільш яскравих ефектів коуч- програм можна виділити:
- забезпечення процесу підвищення професійної впевненості;
- забезпечення розвитку креативного мислення;
- гнучкість стосовно вирішення проблемних ситуацій;
- зниження рівня професійного та емоційного вигорання.

Порівнюючи менторство та коучинг ми виявили принципові відмінності, які представлені нижче в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика основних аспектів менторства та коучингу

Параметр	Менторство	Коучинг
1	2	3
Мета	Адаптація та підтримка	Розвиток потенціалу
Акцентуація	Минуле і теперішнє	Майбутнє
Роль наставника	Передача досвіду, жорстких скілів	Супровід у пошуку власних рішень
Методи	Консалтинг, настанови	Запитання, фасилітація, рефлексія
Тривалість	Довготривалий процес	Короткотривалий або циклічний процес

Розроблені рекомендації мають практичний аспект:

- щодо розробки та впровадження менторських програм для молодих вчених з чітко визначеними адаптивними періодами;
- розробка та запровадження коуч- сесій щодо підтримки особистісного і професійного росту;
- навчання науковців основам коучингу та менторству для формування культури взаємної підтримки, а також розвитку в науковому середовищі;
- оцінювання та забезпечення ефективності впроваджених та адаптованих програм, які ґрунтуються на якісних та кількісних показниках (анкетування, опитування, аналіз успішності).

Менторство і коучинг, звісно, мегаважливі складові сучасних інноваційних методів та моделей розвитку в науково-педагогічній компетентності науковців, які, відповідно, сприяють та забезпечують формування середовища постійного професійного розвитку, підвищення науково- педагогічного рівня, розкриття потенціалу кожного дослідника.

Впровадження в науково- педагогічну діяльність менторства та коучинга надає змогу легким адаптивним змінам науковців , зменшення ризиків емоційного вигорання, прийняття нових викликів та формування якісно нових підходів щодо процесу викладання в науковій діяльності. Подальші дослідницькі роботи можуть бути зосереджені на аналізі довгострокового впливу менторства та коучингу на професійний розвиток науковців.

Список використаних джерел:

1. Garvey, B., Stokes, P., & Megginson, D. (2018). Coaching and Mentoring: Theory and Practice. SAGE Publications.
2. Whitmore, J. (2017). Coaching for Performance: The Principles and Practice of Coaching and Leadership. Nicholas Brealey Publishing.
3. Cox, E., Bachkirova, T., & Clutterbuck, D. (2014). The Complete Handbook of Coaching. SAGE Publications.Посилання на джерела
4. Clutterbuck, D. (2005). Everyone Needs a Mentor: Fostering Talent in Your Organisation. London: CIPD.
5. Pravdiuk N., Usykova O. and other/ Mechanism of economic processes self-organization at the enterprise.- Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol.1. – №28. – 2019 y. – p.302 – 312.

*Збрицька Т. П.
доцент кафедри управління персоналом і економіки праці
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЛАНУВАННЯМ Й ОБЛІКОМ НАВАНТАЖЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Важливість управління плануванням та обліком навчального навантаження науково-педагогічних працівників (НПП) є ключовим елементом сучасної освітньої системи. Це гарантує, що викладачі зможуть ефективно планувати свій час і ресурси для задоволення потреб своїх здобувачів. Керівникам освітніх закладів дуже важливо віддавати перевагу цьому аспекту адміністрування, щоб створити позитивне та продуктивне навчальне середовище для всіх учасників.

Норми часу для роботи освітян регульовані законодавством країни, типом навчального закладу і умовами праці, можуть варіюватися в залежності від конкретного закладу освіти та певних умов. Існує рекомендований перелік видів робіт, відповідно до статті 56 Закону України «Про вищу освіту», наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників» № 186 від 16.02.2022 року [1]. У червні 2024 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти» від 06.06.2024 № 3791-IX. Він вносить зміни до Закону України «Про вищу освіту» щодо зменшення навантаження з 600 годин до 400 годин [2], але, його ще не підписав Президент.

Розробка відповідних норм та нормативів для планування обліку навантаження науково-педагогічних працівників навчального закладу є дуже важливою справою для забезпечення ефективного функціонування системи освіти. Розробка таких нормативів повинна здійснюватися з урахуванням специфіки кожного навчального закладу, науково-педагогічного складу, особливостей навчальних програм та завдань, які стоять перед ними. Важливо також враховувати соціально-економічні умови країни та місцевості, де розміщений навчальний заклад. Застосування цих нормативів дозволить підвищити якість надання освітніх послуг, забезпечити адекватне навантаження науково-педагогічних працівників, сприятиме розвитку їхніх професійних компетенцій та забезпечує оптимальні умови для ефективної освіти здобувачів. В цілому, ефективне управління освітнім процесом в навчальному закладі, передбачає розумний розподіл часу на планування, виконання завдань, спілкування зі здобувачами та колегами, професійний розвиток тощо. Важливо дотримуватися гнучкого графіку роботи, який дозволяє виконувати всі необхідні завдання без перенапруження.

В Одеському національному економічному університеті теж, є проєкт (травень, 2022 р.) Положення про планування й облік навантаження науково-педагогічних працівників. Нажаль, він так і залишається досі проєктом: не відбувається його моніторинг, не обговорюється.

Ефективність управління плануванням і обліком навантаження науково-педагогічних працівників має свої сильні сторони тоді як неефективне управління плануванням та відстеженням навантаження – мають негативні наслідки, табл.1.

Ефективне управління плануванням й обліком навантаження науково-педагогічних працівників призводить до покращення результатів навчання здобувачів, підвищують продуктивність, лояльність та задоволеність викладацького складу й загального успіху навчального закладу.

Загалом, неефективне управління плануванням і відстеженням навчального навантаження сприяє негативному робочому середовищу, зниженню морального духу персоналу, призводить до професійного вигорання та, зрештою, впливає на якість освіти, що надається здобувачам.

Ефективність чи неефективність управління плануванням і обліком навантаження науково-педагогічних працівників: сильні сторони та негативні наслідки

<i>Сильні сторони</i>		<i>Негативні наслідки</i>	
<i>Чітке планування обов'язків:</i>	Це допомагає уникнути дублювання навантаження та забезпечує ефективний розподіл завдань між працівниками	<i>Зниження продуктивності:</i>	Без належного планування та відстеження педагогічний персонал може мати проблеми з ефективним визначенням пріоритетів завдань, що призводить до зниження рівня продуктивності
<i>Автоматизація процесів:</i>	Використання спеціалізованих програм та інструментів для обліку навантаження дозволяє зберігати інформацію у зручному форматі і швидко аналізувати дані	<i>Вигорання:</i>	Перевантажені співробітники можуть відчувати виснаження через надмірне робоче навантаження та відсутність належної підтримки, що призводить до зниження задоволеності роботою та потенційної плинності кадрів
<i>Транспарентність і співпраця:</i>	Важливо, щоб усі працівники мали можливість ознайомлюватися зі своїм навантаженням, а також брати участь у процесі планування, співпраці та обліку	<i>Низька якість освіти:</i>	Неефективне управління плануванням навчального навантаження може призвести до поспішних або неповних навчальних матеріалів, що вплине на якість освіти, що надається здобувачам
<i>Систематичний моніторинг:</i>	Постійний аналіз та оновлення навантаження дозволяють вчасно виявляти проблеми та коригувати плани для досягнення оптимальних результатів	<i>Несправедливий розподіл роботи:</i>	Без належного відстеження та нагляду робоче навантаження може бути несправедливо розподілено між співробітниками, що призведе до обурення та конфлікту в колективі
<i>Підтримка розвитку працівників:</i>	Управління навантаженням повинно також враховувати потреби працівників у професійному розвитку та планування кар'єри		

Джерело: особисті спостереження автора

Для навчальних закладів надзвичайно важливо забезпечити належну підтримку та ресурси, щоб допомогти викладачам ефективно керувати своїм робочим навантаженням і запобігти виснаженню. Надання пріоритету благополуччю викладача та впровадження ефективних стратегій планування може сприяти створенню більш позитивного робочого середовища та, зрештою, покращити результати навчання.

Для навчальних закладів вкрай важливо віддавати пріоритет ефективним методам управління для підтримки свого персоналу та забезпечення оптимальних результатів для всіх зацікавлених сторін.

Для ефективного управління плануванням та обліком навантажень науково-педагогічного персоналу навчального закладу важливо враховувати різноманітні фактори, що сприяють ефективності освітньої траєкторії, що включає:

1. *Чітке спілкування*: забезпечення відкритого спілкування між викладачами та адміністраторами для обговорення розподілу робочого навантаження, цілей і очікувань.

2. *Індивідуальні потреби*: визнання унікальних сильних і слабких сторін кожного викладача для відповідного розподілу обов'язків.

3. *Професійний розвиток*: надання можливостей для постійного навчання та підтримки для того, щоб допомогти викладачам удосконалити свої навички та адаптуватися до мінливих вимог.

4. *Управління часом*: впровадження ефективних стратегій управління часом, щоб допомогти викладачам визначити пріоритети завдань і ефективно керувати своїм навантаженням.

5. *Механізми зворотного зв'язку*: створення циклу зворотного зв'язку, за допомогою якого викладачі можуть надавати інформацію щодо свого робочого навантаження та отримувати конструктивний зворотний зв'язок для покращення продуктивності. Впроваджуючи ці стратегії, навчальні заклади можуть підвищити ефективність своєї освітньої траєкторії та підтримати професійне зростання своїх співробітників.

6. *Постійне оновлення (вдосконалення) Положення про планування й облік навантаження науково-педагогічних працівників навчального закладу з урахуванням постійного моніторингу і аналізу ефективності використання робочого часу.*

Адміністративні заходи щодо науково-педагогічного персоналу, які *повністю та якісно виконали* своє навантаження, або *не виконали* своє навантаження, можуть відрізнятися залежно від політики та процедур навчального закладу. Деякі можливі заходи, які можна вжити, наведено в табл.2.

Таблиця 2

Заходи, які можна вжити при виконанні/невиконанні навантаження науково-педагогічного персоналу

<i>Переваги для НПП, які виконали своє навантаження</i>		<i>Заходи при невиконанні НПП свого навантаження</i>	
1	Отримання позитивного відгуку з боку здобувачів та адміністрації	Усне або письмове попередження:	викладач отримує офіційне попередження від свого керівника, в якому викладаються очікування та наслідки невиконання навантаження
2	Збільшення шансів підвищення посади чи отримання премії	План покращення продуктивності праці:	від викладача вимагається розробити план покращення своєї продуктивності праці та слідувати йому, щоб звернути увагу на ті сфери, у яких він не відповідає очікуванням
3	Збільшення авторитету серед колег та здобувачів	Зменшення оплати праці або пільг:	викладач може зіткнутися зі зменшенням оплати праці або пільг внаслідок невиконання свого робочого навантаження
4	Поліпшення професійної репутації	Відсторонення або звільнення:	якщо викладач продовжує не виконувати своє робоче навантаження, незважаючи на втручання, його можуть звільнити з посади
5	Більше можливостей для професійного розвитку та навчання безкоштовно		

Джерело: особисті пропозиції автора

Важливо, щоб навчальні заклади мали чітку політику та процедури для вирішення проблем продуктивності праці та забезпечення підзвітності своїх співробітників.

Для оптимізації нормування та обліку навчального навантаження НПП важливо встановити чіткі орієнтири та критерії визначення відповідного обсягу роботи, який

очікується від кожного викладача. Це можна зробити, враховуючи такі фактори, як кількість аудиторного навантаження, рівень складності курсів, необхідний час для підготовки та будь-які додаткові обов'язки чи відповідальність, покладені на викладача.

Запровадження прозорої та справедливої системи розподілу викладацьких обов'язків може допомогти гарантувати, що викладачі не будуть перевантажені та зможуть ефективно виконувати свої обов'язки. Регулярно переглядаючи та коригуючи розподіл навчального навантаження на основі зворотного зв'язку та оцінювання ефективності, навчальні заклади можуть створити більш збалансоване та продуктивне навчальне середовище. Крім того, використання таких технологій, як автоматизовані системи планування та інструменти аналізу даних, може оптимізувати процес управління та відстеження навчального навантаження, полегшуючи визначення областей для вдосконалення та оптимізацію розподілу ресурсів. Зрештою, надання пріоритету благополуччю та професійному розвитку НПП через ефективне управління робочим навантаженням сприяє вищій задоволеності роботою та кращим освітнім результатам.

Ефективне управління освітнім процесом – це комплекс заходів і стратегій, спрямованих на підвищення якості навчального процесу і досягнення успішних результатів навчання здобувачів. До основних принципів ефективного менеджменту освітньої діяльності варто віднести:

1. Чітке визначення мети та завдань навчального закладу.
2. Систематичний моніторинг якості навчального процесу.
3. Розвинена система оцінювання результатів навчання.
4. Професійний розвиток НПП.
5. Залучення стейкхолдерів до процесу навчання та його аналізу.
6. Використання інноваційних методик та технологій навчання.

Мотиваційний (стимулюючий) компонент для персоналу передбачає формування позитивного ставлення кожного, хто бере участь у роботі, до її мети, змісту діяльності та обраних способів дії з врахуванням ієрархії мотивів кожної особистості, індивідуальних особливостей персоналу, причетних до навчального процесу.

Однак, як мотиваційний інструмент, важливо розробляти гнучкі графіки роботи, що враховують індивідуальні потреби та можливості науково-педагогічного персоналу. Також ефективним є поєднання робочого часу з можливостями для саморозвитку, творчості та відпочинку, рівновагою між роботою та особистим життям, що сприяє збереженню та підвищенню мотивації освітян.

Для вдосконалення норм часу для планування і обліку навантаження науково-педагогічних працівників, рекомендується враховувати такі аспекти:

1. Чітке визначення завдань і обов'язків НПП, які включають час на підготовку до занять, проведення навчальних занять, оцінювання здобувачів та науково-дослідницьку роботу.
2. Врахування індивідуальних особливостей НПП, їх рівня кваліфікації та досвіду роботи при визначенні норм часу.
3. Забезпечення можливості для саморозвитку і підвищення кваліфікації НПП через навчання та тренінги.
4. Впровадження сучасних технологій та програмного забезпечення для автоматизації процесів планування і обліку навчальної роботи.
5. Постійний моніторинг і аналіз ефективності використання робочого часу з метою постійного вдосконалення системи планування і обліку навантаження НПП.

Список використаних джерел:

1. Рекомендований перелік видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників. Наказ МОН № 186 від 16.02.2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-rekomendovanogo-pereliku-vidiv-navchalnoyi-metodichnoyi-naukovoyi-ta-organizacijnoyi-roboti-dlya-naukovo-pedagogichnih>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти» від 06.06.2024 № 3791-IX. URL: https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/76595.html

ФІЛОСОФСЬКА ПАРАДИГМА ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ЗВО УКРАЇНИ

Тривалий час традиційна освіта в нашій країні через низку об'єктивних та суб'єктивних чинників носила позаособистісний (особистісно відчужений) характер. Зміна філософської парадигми освіти не лише створила нове знання і навіть не стільки обґрунтувала нові підходи до процесу пізнання, скільки змінила саме ставлення до знань, до пізнання, до світу, сформувавши відповідний нинішньому етапу суспільного розвитку світогляд. У предметному полі нашого дослідження це світогляд, здатний до активної рефлексії і смислоутворення, ґрунтований на особистісно-орієнтованих освітніх практиках. У вимірі філософської парадигми вищої освіти такий світогляд уможливорює конституювання нової реальності через конституювання нового мислення.

Світогляд сучасної людини, адаптованої до викликів сьогодення, має раціонально відтворювати картину світу задля органічного буття у ньому. Таке світосприйняття є ідеальною моделлю, що відображає не стільки епоху, скільки місце людини у ній. Тому потреба у творенні смислів, адекватних запитам часу, не втрачає своєї актуальності. Загалом смислоутворення це внутрішній (когнітивний) і зовнішній (соціальний) запит, який «дозволяє індивіду конструювати та проектувати свій рух у часі-просторі» [1, с. 37].

За К. Weick, формування і пошук смислів лежить в основі розуміння людиною самої себе, подій минулого, теперішнього і майбутнього. Аналізуючи процес смислоутворення, дослідник структурує його за сімома параметрами [2]:

1. *Ідентичність та ідентифікація* (мають першорядне значення): усвідомлення людиною того, ким вона є, визначає що вона втілює і як інтерпретує події.
2. *Ретроспекція*: можливість відрефлексувати події минулого.
3. *Втілення*: здатність розуміти себе та інших у процесі спілкування.
4. *Соціальний контакт*: створення соціальних та соціокультурних зв'язків.
5. *Поточні події*: буття «тут і тепер», апробація ідентичності, «зворотній зв'язок» між членами соціуму.
6. *Підказки*: встановлення подібності й закономірностей у процесі обробки інформації.
7. *Правдоподібність*: розуміння подій і контекстів через їх аналіз та інтерпретацію.

На думку U. Golob, «смислоутворення дозволяє людям перебувати в постійному процесі навчання та пошукові знань, коли вони стикаються з різними видами викликів» [3, с. 1]. Освіта віддзеркалює існуючу суспільну модель, враховує змінні умови сьогодення й закладає підвалини майбутніх соціальних зв'язків. В контексті обраної філософської парадигми освітній процес здійснюється у межах тієї чи іншої освітньої практики й орієнтується на бажаний результат. Досягнення певного результату потребує відповідного змісту й технологій навчання, що детермінують не лише сам процес освіти, а й процедуру та методики його реалізації. З-поміж вимірюваних параметрів (маркерів) ефективного набуття вищої освіти у ЗВО виокремимо наступні:

- ґрунтовні знання з дисциплін, що вивчаються;
- комфортне освітнє середовище й позитивний психоемоційний стан студента;
- оптимальний рівень особистої безпеки;
- розвинену здатність до творчості й наукового пошуку;
- вміння самовизначатися та приймати самостійні рішення;
- розвинені суб'єктні характеристики;
- соціальну відповідальність і свідоме громадянство;
- набуття відповідних інтелектуальних та професійних компетенцій.

Реалізація означених складових освітньої стратегії ЗВО за опертя на позаособистісні освітні практики навряд чи виявиться результативною. Тоді як у площині *особистісно орієнтованої системи освіти* можливо отримати значно ефективніші освітні результати, а отже, набути вищу якість освіти. Філософська парадигма, в контексті якої «виш» реалізує свою освітню політику, потребує розробки і впровадження відповідних освітніх технологій, що здатні забезпечити ефективність освітнього процесу навіть за умов воєнного стану.

До сталих освітніх практик у структурі особистісно-орієнтованої освіти ЗВО віднесемо:

- мотиваційну;
- когнітивну;
- суб'єктну;
- афективну;
- самовизначення;
- самореалізації;
- креативну;
- здоров'язберігаючу;
- виховну;
- ментального здоров'я;
- акмеологічну;
- інноваційного розвитку;
- самоосвіту.

Кожна з цих практик не відокремлена від іншої і має застосовуватися у *подієвому* аспекті. Саме *діяльнісний підхід* відповідає природним здібностям особистості й найбільше впливає на її розвиток. Особистісно орієнтована система освіти забезпечує успішність реалізації цієї моделі через індивідуальні стилі діяльності, що оформлюються, виходячи з індивідуальних особливостей. Вона спрямована на «особистісний потенціал майбутнього фахівця, на його професійну самореалізацію, неповторність, ініціативність, на розвиток у нього здатності адаптуватись у складних соціальних і професійних умовах» [4, с. 48].

Отже, освітні практики, методики і технології слід розглядати в *процесуальному вимірі* як організовану систему спільної діяльності усіх суб'єктів освіти. «Впровадження інноваційних освітніх технологій в освітній процес вищої школи здатне якісно змінити звичні способи та методи викладання» [5, с. 724], забезпечуючи професійну підготовку фахівця, який володіє необхідним набором компетенцій. *Креативна акмеологія*, що вивчає «особливості розвитку креативності як процесу і результату творчої зрілості особистості», об'єктивні й суб'єктивні умови досягнення нею творчої і професійної майстерності, ґрунтується саме «на створенні й моделюванні нових освітніх технологій» [6, с. 135].

Підсумуємо: теоретичний і практичний потенціал особистісно орієнтованої системи освіти є продуктивним, запитаним та потребує подальшої розробки і впровадження у ЗВО України. Є вірогідним, що саме *освіта й освічена особистість здатні врятувати світ*.

Список використаних джерел:

1. Євтушенко І. В. Проблема смислоутворення: теоретичний аналіз. *Освітньо-науковий простір*. Випуск 4 (1 – 2023). С. 35-42.
2. Weick, K. E. (2009). Making Sense of the Organization: The Impermanent Organization. John Wiley & Sons: Chichester. UK. Vol. 2 [in English].
3. Golob, U. (2018). Sense-Making. In *The International Encyclopedia of Strategic Communication*. NJ. USA. P. 9 [in English].
4. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
5. Патлайчук О. В., Канарова О. В., Брюховецька І. В. Сучасні освітні практики ЗВО: особливості використання освітніх технологій навчання. *Вісник науки та освіти*. № 8(14), 2023. С. 724-737
6. Сазоненко Г. С. Освіта Майбутнього: Наук.-метод. посіб. К.: Основа, 2008. 368 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДЕЯКИХ РОЗПОРЯДЧИХ ДОКУМЕНТІВ

Розв'язана російськими терористами у лютому 2022 року повномасштабна війна негативно вплинула на всі сфери суспільно-економічного життя України. Освітня галузь також зазнала невідправних втрат від війни. Знищені та напівзруйновані будівлі закладів освіти, порушення навчального процесу під час тривоги, відсутність належного фінансування для розвитку матеріального забезпечення – неповний перелік наслідків російської агресії. Проте, масштаб проблеми не обмежується матеріальними втратами. Рушійного впливу зазнала система підготовки фахівців, початком якої була дошкільна освіта, продовженням заняття у шкільних класах та кінцевою фазою навчання у коледжах і університетах. Спостерігаються зміни у структурі навчального контингенту. Частина науково-педагогічних працівників, рятуючи від війни себе та свої сім'ї, залишили межі України. Виїхала за кордон досить велика кількість молоді, вони змушені були покинути навчання в українських закладах вищої освіти або отримувати його дистанційно. Енергетичний російський терор позбавив можливості повноцінно проводити навчальний процес у більшості закладів освіти. Проте, незважаючи на всі негаразди, вітчизняна освітня галузь показує приклад незламності та стійкості.

В авангарді стійкого розвитку освітньої галузі стоїть державне управління системою освіти. Державні органи працюють не лише над відновленням якості навчального процесу, а й над його покращенням за рахунок переходу на Європейську освітню систему. Зокрема, перед самим повномасштабним російським вторгненням на територію нашої держави, урядом країни було схвалено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Війна не стала перешкодою для проведення реформ у галузі вищої освіти, вже під час війни було прийнято низку доленосних розпорядчих документів. Проте, зважаючи на наслідки повномасштабної війни та некомпетентні дії деяких чиновників МОН, в галузі вищої освіти виникла низка протеріч, зокрема:

- між необхідністю покращення якості освіти та переходу на європейські освітні стандарти та фінансуванням освітньої галузі;
- між розумінням розширення освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти та мобілізаційними обмеженнями під час військового стану;
- між об'єктивним світовим розвитком комп'ютерних технологій та інноваційних методів їх застосування в освітньому процесі і відсутністю коштів для покращення матеріальної бази у більшості закладів освіти.

Однією із головних проблем під час війни та переходу вітчизняної освіти на європейські стандарти стало фінансове забезпечення освітніх витрат. В розвинених країнах фінансування як державних так і приватних закладів освіти залишається суттєво залежним від державних замовлень. Як у США, так і в європейських країнах, де приватна освіта дуже розвинена, більшість закладів отримують державну допомогу у вигляді грантів, субвенцій, матеріальної допомоги. Цілком зрозуміло, що залучення державних коштів потребує від університетів звітності щодо ефективності їх використання.

Українські дослідники акцентують увагу на доцільності підвищення ефективності фінансового менеджменту закладів освіти України і виділяють три критерії для її вимірювання, а саме: результативність, що характеризує кінцеві результати діяльності в абсолютному вимірі; продуктивність, яка дає змогу зіставити абсолютні показники результатів діяльності у розрахунку на одиницю активів або одного працівника, учня чи студента; диверсифікація доходів, яка відображає спроможність залучати різні джерела фінансових ресурсів для реалізації своїх цілей [1].

У Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу», що вийшов у світ 23.04.2024 року було внесено низку змін до Закону «Про вищу освіту». Цим законом передбачено розвиток індивідуальної освітньої траєкторії, як персонального шляху реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [2].

На основі затвердженого Вченою радою навчального плану, у визначеному закладом вищої освіти порядку, для кожного здобувача вищої освіти розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани на кожний рік навчання. Індивідуальний навчальний план може передбачати річне навчальне навантаження в обсязі не менше 30 і не більше 80 кредитів ЄКТС для початкового рівня (короткого циклу), першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Проте, в цьому законі, а також Наказі МОН від 24 червня 2024 року № 910 та Наказі МОН № 1775 від 20.12.2024 року «Про деякі особливості набуття та поновлення статусу здобувача освіти» тимчасово на період дії правового режиму воєнного стану в Україні призупиняється дія низки статей Закону «Про вищу освіту». Цілком зрозуміло, що такі обмеження є вельми необхідними для супротиву російської агресії.

Також викликає суперечливе ставлення науково-педагогічного складу та здобувачів частина 6 статті 9 цього закону. Сформулюємо її: Назви освітніх програм встановлюються закладами вищої освіти і можуть містити ключові слова предметної області спеціальності (спеціалізації, предметної спеціальності) або міждисциплінарної предметної області, а також професійних кваліфікацій у разі їх присвоєння. У назві освітньої програми не можуть використовуватися повністю або частково назви інших спеціальностей та галузей знань, освітніх програм у межах спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, а також професійних кваліфікацій, для яких законодавством передбачено здобуття вищої освіти з іншої спеціальності та/або освіти іншого рівня [2].

На наш погляд, ця частина статті 9 приводе до того, що освітні програми будуть копіювати одна іншу, зникне унікальність освітніх програм. Саме на використанні статистики, математики, інформатики, географії, демографії тощо отримуються найкращі наукові здобутки у галузі економіки, бізнесу, фінансів, менеджменту, логістики та маркетингу. Проте, здобувачі освіти не зможуть навчатися на таких програмах, як «Бізнес-економіка», «Аналіз баз даних в економіці», «Економіка підприємства», «Економіка персоналу», «Управління персоналом» тощо.

Таким чином, модернізація вищої освіти в Україні є запорукою сталого розвитку держави та необхідною умовою приєднання до європейського середовища. Модернізація вищої освіти – це адаптація національної системи вищої освіти до європейських стандартів та забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог, а також це конкурентоспроможність українських освітянських кваліфікацій на європейському ринку праці, визнання загальноприйнятої системи освітньо-кваліфікаційних ступенів.

Проте, будь-які зміни в системі вищої освіти потребують детального аналізу, публічного обговорення, пілотного проектування. Лише у цьому випадку вони сприятимуть підвищенню якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Крупка М. І., Гринькевич О. С., Сас С. П. Економічна ефективність університетів України у контексті інноваційності фінансового менеджменту. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 1(32). С. 470–481.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу. Закон України від 23.04.2024 № 3642-IX. *Урядовий кур'єр* від 22.05.2024. № 104.

Поляковська О. О.
доктор філософії, старший
викладач кафедри іноземних мов
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Вища освіта є важливим складником соціально-економічного розвитку будь-якої країни та відіграє ключову роль у формуванні конкурентоспроможного, здатного адаптуватися до глобальних викликів суспільства. У статті актуалізовано вивчення стратегічних напрямів розвитку вищої освіти Європейського Союзу та України в контексті сучасних викликів і пріоритетів. Опрацювання основних документів, що регламентують стратегію розвитку європейських та українських університетів, а саме: Резолюція Ради щодо стратегічної рамки європейського співробітництва в галузі освіти та навчання в рамках Європейської освітньої території та за її межами (2021-2030) та Стратегія розвитку вищої освіти України 2021-2031 дозволяє окреслити важливі орієнтири подальшого розвитку освітніх систем обох регіонів, відстежити спільні ініціативи, визначити ключові відмінності, а також оцінити можливості подальшої інтеграції України у європейський освітній простір.

Для кращого розуміння цих пріоритетів та їхнього впливу на розвиток вищої освіти в Україні та ЄС, наведемо таблицю, яка відображає основні стратегічні цілі окреслені в зазначених документах [1,2].

Таблиця 1

Стратегічна ціль ВО України	Стратегічна ціль ВО ЄС
1	2
Покращення системи управління освітою і забезпечення автономії ЗВО	Поліпшення якості, рівності, інклюзії та успіху для всіх в освіті та навчанні.
Забезпечення збалансованості ринку праці фахівців з вищою освітою	Забезпечення реалізації концепції безперервного навчання та мобільності для всіх
Забезпечення якості та доступності вищої освіти для різних верств населення	Удосконалення компетентностей та мотивації в освітній діяльності
Інтеграція науки, освіти та бізнесу для забезпечення економічного зростання країни.	Зміцнення європейської системи вищої освіти
Розвиток кадрового потенціалу ЗВО	Підтримка зелених та цифрових трансформацій в освіті та через освіту і навчання
Розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя.	—

1	2
Інтеграція у європейський і світовий освітній простір з урахуванням національних інтересів.	—

Стратегічні пріоритети вищої освіти як для України, так і для Європейського Союзу є важливими орієнтирами для подальшого розвитку освітніх систем обох регіонів. Посилаючись на наведену таблицю можемо констатувати основну спільну мету — створення конкурентоспроможних, гнучких і інклюзивних освітніх структур, що здатні ефективно реагувати на виклики сучасного світу, а також відповідати потребам глобалізованого ринку праці та науково-технологічних змін. На основі порівняння стратегічних пріоритетів, можемо також окреслити спільні цілі розвитку: підвищення якості та доступності освіти для різних соціальних груп; акцент на мобільність та безперервне навчання; активна інтеграція науки, освіти та бізнесу; підтримка зеленої та цифрової трансформації; покращення управління та автономії ЗВО. Як бачимо, Україна, визначивши європейський досвід орієнтиром вітчизняного розвитку освіти, здійснює реформування державної системи шляхом адаптації стратегій, які використовуються в Європейському Союзі. Зважаючи на загальні риси стратегічних пріоритетів, між стратегічними цілями вищої освіти України та ЄС вважаємо доцільним наголосити на існуванні суттєвих відмінностей у підходах до їх реалізації та умовах розвитку системи вищої освіти.

На шляху реалізації амбітних цілей, сектор вищої освіти в Україні стикається з низкою викликів. По-перше, значні економічні та інфраструктурні труднощі ускладнюють сталість розвитку вищої освіти. По-друге, статус країни-кандидата до вступу в ЄС спричиняє дефіцит фінансування та обмежує можливості впровадження інноваційних проєктів. По-третє, низький рівень інвестицій у наукові дослідження та технологічні інновації ускладнює інтеграцію науки та бізнесу. Для подолання цих проблем виникає необхідність вжити заходів, спрямованих на узгодження політик, підвищення інвестицій у сектор освіти та підтримку університетів як центрів інновацій і досліджень. Європейський Союз має значний досвід у реалізації цих стратегій, в той час, як Україна тільки починає впроваджувати подібні ініціативи, що потребує додаткових зусиль у напрямку реформування організаційних структур.

Список використаних джерел:

1. Резолюція Ради щодо стратегічної рамки європейського співробітництва в галузі освіти та навчання в рамках Європейської освітньої території та за її межами (2021-2030). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226(01))
2. Стратегія розвитку вищої освіти України 2021-2031. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

Васютинська Л. А.
професор кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Слатвінська М. О.
завідувач кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ СТУДЕНТО-ЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Найпоширенішим методом навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) є метод «крейда та дошка», презентації з використанням PowerPoint та проєкторів. Взаємодія між студентом і викладачем часто носить суто односторонній характер, де студент виступає пасивним слухачем, а викладач транслятором інформації. Вже на 15-20 хвилині увага студентів слабшає.

Студенти нинішнього покоління потребують у знаннях, які базуються на нових ідеях і прогресивних технологіях, а відтак викладач повинен у своїй практиці використовувати методи ефективного викладання, які сприятимуть ефективному навчанню і допомагатимуть слухачам зрозуміти інформацію. Існує вислів Конфуція: «Я чую і забуваю, бачу і вірю, роблю і розумію». Таким чином, застосовуючи інтерактивні методи навчання, викладач може допомогти студенту зрозуміти інформацію через використання різних способів, які дозволяють зберігати останню у довгостроковій пам'яті.

Нині застосовуються різні інтерактивні методології, які спрямовані на засвоєння студентами навчального матеріалу. Серед найбільш поширених можна виділити такі, як:

- мультимедійні методи, тобто методи, що дозволяють візуалізувати інформацію через електронні носії, додатки, відео, анімацію тощо;
- карти пам'яті (Mind Map) або створення нотаток з використанням ключових слів та зображень, включаючи візуальні та сенсорні інструменти, малюнки та ескізи ;
- рольові ігри та аналіз сценаріїв, що передбачає застосування мозкового штурму, дебатів, групових дискусій, сесій «швидких питань та відповідей» тощо;
- аналіз практичного досвіду, який включає в себе ситуаційні завдання, аналіз кейсів й існуючих практик на основі галузевих вимог та спеціалізації.

Перед тим, як застосовувати ту чи іншу методику інтерактивного навчання викладач має здійснити діагностику аудиторії та виявити її запити.

У світовій практиці широко використовується методологія навчання, орієнтована на студента, так званий студентоцентризований підхід (Student-Centered Teaching Technology), який зміщує вектор стратегії навчання у бік інтересів того, хто отримує знання, визнаючи його запити ключовими для організації навчального процесу. Студентоцентризований підхід базується на використанні таких стратегій навчання, як:

- стратегія активного навчання, що передбачає розв'язання поставлених завдань, відповіді на запитання, пояснення, дискусії та інші активності, які стимулюють когнітивні процеси;
- стратегія кооперативного навчання, яка реалізується в процесі роботи студентів у групах над проблемами та завданнями в умовах, що гарантують як позитивні взаємини, так й індивідуальну відповідальність;
- стратегія індуктивного навчання здійснюється через аналіз кейсів, розв'язання ситуаційних завдань, дослідження проблемного поля та ін.

Зупиняючись на стратегіях навчання з точки зору студентоцентризованого підходу є сенс звернути увагу на складності щодо розробки завдань, адже ці завдання мають мотивувати студента активно долучатися до процесу навчання. Варто звернути увагу на те,

що традиційні, орієнтовані на викладача, методи навчання не завжди є ефективними для досягнення цієї мотивації. Обираючи стратегії навчання, необхідно студента помістити у центр навчального процесу, тобто прикласти зусилля щодо його заінтересованості через надання можливостей вільно висловлювати свою думку й у такий спосіб стимулювати його критичне й креативне мислення. Для досягнення цієї мети доцільно використовувати такі методи як:

1. Взаємні питання, які сприяють стимулюванню відкритого діалогу, у якому студенти формують свої запитання відповідно до теми. У цьому процесі викладач є модератором, який створює «каркас питань», скеровуючи студентів у потрібному напрямку. Взаємні питання є корисними при підготовці до заліків або іспитів, вивченні нової теми або певного розділу теми.

2. Інтерв'ювання як метод інтерактивного навчання доцільно проводити через формування малих груп. Цей метод є корисним для обговорення ключової інформації, пов'язаною з тематикою заняття. Особливість інтерв'ювання полягає у тому, що в процесі його здійснення змінюються ролі, тобто інтерв'юери стають інтерв'юйованими і навпаки. Тривалість інтерв'ю коригується залежно від таких факторів, як віковий рівень студентів та їх досвід роботи у використанні цього методу. Переваги інтерв'ю полягають у:

- Формуванні навичок щодо застосовування студентами вербальних методів подання інформації з фокусом на відповідну тематику;
- налагодженні комунікаційних зв'язків між учасниками інтерв'ю;
- формуванні почуття відповідальності.

3. Метод «процедура паузи», хоча й не досить поширений, але достатньо дійсний при засвоєнні нового матеріалу [1, с. 5]. Суть цього метода полягає у створенні стратегічних пауз в процесі викладання навчального матеріалу для покращення розуміння студентами теми лекції. При використанні методу «процедура паузи» доцільно впродовж 3-5 хвилин кожні 15-20 хвилин лекції створити умови для залучення студентів в обговорення ключових моментів лекції. Це може здійснюватися різними способами. Наприклад, через використання ключових слів є сенс запропонувати студентам написати визначення чи обґрунтувати поняття.

4. Метод «найнезрозумілішого моменту» передбачає написання студентами нотатків з акцентом на незрозумілі елементи лекції чи практичного завдання. Застосування цього методу спонукатиме студентів оцінювати власні знання щодо засвоєння навчального матеріалу.

5. Метод «адвокат і диявол» доцільно застосовувати при проведенні дебатів, коли одна група працює у руслі певного аргументу – інша займає позицію протилежної думки. Застосування цього методу розвиває критичне мислення у студентів, спонукаючи учасників до поглибленого розуміння питань, пов'язаних з проблемою, досліджуючи останню з різних точок зору та формуючи альтернативи щодо її розв'язання.

Наведені методи є лише деякими прикладами інтерактивних методів навчання і можуть використовуватися комплексно з метою формування у студентів необхідних комунікативних, соціальних, професійних навичок. При цьому викладач має розробляти і надавати завдання для студентів у такий спосіб, щоб вони могли обґрунтовувати висунуті гіпотези й мали достатню мотивацію для навчання.

Список використаних джерел:

1. Innovative Methods of Effective Teaching and Learning / Editors : Mr. Daniel C, Dr. Sarala, Dr. Vincent Sam Jebadurai, Mr. Arunraj E, Dr. Hemalatha G. India. IOR International Press, 2019. 323 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/333503979_Innovative_Methods_of_Effective_Teaching_and_Learning

5 KEY ASPECTS OF SUCCESSFUL PUBLIC SPEAKING IN RESEARCH AND TEACHING

The theses identify the key aspects of public speaking in scientific and educational activities. The impact and benefits of developing soft skills, skills in the modern world.

Keywords: soft skills, hard skills, public speaking, scientific and educational activities, benefits of soft skills, skills.

The modern paradigm of the educational system encourages scientists to intensify innovations and implement reforms in pedagogical work. The creative potential and resource status of scientists is one of the important factors influencing the success and implementation of modern reforms. Priority areas of the educational process include the following indicators:

- management of innovation processes, the vector of which is a conscious reflection on changes in the education system;
- systemic reform of the education system;
- innovative use of information and technical support;
- development of soft skills among academics and students;
- critical thinking;

Practical rhetoric considers the content of a public speech text of a speech image of a rhetorician logical culture of a speaker speech culture structure and style of a speech audience psychology interaction between a speaker and an audience communication with an audience as a creative process polemic art of a speaker

5 key aspects of a successful public speech:

- Preparing the speech and defining the goal. First of all, you need to analyse the purpose and the target audience. This will help you customise the style and content of the speech. Clarity and simplicity: a concise speech supported by stories or metaphors that make the speech more vivid and memorable. The speech must contain facts and arguments.
- The final aspect of public speaking is non-verbal communication; gestures and facial expressions should match the content and be natural and authentic. It is important to establish and maintain a connection with the audience.
- Voice and diction are the speaker's advantage. Emphasising key points and changing the tone of voice make the presentation important and keep the audience's attention. The voice as an instrument, A monotone voice can tire even the most attentive listener. Vary the volume and tempo. Emphasise important words and use pauses to reinforce your message. The right intonation gives life to your words, a melodious voice is the success in conveying the content addressed to the audience. With a weak and monotonous voice, it is impossible to convey the depth of the content and influence the audience emotionally and aesthetically. Interaction with the audience is of particular importance - humour, rhetorical questions, interactive activities to increase audience engagement. For a person to speak, they must stop trying to be silent and engage the audience in interactivity.

- Use of visuals - is an additional element of influencing the audience, along with the auditory and semantic elements, to enhance the perception of the idea of the speech. 'Less text - more visuals' is the main rule of presentation.
- Emphasising public speaking as one of the most important soft skills, expertise, practical skills related to the topic of the report and love and respect for the audience are your superpowers. If you know the information and the topic, the audience will naturally sense your enthusiasm and depth of knowledge.

Why public speaking is one of the most important soft skills today?

The study found that key positions are filled by employees who have the following priority skills:

- high level of communication skills;
- successful negotiation;
- public speaking skills;
- quality public speaking;
- critical thinking.

The ability to speak in public demonstrates the ability to persuade Communication skills Mastery of audience attention Knowledge of the rules of hard rhetoric and their application Business etiquette Evaluation of the overall ways of influencing the audience Rhetorical skills excel in a highly competitive environment, especially when it comes to answering tricky questions and being flexible in stressful situations Rhetorical skills are important in negotiations Rhetorical skills are crucial in mediation, advocacy and mentoring programmes.

If you want to be heard, first listen to yourself.

List of references:

1. Mitchell G. Essential soft skills for success in the 21st century workforce as perceived by Alabama business/marketing educators. URL: http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/1441/Mitchell_Geana_57.pdf.
2. Parsons T. Definition: Soft skills [Електронний ресурс]. URL: <https://searchcio.techtarget.com/definition/soft-skills>
3. Robles M. Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace // Business Communication Quarterly. 2012. № 75 (4). P. 453-465.
4. Pravdiuk N., Usykova O. and other/ Mechanism of economic processes self-organization at the enterprise.- Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol.1. – №28. – 2019 y. – p.302 – 312.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Сучасний світ все більше піддається впливу інформаційного середовища. Це стосується всіх соціальних, політичних, економічних, технологічних процесів, навчальних технологій тощо, при цьому вплив інформаційних потоків настільки вагомий, що стає основою для прийняття майже всіх рішень у суспільстві та змін у векторах розвитку [1]. Зауважимо, що інформаційний потік настільки потужний та різнобічний, що його критичне опрацювання стає особливим видом діяльності зі значними витратами часу. Такий стан призводить до того, що інформація, включаючи й помилкову або спеціально викривлену, сприймається як істина та не піддається сумніву. Занурення у інформаційне середовище відбувається на самому ранньому етапі навчання (на рівні початкової школи і далі), що призводить до часткової втрати навичок самостійної роботи з джерелами знань. Чим більше доступних гаджетів зі різними функціями, тим менше самостійно сформованої власної думки. Це яскраво проявляється при підготовці студентів.

Проведений аналіз якості виконання завдань із самостійної роботи, індивідуальних завдань показує, що студенти при підготовці спеціальних оглядів, рефератів, рішення практичних завдань використовують дані багатьох інформаційних ресурсів, зокрема, такого інформаційного ресурсу як Вікіпедія — енциклопедія, написана спільно її дописувачами. Принцип Вікі означає, що будь-хто може редагувати будь-яку статтю. Таким чином закладаються помилкові твердження та підходи, думки вчених та практиків користувачами критично не аналізуються, студентами шукаються рішення, які подібні наданим завданням, процес навчання набуває рис формальності, втрачаються навички самостійного мислення, спроможності виконання напрацювань та будь-яка нестандартна ситуація призводить до штучно створеної кризи у засвоєнні матеріалу. Потужний обсяг інформації, яка є у широкому доступі, ускладнює її засвоєння, а враховуючи значний обсяг часу, який виділяється на самостійне опрацювання матеріалу, ставить перед студентами складне питання нестачі часу.

У підсумку, студенти вимагають від викладачів надати їм посилання на інформаційні ресурси, при цьому критично опрацьовані викладачем теоретичні та практичні матеріали, які підготовлені лекторами та асистентами та розмішені на платформі Moodle опрацьовуються недостатньо та вибірково. Як правило, один студент готує відповіді на тести, а потім поширює їх у групі. Доволі часто студенти копіюють рішення завдань (або підготовлені у минулі роки реферативні напрацювання) минулих років, фальсифікуючи тільки роки у статистичних дослідженнях та розрахунках. Таким чином, засвоєння навчального матеріалу майже не відбувається.

Не менш важливою проблемою є й нестача часу у викладача щодо перевірки ступеню засвоєння навчального контенту студентом. Відслідкування всіх «приймів засвоєння» навчального матеріалу викладачем практично неможливо.

Певним рішенням цієї проблеми була робота студентів над кваліфікаційними роботами бакалаврів та магістрів, де студент був зобов'язаний не тільки узагальнити наукові та практико орієнтовані напрацювання, але й провести розрахунки за даними реального суб'єкта господарювання, що надавало можливість у певній мірі запропонувати власне рішення сформульованих проблем. Перевіркою самостійності дослідження слугувала експертиза на академічний плагіат. Сьогодні можемо констатувати, що й такий підхід було «успішно» вирішено за допомогою штучного інтелекту.

Незважаючи на багато переваг використання штучного інтелекту [2] поки існують певні застереження. Зауважимо, що інтернет широко пропонує, наприклад, такі рекламні ролики:

- чат GPT. Як написати дипломну роботу з ChatGPT?;
- як за допомогою ChatGPT(III) написати курсову;
- замітаємо сліди використання штучного інтелекту.

Є й такі пропозиції як «Допоможемо написати курсову або дипломну роботу» тощо.

Перш за все, це стосується тем загального характеру, коли стає нескладним підбір матеріалу.

Перевірка на академічний плагіат не дає 100% об'єктивного результату й тільки за стилем викладення викладач має змогу якось звернути увагу на використання штучного інтелекту. Публікація аудиторських звітів, інших аналітичних досліджень часто-густо використовується студентами й при виконанні аналітичних досліджень (курсівих робіт, аналітичної частини при проходженні практики тощо), що знижує рівень професійної підготовки фахівця та призводить до неспроможності самостійно виконати розрахунки. Деякі теоретичні положення, які використовуються при виконанні самостійних робіт студентами, помилково спираються на іноземне законодавство й таке «дослідження» свідчить про нерозуміння принципових відмінностей. Таким чином, виявлені «виклики сьогодення» щодо стану інформаційного забезпечення якості навчального процесу приводять до висновку про необхідність перегляду засад складу навчального контенту, а створення оригінального інформаційно-навчального забезпечення стає необхідним кроком у підготовці фахівців.

Що ми відносимо до такого контенту у сфері фінансового менеджменту, фондового ринку та страхування. Це:

- кейсові завдання з вирішенням проблеми за даними останньої звітності суб'єкта господарювання з висновками щодо основних тенденцій, результатів та проєктів рішень проблем, які виявлені;
- застосування методик, які розроблені викладачами кафедри, знайшли своє відображення у наукових публікаціях, дисертаційних роботах викладачів, наукових дослідженнях кафедри (фундаментальних та прикладних) з акцентуванням на прикладних аспектах;
- практичні завдання з розв'язанням проблемних ситуацій тощо.

Зауважимо, що необхідним є відмова від написання рефератів за загальними темами, використання тестів (студенти якісно використовують інтернет для їх вирішення, не замислюючись щодо змісту), використання методу опитування за теоретичним матеріалом або підготовка есе, наприклад, з постатейним порівнянням змін певного законодавства. Необхідним є розширення практики застосування математичних засобів обробки інформації, адже такий матеріал складно знайти у інформаційних ресурсах, де вказуються, як правило, алгоритми рішення, а не власно розв'язання.

Необхідним вважаємо перегляд складу робочих програм, структури методичного забезпечення та порядку проходження його затвердження, адже існуюча регламентація не сприяє прискоренню оновлення інформаційного навчального простору.

Список використаних джерел:

1. Мойсєєва О.П. Вплив масової інформації на прийняття рішень реципієнтом. URL: <http://dms.onu.edu.ua> > view (дата звернення 15.01.2025)
2. Використання штучного інтелекту при написанні наукової статті Наукові Публікації. URL: <https://spubl.com.ua> > Головна > Блог (дата звернення 15.01.2025)

Жданова Л. Л.
професор кафедри загальної економічної теорії та економічної політики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

НАУКОВА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасне суспільство характеризується постійним зростанням потоків інформації, які ведуть до дуже швидкого старіння знань. У цих умовах підготовка фахівців, здатних адаптуватися до змін, тісно пов'язана з формуванням і розвитком умінь спеціаліста своєчасно відновляти власні професійні знання. Таке умінь засвоюється студентами головним чином у процесі наукової роботи. Не меншого значення у сучасному інформаційному суспільстві має професійна комунікабельність. Така професійна навичка необхідна у зв'язку з інтенсифікацією конкуренції моделей і методів розвитку організацій (суб'єктів економічної діяльності). Вибір оптимального варіанту за цих умов пов'язаний з умінь аналізувати потоки інформації, приймати науково обґрунтовані рішення. Таку навичку студенти засвоюють також у процесі наукової роботи.

Таким чином, наукова робота студентів формує багатогранних фахівців, здатних до високоефективної діяльності в умовах сучасних швидких змін.

Наукова робота студентів вищих навчальних закладів починається з рефератів і курсових робіт. У подальшому – це наукові публікації по матеріалах дипломних робіт. Всі ці форми і елементи наукової роботи є обов'язковими частинами навчального процесу.

Більш складною формою наукової роботи, займатися якою студента не зобов'язує навчальний план, є участь у студентському науковому гуртку.

У роботі студентського наукового гуртка значна увага приділяється умінь систематизації значного обсягу наукової інформації, умінь зв'язати теоретичні положення з практичним матеріалом, статистичними ілюстраціями. Наукові дослідження у такому неформальному просторі орієнтуються на розвиток творчості, здібності до нестандартного мислення. Важливою рисою роботи студентських наукових гуртків є формування і розвиток навичок вести наукову дискусію. Студенти отримують досвід аналізувати різні наукові погляди, точки зору, концепції, знаходити наукові аргументи, що підтримують одну з них, спростовують іншу. Увагу концентрують на тому, щоб навчитися аргументовано висловлювати власні ідеї і думки, але також і уважно аналізувати ідеї і думки опонентів, враховуючи різні аргументи. Найбільш вдалі результати наукової творчості студентів отримують рекомендації для публікації у студентських наукових вісниках факультетів.

Робота студентів у гуртках має добровільний характер і мотивується головним чином зацікавленістю студентів і викладачів у науковій роботі. Мотивація студентів рейтингом зовсім невелика, максимальну суму рейтингових балів вони можуть отримати і без роботи у науковому гуртку. Так само і з викладачами. Робота зі студентами у науковому гуртку потребує багато часу. Підготовка наукової доповіді, статті, що має рекомендацію до публікації у студентському науковому віснику факультету потребує витрат часу викладача співставних з витратами часу керівника курсової роботи. Проте робота викладача у студентському науковому гуртку, робота керівника студентської наукової публікації навчальним навантаженням викладача не передбачається.

В результаті можна зробити висновок, що робота викладача зі студентськими науковими гуртками, робота по керівництву студентськими науковими публікаціями потребує відповідного урахування у навчальному навантаженні.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВЕЛИКИХ ДАНИХ (BIG DATA) ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ТА АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ У ЗВО

У контексті сучасних викликів у сфері вищої освіти дедалі більшої актуальності набувають технології аналізу великих обсягів даних (Big Data) та засоби штучного інтелекту (ШІ), які забезпечують моніторинг і прогнозування результатів навчання [1; 2]. Такі рішення сприяють підвищенню якості викладання, виявленню проблем і прийняттю обґрунтованих управлінських рішень у закладі вищої освіти (ЗВО). Історично університети завжди збирали певні дані про хід навчального процесу: від журнальних записів про відвідуваність і контрольних зрізів успішності до методичних звітів про якість підготовки випускників. Однак до недавнього часу ці дані не були достатньо структуровані, а обмеженість технологій не дозволяла проводити глибокий аналіз у режимі реального часу. З поширенням електронних систем управління навчанням (LMS), зокрема Moodle, з'явилася можливість накопичувати значно детальнішу інформацію: тривалість активності кожного студента, строки виконання завдань, результати проходження онлайн-тестів, рівень залучення у форумах та відеоконференціях тощо.

Наступним кроком став розвиток Big Data – підходу, який передбачає роботу зі значними обсягами неоднорідних (структурованих і неструктурованих) даних, що оновлюються з високою швидкістю. Для оброблення таких даних застосовують алгоритми машинного навчання (ML): від класичних статистичних методів (лінійна, логістична регресія) до глибинних нейронних мереж (Deep Learning). У сфері освіти це відкриває надзвичайні можливості: наприклад, прогнозувати ризик відрахування студента, виявляти слабкі місця в методиках викладання, пропонувати персоналізовані навчальні траєкторії.

Разом із тим, використання технологій моніторингу та аналізу освітніх даних тягне за собою і певні виклики. Це, зокрема, питання етики та конфіденційності, необхідність узгодження з чинним законодавством (наприклад, Законом України «Про захист персональних даних»), а також готовність самого університетського середовища до змін. Втім, належно налагоджена система аналітики та моніторингу дозволяє значно підвищити якість управлінських рішень, а також стимулює інновації та допомагає створювати сприятливе середовище для розвитку професійних і особистісних компетентностей студентів.

Аналітика навчальних даних передбачає збір і системний аналіз інформації про академічні показники студентів, їхню активність у середовищах LMS, результати проміжного й підсумкового контролю, а також дані про відвідуваність, залученість у дискусії та виконання завдань [3]. На основі обчислювальних методів і статистичних підходів виділяють ключові закономірності, пов'язані з успішністю, темпами засвоєння та ймовірністю відрахування. Особливу цінність мають інтегровані інформаційні системи ЗВО, де зберігаються дані про кожного студента протягом усього циклу навчання [4].

Великі обсяги освітніх даних (оцінки, показники відвідуваності, статистика з LMS) потребують застосування технологій Big Data, що включають розподілені файлові системи та засоби обчислень на кластерах (Apache Spark, Hadoop). Для оброблення й аналізу зазвичай використовують алгоритми машинного навчання, серед яких:

- Логістична регресія: прогнозує ймовірність належності студента до групи ризику.
- Дерева рішень та випадкові ліси: виявляють чинники, що найбільше впливають на успішність, і забезпечують прозорість ухвалення рішень.
- Нейронні мережі: виявляють складні нелінійні взаємозв'язки, зокрема для побудови рекомендаційних систем і персоналізації контенту [2].

Застосування ШІ розширює можливості аналізу завдяки вдосконаленим методам кластеризації, розпізнавання патернів і прогнозування довгострокових тенденцій [1].

Успіх реалізації таких проєктів залежить від:

- Якісного збору даних: необхідно враховувати різні джерела (електронні журнали, результати тестувань, форуми обговорень) і забезпечувати їхню сумісність.
- Надійного зберігання та захисту інформації: слід дотримуватися стандартів безпеки й законодавства щодо персональних даних.
- Постійного вдосконалення алгоритмів: регулярне оновлення моделей машинного навчання, перевірка їхньої точності, уникнення перенавчання (overfitting).
- Професійного розвитку персоналу: викладачам і адміністраторам потрібні базові знання з аналітики даних та етики її застосування [4].

Системи моніторингу та аналізу результатів навчання дають змогу:

- Підвищувати ефективність викладання через точнішу діагностику проблем.
- Забезпечувати адресну підтримку студентам, які потребують додаткових консультацій.
- Створювати передумови для персоналізації навчальних траєкторій [1; 2].

Попри це, існує ризик надмірної формалізації та ігнорування індивідуальних особливостей. Також важливими залишаються питання захисту конфіденційності та дотримання академічних свобод. Задля мінімізації негативних наслідків рекомендується розробляти чіткі політики щодо використання освітніх даних, проводити роз'яснювальну роботу зі студентами та залучати експертів із галузі інформаційної безпеки [4].

Розвиток інформаційних технологій, Big Data та штучного інтелекту створює унікальні можливості для реформування системи вищої освіти. Впровадження аналітики навчальних даних дає змогу ЗВО вчасно виявляти проблеми, ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, персоналізувати навчальні траєкторії студентів і загалом підвищувати рівень якості освітнього процесу. Технології машинного навчання надають інструментарій для прогнозування успішності, визначення груп ризику, побудови рекомендаційних систем тощо.

Разом із тим, надмірне захоплення «цифровими показниками» без належного педагогічного й етичного підґрунтя може призвести до формалізації освіти, втрати індивідуального підходу чи порушення прав людини. Тому ключовим елементом успішного впровадження навчальної аналітики є збалансований підхід, що враховує потреби студентів, законодавчі норми та інтереси всіх стейкхолдерів освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development. Paris: UNESCO, 2019.
2. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M. & Gouverneur, F. Systematic Review of Research on Artificial Intelligence Applications in Higher Education—Where Are the Educators? International Journal of Educational Technology in Higher Education. 2019. 16, Article No. 39.
3. Nortvig, A. M., Petersen, A. K. & Balle, S. H. A literature review of the factors influencing e-learning and blended learning in relation to learning outcome, student satisfaction, and engagement. Electronic Journal of e-Learning. 2018. 16 (1), 46–55.
4. EDUCAUSE. Horizon Report: 2022 Higher Education Edition. Boulder, CO: EDUCAUSE, 2022.
5. Zhang, S., Zhang, Y. & Zhang, J. Big data analytics in higher education: A systematic review. Applied Sciences. 2021. 11 (9), 1–19.
6. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості. 2019 URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07_Рекомендації-НАЗЯВО-стосовно-внутрішнього-забезпечення-якості.pdf.
7. Про захист персональних даних: Закон України від 18.01.2025 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

Чжен М.

аспірант

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,

м. Харків, Україна

Шумський О. Л.

професор кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,

м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

У контексті глобалізації, незважаючи на різні цивілізаційні системи, цінності, культурні відмінності, підтримка знань, науки і технологій стала необхідною умовою для виживання будь-якої країни світу. Всі країни усвідомили, що освіта відіграє важливу роль в економічному процвітанні, національній безпеці, технологічному прогресі та довгостроковій соціальній стабільності. Тому сучасні країни мають курс на модернізацію і підвищення якості власної освітньої галузі відповідно до вимог часу.

Будучи країною, що стрімко розвивається, Китай визначає освіту як важливий напрям національного відродження. Ще в грудні 1980 р. на черговій конференції Ден Сяопін зазначив, що соціалістична країна, яку мають намір побудувати в Китаї, має не лише володіти матеріальними основами своєї цивілізації, але й відновити духовну базу, яка включає освіту, науку і культуру. Сучасний Китай займає провідні позиції в економіці та промисловому виробництві. Разом з цим, на подвійному тлі глобальної економічної інтеграції, трансформації та модернізації економіки провідна роль в соціально-економічному розвитку країни надається, насамперед, професійно-технічній освіті, яка розглядається як важливий компонент стратегії сталого розвитку КНР. З кінця 70-х років XX століття оновлення освітніх концепцій і збільшення освітніх конотацій стали новою освітньою філософією для розвитку якісної професійно-технічної освіти. З метою формування необхідного контингенту фахівців технічної галузі урядом Китаю було реалізовано комплекс заходів, спрямованих на інтернаціоналізацію китайської професійно-технічної освіти. Так, основний акцент щодо підвищення якості освіти було зроблено на міжнародні освітні обміни та співпрацю з метою вивчення і подальшої адаптації та застосування передового досвіду, освітніх інновацій та новітніх технологій задля забезпечення потреб оновлення і трансформації системи професійно-технічної освіти і модернізації національної економіки. Викладачів заохочували розширювати міжнародний кругозір і підвищувати свою міжнародну конкурентоспроможність – «Нам потрібно вивчати найкращі іноземні освітні ресурси, передові освітні концепції та технології, адаптувати та впроваджувати їх задля постійного підвищення рівня освіти Китаю та міжнародний вплив в освітній галузі» [1].

Мета даної роботи – порівняти поточний стан і основні тенденції розвитку систем професійно-технічної освіти розвинених країн світу з метою розроблення стратегій та підходів щодо покращення сучасної професійно-технічної освіти в КНР, а також спрогнозувати майбутні тенденції її розвитку.

Міжкультурне порівняння освіти – це процес аналізу та зіставлення освітніх систем і методів, вивчення освітніх характеристик і переваг у різних культурних середовищах, а також надання орієнтирів для освітньої реформи та практики викладання. Таке порівняння включає в себе численні аспекти, такі як освітні системи, розробка навчальних програм, методи викладання та ролі викладачів у різних країнах або регіонах. У дослідженні поточного стану глобальної професійно-технічної освіти ми виявили, що в освітній сфері існує багато проблем і викликів, але є й нові тенденції розвитку та зміни. Одним з аспектів міжкультурного порівняння професійно-технічної освіти є зіставлення освітніх систем, включаючи освітні цілі, освітній менеджмент, системи навчання, відбір студентів та інші

аспекти. Системи освіти в різних країнах і регіонах відрізняються, що визначається різними історичними, культурними та соціальними умовами. Наприклад, система освіти Китаю зосереджена на академічній успішності студентів і наголошує на освіті, орієнтованій на іспити, тоді як система освіти Фінляндії зосереджується на розвитку всебічних якостей студентів, розвитку особистості та командній роботі. Порівнюючи системи освіти різних країн і регіонів, можна отримати глибше розуміння освітніх характеристик і переваг кожної країни і регіону. Моделі розвитку професійно-технічної освіти в Європі, Америці та країнах Східної Азії виступають у якості своєрідного еталону для модернізації професійно-технічної освіти в Китаї. Ці країни надають великого значення концепції справедливості в освіті, підкреслюють зв'язок між професійними здібностями та соціальними потребами та будують відносно зрілу систему професійної освіти. Наприклад, європейські країни надають великого значення професійній підготовці та сприяють формуванню професійних навичок та розвитку професійних здібностей студентів за допомогою гнучкої політики зайнятості. Країни Східної Азії розвивають професійні таланти з практичними навичками через інтеграцію промисловості та освіти. Цей досвід може допомогти нам зрозуміти та усунути недоліки поточної професійної освіти в Китаї, а також надати корисні ідеї та вказівки. Існують відмінності в розробці навчальних програм у різних країнах і регіонах, які відрізняються різними цінностями та освітніми філософіями. Наприклад, навчальний план у Сполучених Штатах Америки орієнтований на розвиток креативності та практичних здібностей студентів, наголошуючи на інтеграції дисциплін та міждисциплінарному навчанні. Навчальна програма в Японії зосереджується на предметних основах і поділяє предмети на конкретні знання для викладання. Порівнюючи налаштування навчальних програм у різних країнах і регіонах, можна зрозуміти освітні цілі та цінності кожної країни та регіону. Третій аспект порівняння міжкультурної освіти – це зіставлення методів навчання, включаючи роль викладачів, методи навчання, стратегії навчання та інші аспекти. Існують відмінності в методах навчання в різних країнах і регіонах, які визначаються різними освітніми філософіями і традиціями навчання. Наприклад, методи навчання у Великій Британії зосереджені на розвитку критичного мислення та здібностей до самонавчання студентів, наголошуючи на участі та взаємодії студентів [2], тоді як методи навчання в Японії орієнтовані на керівництво викладача та керування дисципліною, ставлячи у центр уваги слухняність та відповідність студентів. Порівнюючи методи навчання в різних країнах і регіонах, ми можемо зрозуміти моделі навчання та ефективність кожної країни і регіону.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що порівняння міжкультурної професійно-технічної освіти є багатовимірним і багаторівневим процесом, який вимагає порівняння та аналізу з багатьох аспектів, таких як освітні системи, розробка навчальних програм і методи навчання. Порівнюючи міжкультурну освіту, ми можемо зрозуміти характеристики та переваги професійно-технічної підготовки учнівської молоді в різних культурних середовищах і сприяти розвитку освітньої реформи та практики викладання. У той же час порівняння міжкультурної освіти може поглибити розуміння та повагу учасників освітнього процесу до інших культур, а також сприяти глобальному освітньому обміну та співпраці щодо фахової підготовки фахівців технічної галузі.

Список використаних джерел:

1. Zweig D., Rosen S. How China trained a new generation abroad. *UN Public Administration Network*. 2003. URL: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN022360>.
2. Zhang Y., Yao L. Advanced concepts of degree apprenticeship system in the UK – Analysis based on three reports from the British Universities Federation. Beijing: China Vocational and Technical Education, 2020. 110 p.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

В умовах інформатизації освіти діяльність педагогів професійного навчання зазнає суттєвих змін завдяки новим компетенціям, що диктуються інформаційними та комунікаційними технологіями, що швидко розвиваються. Для їхнього оперативного освоєння сучасному викладачеві потрібна практично постійна включеність у безперервну самоосвіту, насамперед у сфері інформатизації освіти. Тут на першому плані виступає інноваційна компетентність педагога професійного навчання, заснована на:

- гнучкому продуктивному мисленні,
- креативності,
- мотивації до професійно-особистісного саморозвитку.

Розвиток інноваційної компетентності у педагогів має особливе значення ще й тому, що педагог, який сам не володіє нею, не зможе якісно підготувати своїх студентів до інноваційної професійної діяльності. По суті, на професійно-педагогічній освіті лежить подвійна відповідальність, оскільки від якості підготовки викладачів для системи професійної освіти значною мірою залежить якість робочих кадрів і фахівців середньої ланки, які готуються ними.

Розвиток сучасного інформаційного суспільства характеризується тенденціями зростання обсягів інформації, збільшення її ролі у навчанні здобувачів вищої освіти, швидким впровадженням інформаційних технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства, зокрема у професійну освіту.

Інноваційні процеси в системі професійної освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії та розвитку інноваційної діяльності педагогічних працівників і процесів застосування її результатів. Для цього етапу характерною є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення освітніх інновацій і процесами їхнього сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними [1].

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості. Також це й готовність до самоосвіти як інтегральної якості особистості, що характеризується наявністю прагнення постійно розширювати діапазон сприймання життя з метою глибшого його розуміння і здатності до систематичної навчальної діяльності (вміння вільно орієнтуватися в різних джерелах інформації, критично аналізувати їх, самостійно знаходити відповіді на всі актуальні питання життя).

Орієнтовно узагальнена модель інноваційного навчання передбачає:

- активну участь здобувача освіти в процесі навчання;
- можливості прикладного використання знань у реальних умовах;
- підхід до навчання як до колективної, а не індивідуальної діяльності;
- акцент на процес навчання, а не на запам'ятовування інформації [1, 2].

Розвиток інноваційних процесів в освіті на сучасному етапі зумовлюється:

- інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття;
- оновлення змісту філософії сучасної освіти, центром якої став загальнолюдський ціннісний вимір професійної діяльності [1].

Основною характеристикою готовності педагога до інноваційної діяльності вважається його *професійна компетентність* – точно визначена галузь професійної діяльності людини. *Професійна компетентність* педагога визначається через її основні показники: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні вміння.

Педагог повинен вміти застосовувати сучасні технічні засоби навчання та освітні технології, у тому числі за потреби здійснювати електронне навчання, використовувати дистанційні освітні технології, інформаційно-комунікаційні технології, електронні освітні та інформаційні ресурси; знати електронні освітні та інформаційні ресурси, необхідні для організації навчальної (навчально-професійної), дослідницької, проектної та іншої діяльності учнів, інформаційно-комунікаційних технологій, електронних освітніх та інформаційних ресурсів, дистанційних освітніх технологій та електронного навчання. У зв'язку з цим вагому частину змісту сучасних додаткових професійних програм для викладачів ВНЗ та коледжів мають становити питання застосування інформаційних та комунікаційних технологій в освітньому процесі, розробки адаптивних електронних освітніх ресурсів, організації педагогічної взаємодії зі студентами в інтернет-середовищі тощо.

Висновок. Враховуючи сучасні умови та тенденції розвитку професійної освіти в інформаційному суспільстві, що стрімко змінюється, є цілком виправданим розглядати формування інноваційної компетентності педагога як системотворчого фактора його безперервної освіти. Причому інформатизація суспільства накладає свій відбиток на зміст інноваційної компетентності педагога, у якій істотна роль приділяється освоєнню сучасних цифрових технологій та його творчому застосуванню в освітньому процесі.

Саме через зміни у діяльності педагога з орієнтацією на освітню інноватику та його готовність до реалізації особистого творчого потенціалу можна домогтися якісних змін в освітньому процесі закладів професійної освіти, наблизити результати їхньої діяльності до стандартів європейського освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко А.Б. Розвиток інноваційної компетентності сучасного педагога професійної школи / Єрмоленко А.Б., Кулішов В.С., Шевчук С.С. // *Науковий журнал «Професійна освіта»* - Вип. № 5(194). – 2020 р. – 52-57 с.
2. Волович В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 4. С. 192–198.
3. Шевчук Л. І. Професійна компетентність педагога та її вплив на якість сучасної освіти. *Професійна освіта*. 2008. № 30–31.

Сторожук О. В.
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Попов В. В.
аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ВИКЛИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЯ ОСВІТИ ДО РИНКУ ПРАЦІ

Цифрові технології докорінно змінюють економіку та суспільство, спричиняючи появу нових знань, навичок та бізнес-процесів. Як справедливо підкреслюють українські вчені П. Костецький та В. Куценко, «в умовах цифрової економіки інформація та знання стають одним з найбільш важливих стратегічних ресурсів» [1]. Маркевич К. стверджує, що застосування цифрових технологій «зменшує витрати, збільшує продуктивність та ефективність прийняття рішень» [2]. Цілком погоджуємося із згаданими дослідниками.

На сьогодні цифрові технології інтегруються в бізнес-процеси, стаючи їх невід'ємною частиною, а їх універсальне застосування простежується в усіх аспектах повсякденного життя. Зниження вартості та підвищення доступності цифрових продуктів та послуг відбувається завдяки безкоштовному контенту та послугам, обумовленим низькими граничними витратами. Відповідно, навички роботи з програмними технологіями та цифровими продуктами стають все більш необхідними в усіх галузях, що своєю чергою, потребує змін у підходах до освіти для її відповідності вимогам цифрового суспільства.

Цифровізація освіти в Україні є критичним фактором для задоволення потреб мінливого ринку праці. Швидкий розвиток цифрових технологій, що спричиняє автоматизацію виробничих і сервісних процесів, створює ризики структурного безробіття. Інтеграція цифрових технологій у освітні програми сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в інноваційній економіці, а також вирішить питання цифрової грамотності й доступу до технологій. В умовах глобалізації та соціально-економічних викликів це допоможе Україні зміцнити свої позиції на світовому ринку та сприяти стабільності й повоєнному відновленню.

Серед викликів цифровізації окремо потрібно назвати нерівномірний доступ до цифрових ресурсів. Брак сучасного обладнання та з'єднання у сільських регіонах чи серед малозабезпечених верств населення створює розрив у професійних можливостях, що посилює соціальну поляризацію і ставить під загрозу інклюзивність ринку праці.

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (GenAI) вимагає інтеграції новітніх знань у освітні програми та підготовки спеціалістів з етики, аналізу даних та AI-технологій. Квантові обчислення обіцяють революцію в обробці інформації, але водночас зумовлюють потребу у квантовій криптографії, що викликає попит на нові професії у сфері кібербезпеки. Імерсивні технології (AR, VR, MR) знаходять застосування в освіті, створюючи можливості для реалістичних симуляцій та дистанційного навчання, але вимагають технічної грамотності [3]. Розвиток інновацій у напівпровідниковій промисловості та нових акумуляторів змінює підхід до інженерних спеціальностей. Водночас необхідність раннього виявлення захворювань через штучний інтелект та нанотехнології стимулює появу міждисциплінарних спеціальностей на стику медицини та технологій (біомедична інженерія). Виклики також стосуються впровадження низьковуглецевих технологій, що змінюють енергетичну галузь, та використання блокчейну, що вимагає знань мережевих технологій.

У відповідь на ці зміни освітньо-професійні програми мають бути гнучкими, включати актуальні технологічні кейси та розвивати у здобувачів освіти здатність до критичного мислення, творчого і швидкого засвоєння нових навичок. Таким чином, освіта мусить не тільки йти услід за технологіями, але й формувати професіоналів майбутнього, забезпечуючи стійкість суспільства до

нових викликів. Вирішення цих питань сприятиме зменшенню розриву між попитом і пропозицією на ринку праці, забезпечуючи стійкий економічний розвиток і соціальну згуртованість.

Визначення першочергових аспектів цифровізації освіти в Україні та орієнтовні рекомендації для подолання цих викликів відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Цифрові виклики в освіті та підходи до їх подолання

Виклик	Суть виклику	Пропозиція щодо подолання
Цифрова трансформація	Потреба адаптації освітніх підходів до динамічних змін на ринку праці. Використання для навчання практичних ситуацій, які є корисними для здобувачів освіти.	Розробка завдань, що імітують реальні виробничі або соціальні проблеми, наприклад, створення екологічних або бізнес-проектів.
Технологізація процесів	Інтеграція технологій у «тканину» організаційних процесів закладу освіти. Максимальне використання технологій на кожному етапі навчання.	Застосування штучного інтелекту для персоналізації навчання, використання VR для симуляції професійних ситуацій.
Ревізія процесів і ресурсів	Проведення аналізу поточних освітніх процесів і ресурсів для визначення потенційних областей цифрової трансформації.	Аналіз використання навчальних платформ, ефективності цифрових ресурсів і визначення слабких місць для впровадження нових рішень.
Стимулювання креативності	Використання технологій для розвитку творчого мислення здобувачів освіти. Проблемно-орієнтовані задачі сприяють пошуку інноваційних рішень.	Завдання, які вимагають розробки нових продуктів, наприклад, моделювання «розумного міста» або створення мобільних застосунків.
Стратегія інтеграції технологій	Побудова стратегії на основі аналізу даних про потреби здобувачів освіти та ринку праці.	Розробка освітніх програм, які включають симуляції та реальні кейси з професійної діяльності.

Джерело: складено авторами

Підсумовуючи, підкреслимо, що цифровізація освіти є ключовою умовою підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних пристосовуватися до стрімких змін на ринку праці. Використання сучасних технологій та включення практичних завдань сприяють розвитку критичного і творчого мислення, необхідних для нової економіки. Гнучкість освітніх програм та їх орієнтація на цифрові виклики забезпечать стійкий розвиток суспільства й економіки.

Список використаних джерел:

1. Костецький П.В., Куценко В.І. Трансформація системи освіти в умовах цифровізації економіки та суспільства. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. 5(2). С. 314-318. DOI: [http://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5\(2\)-53](http://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-53)
2. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення 21.01.2025 р.)
3. Коноплицький С. Технологічні тренди 2024 року. URL: https://speka.media/technologicni-trendi-2024-rokupy77eq?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=21107681931&gad_source=1 (дата звернення 21.01.2025 р.)

СПРИЯТЛИВЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сучасна вища школа в Україні зазнає значних змін під впливом соціально-економічних процесів. Зростають вимоги до якості освіти, розвиваються нові технології навчання, змінюється організація роботи ВНЗ. У цих умовах вищі навчальні заклади мають адаптуватися, підвищуючи якість освіти, розробляючи інноваційні методи навчання, залучаючи нові джерела фінансування та підвищуючи кваліфікацію викладачів.

Створення сприятливого освітнього середовища є однією з найважливіших завдань сучасного вищого навчального закладу. Саме таке середовище сприяє ефективному навчанню, розвитку творчих здібностей студентів, формуванню їхньої професійної ідентичності та загальному особистісному зростанню.

Сприятливе освітнє середовище – це сукупність умов, які сприяють всебічному розвитку особистості студента, забезпечують ефективність навчального процесу та створюють комфортні умови для роботи викладачів.

Для ефективного розвитку обдарованості студентської молоді потрібно створити в університеті систему, яка б сприяла виявленню та підтримці талановитих студентів, стимулювала їхню творчу активність, забезпечувала умови для реалізації їхніх здібностей та активізувала їхню навчально-пізнавальну діяльність.

Освітній простір - це динамічна система, створена для того, щоб кожен учасник міг повною мірою реалізувати свій потенціал. Це місце, де формуються знання, навички та компетентності, необхідні для успішного життя.

Освітній клімат у педагогічному колективі ВНЗ виконує такі функції: консолідуючу – згуртування колективу, об'єднання зусиль для розв'язання навчально-виховних завдань; стимулюючу – реалізація емоційного потенціалу, життєвої енергії колективу; стабілізуючу – забезпечення стійкості внутрішніх колективних відносин, створення передумов для успішної адаптації нових учасників; регулюючу – утвердження норм взаємин, етичного оцінювання поведінки індивідів та функції. На нього впливають зміст праці та ступінь задоволеності людей нею, умови праці й побуту та задоволеність ними, міжособистісні стосунки, стиль керівництва, особистість керівника.[2]

Освітній клімат у колективі може бути сприятливий та не сприятливий. Щодо сприятливого освітнього клімату, такий колектив характеризується високим рівнем довіри, взаємодії та відкритості. Кожен учасник має можливість вільно висловлювати свою думку, брати активну участь у прийнятті рішень та отримувати необхідну підтримку для професійного розвитку. Такий колектив сприяє формуванню позитивного морально-психологічного клімату, заснованого на взаємодопомозі, відповідальності та почутті спільності.

Щодо несприятливого У педагогічному колективі спостерігається баланс між особистими поглядами та загальноприйнятими нормами. Проте ця рівновага є досить тендітною і може легко порушитися під впливом різних факторів.

Керування людьми – це мистецтво. Керівники навчальних закладів мають бути не лише хорошими педагогами, а й психологами. Вони повинні розуміти, що кожен член колективу – це унікальна особистість зі своїми мотивами, цінностями та бажаннями. Здатність передбачати зміни в настроях колективу та вчасно реагувати на них – це запорука успішного керівництва.

Викладачі університету створюють атмосферу, що сприяє розвитку творчого потенціалу студентів. Завдяки різноманітним навчальним формам і методам, таким як ділові та рольові ігри, проекти, конференції та практикуми, студенти активно залучаються до професійної діяльності. Це дозволяє їм не лише здобути теоретичні знання, але й розвинути практичні навички, розвиваючи свої комунікативні, аналітичні та творчі навички, необхідні для успішної роботи у фінансовій сфері.

Залучення до роботи в наукових гуртках, виконання досліджень, написання наукових статей та участь у конференціях сприяють розвитку їхніх аналітичних та дослідницьких навичок. Ці знання та досвід стають основою для написання курсових, дипломних та магістерських робіт.

Формування сприятливого освітнього середовища в університеті передбачає два ключові напрями: диференціацію методичних підходів та надання студентам академічної свободи у виборі шляхів розв'язання навчальних завдань. Такий підхід сприяє розвитку індивідуальних траєкторій навчання і підвищенню рівня готовності студентів до професійної діяльності.

Створення сприятливого освітнього середовища є складним і багатогранним процесом, який вимагає спільних зусиль усіх учасників освітнього процесу. Важливо розуміти, що сприятливе освітнє середовище – це не статична категорія, а динамічна система, яка потребує постійного розвитку та вдосконалення.

Для створення сприятливого клімату в педагогічному колективі необхідні:

- згуртованість,
- взаємоповага,
- спільна мета
- позитивний настрій.

Коли люди працюють разом, поважають один одного і прагнуть до спільного результату, це створює атмосферу, яка сприяє творчості та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Г. Ю., Чернігівська Я. Управління розвитком людського потенціалу педагогічного колективу освітнього закладу на основі адаптивного управління розвитком. «Імідж педагога: електронний фаховий журнал, № 7 (176) / 2017. Полтава: ОППО, 2017. С. 16-18
2. Орлова Л. Створення сприятливого освітнього середовища у вищому навчальному закладі. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5647/1/Orlova.pdf>

Видобора Володимир
к.е.н., доцент, доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
Кожухар Анастасія
студентка 44 гр. ФМОІТ
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ ФОРМИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Професійна орієнтація здійснюється всіма закладами освіти на всіх ступенях навчання. Результатом правильно організованої роботи закладів освіти з професійної орієнтації молоді стає є повноцінна реалізація особистістю потенційних можливостей в професійній діяльності.

Важливим елементом профорієнтації стає професійна інформація, яка забезпечує ознайомлення із змістом і перспективами розвитку професій, формами та умовами оволодіння ними, станом та потребами ринку праці.

До основних форм профорієнтаційної роботи належать:

- дискусії;
- тренінги;
- круглі столи;
- виставки-перегляди;
- екскурсії;
- зустрічі з випускниками шкіл, студентами закладів вищої освіти, а також з представниками різних професій;
- інформаційні брошури та консультації в установах освіти;
- участь у професійних ярмарках, конкурсах та олімпіадах тощо.

Вищенаведені профорієнтаційні заходи закладів вищої освіти, в основному, орієнтовані на off-line комунікацію, характерним для якої є обмеженість залучення цільової аудиторії, частково на on-line інформування, що можна віднести до початкового етапу інтернет-маркетингових технологій просування в Інтернеті [1].

Проте здійснення профорієнтації значно змінилося у період переходу значної частини освітнього процесу в Україні на дистанційну форму навчання у зв'язку з пандемією COVID-19, а надалі – з початком повномасштабного вторгнення. Та за даними Міністерства освіти і науки України «в умовах COVID-19 та війни профорієнтаційний процес не зупинився, а, навпаки, ефективно перейшов в онлайн-режим» [2].

З урахуванням широкого доступу до Інтернету у суспільстві, використання цифрових технологій стає перспективним напрямком у профорієнтаційній роботі. На початок 2023 року в Україні налічувалося 28,57 мільйона інтернет-користувачів, а рівень проникнення інтернету становив 79,2%, серед них налічувалося 74,0% користувачів соціальних мереж (26,70 мільйона осіб) від загальної кількості населення країни [3]. Тому важливо зрозуміти, що цифрові засоби можуть ефективно доповнити традиційні методи профорієнтаційної роботи та забезпечити широкому колу користувачів доступ до актуальної та різноманітної інформації про професійні можливості та перспективи розвитку на ринку праці.

Також Міністерство освіти і науки України зазначає, що у 2023 році «профорієнтація здійснювалася з використанням різних каналів комунікації: у ЗМІ, на сайтах, сторінках профтехів в інстаграмі й тіктоці, на місцевих телеканалах та радіостанціях» [2]. Краще розуміння ефективності даних платформ можна побачити за даними кількісного онлайн

дослідження (CAWI) від Factum Group Ukraine в рамках регулярного соціального дослідження YOUкраїна на Рис. 1. [4].

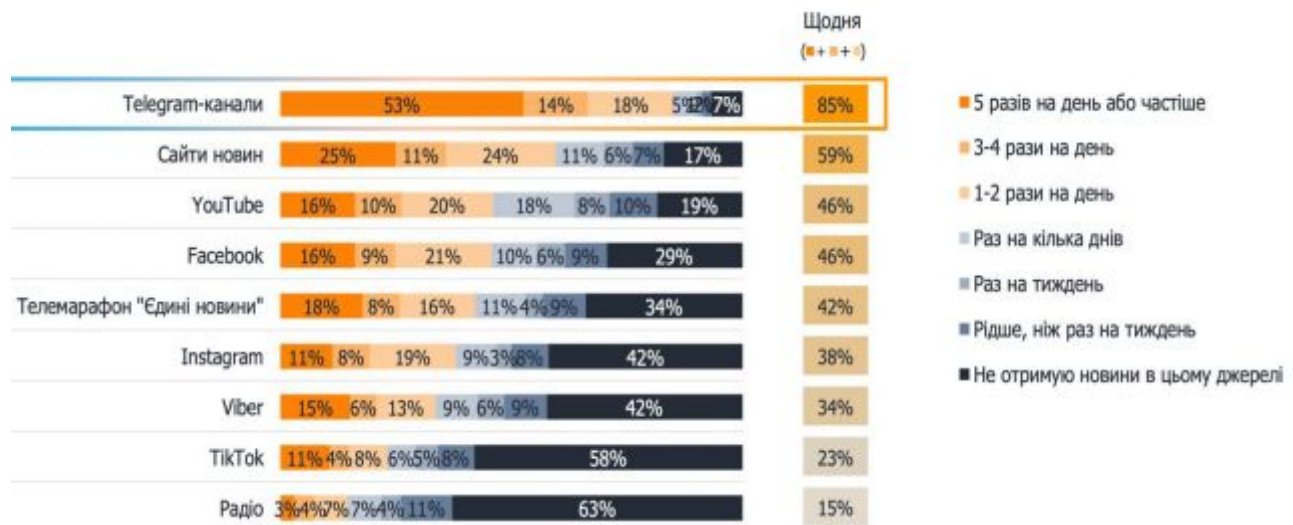

Рис.1. Дані дослідження «Де та як часто українці отримують інформацію про події в Україні» (N=400)

Отож, сучасна молодь зростає в епоху діджиталізації та швидкого розвитку цифрових технологій, де соціальні мережі займають все більш суттєве місце в їх повсякденному житті для пошуку інформації, розвитку здібностей, покращення знань та розширення кола інтересів.

Згідно з результатами соціологічного опитування, в якому взяли участь 1357 молодих людей у віці від 12 до 35 років, 98,6% респондентів зазначили, що користуються соціальними мережами [5].

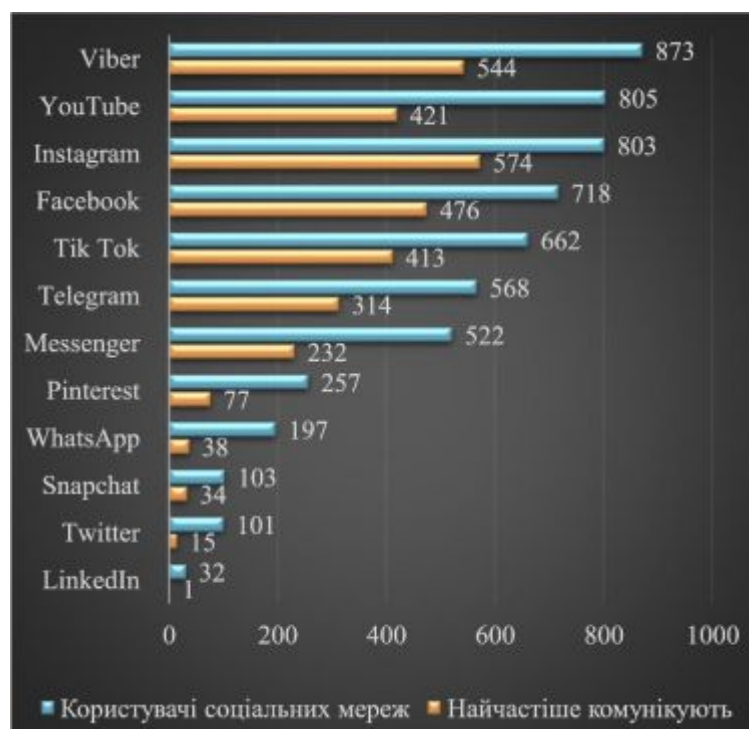

Рис. 2. Відповіді респондентів за використанням соціальних мереж

Більш детальний аналіз показує, що найбільш поширеною соціальною мережею у респондентів, яку вищі навчальні заклади можуть використовувати у своїй профорієнтаційній роботі, є YouTube (805 учасників, що становлять 59,3% від загальної кількості опитуваних). Інші соціальні мережі, які використовують учасники опитування, розташовані в порядку спадання відсотків використання:

- Instagram – 59,1% або 803 осіб;
- Facebook – 52,9% або 718 осіб;
- TikTok – 48,7% або 662 особи;
- Telegram – 41,8% або 568 осіб.

Більшість респондентів користуються одразу декількома соціальними мережами. На Рис.2 зображено повний розподіл відповідей молоді.

Таким чином, сучасними формами профорієнтаційної роботи слід вважати ті, які адекватно реагують на зміни в країні, світі та дозволяють підвищити результативність профорієнтаційної роботи. Для цього слід впроваджувати поєднання профорієнтаційних та рекламних стратегій, спрямованих на просування університету та його освітніх програм, активне позиціонування навчального закладу в Інтернет-просторі, використання електронних медіа та чат-ботів, інтеграцію мережі з власним веб-ресурсом тощо.

Список використаних джерел:

1. Гаріна С.М., Тверезовська Н.Т. Он-лайн складова в профорієнтаційній роботі закладу вищої освіти. *Humanitarian studios: pedagogics, psychology, philosophy*. 2019. №9. С. 10-25.
2. Профорієнтація у профтехзах в умовах війни – відбулася Всеукраїнська конференція. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/proforientaciya-u-proftehah-v-umovah-vijni-vidbulasya-vseukrayinska-konferenciya> (дата звернення: 12.02.2024).
3. Digital 2023: Ukraine. *DataReportal – Global Digital Insights*. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-ukraine> (дата звернення: 12.02.2024).
4. Новини: де та як часто українці отримують інформацію про події в Україні. *Factum Group*. URL: https://youkraina.com.ua/files/Factum_Group_YOUkraina_Мінівипуск1_Джерела%20новин.pdf (дата звернення: 12.02.2024).
5. Місце соціальних мереж у житті сучасної молоді: соціологічний моніторинг. *Рівненська обласна бібліотека для молоді*. уклад. Т. Чубок; ред.. С. Патрикєй. Рівне, 2022. 16 с.

ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ТРАНСФЕРУ ЗНАНЬ

Інноваційна система — це набір установ приватного та державного секторів, визначених ОЕСР або будь-якою фірмою, які забезпечують або допомагають у розробці нових технологій та їх розповсюдженні через співпрацю між індивідуальними та колективними діями учасників та організацій.

Інноваційна система, як комплекс взаємопов'язаних організацій, що здійснюють виробничо-комерційну реалізацію наукових знань і технологій у національних межах, значення інституційного аспекту у формуванні та розвитку інноваційної системи виявлено. виділив. До складу цих організацій входять малі та великі компанії, університети, державні лабораторії, технологічні парки та інкубатори, які також включають комплекс правових, фінансових і соціальних установ, які підтримують і сприяють інноваційним процесам і мають національні традиції з сильними політичними та культурними особливостями. [1, С. 20-21]

Національну інноваційну систему можна функціонально проаналізувати, щоб показати її ключові елементи на рисунку 1.

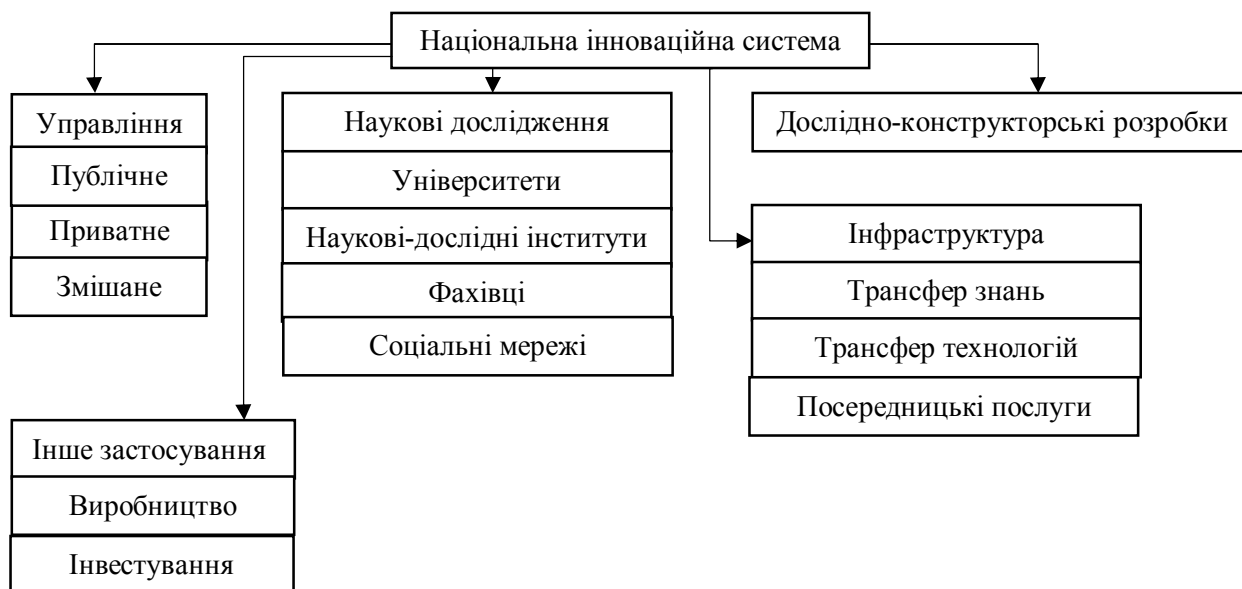

Рисунок 1 Національна інноваційна система

Джерело: побудовано автором самостійно на основі узагальнення [2]

Трансфер знань визначено, як один із функціональних елементів національної інноваційної системи.

Серед традиційних функцій університету домінантою є освітня та наукова діяльність. Університет заснований на концепції «трикутника знань», здійснює третій тип діяльності – виробництво інновацій. Однак існування організаційної системи є необхідною умовою для впровадження інноваційної діяльності, яка стала відома як система трансфера знань, та стає найважливішим функціональним елементом.

Загальне значення фрази «трансфер знань» міститься в офіційних документах Європейської комісії, де йдеться про те, наскільки це важливо для сприяння інноваційним крокам і розвитку економіки знань - це низка активностей, метою яких є залучити знання, як явні (патенти), так і неявні (ноу-хау, навички чи компетенції) від тих, хто їх створює, до тих, хто перетворює їх на результати. [3]

Інститут трансферу знань Великобританії визначає трансфер знань дещо інакше, але по суті так само, як і в Європейській комісії. Він описується як такий, що включає системи та процеси, за допомогою яких знання, включаючи технології, ноу-хау, досвід і навички, передаються або можуть бути передані від постачальника до користувача. Інновації є результатом цієї діяльності, яка зрештою призводить до доданої вартості, більшої прибутковості, економічного та соціального розвитку. [4]

Це бачення трансферу знань описує відносини між різними сторонами, які беруть участь у створенні та застосуванні інновацій, що вважає цей процес важливим для зростання економіки, а також для розвитку всього суспільства.

Трансфер знань стосується як комерційної, так і некомерційної діяльності. Комерційний трансфер знань є механізмом, за допомогою якого результати наукових досліджень перетворюються на їх застосування, зокрема у виробництві та збуті нових продуктів з метою отримання прибутку.

Трансфер знань у некомерційній діяльності охоплює такі аспекти, як обмін університетським персоналом і персоналом дослідницьких організацій у наукових і технічних галузях, ліцензування та технічна інформація на взаємній основі, створення спільних підприємств малого бізнесу з розподілом ризиків.

До некомерційного трансферу знань також відносяться такі форми діяльності, як стажування вчених і фахівців в університетах та наукових організаціях, обмін ліцензіями і технічною інформацією на паритетній основі.

Крім того, до цієї категорії входять міграція науковців та фахівців, проведення спільних досліджень, надання консультаційних послуг, ліцензування, а також створення спін-оф і спін-аут компаній. Важливими аспектами некомерційного трансферу є також мобільність дослідників і публікації результатів досліджень у наукових статтях.

Ці елементи некомерційного трансферу сприяють розвитку наукового співробітництва, обміну знаннями та досвідом, тим самим підвищуючи загальний рівень інноваційної активності в суспільстві. Таким чином, трансфер знань є ключовим для зв'язку наукової групи з повсякденною роботою, що допомагає розробити наукові досягнення до всього економічного процесу.

Процес трансфера знань базується на двох основних моделях інноваційного процесу: лінійній (закритій) та інтерактивній (відкритій). Лінійна модель інновацій розглядає різні процеси розвитку, але не різні процеси комерціалізації чи впровадження. У цьому контексті наука виступає рушійною силою для генерації нових знань і просування провідних у своїй галузі технологій. Ці технології покликані задовольнити запити споживача.

За допомогою інтерактивної моделі інновацій підкреслюється, що взаємозв'язки між різними частинами інноваційної системи є вирішальними. Використання форм співпраці в рамках моделі сприяє обміну знаннями, здібностями та досвідом, що сприяє отриманню нової інформації та диверсифікації джерел знань. Особливо значущою є практика відкритих інновацій (також відома як відкрита наука), яка є формою взаємодії, перспективною для організації інноваційної діяльності. Це сприяє інтерналізації інноваційних процесів компанії за рахунок взаємодії компанії з суб'єктами зовнішнього середовища.

При використанні інтерактивних моделей інновацій взаємодія мережі з іншими учасниками інноваційної екосистеми має першочергове значення для успішного виконання інноваційної діяльності.

Як наслідок, для інноваційних компаній сьогодні актуальною є проблема нарощування їх інноваційних процесів, у тому числі додавання нових учасників, а також удосконалення механізму трансферу знань. Ці аспекти мають першочергове значення для організацій у забезпеченні їх конкурентоспроможності та довгострокового розвитку. [5, С. 76–78]

У європейських країнах університети відіграють значну роль як економічні генератори нових знань, які потім переносяться в неакадемічні сфери і комерціалізуються. Крім того, університети мають безпосередній вплив на створення підприємницького середовища, студенти отримують відповідні вміння та навички ведення бізнесу в сучасній економіці. Така

взаємодія між навчальними закладами та бізнес-компаніями не тільки підвищує конкурентоспроможність студентів, але й підтримує розвиток суспільства в цілому.

Основою трансферу знань є інноваційна інфраструктура, яка включає наступні підсистеми – фінансова; виробничо-технологічна; інформаційна; кадрова; експертно-консалтингова у таблиці 1:

Таблиця 1

Інноваційна інфраструктура трансферу знань

Інфраструктура	Об'єкти інноваційної інфраструктури
Фінансова	Бюджетні фонди; венчурні фонди; інвестиційні фонди; фінансові інститути
Виробничо-технологічна	Технопарки; технополіси; інноваційно-технологічні центри, центри трансферу технологій, центри оцінки інновацій
Інформаційна	Центри колективного користування; бази знань; інформаційні, статистичні та аналітичні послуги
Кадрова	Освітні установи; інноваційний менеджмент; технологічний аудит; бізнес-освіта; центри додаткової освіти
Експертно-консалтингова	Центри консалтингу, фінансів, маркетингу, інвестицій, управління

Джерело: побудовано автором самостійно на основі узагальнення [6, С. 106-113]

Інфраструктурні утворення також відіграють важливу роль у генеруванні ефективності інноваційного процесу, шляхом створення та супроводу інтелектуальних послуг у безпосередньому контакті зі споживачами. Це забезпечує не лише доступ до необхідних ресурсів, але й сприяє активному обміну знаннями та ідеями, що є критично важливим для успішної реалізації інноваційних проєктів.

Процес комерціалізації результатів досліджень у вищих навчальних закладах охоплює всі аспекти отримання комерційної вигоди від використання результатів інтелектуальної власності. Це стосується виявлення найбільш оптимальних режимів взаємодії учасників комерціалізації, каналізації прав інтелектуальної власності та їх належної реєстрації.

Отже, для інтеграції у світовий інноваційний простір Україні необхідно розвивати національну інноваційну систему. Цього можна досягти шляхом успішної адаптації іноземного досвіду до національних особливостей. У свою чергу, це штовхає національну інноваційну систему в глобальну економіку, що вимагає відповідної державної інноваційної політики, достатньо ефективної для підтримки та активізації інноваційного потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Клімова Г. П. Інноваційне суспільство – новий історичний етап цивілізаційного розвитку. *Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні*: монографія / за ред. Ю.С.Атаманової, Г.П.Клімової. Харків: Право. 2015. С. 20-21.
2. Олефір А. О. До проблеми формування національної інноваційної системи. Форум права. 2016. № 1. С. 207–217. URL: <https://surl.li/eedfdt> (дата звернення 26.01.25 р.)
3. Communication From the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions «Improving knowledge transfer between research institutions and industry across Europe: Embracing Open Innovation - Implementing the Lisbon agenda», Brussels, 4.4.2007, COM (2007) 182 final
4. Official site of the Institute of Knowledge Transfer. Mode of access: www.ikt.org.uk (Дата звернення 26.01.2025)
5. Лазаренко Ю. Трансфер знань як елемент інтерактивних моделей інноваційного процесу Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2017 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; оргком.: Г. О. Швиданенко. Київ: КНЕУ, 2017. С. 76–78.
6. Сотнічук О. С. Інноваційна складова економічного розвитку: світовий досвід та пріоритети. *Наукові праці НДФІ*. 2008. Вип. 1. С. 106-113.

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У СФЕРІ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

Вища освіта у сфері бізнес-аналітики орієнтована на знання, інновації, високі стандарти життя України та стає визначальним фактором розвитку її суспільства. Актуальність такої освіти зумовлена низкою факторів: глобалізація та інтернаціоналізація освіти; потреби ринку праці; розвиток цифрових технологій та адаптивність освітніх систем; конкуренція між університетами за бюджетними ресурсами, студентів і наукові гранти та інші. Отже, актуальність підвищення якості освіти у сфері бізнес-аналітики полягає у формуванні людського капіталу, який є основою соціального, економічного та технологічного прогресу.

Якість освіти є багатовимірним поняттям. Воно потребує узгодженості з міжнародними стандартами, адаптації до українських умов та постійного вдосконалення через зворотній зв'язок з усіма учасниками освітнього процесу. У цілому якість освіти у сфері бізнес-аналітики можна визначити як гармонічну відповідність навчального процесу, результатів навчання, організації діяльності ОНЕУ визначеним стандартам, очікуванням суспільства та потребам ринку праці України та світу.

Зазначимо аспекти, які охоплює якість освіти у сфері бізнес-аналітики. По-перше, безпосередньо освітній процес ОНЕУ, тобто відповідність змісту навчання бізнес-аналітики сучасним знанням та практиці. По-друге, результати навчання (під час навчання викладачі формують необхідні компетентності для професійної та суспільної діяльності). По-третє, інституційна діяльність, яка виражається у ефективності управління університетом, наявністю відповідної інфраструктури та ресурсу навчання.

Вдосконалення освітнього процесу ОНЕУ базується на таких інструментах та механізмах:

1. Внутрішні системи забезпечення якості освіти. Вони починаються з розробки освітніх програм, які мають чіткі цілі, спрямовані на формування компетенцій для сучасних потреб ринку праці. Доцільно проводити моніторинг освітнього процесу у вигляді опитування студентів, викладачів щодо якості викладання, отриманих знань та навичок бізнес-аналітики, організації навчального процесу.

2. Зовнішні системи забезпечення якості освіти. Базуються на акредитації освітньої програми «Бізнес-економіка та аналітика» та ОНЕУ; ліцензування закладу; участі студентів у олімпіадах, наукових конкурсах; участі університету у національних та міжнародних рейтингах.

3. Цифрові технології у забезпеченні якості освіти передбачають використання інформаційних систем для управління навчальним процесом (Moodle, Google Classroom, АСУ).

4. Участь стейкхолдерів, тобто співпраця з представниками бізнесу, галузевими асоціаціями, випускниками та роботодавцями для формування сучасних компетенцій і освітніх програм.

Означені інструменти та механізми сприятимуть підвищенню якості та ефективності освіти у сфері бізнес-аналітики.

Список використаних джерел:

1. Погорєлова Т. В. Сучасні принципи викладання статистичних дисциплін. Матеріали VII Міжнар.наук.-практ. конф.«Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку (Одеса, 6-7 березня, 2024 р.) Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 90. URL:<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17518>

Масюк Н. О.
викладач економічних дисциплін
Дніпровський політехнічний фаховий коледж,
м. Дніпро, Україна
Залінуха А. Г.
здобувач вищої освіти
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»,
м. Дніпро, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Штучний інтелект (ШІ) — це галузь комп'ютерної науки, яка займається розробкою систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту. Ці системи імітують або перевершують людські когнітивні здібності, такі як розпізнавання образів, прийняття рішень, обробка природної мови, планування та навчання [1].

У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) знаходить своє застосування в різноманітних галузях, серед яких освіта вирізняється особливим потенціалом.

Думки щодо застосування штучного інтелекту серед учителів різняться. Педагоги розуміють користь новітньої технології, але бачать і можливі проблеми. Зокрема вони хвилюються, що використання ШІ може обмежити розвиток учнів, призвести до списувань, неетичного використання тощо. Крім того, освітяни самі не до кінця розуміють, як працює ШІ, а отже – хвилюються щодо взаємодії із недостатньо вивченою технологією.

Інтеграція ШІ в освіту відкриває нові можливості для покращення якості навчання, персоналізації освітніх програм та підвищення ефективності навчального процесу. Однак, разом з цими можливостями виникають і певні виклики, які потребують уваги [2, с.76].

Основні переваги інтеграції ШІ в освітні процеси:

1. Збільшення доступності освіти для різних соціальних груп.
2. Підвищення точності оцінювання знань та забезпечення об'єктивності.
3. Сприяння розвитку наукових досліджень у галузі педагогіки та психології.

Розглянемо ключові можливості інтеграції ШІ в освітні процеси.

1. Персоналізоване навчання. ШІ дозволяє створювати індивідуальні навчальні плани, адаптовані до потреб кожного студента. Це допомагає підвищити мотивацію та успішність учнів.

2. Аналіз даних. Використання ШІ для аналізу великих обсягів даних дозволяє виявляти тенденції та проблеми в навчальному процесі, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень.

3. Інтерактивні навчальні матеріали. ШІ може створювати інтерактивні та мультимедійні навчальні матеріали, які роблять процес навчання більш захоплюючим та ефективним.

4. Автоматизація адміністративних завдань. ШІ може автоматизувати рутинні адміністративні завдання, що дозволяє викладачам зосередитися на навчанні та взаємодії зі студентами.

5. Підтримка дистанційного навчання. ШІ забезпечує ефективну підтримку дистанційного навчання, надаючи студентам доступ до навчальних матеріалів та інструментів у будь-який час та з будь-якого місця.

Однак, разом з можливостями існують і певні виклики, то ж розглянемо найважливіші з них.

1. Етичні питання. Використання ШІ в освіті піднімає питання конфіденційності даних, справедливості та прозорості алгоритмів.

2. Технічні обмеження. Інтеграція ШІ в освітні процеси вимагає значних технічних ресурсів та інфраструктури, що може бути недоступним для деяких навчальних закладів.

3. Підготовка викладачів. Викладачі повинні мати відповідні знання та навички для ефективного використання ШІ в навчальному процесі.

4. Залежність від технологій. Надмірна залежність від технологій може призвести до втрати критичного мислення та навичок вирішення проблем у студентів.

5. Соціальна нерівність. Використання ШІ може посилити соціальну нерівність, якщо доступ до технологій буде обмеженим для певних груп населення.

Інтеграція штучного інтелекту в освітні процеси має великий потенціал для покращення якості навчання та підвищення ефективності освітніх систем. Однак, для досягнення цих цілей необхідно враховувати етичні, технічні та соціальні виклики, що виникають у процесі впровадження ШІ [3, с. 54].

Важливо забезпечити рівний доступ до технологій та підготовку викладачів для ефективного використання ШІ в освіті.

ШІ готовий зробити революцію в освіті та вирішити давні проблеми в галузі. З огляду на те, що до 2027 року освітній ринок штучного інтелекту досягне 20 мільярдів доларів, немає сумнівів, що цю технологію чекає світле майбутнє в класах по всьому світу.

Отже, однією з ключових переваг штучного інтелекту в освіті є його здатність зменшити навантаження на вчителів і оптимізувати адміністративні завдання. Персоналізоване навчання, автоматичне виставлення оцінок і інтелектуальні системи навчання – це лише деякі способи, за допомогою яких штучний інтелект змінює те, як навчаються учні та як працюють викладачі. Завдяки автоматизації рутинних завдань викладачі матимуть більше часу для особистої взаємодії зі студентами або для зосередження на більш творчих аспектах навчання [3, с. 82].

Проте є занепокоєння щодо ефективності освітніх продуктів і послуг на основі ШІ. Хоча ці технології можуть надавати персоналізований зворотний зв'язок, вони можуть бути не в змозі повністю відтворити взаємодію людей. Крім того, існує потреба в політичних дебатах і нормативних базах для етичного використання даних, зібраних від студентів.

Незважаючи на ці занепокоєння, очевидно, що штучний інтелект має величезний потенціал для розкриття продуктивності та потенціалу в галузі освіти. Оскільки заклади освіти продовжують адаптуватися до сучасних технологічних досягнень завдяки рішенням штучного інтелекту, ми можемо очікувати подальшого зростання в цьому секторі з наголосом на оптимізації ефективної комунікації між викладачами та учнями, одночасно створюючи інтелектуальні конструкції, які сприяють соціалізації серед однолітків – чи то дистанційно, чи то в межах фізичної налаштування класу.

Отже, інтеграція ШІ в освіту – це потужний інструмент, який, при правильному використанні, може значно покращити якість навчання та забезпечити рівний доступ до знань.

Список використаних джерел:

1. Учасники проєктів Вікімедіа. Штучний інтелект в освіті – Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

2. Биков, В. Ю., Спірін, О. М. Цифрова трансформація освіти: роль штучного інтелекту. Інформаційні технології та засоби навчання, 68(6). 2018. – 130 с.

3. Мінаєв, О. Г., & Коваленко, С. О. Використання чат-ботів і штучного інтелекту в навчальних процесах. Освіта в інформаційному суспільстві, 5(3). 2022. – 109 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів (СРС) є обов'язковою і важливою складовою навчального процесу у закладах вищої освіти, оскільки сприяє не тільки придбанню студентами нових знань, але й набуттю вміння самостійно здобувати й поглиблювати знання з різних дисциплін і застосовувати їх у практичній діяльності, формуванню самостійності мислення, здатності до саморозвитку та самореалізації. Самостійна робота є квінтесенцією всіх інших видів навчальної роботи, оскільки справжнім надбанням людини можуть вважатися тільки знання, що стали результатом власної діяльності. Оскільки в сучасних умовах становлення особистісних та професійних якостей студента відбувається при зростанні доступності електронних засобів комунікації (насамперед Інтернету), це вимагає підвищення ролі професорсько-викладацького складу ВНЗ у вдосконаленні організації СРС.

СРС буває аудиторною і поза аудиторною. До аудиторних видів СРС відносяться виступи на семінарських заняттях, дискусії, ділові ігри, виконання лабораторних і контрольних робіт, які мають містити як тестування, а й вирішення завдань, вирішення проблемних ситуацій тощо. Для оцінки ступеня засвоєння лекційного матеріалу бажано проводити експрес-опитування присутніх шляхом питань з лекції та усне тестування.

До поза аудиторних видів СРС відносяться такі її види, як:

- ознайомлення з літературою, рекомендованою в робочій програмі навчальної дисципліни;
- самостійне опрацювання окремих тем відповідно до робочої програми;
- виконання індивідуальних завдань у вигляді написання рефератів, аналізу конкретних ситуацій з розробкою та обґрунтуванням управлінських рішень та ін.;
- написання тез і статей з публікацією у наукових виданнях;
- виступ з доповіддю на науковій конференції із мультимедійною презентацією;
- участь у розробці науково-дослідних тем кафедри;
- виконання курсових і кваліфікаційної робіт тощо.

У процесі самостійної роботи студенти набувають навичок виявляти тенденції у розвитку соціально-економічних явищ і процесів, аналізувати статистичні дані, формулювати висновки. Це потребує від студента не тільки знань загальної і спеціальної літератури, а й умінь проводити економіко-математичні, експертні та інші дослідження, пов'язувати питання теорії з практикою, робити узагальнення.

Важливе значення має такий вид СРС, як проходження практики на підприємствах і закладах відповідної галузі, в ході якої відбувається ознайомлення з процесом виробничої діяльності, набуття професійного досвіду та підготовка майбутніх фахівців до праці, збір емпіричного матеріалу, аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, оцінка системи управління і отриманих результатів, виявлення проблем, розробка і обґрунтування практичних рекомендацій з їх вирішення.

Найбільш відповідальним і змістовним видом самостійної роботи студентів є виконання курсових і кваліфікаційної робіт, що є дослідницько-реферативною працею, яка призначена засвідчити якість набутих знань та вміння використовувати їх у дослідницькій та практичній управлінській діяльності. Написання курсових і кваліфікаційних робіт дозволяє закріпити набуті теоретичні знання і методи науково-дослідної роботи, отримати додаткову інформацію і показати свою готовність вирішувати теоретичні і практичні завдання зі своєї спеціальності. Виконання і захист курсової та кваліфікаційної робіт є результатом наукових

пошуків студента, підводять підсумки вивчення ним різноманітних дисциплін і тем, а також додаткових джерел.

Першочерговим завданням наукового керівника у цієї справі є допомога у формулюванні теми курсової (кваліфікаційної) роботи, яка має відповідати завданням навчальної дисципліни, тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху, відображати мету, предмет і об'єкт дослідження [1, С. 6-7]. На жаль, ці вимоги часто не виконуються, теми і зміст робіт мають описовий характер. Науковому керівнику необхідно контролювати і допомагати студенту правильно організувати самостійну роботу, здійснити обробку і аналіз зібраних матеріалів, їх критичне осмислення, оформлення результатів. При цьому студенту важливо показати теоретичні знання і практичні вміння, володіння навичками дослідної роботи з інформаційними матеріалами і практичними даними роботи конкретних підприємств, здатність збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки, пропозиції та рекомендації з предмету дослідження.

СРС має бути дійсно самостійною й спонукати студента до напруженої праці. Для цього викладачу потрібно пропонувати такі завдання, виконання яких не допускає дії за готовими рецептами і шаблонами, а вимагає застосування знань і вмінь. Ефективність СРС багато в чому залежить від методичного забезпечення, яке, як правило, має включати наступне:

- методичні рекомендації організаційного характеру (плани навчальних занять, рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів, теми і терміни виконання індивідуальних завдань, графік контрольних заходів;
- методичні рекомендації щодо практичного застосування теоретичного матеріалу для розв'язання задач, виконання вправ, аналізу даних, здійснення розрахунків;
- методичні вказівки для практичних занять, лабораторних робіт і практикумів;
- завдання пошукового характеру – збір і аналіз статистичних матеріалів, огляд новітніх наукових публікацій;
- завдання для написання курсових (кваліфікаційних) робіт та ін.

Рациональна організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних форм, її методичне забезпечення та критерії оцінки дозволяють не тільки інтенсифікувати роботу в якісному засвоєнні навчального матеріалу, а й закладають основи подальшої постійної самоосвіти та самовдосконалення. За допомогою інтеграції програмно-апаратних та традиційних форм навчання створюється нове інформаційно-середовище [2, С. 219].

Важливим аспектом організації самостійної роботи студентів є контроль її результатів з використанням традиційних та інноваційних форм і методів. Підсумковий контроль з дисципліни, на наше переконання, повинен здійснюватися, як правило, очно при особистому контакті викладача і студента.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що організація самостійної роботи студентів має бути спрямована на формування індивідуалізованих форм підготовки спеціалістів з акцентом на самоосвіту та самовиховання, створення умов для розвитку творчої, соціально відповідальної особистості, що має високу професійну компетентність і активну життєву позицію, на підтримку традиційних ціннісних орієнтацій та моральних якостей.

Список використаних джерел:

1. Герасименко В. Г., Лебедев І. В., Галасюк К. А. Методичні вказівки до виконання та захисту курсових робіт з дисципліни «Менеджмент організацій» для студентів IV курсу всіх форм навчання спеціальностей «Туризм» і «Готельно-ресторанна справа». Одеса: Одеський національний економічний університет, 2017. 36 с. URL: <http://dl.oneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=18350>

2. Новицький М. В. Методичне забезпечення та критерії оцінки самостійної роботи студентів при вивченні навчальних дисциплін. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку*. Матеріали IV міжнародної науково-методичної конференції ОНЕУ (м. Одеса, 4 – 5 лютого 2021 р.). Одеса : ОНЕУ, 2021. С. 218-219.

НАУКОМЕТРІЯ В ГУГЛ АКАДЕМІЇ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЦИТУВАНЬ

Показники наукометрії відіграють важливу роль у сучасній системі оцінки наукової діяльності, адже вони слугують індикаторами результативності дослідницької роботи вчених, наукових установ та навчальних закладів. Серед найпоширеніших платформ для аналізу наукометричних показників виділяють Scopus та Web of Science, які є визнаними авторитетними базами даних. Однак, не менш важливу роль відіграє Google Академія (Google Scholar), яка, хоча й має нижчий рівень довіри серед фахівців через менш жорсткі критерії індексації, все ж є значним інструментом для відображення наукової активності.

В Україні показники Google Академії використовуються під час складання Національного рейтингу науковців України та рейтингу наукових установ (у тому числі навчальних закладів), що доступний на платформі ua.h-index.com. Ці рейтинги, базуючись на даних h-індексу, дозволяють оцінити не лише індивідуальні досягнення вчених, але й загальну продуктивність наукових колективів. У цьому контексті важливість оптимізації роботи дослідників у межах Google Академії та підвищення цитованості їхніх праць набуває особливого значення, адже це напряму впливає як на особисті, так і на колективні показники.

Ця стаття присвячена практичним аспектам підвищення цитованості в Google Академії, які можуть стати ефективними інструментами для науковців, що прагнуть збільшити видимість своїх робіт та посилити вплив у своїй галузі. Ця робота буде корисною для викладачів, аспірантів, наукових співробітників, студентів, які прагнуть підвищити власні показники наукометрії.

Наукометрія – це розділ наукознавства, що займається статистичним аналізом структури та динаміки наукової інформації. Разом із бібліометрією та вебометрією вона входить до ширшої сфери, відомої як інформетрія [1]. Спеціалізовані інститути та інформаційні служби відіграють ключову роль у реалізації завдань наукометрії. Вони займаються розробкою та підтримкою баз даних, які слугують інструментами для аналізу публікаційної активності дослідників та оцінки рівня цитування їхніх наукових праць.

Google Scholar або Google Академія – реферативна база даних, а також пошукова система вільного доступу, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів (охоплює журнали, книги, статті, дисертації та багато іншого) і дисциплін.

В Google Академії представлені наступні метрики:

- індекс цитувань (окремих робіт) – показує скільки разів було процитовано окремі роботи автора.
- індекс цитувань (загальний) – це показник, який відображає загальну кількість бібліографічних посилань, на всі роботи, що додані у профіль автора та були процитовані.
- h-індекс (індекс Хірша (Гірша)) – це найбільше значення h, при якому h публікацій мають принаймні h бібліографічних посилань. Універсальний показник для оцінки не тільки вчених, а й наукових журналів, та університетів.
- i10-індекс – це кількість публікацій, які мають принаймні 10 бібліографічних посилань.

Загальний індекс цитувань, індекс Хірша та i10-індекс розраховуються двічі: за увесь час та за останні п'ять повних років плюс поточний.

Наукометричні показники, такі як h-індекс і індекс цитувань, є ключовими інструментами для оцінки наукової продуктивності та впливу дослідника. Вони взаємодоповнюють один одного, забезпечуючи комплексну оцінку внеску науковця у наукову спільноту. H-індекс акцентує увагу на співвідношенні кількості та якості публікацій,

тоді як індекс цитувань показує загальну кількість цитувань, підкреслюючи значимість дослідницької діяльності.

Для підвищення рівня цитованості наукових робіт насамперед важливим є їхній змістовний рівень та актуальність тематики. Дійсно якісні дослідження, що пропонують нові підходи, теоретичні узагальнення або практичні рішення важливих наукових проблем, природним чином привертають увагу колег та отримують більшу кількість цитувань.

Однією з ключових передумов високої цитованості є вибір актуальної теми. Дослідження, що відповідають сучасним викликам науки і суспільства, мають значно більше шансів бути процитованими, оскільки вони інтегруються у поточний науковий дискурс. Такі роботи стають затребуваними серед інших дослідників, що працюють у суміжних сферах, і можуть впливати на подальший розвиток галузі.

Таким чином, першочерговим завданням науковця є створення змістовних, новаторських і добре написаних робіт. Лише після цього можна говорити про стратегії підвищення їхньої видимості та поширення серед наукової спільноти.

Наступним етапом після створення якісної наукової роботи є забезпечення її широкого поширення серед наукової спільноти. Навіть найкраще дослідження може залишитися малопомітним, якщо його результати не будуть доступними для інших вчених. Ефективне розповсюдження роботи значно збільшує ймовірність її цитування.

Зробіть профіль Google Академії загально доступним, тоді вас зможуть легко знайти через пошук у системі. Щоб отримати право на включення до результатів пошуку, потрібно мати підтверджену адресу електронної пошти у вашому університеті. Так вас додасть до переліку авторів вашого навчального закладу в Google Академії. У профілі додайте різні варіанти написання вашого імені та прізвища. Додайте посилання на домашню сторінку на сайті вашого університету.

Правильне та повне оформлення профілю в Google Академії полегшує пошук ваших робіт для колег, оскільки у своєму профілі можна зібрати всі власні публікації. Публікації, які мають цитування, але не додані до профілю автора не враховуються під час розрахунку показників, тому важливим є додавання власних робіт до профілю. Під час додавання робіт у ваш профіль також виконуйте пошук за назвою публікації та прізвищем англійською мовою, деякі роботи індексуються англійською мовою, замість української, або обома одразу.

Може скластися ситуація, коли цитування мають різні версії одної і тої самої роботи проіндексованої різними мовами або з різних джерел, в такому випадку потрібно додати до профілю всі версії роботи та об'єднати їх. При цьому цитування також об'єднуються, біля числа цитувань з'явиться позначка «*», яка означає об'єднані цитування або те, що назва роботи була відредагована автором у профілі. Редагування автором назви публікації не змінює її назву у пошуковій видачі системи.

Також є можливість додавання робіт на сторінку в ручну, проте такі роботи будуть відображатись тільки у профілі автора і не будуть представлені при пошуку, та ці роботи не будуть отримувати цитування.

Google Академія за допомогою пошукових робіт автоматично додає роботи до системи, що розміщені на сайтах наукових журналів, навчальних закладів, наукових установ, репозитаріях, які відповідають критеріям для індексування. Проіндексовані роботи у системі мають посилання на публікацію, або сайт де вони розміщені. Також є роботи, які мають позначку [CITATION], такі роботи не мають посилань, система сприймає їх як друковані видання.

Якщо у вас є публікації у видавництвах, що не індексуються в Google Академії, то такі роботи можу бути автоматично додані до системи, якщо матимуть щонайменше два цитування в інших роботах, які індексуються системою, при цьому вони матимуть позначку [CITATION]. Простіше кажучи, якщо вашу статтю яка не індексується в системі, процитують двічі в роботах що є в системі, ваша стаття з'явиться в системі.

Існує і інший спосіб додати роботу в Google Академію, потрібно розмістити роботу на ресурсі що індексується пошуковою системою, це зокрема репозитарії навчальних

закладів. Проте репозитарії можуть не індексується в Google Академії через невідповідність критеріям, наприклад, через застаріле програмне забезпечення. В такому випадку публікацію можна додати на researchgate.net. Для цього потрібно створити профіль науковця, при реєстрації знадобиться поштова адреса в домені університету. ResearchGate – науковий портал та соціальна мережа, засіб співробітництва між науковцями з будь-яких наукових дисциплін.

Іноколи статтю могло бути повністю видалено з Google Академії, наприклад, тому що вона більше не доступна в Інтернеті, або тому, що статті, які посилаються на неї, стали недоступними для пошукових робіт. Для запобігання цьому доречно розміщувати свої публікації на декількох інформаційних ресурсах, до прикладу статтю опубліковану на сайті журналу додатково можна розмістити в репозитарії вашого університету та на ResearchGate, що також додатково сприятиме поширенню публікації. Додатковим ресурсом для поширення власних публікацій є Academia.edu. Розмістіть посилання на свій профіль у соціальних мережах та на сайті вашого навчального закладу. Так наприклад люди що знайдуть вашу сторінку на сайті університету легко зможуть перейти на ваш профіль Google Академії. Також можна розмістити посилання на профіль Google Академії у вашому ORCID.

Обирайте журнали що індексуються в Google Академії, зазвичай журнали вказують це на своїх сайтах, проте це не завжди відповідає дійсності, нерідко журнали не індексуються в Google Академії хоча і зазначають зворотне, тому потрібно додатково перевірити індексацію. Це можна зробити за допомогою пошуку за журналом, або ж пошукати декілька статей опублікованих в цьому журналі в Google Академії.

Сама Google Академія надає інструменти для порівняння видань що в ній індексуються. Перейшовши за вкладкою «Показники» є можливість обрати українські видання та переглянути рейтинг 100 найкращих журналів за показниками Індекс h5 та Медіана h5. Індекс h5 - це h-індекс для публікацій за останні повні п'ять років. Це найбільше значення h, у якому враховуються всі h-статті, опубліковані за минулі повні п'ять років, які мали принаймні h цитат. Медіана h5 – це середня кількість цитувань публікації в статтях, які формують її індекс h5. Потрібно звертати увагу на те, статті яких років увійшли у рейтинг та де вони розміщені. Якщо журнал є у рейтингу це ще не значить що він індексується на теперішній час. Він міг індексуватись в минулому, або статті цього журналу розміщені на сторонніх сервісах.

Важливо також публікувати роботи у відкритому доступі, оскільки це забезпечує легший доступ до статті.

Співпрацюйте з іншими авторами. Спільні публікації з міжнародними колегами або представниками інших наукових установ можуть сприяти кращому поширенню публікацій в різних наукових спільнотах. Співавторство з вже відомими дослідниками особливо корисно для молодих авторів, які ще мало відомі у науковій спільноті та мають мало публікацій.

Приділяйте увагу оптимізації назви, ключових слів, анотації та оформленню списку використаної літератури.

Цитуйте колег з вашої галузі, це допоможе вас помітити та, можливо, вас процитують у відповідь.

Не рекомендуємо зловживати самоцитуванням для підвищення показників цитованості своїх робіт, такі дії не вітаються в науковій спільноті та порушують академічну доброчесність. Дослідження 2019 року показало, що Україна займає перше місце в світі за показником самоцитованості [2].

Список використаних джерел:

1. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Наукометрія> (дата звернення: 24.01.2025).
2. Van Noorden, Richard; Singh Chawla, Dalmeet (2019). Hundreds of extreme self-citing scientists revealed in new database. *Nature*. 572 (7771): 578—579. doi:10.1038/d41586-019-02479-7. ISSN 0028-0836

ПРОФЕСІЙНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Професійне здоров'я сприяє реалізації життєздатності та професійного зростання науково-педагогічних працівників, впливаючи на їх професійне самоздійснення та самовдосконалення. Ефективність здоров'язбережувальної діяльності фахівця соціономічної сфери забезпечує професійну самоефективність та спричиняє професійне довголіття. Сформованість культури професійного здоров'я визначає успішність інтеграції науково-педагогічних працівників в професійному середовищі. Підсумовуючи теоретичний аналіз проблематики здоров'я в науковій психологічній літературі, можемо стверджувати, що феномен професійного здоров'я характеризується як: багатоаспектний феномен здатності організму за допомогою компенсаторних, регуляторних і захисних механізмів відновлювати порушений стан життєздійснення, який включає емоційний, когнітивний, поведінковий аспект загального здоров'я та забезпечує високу ефективність професійної діяльності; особистісний адаптаційний та функціональний потенціал професіонала, що виражається у формі психічного, соціального, духовного, фізичного благополуччя та працездатності у певному виді діяльності; системна функціонально-динамічна характеристика особистості, в основі якої лежать зовнішні та внутрішні чинники, які зумовлюють особливості проявів на психологічному, соціальному, фізичному і ресурсному рівнях та у динамічній рівновазі і взаємодії зумовлюють надійність діяльності, оптимальну працездатність та продуктивність, стійкість до умов та особливостей професійної діяльності; певний рівень індивідуальних характеристик здорової особистості, що забезпечує профпридатність та високу ефективність в професійній діяльності і розвиток особистості у будь-яких умовах її протікання [1; 2; 3; 4].

Проаналізувавши, можемо визначити, що в науці склалися різноманітні уявлення про показники професійного здоров'я:

- професійна спрямованість, компетентність, емоційна гнучкість, працездатність;
- індивідуальне самозбереження, протидія професійному старінню, вміння раціонально організовувати професійні дії різної складності, здійснення трудової діяльності в стані повної фізичної, психічної, емоційної рівноваги;
- інтелектуальний (інтелектуально-мотиваційна сфера особистості), фізичний (соматичне здоров'я, фізична працездатність, активність), соціальний (адекватне сприйняття дійсності та взаємини з соціумом), психічний (емоційно-вольова сфера), духовний (загальнолюдські духовно-моральні цінності) компонент;
- поєднання гармонії особистості, її діяльності, комунікації із соціумом, із професійним середовищем та прагнення до самоактуалізації й саморозвитку;
- сомато-психологічні (фізичний розвиток, психічна активність, особливості пізнавальних психічних процесів та реакцій на проблемні ситуації), соціально-психологічні (індивідуально-психологічні особливості особистості, мотиваційно-ціннісна сфера, адаптація до професійного середовища, професійна спрямованість, соціальна відповідальність, особливості професійної взаємодії), морально-етичні (слідування етичному кодексу професійної діяльності) показники;
- емоційно-вольовий (стресостійкість, самооцінка психічних станів, вольовий потенціал); когнітивно-оцінний (параметри життєвих смислів і цінностей особистості фахівця, його життєстійкості, часової перспективи трансцендентного майбутнього, циклічності та семантичного диференціалу часу); компетентісно-поведінковий (прогностична компетентність, професійно важливі норми соціальної регуляції поведінки,

проактивні стратегії копінг-поведінки у ситуаціях професійної взаємодії) компонент [1; 2; 3; 4].

Логіка наших міркувань щодо зазначеного вище полягає у наступному: професійно здоров'я науково-педагогічних працівників є інтегративним особистісним новоутворенням в системі «холістичне здоров'я-особистісний адаптаційний потенціал-суб'єктивне благополуччя-працездатність-ефективність». Відповідно, професійне здоров'я є цілісним багатовимірним динамічним станом суб'єкта, що дає можливість науково-педагогічному працівнику закладу вищої освіти реалізувати свій творчий потенціал та професійну ідентичність в професійному самоздійсненні, детермінованому вимогами соціального середовища. В рамках сучасних концепцій психології здоров'я професійне здоров'я характеризується наступними аспектами: передбачає певний психологічний капітал (впевненість, готовність докладати зусилля для успішного виконання складних професійних завдань, саногенне мислення, аналіз майбутніх перспектив самовдосконалення, життєстійкість, змобілізованість; залученість у професійну діяльність (афективно-емоційне утворення, яке може виступати як індикатор професійного благополуччя або трудоголізму, що характеризується енергійністю, інтенсивністю уваги на професійній ролі, високим рівнем зацікавленості професійною діяльністю, відданістю справі та повною зануреністю у професійну діяльність); наявність професійної ідентичності: невиражена професійна ідентичність (усвідомлення професійної мети, статусу, ролі, нереалістичні домагання в проекції професійної модальності «хочу»); пасивна виражена профіидентичність (оволодіння основними знаннями, вміннями та навичками, професійної діяльності лише за взірцем); активна профіидентичність (усвідомлена та самостійна практична професійна діяльність з формуванням індивідуального стилю праці та активної професійної взаємодії); стійка профіидентичність (здатність креативно та ефективно вирішувати складні професійні завдання самоактуалізація, майстерність, творчість, наставництво); професійний маргіналізм (втрата професійної ідентичності, байдужість щодо професійних задач, зникнення професійних моральних цінностей або їх підміна).

Виокремлена компонентна структура реалізується шляхом проявів професійного здоров'я у науково-педагогічних працівників на окреслених рівнях: фізичному (стан організму, що гарантує здатність виконувати професійні обов'язки без надмірного фізичного напруження); психологічному рівні, що забезпечує здатність до саморегуляції, емоційне благополуччя та підтримку позитивного психоемоційного стану; соціальному рівні, що характеризується якістю професійних і міжособистісних взаємин, здатністю до ефективної комунікації та співпраці з колегами та студентами; ресурсному рівні, що полягає у використанні особистісних і зовнішніх ресурсів, які спряють зберігання суб'єктного професійного благополуччя та підтримують професійне самоздійснення та самоактуалізацію. Таким чином, ресурсний рівень прояву професійного здоров'я науково-педагогічних працівників реалізується шляхом врахування унікальних потреб та особливостей кожного фахівця та актуалізації системи: особистісних ресурсів (стресостійкість, адаптивність, мотивація до саморозвитку, оптимістичність, асертивність, емоційний інтелект, здатність до саморегуляції, резильєнтність, особистісно-професійна зрілість, життєстійкість); зовнішніх ресурсів (соціальні зв'язки, економічна стабільність, сприятливе робоче середовище, можливість професійного зростання, доступ до безкоштовного навчання, соціальна підтримка колег, індивідуальні умови праці). Отже, ресурсний рівень забезпечення змінюється в залежності від індивідуальних обставин життєздійснення особистості, професійних викликів та етапів кар'єри спеціаліста. Підсумовуючи, зауважимо, що досягнення оптимального професійного здоров'я науково-педагогічних працівників здійснюється лише в стійкій системній взаємодії всіх рівнів та ресурсів забезпечення професійної самоефективності за допомогою механізмів суб'єктної активності, саморегуляції та рефлексії.

Варто відзначити, що специфічними та стресогенними для професійної діяльності науково-педагогічних працівників є наступні стрес-фактори: високе інтелектуальне

навантаження, інтенсивна розумова праця та багатоплановий характер професійної діяльності; чинник соціальної несправедливості (дисбаланс витрат і морально-матеріальної винагороди; низька оплата праці; обмежені можливості соціального забезпечення); падіння престижу праці викладача, відсутність впевненості в завтрашньому дні; висока насиченість робочого дня, обумовлена інтенсивним спілкуванням та необхідністю приймати оперативні рішення; порушення почуття комфорту і безпеки праці в умовах невизначеності, неритмічності роботи та поверх нормованості праці, нервово-психічного перенавантаження та обмеженого часу для виконання певних професійних функцій; високий рівень відповідальності за результат діяльності та підвищені вимоги до професійної компетенції. Професійне здоров'я науково-педагогічних працівників залежить від групи чинників: індивідуальних чинників особистості (особливостей емоційно-вольової сфери, навичок самоконтролю та саморегуляції, рівня домагань, особистісних диспозицій, потреба в самоактуалізації, способу життя, індивідуального стилю діяльності та спілкування, мотивації, віку, стажу роботи, рівня професіоналізму); соціально-організаційних чинників (умов та режиму праці, тривалості робочого дня, навантаження, психологічного клімату робочого колективу та в сім'ї, стилю керування організацією, рівня соціальної підтримки в сім'ї та педагогічному колективі, рівня психічної та фізичної безпеки). В результаті дбайливого ставлення до всіх аспектів свого здоров'я формується культура професійного здоров'я – світоглядні установки усвідомленого, відповідального відношення до гармонійного розвитку всіх складових професійного здоров'я, які уособлюють реалізацію професійної компетентності, знання засобів здоров'язбереження та позитивну мотивацію щодо здоров'ятворчої життєдіяльності.

Психологічне забезпечення професійного здоров'я супроводжує всі етапи професійного самоздійснення особистості: професійне самовизначення та профвідбір; підготовку; адаптацію; забезпечення надійності професійної діяльності, працездатності та збереження професійного довголіття спеціаліста. Безперервний психологічний супровід професійного здоров'я включає його прогнозування, виявлення осіб груп ризику, відновлення, психологічну реабілітацію та корекцію можливих деструктивних випадків зміни професійного здоров'я працівників. Особливо ефективним прийомом є створення програм самозбереження професійного здоров'я, що обумовлюють формування, підтримку, збереження та відновлення функціонального стану та працездатності фахівців соціономічної сфери: діагностування професійного здоров'я; психологічна просвіта щодо проблематики професійного здоров'я; психологічне консультування працівників організації; актуалізація внутрішньої збалансованості та адаптивності, професійної самосвідомості; оптимізація режиму праці та відпочинку; ознайомлення із прийомами самовідновлення та психічної саморегуляції після перевантажень в процесі виконання професійної діяльності; усунення наслідків професійної втоми та кризи; превенція можливих професійних деформацій, руйнуючих стратегій життєздатності та професійного старіння; розвиток творчого потенціалу та готовності до самозмінювання; організація соціально-психологічної підтримки та соціального захисту працівників; запровадження медичного страхування.

Список використаних джерел:

1. Білецький П. С. Соціально-психологічні чинники збереження професійного здоров'я фахівців медичної галузі : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Сєверодонецьк, 2020. 302 с.
2. Грандт В. В. Копінг ресурси як чинник збереження професійного здоров'я особистості : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Київ, 2012. 245 с.
3. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с.
4. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / за ред. І. Я. Коцана. Луцьк: РВВ Вежа, Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 430 с.

Луньова О. К.

*доцент кафедри загальної економічної теорії
та економічної політики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

Мануїлова К. В.

*доцент кафедри права та публічного управління
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка
м. Суми, Україна*

Несененко П. П.

*професор кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

РОЛЬ BIG DATA ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Big Data (великі дані) це великий масив структурованої або неструктурованої інформації, що накопичується з різних джерел та постійно оновлюється. Ця інформація занадто велика, складна або швидко зростає, тому не може бути обробленою за допомогою традиційних методів. Термін Big Data також охоплює інструменти, підходи та способи, за допомогою яких ці дані обробляються та зберігаються [1]. У галузі публічного управління Big Data відкриває нові можливості для підвищення ефективності, прозорості та орієнтації на потреби громадян.

За висновками дослідників Твердохліб О. С. та Грицяк Н.В. «...великі дані можуть оброблятися у режимі реального часу, що, своєю чергою, підвищує якість і швидкість ухвалення відповідних управлінських рішень. Однак для одержання відчутних результатів та максимальної реалізації потенціалу, який містить у собі концепція великих даних, необхідне усвідомлення того, що багато що залежить не стільки від їхньої наявності, скільки від їх повноти, достовірності, візуалізації, своєчасного надання, адже основна мета роботи з великими даними – це одержання на підставі них цінних аналітичних висновків для їхнього практичного застосування» [3].

Використання Big Data у підготовці фахівців з публічного управління та адміністрування є важливим кроком у формуванні сучасних, компетентних і технологічно обізнаних управлінців. Аналіз великих обсягів даних дозволяє майбутнім спеціалістам розвивати навички прогнозування, прийняття обґрунтованих рішень та ефективного управління ресурсами.

Під час навчального процесу Big Data може використовуватися як інструмент для:

- симуляції управлінських рішень що дає можливість використання реальних наборів даних для моделювання управлінських ситуацій та аналізу кейсів на основі даних (управління бюджетом, планування міських послуг, моніторинг соціальних процесів);
- прийнятті рішень на основі даних: викладання методологій збору, аналізу та інтерпретації даних та розробки аналітичних моделей для вирішення реальних проблем;
- опанування технологічних інструментів: навчання роботи з програмами для аналізу даних (R, Python, Tableau, Power BI) [2] та інтеграції методів машинного навчання в управлінські процеси.

Використовуючи Big Data під час підготовки майбутніх фахівців у галузі публічного управління та адміністрування у студентів формуються важливі професійні навички:

- аналітичне мислення що підвищує здатність оцінювати складні ситуації через аналіз великих обсягів інформації, виявлення трендів, закономірностей та факторів впливу;
- прогнозування та планування: прогнозування потреб громадян та оцінка ефективності політик, а також розробка сценаріїв розвитку соціально-економічних процесів;
- етичні аспекти використання даних: розуміння необхідності захисту конфіденційності та забезпечення безпеки даних, а також дотримання етичних стандартів у роботі з персональними даними;
- комунікація результатів аналізу: навички візуалізації даних та представлення результатів у зрозумілому форматі для різних аудиторій та аргументація управлінських рішень на основі даних.

Важливим напрямком у сучасному процесі навчання є дослідницька робота студентів до якої в ОНЕУ долучаються студенти з першого курсу. Використання технологій Big Data дає можливість проводити наукові дослідження на основі великих наборів даних (демографія, економіка, міське планування і т.д.). Розширює можливості використання відкритих баз даних для оцінки ефективності державних політик та аналізу суспільної думки через дані соціальних мереж та опитувань.

Інтеграція Big Data у навчання має значні переваги, серед яких можемо виділити наступні: підготовка до роботи в умовах цифрової трансформації, а саме - формування компетенцій, необхідних для сучасного публічного управління, висока конкурентоспроможність випускників, інноваційний підхід до навчання для покращення якості освітнього процесу.

Не зважаючи на всі перераховані позитивні сторони впровадження Big Data у підготовку фахівців з публічного управління та адміністрування, у вищих навчальних закладах України існують виклики з реалізацією таких новітніх технологій. Актуальними серед них є інфраструктурні проблеми, а саме, недостатність технічного забезпечення, підготовка викладацького складу, потреба у створенні національних відкритих баз даних для навчальних і дослідницьких цілей, а також юридичні аспекти.

Отже, інтеграція Big Data у підготовку фахівців з публічного управління та адміністрування сприяє створенню професійної спільноти, здатної ефективно працювати в умовах цифрової епохи. Це дозволяє майбутнім управлінцям приймати обґрунтовані рішення, підвищуючи якість державного управління та послуг для громадян. Для реалізації потенціалу Big Data необхідні інвестиції у технології, розвиток людського капіталу та створення відповідної правової бази.

Список використаних джерел:

1. Що таке Big Data: визначення, приклади та можливості. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-big-data>
2. Big Data: Що таке аналітика великих даних і для чого вона потрібна. URL: <https://robotdreams.cc/uk/blog/577-shcho-take-big-data>
3. Твердохліб О. С., Грицяк Н.В. Практичні аспекти застосування технологій аналізу даних великих масивів Big Data в публічному управлінні. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/71/68>

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА ПРАКТИК MINDFULNESS ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ УВАГИ ТА ЕМПАТІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В тезах розглянуто сучасні практичні аспекти, інструменти та техніки mindfulness, які направлені на розширення свідомості, підвищення концентрації уваги та розвиток емпатії в навчальному процесі.

Обґрунтовано роль усвідомленості як ефективного інструменту щодо поліпшення когнітивних та емоційних навичок, які необхідні для успішної взаємодії між студентами, науковцями, студентською спільнотою та науковою.

Акцентовано увагу на деяких основних видах практик: це дихальні техніки, сканування тіла, усвідомлене слухання, медитації. Акцентуація на практичних рекомендаціях стосовно впроваджених технік в освітню діяльність та позитивний вплив mindfulness на емоційний стан учасників.

Ключові слова: soft skills, mindfulness, усвідомленість, навички сучасного науковця, Body Scan, тривожність, депресія, емпатія, психоемоційна рівнова, освіта, сканування тіла, лідерство, наука, стрес, Loving-Kindness Meditation.

В сучасних умовах наукове середовище має високий рівень стресу, науково-педагогічного та інформаційного навантаження, що, відповідно, створює умови для пошуку нових методів щодо збереження психоемоційної рівноваги, а також покращення когнітивних функцій. Mindfulness — саме такий метод, який досліджується в науковій діяльності та психології.

В процесі дослідження Kabat-Zinn J. було виявлено факт зниження рівня стресу та підвищення здатності до концентрації уваги завдяки практиці усвідомленості [4].

Разом з тим, науковець Neff K. D. аргументувала покращення емоційної стійкості та формування глибших міжособистісних зв'язків завдяки розвитку співчуття до себе та інших [6].

За допомогою Body Scan знижуємо рівень стресу та емоційного вигорання є ефективною технікою для зняття напруги та підвищення рівня усвідомленості. Дослідження Grossman B. L. показали, що регулярна практика цієї техніки зменшує рівень тривожності та депресії у студентів і викладачів [3].

Разом з тим, дослідження Krasner M. S. підтвердили, що техніка усвідомленого слухання як важливого елементу розвитку емпатії допомагає покращити емоційний стан і сприяє створенню довірливих стосунків у навчальному середовищі [5].

Fredrickson B. L. встановив, що практика медитацій з акцентом на співчуття (Loving-Kindness Meditation) сприяє підвищенню рівня позитивних емоцій, гармонізує і покращує соціальні зв'язки [2].

Для зосередження уваги застосовуємо одну з найпростіших і, наразі, ефективних технік mindfulness — усвідомлене дихання, що надає можливість зосередити увагу на поточному моменті, знизити рівень тривожності та підвищити когнітивну гнучкість [1].

Практики mindfulness є ефективним інструментом для підвищення концентрації уваги та розвитку емпатії в освітній діяльності. Їхнє застосування дозволяє знизити рівень стресу, покращити емоційний стан та сприяти формуванню гармонійних стосунків між учасниками освітнього процесу.

Усвідомленість допомагає не лише підвищити здатність до концентрації уваги, а також сприяє розвитку емпатії — важливої складової ефективної взаємодії у навчальному середовищі. Практики mindfulness дозволяють викладачам і студентам глибше усвідомлювати свої емоції, розвивати емпатію, знижувати рівень тривожності та формувати стійкі позитивні взаємини.

Метою дослідження є аналіз практичних інструментів mindfulness та обґрунтування їхнього значення для підвищення концентрації уваги та емпатії в освітній діяльності. Дихальні практики для концентрації уваги.

Наразі, для емоційного балансу використовуємо практику «Три добрі речі» для щоденного фокусування на позитивних аспектах, що допомагає сформувати оптимістичний погляд та розвивати емпатію.

Найкраще починати з коротких практик – тривалістю 1-2 хвилини усвідомленого дихання або мовчазної паузи. Інтегруйте mindfulness в свої активності і зробіть їх щоденною практикою на початку або в кінці уроку.

Обов'язково й самі науковці мають практикувати mindfulness – це гарний приклад викладача, мотивація студентів.

Mindfulness у навчанні допомагає зменшити рівень стресу, покращити когнітивні функції, сформувати більш тісні взаємини між учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Brown, K. W., & Ryan, R. M. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 822–848.
2. Fredrickson, B. L., Cohn, M. A., Coffey, K. A., Pek, J., & Finkel, S. M. (2008). Open hearts build lives: Positive emotions, induced through loving-kindness meditation, build consequential personal resources. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(5), 1045–1062.
3. Grossman, P., Niemann, L., Schmidt, S., & Walach, H. (2004). Mindfulness-based stress reduction and health benefits: A meta-analysis. *Journal of Psychosomatic Research*, 57(1), 35–43.
4. Kabat-Zinn, J. (1994). *Wherever you go, there you are: Mindfulness meditation in everyday life*. New York: Hyperion.
5. Krasner, M. S., Epstein, R. M., Beckman, H., Suchman, A. L., Chapman, B., Mooney, C. J., & Quill, T. E. (2009). Association of an educational program in mindful communication with burnout, empathy, and attitudes among primary care physicians. *JAMA*, 302(12), 1284–1293.
6. Курганська Е. Психологічний аб'юз та його зв'язок з іншими формами аб'юзу. *Ментальне здоров'я*. 2024. Вип. 4.
7. Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223–250.

ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Згідно з вимогами сьогодення, сучасними умовами стрімкого розвитку науки та технологій особливо важливим завданням для закладів вищої освіти є питання управління навчальною діяльністю в підготовці фахівців природничих спеціальностей з урахуванням їх психологічних особливостей, які можуть достойно конкурувати на ринку праці. Ефективний менеджмент відіграє ключову роль у формуванні таких спеціалістів, сприяючи розвитку їхніх професійних, дослідницьких та соціальних компетентностей.

Розглядаючи питання впливу ефективного управління навчальною діяльністю студентів природничих спеціальностей, можна виділити декілька основних аспектів. Перший аспект – це освітній менеджмент та оновлення навчальних програм, куди входить використання сучасних підходів до навчання (STEM-освіта, проектний підхід, інтегровані курси); адаптація змісту освіти до вимог ринку праці та інноваційних технологій; впровадження дуальної освіти та партнерства з роботодавцями[1, с. 5-6]. Другим аспектом можна назвати організацію науково-дослідної діяльності, в складі якої є стимулювання студентської наукової активності через гранти, конференції, публікації; впровадження інноваційних методів навчання, зокрема практичних і лабораторних досліджень; розвиток міждисциплінарних проектів[3, с. 28-30]. Лідерство та розвиток Soft Skills[2, с. 398-480] – це третій аспект ефективного управління, завдяки якому формуються навички критичного мислення, комунікації та роботи в команді, так як студенти природничих спеціальностей, за О. В. Винославською, відрізняються підвищеною серйозністю і незалежністю суджень, а також у них недостатньо розвинене вміння спілкування з людьми. Їх інтровертивність глибоко корелює з рівнем їх успішності. Завдяки цьому аспекту розвивається підприємницьке мислення та навички самоменеджменту, створюються умови для стажувань і міжнародних обмінів. Дуже важливу роль у підготовці фахівців відіграють цифрові технології. Це четвертий основний аспект ефективного менеджменту, який передбачає використання онлайн-курсів, віртуальних лабораторій, штучного інтелекту, автоматизацію процесів навчання та управління освітніми закладами.

Ефективний менеджмент у сфері освіти забезпечує підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців природничих спеціальностей. Інтеграція сучасних освітніх та цифрових технологій, наукової діяльності, розвитку Soft Skills сприяє формуванню спеціалістів, здатних адаптуватися до викликів сучасного ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Білорус Т. В. Практикум з менеджменту : навч. посіб. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2020. 185 с.
2. Менеджмент : підручник / С. Ю. Бірюченко та ін. ; ред. Т. П. Остапчук. Житомир : Рута, 2021. 856 с.
3. Волохова Н. П. Підготовка конкурентоспроможного фахівця в сучасних умовах модернізації професійної (професійно-технічної) освіти. *Упровадження сучасних освітніх технологій при підготовці кваліфікованих робітників* : матеріали регіон. науково-практ. семінару, м. Черкаси, 24 квіт. 2020 р. Біла Церква, 2020. С. 27–31. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723000/1/Упровадження%20сучасних%20освітніх%20технологій%20при%20підготовці%20кв.робітників.pdf> (дата звернення: 31.01.2025).

АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ БІБЛІОТЕК ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ

Сучасна освіта потребує інтеграції інноваційних підходів та методів для забезпечення її якості. Аналітична діяльність бібліотек, як невід'ємної частини освітньої екосистеми, значною мірою впливає на розвиток вищої освіти, сприяючи формуванню нового рівня інформаційної культури та забезпечуючи науково-педагогічних працівників актуальними даними [1, с. 2; 3, с. 36].

Наукові підрозділи бібліотек займаються створенням і аналізом інформаційних продуктів, які мають практичну цінність для навчальних закладів. Важливим аспектом аналітичної діяльності є здатність бібліотек прогнозувати тенденції розвитку науки та освіти. Зокрема, це аналітичні звіти, огляди літератури та бібліометричні дослідження. Це дозволяє не лише реагувати на поточні виклики, а й випереджати їх, пропонуючи інноваційні рішення. Такі матеріали стають основою для вдосконалення навчальних програм і посилення наукового потенціалу викладачів та студентів [2; 4, с. 14].

Особливу увагу заслуговує роль аналітичної діяльності у підготовці закладів вищої освіти до акредитаційних перевірок. Завдяки комплексному аналізу наукових досягнень та відповідності навчальних програм сучасним вимогам, бібліотеки забезпечують підтримку стратегічних цілей закладів освіти [3, с. 38; 5, с. 45].

Результати аналітичної діяльності також сприяють покращенню управлінських рішень у закладах освіти. Використання даних про сучасні наукові тренди дозволяє адаптувати освітні програми до потреб ринку праці. У цьому контексті бібліотеки виступають не лише інформаційними центрами, а й активними учасниками освітніх процесів. Бібліотеки мають потенціал стати не просто інформаційними центрами, а й ключовими стратегічними партнерами у розвитку вищої освіти. [4, с. 16; 5, с. 47].

Для більшої наочності представлено структуру аналітичної діяльності бібліотек та її вплив на освітні процеси у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи аналітичної діяльності бібліотек та їхній вплив на освітні процеси

Етап аналітичної діяльності	Завдання	Результати
Збір даних	Аналіз освітніх та наукових трендів	Інформація для викладачів і студентів
Обробка даних	Систематизація інформації	Бібліометричні звіти, огляди
Інтерпретація даних	Визначення ключових потреб освіти	Адаптація навчальних програм

Джерело: [4, с. 15].

Аналітична діяльність бібліотек є важливим інструментом забезпечення ефективного менеджменту освітньої діяльності та сприяє інтелектуалізації праці науково-педагогічних працівників. Вона також сприяє створенню інноваційного освітнього середовища, яке відповідає сучасним викликам та потребам суспільства.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі включають:

- впровадження штучного інтелекту для автоматизації процесів аналізу даних;
- створення міждисциплінарних платформ для інтеграції аналітичної інформації;
- посилення співпраці між бібліотеками, освітніми та дослідницькими установами для спільного розвитку інноваційних освітніх рішень [5, с. 52].

Додатково варто дослідити механізми інтеграції аналітичних даних у процес прийняття рішень на рівні державної освітньої політики. Це дозволить удосконалити нормативно-правову базу та забезпечити ефективне впровадження новітніх технологій в освітній процес.

Ще одним перспективним напрямом є розробка рекомендацій для університетів щодо використання аналітичних продуктів бібліотек у стратегічному плануванні. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності закладів вищої освіти на міжнародному рівні.

Загалом, аналітична діяльність бібліотек має значний потенціал для трансформації освітнього середовища, забезпечення його адаптивності до глобальних змін та сприяння стійкому розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Бондаренко В. І. Роль бібліотек у формуванні сучасного освітнього середовища. Наукові праці НБУВ. 2021. № 2. С. 35–42.
4. Лаврик О. І., Гончарова Н. В. Аналітична діяльність у сучасних бібліотеках: виклики та перспективи. Бібліотечний форум України. 2022. № 3. С. 12–19.
5. Смирнов В. П. Інноваційні технології у бібліотечній діяльності: монографія. Київ: Академвидав, 2020. 256 с.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна освітня система особливу увагу приділяє питанням підвищення якості вищої освіти, де ключову роль відіграє професійна діяльність викладача. Вища освіта є основою для підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до самостійного навчання та адаптації у професійному середовищі.

Сьогодні роль викладача виходить за межі лише передачі знань. Окрім традиційного навчання, він має розвивати у здобувачів навички самореалізації у професійній діяльності, орієнтуючись на динамічно змінювані вимоги ринку праці та стандарти якості.

Викладач закладу вищої освіти повинен бути готовий до проектування та модернізації освітнього та наукового процесу, враховуючи власний професійний розвиток і формування компетентностей студентів, що потребує: аналізу та наукового обґрунтування результатів своєї педагогічної діяльності; пошуку й упровадження ефективних методів взаємодії зі студентами; вибору продуктивних освітніх технологій і методів науково-дослідної роботи для забезпечення високої якості підготовки фахівців.

Таким чином, сучасні вимоги до викладача закладу вищої освіти включають не лише володіння предметною областю, а й здатність гнучко адаптувати освітні методики, орієнтуючись на професійне зростання студентів і розвиток їхніх компетентностей.

Підвищення ефективного професійного розвитку компетентностей викладача економічного закладу вищої освіти зумовлює розробку комплексного підходу, орієнтованого на довгострокову перспективу, оскільки розвиток професійних компетентностей викладачів має бути безперервним і супроводжувати їх на всіх етапах кар'єри.

Використання акмеологічного підходу для дослідження якості професійної діяльності викладачів як ключового елемента освітніх процесів у закладі вищої освіти довело свою ефективність. Саме цей підхід дозволяє комплексно та міждисциплінарно аналізувати закономірності професійного розвитку викладачів, критерії досягнення якості у підготовці здобувачів та взаємодії з різними установами, де в майбутньому працюватимуть випускники вишів. Крім того, акмеологічний підхід сприяє вдосконаленню системи управління якістю освіти.

Основні аспекти акмеологічного та ціннісного підходів у дослідженні професійної діяльності викладача: цінність професійної діяльності викладача визначається його взаємодією зі студентами, колегами та суспільством, а також впливом на педагогічні процеси та технології; соціальна значущість професії викладача пов'язана із суспільними відносинами та рівнем якості освітнього середовища; розвиток професіоналізму - перехід від потенційних можливостей до їхньої реальної реалізації, що робить акмеологічний підхід ефективним інструментом вивчення та оцінювання якості викладацької діяльності; акмеологічний підхід дозволяє викладачам не лише аналізувати власну діяльність, а й ставати дослідниками та конструкторами свого професійного зростання, що сприяє підвищенню якості освіти загалом; ціннісний підхід підкреслює освіту як ключову суспільну цінність, яка формується відповідно до індивідуальних цілей і потреб викладача та студентів; дослідження якості викладацької діяльності на основі акмеологічного підходу акцентує увагу на розвитку творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу, а також на досягненні балансу між об'єктивними вимогами суспільства та особистими прагненнями викладача.

Ключові аспекти професійної діяльності викладача:

1. Системний підхід до професії – викладацька діяльність є комплексом взаємопов'язаних елементів, спрямованих на підготовку кваліфікованих фахівців, здатних приймати самостійні рішення та нести відповідальність за їхню якість.

2. Значення структурних компонентів – усвідомлення кінцевих результатів навчання дозволяє викладачеві визначити ключові знання, навички та особистісні якості, необхідні для ефективного вирішення професійних завдань.
3. Структура професійних вимог – включає педагогічні, психологічні, акмеологічні та методологічні знання, а також володіння професійними та науково-дослідницькими навичками.
4. Зв'язок майстерності та компетентностей – рівень сформованих професійних умінь безпосередньо визначає педагогічну майстерність викладача та його здатність вибудовувати ефективну освітню систему.

Застосування системного методологічного підходу дозволяє не лише глибше розуміти закономірності професійної діяльності, а й знаходити оптимальні рішення для її вдосконалення.

Педагогічна майстерність як ключовий фактор професіоналізму викладача – показник якості його діяльності, який визначається рівнем володіння ефективними методами навчання. Ступінь професіоналізму може варіюватися від низького до високого, але основним критерієм лишається здатність викладача розвивати у здобувачів необхідні компетенції та готовність до вирішення професійних завдань у межах освітнього процесу.

Акмеологічний підхід дозволяє глибше досліджувати специфіку викладацької діяльності, аналізувати її результати та формувати ефективні стратегії підготовки студентів до майбутньої професії. Це, своєю чергою, сприяє створенню більш продуктивної системи роботи викладача та підвищенню якості освіти.

Застосування акмеологічного підходу в розвитку та оцінці професіоналізму викладачів потребує: ціннісного ставлення до суб'єкта професійної діяльності; урахування інтегративних зв'язків між усіма сферами діяльності закладу вищої освіти; аналізу відмінностей у рівнях продуктивності викладацької діяльності.

Таким чином, розуміння та розвиток педагогічної майстерності на основі акмеологічних принципів не лише підвищує ефективність освітнього процесу, а й забезпечує реалізацію стратегій управління якістю у системі вищої освіти.

У професійній діяльності викладача важливим аспектом є впровадження акмеологічного підходу в освітній та науковій сфері, що сприяє своєчасному виявленню та розвитку здатності до самоорганізації творчого процесу та передбачає: усвідомлення власної ролі у навчальному процесі та оцінку його результатів через досягнення студентів (зворотний зв'язок); встановлення та розширення співпраці з іншими закладами освіти на ринку освітніх послуг; удосконалення освітньої діяльності відповідно до сучасних стандартів якості.

Застосування акмеологічного підходу сприяє розвитку у викладачів потреби в підвищенні професійних компетентностей та стимулює творчий потенціал студентів, готуючи їх до самостійної професійної діяльності.

Професіоналізм викладача закладу вищої освіти набуває особливої актуальності в процесі впровадження концепції загального менеджменту якості. Адже саме викладач є ключовою фігурою у досягненні високого рівня якості освіти та реалізації політики закладу вищої освіти. Викладач виступає основним потенціалом і стратегічним ресурсом освітньої організації, забезпечуючи ефективне управління навчальним процесом та його якісне наповнення.

Підсумовуючи вище викладене можна зазначити, що професіоналізм викладача є ключовим фактором забезпечення якості вищої освіти. В умовах впровадження концепції загального менеджменту якості він виступає основним ресурсом освітньої організації, визначаючи ефективність навчального процесу та рівень підготовки фахівців. Постійний розвиток професійних компетентностей викладачів сприяє підвищенню конкурентоспроможності закладу вищої освіти та адаптації до сучасних освітніх викликів.

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ПОЄДНАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТВОРЧА СКЛАДОВА ВИКЛАДАЧА

Якість вищої освіти безпосередньо залежить від рівня підготовки професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти. Сучасні трансформації суспільства посилили значущість викладача, як ключової фігури освітнього процесу та реформування системи вищої освіти в Україні. Сучасний викладач ХХІ століття - не лише носій знань, а одномоментно виступає у ролі стратегічного суб'єкта освітніх змін. Зміна ролі викладача супроводжується новими вимогами до його професійних якостей і компетентностей, *soft і hard skills*. Саме тому виникла необхідність розробки моделі сучасного викладача, що відповідає б сучасним викликам і потребам вищої освіти. Викладач закладу вищої освіти має бути мобільним, креативним, ініціативним, здатним до прогнозування та генерування нових ідей, а також ефективно працювати в умовах невизначеності (світові пандемії, воєнний стан в Україні), тому питання про те, яким має бути викладач вищої школи в сучасних умовах, залишається предметом активних наукових та освітніх дискусій.

Сучасні вимоги суспільства до якості освітнього процесу не завжди знаходять ефективне впровадження на місцях, що обумовлює потребу перегляду освітніх підходів. Освітня реформа надала закладам вищої освіти та викладачам більше можливостей для оновлення змісту навчання, удосконалення методик викладання та впровадження нових курсів. Зміни у методиці викладання супроводжуються трансформацією свідомості, проте більшість викладачів не готові до нових викликів. Досвідчені викладачі часто не відчують потреби в змінах, тоді як молодим фахівцям бракує практичного досвіду викладання. Глибокі зміни у вищій освіті неможливі без активного управління та реформування підходів до професійного розвитку викладацького складу. Виникла потреба у визначенні ролі викладача у формуванні та розвитку інтелектуального капіталу закладу вищої освіти.

Сучасний розвиток освітніх технологій передбачає впровадження адаптивних систем управління, які дозволяють підвищити ефективність навчального процесу у закладах вищої освіти. Одним із ключових напрямів є розробка педагогічних технологій адаптивної школи, які враховують індивідуальні особливості здобувачів та забезпечують персоналізоване навчання. Важливу роль відіграє технологія адаптивного управління, яка базується на впровадженні гнучких моделей керування освітнім процесом, що дозволяють швидко реагувати на зміни та потреби учасників освітнього середовища, особливого значення набуває при невизначених зовнішніх умовах.

Адаптивне управління розвитком інтелектуального капіталу у вищому навчальному закладі сприяє зростанню професіоналізму науково-педагогічних працівників, підвищенню якості освітніх послуг. Ефективне управління процесом вимагає гнучкої організації педагогічних структур, здатних до змін. Для оптимізації підходів до управління необхідно детально аналізувати сутність і значення інтелектуального капіталу закладу. Адаптивна система пристосовується до нестабільного середовища, коригуючи свою діяльність для підвищення ефективності.

Інтелектуальний капітал закладу формується завдяки передовій системі освіти та кваліфікованим працівникам, розвиток інтелектуального капіталу нерозривно пов'язаний із професійним зростанням науково-педагогічного колективу. Адаптивне управління забезпечує природний перебіг змін, узгоджуючи їх із цілями викладачів і закладу загалом.

Подальше дослідження ефективності адаптивного управління професійним розвитком викладачів вищих закладів освіти є необхідним для вдосконалення інтелектуального капіталу та покращення якості освіти.

СЕКЦІЯ 2

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ: СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ, ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

INTEGRATING STUDENT-CENTERED TEACHING FOR ENHANCED LEARNING OUTCOMES AND QUALITY IN HIGHER EDUCATION

Introduction. Over the past several years, the landscape of higher education has undergone substantial transformation to enhance teaching quality and effectively prepare participants regarding contemporary society's challenges. At the core of this shift is a student-centered methodology, which interprets learners' needs, competencies, and aspirations as opposed to a traditional instructor-driven format. To provide educators with the tools needed to enhance their teaching approaches, it is necessary to investigate how advanced teaching strategies can be implemented with a tangible intent to reach program learning outcomes while maintaining high standards within higher education institutions. Contemporary curricula aim to provide a comprehensive solution to teachers committed to improving participants' motivation by analyzing diverse student-centered approaches and their implications for academic programs and learning outcomes assessment.

The purpose of the research. The present study aims to outline optimal strategies for implementing a student-centered model of higher education that is consistent with program learning outcomes and maintains educational excellence. To achieve this, it is essential to define the principles of student-centered learning (SCL), identify contemporary teaching methods that support and enhance SCL, assess the effectiveness of SCL in achieving desired learning outcomes, and offer recommendations for optimizing the quality of higher education programs.

The outline of the main research material. Student-centered learning (SCL) prioritizes students as active participants in the education process, involving them in choices regarding what they learn, when they learn it, and the methods they use to learn. As opposed to traditional models, where the teacher acts as the predominant source of knowledge, SCL calls on students to be more active learners by implementing activities that are meaningful to their academic interests and individual characteristics. This methodology enables critical thinking, creativity, teamwork, and problem-solving, which are desirable for successful coping with the fast-changing environment [1]. Principal features of SCL play a significant role in creating an educational and interactive context. We accentuate active learning strategy, tailored instruction, and assessment principles as crucial within SCL.

1. *Active learning.* Active learning has become one of the prominent features of SCL, signifying a shift from a passive process of acquiring knowledge to active learning in the context of educational programs. This didactic method can stimulate students to engage in discussion, problem-based tasks, and collaboration, and as a result, the course can be acquired in-depth. Numerous studies have demonstrated that the inclusion of practical exercises and group work into the active learning model makes it possible for students to develop their critical thinking capacities on the one hand and to train them in applying their knowledge to real-life scenarios on the other, which in turn fosters better and deeper retention and understanding. Contemporary research findings indicate that educational establishments using active learning approaches report relatively better student achievement and engagement, including for a diverse student group [2].

2. *Differentiated instructions.* Another vital feature of SCL is differentiated instruction, which recognizes that learners vary not only in terms of skills and expertise but also in their approaches to learning and the knowledge of these approaches. As these individualized learning trajectories designed to address the diverse needs of learners are put into practice, teachers may use personalized methods to secure the participation of all learners in the educational process and the curriculum. Teachers can prepare a differentiated learning environment with multiple types of instruction, such as through visual aids, interactivity, or personal tutoring so that participation and achievement are accessible and attainable for all learners. Within this paradigm, questions and answers can be posed and answered in an organized yet adaptable manner, as learning is personalized and catered to each student's needs.

3. *Assessment focus.* Also, the value of the assessment is highly significant in the process of SCL due to the fact that learning does not stop at merely memorizing information; it also provides the capacity to apply knowledge in practical settings. The selection of test methods is guided by the principle of learning by doing with the aim of getting knowledge, by applying the knowledge, and by reflecting on the application. This strategy allows for evaluating and comparing the student's knowledge

fundamentals and assessing their capacity to use their skills in a way that may benefit future problems in both academic and/or professional aspects. This emphasis on formative assessments is further validated by recent studies, which underscore their efficacy in fostering student mastery of content and skills, thereby leading to enhanced educational outcomes [1].

Given these key attributes, SCL provides a teaching environment that best prepares learners to succeed in the 21st century. The shift towards a student-centered model is optimistic regarding the collaborative nature of the learning process and is conducive to a classroom environment of cooperation and creativity. The introduction of SCL is highly relevant to the outcome of the student's education in an increasingly complex environment in which proactive orientation and a critical thinking profile appear to be essential competencies.

Consistent with the principles of student-centered learning, practitioners are being asked to use a range of modern approaches to teaching, which are also consistent with the standards. These teaching models are focused on immersing the learners in their practice, thus enabling them to take control of their progress and develop the thinking skills required in a globalized society. Incorporating advanced methods into teaching practice fosters dynamic classroom environments conducive to collaboration, creativity, and deeper understanding. Noteworthy strategies include:

1. *Problem-based learning.* Problem-based learning is a pedagogical approach that provides critical thinking and shared solutions based on real-life problems. In a problem-based learning setting, students collaborate in teams and tackle complex issues, propose possible solutions, and create implementable plans. With this methodology, the learners may apply theoretical knowledge to practical situations, giving instruction added relevance and grounding. Researchers suggest that, besides enhancing students' problem-solving capabilities, this approach can create autonomy and responsibility within the learning environment [3].

2. *Flipped classroom.* In this approach, traditional lecture content is delivered outside of class (e.g., via video), thus allowing in-class time to be devoted to interactive pedagogy that reinforces learning [4]. Students are, therefore, involved in the learning process in the initial stage of the study, with autonomy, time for interaction, the opportunity to perform individual tasks, and group activities during classroom sessions. Accordingly, this kind of method has been shown to inspire participants to engage with their learning in such a way that encourages them to sufficiently investigate the questions and hypotheses that ultimately improve their learning experience. The potential of the flipped classroom has been demonstrated by its ability to enable more profound engagement with the field of knowledge.

3. *Collaborative learning.* Students cooperate in pairs to explore concepts or do projects. This approach also improves understanding and encourages acquiring the necessary skills for professional attainment [5]. Collaborative learning induces an everyday awareness, competition of present ways of thinking, and acquisition of critique and communication abilities as necessary skills for dialogue and teamwork. For that reason, students learn to present themselves well, figure out reasonable arguments, and acquire skills through collaborative task engagement.

4. *Technology integration.* The application of digital tools and platforms has the potential to enhance the interactivity and personalization of learning experiences. For instance, online discussion forums can promote engagement from all students, including those less inclined to contribute in traditional settings. Technology also facilitates differentiated instruction by providing resources customized to individual learning styles and paces. Tools such as educational apps, virtual simulations, and multimedia presentations can enhance engagement and make learning more accessible for all participants. When these modern teaching methods are used, they help develop a student-centered classroom that not only improves the learning process but also prepares participants for new employment opportunities in the contemporary job market. Emphasizing collaboration, critical thinking, and practical application of knowledge will ultimately lead to improved educational outcomes and a more enriching experience for all learners.

Achieving clearly defined program learning outcomes is essential for guiding curriculum design and assessment within a student-centered framework. These outcomes specify what students should know or be able to do upon completing a course. Practical strategies for aligning teaching methods with these outcomes include backward design, where educators identify desired outcomes and develop assessments that lead students toward those goals. Continuous assessment is crucial; the formative assessments offered during the course provide teachers with an opportunity to gauge learner understanding and revise teaching accordingly. Peer assessment (in which they assess each other's papers) promotes critical thinking and, in doing so, self-assessment. Quality assurance in higher education is essential as academic institutions seek to fulfill the educational criteria. Institutions are advised to initiate curricular changes following input from various stakeholders, such as, but not limited

to, students, faculty, and industry. Professional development for faculty is of prime importance, ensuring they have the competence to implement student-centered learning constructively.

Conclusions. The transition to student-centered pedagogy in higher education is one of the most significant breakthroughs in methodology toward improving both academic quality and relevance. Educators who use active learning methods, establishing collaboration among peers and individualized instruction can help develop dynamic teaching environments that enable their students to become active learning agents. Equipping such approaches with well-specified, program-oriented learning objectives guarantees that learners will gain the relevant skills and knowledge they need for their future careers. The continuing dedication to quality assurance while navigating the ongoing complexities of reform in higher education will be imperative in shaping an educational environment that addresses the demands of all participants.

A student-centered approach enriches the learning experience and prepares graduates to succeed in a constantly competitive global labor market. By implementing continuous evolutionary activities and effective quality-assured methods, higher education institutions can carry out their mission of training excellent practitioners of the future.

References:

1. Власюк О., Дараган Т. Реалізація студентцентрованого навчання через розробку новітніх освітніх програм в умовах університетської автономії. *Проблеми освіти*. Випуск 1(100), 2024. С. 6–20. Accessed through https://www.researchgate.net/publication/381692162_Student-Centered_Learning_as_a_New_Approach_in_Higher_Education_Due_to_the_Establishment_of_University_Autonomy.
2. Kaput Krista. Evidence for Student-Centered Learning. Saint Paul, MN: Education Evolving. 2018. Accessed through <https://www.educationevolving.org/files/Evidence-for-Student-Centered-Learning.pdf>.
3. Friedlaender Diane, Dion Burns, Heather Lewis-Charp, Channa Mae Cook-Harvey, and Linda Darling-Hammond. Student-Centered Schools: Closing the Opportunity Gap. Stanford Center for Opportunity Policy in Education. 2014. Accessed through https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/2024-03/Student_Centered_Learning_SCOPE_CROSSCASE_RESEARCH_BRIEF.pdf.
4. Ograjšek S., & Ivanuš Grmek M. Student-Centred Approaches in Higher Education from the Student Perspective. *Center for Educational Policy Studies Journal*. 2024. <https://doi.org/10.26529/cepsj.1828>.
5. Kriegler Lili-Ann. Revitalising Student-Centred Learning: A 2024 Challenge for High-Achieving Educators. *LinkedIn*. 28th January 2024. Accessed through <https://www.linkedin.com/pulse/revitalising-student-centred-learning-2024-challenge-kriegler-jqvqc/>.

Пасічніченко А. В.
доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка,
м. Полтава, Україна
Ковалевська Н. В.
доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗВО

У сучасному світі питання психічного здоров'я набуває все більшої актуальності, зокрема і в контексті студентського середовища. Зростання академічних та соціальних навантажень, швидкі зміни в освіті, а також глобальні виклики, такі як війна, економічні труднощі, соціальна нестабільність, створюють додатковий стрес для молоді. Студенти часто стикаються з високими вимогами до навчання, конкуренцією, невизначеністю майбутнього та труднощами адаптації до дорослого життя. У зв'язку з цим збільшується ймовірність розвитку психічних проблем, таких як тривожність, депресія, емоційне вигорання та інше.

У сфері освіти питання підтримки психічного здоров'я є особливо актуальним, оскільки психоемоційне благополуччя безпосередньо впливає на академічні результати здобувачів освіти. Психологічно здорова людина зазвичай демонструє кращу здатність до концентрації, аналізу та засвоєння інформації, що позитивно позначається на її продуктивності та успішності в навчанні. Високий рівень емоційної стійкості, яка є складовою частиною психологічного здоров'я, дозволяє ефективно долати труднощі та стресові ситуації, що можуть виникати в процесі навчання.

Психологічне здоров'я студентів має вагомий вплив не лише на академічні досягнення, але й на здатність ефективно взаємодіяти з оточенням, встановлювати конструктивні взаємини з однолітками, викладачами та іншими учасниками освітнього процесу, що, у свою чергу, є значимим чинником, який визначає наскільки успішно здобувачі освіти можуть адаптуватися до нових умов і змін, що виникають у їхньому житті. Крім того, психологічне благополуччя сприяє особистісному розвитку, допомагаючи розвивати здібності, творчий потенціал на високому рівні. [1, с. 450].

Ураховуючи виклики сучасності та важливість психологічного здоров'я, стає очевидною потреба в застосуванні інноваційних підходів до організації освітнього процесу, серед яких студентоцентроване навчання є одним із найбільш ефективних.

За трактуванням Н. Сосницької та С. Глікман, студентоцентризм – це підхід, який став відповіддю на вимоги сучасного ринку праці та сприяє формуванню цілісної особистості студента. Його основа полягає в ідеї людиноцентризму, що підкреслює важливість взаємодії між особистістю та суспільством. Він фокусується на студенті як активному учаснику освітнього процесу, що має можливість самостійно визначати свою освітню траєкторію, ураховуючи власні здібності. Також він передбачає новий рівень відповідальності за створення належних умов для навчання та досягнення його результатів [2, с. 378].

Погоджуємося з думкою Рябовол Л. Т., яка підкреслює, що студентоцентрований підхід орієнтується на індивідуальні потреби кожного здобувача освіти і сприяє створенню освітнього середовища, яке базується на партнерських взаєминах, взаємоповазі, довірі, підтримці. Студент є активним, свідомим і відповідальним учасником освітнього процесу [3, с. 55].

Г. Гладких підкреслює, що цей підхід є важливим для всебічного розвитку особистості студента та його підготовки до професійної діяльності в майбутньому [4, с. 154].

Орієнтоване на індивідуальні потреби, інтереси та можливості кожного здобувача освіти, у свою чергу, студентоцентроване навчання є важливою складовою збереження їх психічного здоров'я в умовах сучасної освітньої реальності. Воно є ефективним інструментом для зниження стресу та тривожності серед студентів, оскільки надає їм більше контролю над власним навчальним процесом. Завдяки можливості вибору методів навчання, темпів і форм взаємодії, студенти можуть адаптувати навчання до своїх індивідуальних потреб і стилів. У свою чергу, це дозволяє їм відчувати себе більш комфортно та зменшує відчуття тиску, що часто виникає через жорсткі рамки традиційної системи освіти. У результаті студенти можуть працювати в своєму темпі, що знижує рівень стресу і дає більше можливостей для самовираження.

Крім того, такий підхід значно підвищує мотивацію здобувачів освіти, оскільки вони активно беруть участь у процесі навчання і можуть бачити конкретні результати своїх зусиль. Визначаючи власні освітні траєкторії, студенти відчують більшу відповідальність за своє навчання, що, у свою чергу, зміцнює їхню самооцінку та впевненість у власних силах. Така внутрішня мотивація є більш стабільною, адже вона ґрунтується на власних інтересах і потребах, а не на зовнішніх примусах.

Студентоцентризм також підтримує розвиток емоційної стійкості та соціальних навичок, оскільки навчання часто передбачає інтерактивність, роботу в групах та колаборацію. Взаємодія з однолітками допомагає розвивати комунікативні навички, учитися працювати в команді та підтримувати один одного, що значно знижує відчуття ізольованості. В умовах сучасного навчання, де соціальна підтримка є значимим фактором для збереження психоемоційного благополуччя студентів, це особливо важливо.

Ще однією перевагою студентоцентрованого підходу є його здатність враховувати індивідуальні потреби кожного студента, що дозволяє створити більш гнучке і персоналізоване середовище для навчання. Такий підхід не лише сприяє академічним здобуткам, а й покращує психоемоційне благополуччя студентів, оскільки дає можливість кожному учаснику освітнього процесу бути почутим, відчувати підтримку, дозволяє досягати більш високих результатів і розвиватися як особистість та значно підвищує загальний рівень їхнього задоволення від навчання.

Отже, студентоцентроване навчання є важливим інструментом для збереження психічного здоров'я студентів. Воно дозволяє створити більш комфортне середовище для навчання, де кожен може розвиватися в умовах мінімального стресу і максимального самовираження. Такий підхід не лише сприяє академічному успіху, а й допомагає здобувачам освіти адаптуватися до соціальних і психологічних викликів, що є важливим аспектом їхнього благополуччя в умовах сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Пасічніченко А.В., Зімакова Л.В. Психологічне здоров'я здобувачів освіти ЗВО: виклики сучасності. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціально-гуманітарних та поведінкових наук в умовах воєнного стану*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 квітня 2024 р.) / голов. ред. В. Ф. Пузирний ; Пенітенціарна академія України. Чернігів: ПАУ, 2024. С.450-454.
2. Сосницька Н., Глікман С. Студентоцентрований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. *Науковий вісник льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2017. №1. С. 377-381.
3. Рябовол Л. Т. Студентоцентроване навчання: поняття, вимоги, шляхи реалізації. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Т. 10. С. 55-63. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1405672>
4. Гладких Г. В. Забезпечення студентоцентрованого підходу у закладах вищої освіти. *Українські студії в європейському контексті*. 2020. №2. С.153-157.

ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

У сучасному світі, де динамічні зміни в технологіях, економіці та суспільстві вимагають постійного оновлення знань і навичок, освіта впродовж життя стає нагальною необхідністю. У цьому контексті студентоцентризований підхід набуває особливого значення, адже він орієнтується на індивідуальні потреби, здібності та цілі кожного здобувача освіти. Дослідження цієї теми дозволяє краще зрозуміти, як адаптувати освітні методики до потреб сучасного суспільства та сприяти створенню ефективних систем безперервного навчання.

На відміну від традиційних підходів, які часто акцентуються на викладачеві та стандартизованих навчальних програмах, студентоцентризована модель ставить у центр уваги здобувача освіти як активного учасника освітнього процесу [1]. Цей підхід спрямований на створення умов, що сприяють розвитку самостійності, критичного мислення та актуальних практичних компетенцій [2].

Студентоцентризоване освітнє середовище, розглянуте з позицій системного підходу, є складною інтегрованою системою, де кожен елемент має своє значення і впливає на ефективність навчання [3]. У такій системі важливо забезпечити оптимальну взаємодію між усіма компонентами та стейкхолдерами: здобувачами освіти, викладачами, технологіями, ресурсами та інфраструктурою, що дозволяє створити освітнє середовище, яке максимально відповідає індивідуальним потребам кожного здобувача освіти та сприяє його безперервному розвитку.

Особливості студентоцентризованого підходу дозволяють підвищити ефективність процесу освіти впродовж життя, адаптуючи навчання до потреб кожної особистості та змінюваного середовища сьогодення, а саме:

- індивідуалізація та гнучкість навчання: студентоцентризований підхід в освіті впродовж життя забезпечує максимальну гнучкість навчального процесу, орієнтуючи його на індивідуальні потреби та інтереси здобувачів освіти, що дозволяє кожній людині отримувати знання та навички, що відповідають її кар'єрним цілям і життєвим обставинам;

- роль технологій у навчанні: інтеграція цифрових технологій є ключовим елементом студентоцентризованого підходу, що дозволяє створювати доступні, інтерактивні й адаптовані курси. Онлайн-курси, мобільні додатки та віртуальні платформи підтримують постійний процес навчання та розвитку, роблячи його доступним для широкої аудиторії;

- зміна ролі викладача: у студентоцентризованій освіті викладач виступає не лише як інструктор, а і як ментор, партнер і наставник, що підтримує здобувача освіти у визначенні та досягненні особистих освітніх цілей. Це формує більш гнучку та взаємопов'язану атмосферу, де здобувач освіти та викладач активно співпрацюють;

- безперервність навчання: підхід до освіти впродовж життя дозволяє людям підтримувати свою конкурентоспроможність на ринку праці, адаптуватися до нових технологій і змін у професійних вимогах, що також сприяє розвитку критичного мислення, саморефлексії та здатності до самоосвіти;

- соціальні та професійні вигоди: студентоцентризований підхід сприяє розвитку не лише академічних, але й практичних навичок, які мають безпосереднє застосування в реальних умовах, що робить випускників більш підготовленими до викликів сучасного світу та сприяє їх соціальній мобільності;

- виклики та перспективи: хоча впровадження студентоцентризованого підходу в освіті впродовж життя має очевидні переваги, але при цьому постає перед певними труднощами, такими як недостатня підготовка викладачів, потреба в технологічному забезпеченні та

стандартизації тощо. Проте, з урахуванням швидких змін у глобальному освітньому середовищі, ця модель має значний потенціал для розвитку та адаптації у майбутньому.

Отже, особливості студентоцентрованого підходу в освіті впродовж життя полягають у його гнучкості, індивідуалізації навчального процесу та інтеграції сучасних технологій. Завдяки цьому підходу освіта стає не лише засобом здобуття знань, а й інструментом особистісного й професійного розвитку, який супроводжує людину протягом усього її життя.

У зв'язку з вищезазначеним, удосконалення студентоцентрованого підходу сприяє підвищенню ефективності та доступності освіти, формує у здобувачів освіти ключові компетенції для успішної адаптації до викликів сучасного світу, що полягає у впровадженні у навчальний процес освітніх методик, які орієнтуються на потреби, інтереси та індивідуальні особливості здобувачів освіти, а саме:

- адаптація змісту, методів і темпів навчання під потреби кожного здобувача освіти;
- використання гнучких навчальних траєкторій, які дозволяють здобувачам освіти самостійно обирати курси, проекти або напрями навчання;
- впровадження методик співпраці та підтримки, які стимулюють самостійність і критичне мислення;
- інтеграція цифрових платформ і штучного інтелекту для створення індивідуальних освітніх маршрутів;
- підтримка зв'язків з ринком праці через стажування, кооперативні програми, партнерство з бізнесом;
- створення інфраструктури, що підтримує взаємодію здобувача освіти, забезпечує доступ до якісних ресурсів та стимулює інтерес до навчання;
- розробка програм, які легко адаптуються до змін у технологіях, викликів ринку праці та запитів здобувачів освіти;
- забезпечення емоційного комфорту та підтримки у навчанні, створення відкритої атмосфери для комунікації між викладачами та здобувачами освіти тощо.

Впровадження таких заходів дозволяє освіті вийти на новий рівень, де кожен здобувач освіти відчуває свою унікальність і підтримку у досягненні власних навчальних цілей, що набуває особливої актуальності у контексті освіти впродовж життя. Отже, студентоцентрований підхід, з акцентом на унікальність і підтримку здобувачів освіти, забезпечує ефективне вирішення завдань освіти впродовж життя. Такий підхід допомагає адаптуватися до змін у професійному та особистому житті, сприяє розвитку творчого потенціалу, критичного мислення та впевненості у власних силах.

Таким чином, студентоцентрований підхід в освіті впродовж життя сприяє створенню гнучкої, адаптивної та мотивованої системи навчання, він допомагає кожній людині залишатися конкурентоспроможною у світі, що швидко змінюється та підтримує її прагнення до постійного саморозвитку. Також, це важливий елемент розвитку сучасної системи освіти, який підтримує прагнення до постійного навчання та вдосконалення індивідуумів, відповідаючи на потреби сучасного швидко змінюваного світу.

Список використаних джерел:

1. Біляковська О.О., Біницька К.М. (2023). Студентоцентрований підхід як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Гуманітарний форум*. Том 1. № 1. 2023. С. 10–15. URL: <https://humanitarian.com.ua/index.php/human/article/view/4/4> (дата звернення 19.12.2024).
2. Шевчук Г.Й. Студентоцентроване навчання в умовах сучасних освітніх викликів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 63. Том 2. 2023. С. 127-130. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/part_2/26.pdf (дата звернення 19.12.2024).
3. Заблоцька О.С., Ніколаєва І.М. Студентоцентризм як тренд сучасної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Випуск 194. С. 29-33. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/779/712> (дата звернення 19.12.2024).

*Левандовська Х.
професор факультету економіки та менеджменту
Академія прикладних наук імені Стефана Баторія,
м. Скерневіце, Республіка Польща
Лоханова Н. О.*

*завідувач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ФОРМУВАННЯ SOFT-SKILLS У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Удосконалення підготовки фахівців вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» в останні роки здійснюється з акцентом на розвинення у здобувачів не лише hard-skills, без яких неможливо уявити професіонала в сфері обліку, аудиту, оподаткування тощо, а й soft-skills, запит на які з боку ринку праці, що функціонує в умовах значної невизначеності, постійно зростає. При тому, якщо раніше наявність розвинених soft-skills у претендентів на ринку праці було додатковою перевагою, то зараз це вже є, за слушним визначенням Плотнікової О. «ключовим фактором конкурентоспроможності» [1].

Оцінюючи тенденції розвитку ринку праці в період до 2027 року за даними дослідження World Economic Forum «Future of Jobs Report 2023» [2], слід звернути увагу на дві тенденції, що представляються дуже важливими з позицій визначення напрямів покращення підготовки за спеціальністю «Облік і оподаткування». По-перше, на підставі даних опитування, проведеного в межах відповідного дослідження WEF, до топ-15 професій за найбільшим чистим скороченням робочих місць, розрахованим на основі статистики зайнятості за професіями, потрапили фахівці за напрямом «Бухгалтерія, бухгалтери та працівники з нарахування заробітної плати». При тому очікується загальне скорочення попиту з боку ринку праці за 5 років приблизно на 4,8 млн. робочих місць. По-друге, до топ-15 професій, стосовно яких очікується зростання ринку праці, на п'яте місце потрапив напрям «Професіонал з розвитку бізнесу», відносно якого очікується збільшення попиту ринку з боку роботодавців на 2,1 млн. робочих місць. Отже, це означає, що роль простих облікових трудових функцій, які виконують бухгалтери, суттєво зменшується, а професія змінює своє наповнення і, замість облікової реєстрації, на перше місце виходять компетентності фахівців у сфері обліку, аудиту і оподаткування з точки зору їх внеску в розвиток бізнесу. У такому контексті інтерес становлять питання управління ефективністю бізнесу, внутрішній контроль з акцентом на забезпечення сталого розвитку, аудит з позицій перевірки фінансової звітності і звітності сталого розвитку та інші напрями, що більшою мірою відповідають саме напрямку «професіонал з розвитку бізнесу» з позиції фінансової складової управління.

У свою чергу для реалізації відповідних напрямів необхідні різноманітні soft-skills, для актуального складу яких також звернемося до результатів опитувань в ході досліджень WEF. При визначенні рейтингу у складі необхідних навичок професіоналів на ринку праці в період до 2027 року місця за значимістю розмістилися таким чином: аналітичне мислення (відмічено представниками 50% компаній); творче мислення (відмічено представниками 41% компаній); вміння використовувати штучний інтелект і великі дані (відмічено представниками (40% компаній) – цей навик продемонстрував найбільше зростання (на пунктів 12 рейтингу); лідерство та соціальний вплив; стійкість, гнучкість і спритність; допитливість і навчання впродовж життя тощо. Також важливе місце зайняли «мотивація та самосвідомість», «емпатія та активне слухання», «надійність та увага до деталей», «системне мислення» та деякі інші [2].

Таким чином можна зробити висновок, що під час підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» мають бути створені такі умови і застосовані такі методи навчання, які б забезпечили формування відповідних вмінь і навичок.

Розглянемо, для прикладу, які конкретні методи викладання і прийоми можуть застосовуватися у процесі викладання освітніх компонентів підготовки за ОП другого (магістерського) рівня вищої освіти з метою розвитку різноманітних soft-skills (табл.1).

Таблиця 1

**Деякі методи викладання освітніх компонентів ОП спеціальності
«Облік і оподаткування» з метою формування і розвитку soft-skills**

№	Перелік основних soft-skills	Приклади освітніх компонентів другого рівня вищої освіти, що можуть забезпечити формування відповідних навичок	Методи викладання, що можуть застосовуватися в ОК для розвитку soft-skills
1	Аналітичне мислення	Фінансовий аналіз, Методика наукових досліджень, Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Облік і звітність за МСФЗ, Організація і методика аудиту на підставі МСА	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо
2	Творче мислення	Методика наукових досліджень, Облік і звітність за МСФЗ, Організація і методика аудиту на підставі МСА, Облік і оподаткування за видами економічної діяльності, Міждисциплінарний тренінг	Методика використання цифрових ментальних карт (застосунки Bubbl.us / Google.it тощо)
3	Вміння використовувати штучний інтелект і великі дані	Фінансовий аналіз, Методика наукових досліджень, Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Організація і методика аудиту на підставі МСА	Методики застосування ChatGPT в начальному процесі
4	Лідерство та соціальний вплив	Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Міждисциплінарний тренінг	Командне навчання, групові кейси тощо
5	Стійкість, гнучкість і спритність	Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Організація і методика аудиту на підставі МСА, Міждисциплінарний тренінг	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги
6	Допитливість і навчання впродовж життя	Методика наукових досліджень, Організація і методика аудиту на підставі МСА, Міждисциплінарний тренінг	Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо
7	Мотивація та самосвідомість	Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Міждисциплінарний тренінг	Командне навчання, групові кейси тощо
8	Емпатія та активне слухання	Організація і методика аудиту на підставі МСА, Державний фінансовий контроль, Міждисциплінарний тренінг	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо
9	Надійність та увага до деталей	Фінансовий аналіз, Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Облік і звітність за МСФЗ, Організація і методика аудиту на підставі МСА	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо
10	Системне мислення	Фінансовий аналіз, Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Облік і звітність за МСФЗ, Організація і методика аудиту на підставі МСА	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо
11	Адаптивність та резиліентність	Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Організація і методика аудиту на підставі МСА, Міждисциплінарний тренінг	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо
12	Цифрова емпатія	Методика наукових досліджень, Бухгалтерський облік і звітність в управлінні, Організація і методика аудиту на підставі МСА, Міждисциплінарний тренінг	Project Based Learning, Problem-Based Learning, кейси, тренінги тощо

Джерело: складено автором

На підставі дослідження можна зробити висновок, що поліпшення якості викладання при підготовці фахівців з обліку, аудиту і оподаткування вимагає суттєвого розширення складу і змісту застосованих методів викладання, які мають, по-перше, сформувати базові і поглиблені професійні навички (hard-skills), спрямовані на підвищення ролі відповідної професії в частині забезпечення розвитку бізнесу, по-друге, забезпечувати формування низки soft-skills, по-третє, робити навчання за спеціальністю «Облік і оподаткування» більш цікавим і привабливим для молодих людей, насиченим сучасними інструментами.

Список використаних джерел:

1. Плотнікова О. Soft skills для сучасного ринку праці, тенденції 2025 року. Сайт «Epiprosvita». 26.12.2024. URL : <https://www.epiprosvita.org/blog/soft-skills-dlya-suchasnogo-rinku-praci-tendenciyi-2025-roku> (дата звернення: 27.01.2025).
2. World Economic Forum "Future of Jobs Report 2023. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf (дата звернення: 27.01.2025).

Шмиголь М. Ф.
завідувач кафедри філософії, історії та політології
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Юшкевич Ю. С.
старший викладач кафедри філософії, історії та політології
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Одним з основних гасел Європейського Союзу, яке відображає його фундаментальні цінності та ідеологію, є вислів: «Єдність у різноманітті». Це не просто слова, а ідеал, що лежить в основі будівництва Європейської спільноти. Воно передбачає гармонійне співіснування багатьох культур, мов і традицій, які, зберігаючи свою унікальність, утворюють єдиний простір миру, співробітництва та солідарності.

У світі, що зазвичай сповнений протиріч і конфліктів, ЄС прагне показати приклад того, як можна досягти єдності, зберігаючи відмінності. Це гасло стало відповіддю на виклики, що виникають перед суспільствами у глобалізованому світі, і дороговказом до майбутнього, де повага до різноманіття є основою стабільності й процвітання.

Європа – це континент, який з давніх часів вражає своїм різноманіттям. Кожна країна, кожен народ вносить у загальну культуру свої традиції, мову, мистецтво, кухню та світогляд. На цьому тлі виникає ключове питання: як об'єднати таку палітру культур, не втративши її багатства? Гасло «Єдність у різноманітті» дає відповідь. Воно не закликає до уніфікації чи стирання кордонів між культурами. Навпаки, воно проголошує ідею збереження національних особливостей як складових частин єдиного європейського проєкту. Наприклад, у Європейському Союзі діють двадцять чотири офіційні мови, а культурні традиції кожної країни-члена підтримуються й популяризуються. Це демонструє, що різноманіття не є перешкодою, а джерелом сили.

Ключем до єдності в Європейському Союзі є спільні цінності, які об'єднують людей різного походження. Як зазначав Жозе Мануель Дурао Баррозу, президент Європейської Комісії, у зверненні до Європейського Союзу, в Страсбурзі, 11 вересня 2013 року: «Європейський ідеал торкається самих основ європейського суспільства. Це про цінності, і я підкреслюю це слово: цінності» [2, с. 91]. Акіосфера європейської цивілізації на сучасному етапі її розвитку знаходить своє віддзеркалення у Статті 2. Консолідованої версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського союзу, «Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків» [1].

Різнманіття в рамках ЄС сприймається як природний стан, який слід не долати, а приймати та підтримувати. Це дозволяє будувати простір, у якому громадяни, незалежно від національності чи культурної приналежності, відчувають себе частиною єдиного європейського дому.

Водночас ідея «Єдність у різноманітті» стикається з низкою викликів. Європейський Союз пережив економічні кризи, хвилі міграції, зростання націоналістичних настроїв, які часто випробовують єдність на міцність. Один із найскладніших викликів – це збереження рівноваги між європейською ідентичністю та національною культурою. Деякі країни бояться втратити свою унікальність під тиском євроінтеграції, тоді як інші вимагають більшого

співробітництва. Попри це, ЄС залишається прихильним до своєї місії – зберігати різноманіття й забезпечувати умови для взаємоповаги.

Для України, яка прагне інтеграції до європейського простору, ця ідея має особливе значення. Українське суспільство багатонаціональне, багатомовне та багатокультурне. Тому досвід Європейського Союзу у гармонізації цих аспектів є надзвичайно актуальним. Європейське гасло для України стає прикладом того, як можна розвивати країну, не розділяючи її, а підкреслюючи багатство різноманіття. Толерантність, повага до мовних і культурних прав усіх громадян – це ті принципи, які Україна може інтегрувати у свої соціальні та політичні процеси.

У сучасному глобалізованому світі принцип «Єдність у різноманітті», який лежить в основі Європейського Союзу, стає дороговказом для побудови гармонійного багатокультурного суспільства. Однак реалізація цього принципу неможлива без формування у громадян толерантності, поваги до інших культур і здатності до співпраці в багатонаціональному середовищі. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє культурологічна складова освіти, яка забезпечує розвиток міжкультурної компетентності, формування світогляду, заснованого на демократичних цінностях, і збереження культурної ідентичності. Саме освіта, яка враховує культурологічні аспекти, здатна виховати нове покоління, готове приймати різноманітність як перевагу та будувати суспільство на основі поваги й співпраці.

Культурологічна складова освіти – це систематичне вивчення культури як складного феномену, що охоплює традиції, звичаї, мови, мистецтво, релігії та цінності різних народів. Вона включає формування у студентів розуміння ролі культури в суспільному житті, розвитку критичного мислення та поваги до культурного розмаїття. Головними завданнями культурологічної складової освіти є: розвиток міжкультурної компетентності – здатності розуміти, поважати та ефективно взаємодіяти з представниками інших культур; формування толерантності – виховання поваги до різноманітних поглядів, звичаїв і традицій; збереження національної ідентичності – підтримка й популяризація власної культурної спадщини в умовах глобалізації.

Освіта, збагачена культурологічним компонентом, формує особистість, здатну розуміти та цінувати різноманітність, уникати конфліктів через стереотипи та упередження, створювати спільні рішення у багатокультурному середовищі, що у підсумку здійснює значний вплив й на суспільство, сприяючи зміцненню соціальної згуртованості та зниженню рівня дискримінації.

Культурологія у сучасному світі – це не лише вивчення культурних феноменів, але й інструмент для управління культурними процесами, просування культурних продуктів та формування міжкультурного діалогу. У контексті євроінтеграції важливість культурологічних знань стає очевидною, адже культурологічна освіта допомагає зрозуміти, як українська культура інтегрується в європейський контекст, залишаючись унікальною. Це дозволяє зміцнити національну ідентичність у процесі глобалізації. Ключем до успішної співпраці в Європейському Союзі, де співіснують десятки культур і мов, виступає адекватна міжкультурна комунікація. Саме фахівці з культурології відіграють важливу роль у формуванні діалогу між культурами, що сприяє соціальній гармонії. Крім того, в контексті євроінтеграції, культура стає важливим інструментом дипломатії. Культурні заходи, проекти та ініціативи сприяють зміцненню міжнародного іміджу України та просуванню її культурного продукту за кордон.

Менеджмент і маркетинг у соціокультурній сфері – це новітні інструменти, які дозволяють зробити культуру доступною, конкурентоспроможною та прибутковою. Так, маркетинг дозволяє популяризувати культурний продукт, привернути до нього увагу громадськості, залучити фінансування та розширити аудиторію. У контексті євроінтеграції це особливо важливо, адже українська культура має бути конкурентоспроможною на міжнародному рівні.

Саме тому, освітньо-професійна програма «Культурологія: менеджмент та маркетинг соціокультурної діяльності» відповідає вимогам часу – вона готує фахівців,

здатних працювати на перетині культури, управління та маркетингу. У контексті євроінтеграції ця програма стає ще більш актуальною, оскільки гармонізує культурну сферу України з європейськими стандартами через впровадження принципів інклюзивності, сталого розвитку та інноваційного підходу до управління, тим самим створюючи нові можливості для розвитку соціокультурної діяльності; забезпечує конкурентоспроможність українських культурних продуктів на європейському ринку завдяки використанню сучасних маркетингових стратегій; сприяє зміцненню міжнародного іміджу України шляхом підготовки фахівців, які можуть ефективно працювати у міжнародних проектах, організовувати культурний обмін та презентувати українську культуру за кордоном.

У рамках програми «Культурологія: менеджмент та маркетинг соціокультурної діяльності» студенти можуть отримати знання та навички, які дозволять успішно поєднувати гуманітарні ідеї з економічними реаліями. Фахівці в цій галузі можуть брати участь в організації культурних проектів, фестивалів, виставок, освітніх програм та інших заходів, які сприяють збереженню й розвитку культурної спадщини. Вони можуть працевлаштуватись у державних і приватних інституціях, міжнародних організаціях і культурних фондах.

Випускники цієї програми можуть стати лідерами у створенні нових культурних проектів, які підвищать міжнародний імідж України. Освітня програма сприяє створенню покоління фахівців, здатних гармонійно поєднувати традиції з інноваціями.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що «Єдність у різноманітті» – це не лише гасло, а й філософія, яка дозволяє Європейському Союзу залишатися стабільним і гармонійним у сучасному складному світі. Воно нагадує, що справжня сила суспільства полягає в його здатності об'єднувати різних людей на основі спільних цінностей, не знищуючи їхню унікальність. Для України це гасло може стати дороговказом у побудові демократичного, толерантного й процвітаючого суспільства. Європейський досвід доводить: різноманіття – це не виклик, а шанс створити щось унікальне й сильне.

Невід'ємним елементом реалізації цього принципу є культурологічна складова освіти. Вона забезпечує формування толерантного, освіченого суспільства, здатного ефективно взаємодіяти в багатокультурному світі. Освіта, що спирається на культурологічні принципи, може стати інструментом соціальної гармонії, зміцнення національної ідентичності та формування покоління, готового до життя у світі, де різноманітність є основою для розвитку.

Надзвичайно актуальною у контексті євроінтеграції України стає освітньо-професійна програма «Культурологія: менеджмент та маркетинг соціокультурної діяльності». Вона забезпечує підготовку фахівців, які володіють глибокими знаннями про культурні процеси, навичками управління у сфері культури та маркетинговими інструментами для популяризації культурного продукту як на національному, так і на міжнародному рівні. Ця програма спрямована на формування компетентностей та досягнення результатів навчання, які дозволяють не лише зберігати і популяризувати культурну спадщину, а й створювати сучасні культурні проекти, здатні конкурувати у глобальному середовищі. Адже у випускників цієї освітньо-професійної програми є розвинутою здатність до міжкультурного діалогу, ефективного менеджменту культурних ініціатив і впровадження інновацій у соціокультурну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Консолідована версія Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського союзу (2010/С 83/01). *Офіційний вісник Європейського союзу*. 2010. № С 83/1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення 18.01.2025)

2. Dratwa J. How values come to matter at the European Commission ethical experimentations of Europe. *Politique européenne*. 2014. №45(3). Pp. 86-121. <https://doi.org/10.3917/poeu.045.0086>.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна збройна агресія РФ та запровадження воєнного стану в Україні спричинили безпрецедентні виклики для системи вищої освіти. Заклади вищої освіти (ЗВО) змушені були терміново адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи безперервність та якість освітнього процесу.

Основними викликами до освітнього процесу, зумовленими війною, є:

- безпека учасників освітнього процесу;
- цифрова трансформація освітнього процесу та організація дистанційного навчання;
- обмежені технічні можливості;
- виїзд (та перебування) частини здобувачів за кордон, або за межі регіону;
- збереження стабільного психоемоційного стану учасників освітнього процесу;
- відсутність мотивації і самодисципліни у здобувачів;
- підтримання ефективності навчального процесу тощо.

Одним із пріоритетних завдань держави в умовах воєнного стану є збереження життя та здоров'я її громадян та забезпечення їх доступу до освіти. Університети провели масштабну роботу з організації укриттів та впровадження системи оповіщення про повітряні тривоги. Було розроблено чіткі протоколи дій під час надзвичайних ситуацій, які включають порядок евакуації та правила поведінки під час тривоги.

Освітній процес в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком новітніх та інноваційних форм організації процесу навчання, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Підвищення якості та гнучкості освітнього процесу забезпечує поєднання класичних форм навчання, інтерактивних методів (тренінг, кейс-метод, ситуаційний аналіз, онлайн-курси) та цифрових освітніх платформ, таких як: MOODLE, ZOOM, Google Classroom, GoogleDoc, Paint, Classtime, Padlet та ін.

Також однією з форм організації освітнього процесу в умовах воєнного стану стало навчання у змішаному (аудиторно - дистанційному) форматі. Слід зазначити, що постійно вчитися і працювати дистанційно неможливо і на це впливає кілька чинників. По-перше, у підготовленій МОН України інформації вказується, що у тилкових регіонах необхідно забезпечити проведення освітнього процесу переважно в аудиторному форматі з урахуванням безпеки учасників [1]. По-друге, заважають обмежені технічні можливості (нестабільний Інтернет-зв'язок, відключення світла тощо). Нестачу технічних можливостей можна надолужити різноманітними формами навчання – аудиторне або дистанційне. По-третє, існують важливі питання, що пов'язані із соціалізацією та взаємодією між всіма учасниками освітнього процесу, які не можна ігнорувати [2, с. 48].

Здобувачі, які виїхали за кордон та перебувають там у зв'язку з воєнними діями в Україні мають можливість не переривати навчання у ЗВО та продовжувати отримувати освітні послуги застосовуючи дистанційне навчання. Але для найбільш ефективної роботи із здобувачем лише виконання контрольних та індивідуальних завдань недостатньо. ZOOM-конференції та відеозв'язок виступають основними складовими дистанційного освітнього процесу. Але якщо у закладі освіти відбувається навчання переважно в аудиторному форматі, то залучити здобувачів, які перебувають за кордоном, можна у два способи: забезпечити всі аудиторії відповідною технікою та Інтернетом та доєднувати здобувачів до аудиторного заняття за допомогою ZOOM-конференції, або оптимізувати розклад занять таким чином, щоб у розкладі з'явилися так звані «дистанційні дні», коли на дистанційному навчанні перебувають всі учасники освітнього процесу.

Наслідки війни матимуть тривалий вплив на ментальне здоров'я населення, що працює, а також на молоде покоління. Збереження стабільного психоемоційного стану учасників освітнього процесу під час війни забезпечується психолого-педагогічною та психосоціальною підтримкою. Для того, щоб психосоціальна підтримка була системною потрібна відповідна система дій: політика і програма заходів у межах цієї політики [3]. Особливу увагу необхідно приділяти підтримці здобувачів та викладачів, які постраждали внаслідок бойових дій або вимушені були покинути місця постійного проживання. В окремих випадках важливо вчасно запросити психолога. А проведення зустрічей здобувачів з психологом мають відбуватися на постійній основі та бути ключовим елементом у виховній роботі.

Відсутність мотивації і самодисципліни у здобувачів в умовах воєнного стану – одне з найголовніших питань. Освітній процес, в цьому випадку, потребує новітніх підходів до його організації та обґрунтовує необхідність приділяти увагу особистісним якостям здобувачів. Студентоцентроване навчання, як підхід, представляє таку модель розвитку освіти, за якої здобувачі виступають активними учасниками процесу навчання, а також передбачає заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу. В процесі навчання, яке орієнтоване на цілі та результати, у здобувачів формуються навички комунікації, креативність, здатність до вирішення проблем, мотивація тощо [4].

Враховуючи виклики для системи вищої освіти і за будь-яких умов, необхідно забезпечити високу ефективність навчального процесу, яка передбачає підвищення ефективності викладання та якості підготовки висококваліфікованих фахівців. Ключовими складовими мають бути системне підвищення кваліфікації викладацького складу, адаптація навчальних програм, студентоцентроване навчання, регулярний моніторинг успішності та залученості здобувачів, адаптація методів оцінювання до дистанційного формату та ін.

Таким чином, основними рекомендаціями щодо покращення освітнього процесу в умовах воєнного стану є: забезпечення безпеки всіх учасників освітнього процесу, дотримання протоколів дій під час надзвичайних ситуацій; удосконалення наявних платформ, методів та форм дистанційного навчання; удосконалення системи технічного забезпечення; оптимізація розкладу занять з урахуванням дистанційного навчання; застосування особистісно-орієнтованого підходу у навчальному процесі; посилення психологічної підтримки учасників освітнього процесу та впровадження методик стрес-менеджменту; розроблення комплексної стратегії розвитку вищої освіти в умовах воєнного стану.

Воєнний стан в Україні став каталізатором суттєвих змін у системі вищої освіти. ЗВО продемонстрували високу адаптивність та здатність забезпечувати якісний освітній процес навіть у найскладніших умовах. Досвід організації навчання в умовах війни може стати основою для подальшої модернізації вищої освіти та її інтеграції у світовий освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Підготовка до нового навчального року 2024/2025 у закладах освіти: Інформація МОН України від 20 травня 2024 року/ Офіційний веб-сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/news/pidhotovka-do-novoho-navchalnoho-roku-20242025-u-zakladakh-osvity>
2. Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро; «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури») Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 152 с.
3. З турботою про себе й кожного. Психосоціальна підтримка на робочому місці у воєнний і післявоєнний час: Інформація Міжнародної організації праці. URL: <https://pratsia.in.ua/ilo/informatsiynyy-material-dlya-lideriv-pidpriyemstv-profspilok.html#:~:text=Психосоціальна%20підтримка%20є%20частиною%20заходів,та%20контроль%20факторів%20психосоціальних%20ризиків.>
4. Кир'язова Т.О. Особистісно орієнтований підхід як основа організації навчального процесу / Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку» (м. Одеса, 21-22 лютого 2023 р.) Одеса: ОНЕУ, 2023. С 50.

Павелко І. І.
доцент кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів,
Військова академія (м. Одеса), Україна

Луханін В. В.
начальник кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів
Військова академія (м. Одеса), Україна

Нелюб О. А.
старший викладач кафедри управління повсякденною діяльністю підрозділів
Військова академія (м. Одеса), Україна

ВИПЕРЕДЖАЛЬНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ВИШУ

Професійна підготовка військових фахівців передбачає формування у майбутніх офіцерів певного переліку компетенцій, як єдності вмінь та досвіду, що необхідних для прийняття рішень у невідомій чи нестандартній ситуації.

Високий рівень сформованості професійної компетентності військового фахівця знаходить свій відбиток у його конкурентоспроможності, професійної відповідальності та самостійності, ефективності військової праці, орієнтованості у різних галузях військової науки, готовності до професійного зростання, мобільності та потреби у постійному самовдосконаленні, а також у успішній соціальній та професійній адаптації.

Розвиток військової науки та практики, сучасної техніки та новітні технології, орієнтують військову освіту на випереджальний розвиток, враховуючи при цьому не тільки стан та тенденції розвитку освіти в даний час, але й прогножуючу, проектує освіту майбутнього.

Взагалі, випереджувальна педагогіка – система інтелектуального та психологічного розвитку, що формує в особистості стійкі компоненти творчого стилю мислення. Основна особливість такого стилю мислення, як інтелектуальної системи – це вміння аналізувати будь-які проблеми, встановлювати системні зв'язки, виявляти протиріччя, знаходити для них рішення на рівні ідеальних, прогнозувати можливі варіанти розвитку таких рішень тощо. Особистість з таким стилем мислення не тільки готова до постійних змін у технологіях, але, навпаки, розглядає їх як можливість отримати моральне задоволення від вирішення інтелектуальних завдань, що виникають.

У класичній системі освіти навчальні програми побудовані, як правило, на згадці, накопиченні фактів та інших нетворчих формах діяльності.

Випереджальна педагогіка орієнтує сучасну педагогіку до формування у тих, хто навчається якостей творчої особистості змінює форми та принципи педагогічної діяльності. Ключова фігура навчального процесу – викладач, який повинен не вчити, тобто передавати знання, а допомагати вчитися і розвиватися, бути не джерелом інформації, а організатором мислення.

Таким чином, здатність викладача творчо мислити виступає як вирішальний фактор перебудови навчального процесу. Одночасно випереджальна педагогіка вирішує ще одну, найважливішу для держави, задачу – дозволяє швидкими темпами відновити інтелектуальний потенціал суспільства.

До речі, в Україні підготовкою творчого педагога і з його допомогою виховання обдарованих дітей покликана інноваційна технологія «Випереджувальна педагогіка». Цю систему з кінця 80-х років ХХ століття розробляє й упроваджує в навчальний процес Лабораторія «ТРВЗ-педагогіка України» [1]. В основі методики використовуються прийоми, що застосовуються інженерами для вирішення технічних завдань і проблем, тобто алгоритмічні методи генерування ідей, методи суто практичні та саме з тієї галузі виробництва, яка найсуворіша до виконання технологій.

Випереджаюча освіта, на відміну від традиційної освіти, передбачає не лише підготовку до конкретної професійної діяльності, а й формування у курсантів

інтелектуальних якостей, розвиток у них здатності випереджати, передбачати, прогнозувати і керувати своєю діяльністю, а також потреби до постійного саморозвитку і самоосвіти.

Отже, пріоритетом сучасної військової освіти має стати підготовка фахівця, здатного швидко реагувати на зміни професійної та соціальної дійсності, критично мислити, приймати продуктивні рішення, що мають багатоваріативний та міждисциплінарний характер.

Основними освітніми та особистісними *цінностями* випереджувальної освіти є: відповідальність курсантів перед сьогоденням та майбутнім; практичний та конструктивний світогляд; здатність орієнтуватися у нових технологіях; інформаційна грамотність, стійка схильність і здатність учнів до напруженої продуктивної праці; навички колективної пізнавальної діяльності; готовність до труднощів та випробувань, здатність справлятися з протиріччями дійсності тощо.

Головним *завданням* випереджальної освіти є: навчання курсантів працювати з інформацією, аналізувати, синтезувати та обробляти її, пропускаючи через свій життєвий досвід, осмислюючи її з критичних позицій, робити аргументовані висновки, вирішувати завдання та здійснювати вибір у різних життєвих сферах, при цьому самостійно відкриваючи нове і знаходячи нові креативні способи вирішення проблем, передбачати перспективи розвитку. Вважаємо, що лише в цьому випадку курсант може стати успішним у професійній діяльності та в особистісній самореалізації.

Військово-професійна освіта випереджувального характеру має бути спрямована на формування у курсантів здібностей до активної пізнавальної діяльності, які забезпечують розвиток прогностичного способу мислення, перетворюючого інтелекту, творчих здібностей. Розвиток перерахованих здібностей можливий за рахунок оптимального поєднання традиційних та інноваційних методів, форм та технологій навчання, використання їх на всіх етапах професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Навчання курсантів у військовому виші має бути орієнтоване на вироблення умінь здійснювати самостійний пошук та набуття знань, необхідних для виконання теоретичних та практико-орієнтованих навчальних та квазіпрофесійних завдань. При цьому збільшення нових знань і умінь здійснюється не тільки в рамках спеціально організованих аудиторних та позааудиторних занять, але й через самоосвіту курсантів.

Вибір технологій навчання визначається характером професійних умінь, досвідом та особистісними якостями, рівнем розвитку інтелектуальних та пізнавальних здібностей та можливостей курсантів.

Процес випереджаючої професійної освіти ми розглядаємо як освіту, яка орієнтована на майбутнє, тобто на умови професійної діяльності та життя, в яких опиниться військовий фахівець після завершення свого навчання у військовому виші. Тому діяльність викладача військового вишу має бути спрямована на формування у майбутніх офіцерів фундаментальних знань, професійних компетенцій, творчих здібностей, навичок самоосвіти, умінь знаходити самостійні та відповідальні рішення у ситуаціях невизначеності.

Методи навчання курсантів при випереджальному навчанні спрямовані на підготовку майбутніх фахівців до вирішення завдань, які можуть виникнути в майбутньому, у швидкозмінних умовах. Такі підходи допомагають курсантам не тільки засвоїти знання, але й розвинути навички критичного мислення, адаптації, самостійності та командної роботи.

Слід зазначити, що деякі курсанти при вивченні як природничо-математичних, гуманітарних, так і спеціальних дисциплін, пов'язаних з освоєнням військових знань, часто зазнають труднощів. Щоб зменшити об'єктивні чи суб'єктивні труднощі засвоєння деяких, особливо важких питань навчальної програми, слід запроваджувати їх в навчальний процес поступово, випереджаючи їх вивчення у конкретній темі. Вивчення важких питань дисципліни, що вивчається, потрібно здійснювати поетапно. Так, на першому, попередньому

етапі майбутній навчальний матеріал вводиться невеликими порціями як ознайомлення курсантів з деякими науковими фактами або простими поняттями.

На другому етапі, у міру вивчення навчальних питань, відбуваються уточнення змісту та сутності, узагальнення та застосування тих понять, які формуватимуться у майбутньому.

На третьому етапі, пов'язаному з безпосереднім вивченням важких тем або питань, курсанти демонструють активність мисленнєвої діяльності, розуміння сутності понять, готовність використовувати знання при виконанні вправ, завдань і вирішенні завдань.

Для ефективного розвитку професійних компетенцій в умовах випереджувальної освіти слід сформувати у майбутніх офіцерів фундаментальні знання, професійні вміння, творчі здібності, навички самоосвіти, уміння знаходити самостійні та відповідальні рішення у ситуаціях невизначеності; використовувати у підготовці курсантів активні методи та технології навчання, а також методику поетапного випереджального формування професійних знань та умінь.

Основними методами випереджального навчання є:

- *прогнозує навчання*, де акцент ставиться на аналіз і моделювання можливих ситуацій, які можуть виникнути у професійній діяльності. Використовуються завдання, які потребують передбачення наслідків дій. Наприклад, розробка плану дій для евакуації населення у разі надзвичайної ситуації;

- *проблемний метод*, коли курсанти отримують завдання, яке не має однозначного рішення, і мають знайти найкращий вихід із ситуації. За допомогою цього метода формується навичка аналізу, пошуку інформації та прийняття обґрунтованих рішень. Наприклад, оцінка ризиків під час операцій у зоні бойових дій;

- *кейс-метод*, який використовується у роботі з реальними або змодельованими ситуаціями (кейсами), які мають професійне значення. Курсанти вивчають кейс, аналізують його і пропонують рішення. Наприклад, розробка алгоритму дій у разі виявлення мінно-вибухових пристроїв;

- *моделювання та симуляція* – це метод створення умов, максимально наближених до реальних. Він розвиває навички роботи в стресових ситуаціях та ситуаціях швидкого реагування. Наприклад, навчання під час військових ігор або симуляція бойових умов;

- *дослідницький метод* допомагає курсантам після отримання проблеми, самостійно знайти необхідну інформацію, провести аналіз і зробити висновки. Наприклад, аналіз стратегій попередніх військових операцій для розробки оптимального плану дій.

Таким чином, методи випереджального навчання дозволяють забезпечити не тільки теоретичну підготовку курсантів, але й підготувати їх до реальних викликів майбутньої служби. Сукупність перерахованих факторів сприятиме формуванню у курсантів професійних компетенцій, які визначають професіоналізм фахівця та ефективність його військово-професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Максименко С.Д., Меєрович М.Й., Шрагіна Л.І. Системне мислення: формування і розвиток : навчальний посібник. / С.Д. Максименко, М.Й. Меєрович, Л.І. Шрагіна. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2020. 251 с.
2. Рибалка В. В. Психологія розвитку особистісної готовності педагогів до професійної діяльності: методичні рекомендації / В.В. Рибалка. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2023. 160 с.
3. Ягунов В.В. Педагогіка: навч. посіб. для студ. пед. спец. вищ. навч. закладів. К.: Либідь, 2002. 559 с.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ: ШЛЯХ ДО ПОРОЗУМІННЯ ТА УСПІХУ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Процеси глобалізації економіки, що наразі зазнають бурхливого розвитку, призвели до міжнаціональної міграції трудових ресурсів і проникнення на національні території нових культур, поглядів, ідей, моделей менеджменту. Однак серед представників різних культур виникають проблеми, викликані невідповідністю поглядів, цінностей, традицій, культурних стереотипів і віросповідань що в свою чергу може унеможливити співпрацю з іноземними партнерами. Відтак необхідність врахування крос-культурних особливостей ведення бізнесу стає важливою умовою його ефективності та конкурентоспроможності.

Орієнтація на розвиток міжнародної співпраці знайшла своє відображення і в системі вищої освіти. Сьогодні освіта має на меті не тільки підготовку майбутніх фахівців відповідно до європейських стандартів, надання необхідного об'єму знань і практичних навичок, а й розвиток творчої та соціально активної особистості. Успіх на професійній ниві визначається наявністю професійних компетентцій проте багато в чому залежить і від умінь спілкуватись з колегами, схилити людей до своєї точки зору, презентувати себе і свої ідеї тощо. Такий підхід вимагає від закладів вищої освіти створення умов для набуття студентами відповідної професійної компетенції та формування готовності до здійснення ефективної міжкультурної комунікації.

Міжкультурну компетенцію традиційно пов'язують з шанобливим ставленням до культури іншого народу. В діловому контексті міжкультурна компетенція передбачає також усвідомлення правил міжособистісної та професійної комунікації, ввічливість, повагу, доброчесність, знання основних видів та особливостей міжнародного ділового спілкування, ведення переговорів, а також знання мовного етикету теперішнього бізнес середовища.

Вітчизняні науковці вважають необхідними складовими міжкультурної комунікації знання іноземної мови та пов'язаних з нею культурних, країнознавчих фактів, а також наголошують на необхідності формування міжкультурної компетенції у процесі навчання іноземній мові.

Курс іноземної мови у ЗВО передбачає набуття лінгвістичної, комунікативної та прагматичної (вміння правильно діяти в іншомовних комунікативних ситуаціях) компетенцій майбутніми фахівцями. Всебічне оволодіння іноземною мовою студентами сприяє мобільності українських фахівців у світі і відповідає міжнародним уявленням щодо основних компетенцій сучасного фахівця.

Таким чином для організації ефективного спілкування та співпраці з іноземними партнерами необхідно володіти комплексом знань та навичок низки різноманітних дисциплін у поєднанні з мовним, культурним і комунікативним елементами.

Список використаних джерел:

1. Бондар Г. Особливості формування міжкультурної комунікативної компетенції студентів у процесі навчання іноземних мов у ЗВО. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2024. Вип.1(54), 24–27.
2. Капліна А.І. Формування крос-культурних компетенцій здобувачів як умова соціальної та професійної адаптації. Агросвіт. 2021. №23. С. 49– 53.
3. Погорелова Т.Ф. Формування міжкультурної ділової компетенції у студентів немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови. Інноваційна педагогіка. Вип 64. Том 2. 2023. С.23– 26.

Ван Сінь,
*здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

РОЗВИТОК ДИЗАЙНУ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА КИТАЇ

Розвиток соціальної економіки в Китаї, відкритість та запозичення досвіду інших країн сприяють розвитку талантів у сфері дизайну. Суспільство потребує висококваліфікованих фахівців дизайну візуальної комунікації. Поєднання мистецтва та дизайну розширюють інтереси населення, виробничі потреби та задоволення їх інноваціями. Безумовно, мистецька дизайн-освіта орієнтується на попит ринку, естетичний смак та його виховання, задоволення населенням якісною продукцією, а не лише рекламою.

З моменту економічних реформ у 1980-х роках, Китай зазнав бурхливого зростання у всіх сферах, включаючи дизайн. Китайські дизайнери з продукцією вийшли на міжнародну арену, котра поєднує традиційні елементи візуальної комунікації з сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, такі як: каліграфія і живопис.

У 2012 році Міністерство освіти Китаю змінило напрям «Дизайн візуальної комунікації» спеціальності «Мистецький дизайн» на «Дизайн візуальної комунікації». Спеціальність «Дизайн візуальної комунікації» включено до професійного напрямку дизайн-освіти. Дизайн візуальних комунікацій втілює проекти майбутнього розвитку індустрії дизайну Китаю та є основною гарантією сталого розвитку цієї галузі. Ураховуючи інновації, що пов'язані з розвитком Інтернет-технологій та медіаграмотністю населення, формування професіоналів дизайну візуальної комунікації в коледжах та університетах стикається з новими викликами та можливостями. Цифрові технології змінили підходи до візуальної комунікації. Як зазначає Ван На [1], створення візуально привабливих і функціональних рішень викликало інтерес у працівників багатьох галузей, зокрема в рекламній індустрії та брендингу. Активно розвиваються різноманітні напрямки дизайну – від графічного та промислового до інтер'єрного дизайну.

У Китаї підвищився інтерес до професійної підготовки дизайнерів візуальної комунікації, державні програми інвестують дизайн, створюють школи та творчі платформи. Таке фінансування є перспективним, бо молодь оволодіває базовими знаннями з гуманітарних наук, мистецтва та видів дизайну, виявляє інноваційне мислення та розвиває здатність до практики дизайну.

В Україні поширюється інтерес до дизайнерської продукції, розвитку дизайну візуальної комунікації, підготовки майбутніх дизайнерів. Розвивається графічний дизайн, брендинг, реклама. Українські дизайнери відображають історичні, культурні та технологічні зміни в країні, експериментують з формами, кольорами та концепціями.

Напрями підготовки майбутніх дизайнерів визначені в Стратегії [2], як-от: підготовка фахівців відбувається відповідно державних стандартів, урахування регіонального контенту, застосування цифрових технологій, розширення сфери міжнародної діяльності, здійснення моніторингу, орієнтування на практичну підготовку.

Результати порівняння свідчать про те, що обидві країни зацікавлені в оновленні змісту освітніх програм, прагнуть до співпраці в теорії та на практиці, готові до реалізації нових інноваційних програм у дизайн-індустрії.

Список використаних джерел:

1. 王娜“高校视觉传达设计专业人才培养研究”大观,2023,No.310(02):122-124. Ван На. Дослідження підготовки фахівців з дизайну візуальної комунікації в коледжах і університетах. *Дагуан*. 2013. № 310 (02). С. 122 – 124.
2. Стратегія розвитку спеціальності «Дизайн» Харківської державної академії дизайну і мистецтв <https://ksada.org/pdf1/SR-design-2015-2025.pdf>

Levkin D.
*Associate Professor of the Department of Physics and Mathematics
State Biotechnological University,
Kharkiv, Ukraine*

FEATURES OF STUDENT-CENTERED LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

As higher education approaches European standards, students have gained a key role in the learning process. The transition to student-centered learning is driven by Ukraine's socio-economic development, transformations in all areas of the economy, and the growing role of education in all spheres of public life. In student-centered learning, the student becomes a key figure in the learning process, which is organized to promote personal growth and fully unleash the potential of each student. The student is already a full participant in the educational process, which is organized considering the personal qualities and capabilities of each student, and curricula and work programs for academic disciplines are published for them. Increasing the time for independent work of students requires self-organization and discipline of the student in studying the educational material. This means that students must be able to organize independent work, increasing their responsibility for the effectiveness of independent work on studying the educational material. Student-centered learning combines increased freedom to study a discipline and increased motivation of students to succeed in their studies, as well as increased responsibility for learning outcomes [1; 2].

While studying at Ukrainian higher education institutions, students can choose their own elective courses. However, does the student fully understand what subjects he or she will need to study for professional activities after graduation from higher education institutions. Focusing on each student implies that the teacher, without going beyond the curriculum, will be able to spend more time explaining problematic aspects of the topics and answering students' questions. It is worth noting that student-centered learning does not remove the boundaries between the teacher and the student, and learning is based on mutual respect and understanding [3]. We note the problems of students' assessment of teachers' professional activities, choosing the best academic discipline and the best teacher. How can a student objectively evaluate the professional activities of teachers? The best teacher is the one who did not demand quality knowledge from students and gave everyone «excellent» grades, or the one who demanded knowledge from students and therefore gave more «satisfactory» grades in the student group than «good» and «excellent» grades. Of course, students will choose the teacher who at least demanded knowledge from them, rather than the one who tried to teach them. However, after graduation from higher education institutions, when students start working, they will say that their teachers did not teach them anything and they cannot work.

Student-centered education provides students with the opportunity to take an active part in the life of higher education institutions: many creative and scientific clubs have been created, and students are included in the Academic Council of Ukrainian higher education institutions. Every year, Ukrainian higher education institutions organize scientific and practical student conferences, publish scientific journals, where students can publish the results of their research under the guidance of a teacher. Student-centered learning aims to open up more opportunities for students' self-realization, to promote the development of students' creative and scientific potential, which is so necessary in the further professional activities of graduates of Ukrainian higher education institutions.

References:

1. Рябовол Л.Т. Організація студентоцентрованого навчання як складник професійної діяльності викладача ЗВО. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 205. С. 54–58.
2. Лисенко Т.А. Студентоцентроване навчання у контексті міждисциплінарної освіти: нові підходи до формування професійних компетентностей. *Академічні візії*. 2024. № 38.
3. Левкін А., Левкін Д., Синявіна Ю. Математика як інструмент формування професійних компетентностей в ІТ-менеджменті. *Новий колегіум*. Харків: ХНУРЕ, 2024. № 2 (114). С. 67–71.

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ВИЩІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

У 2015 році Генеральна Асамблея ООН прийняла сімнадцять Цілей сталого розвитку (ЦСР), які мають бути досягнуті до 2030 року, які мають «забезпечити стале, мирне, процвітаюче та справедливе життя на землі для всіх зараз і в майбутньому» [1]. Прагнучи вирішити означені проблеми сталого розвитку та досягти визначених цілей, ЮНЕСКО стверджує, що освіта є «ключовим інструментом» у досягненні ЦСР шляхом підвищення знань, навичок, цінностей, ставлення, критичного мислення, компетенцій, системного мислення, відповідальності та розширення можливостей майбутніх поколінь мати здатність здійснити необхідні трансформаційні зміни в нашому світі. Якісна освіта є ключовою для досягнення всіх ЦСР, це найефективніший спосіб досягнення всіх ЦСР, він знаходиться на передньому краї будь-якого розвитку, освіта для сталого розвитку це джерело розширення можливостей для тих, хто навчається, щоб «приймати обґрунтовані рішення та відповідальні дії для екологічної цілісності, економічної життєздатності та справедливого суспільства для нинішнього та майбутніх поколінь, поважаючи при цьому культурне розмаїття» [2].

Неоднозначність, складність і невизначеність навколишнього середовища вимагає модернізації освіти в напрямку її більшої відповідності нагальним вимогам суспільства, що постійно змінюється. Від вищих навчальних закладів в системі освіти вимагається надавати своєчасну освіту, відповідну галузі, готувати студентів як професіоналів, здатних вирішувати проблеми, але нові виклики навколишнього середовища та швидкий розвиток цифрових технологій призвели до того, що традиційна освіта вже не може досягти запланованої, довгострокової актуальності та мети [3], тому ЮНЕСКО здійснила спробу створити структуру для трансформації освіти через освіту для сталого розвитку, що являє собою комплекс широких методів навчання та генерування знань, які поєднують багато аспектів сучасного людського та соціального розвитку [2].

В системі вищої освіти освіта для сталого розвитку дає можливість впровадження нових педагогічних методів викладання та навчання, які відрізняються більшою практичністю, активніше залучають до навчання здобувачів, формують у них критичне мислення, заохочуючи студентів ставати тими, хто буде прагнути змін у місцях, де вони проживають, та сприяти досягненню Цілей сталого розвитку [4]. Серед всіх цілей сталого розвитку (ЦСР), в вищих навчальних закладах, зазвичай, приділяють увагу п'яти, які в цілому найбільше відповідають типовому викладанню та дослідженням: ЦСР 1: Ні бідності; ЦСР 4: Якісна освіта; ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання; ЦСР 9: Промисловість, інновації та інфраструктура; і ЦСР 11: Сталі міста та громади.

Між тим слід зазначити, що ефективне впровадження освіти для сталого розвитку у вищій освіті потребує застосування відповідних інноваційних методів навчання, серед яких навчання через спільні дослідження, яке спроможне стимулювати спільне генерування знань та передбачає активну співпрацю між дослідниками, у тому числі студентами, та членами місцевої спільноти. Таким чином відбувається активне створення спільних знань та реалізація підходу вирішення проблем «знизу вгору», долучаються та акумулюються знання місцевих зацікавлених сторін [5].

Навчання через спільні дослідження розглядається як інструмент для вирішення складних проблем сталого розвитку, який надає здобувачам освіти можливість критичного аналізу та глибокого розуміння соціальних, економічних та екологічних аспектів цих проблем. Інклюзивне та рефлексивне оцінювання тематичних досліджень може узгоджуватися з бажаними результатами цілей сталого розвитку за допомогою тематичних

досліджень. Таке навчання передбачає спільне конструювання знань сумісно із місцевою спільнотою, тобто академічні дослідники (серед яких і студенти) співпрацюють із громадами, громадськими організаціями тощо для розробки стійких рішень для вирішення проблем та сприяння позитивним змінам. Саме врахування місцевої специфіки, проблем та знань дає гарантії, що отримані результати досліджень будуть мати практичну спрямованість та підвищувати ефективність рішень і сприяти сталому розвитку. Окрім того загальною рисою економічної освіти є включення міждисциплінарних досліджень і залучення до процесу викладання зовнішніх запрошених доповідачів, щоб студенти мали розуміння про природу економічних процесів, поточний стан розвитку економіки та уявляли, як можна стимулювати її зростання. Підвищення підприємницьких намірів або активності малого та середнього бізнесу можна досягти шляхом взаємодії з громадою та розуміння потреб суспільства. Подібним чином промисловість і уряд повинні спілкуватися з вищою освітою, щоб гарантувати, що вона є актуальною та своєчасною [6].

Серед важливих наслідків переходу вищої освіти на концепцію забезпечення освіти сталого розвитку слід назвати (Рис. 1):

— вплив на всі сфери життя, галузі та забезпечення вирішення проблем, про які йдеться в ЦСР, такі цілі мають вплинути на майбутню діяльність вищих навчальних закладів та стимулювати реагування на дослідження та розвиток консультативної діяльності;

— розвиток досліджень, які визнають цілі сталого розвитку, дозволяють більш критично підходити до аналізу питань, пов'язаних з економікою, серед яких економічне зростання, продуктивність, глобалізація;

— пошукові дослідження організаційного і соціального контексту, що стосуються поточних проблем ключових зацікавлених сторін, прямо чи опосередковано залучених до покращення економіки, промисловості та розвитку місцевих територій.

Рис. 1. Наслідки переходу вищої освіти на концепцію забезпечення освіти сталого розвитку

Джерело: складено автором за [5-7]

Оскільки освіта сталого розвитку є новим підходом у програмах вищої освіти, то цілком зрозуміло, що вона та практика її реалізації стикається і з певними критичними зауваженнями. Зокрема, для правильного впровадження та прийняття ЦСР потрібні міждисциплінарні дослідження в різних галузях знань, тому що само інтеграція різноманітних дисциплін покращує здатність студентів розв'язувати проблеми; також наголошується на обмежених ресурсах для такої модернізації освіти, недостатній чіткості цілей програм освіти сталого розвитку та відсутності зрозумілого підходу до її інтеграції в навчальні програми, недостатньо чіткі механізми реалізації системних і структурних змін в освітньому секторі, відсутності механізмів координації між зацікавленими сторонами. Також зазначається, що для реалізації цілей освіти сталого розвитку необхідно розробляти та впроваджувати системи оцінювання для вимірювання соціальної та екологічної обізнаності щодо проблем сталого розвитку, а також здійснювати більш активну та ефективну інтеграцію сталого розвитку на всіх рівнях навчальних програм за активної участі всіх зацікавлених сторін.

Між тим, незважаючи на всі виклики, вже сьогодні велика кількість вищих навчальних закладів вже активно сприяють досягненню конкретних цілей сталого розвитку, у тому числі через боротьбу з бідністю, підтримку здоров'я, забезпечення гендерної рівності, економічного прогресу, свідомого споживання та сталого виробництва тощо [7]. Спроможність вищих навчальних закладів впливати на трансформацію до більш сталого суспільства є величезною. Враховуючи принципи сталого розвитку в навчанні та дослідницьких програмах, співробітники університету та студенти активно працюють над сталим світом [8]. Вищі навчальні заклади несуть велику відповідальність за формування майбутніх лідерів сталого розвитку, сталий розвиток також є важливим аспектом репутації та престижу університету. Загалом освіта є основою для досягнення всіх ЦСР і має істотний внесок у формування суспільства, яке бажає підтримувати різні аспекти ЦСР. Багато вищих навчальних закладів сприяють сталому розвитку та активно займаються підготовкою студентів, які готові зрозуміти глобальні виклики та бути активними учасниками та прикладами у впровадженні принципів сталого розвитку. Цього можна досягти шляхом збільшення впливу освітніх установ на навколишнє середовище, активної взаємодії з громадами та ефективного управління. Сьогодні впровадження принципів сталого розвитку є ключовим аспектом для покращення іміджу університету, репутації та якості навчання і вкрай важливо, щоб це бачення сталого розвитку було прийнято в усьому світі, тому що саме освіта є рушійною силою встановлення сталого розвитку, оскільки вона є одним із основних засобів комунікації та основою для «сталого мислення».

Список використаних джерел:

1. United Nations Educational Scientific and Cultural Organization. Report of the Global Thematic Consultation on Education in the Post-2015. Development Agenda. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000223024>
2. UNESCO. Issues and trends in education for sustainable development. Intercap. Other Audiovisual and Reading Resources, Paris. 2018. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261954>
3. Marcia McKenzie, Christina Kwauk. Intertwined States of Emergency: Education in the Time of COVID-19 and the Climate Crisis. Brookings. 2021. URL: <https://mecce.ca/wp-content/uploads/2024/07/McKenzie-Kwauk-2021.pdf>
4. Larsson J., Holmberg J.. Learning while creating value for sustainability transitions: The case of Challenge Lab at Chalmers University of Technology. *Journal of Cleaner Production*. Volume 172. 2018. Pages 4411-4420. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652617305073>
5. Polgár A.M., Carton L.J. A Quick-Scan Methodology Incorporating Local Knowledge for Climate Risk and Vulnerability Assessments Applied in Kampala. 2024. *Urban Forum*. URL: <https://doi.org/10.1007/s12132-024-09525-2>
6. Larsson J., John Holmberg. Learning while creating value for sustainability transitions: The case of Challenge Lab at Chalmers University of Technology. *Journal of Cleaner Production*. 2018. Volume 172. Pages 4411-4420. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652617305073>
7. Žalėnienė I., Pereira P.. Higher Education For Sustainability: A Global Perspective. *Geography and Sustainability*. 2021. Volume 2. 99–106. URL: <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/fde8886e-c5a9-4105-9fb6-77f372e7448a/content>
8. UNESCO. Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ

Сучасне суспільство переживає зміну економічної формації, у зв'язку з чим трансформується також підхід до навчального процесу. Ключовою стає ідея такої організації навчання та виховання, за якої здобувачі вищої освіти стають активними суб'єктами власного розвитку.

Науковці розглядають освітній процес у закладі вищої освіти у трьох аспектах: динамічний – процес руху від мети до результату, що характеризується послідовністю, безперервністю, оперативністю у розв'язанні загальних та часткових завдань; змістовний – сукупність форм, елементів вияву людської культури, яка виражена у знаннях про суспільство, природу, мислення, духовність, техніку й засоби діяльності; технологічний – система інструментування й оптимізації, що забезпечує вибір і реалізацію гуманістично орієнтованих принципів, методів і форм [1, с. 12].

Не можемо не погодитися з думкою А. Стеблецького, який відмічає, що якість освіти і безпосередньо освітнього процесу визначається ефективністю спільної взаємодії викладача та здобувача. Ця ефективність, у свою чергу, залежить від рівня взаєморозуміння, яке базується на п'яти ключових принципах: відкритості, неупередженості, конструктивності, доброзичливості та прагненні до досконалості [2, с. 32].

Концепції вищої освіти можна класифікувати наступним чином:

по-перше, завданням вищої освіти є підготовка кваліфікованих кадрів для різних секторів економіки. У межах цієї концепції вища освіта розглядається як процес, у якому майбутній фахівець, що отримав диплом бакалавра чи магістра є своєрідним «продуктом», а система вищої освіти сприяє розвитку та формуванню нових структур бізнесу;

по-друге, система вищої освіти забезпечує науково-дослідну базу для підготовки висококваліфікованих дослідників і науковців, які здатні проводити якісні дослідження та готувати наукові публікації;

по-третє, вища освіта як ефективне управління викладанням ґрунтується на переконанні багатьох вчених, що викладання є основною функцією навчальних закладів. У зв'язку з цим у вищих навчальних закладах особлива увага приділяється ефективному управлінню процесами викладання та навчання. Таким чином, вища освіта розглядається як можливість сприяти розвитку особистості через гнучке й безперервне навчання.

Усі ці аспекти вищої освіти не є взаємовиключними, а, навпаки, інтегрованими, що формує цілісне уявлення про її сутність.

У таких умовах все більшого розвитку набуває студентоцентризований підхід до навчання, який виступає як певний тип мислення і культура закладу вищої освіти, а також метод навчання, що значною мірою ґрунтується на конструктивістських теоріях і знаходить у них своє підкріплення.

Для студентоцентризованого навчання характерні інноваційні методи викладання, за яких між викладачем і здобувачами освіти встановлюється особливий тип взаємодії, що базується на визнанні здобувачів активними учасниками освітнього процесу. У цьому підході активно формуються ключові навички мислення.

У межах студентоцентризованого підходу здобувачі вищої освіти мають відігравати активну роль у навчальному процесі. Основні принципи цього підходу:

- здобувач освіти несе повну відповідальність за власне навчання;
- необхідними елементами навчання виступають залученість здобувачів та їх активна участь;

- стосунки між здобувачами будуються на засадах рівності, що сприяє їхньому зростанню й розвитку;
- викладач виступає як посередник і ресурсна особа;
- гармонійне поєднання емоційної та когнітивної сфер.

У такому випадку студентоцентроване навчання сприяє розвитку у здобувачів вищої освіти навичок високого рівня, таких як критичне мислення, лідерство, вирішення проблем, міжособистісне спілкування тощо.

Успішне впровадження студентоцентрованого підходу вимагає значної модернізації та комп'ютеризації умов навчання, які викладачі та розробники програм мають інтегрувати у вже розроблені навчальні курси. До таких умов можна віднести різноманітні проблемні засоби навчання, механізми оцінювання та інструменти, призначені як для здобувачів освіти, так і для викладачів.

Сучасні технології в навчанні сприяють розвитку уяви, творчості та інновацій. Новітні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), з одного боку, спрощують управління процесом навчання, що робить студентоцентроване навчання реальним і здійсненим, а з іншого – сприяють формуванню у здобувачів навичок самостійної організації роботи.

Оснащене сучасними технологіями освітнє середовище стимулює залучення здобувачів до навчальної діяльності, орієнтованої саме на них. Замість того щоб залишатися пасивними споживачами інформації, здобувачі вищої освіти, які працюють із використанням ІКТ, стають активними учасниками освітнього процесу. Такі технології створюють навчальне середовище, яке орієнтоване на здобувачів і забезпечує не лише додаткову інтерактивну діяльність, але й можливість кожному здобувачу зосереджуватися на своїх індивідуальних навчальних інтересах та потребах. Водночас вони дозволяють поступово опановувати складніші рівні змісту, що сприяє глибшому розумінню предмета.

Зокрема, лекції можуть (а іноді й повинні) бути замінені «активним навчанням», яке включає самостійне опрацювання навчальних матеріалів та/або спільну групову роботу. Це, зрештою, сприятиме усвідомленню здобувачами їхньої відповідальності за власні успіхи чи невдачі у навчанні.

Студентоцентроване навчання має низку переваг, зокрема:

1) дає можливість «сформувати» незалежного фахівця із самостійним аналітичним поглядом на різноманітні явища та процеси;

2) якщо здобувачам надається свобода вибору, то виникає зацікавленість у навчальному матеріалі, що, в свою чергу, стимулює високу активність, самостійність, бажання спілкуватися, аналізувати й критично мислити;

3) студентоцентроване навчання сприяє створенню комфортного освітнього середовища для здобувачів різного віку й напрямів підготовки;

4) у межах студентоцентрованого підходу викладачам необхідно навчитися ділити свої повноваження із здобувачами; викладач перестає бути єдиним джерелом інформації, а самі здобувачі стають важливими учасниками освітнього процесу.

Студентоцентроване навчання має й свої недоліки, серед яких можна виділити: складності для викладача управляти аудиторією в ході дискусій; необхідність додаткових витрат часу через індивідуальну роботу здобувачів; необхідність приділяти більше уваги певним здобувачам через різний темп роботи аудиторії тощо

Не дивлячись на певні недоліки саме студентоцентроване навчання, яке передбачає особистісний розвиток, а також формування критичного мислення, лідерських якостей і міжособистісної комунікації, є ефективним підходом до організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Біляковська О. О., Биницька К. М. Студентоцентрований підхід як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Гуманітарний форум*. 2023. № 1 (1). С. 10-15.
2. Стеблецький А. Л. Чинники забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. Вип. 33. С. 31-40.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗВО

Розвиток цифрових технологій та інтернету уможливив здійснення різних видів людської діяльності (зокрема освітньої та професійної) у віртуальному середовищі. Разом з фаховими та соціально-комунікативними вміннями, студентська молодь опановує цифрові компетентності, адже саме завдяки комплексній взаємодії різнопланових мотиваційних та компетентнісних чинників формується відповідальне ставлення до власної діяльності у кіберпросторі та створюється бажаний особистий образ на підставі електронних дописів та матеріалів, розміщених у мережі.

Сучасні дослідження [1; 2] доводять, що ті користувачі, які свідомо прагнуть відтворити свою особистість у кіберпросторі, позиціонують себе автентично: надають достовірну інформацію про себе, розміщують фотографії та дописи про власне життя (навчання, кар'єра, захоплення, відпочинок та ін.). У такому разі можна вести мову про «віртуальний, цифровий відбиток реальної людини» [2, с. 9]. Інші учасники соціальних мереж надають перевагу анонімній самопрезентації або частково оприлюднюють інформацію про себе, культивуючи окремі (бажані або притаманні) риси особистості.

Вивчення міжособової взаємодії у соціальних мережах переконує, що конструювання привабливого віртуального образу має на меті підвищення соціального рейтингу не тільки у мережі, але й у реальному світі [2]. Однак це лише один із аспектів, який повинні брати до уваги викладачі, які використовують соціальні мережі з навчальною метою. Створення соціально прийнятного образу вимагає обізнаності з особливостями електронного середовища, уміння долати комунікативні перешкоди, властиві обраному медіуму, а також низки компетентностей, які зазвичай формуються у циклі гуманітарних дисциплін.

З-поміж категорій, якими описують цифрову особистість, значна увага приділяється мовній тактовності та ввічливості [3]. Саме ці риси формуються при вивченні мережевого етикету (*netiquette*) на заняттях англійської мови, а також у колективному спілкуванні в групових чатах за участю викладачів, завдяки яким комунікація відбувається зазвичай з дотриманням прийнятих стандартів. Крім того, важливою є здатність чітко формулювати думки, правильно розуміти значення і конотації письмової мови, адекватно реагувати на інформаційні лакуни, спричинені відсутністю невербальних комунікативних стимулів, таких, як вираз обличчя чи жестикуляція, а також недостатнім контекстом чи порушеними логічними зв'язками. Хоча завдяки мережевим технологіям можна увиразнити інформаційне повідомлення та передавати емоції через використання емотиконів, смайликів, фотографій, картинок та відео, віртуальна комунікація відрізняється від безпосереднього спілкування залежністю від контексту. З огляду на це вимогливість до власного цифрового сліду повинна керувати діями здобувачів у інтернет-середовищі, особливо коли взяти до уваги те, що віртуальна особистість здатна впливати на свідомість та поведінку інших людей.

Список використаних джерел:

1. Merunková, L., Šlerka, J. Goffman's theory as a framework for analysis of self presentation on online social networks. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2019. Vol. 13, No 2. P. 243-276.
2. Харитонов О.І., Харитонов О.Є. Цифрова людина, цифрова особа та цифрова особистість: до проблеми співвідношення. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 49. С. 5-13.
3. Graham, S. Disagreeing to agree: conflict, (im)politeness and identity in a computer-mediated community. *Journal of Pragmatics*. 2007. Vol. 39, No 4. P. 742-759.

МЕТОДИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗВО

Зміни в освітньому середовищі, зумовлені цифровізацією, новими викликами пандемій, військових дій на території України і запитом на гнучкість навчання, стимулюють розвиток змішаного навчання. Воно стало одним із провідних трендів вищої освіти, збагачуючи освітній процес та відкриваючи нові можливості як для викладачів, так і для здобувачів освіти.

Змішане навчання (англ. *blended learning*) – це сучасна модель освіти, яка поєднує традиційне аудиторне навчання із цифровими технологіями, забезпечуючи гнучкість та індивідуалізацію. Вперше термін "*blended learning*" почав широко використовуватися в освітніх дослідженнях і практиці наприкінці 1990-х років, коли було усвідомлено, що оптимальні результати досягаються через поєднання сильних сторін аудиторного і дистанційного навчання. Його суть полягає в інтеграції найкращих практик обох підходів. Ця модель стала базовою у багатьох ЗВО України, особливо у складних умовах воєнного стану, що потребує мобільності й адаптивності.

Основною перевагою змішаного навчання є гнучкість і доступність. Зараз, коли частина українських здобувачів освіти знаходяться за кордоном, або за певних обставин не можуть на регулярній основі відвідувати заняття, змішане навчання надає можливість переглядати матеріали онлайн у зручний для них час, що особливо корисно для тих, хто поєднує навчання з роботою чи іншими зобов'язаннями. Таким чином, таке навчання розширює доступ до освіти, онлайн-компоненти дають можливість залучати студентів із різних регіонів чи країн, а також тих, хто має обмеження у відвідуванні ЗВО. Студенти отримують доступ до мультимедійних матеріалів (відео, презентації, інтерактивні тести), що сприяє глибшому розумінню тем. Студенти можуть навчатися вдома чи в іншому зручному місці, що сприяє зменшенню стресу. Також, слід зазначити, що здобувачі освіти навчаються користуватися сучасними онлайн-платформами та технологіями, що є важливою компетенцією для майбутньої професійної діяльності. Змішане навчання сприяє формуванню відповідальності за власний навчальний процес, що є важливою рисою в професійному середовищі.

Змішане навчання – це підхід, що інтегрує традиційне навчання «Face-to-Face» із елементами дистанційного навчання. Він поєднує формальні методи навчання, такі як заняття в аудиторії та опрацювання теоретичного матеріалу, з неформальними – наприклад, обговореннями через електронну пошту чи онлайн-конференції. Це спрямований процес засвоєння знань, умінь і навичок, який базується на поєднанні аудиторної та позааудиторної діяльності учасників освітнього процесу, доповнюючи традиційні методи сучасними технологіями електронного, дистанційного й мобільного навчання.

Існує й інша точка зору з приводу змішаного навчання, що визначає його як поєднання різних форм навчання та самоосвіти, що застосовується як у межах окремої навчальної дисципліни, так і в ширшому освітньому контексті.

Формат змішаного навчання передбачає різні способи поєднання методів електронного та традиційного очного навчання. Програми змішаного навчання можуть включати широкий спектр технік і підходів, таких як електронні курси, практичні заняття, роботу над проєктами, електронні книги, мобільне навчання, коучинг, очні курси, виїзні тренінги, навчальні ігри, сертифіковане формальне навчання та багато іншого.

Majumdar Arunima у роботі «Змішане навчання: різні комбінації, що працюють» пропонує такі варіанти змішаного навчання [1]:

- Змішування онлайн та очного навчання. У такому випадку може використовуватися модель «перевернутого класу», за якої навчальні матеріали розміщуються на платформах управління навчанням, у випадку ОНЕУ – це платформа MOODLE, чи інших онлайн-ресурсах. Особлива увага приділяється забезпеченню доступу до матеріалів через різні пристрої, такі як персональні комп'ютери, ноутбуки, планшети чи смартфони. Також широко застосовуються соціальні сервіси для створення навчального контенту у різноманітних форматах, зокрема фото, відео та анімація.

- Змішування користувацького і зовнішнього контенту. Курси, розроблені для вивчення окремої навчальної дисципліни або орієнтовані на конкретну галузь, не завжди здатні повністю задовольнити всі потреби здобувачів освіти враховуючи обмеження у кількості навчальних годин, специфіки окремої галузі, тощо. У таких випадках у навчальному процесі можна використовувати матеріали, створені фахівцями інших освітніх установ, зокрема масові відкриті онлайн-курси. Для здобувачів освіти ОНЕУ, що навчаються за спеціальностями «Туризм і рекреація» та «Готельно-ресторанна справа» рекомендується використовувати онлайн-курси, розроблені Національною туристичною організацією України [2] або курси за сумісним проектом НТОУ та ОНЕУ - RapidSkills, які проходять в ОНЕУ.

- Змішування самостійного і групового навчання. Технології автоматизованого навчання відкрили нові можливості для самостійного опанування знань, дозволяючи, наприклад, навчатися в кількох місцях одночасно. Однак така форма навчання може спричинити ізоляцію, яка не завжди сприяє мотивації здобувача освіти. Натомість спільне навчання передбачає активну взаємодію між студентами та викладачем, що покращує освітній процес, підвищує мотивацію та сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу.

Відмінність змішаного навчання від аудиторного навчання з використанням веб-технологій полягає в тому, що веб-технології та інші технічні засоби використовуються не лише для збереження й передачі навчального контенту, але й для забезпечення навчальної взаємодії між студентами та викладачем, а також між самими студентами. Водночас у викладача з'являються додаткові обов'язки. Якщо у традиційному навчанні або навчанні з підтримкою веб-технологій викладач зазвичай не залучався до онлайн-діяльності студента, то в рамках змішаного навчання він має виступати розробником навчального сценарію онлайн-активностей, проводити дистанційні консультації та надавати підтримку студентам. Таким чином, це значно збільшує навантаження на викладача і вимагає набагато більше часу, ніж під час роботи в аудиторії та значно перевищує навантаження, яке виділяється на вивчення дисциплін. В умовах сьогодення актуальною проблемою постає організація змішаного навчання під час війни, адже існує досить багато ризиків. Організація такого навчання в умовах війни потребує комплексного підходу, що включає підвищення компетентності викладачів, ретельне планування навчального процесу адміністрацією, а також розробку та використання сучасних навчальних платформ. Усе це разом відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування ЗВО та підтримці освітньої системи в цілому навіть у складних умовах.

Отже, систематичне та широкомасштабне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, існуючі виклики зовнішнього середовища призводять до змін в його організації та реалізації. Все більше ЗВО інтегрують у свою діяльність електронні освітні ресурси, зовнішні дистанційні курси та технічні засоби навчання, такі як персональні комп'ютери, смартфони, планшети тощо. Ця тенденція стала основою для появи терміну «змішане навчання», яке в загальному розумінні означає поєднання онлайн- і офлайн-методів у рамках вивчення певної навчальної дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Majumdar Arunima Blended Learning: Different combinations that work. URL: <http://goo.gl/ksNYi1>
2. Офіційний сайт НТОУ. URL: <https://academy.ntou.ua/>

Мельник В. М.
кандидат політичних наук,
асистент кафедри політології філософського факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ

Проблеми навчально-методичного забезпечення викладання та наукового обґрунтування ключових дефініцій у навчальних курсах теорії держави та права, залишаються чинниками ідейно-політичної непевності й дидактичної невизначеності поняттєво-категоріального апарату юриспруденції. Зрештою, подібні явища ускладнюють подальше сприйняття студентами курсів галузевих юридичних навчальних дисциплін, створюють відчуття не лише методологічної, але й ідейної розірваності між теорією та практикою правничої діяльності. Де-факто, вітчизняне студентство подекуди не здобуває належних компетенцій у сфері аналізу чи прогнозування державної політики саме внаслідок поганої орієнтації в цілях, сенсі, змістовних рисах *держави* як такої. Часом авторові навіть доводилося зустрічати здобувачів освітнього рівня «Магістр» другого року навчання (юридичних або політичних освітніх програм), яким було складно оперувати не лише дефініціями держави (включно з розмаїттям функцій держави), але й наводити визначення елементів форм держави. А втім, зауважена лакуна в знаннях, на мою думку, має яскраво виражений інтегративний характер, оскільки нерозуміння співвідношення форм держави завжди виступає породженням поганого орієнтування в дефініціях держави.

Отож, якби повторення одних і тих самих тез у навчальному процесі здійснювалося дидактично рівномірно та перманентно (пам'ятаймо узагальнювальний принцип кожного педагога: *repetitio est mater studiorum!*), то випадки унаочнення змалюваної проблеми траплялися би значно рідше. Підкреслюю: викладацький внесок у творення чи, навпаки, заповнення гносеологічних лакун здобувачів освіти всіх рівнів залишається вирішальним [1, р. 203-215]. Передусім, повторення відомостей про держави, теоретичні підстави її походження та політичної самореалізації (інституціоналізації) мусить звучати в матеріалах інших навчальних курсів (далеко не лише теоретичних або історичних) [2, р. 177]. В той же час, подібне *repetitio* мусить враховувати потребу оперувати єдиними критеріями пояснення сутності державності (*statehood*) [3]. Чи маємо ми такі критерії в українському освітньо-науковому процесі? Чи достатніми є критерії, що застосовуються галузевими фахівцями-викладачами з юриспруденції, політології, соціології? Такі питання звучать риторично. Проте, не ставлячи запитань, ніколи не зможемо згенерувати відповіді [4].

Подекуди негативні тенденції слід пояснювати спадком некритичного використання марксистських і неомарксистських догм (зокрема, деяких контроверсійних елементів псевдопозитивізму чи навіть економіко-критичного позитивізму), тоді як в окремих випадках доцільно писати ще й про відсутність справжнього науково-методичного діалогу поміж теорією держави та історією права, політичною історією. І це не кажучи вже про гостру необхідність тісної співпраці юристів та істориків (у т. ч. вчених-істориків, що студіюють кардинально відмінні, структурно інакші суспільні чи культурні дискурси, мають протилежні юристам методологічні орієнтації) [5].

Продовжуючи конкретизувати висловлені тези, волю артикулювати достатньо високий рівень питома української історико-правничої науки. Тобто я далекий від того, щоб критикувати новітню вітчизняну історію держави та права за рецидиви «марксизму» чи навіть за надмірні апеляції до так званої «безгрішної давнини» (це

поняття вживалося в римській політико-правовій думці на межі ер – за часів принципату Октавіана Августа [6]).

Справді, наукоподібний примордіалізм повинен існувати в межах методологічного компасу історії права – заради збереження «історіографічного балансу». Саме так про методичну вагу надмірно примордіальних теоретизувань науковців і викладачів вищої школи розмірковував метр української національної гуманітаристики Ярослав Дашкевич (1926-2010) [7, с. 500-506]. Водночас, українська історія держави та права може похвалитися здобутками докторів юридичних наук О. Гавриленка [8], В. Макарчука [9], Н. Крестовської [10], А. Шевченка [11], М. Бурдіна [12] тощо. Заслуга намагання пояснити феномен держави та державності через призму інститутів міжнародного права безперечно належить доктору юридичних наук О. Буткевич [13]. Ціла низка праць вказаних авторів відображає далеко не лише «історіографічний баланс» (за Я. Дашкевичем [7]), але й демонструє вміння та бажання ставити нові наукові проблеми [14, с. 41-56; 15, с. 26-34], по-новому дивитися на питання співвідношення між теоріями походження держави і сучасним «державним» поняттєво-категоріальним апаратом [16, с. 76-81].

На мій погляд, коріння ідейно-методичної невизначеності й надмірного абстрагування від фактичної політичної дійсності слід шукати не в науковій продукції, а якраз у викладацьких акцентах (тобто в стінах закладів вищої освіти). Зокрема, не останню роль грає ставлення відповідальних кафедр до організації навчального процесу в контексті освітніх компонент (навчальних дисциплін), які охоплюють теоретико-історичний континуум – «Історія держави та права», «Історія політичних і правових учень», «Історія політичної думки». Подекуди занадто слабкими, понятійно і дидактично нерелевантними видаються зв'язки поміж історико-правничими та загальноісторичними навчальними дисциплінами (це стосується курсу «Історія України», що може мати різні назви, відрізнятися за кількістю годин і кредитів, але зміст у більшості ЗВО має тотожний).

Враховуючи слабкість історико-фактографічної підготовки цільових груп студентства, варто із сумом погодитися, що викладання освітніх компонент, які прямо стосуються пояснення категорії «держава», здебільшого тяжіє в бік неприхованого релятивізму (спрощено та буквально – «відносності»).

На превеликий жаль, визнання дослідником або педагогом *відносності* власних тез (!), якими такий дослідник або педагог щодня оперує в освітньо-науковому середовищі, знецінює логічний фундамент абстрагування як операції мислення. Феномен «абстрактного» (*abstractio*) за таких обставин набуває негативного забарвлення, сприймається протилежно від обґрунтування західноримським філософом Северином Боецієм (480-524) [17].

Негативна інтерпретація абстрактного мислення загалом перегукується з надмірним прагненням багатьох представників викладацької спільноти розглядати державу та її елементи *поза фактами* історії чи політичними реаліями. Врешті-решт, особливо небезпечним закономірне упередження студентства до логічних абстракцій видається на тлі чергового ренесансу дослідницького антиоб'єктивізму – як в історії, так і в соціально-поведінкових науках.

Сучасний європейський простір вищої освіти характеризується рецепцією низки неокантіанських тверджень про відсутність об'єктивної можливості пізнавати та розуміти засадничі категорії, події, факти історичного процесу. Останні визнаються апіорі релятивними та придатними для множинного інтерпретування, що, безперечно, позитивно позначається на дискусіях науковців, але вкрай заплутує студентів. А втім, подібні ідеї прийшли в сучасну гуманітаристику з монографічних праць Вільгельма Віндельбанда (1848-1915) [18] та Генріха Рікєрта (1863-1936) [19]. Обидва філософи виступили фундаторами так званої баденської (фрайбурзької) школи неокантіанства, а згодом перетворилися зусиллями епістемологічно радикальних філософів середини ХХ

ст. на провідних авторів дискурсу непізнаваності й неможливості об'єктивно оцінювати світ соціального [20].

Отже, сам феномен *походження держави* в контексті альтернативних позитивізму підходів розглядається багатьма викладачами теорії держави як *абстрактний набір* тверджень про давню історію (зокрема, стародавню та рідше античну), що не може бути досліджений стандартними імпліцитними фактографічними методиками. Студіювання держави стає заручником апріорної неокантіанської установки про непізнаваність, незворотну необ'єктивність історичних наук. До цього додаються цілком негативна тенденція профанації історичної підготовки частини викладачів історії держави та права, а також риси надмірної акцентуації такої підготовки на «актуальних» подіях XX-XXI ст. Як наслідок, здобувач ЗВО за спеціальностями «Право», «Міжнародне право», «Правоохоронна діяльність», «Політологія» не може отримати цілісної у своїй мозаїчності картини історичної мінливості соціально-політичного феномену держави.

В той же час, різноманітні *теорії походження держави* та, що важливіше, *загальні теорії держави* об'єктивно відзначаються своїми внутрішніми *динаміками*, котрі якраз стають цілковито недоступними здобувачам освіти (в т. ч. здобувачам освітньо-наукового рівня «доктор філософії»). Все це є результатом неокантіанської (чи, можливо, таки *псевдо-неокантіанської*?) заміни гносеології у науково-освітньому процесі суто епістемологічним дискурсом «знання про знання».

Тобто ствердження багатьма агентами європейської гуманітарно-суспільствознавчої думки методологічної нездатності історичних наук вивчати соціальні феномени й інститути минулого «включено» (зокрема, в парадигмі *імпліцитної фактографії*) суттєво спрощує частині вітчизняних теоретиків держави і права методологічні завдання. Відповідно, історико-теоретичні освітні компоненти в межах юридично-орієнтованих освітніх програм страждають на схематизм інтерпретацій держав і державотворчих процесів сивої давнини, за умови активного застосування абстрактних термінологем. Така викладацька *«епістемологія заради епістемології»* руйнує гносеологічну цінність освітньо-наукового процесу, підміняє теорію пізнання теорією знання. Так чи інакше, історія спроможна винаходити в своїх глибинах факти. Інша річ, що інтерпретація таких фактів дійсно може бути множинною. Однак, історія та теорія держави не здатні обходитися без пізнання критеріїв держави та державності – незмінних і динамічних в історичному процесі, але об'єктивно існуючих.

Список використаних джерел:

1. Oliveira Damião Bezerra, de Abreu Waldir Ferreira. Conhecimento, arte e formação na República de Platão. // Educação e Pesquisa. 2015. Vol. 41. Issue 1. Pp. 203-215.
2. Melnyk Viktor. Historicism and the Procedural Nature of the Concept of “State”: the Author’s Method of Teaching the History of Political Thought (Report for Political and Law Students). // Scientific and pedagogic internship “Modern approaches to the organization of the educational process for law students”. / Internship Proceedings (August 24 – October 2, 2020). Frankfurt an der Oder: Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. Pp. 176-180.
3. Green Craig. Beyond States: A Constitutional History of Territory, Statehood, and Nation-Building. // The University of Chicago Law Review. 2023. Vol. 90. No. 3. Pp. 813-908.
4. Schlenkrich O., Lemm L., Mohamad-Klotzbach C. The contextualized index of statehood (CIS): assessing the interaction between contextual challenges and the organizational capacities of states. // Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft. Bd. 10. No. 3-4. Pp. 241-272.

5. Мельник В. М. Назви римсько-візантійських і перських політичних утворень як джерела інформації про форму держави та дискурс міжнародної правосуб'єктності (від античності до середньовіччя). // *Право та державне управління*. 2022. №2. С. 16-31.
6. Maškin N. A. *Istorija starog Rima*. 9-o izd. Beograd: Naučna, 2002. 590 s.
7. Дашкевич Я. Р. Постаті: Нариси про дів історії, політики, культури. / 3-те вид., доповн. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2016. 924 с.
8. Гавриленко О. А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н. е. – перша половина VI ст. н. е.). Монографія. Харків: Парус, 2006. 352 с.
9. Макаруч В. С. Міжнародно-правове визнання державного кордону між Україною і Польщею (1939-1945 рр.). К.: Атіка, 2004. 348 с.
10. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. / 3-тє видання, стереотипне. К.: Юрінком Інтер, 2023. 584 с.
11. Шевченко А. Є., Кудін С. В., Настюк А. А. Становлення та розвиток князівської влади в Київській Русі в IX – на початку XII ст.: монографія. Вінниця: «Твори», 2020. 435 с.
12. Бурдін М. Ю. Земельні відносини в Україні: історико-правовий дискурс. Монографія. Харків: ТОВ «У справі», 2016. 406 с.
13. Буткевич О. В. Теоретичні аспекти походження і становлення міжнародного права: монографія. К.: Україна, 2003. 800 с.
14. Бурдін М. Ю. Займанщина на Слобожанщині у I пол. XVIII ст. // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2016. № 2. С. 41-56.
15. Бурдін М. Ю. Особливості земельних відносин у Кримському Ханстві (1449-1783 рр.). // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 26-34.
16. Сокурєнко В. В. Принципи соціальної держави в ракурсі деяких актів Конституційного Суду України. // *Доктринальні підходи в діяльності Конституційного Суду України*. / Збірник матеріалів і тез науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 28 жовтня 2020 р.). К., 2020. С. 76-81.
17. López-Astorga M. Aristóteles y Boecio: dos tesis y sus posibilidades. // *Praxis Filosófica*. 2021. Tom 53. Pp. 69-84.
18. Windelband Wilhelm. *Einleitung in die Philosophie. Grundriß der philosophischen Wissenschaften*. / Hrsg. v. Fritz Medicus. / Bd. 1. Tübingen, 1914. XII+442 s.
19. Rickert Heinrich. *Die Probleme der Geschichtsphilosophie. Eine Einführung*. / Heidelberg: Winter, 1924. X+156 s.
20. Staiti Andrea. *Southwestern Neo-Kantianism in Search of Ontology*. // *Husserl's Transcendental Phenomenology: Nature, Spirit, and Life*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. Pp. 19-51.

Бицюра Ю. В.
*доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій
соціокультурної діяльності, маркетингу і економіки
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ НЕОБХІДНОСТІ ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ НЕРАЦІОНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний розвиток економіки в умовах глобалізації, цифровізації та соціально-економічної нестабільності супроводжується трансформацією традиційних уявлень про поведінку споживачів. Теорія раціонального вибору, яка довгий час домінувала у викладанні економіки, стає недостатньою для розуміння сучасних реалій, оскільки ігнорує вплив когнітивних упереджень, емоцій, соціальних і культурних факторів.

Нераціональна поведінка споживачів дедалі частіше стає об'єктом дослідження у поведінковій економіці, психології та маркетингу, демонструючи свою значущість для пояснення реальних економічних процесів [5; 14].

Однак освітні програми з економічних спеціальностей, особливо у закладах вищої освіти, залишаються недостатньо адаптованими до нових викликів і не враховують потребу вивчення теорії нераціональної поведінки споживачів [1; 3]. Включення цих знань до змісту освітніх програм є важливим завданням для формування сучасного економіста, здатного працювати в умовах динамічних ринкових змін.

Модернізація освітніх програм із урахуванням теорії нераціональної поведінки споживачів дозволить забезпечити майбутніх фахівців компетентностями, необхідними для аналізу складних ринкових ситуацій, прийняття ефективних управлінських рішень і адаптації до нових умов. Такий підхід сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці та розвитку сучасної економічної науки.

Отже, дослідження питання модернізації змісту освітніх програм економічних спеціальностей із урахуванням теорії нераціональної поведінки споживачів є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

У сучасному світі освітні програми з економіки повинні забезпечувати студентів не лише фундаментальними знаннями з економічної теорії, а й практичними навичками аналізу реальних ринкових ситуацій. Традиційно зміст таких програм орієнтується на вивчення класичних моделей раціональної поведінки економічних агентів, таких як моделі оптимального вибору чи теорія граничної корисності. Проте дослідження у сфері поведінкової економіки довели, що реальна поведінка споживачів часто відхиляється від цих моделей через вплив когнітивних упереджень, соціальних чинників та емоцій [6; 13].

На практиці програми економічних спеціальностей все частіше включають курси з поведінкової економіки, що дозволяє студентам зрозуміти, як психологічні та соціальні чинники впливають на прийняття економічних рішень. Наприклад, американські університети вже кілька років інтегрують курси з основ поведінкової економіки, включаючи вивчення таких концепцій, як «аверсія до втрат» та «обмежена раціональність» [7; 8].

Зарубіжні університети активно інтегрують поведінкову економіку в освітній процес. Массачусетський технологічний інститут пропонує курс "Psychology and Economics", який охоплює сучасні досягнення в поведінковій економіці, переглядаючи деякі припущення, зроблені в основних економічних моделях [10].

Лондонська школа економіки та політичних наук пропонує магістерську програму "MSc Behavioural Science", яка формує компетентності для розуміння, прогнозування та впливу на поведінку людей [9].

Гарвардська школа Кеннеді пропонує програму "Behavioral Insights and Public Policy", яка досліджує зв'язок поведінкових інсайтів та державної політики [2].

Такі курси дозволяють студентам досліджувати, як поведінкові аспекти впливають на розробку економічної політики. Ці програми акцентують увагу на методах експериментального моделювання та аналізі когнітивних упереджень.

Аналіз навчальних планів провідних університетів України свідчить, що курси з поведінкової економіки в більшості випадків залишаються факультативними. Основна увага приділяється класичним підходам до аналізу раціональної поведінки, що обмежує можливості студентів зрозуміти сучасні реалії економіки.

Розробка інтегрованих курсів, які б враховували специфіку поведінкових досліджень, є необхідною для підготовки сучасних економістів. У цьому контексті зарубіжний досвід може бути використаний для створення сучасних навчальних програм в Україні.

Для інтеграції теорії нераціональної поведінки споживача в освітні програми пропонується створити окрему дисципліну, наприклад, «Поведінкова економіка та нераціональна поведінка споживача». Зміст цієї дисципліни має охоплювати такі теми:

- Основи поведінкової економіки: когнітивні упередження, обмежена раціональність, ефект надмірного вибору.
- Нераціональна поведінка споживачів у контексті цифрової економіки.
- Методи експериментального дослідження поведінки споживачів.
- Застосування поведінкових моделей у маркетингових стратегіях і державній політиці.

Програма курсу повинна містити не лише теоретичні аспекти, але й практичні кейси, наприклад, аналіз реальних маркетингових кампаній чи споживчих трендів на основі статистичних даних.

Пропонується використовувати інтерактивні методи навчання:

- Експериментальні лабораторії. Студенти проводять експерименти для вивчення впливу когнітивних упереджень і емоцій на прийняття економічних рішень.
- Кейси. Аналіз поведінки споживачів у реальних ринкових ситуаціях.
- Симуляційні ігри. Моделювання споживчих рішень у різних умовах (кризи, невизначеності тощо) [4; 12].

Інтеграція дисципліни «Поведінкова економіка та нераціональна поведінка споживача» в інші освітні програми, такі як маркетинг, соціологія та менеджмент, дозволить студентам більш цілісно зрозуміти взаємозв'язки між економічною, соціальною та психологічною поведінкою споживачів [11]. Наприклад, поєднання знань з поведінкової економіки та соціології допоможе аналізувати, як соціальні тренди впливають на споживчі рішення, а інтеграція з маркетингом дозволить розробляти ефективні стратегії, орієнтовані на емоційний зв'язок із клієнтами.

Для забезпечення якісного викладання дисципліни необхідно створити сучасні навчальні матеріали:

- Розробка підручників, що містять моделі нераціональної поведінки, розроблені на основі аксіом і теорем поведінкової економіки.
- Переклад і адаптація зарубіжних видань із поведінкової економіки, таких як "Nudge" Р. Талера і К. Санстейна [14] або "The Paradox of Choice" Б. Шварца [12].
- Використання відкритих освітніх ресурсів, таких як Coursera або edX, які пропонують курси з поведінкової економіки, розроблені провідними університетами світу.

Практична складова курсу має передбачати співпрацю з бізнесом і державними організаціями. Наприклад, запрошення практиків із маркетингової сфери, аналіз реальних кейсів впливу реклами на споживачів та розробка студентських проєктів із рекомендаціями для компаній.

Включення дисципліни дозволить випускникам ефективно працювати у сфері маркетингу та управління; аналізувати вплив соціальних і психологічних факторів на економічні рішення; розробляти стратегії поведінкових змін, що сприяють розвитку бізнесу й економіки в цілому.

Модернізація змісту освітніх програм економічних спеціальностей із урахуванням теорії нерациональної поведінки споживача є важливим кроком для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно адаптуватися до умов сучасної економіки. Інтеграція дисциплін із поведінкової економіки дозволить студентам розуміти, як когнітивні упередження, емоції та соціальні фактори впливають на прийняття рішень.

Рекомендації для закладів вищої освіти: включення дисциплін із поведінкової економіки до обов'язкових компонентів навчальних програм; залучення викладачів і фахівців із досвідом досліджень у сфері поведінкової економіки; розвиток співпраці з бізнесом для реалізації практичних проєктів; регулярне оновлення змісту курсів відповідно до сучасних наукових досягнень і викликів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку міждисциплінарних курсів, інтеграцію поведінкової економіки в інші освітні програми (психологія, менеджмент, соціологія), а також створення системи оцінки ефективності таких курсів у підготовці фахівців.

Список використаних джерел:

1. Antonides, G. (2017). Sustainable consumer behaviour: A collection of empirical studies. *Sustainability*, 9(10), Article 1686. <https://doi.org/10.3390/su9101686>
2. Behavioral Insights and Public Policy. HARVARD kennedy school. URL: https://www.hks.harvard.edu/educational-programs/executive-education/behavioral-insights-and-public-policy?utm_source
3. Bradford, D. et al. (2017). Time preferences and consumer behavior. *Journal of Risk and Uncertainty*, 55(2-3), 119–145. <https://doi.org/10.1007/s11166-018-9272-8>.
4. Cialdini, R. B., & Goldstein, N. J. (2004). Social influence: Compliance and conformity. *Annual Review of Psychology*, 55, 591–621. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.142015>
5. Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291. <https://doi.org/10.2307/1914185>
6. Kahneman, D., & Tversky, A. (1991). Loss Aversion in Riskless Choice: A Reference Dependent Model. *The Quarterly Journal of Economics*, 106, 1039-1061. <https://doi.org/10.2307/2937956>
7. Laibson, D. (1997). Golden eggs and hyperbolic discounting. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), 443-478.
8. Lamberton, C., & Stephen, A. T. (2016). A Thematic Exploration of Digital, Social Media, and Mobile Marketing. *Journal of Marketing*, 80, 146-172. <https://doi.org/10.1509/jm.15.0415>
9. MSc Behavioural Science. Study at LSE. URL: https://www.lse.ac.uk/study-at-lse/graduate/msc-behavioural-science?utm_source
10. Psychology and Economics. MIT. OpenCourseWare. URL: https://ocw.mit.edu/courses/14-13-psychology-and-economics-spring-2020/?utm_source
11. Rana, N., et al. (2020). *Digital and Social Media Marketing: Emerging Applications and Theoretical Development*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-24374-6>
12. Schwartz, B. (2004). *The paradox of choice: Why more is less*. New York: Ecco.
13. Simon, H. A. (1957). *Models of Man, Social and Rational: Mathematical Essays on Rational Human Behavior in Society Setting*. New York, NY: Wiley
14. Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness*. Yale University Press.

Горгачова М. І.
доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
Коцюрубенко Г. М.
доцент кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ОТРИМАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ НЕОБХІДНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Сучасні технології навчання відіграють вирішальну роль у формуванні необхідних компетенцій у здобувачів освіти. Вони сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу, адаптації до індивідуальних потреб студентів та підготовці їх до викликів сучасного світу.

Інноваційні технології навчання є ключовим елементом модернізації освіти. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволяє створювати інтерактивні навчальні середовища, які підвищують мотивацію студентів та сприяють кращому засвоєнню матеріалу, розвитку критичного мислення та самостійності [1, с. 161; 2].

Мультимедійні технології забезпечують візуалізацію навчального матеріалу, що сприяє кращому його сприйняттю та засвоєнню. Використання відео, аудіо та анімаційних елементів робить навчання більш наочним та доступним. Мультимедійні засоби також дозволяють адаптувати навчальний процес до різних стилів навчання студентів, підвищуючи його ефективність.

Інтерактивні методи навчання створюють середовище, де кожен студент може проявити свої здібності та відчути особисту успішність. Використання інтерактивних методів сприяє кращому засвоєнню матеріалу, розвитку комунікативних навичок та вмінню працювати в команді, підвищують залученість студентів та роблять навчальний процес більш цікавим та ефективним.

Проектне навчання стимулює студентів до самостійної підготовки та досліджень, розвиває творчі навички та вміння працювати в команді. Реалізація проектів дозволяє застосовувати отримані знання на практиці, що сприяє глибшому їх засвоєнню та розвитку професійних компетенцій.

Мережеві технології забезпечують ефективну комунікацію між викладачами та студентами. Використання онлайн-платформ та ресурсів дозволяє організувати дистанційне навчання, що є особливо актуальним в умовах сучасних викликів. Мережеві технології також сприяють розвитку навичок самостійної роботи та відповідальності у здобувачів.

Впровадження сучасних технологій навчання є необхідною умовою для формування у здобувачів освіти компетенцій, які відповідають вимогам сучасного суспільства. Вони сприяють розвитку критичного мислення, творчих здібностей, комунікативних навичок та вміння працювати у команді. Застосування цих технологій робить навчальний процес більш гнучким, індивідуалізованим та ефективним, що в результаті підвищує якість освіти та підготовку фахівців до їх професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Рейс Т.Т., Максютова О.В. Інноваційні технології в освіті: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2024. 1(36). С. 160-171.
2. Інноваційні технології в сучасній системі освіти. URL: <https://eprints.zu.edu.ua>.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сучасний темп розвитку суспільства ставить підвищені вимоги до молодих фахівців, які мають бути конкурентоспроможними на ринку праці. Молодий спеціаліст повинен мати не лише глибокі теоретичні знання, а й практичні навички здобутої професії. Надзвичайно важливим є вміння комунікувати, легко та вправно володіти словом. Це допоможе підвищити результативність роботи, проявити себе в колективі й стане «ключем» до професійного успіху. Тож у здобувача освіти має бути сформована комунікативна компетентність фахового спрямування.

Комунікабельність – це не вроджена риса характеру, це – **уміння**, яке набувається людиною й допомагає їй встановлювати контакти, розв'язувати проблемні ситуації, уникати конфліктів, досягати компромісу тощо. Некомунікабельність, навпаки, ускладнює соціальну взаємодію: людина почувається невпевненою, через що має занижену самооцінку й не може повноцінно реалізуватися в професії та налагодити стосунки в колективі. Отже, комунікативна компетентність сьогодні – це основа практичної діяльності спеціаліста в будь-якій галузі. Саме тому навички ефективного спілкування треба розвивати. Традиційно навички поділяють на спеціальні, які набуваються з досвідом і практикою, та неспеціалізовані, серед яких можна виділити універсальні, зокрема, комунікабельність.

Одним із найпростіших, але дієвих способів, які сприятимуть інтенсивному розвитку навичок комунікабельності майбутніх фахівців та їхньому впевненому спілкуванню, є інтерактивні методи навчання української мови у вищій школі. Інтерактивні методи – це не обов'язково впровадження суперновітніх технологій у навчання, це насамперед діалог викладача та здобувача освіти на паритетних правах, доброзичлива атмосфера у стосунках, стимулювання студента до самостійної та творчої роботи, у якій проявлятиметься індивідуальність студента та його креативність. Такий творчий тандем сприятиме підвищенню комунікабельності здобувача освіти, що в майбутньому допоможе йому налагодити соціально-психологічну основу взаємодії учасників спілкування, інтенсивно включитися в професійну діяльність та розв'язувати складні професійні завдання. Крім того, підвищуватиметься загальний рівень мовленнєвої культури та вміння вільно володіти державною мовою в реальних комунікативних ситуаціях.

Питання інтерактивного навчання на заняттях з української мови (з урахуванням профільності) неодноразово порушувалося науковцями. Зокрема, С. Толочко та В. Хомич розглядають інноваційні форми проведення не лише лекційних та практичних занять, а й організації самостійної роботи здобувачів освіти в аграрних вишах [1]. В. Борисенко обґрунтовує потребу вдосконалення форм, методів та технологій навчання української мови у вищій школі на економічних факультетах; аналізує як традиційні, так і нові методи навчання [2]. Н. П'яст пропонує інтерактивні методи навчання з метою поглиблення знань здобувачів з орфографії та професійних навичок спілкування [3]. Ю. Поздрань, І. Зозуля, Н. Франчук досліджують проблему поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання української мови (за професійним спрямуванням) [4].

Сучасні тенденції інтерактивного навчання – це така форма залучення до навчального процесу, при якій створюються комфортні умови здобуття освіти, де кожен зі студентів усвідомлює свою інтелектуальну спроможність та бачить результати успішного опанування дисципліни. Гейміфікація – один з інтерактивних методів навчання української мови, який концентрує увагу здобувачів освіти не на грі, а на досягненні чітко поставленої мети. Здобувач освіти, вирішуючи «ігрове питання в неігровому середовищі» вчиться

правильно говорити, чітко висловлювати думку, обґрунтовувати її, наводити докази та приклади. Змодельовані «реалістичні ситуації» допоможуть студентів навчитися підкреслювати свої досягнення, підтверджувати статус лідера та доводити, що він конкурентоспроможний. Симуляція перемовин, нарад чи ділових зустрічей дасть можливість попрактикуватися не лише в навичках комунікації, а й у вивченні термінологічного словника майбутньої професії. Сприятиме інтерактивності методу гейміфікації застосування додатків Quizlet чи Duolingo, які можна задіяти для вивчення фахових термінів. Це може бути вікторина на краще знання термінологічних понять професійної галузі.

Уміння вправно говорити – це надзвичайно важливо для реалізації себе в професії, але не менш цінним є вміння грамотно вести ділове листування. Для підвищення мовної культури, удосконалення орфографічних та пунктуаційних навичок, уникнення лексичних та стилістичних помилок варто на заняттях з української мови використовувати квест-технологію «Ділове листування», мета якого – навчити студентів оформляти листи (адже вони є одним із найбільш поширених засобів спілкування між установами) та вдосконалити знання здобувачів щодо особливостей офіційно-ділового стилю. Квест завжди вимагає від учасника логічного мислення в розв’язанні розумових завдань, пошуку відповідей на запитання. Здобувачів для проведення квесту слід поділити на кілька груп (2, 3 чи більше), кожна з яких отримує завдання. Наприклад, перша складає один із видів листів: лист-запрошення, лист-привітання, лист-нагадування, лист-прохання тощо. Друга, прочитавши лист, повинна виправити помилки та запропонувати свої варіанти мовних зворотів, які вважатиме більш доречними. Завдання можна ускладнити, запропонувавши студентам не просто навести синонімічні варіанти мовних конструкцій, а й обґрунтувати, чому їхній варіант кращий. Це сприятиме жвавій дискусії, у якій «народиться істина», а здобувачі отримають неоціненний досвід аргументованого переконання.

«Мовне колесо фортуни» – інтерактивний вид ігрової технології, у якій здобувачі обертають колесо з темами чи завданнями, наприклад, «Переклад термінів», «Виправлення помилок у запозичених словах», «Пояснення іншомовних термінів», «Добір власне українських синонімів до термінів іншомовного походження» тощо. Такий вид практичної роботи сприятиме вивченню термінології за фахом в ігровій формі та закріпленні знань із різних мовних аспектів.

Отже, сучасні тенденції інтерактивного навчання української мови у вищих навчальних закладах мають бути зацентровані на професійну підготовку здобувачів освіти, повинні забезпечувати практичний досвід та підвищувати рівень мовної та мовленнєвої культури майбутніх фахівців. Інтерактивні методи навчання української мови дають можливість змодельовати реальні ситуації професійного спілкування, сприяють розвитку мовленнєвих навичок, що надзвичайно важливо для підготовки конкурентоспроможних фахівців, які здатні протистояти професійним викликам сучасності.

Список використаних джерел:

1. Толочко С. В., Хомич В. І. Інноваційні технології в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Серія: *Психолого-педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 119–125.
2. Борисенко В. В. Сучасні освітні технології навчання української мови у вищій школі. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Серія: *Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 3. С. 88–91.
3. П’яст Н. Й. Використання інтерактивних методів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 1. С. 98–102.
4. Поздрань Ю. В., Зозуля І. Є., Франчук Н. Л. Сучасні тенденції викладання української мови за професійним спрямуванням. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 13. Т. 1. С. 94–98.

АРЕТОЛОГІЧНА ЦІННІСНА ОСНОВА ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЧАСИ ВІЙНИ

На початку другого десятиліття російсько-української війни у дискусіях науковців і педагогів щодо розвитку в Україні мережевого освітнього простору на перший план часто виходить проблематика ціннісної самореалізації особистості, актуальна для визначення стратегій майбутнього вищої освіти та ціннісно-сміслових орієнтирів її гуманітарної складової. З одного боку нас мають цікавити глобальні освітні тренди, пов'язані з діджиталізацією, медіатизацією і формуванням медіамережевої інфраструктури, а з іншого ми не повинні обходити увагою аксіологічні й етичні ризики, які можуть вести до надмірної інструменталізації цілей української освіти. Актуальним є обговорення співмірних часам війни підходів до розуміння ролі філософських дисциплін у підготовці здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня освіти та смислу філософського знання у вищій освіті. Мета нашого розгляду — виявлення аретологічної ціннісної основи викладання філософських дисциплін у закладах вищої освіти. Її реалізація має смислові зв'язки з філософськими дискусіями щодо ціннісних основ української освіти ХХІ століття й змісту філософської освіти [1; 5; 6; 7; 9; 10] та з осмисленням питань доброчесності, що започатковується в обговоренні академічної доброчесності, але виходить на ширші обрії етики й аксіології [2; 8; 11; 12]. На порозі другої чверті ХХІ століття у філософському дискурсі відбувається реактуалізація онтологічної, антропологічної й етичної проблематики в нових горизонтах соціокультурного розвитку. Філософська рефлексія стикається з необхідністю реагувати на виклики сучасності, будь то розвиток штучного інтелекту, колізії співвідношення приватного і публічного у мережевому соціумі чи ризики воєнного часу, котрі увиразнюють проблематику екзистенціальних людського життя, цінностей, спільного блага, солідарності.

Нині міркування філософів можуть виявитися ключем до осмислення саморозвитку особистості, особливо якщо йдеться про практичну філософію, що презентує єдність етичних, філософсько-антропологічних і аксіологічних пошуків та пізнання різних аспектів комунікації. Місце такої філософської перспективи у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти важко переоцінити. На думку Анатолія Єрмоленка [4, с. 248 - 249] важливим завданням сучасної системи освіти є розвиток дискурсивного розуму комунікативних практик та формування комунікативної компетентності особистості, від якої залежить її здатність брати участь у громадському дискурсі та рефлексії щодо цінностей українського суспільства в часи війни і визначення перспектив його майбутнього розвитку. Філософська рефлексія щодо якості вищої освіти часто виходить на питання, осмислити які спроможна комунікативна філософія і дискурсивна етика. Це помітно, коли йдеться про небезпеку звуження ціннісного горизонту здобувачів освіти та поширення тенденцій напівосвіти [1; 6], що підсилюються небажаною риторизацією дискурсивних практик освіти і науки [9]. Медіамережеві технології створюють безліч можливостей для актуалізації філософського знання з використанням різноманітних каналів поширення інформації і повідомлень під час викладання філософських дисциплін, але й ведуть до накопичення ризиків, що можуть мати екзистенціальні наслідки [3]. Мабуть тому Марія Култаєва солідаризується з думкою Конрада Пауля Лісмана [14] про те, що освітні установи і загалом системи освіти в суспільстві, що змінюється в шаленому темпі, потребують уповільнення і захищеності, а не поспіху або перманентних змін. На нашу думку, точкою зростання опору актуальним викликам є підтримка дискурсивних зусиль філософії на перехресті етики, аксіології і філософської антропології як концептуальної основи змісту програм філософських курсів у закладах вищої освіти.

Пошук ціннісної основи викладання філософських дисциплін неможливий без врахування того, в якому соціокультурному контексті нині розгортається філософський дискурс, тому варто пам'ятати і про глокальний характер ціннісного горизонту. Нинішні студенти здобувають освіту в час дражливих трансформацій, котрі кидають виклик самому ціннісно-смысловому виміру існування людини, а в умовах гарячої фази війни це відчувається особливо гостро. Вікторія Шамрай наголошує, що російсько-українська війна увиразнила загальну зміну режиму людської життєдіяльності та людських інтеракцій, в яких виняткового значення набули насильство й примус, підвалиною чого стала «глибока деструкція нормативності як такої — криза інстанції належного в структурі людського буття взагалі» [13, с. 6], відтак сьогодні відбувається як маргіналізація, так і руйнація належного як такого та знецінення цінностей. Було б ризиковано стверджувати, що присутність філософського дискурсу у структурі підготовки здобувачів освіти, збереження філософських дисциплін та введення філософських і трансверсальних компетентностей до освітніх програм як гуманітарного, так і негуманітарного спрямування, матиме вирішальне значення, та саме в межах філософських дисциплін з перших курсів навчання студенти отримують можливість долучитися до унікального дискурсу, що здатен стати підґрунтям для розвитку в них співмірних сучасності метакогнітивних вмінь і здатностей. Слушною видається думка Сергія Пролеєва, що «філософський дискурс визначається передусім не конкретним предметом (як це властиво позитивним наукам), а способом постановки своїх питань, метою та методами ведення інтелектуального пошуку» [10, с. 90]. Попри дискусії щодо нормативності філософського знання нам видається прийнятним виходити з того, що в межах практичної філософії на перехресті зацікавлень етики, аксіології, філософської антропології і філософії комунікації нерідко рельєфними виявляються смисложиттєві питання, близькі молоді і пов'язані з пошуком орієнтирів для саморозвитку в умовах невизначеності. З огляду на це одним з варіантів обґрунтування ціннісної основи викладання філософських дисциплін у закладах вищої освіти може бути реактуалізація аретологічної лінії етичного розмислу, котрий виходить за рамки етики як дисципліни та в поєднанні з сучасною аксіологією, філософською антропологією і філософією свідомості дозволяє творити концептуальну базу для філософських курсів. Етика чеснот може стати підґрунтям також для університетських курсів з етики прикладного спрямування або концептуальною основою для навчальних дисциплін, пов'язаних із академічною етикою й академічною доброчесністю, проте нам йдеться про розширення можливостей аретології як простору рефлексії щодо ціннісно і комунікативно вкоріненого існування людського у світі.

Відома з часів античності аретологічна лінія в етиці нині належить до трьох основних напрямів сучасної нормативної етики поруч із етикою деонтологічною й консеквенціалізмом і передбачає центральну роль чеснот, які виступають основою для інших нормативних понять. Її реактуалізація з середини XX століття в контексті англо-американської філософії спочатку у працях Елізабет Енском, Пітера Гіча, Філіппи Фут, а згодом у Аласдера Макінтайра і Лінди Загзебські, засвідчує її потенціал в осмисленні людського існування в часи війни, адже передбачає розгляд не лише чеснот, але й моральних вад, мотивів, характеру, ролі емоцій в моральному житті, щастя і морального виховання, зберігаючи зв'язок із успадкованими з античної традиції поняттями досконалості, практичної мудрості й евдемонії. Солідаризуючись із пропозиціями врахування підходів аретології в академічній етиці [8], ми пропонуємо розширити спектр застосування її потенціалу у визначенні стратегій і тактик викладання філософії у вищій школі. Попри численні дискусії філософів щодо сутності етики чеснот у поєднанні з новітніми здобутками філософської антропології і теорії цінностей вона може бути основою для формування діалогу здобувачів із філософськими ідеями минулого і сучасності та актуалізації проблематики їх ціннісної самореалізації. Не менш важливо, що стратегії етики чеснот з пріоритетом ціннісної проблематики у філософських курсах, дозволяють реактуалізувати різні питання сучасного філософського розмислу, починаючи з проблематики моральної епістемології або феноменології і завершуючи філософськими аспектами розвитку штучного

інтелекту. Таким чином здобутки етики чеснот можуть бути залучені до змісту філософських дисциплін у закладах вищої освіти і забезпечити єдність навчальних і виховних цілей. Страх перед тим, що таке знання може виявитися надто складним для здобувачів освіти на перших курсах, можна подолати, відмовившись від слідування інерційними шляхами викладання філософії без врахування її сучасних здобутків, підміни філософської пропедевтики популярним викладом історії філософії, спрощення розуміння її категорій і натомість обравши такі способи презентації філософського знання, які розкриють його сутнісний потенціал, та врахувавши те, що комунікація між студентами і викладачем передбачає не паралельні монологи, а народження діалогу, в якому комунікативна і ціннісна складова творить освітню мережевість за рамками використання медіамережевих технологій.

Список використаних джерел:

1. Бойченко М. Між «напівосвітою» і «напівдією»: у пошуках шляху до дієвої освіти. *Філософія освіти*. 2017. № 2 (21). С. 219–239.
2. Бойченко М. Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. *Філософія освіти*. 2019. № 1 (24). С. 97–114.
3. Гончарова О. О. Темпоральні розриви в навчальному процесі в сучасній Україні: до питання нових викликів в умовах війни. *Освітній дискурс: Збірник наукових праць*. 2022. № 39 (1-3). С. 36–53.
4. Єрмоленко А. Дискурс. Комунікація. Моральність. Монографія. Київ: Наукова думка, 2021. 438 с.
5. Карівець І. Проблемне навчання філософії (на прикладі Національного університету «Львівська політехніка»). *Філософія освіти*. 2018. № 1 (22). С. 180 – 198.
6. Култаєва М. Д. Освіта та її деформації в сучасній культурі: до актуальності теорії напівосвіти Т. Адорно у сучасних соціокультурних контекстах. *Філософія освіти*. 2017. № 1 (20). С. 153–195.
7. Култаєва М. Д. Освіта як диво і розчаклована реальність. Духовно-інтелектуальне виховання молоді в ХХІ столітті. *Міжнародний періодичний збірник наукових праць за загальною редакцією проф. В. П. Бабица, проф. Л. С. Рибалко, проф. Штефан Л. А.* Вип. 3. 2021. С. 20 – 23.
8. Пономаренко О. В. Аретологічна етика в стратегіях академічної доброчесності. *Освітній дискурс. Збірник наукових праць*. 2023. № 46 (10–11). С. 67–75.
9. Пролеєв С. «Суспільство знань» як антропологічна ситуація. *Філософія освіти*. 2014. № 1 (14). С. 7–23.
10. Пролеєв С. Філософські компетентності: якими їм бути? *Філософія освіти*. 2016. № 2 (19). С. 88 – 96.
11. Рябченко В. Корпоративна академічна нечесність як проблема соціальної відповідальності університету. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 2 (67). С. 16–24.
12. Савранська Н. О. Засади академічної доброчесності в контексті категоричного імператива І. Канта. *Етико-естетична традиція у вітчизняній культурі. Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, молодих науковців та науково-педагогічних працівників, 25 листопада 2021 року*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 16 – 18.
13. Шамрай В. Війна як знецінення цінностей у глобальному світі. *Філософська думка*. 2023. № 4. С. 5 – 20.
14. Liessmann Konrad Paul. *Theorie der Unbildung. Die Irrtümer der Wissensgesellschaft*. Wien: Paul Zsolnay Verlag. 2006. 275 S.

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ З МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ У СФЕРІ ЛОГІСТИКИ

Високий рівень володіння англійською мовою дає змогу фахівцям з логістики ефективно спілкуватися з колегами, партнерами та клієнтами по всьому світу, вести ділове листування, координувати постачання, регулювати бізнес-процеси, вести перемовини, укласти угоди. Знання логістичної термінології англійською мовою є необхідним для отримання міжнародних сертифікатів у галузі логістики (від APICS, CSCMP, IATA) та проходження навчальних курсів і тренінгів. Завдяки володінню фаховою англійською мовою логісти можуть використовувати програмне забезпечення, аналізувати міжнародні логістичні звіти, слідкувати за тенденціями та інноваціями в галузі. Володіння іноземною мовою також сприяє розширенню культурного кругозору та розумінню міжнародних стандартів і практик у сфері логістики.

Одним із ефективних методів навчання англійської мови за професійним спрямуванням є кейс-метод. Метод кейсів вивчали у процесі підготовки майбутніх учителів (І.Андрощук, С.Ковальова, О.Кошіль, Г.Подосиннікова, М.Швардак), медиків (О.Герасимова, І.Павленко, Л.Процюк, М.Пугач, І.Скрипник, С.Сорокіна, Т.Шевченко), працівників соціальної сфери (Г.Рідкодубська, Н.Гордієнко), спеціалістів у сфері туризму (І.Форостюк), правознавців (І.Романов), юристів (О.Боднарчук, А.Рибачук), економістів (О.Вашків, А.Кучер, О.Максимова), кваліфікованих робітників (Т.Лещенко). Вивченню кейс-методу присвячені праці зарубіжних вчених (Kevin M. Bonney, Christopher Clarke, Bridget Cotner, Dr.Kenneth Harling, Reginald Lee, Mary A. Lundeberg, Robert K.Yin). Актуальність теми зумовлена перспективністю використання кейс-методу та недостатньою кількістю комплексних наукових досліджень щодо застосування цього методу у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх логістів.

Кейс-метод називають методом проблемно-ситуаційного аналізу або методом вирішення конкретних ситуацій. Він був вперше застосованим у Гарвардській юридичній школі у 1870 році. Впровадження кейс-методу в школі бізнесу у Гарварді розпочалось у 20-х роках ХХ століття. Пізніше метод почали використовувати у вивченні медицини, математики, педагогіки, політології, культурології. Манчестерська школа бізнесу є найвідомішою в європейській освіті із застосування кейс-методу. В Україні кейс-метод був вперше представлений у 1992 році фахівцями Школи державного управління ім.Дж.Кеннеді Гарвардського університету [1]. Підвищується попит на фахівців, здатних аналізувати, приймати рішення, діяти у нестандартних ситуаціях, а тому популярність методу зростатиме.

Розрізняють такі види кейсів: навчальні, практичні, науково-дослідні; кейси-випадки, допоміжні, кейси-вправи, кейси-прикладні, комплексні, кейси-рішення; друковані кейси, мультимедіа кейси, відеокейси [2].

Перевагами методу кейсів є моделювання професійних комунікативних ситуацій, сприяння активному засвоєнню знань, збільшення частки самостійної роботи студентів, розвиток критичного мислення, навичок роботи в команді, організаторських здібностей. Аналіз логістичних кейсів дозволяє інтегрувати знання з різних предметів (економіка, менеджмент, інформаційні технології, правознавство). Удосконалюються комунікативні навички, підвищується інтерес до навчання, студенти є готовими до викликів у майбутній професійній діяльності.

Недоліками використання цього методу є брак якісних кейсів, те, що вони дуже швидко застарівають та втрачають актуальність. Підготовка до заняття з використанням кейс-методу потребує значних затрат часу для розробки та адаптації кейсів. Як студентам,

так і викладачам потрібен попередній досвід. Цей метод не підходить для викладання точних дисциплін [3]. Не всі студенти можуть бути однаковою мірою залученими. Існує імовірність того, що студенти можуть розробити стереотипні підходи до розв'язання кейсів.

Під час вибору кейсів для занять англійської мови за професійним спрямуванням для майбутніх логістів потрібно перевіряти їх на відповідність певним критеріям. Вони повинні відповідати навчальним цілям та рівню володіння англійською мовою студентів, бути відповідного рівня складності, сприяти розвитку мовної та мовленнєвої компетентностей, бути актуальними та реалістичними, відображати сучасний стан логістичної галузі, охоплювати різноманітні аспекти логістики, відповідати професійним потребам, бути цікавими, стимулювати пізнавальний інтерес, ситуація, описана в кейсі, повинна бути проблемною, мати декілька варіантів вирішення, бути незавершеною, передбачати подальший розвиток.

Проведення заняття з використанням кейс-методу потребує значної підготовчої роботи викладача. Наведемо приклади ідей для кейсів. Supply Chain Management (студентам потрібно проаналізувати ланцюг постачання, визначити недоліки та запропонувати шляхи покращення), Transportation Logistics (студенти аналізують транспортні маршрути та обирають оптимальний спосіб доставки з урахування часу, безпеки, витрат), Warehouse Management (завдання полягає у розробці плану оптимізації складу), Risk Management (потрібно проаналізувати можливі ризики та розробити план дій для їх мінімізації), Customer Service (студенти вчаться вирішувати проблеми, пов'язані з обслуговуванням клієнтів, аналізують скарги, покращують якість надання послуг), Reverse Logistics (завдання полягає у розробці стратегій для управління поверненням товарів), International Trade (супровід міжнародної транспортної документації), Sustainable Logistics (студентам потрібно навчитись оптимізувати маршрути для зменшення викидів вуглекислого газу, використовувати екологічне упакування, електричні транспортні засоби), Modern Technologies in Logistics (студенти повинні дослідити як сучасні технології можуть покращити ефективність роботи логістичної компанії).

Використання кейс-методу на заняттях англійської мови за професійним спрямуванням допомагає удосконалити знання спеціалізованої лексики в галузі логістики, навички спілкування з міжнародними партнерами, постачальниками, перевізниками, участі в перемовинах, нарадах, відеоконференціях, дискусіях на професійні теми, читання та аналіз логістичних документів (накладних, контрактів, замовлень), статей та публікацій з логістики, вести ділове листування англійською мовою [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що метод, який було створено для викладання юриспруденції та дисциплін бізнес-сфери, є також ефективним для навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Подальших науково-методичних досліджень потребують використання цифрових інструментів і платформ для створення інтерактивних кейсів, використання віртуальної реальності для симуляції логістичних процесів, дослідження ефективності впливу використання кейс-методу на професійну успішність випускників, на міжкультурну комунікацію в логістиці, написання кейсів, які будуть використовуватись викладачами англійської мови та полегшать підготовку до занять.

Список використаних джерел:

1. Федів В. І., Олар О. І., Бірюкова Т. В. Історичний аспект виникнення і поширення кейс-методу. Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=6204 (дата звернення: 04.01.2025).
2. Осіна Н. А. Методичні рекомендації на тему «Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів». На Урок. URL: <https://naurok.com.ua/keys-metod-yak-sposib-formuvannya-zhittєvih-kompetentnostey-uchniv-13118.html?form=MG0AV3> (дата звернення: 06.01.2025).
3. Петриченко П. Метод кейсів: найбільші переваги й недоліки. URL: <https://osvita.ua/vnz/add-education/mba-ukraine/36530/> (дата звернення: 06.01.2025).
4. Англійська для логістів. Empire English School. URL: <https://englishempire.com.ua/courses/logistic/> (дата звернення: 06.01.2025).

Тарасова К. І.
доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Сало Я. В.
доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Новак Г. В.
викладач кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

СТУДЕНТООРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Студентоорієнтоване навчання є одним із ефективних педагогічних підходів у реалізації освітніх програм.

До основних положень студентоорієнтованого навчання належать:

- упор на активне навчання;
- акцент на критичному та аналітичному вивченні та розумінні;
- підвищення відповідальності з боку студентів;
- високий рівень автономії студентів;
- взаємозалежність між викладачем та студентами;
- рефлексивний підхід до навчального процесу з боку і викладача, і студентів.

До загальних принципів студентоорієнтованого навчання належать [1]:

1. Безперервний процес рефлексії. Основна філософія такого навчання ґрунтується на тому, що даний підхід до навчання постійно повинен удосконалюватися та приймати нові форми залежно від інтересів та потреб студентів. У зв'язку з цим, викладачі повинні регулярно аналізувати свої методи викладання, а також - матеріально-технічне обладнання для того, щоб покращити досвід навчання студентів та гарантувати, що програмні результати навчання досягаються з метою стимулювання критичного мислення та особистісних навичок студентів.

2. Студентоорієнтоване навчання не має універсального підходу. Ключовою концепцією такого навчання є усвідомлення того, що всі ЗВО, викладачі та студенти - унікальні. Студентоорієнтований підхід потребує вивчення допоміжних структур, придатних для кожного окремого контексту, а також цей підхід передбачає вивчення індивідуальних стилів навчання, що відповідають особливостям сприйняття студентів.

3. Студенти мають різні потреби та інтереси. Усі студенти мають потреби, які виходять за межі навчального курсу. Деякі з них захоплюються культурними заходами, інші - спортом або є членами студентського самоврядування. Під час війни студенти можуть мати стикатися з психологічними проблемами, фізичними пораненнями чи – вимушеним переселенням. Необхідно розробляти процес навчання, який враховуватиме всі характеристики та особливості студентів.

4. Вибір є центральним аспектом ефективного навчання у рамках студентоорієнтованого навчання. Студентам цікаво вивчати безліч різних питань, і, отже, їм необхідно надавати достатню свободу вибору курсів, методів навчання, оцінки тощо.

5. Студенти мають різний досвід та базові знання. Навчання має бути адаптовано до життєвого та професійного досвіду кожного студента. Наприклад, якщо окрема група студентів вже має значний досвід у вивченні дисциплін іноземною мовою, то такий досвід треба продовжувати. Особистий досвід також може бути використаний для того, щоб мотивувати студентів, наприклад, дозволяючи студентам ділитися своїми особистими історіями з життя з метою демонстрації їхніх ідей та думок.

І викладачі, і студенти зацікавлені у такому навчанні та лише виграють від його впровадження. Це в свою чергу, створює ряд певних переваг від впровадження такого підходу. Серед таких переваг слід назвати: підвищення якості освіти, підвищення статусу професії викладача, інноваційність, індивідуалізація навчальних траєкторій.

Навчання часто представляється в деякому протиставленні: або студентоорієнтоване, або орієнтоване на викладачах. На практиці, однак, ситуація не така однозначна. Краще розглядати студентоорієнтоване навчання як поєднання цих двох підходів.

Таблиця 1

Особливості різних підходів до навчання

Студентоорієнтоване навчання	Навчання, орієнтоване на викладачах
1	2
Широкий вибір у студентів	Обмежений вибір у студентів
Активність студентів	Пасивність студентів
Розширення повноважень студентів	Викладач як власник повноважень

Джерело: складено авторами.

Серед рекомендацій для викладачів з підвищення мотивації студентів слід назвати наступні:

- залучати студентів до співпраці у створенні курсів, що викликають інтерес;
- знайомити студентів із складними елементами предмету;
- інформувати студентів про різні кар'єрні траєкторії, які можуть бути доступні їм після завершення навчання;
- застосовувати власні дослідження до навчання студентів, ставити під сумнів методи, що використовуються та шукати альтернативи;
- запрошувати представників бізнесу, які володіють спеціальними знаннями та досвідом в області, що вивчається, або як приклад для наслідування запрошувати випускників [2].

Більш ефективний практичний досвід дозволить студентам та професіоналам пов'язувати теорію та знання та ділитися знаннями та навичками. Існує явний зв'язок між попереднім досвідом студентів та їх успішністю. Попередній досвід впливає на думку студентів про навчання, на їхню мотивацію та підходи до навчання. Викладачі зможуть легше налагодити контакти зі студентами, якщо знатимуть про їхній попередній досвід та розуміння предмета, що вивчається.

Викладач відіграє найважливішу роль у здійсненні студентоорієнтованого навчання та у досягненні студентами чіткого розуміння цього навчання. Крім того, таке навчання відходить від традиційного уявлення про викладача як про лектора і передбачає для нього більш значні ролі. Роль викладача – не тільки передавати знання, але виступати в якості ініціатора, творця освітнього середовища та консультанта. Через особливу роль викладача, саме професійний розвиток – одна із необхідних умов, що стає глобально важливим елементом підтримки культури такого навчання, що розширює навчальний досвід студентів та по-справжньому допомагає їм досягти запланованих результатів навчання для даного курсу чи компонента програми.

Список використаних джерел:

1. Заблоцька О. С., Ніколаєва І. М. Студентоцентризм як тренд сучасної освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 2021, 194: 29-33.
2. Сінельнікова Н. О. Студентоцентризоване навчання як домінанта розвитку вищої освіти. Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис: Інтеграція вищої освіти і науки, 2015, № 1 (3), С. 212.

HOW TO IMPROVE ANALYTICAL WRITING SKILLS IN ESP LEARNING

Improving analytical writing skills in English for Specific Purposes (ESP) learning is crucial for achieving both academic and professional success. In this paper, the definition of analytical writing is discussed, as well as its importance and how analytical writing skills can be developed in ESP learning.

As demonstrated in the relevant academic literature [1], several foundational concepts have been proposed with the aim of utilizing writing to enhance outcomes in a range of first-year writing programs, ESP, writing courses for professional development and specific academic disciplines, namely: Writing Is an Activity and a Subject of Study (Adler-Kassner & Wardle); Writing Is a Social and Rhetorical Activity (Roozen et al.); Writing Speaks to Situations through Recognizable Forms (Bazerman et al.); Writing Enacts and Creates Identities and Ideologies (Scott et al.); Writing Is (Also Always) a Cognitive Activity (Dryer et al.). They challenge reductive views on writing as a limited activity that consists of merely engaging in the act of writing, rather than being a subject that can be studied in an academic context (Adler-Kassner & Wardle) [1]. This is primarily due to the misperception of writing as a mere product that conveys ideas in a seemingly rigid form, as well as the common conception of writing as a basic skill that can be acquired and mastered once and for all, without further consideration. Research [2] has shown that these ideas about writing do not correspond with the actual mechanisms and processes involved in the writing process. In general, this more complex conceptualization requires a number of writing activities focused not only on the entirety of the composing process or on discrete aspects of the process, including invention, research, drafting, revision, sharing, editing and publishing. The integration of writing and critical thinking provides students with a valuable tool for developing ideas, enhancing their comprehension of discipline-specific content, and reflecting on their creative process.

Analytical writing can be defined as a type of writing that requires the analysis of data, facts, a text or a situation, and the subsequent formation of arguments based on the findings.

Students often find analytical writing in English challenging, but it is considered a valuable professional skill that can be developed through practice.

A key challenge for teachers is the heterogeneity of students' needs, arising from their diverse academic and professional backgrounds, which necessitates the provision of tailor-made writing instruction that addresses specific genres and discourse communities. Another noteworthy challenge pertains to the balancing act of imparting writing skills with domain-specific language. In addition, educators require a sophisticated grasp of not only discipline-specific vocabulary but also effective teaching methodologies to adequately support their students' language acquisition [2].

To address the challenges previously mentioned, several strategies [2] can be applied:

Firstly, the adoption of a genre-based approach allows students to engage with the specific stylistic conventions of their field, thereby fostering a deeper understanding of the texts they will encounter and produce.

Secondly, collaboration between language instructors and subject specialists has been proven to enhance the relevance and authenticity of teaching materials.

Furthermore, the incorporation of technology and multimedia resources has been evidenced to offer dynamic and interactive learning experiences.

Regular formative assessment and feedback are crucial for developing students' writing skills over time, allowing for continuous improvement and adaptation to their specific needs. Wulff et al. (2023) [3] explored the use of machine learning and natural language processing to enhance writing analytics in science education, pointing out how technologies can provide assessment of

students' texts.

Also, the following strategies can be recommended to improve analytical writing skills:

Students should know and be able to use the specific terminology and standards of the field they are writing about. Reading articles, research papers, and other texts related to the specific domain should be undertaken to understand how experts present their arguments and analyses. The expansion of a specialized vocabulary, academic and technical language is crucial in ensuring the accurate and precise formulation of ideas.

Critical reading should be practiced by taking notes, highlighting key points, and summarizing the main ideas. The content should be questioned: What is the author's main argument? What evidence is presented? Are there any biases or assumptions?

It is also important to practice writing regularly. This can be achieved by writing argument essays, analytical reports, or analyses on topics within the field of study. Feedback from peers or mentors should be sought and used to revise work on the basis of suggestions made. A structured approach is recommended. The initial step in this process is to formulate a precise thesis statement that articulates the central argument of the text supported by evidence, such as data, quotations, or case studies, with the relevance of these sources explained.

The utilization of analytical tools and frameworks (such as SWOT analysis and PEST analysis) ensures the effective organization of arguments. The use of mind maps or outlines facilitates effective planning and enables the progression of ideas in a logical manner.

Projects should be structured so that students work on a project going through the stages of the data analytics lifecycle [4]: 1. Discovery: learning about the problem, assessing the available data and resources, identifying key stakeholders, formulating initial hypotheses. 2. Data preparation: collecting the data needed to address the problem and preparing it for analysis. 3. Model planning: preliminary analysis of the data and identification of possible models that may be applicable to address the problem. 4. Model building: implementation of the models. 5. Communication of results: summary reports and presentations of key findings to the various stakeholders. 6. Operationalization: implementation of solutions.

It is also crucial to allocate time for the review and editing of written work. The following criteria should be observed: clarity, coherence, and conciseness.

Engagement in discursive activities (such as discussions, debates, or forums) is recommended to facilitate the expression of cogent ideas and cultivate a more profound comprehension of the field. For instance, Three-Minute Thesis presentations (a competitive format where students present their research in 180 seconds using a single slide [5]) can help speakers develop analytical and presentation skills with a deeper understanding of the subject matter.

References:

1. Adler-Kassner, L., & Wardle, E. (Eds.). (2015). Naming What We Know: Threshold Concepts of Writing Studies. University Press of Colorado. 256 p.
2. Hyland, K. (2013). ESP and Writing. In Brian Paltridge, B. & Starfield, S. (Eds.) The Handbook of English for Specific Purposes. Oxford: Wiley-Blackwell. Pp. 95-114.
3. Wulff P, Westphal A, Mientus L, Nowak A & Borowski A (2023). Enhancing Writing Analytics in Science Education Research with Machine Learning and Natural Language Processing – Formative Assessment of Science and Non-Science Preservice Teachers' Written Reflections. Front. Educ. 7: 1061461.
4. Getchell, K. & Pachamanova, D. (2022). Writing to Learn: A Framework for Structuring Writing Assignments to Support Analytics Course Learning Goals. INFORMS Transactions on Education 22(2). Pp.103-120.
5. Hyland, K. & Zou, H. (2021). "I believe the findings are fascinating": Stance in Three-Minute Theses. Journal of English for Academic Purposes, 51: 100973.

Вітер І. М.
практичний психолог,
викладач циклової комісії
природничих дисциплін
Фахового коледжу "Універсум"
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На сучасному етапі розвитку суспільства студентоцентроване навчання поступово переходить на перший план, оскільки передбачає створення умов для критичного мислення, творчих здібностей та комунікативних навичок, які необхідні студенту для вирішення складних соціальних та гуманітарних проблем. Мета сучасної освіти полягає у розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти, формування необхідних умінь та навичок, здатність застосовувати їх на практиці. Зараз освіта України переходить від традиційного підходу до студентоцентрованого підходу у навчанні, де роль студентів значно зростає, у них з'являється можливість вибудовувати освітній процес з урахуванням майбутньої спеціальності.

Концепція студентоцентрованого навчання не нова, вона пройшла довгий шлях розвитку. Саме поняття вперше було запропоновано в 1905 році Франком Хейвордом. Далі ідеї студентоцентрованого навчання можна знайти в роботах Джона Дьюї, Карла Роджерса, Мальколма Ноулза і Жана Піаже. В європейських дослідженнях останніх років цій темі приділяється особлива увага в контексті Болонського процесу, а також зміни самої парадигми освіти, які неможливо уявити без орієнтації на результати студентоцентрованого підходу. Результати навчання – ось головний критерій успішності освітнього процесу для студента в рамках цього підходу.

Студентоцентроване навчання передбачає забезпечення публічності інформації про освітні програми, враховує потреби здобувачів вищої освіти шляхом створення можливостей для гнучких траєкторій навчання, стимулює самостійну роботу, підтримку впровадження інноваційних педагогічних технологій та створення атмосфери взаємоповаги і порозуміння між здобувачами освіти і викладачами.

У цілому нині, концепція студентоцентрованого навчання передбачає як розвиток компетенцій студента у межах освітнього процесу, а й його комплексний, особистісний розвиток [1]. Умови використання цього підходу в навчанні зумовлюють необхідність формування у студентів світогляду, підкріпленого моральними цінностями, гуманістичними ідеями. Сучасне суспільство потребує фахівців із креативним мисленням, заснованим на інноваційній діяльності та самоосвіті. З метою глобалізації та інтернаціоналізації в освітній сфері, пов'язаній зі збільшенням мобільності студентів, виникає потреба реалізовувати студентоцентроване навчання в університетах.

Студентоцентрований підхід передбачає зміну в організації навчального процесу у зв'язку з тим, що в центрі освітньої діяльності стоїть студент із особистими мотивами, цілями та мисленням [3]. На думку вчених, активізація студентів, пов'язана з досягненням конкретного результату, є центральною у всьому педагогічному процесі, а його освітні інтереси спрямовані на формування професійно-освітніх орієнтирів [2]. Основна мета такого підходу забезпечити можливість студентам самостійно обирати шляхи засвоєння навчального матеріалу. Вміння студентів самостійно визначати успішність педагогічного процесу, проводити рефлексію, корекцію, використання суб'єктно-діяльнісних технологій, обґрунтовану критику, прагнення до самоосвіти виступають цілями освітнього процесу, до яких студентам необхідно прагнути [4]. Так, у студентів з'являється прагнення досягти високих результатів та особиста зацікавленість якістю професійної підготовки.

На сучасному етапі освіти, реалізація студентоцентрованого навчання в університеті лише набуває поширення, але існують причини, які перешкоджають впровадженню студентоцентрованого навчання у вищих навчальних закладах:

- небажання університетів дотримуватися інноваційного розвитку
- пристосованість до традиційного навчального процесу
- орієнтація на цінність встановлення та суспільні потреби
- вирішення колективних педагогічних задач [1].

З переліченими труднощами необхідно боротися, тому що студентоцентроване навчання спрямоване на підвищення якості та ефективності освіти, яку неможливо підвищити без основного елемента – студента. Тільки студентоцентроване навчання здатне посилити відповідальність та самоорганізацію студента, що сприяє підвищенню якості освітньої діяльності [3].

Слід перерахувати безумовні переваги студентоцентрованого навчання, спрямованого на отримання якісної підготовки фахівців у різних галузях, ефективну організацію педагогічного процесу:

- студенти самостійно планують вибір корисних модулів та цікавих для нього дисциплін;
- враховуються індивідуальні якості студента у процесі освітньої діяльності шляхом складання персональних навчальних планів;
- вивчення курсів, пройдених у школі;
- аналіз власних успіхів та досягнень;
- підвищена мобільність студента та викладача;
- міждисциплінарний підхід;
- можливість вивчення вибраних дисциплін у стислі терміни.

У результаті очікування для студентів зводяться до:

- підвищення відповідальності за здобуту освіти;
- розвиток здібностей для самоорганізації та самоконтролю;
- постановка чітких цілей навчання, розробка стратегії навчання, що включають аудиторну та позааудиторну роботу;
- оцінка досягнень у рамках освітнього процесу [4].

В результаті випускник університету має бути професіоналом із креативним мисленням, орієнтацією на безперервний саморозвиток, самоорганізацію, орієнтовану на інноваційну діяльність.

Поняття студентоцентроване навчання насправді дуже широке і включає практично все, що знаходиться в оточенні суб'єктів освітньої діяльності. Розглядаючи впорядковану сукупність компонентів педагогічного середовища, яке підпорядковане принципу студентоцентрованого навчання, слід зазначити:

- матеріально-технічні компоненти (аудиторії, лабораторії, обладнання...);
- технологічні компоненти (інформаційно-освітнє середовище);
- психолого-педагогічні компоненти (характеристика студентів, оцінка результатів навчання, взаємовідносини між учасниками освітнього процесу).

Матеріально-технічна складова освітньої організації є ключовим елементом її діяльності. Оснащення визначає імідж, якість надання послуг, а також інноваційного освітнього середовища ВНЗ. Це пояснюється тим, що при реалізації студентоцентрованого навчання велика увага приділяється організації навчального процесу. Основними критеріями, що розкривають можливості інноваційного освітнього середовища, є забезпечення самостійної роботи в зонах самостійної підготовки студентів, стимулювання прояву інноваційного підходу у вирішенні завдань студентів, розвиток студентського самоврядування [4]. Інноваційне освітнє середовище передбачає розробку просторів, що сприяють реалізації студентоорієнтованого навчання: можливість облаштувати аудиторію залежно від форми заняття, є місця для відпочинку, індивідуальної та колективної роботи [4].

Інноваційний простір дозволяє студентам опанувати професійні вміння, практичні знання, посилити відповідальність та самоорганізацію, згодом підвищується й ефективність освітньої діяльності [3].

Реалізації студентоцентрованого навчання у вищому навчальному закладі здатні сприяти наступним тенденціям:

- стимулювання та заохочення навчальних закладів у просуванні студентоцентрованого навчання та повне забезпечення цифровими технологіями для навчання;
- забезпечення взаємодії між учасниками освітнього процесу на всьому етапі навчання;
- забезпечення розвитку компетенцій здатних задовольняти особисті прагнення та потреби навчити.

Студентська діяльність спрямована на контроль свого навчання, участь у проектуванні навчальних програм та їх оцінці. Студенти є активними партнерами, яким не байдуже функціонування вищої освіти. Така форма відобразила б сучасні вимоги у формуванні загальнокультурних, загальнопрофесійних та професійних компетенцій. Так чи інакше, можливість вибору освітньої траєкторії допоможе продемонструвати найбільші переваги студентів [2].

Перехід на індивідуальну траєкторію в рамках студентоцентрованого навчання здійснюється за дотриманням наступних рекомендацій:

- у вищому навчальному закладі доцільно використовувати систему залікових одиниць, здатну забезпечити сприятливі умови студентів для освоєння навчального плану;
- викладач повинен займати позицію спостерігача, який виконує функції наставника, який здійснює оцінку індивідуальних досягнень студента;
- використовувати в університеті різнорівневі завдання, що дозволяють студентам самим обирати критерії їхньої оцінки;
- студенти за допомогою наставника повинні самостійно створювати індивідуальний навчальний план з можливістю своєчасного коригування;
- суворе дотримання стандартних інструкцій, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу;
- дотримання взаємного контролю викладачів та студентів [2, 3].

У ході проведення аналізу та вивчення різних точок зору відомих психологів, було вивчено та систематизовано поняття студентоцентрованого навчання у вищому навчальному закладі, також було розглянуто причини, що перешкоджають впровадженню студентоцентрованого навчання у вищих навчальних закладах та способи їх усунення.

Концепція студентоцентрованого навчання передбачає не лише розвиток компетенцій студента в рамках освітнього процесу, а й його комплексний особистісний розвиток. Умови використання цього підходу в навчанні допомагає сформувати у студентів світогляд, підкріплений моральними цінностями, гуманістичними ідеями. Сучасне суспільство забезпечується фахівцями з креативним мисленням, заснованим на інноваційній діяльності, здатних до самоосвіти.

Список використаних джерел:

1. <https://nmetau.edu.ua/file/polozh-pro-studentotsentrizm-nf.pdf>
2. Бойцанюк С.І., Куняк Н.Б., Бамбуляк А.В., Дмитренко Р.Р. Організація студентоцентрованого навчання
3. Горюк М. Біляковська О. Студентоцентрованість як основа розвитку самоосвітньої компетентності студентів
4. Хомин М. Студентоцентризм у системі підготовки фахівців із соціального забезпечення

Шинкаренко Л. В.
доцент кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна
Воропай Н. Л.

старший викладач кафедри статистики та математичних методів в економіці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ ЗДОБУВАЧАМ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Повномасштабна війна, розв'язана у лютому 2022 року російським режимом, негативно вплинула на всі сфери суспільно-економічного життя України. Наслідками російської агресії стали понівечені міста та вщент зруйновані селища, заміновані земельні та лісові масиви, багато мільйонний відтік населення, енергетична криза та інші непоправні втрати. Незважаючи на важкі часи, український народ вірить у перемогу та планує заходи, що направлені на відродження понівеченої країни. Підґрунтям економічного відновлення є капітал, як фінансовий так і людський, а саме висококваліфікований трудовий персонал, що здатний якісно відбудувати зруйновані міста та селища, промислові об'єкти.

Фундаментом підготовки кваліфікованих кадрів виступає якісна освіта. Освітня галузь також зазнала не виправних втрат від війни. Підрахунок освітніх втрат починається зі знищених та напівзруйнованих будівель закладів освіти. Проте, це лише верхівка айсберга, масштаб проблеми є набагато більшим. Війною розрушено систему підготовки фахівців, яка розпочиналась у шкільних класах та продовжувалась у коледжах та університетах. Досить велика частина вчителів та науково-педагогічних працівників, рятуючи від війни себе та свої родини, залишили межі України. Виїхала за кордон чисельна кількість молоді, вони змушені були покинути навчання в українських закладах освіти або отримувати його дистанційно. Енергетичний російський терор позбавив можливості повноцінно проводити навчальний процес. Проте, незважаючи на всі негаразди, вітчизняна освітня галузь показує приклад незламності та стійкості. В важких умовах військового стану заклади вищої освіти не тільки продовжують підготовку високоякісних фахівців, але й проводять модернізацію освітнього середовища з метою відповідності світовим стандартам.

Проблемам підготовки фахівців у вищій школі, а зокрема методиці математичної підготовки здобувачів освіти різних спеціальностей закладів вищої освіти присвячено низку робіт українських вчених. Незважаючи на велику кількість публікацій з проблем викладання математики майбутнім фахівцям з управління та адміністрування, сучасні вимоги до рівня професійної підготовки студентів цього профілю вимагають нових наукових досліджень з метою переструктурування змісту та системи навчання. Найважливішою задачею сучасної вищої освіти є підготовка фахівців, здатних до активної творчої інноваційної діяльності, спроможних до вирішення надважких проблем, що спіткали українське виробництво та економіку.

Дисципліни фундаментального, зокрема математичного циклу повинні створювати ґрунтовну основу для майбутніх професійних знань. В сучасних умовах недостатньої кількості аудиторних навчальних годин пропонуємо три напрямки, що сприяють інтенсифікації навчального процесу: прикладна та професійна спрямованість викладання, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, активна участь студентів у науковій діяльності із застосування статистичних та математичних методів для дослідження економічних процесів.

Одним із ефективних шляхів реформування процесу підготовки фахівців з управління та адміністрування є посилення прикладної та професійної спрямованості викладання математичних дисциплін. Головним змістом математичної освіти для

економістів має стати не вивчення окремих формул та відомих алгоритмів розв'язування типових задач, а набуття математичної компетентності, яка передбачає застосування методів математики для дослідження економіки. Студенти економічних спеціальностей повинні усвідомлювати те, що набуття високого рівня фахових навичок та професійних якостей неможливе без фундаментальних та прикладних знань з математики. Рівень математичної компетентності студента повинен виявитись достатнім для розв'язання сучасних складних задач управлінської, фінансової та економічної діяльності.

Реалізації професійної спрямованості навчання математичних дисциплін майбутніх фахівців з економіки, управління та адміністрування присвячено низку робіт багатьох українських дослідників, зокрема Л. П. Гусак, Г. Я. Дутки, І. М. Коновалової, О. О. Попової, А. Г. Савіної, Н. М. Самарук та інших. У праці [1] наведено приклади застосування професійно орієнтованих імовірнісних задач у підготовці студентів економічних спеціальностей. У праці [2] розроблено інноваційну методику викладання вищої математики майбутнім економістам та управлінцям з використанням комп'ютерних технологій.

На засадах професійного спрямування побудовано програму курсу «Вища математика та теорія ймовірностей», який є нормативною дисципліною і викладається на першому курсі бакалаврського рівня підготовки. Дисципліна призначена для поширення у студентів знань та навичок застосування математичних методів аналізу економіки. Галузями, в яких безпосередньо використовуються імовірнісні та стохастичні методи, є теорія ризику, фінансова та актуарна математика, теорія прийняття рішень, управлінська економіка тощо.

Для вирішення зазначених завдань курсу «Вища математика та теорія ймовірностей» розроблено науково обґрунтований ефективний навчально-методичний комплекс дисципліни, до якого включено основи теорії вимірювань, багатовимірного шкалювання, латентно-структурного, регресійного та детермінантного аналізу.

Викладання математики із застосуванням сучасних інформаційних і комунікаційних технологій є запорукою для подальшого вивчення наступних дисциплін: «Робота з базою даних», «Презентація результатів», «Загальні методи і інструментарій збирання та обробки даних», «Статистичні, математичні та порівняльні методи», «Моделювання та прогнозування економічних ситуацій» тощо. Основна мета викладання дисципліни «Вища математика та теорія ймовірностей», є формування у студентів навичок проведення наукових та практичних досліджень у галузі економіки та управління із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій, включаючи спеціалізовані пакети прикладних програм

Науково-дослідна робота здобувачів освіти реалізується через їх участь у навчальній аудиторній роботі з елементами наукових досліджень; індивідуальну роботу з викладачами, що проводять наукові дослідження; участь у наукових гуртках, науково-практичних конференціях, наукових читаннях, семінарах та ін.; проведення наукових пошуків під час практики. Розпочинається науково-дослідна робота студентів з простих форм її організації: складання рефератів, есе, презентацій, виступів на семінарах та участі у наукових гуртках. Ці форми є підґрунтям для застосування математичних методів під час виконання курсових та дипломних робіт. Участь у керівництві науковою роботою студентів потребує від викладачів математичних дисциплін не тільки ґрунтовних математичних знань, але й знань із економіки, менеджменту, маркетингу, фінансового аналізу.

Список використаних джерел:

1. В. Шинкаренко, В. Корнєшук Застосування професійно орієнтованих імовірнісних задач у підготовці студентів економічних спеціальностей. *Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнар. зб. наук. робіт*. 2010. Т. 34. С. 53-57
2. В. Шинкаренко, Є. Орлов Використання середі програмування R в процесі викладання математичних та статистичних дисциплін. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-метод. конф. (Одеса, 21-22 лютого 2023 р.)*. Одеса: ОНЕУ. 2023. С. 181-182.

Кошельок Г. В.
*професор кафедри економіки підприємства та ОПД,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*
Орленко О. М.
*доцент кафедри економіки підприємства та ОПД,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Студентоцентризований підхід у навчанні – це методика, яка ставить здобувачів в центр навчального процесу, фокусуючи увагу на його потребах, інтересах та особливостях. Основною метою цього підходу є активізація самостійної діяльності здобувачів, розвиток критичного мислення та навичок самоорганізації, що дає можливість досягти більш глибоких і стійких результатів у навчанні.

Технологія розвитку критичного мислення – це сучасна освітня технологія, розроблена американськими фахівцями з педагогіки на базі вирішення актуальних потреб системи освіти [1, с. 233].

Проблемно-орієнтоване навчання (ПОН) – це підхід до навчання, який зосереджений на розв’язанні реальних або гіпотетичних проблем, що ставляться перед здобувачами. В основі цього методу лежить ідея, що навчання є найбільш ефективним, коли здобувачі активно взаємодіють із матеріалом через вирішення проблем, що спонукає їх до критичного мислення, творчого підходу та глибшого розуміння предмета.

Можна виділити основні характеристики проблемно-орієнтованого навчання:

1. Постановка проблеми один з ключових етапів проблемно-орієнтованого навчання, який визначає напрямок подальшого навчального процесу. У рамках ПОН здобувачі отримують завдання, яке викликає інтерес і змушує шукати шляхи його розв’язання. Важливою рисою цього етапу є те, що проблема повинна бути такою, щоб вона викликала у здобувачів потребу в знаннях, тобто у навчанні, здобувачі стикаються з відкритою або неструктурованою проблемою, яка має кілька можливих рішень. Постанова проблеми є відправною точкою для розвитку навчальної діяльності, яка повинна заохочувати здобувачів до активного дослідження та розв’язання проблем.

2. Активна участь здобувачів є головним аспектом, оскільки цей підхід спрямований на те, щоб здобувачі не тільки отримували знання, а й активно залучалися до процесу їх здобуття та застосування, здобувачі самостійно або в групах проводять дослідження, аналізують інформацію, знаходять варіанти рішень. Активна участь здобувачів у ПОН – це не просто їхня активність у виконанні завдань, а й здатність брати на себе ініціативу, самостійно визначати проблеми, шукати рішення, взаємодіяти з однокурсниками та викладачами, а також рефлексувати над процесом і результатами навчання. Це допомагає розвивати критичне мислення, креативність та практичні навички, що є необхідними в реальному житті та професійній діяльності.

3. Самостійне навчання є важливою складовою цього підходу, оскільки сприяє розвитку у здобувачів здатності до самостійного пошуку знань, аналізу та прийняття рішень. В ПОН акцент робиться на тому, щоб здобувачі не лише отримували знання від викладача, а й активно шукали їх самостійно, використовуючи різноманітні ресурси та методи, у процесі вирішення проблеми здобувачі набувають нових знань і навичок, сприяючи розвитку критичного мислення та аналітичних здібностей. Самостійність в ПОН сприяє розвитку у здобувачів не тільки академічних знань, але й важливих навичок, таких як відповідальність, ініціативність, критичне мислення та вміння організовувати власну роботу. Вони стають не

лише споживачами знань, а й активними учасниками процесу їх створення, що є важливим для успішної професійної діяльності в майбутньому.

4. Інтеграція різних дисциплін є однією з основних характеристик проблемно-орієнтованого навчання, оскільки цей підхід передбачає вирішення комплексних, багатогранних проблем, які вимагають застосування знань з різних сфер. Така інтеграція дозволяє здобувачам не тільки глибше зрозуміти проблеми, а й набувати вміння бачити зв'язки між різними областями знань та використовувати міждисциплінарний підхід для їх вирішення, проблеми можуть охоплювати кілька дисциплін, що дозволяє здобувачам бачити зв'язки між різними областями знань. Інтеграція різних дисциплін при ПОН є важливим елементом навчального процесу, що дозволяє здобувачам набувати всебічних знань, необхідних для вирішення складних, багатогранних проблем. Цей підхід сприяє розвитку критичного мислення, здатності до колаборації та підвищує ефективність навчання, готуючи здобувачів до реальних викликів, з якими вони зустрінуться в професійному житті.

5. Колаборація та обговорення є важливими складовими проблемно-орієнтованого навчання, оскільки цей підхід ставить акцент на взаємодії між здобувачами, спільному пошуку рішень і колективному вирішенні проблем. ПОН сприяє розвитку комунікаційних навичок, умінь працювати в команді, а також глибокому осмисленню завдань через обговорення різних точок зору, часто важливою частиною процесу є групова робота, де здобувачі обмінюються ідеями, оцінюють варіанти та разом знаходять рішення. Колаборація та обговорення є невід'ємною частиною проблемно-орієнтованого навчання, оскільки вони дозволяють здобувачам працювати разом, аналізувати і вирішувати складні проблеми. Ці процеси сприяють розвитку комунікаційних, критичних і аналітичних навичок, що є важливими для успішної професійної діяльності. ПОН забезпечує здобувачам середовище для активного обміну ідеями та прийняття рішень, що є цінним досвідом для їхньої майбутньої кар'єри.

Даний підхід має певні переваги проблемно-орієнтованого навчання:

- ✓ розвиток критичного та аналітичного мислення. Підхід сприяє формуванню у здобувачів здатності самостійно оцінювати інформацію, знаходити логічні зв'язки, ставити запитання і шукати різні шляхи розв'язання проблем;

- ✓ застосування теоретичних знань на практиці. Цей підхід сприяє тому, щоб здобувачі не просто отримували знання, а й активно використовували їх для вирішення реальних проблем, що мають практичну значущість;

- ✓ мотивація здобувачів через реальні ситуації, коли навчальний процес пов'язаний із реальними, практичними завданнями, здобувачі мають можливість побачити, як отримані знання і навички застосовуються в реальному житті;

- ✓ покращення комунікаційних навичок через групову роботу, коли здобувачі працюють у командах для вирішення складних проблем, вони мають можливість не тільки застосовувати теоретичні знання на практиці, але й вдосконалювати свої навички взаємодії, співпраці, аргументації та вирішення конфліктів. Цей процес є важливою частиною розвитку комунікаційних компетенцій, які необхідні в будь-якій професійній сфері.

До недоліків можна віднести:

- потрібна додаткова підготовка для викладачів;
- може бути складним для здобувачів без достатнього рівня попередніх знань.

Таким чином, проблемно-орієнтоване навчання – це педагогічний підхід, який спрямований на активну участь здобувачів у навчальному процесі через вирішення реальних, практичних або наближених до реальних проблем. У цьому процесі здобувачі самостійно чи в команді аналізують, досліджують і знаходять рішення для складних завдань, що вимагають міждисциплінарного підходу.

Список використаних джерел:

1. Янковий О.Г., Кошельок Г.В. Модерація як технологія критичного мислення. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали II Міжнар. наук.-метод. конф. 31 січня – 1 лютого 2019 р., Одеса, 2019. С. 233-235.

Кравченко В. Ю.
*старший викладач кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук,
Дніпровський державний медичний університет,
м. Дніпро, Україна.*

Добридень О. В.
*доцент кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук,
Дніпровський державний медичний університет,
м. Дніпро, Україна.*

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ М'ЯКИХ НАВИЧОК В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Професійний успіх та самореалізація сучасних фахівців залежать від здатності адаптуватися і пристосовуватися до швидких змін, впроваджувати креативні та інноваційні рішення, розвивати комунікативні навички, лідерські здібності, критичне і аналітичне мислення, а також ефективно взаємодіяти з колегами і споживачами послуг. Стрімкий технологічний та інформаційний розвиток суспільства призвів до необхідності підготовки фахівців не лише з високим рівнем професійних знань, але й м'яких навичок. Криза сучасної освіти полягає у зростанні розбіжності між професійною кваліфікацією молодих фахівців і очікуваннями роботодавців щодо рівня особистих якостей працівників. Зокрема, лише 16% роботодавців у США вважають, що рівень м'яких навичок випускників є достатнім для виконання професійних обов'язків [3, р. 1920]. Від здатності сучасних навчальних закладів забезпечити розвиток таких навичок буде залежати подальший рівень компетентності, професіоналізму і продуктивності працівників.

Останні дослідження підтверджують, що професійний та життєвий успіх сучасного фахівця лише на 20% залежить від його інтелектуальних здібностей і на 80% від інших факторів, серед яких важливу роль відіграють саме м'які навички, здатність до емпатії, самоконтролю, креативності та підтримки мотивації [4, р. 96]. За таких умов, м'які навички набувають все більшого значення для зростання продуктивності, ефективності та якості професійної діяльності індивідів. Саме тому, сучасні освітні програми повинні бути спрямовані на розвиток у студентів креативності, комунікативних навичок і збагачення загального людського капіталу, що дозволить підвищити конкурентоздатність і адаптивність таких фахівців до вимог ринку праці.

Ми пропонуємо описувати м'які навички як набір поведінкових та соціальних якостей, які сприяють досягненню успіху в навчальному та професійному середовищі. У зв'язку з цим, обґрунтованим є твердження про те, що «навчальні заклади повинні не лише готувати висококваліфікованих фахівців, але й покращувати їхні особисті якості», які забезпечують здатність до ефективної взаємодії з іншими людьми [3, р. 1918]. Окрім професійного успіху та суспільного розвитку, опанування таких навичок, здатне значно підвищити якість життя та громадянської відповідальності особистості.

В сучасному науковому середовищі прийнято виділяти такі типи м'яких навичок:

а) соціальні – лідерські якості, навички міжособистісної комунікації та роботи в команді, орієнтація на результат, професійна етика, ораторське мистецтво, управління конфліктами і ведення переговорів;

б) емоційні – чесність, моральність, підтримка мотивації, емоційний інтелект, стійкість до стресу, самоконтроль і здатність до емпатії;

в) організаційні – здатність до самовдосконалення, адаптації, креативності, вирішення складних завдань, критичного і творчого мислення, навички планування, бажання вчитися новому та організаторські здібності.

Формування соціальних, культурних, моральних та професійних компетентностей потребує впровадження навчальних стратегій, які забезпечуватимуть можливість розвитку м'яких навичок у студентів, підтримуватимуть зворотній зв'язок із випускниками і

відповідатимуть сучасним потребам та очікуванням суспільства. Загальноприйнятим є визначення м'яких навичок як універсальних компетенцій та рис характеру, які дозволяють ефективно взаємодіяти в колективі та сприяють професійній самореалізації особистості [2, р. 59]. Тому обґрунтованим є припущення про те, що м'які навички відображають «здатність особистості навчатися протягом усього життя і ефективно взаємодіяти з іншими» [1, р. 3912].

Загалом, для розвитку м'яких навичок у навчальному процесі можуть бути застосовані наступні моделі:

- автономна – передбачає розробку окремих навчальних курсів та програм, які спрямовані на покращення особистісних рис студентів;
- інтегрована – впровадження стратегій і методів розвитку комунікативних навичок в існуючі професійні навчальні програми;
- академічна – розвиток навичок критичного мислення і участь студентів у дослідницьких проектах;
- неакадемічна – вдосконалення навичок міжособистісного спілкування і взаємодії через виховні заходи і позакласну роботу.

Найважливішими м'якими навичками для сучасної особистості є: лідерство, цифрова грамотність, емоційний інтелект, сила волі, креативність, вміння контролювати емоції, ініціативність, стресостійкість, відповідальність, управління конфліктами, високі моральні якості, гнучкість у прийнятті рішень, здатність до адаптації, аналізу, співпраці, командної роботи, критичного і творчого мислення. Все частіше вчені називають такі риси «навичками XXI століття», адже вони є життєво важливими для сучасних фахівців і сприяють кращій співпраці між індивідами [2, р. 57].

Серед важливих факторів, які забезпечують сталий розвиток м'яких навичок в умовах освітнього процесу можна виділити наступні:

- 1) орієнтація навчального процесу на здобуття практичних навичок та досвіду;
- 2) використання сучасних методів навчання, які орієнтовані на студентів (дискусії, опитування, мозковий штурм, моделювання, творчі завдання, дебати, створення групових та індивідуальних проектів);
- 3) активне залучення студентів до участі у соціальних і дослідницьких проектах;
- 4) різноманітність навчальних програм, творча навчальна атмосфера і можливість отримувати зворотній зв'язок від викладачів;
- 5) впровадження спеціальних навчальних курсів, які сприятимуть розвитку навичок комунікації, групової співпраці та командної роботи.

Наукові дослідження і практичний досвід підтверджують, що формування м'яких навичок є необхідною умовою успішної інтеграції молодих фахівців у професійне середовище. Сучасний світ потребує працівників, які здатні до критичного мислення, самоосвіти та навчання протягом всього життя. Отже, навчальні заклади повинні адаптувати освітнє середовище таким чином, щоб забезпечити студентам кращі можливості для розвитку комунікативних, лідерських та фахових навичок, які дозволять їм ефективно адаптуватися до професійних вимог і підвищити свою конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Baloj S. Remodeling curriculum: embedding soft skills in higher education. *International Journal of Creative Research Thoughts*. 2020. Vol. 8 (8). P. 3910-3916.
2. Folomieieva N., Koycheva T., Ihnatenko N., Vasiutynska Y., Petrykei O. The ways of development of soft skills, mets skills, and hard skills in students of higher education. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13 (75). P. 56-66. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.75.03.5>
3. Karimova N. Soft Skills Development in Higher Education. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. Vol. 8 (5). P. 1916-1925. DOI: 10.13189/ujer.2020.080528.
4. Saepudin E., Roza P., Munaf D., Jatnika A., Taufik M., Azhari S. The Strategy of Soft Skills Development in Higher Education. *Proceedings of the Conference on Digital Humanities 2022 (CODH 2022)*. 2023. P. 95-110. DOI: https://doi.org/10.2991/978-2-494069-69-5_10

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАТЕМАТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВО

Вчені з різних країн світу констатують, що головною умовою функціонування системи освіти в майбутньому буде створення єдиного освітнього й інформаційного простору, основою яких є педагогічні та цифрові технології.

Світові тренди розвитку освітньої системи демонструють, що майбутнє за гнучкими моделями освітнього процесу, які поєднують різні технології, методи та засоби. В такому напрямку поступово розвивається система освіти в Україні, а також вдосконалюються підходи до навчання математичним дисциплінам у закладах вищої освіти.

Процес адаптації системи вищої освіти України до європейського освітнього простору нині є актуальним. Це спонукає, зокрема, якісну професійну підготовку економістів нової формації. Тому, в цих умовах важливої ролі набуває посилення професійної спрямованості математичних дисциплін, яке доцільно здійснювати враховуючи освітні інновації.

Основні тренди розвитку системи економічної вищої освіти спрямовані на реалізацію системних знань, які необхідні для вироблення цілісного і професійного мислення майбутнього економіста. Ці знання можуть бути отримані на основі об'єднання загальнонаукових та економічних дисциплін та орієнтуватися на сучасний рівень розвитку науки.

Ключовим завданням підготовки майбутнього економіста є формування високого ступеня сформованості його професійного мислення. Професійному мисленню притаманна висока логічність, глибина, строгість, лаконізм, виразність, точність тощо. Зазначимо, що професійне мислення, як гранично абстрактне й теоретичне – це складова загальної культури мислення, яку необхідно систематично розвивати й вдосконалювати кожному студенту.

Математична освіта відіграє важливу роль у формуванні професійного мислення майбутніх економістів, оскільки саме вона є загальнонауковим фундаментом для оволодіння системою фахових знань.

Отже, професійне мислення майбутніх економістів – це вищий пізнавальний психічний процес, що формує економічну поведінку фахівця і реалізується через його економічну діяльність. Основними видами розумових операцій професійного мислення економістів, на наш погляд, є: економічний аналіз і синтез, економічне порівняння, економічна абстракція та конкретизація, економічна індукція і економічна дедукція тощо.

Так, ми виокремили для нашого дослідження компетентності, якими має володіти фахівець економічного профілю, зазначених в освітньо-професійній програмі:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;
- здатність виконувати розрахунки технологічних процесів у галузі;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

Методологічний аспект організаційних заходів під час професійної підготовки майбутніх економістів має базуватися не тільки на відповідності робочих програм освітньо-професійним програмам, але й якісним підбором організаційно-методичних засобів та їх реалізацією у навчальному процесі. Відповідне планування навчальних курсів математичних дисциплін необхідно здійснювати із дотриманням таких умов:

- 1) створення сприятливих умов для формування індивідуального банку базових знань, математичних методів і моделей які є основою оволодіння методологією соціально-економічного прогнозування;
- 2) дотримання принципу проблемності у навчанні;
- 3) всі теми програми доповнювати невеликими за обсягом фрагментами теорії, що дають змогу продемонструвати використання методів математики в економіці та прикладами завдань фахового спрямування.

Нині швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання. У процесі такого навчання важливо створити організаційно-педагогічні умови, які повинні забезпечити належний рівень набуття студентами математичних знань, умінь та навичок, які в подальшому забезпечать засвоєння знань із фахових дисциплін.

Для ефективної організації практичних занять з математичних дисципліни для студентів економічних спеціальностей варто максимально використовувати цифрові технології навчання та орієнтуватися на розроблене методичне забезпечення.

Управління дистанційним навчанням у Західноукраїнському національному університеті здійснюється на платформі навчального середовища Moodle. Ця платформа надає широкі можливості удосконалення самостійної роботи студентів. Так, наприклад, на цій платформі можна скласти індивідуальний навчальний план роботи студентів, в електронному вигляді, розбивши його за темами змістовних модулів. Такі навчальні плани дозволяють студентам самостійно виконувати роботу, виявляють у них здібності організовувати, планувати та регулювати навчальну діяльність.

У своєму дослідженні науковець Б.І. Шуневич «визначає основні складові частини, за яких може повноцінно розвиватися дистанційне навчання:

- ✓ нормативно-правова база;
- ✓ кваліфіковані викладачі;
- ✓ контингент студентів;
- ✓ заклади, що організовують дистанційне навчання»;
- ✓ навчальні матеріали;
- ✓ належна матеріально-технічна база (апаратного та програмного забезпечення, можливість організації аудіо- та відео конференцій;
- ✓ високошвидкісні лінії зв'язку;
- ✓ фінансово-економічна база дистанційного навчання [1].

Також, для покращення вивчення математичних дисциплін студентам пропонуються цифрові технології для розв'язання статистичних завдань інноваційними шляхами. «Окрім статистичного аналізу, це програмне забезпечення здійснює математичний, фінансовий та науковий аналіз. До такого статистичного програмного забезпечення можна віднести такі ресурси, як:

- ✓ Minitab – одна з найкращих програм для безкоштовного статистичного аналізу для дослідників яка має інструменти для аналізу, візуалізації та представлення даних, інтелектуальний імпорт даних, автоматичне оновлення графіки та маніпуляція даними.
- ✓ Stata – є також статистичною програмою для простого аналізу, дослідження, візуалізації та диференціювання даних.
- ✓ RStudio – це статистичне програмне забезпечення для виконання завдань аналізу даних, моделювання даних, статистичних обчислень та мови програмування.
- ✓ Maple – це програма для статистичного та математичного аналізу даних, призначена для обчислення гіпотез, злагодження та маніпулювання даними, їх оцінкою,

кореляцією та регресією, моделюванням, візуалізацією, розрахунком ймовірностей тощо.

✓ Gran – програмний засіб, призначений для графічного аналізу функцій, він надає можливість розв’язувати завдання, не знаючи відповідного аналітичного апарату, методів та формул, правил перетворення виразів тощо.

Ще одним програмним продуктом, простим у користуванні та доступним, є англomовний додаток Калькулятор Mathway. Він використовується для розв’язування задач з вищої математики, математичного аналізу, статистики, побудови графів тощо. За допомогою цього додатку можна організовувати будь-яку кількість студентів для навчання. Також, має мобільну версію та може бути встановлений за допомогою Play Market на смартфон. Важливою характеристикою цього інструменту, на наш погляд, є те, що розв’язування задачі здійснюється поетапно, видно всі кроки виконання завдання та кінцеву відповідь.

Більш ефективним продуктом для роботи зі складними математичними розрахунками є табличний процесор Ms Excel, який входить до пакету прикладних програм від Microsoft, або аналогічний до нього онлайн додаток від Google. Цю програму використовують для розв’язання складних математичних завдань, зокрема завдань з теорії ймовірностей та математичної статистики, статистики та економетрики» [2].

Також, використання електронних таблиць MS Excel дозволяє моделювати різноманітні варіанти і ситуації в процесі розв’язування завдань. Цей табличний процесор задовольняє професійні потреби бухгалтерів, підприємців, економістів, маркетингологів своєю доступністю, простотою у використанні і універсальністю.

Отже, зауважимо, що сучасні економісти повинні бути добре обізнаними у своїй професійній діяльності, вміти працювати з людьми, мати здібності організатора, бачити перспективу розвитку виробництва, використовувати сучасні цифрові технології у своїй професійній діяльності тощо. Ці якості студенти мають набути під час навчання у закладах вищої освіти. Тому, навчальний процес необхідно урізноманітнювати формами та методами активного навчання, що підвищують ефективність його знань, формують його як сучасного фахівця, нестандартно підходити до розв’язування фахових завдань, розвивають здатність генерувати ідеї тощо. А першочерговим завданням викладачів має бути постійне вдосконалення своїх навичок і вмінь, опанування сучасних методів навчання, розробка та впровадження дистанційних курсів навчання, досягати інновації у новітніх інформаційних технологіях та вміти їх застосовувати у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Шуневич Б.І. Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання. Інформаційні системи та мережі. 2009. Т.653. №1. С. 231-239.
2. Гарпуль О.З. Застосування інформаційних технологій для розв’язування задач статистики та теорії ймовірності. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / [редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін.]. Київ-Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2020. Вип. 58. С. 24-35.
3. Гуревич Р.С., Коношевський Л.Л., Коношевський О.Л., Люльчак С.Ю. Цифрова культура молодого покоління: як її формувати. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2024. Вип. 73. С. 14-29.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

З розвитком технологій дистанційне навчання стало невід'ємною складовою сучасної освіти. В умовах же воєнного стану в Україні дистанційне навчання є не лише зручною, але й часто єдиною можливою формою освіти [1].

Статистичні дисципліни, які відіграють ключову роль у багатьох галузях науки, також мали адаптуватися до нових умов. Викладання статистики дистанційно має як переваги, так і деякі особливості, які варто враховувати для забезпечення якісного навчального процесу.

Статистика часто базується на абстрактних концепціях і математичних обчисленнях, що ускладнює розуміння для студентів без достатньої підготовки. Проте в умовах дистанційного навчання взаємодія між викладачем і студентами дещо обмежена, а відсутність безпосереднього контакту між ними може знижувати ефективність зворотного зв'язку та ускладнювати пояснення складних тем. Крім того, не всі студенти мають доступ до стабільного інтернету чи сучасних комп'ютерів, що може стати серйозною перешкодою для ефективного навчання. У дистанційному форматі значна частина відповідальності за навчання лягає на студентів, що потребує високого рівня мотивації та самодисципліни.

Разом з цим, дистанційне викладання статистичних дисциплін має певні переваги, які пов'язані, перш за все, з більшою доступністю ресурсів. Так, дистанційне навчання надає можливість використовувати інтерактивні платформи, відеоуроки, симуляції та великі бази даних для практичних занять. Крім того, завдяки онлайн-інструментам можна адаптувати матеріал до потреб кожного студента, пропонуючи додаткові ресурси чи завдання. Безумовною перевагою дистанційного навчання є його гнучкість, яка полягає в тому, що студенти можуть навчатись у зручний для них час, що особливо важливо для тих, хто поєднує навчання з роботою.

Інструментами для дистанційного викладання статистики є такі онлайн-платформи, як Moodle, Google Classroom, Zoom тощо, які забезпечують зручну організацію занять, збереження матеріалів і взаємодію між учасниками процесу. Для аналізу даних можна використовувати таке програмне забезпечення, як R, Python, SPSS або Excel, що дозволяє студентам практикувати статистичні методи на реальних даних.

Отже, для ефективного викладання статистики онлайн необхідний чіткий розподіл матеріалу на модулі з конкретними цілями та завданнями, що допомагає студентам краще орієнтуватися в курсі. Задля регулярної взаємодії необхідна чітка організація консультацій, вебінарів і дискусій, що підвищує рівень залучення студентів. Для закріплення студентами теоретичних знань корисним є виконання завдань з аналізу реальних даних. Важливо забезпечити доступ до додаткових матеріалів і бути готовим допомагати студентам у випадку труднощів. Регулярні тести, домашні завдання і обговорення результатів сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Головне — це адаптація викладачів і студентів до нових умов і постійний пошук ефективних підходів до навчання.

Список використаних джерел:

1. Крупник І.Р., Бабатіна С.І., Крупник Г.А. Особливості ставлення здобувачів вищої освіти до дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том 91. № 5. С. 98-112. URL: <file:///C:/Users/Nick/Downloads/4853-5%5E%5E.pdf>.

Ван Чжо,
*здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

СОЦІАЛЬНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ АСПЕКТ ДИЗАЙНУ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Дизайн візуальної комунікації включає соціально-компетентісний аспект, бо створення його продукції та її реалізації залежить від рівня сформованості соціальної компетентності фахівців цієї сфери. У дослідженні визначаємо поняття «соціальна компетентність дизайнера візуальної комунікації» як здатність особистості взаємодіяти з різними соціальними групами з професійних питань, сприймати й розуміти потреби населення та його культурну приналежність, створювати візуальні контенти відповідно професійної етики та соціальним очікуванням.

У дослідженні Д. Гуляєвої [1] наголошено на тому, що професійна компетентність дизайнера містить соціально-комунікативну, спеціальну, персональну складові. Соціально-комунікаційній складовій належать знання, уміння комунікувати й взаємодіяти з населенням, громадськими інститутами, оволодівати прийомами міжособистісного спілкування та суспільної поведінки.

У наукових працях [1; 2] зазначаються знання, уміння і навички, особистісні якості дизайнерів, котрі допомагають їм реалізувати власний творчий потенціал. Це такі, як-от: емпатія, комунікаційні вміння й навички, критичне мислення, соціальна відповідальність, культурна обізнаність, здатність до співробітництва і партнерства.

У науковій праці А. Слівінської [2] знаходимо цікаві думки, котрі є дотичними до соціальної компетентності дизайнерів візуальної комунікації. Дизайнери, як зауважує вчена, не лише формують та змінюють середовище, але й змінюють саму людину, задовольняючи її потреби. Термін «моральне самообмеження» є доцільним у розумінні вибору способів подачі інформації, дотримання моралі й етики під час спілкування та відчуття гармонії між свободою прийняття рішень та оцінюванням їх іншою людиною. Планування й проектування ще не означає, що продукція дизайну буде визнаною та задовольнить очікування виробників. Цінною є думка авторки, суть якої полягає в розробці дизайнерами проєктів разом з працівниками мистецтва, психологами, правознавцями та з іншими фахівцями.

Соціально-компетентісний аспект дизайну візуальної комунікації є важливим у процесі створення візуальних матеріалів, тому що потрібно враховувати соціальні, культурні, етичні фактори впливу на свідомість людини, її запити. У кожної людини сформований естетичний смак, під впливом продукції дизайну візуальної комунікації він змінюється. Це зобов'язує дизайнерів візуальної комунікації бути відповідальними й чутливими до потреб людини, постійно вдосконалювати власний творчий потенціал.

Список використаних джерел:

1. Гуляєва Д. С. Професійні компетентності майбутніх дизайнерів. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVIII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2021. 364 с. С. 122–123.
2. Слівінська А. Ф. Етика дизайну. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 09 листопада 2023 р.). Київ : НАКККіМ, 2023. 275 с. С. 215– 16.

Ольвінська Ю. О.
завідувач кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна
Самотоєнкова О. В.
доцент кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ЗА ІНДИВІДУАЛЬНОЮ ТРАЄКТОРІЄЮ НАВЧАННЯ

Згідно сучасних вимог та потреб усі здобувачі вищої освіти мають можливість сформувати індивідуальну освітню траєкторію, тобто персональний шлях реалізації особистого та професійного потенціалу.

Нормативно-правовою основою навчання за індивідуальною освітньою траєкторією є Закон України «Про освіту», в якому зазначено: «Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план» [1].

Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які навчаються за індивідуальною освітньою траєкторією, потребують значних додаткових зусиль та додаткових витрат часу викладача.

Особливістю навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальною освітньою траєкторією є те, що вони повністю самостійно вивчають навчальний матеріал, виконують контрольні роботи, індивідуальні завдання, тестування тощо. Тому організація і керівництво самостійною роботою таких здобувачів вимагає від викладача особливого підходу.

Серед здобувачів вищої освіти за індивідуальною освітньою траєкторією є такі, хто знаходиться в місті та оформив індивідуальний графік навчання у зв'язку з тимчасовим працевлаштуванням. Такі здобувачі за можливістю іноді відвідують заняття і можуть безпосередньо звертатись до викладача з питань вивчення теоретичного матеріалу та виконання контрольних робіт та індивідуальних завдань. Особливої уваги потребують здобувачі, які знаходяться в інших регіонах України або закордоном, при цьому деякі з них одночасно навчаються у закордонних вищих навчальних закладах. Такі здобувачі мають можливість спілкуватись з викладачем тільки он-лайн і в них завжди виникає більше питань стосовно засвоєння матеріалу навчальної дисципліни та виконання контрольних та індивідуальних завдань.

При необхідності надання пояснень і консультацій таким здобувачам щодо виконання індивідуальних завдань або розбору помилок в контрольних роботах викладач найчастіше використовує систему ZOOM, день і час проведення консультації попередньо обговорюються зі здобувачами. В більшості випадків такі онлайн консультації на прохання здобувачів проводяться у другій половині дня. Особливості керівництва в таких випадках постає ще й в тому, що неможливо зібрати всіх таких здобувачів в один визначений час, тому що, хтось не може приєднатися до консультації за технічними або іншими причинами, інші знаходяться на різних етапах виконання роботи тощо. Тому консультації проводяться саме індивідуально з кожним здобувачем, що суттєво збільшує витрати часу викладача.

Умовою ефективної організації самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни є забезпечення всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними посібниками,

конспектами лекцій, методичними вказівками щодо самостійного вивчення дисципліни, пакетами проміжних та підсумкових тестів, контрольних робіт, індивідуальних завдань. Індивідуальні завдання повинні містити чіткі методичні вказівки щодо їх виконання з посиланням на відповідні розділи підручника або навчального посібника. Студентам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання [2].

Навчальний матеріал з дисципліни повинен бути викладений чітко і послідовно, кожен розділ слід супроводжувати методичними вказівками, в яких детально викладається, як працювати з матеріалом, чітко прописуються етапи його засвоєння. Прочитавши методичні вказівки, здобувач легко зможе приступити до роботи над цим розділом дисципліни в своєму темпі, організовувати навчання в будь-який зручний для нього час і регулювати на свій розсуд інтенсивність навчання. Методичні вказівки мають велике значення для самостійної роботи здобувачів. У них викладач надає допомогу студенту, направляючи його в потрібне русло.

Індивідуальна траєкторія навчання передбачає необхідність оптимального структурування навчального плану, правильного врахування трудомісткості різних видів самостійної роботи, таких як реферати, розрахункові та аналітичні завдання, курсові роботи тощо.

Досвід організації та контролю самостійної роботи здобувачів, які навчаються за індивідуальною траєкторією, показує, що не всі здобувачі своєчасно виконують контрольні та індивідуальні завдання. Частина здобувачів деякі види індивідуальних завдань не виконує, а є й такі, які наприкінці семестру не виконали жодного завдання.

Слід відмітити, що додержання терміну виконання і захисту індивідуальних завдань суттєво впливають на рейтинг здобувачів і підсумкову оцінку з дисципліни. Це підтверджують результати іспиту з дисципліни «Економічна статистика» здобувачів 24 та 34 груп ФЕУП у другому семестрі 2023/24 н. р.

У 24 групі ФЕУП за списком 17 студентів, з них за індивідуальним графіком навчаються 7 студентів або 41,2%. Повністю і своєчасно виконали всі необхідні завдання 4 студента або 57,1% від кількості тих, хто оформив індивідуальний графік. З цих 4-х студентів склали іспит з оцінкою «відмінно» 1 студент (25,0%), з оцінкою «добре» 3 студента (75,0%). 3 студента групи (42,9%) за індивідуальним графіком навчання не виконали жодного завдання і на іспит не з'явилися.

Дещо інша картина в 34 групі ФЕУП. За списком в групі 16 студентів, з яких 10 студентів (62,5%) навчаються за індивідуальним графіком. З цих 10-ти студентів виконали всі контрольні та індивідуальні завдання 9 студентів (90%). З цих 9-ти студентів за результатами іспиту отримали оцінку «відмінно» 6 студентів (66,7%), отримали оцінку «добре» 2 студента (22,2%), оцінку «задовільно» 1 студент (11,1%). Не виконав жодного завдання і не з'явився на іспит тільки 1 студент (10%). Наведені результати показують, що навчання за індивідуальною освітньою траєкторією дозволяє здобувачам вищої освіти отримувати якісні знання за умови серйозного підходу до самостійної роботи над навчальним матеріалом.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту», прийнятий 05.09.2017 р. Розділ 1, стаття 1, пункт 9. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення 23.01.2025)
2. Самотоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О. Особливості організації самостійної роботи студентів в умовах індивідуалізації навчання. Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференція «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса: ОНЕУ, 2020. – С. 236-238.

КЕЙСИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ФАХІВЦІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

Дослідження сучасних методик викладання у закладах вищої освіти, використання інноваційних моделей у науково-педагогічній діяльності та формування компетентностей у студентів вищої школи передбачає також використання кейсів.

З відкритих джерел інформації відомо, що Леонард Кейс у 1877 році відкрив школу прикладних наук у Клівленді (США). У 1947 році школа прикладних наук отримала назву: Кейсівський технологічний інститут, у 1992 році – Кейсівська школа інженерії.

Кейс – метод (вивчення ситуацій) започатковано у США. У 1910 році декан Гарвардської школи бізнесу (м. Бостон, США) Дін Донхем порадив викладачам ввести у навчальний процес, крім традиційних уроків, додаткові (у формі дискусії зі студентами). Перші збірники кейсів були опубліковані у 1925 році у Гарвардському університеті. Найбільш широко цей метод використовували при вивченні «економіки» та інших бізнес – наук. Пізніше кейс – метод почали використовувати при вивченні багатьох наук.

В Україні кейс – метод уперше було представлено у 1992 році. Категорія «кейс» має різні значення. Як одне із них: **кейс** – нестандартна, важко вирішувана ситуація. Характерним для кейс – методів, який називають методом ситуацій або методом навчання на конкретних прикладах є можливості його використання у STEM – освіті.

До ознак, що характеризують кейс – метод варто віднести наступне:

- для аналізу обираються реальні ситуації, зокрема економічні ситуації;
- учасникам групи студентів представляють запис обставин, чому саме ця ситуація виникла, яку необхідно вирішити;
- студенти отримують реальні статистичні дані для економічних розрахунків та необхідний інструментарій для вирішення поставленого завдання;
- група студентів не повинна мати надто велику кількість учасників, що працюють над вирішенням поставленого завдання тощо.

За змістом, STEAM – освіта включає наступне: - Science - природничі науки, - Technology - технології, - Engineering - технічну творчість, - Mathematics - математику.

STEAM –освіта студентів у сучасних умовах розвитку інноваційних технологій, полягає у тому, знання, які вони отримують, забезпечать їм кращі можливості у майбутній самореалізації, у придбанні ними важливих життєвих компетенцій, стануть запорукою підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки тощо.

Наукові дослідження категорії «STEAM – освіта» показали, що це: різноманітні та послідовні навчальні курси і програми, які дозволяють краще підготувати студентів до самостійного життя, до вибору професії та освіти, отримати нові та сучасні навички для адаптації в суспільстві.

Виявлено, що особливістю навчання студентів, у контексті STEAM – освіти, є наступне:

- використання нових інформаційних технологій в процесі навчання;
- посилення природного компоненту при вивченні теми;
- використання творчих і мистецьких дисциплін;
- практичне заняття формується навколо завдання, яке має виконати студент тощо.

Побудовані таким чином навчальні процеси у закладах освіти дозволяють учням отримати нові вміння, навички, знання, здатність критичного мислення тощо. Важливим є також те, що STEAM – освіта допоможе студентам приймати правильні рішення щодо

поставлених завдань, краще реалізувати свої можливості при участі у написанні проектів, мислити логічно, навчитися здобувати потрібну самоосвіту впродовж усього життя та ін.

STEM – освіта є основою здобуття студентами ще таких нових можливостей, а саме:

- за допомогою різних освітніх інструментів студенти мають кращі можливості розвивати свої інтелектуальні та творчі здібності;

- студенти удосконалюють власні розумово – пізнавальні якості та навчаються самостійно здобувати знання;

- студенти підвищують свої шанси бути більш конкурентоспроможними на ринку праці, набувають нові навички соціальної адаптації в суспільстві, підприємницькі навички тощо.

STEM – освіта: комплексний міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі природничі науки з технічних, інженерних і математичних дисциплін із проекцією на життя, де всі предмети взаємопов'язані й інтегровані в одне ціле [2]. Інститут модернізації змісту освіти пропонує, для ознайомлення, низку навчальних програм для практичної реалізації STEAM – освіти, інформує про засоби та обладнання для STEAM – освіти, відповідно прийнятої в Україні «Концепції розвитку STEAM – освіти до 2027 року» [3].

Окремо слід звернути на те, що при використанні кейсів, як одного з ефективних інструментів STEM – освіти, викладачі, як учасники навчальних процесів, також підвищують свої різносторонні можливості, індивідуальний і професійний розвиток, здобувають нові можливості отримати не лише теоретичні знання, а також навички їх використання у практичних життєвих ситуаціях. Наприклад, таке ситуаційне завдання, яке можна запропонувати студентам для вирішення: екологічні проблеми суспільства та як їх можна подолати? Молоді пропонується ознайомитися із вже існуючими пропозиціями з порятунку довкілля, з досвідом інших студентів та їх розробками, зокрема представленими на Форумі ДАВОС - 2024 та ін.

Як приклад кейсу для студентів, варто запропонувати обговорити ідею щодо створення власного бізнесу та розробити «канву бізнес – ідей». Забезпечення якості вищої освіти – питання різностороннє. Якість вищої освіти забезпечують різні складові: використання сучасних методик викладання; високий рівень науково-педагогічного персоналу, інформаційне забезпечення студентів і викладачів; діджиталізація систем та технологій навчання тощо. Саме тому, студентам варто навчатися вирішувати реальні ситуації, а також набувати навичок вирішувати деякі можливі майбутні проблеми, у т.ч. за допомогою кейс – методів системи STEM – освіти. Практичні навички, які отримують студенти під час навчання у вищій школі забезпечать їм вищий рівень конкурентоздатності на ринку праці, кращі можливості самореалізації себе як особистості.

У висновках слід зазначити наступне: соціальний та економічний добробут громадян України є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки, що передбачає також впровадження низки реформ у сфері освіти. Реформування освіти відбувається в різних напрямках і зокрема, за рахунок впровадження нових навчальних курсів для учнів та інформаційних технологій, підвищення рівня кваліфікації педагогічних працівників, створення кращих умов для учнів щодо розкриття власного потенціалу та підготовки до майбутнього самостійного життя, кращої адаптації в суспільстві, придбання нових можливостей при написанні проектів тощо.

Список використаних джерел:

1. Пустовойт Б., Кейс – технологія як один із сучасних методів викладання у закладах вищої освіти для формування компетентності майбутніх фахівців / Б. Пустовойт, І. Федяй – Наукові записки кафедри педагогіки. 2018. № 1 (43), С. 422- 430.

2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [http:// www. mon.gov.ua /](http://www.mon.gov.ua/)

3. Інститут модернізації змісту освіти.[Електронний ресурс.]–Режимдоступу: [http:// www.imzo. gov.ua /](http://www.imzo.gov.ua/)

Мошенський О. С.
*Доцент кафедри гуманітарних дисциплін та українознавства
Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків, Україна*

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

На початку 2000-х років в освітній політиці закладів вищої освіти (ЗВО) України сформувався чіткий тренд на скорочення кількості гуманітарних дисциплін у навчальних планах. Ця тенденція поступово посилювалася, і водночас зменшувався обсяг гуманітарних предметів, які залишалися. Особливо яскраво це проявилось у ставленні до філософських наук, викладачем яких, власне, є автор цих тез.

Спочатку з навчальних планів поступово почали зникати, за висловом одного з освітніх менеджерів, «другорядні» філософські дисципліни: етика, естетика, логіка, релігієзнавство. Сьогодні ці предмети рідко можна знайти навіть у програмах гуманітарних факультетів, не кажучи вже про технічні спеціальності. Наприклад, у навчальних планах для підготовки психологів релігієзнавство зустрічається вкрай рідко.

Класична психологія завжди приділяла значну увагу релігійному чиннику в формуванні та функціонуванні психологічної конституції людини. Проте нині, ймовірно, вважається, що знання релігійного комплексу не є важливим для професійної компетенції майбутнього психолога. Подібна ситуація склалася і з логікою. Вивчення «механіки» людського мислення, схоже, також не вважається необхідним для підготовки фахівців у цій сфері, хоча здоровий глузд і науковий підхід свідчать про протилежне. Водночас навчальні плани наповнені вузькоспеціалізованими дисциплінами, такими як зоопсихологія чи політична психологія. Хоча вони мають певну цінність, їх недостатньо для заміщення базових гуманітарних знань.

Така ситуація пояснюється домінуванням професіоналізації у вищій освіті, яка орієнтована на створення програм, насичених спеціалізованими курсами. Це має на меті сформувати уявлення про конкурентоспроможність і привабливість освітнього процесу, хоча часто така тактика має більше маркетинговий, ніж освітній характер.

Нерідко можна спостерігати, як викладачі, навіть маючи високий рівень експертизи в певній галузі, змушені викладати дисципліни, які є для них не зовсім профільними. Це позначається на якості освіти, адже студенти отримують знання, які не завжди відповідають сучасним стандартам підготовки фахівців. Такий підхід, на жаль, стає нормою.

Важливо зазначити, що гуманітарні дисципліни є фундаментом формування критичного мислення, моральних орієнтирів і розуміння культурної спадщини. Їх відсутність у навчальних планах звужує світогляд студентів, залишаючи їх із обмеженим арсеналом для аналізу складних соціальних і професійних проблем.

На жаль, суспільство сьогодні часто недооцінює значення гуманітарної освіти, сприймаючи її як щось факультативне чи навіть зайве. Це призводить до того, що випускники стають технократами, які, хоч і володіють спеціалізованими знаннями, але не здатні критично оцінювати ширший контекст свого професійного життя.

У той час, коли світ стикається зі складними глобальними викликами, такими як кліматичні зміни, соціальна нерівність чи етичні дилеми штучного інтелекту, лише міждисциплінарний підхід, що поєднує технічні знання з гуманітарним розумінням, здатен запропонувати ефективні рішення.

Повернення до збалансованого підходу, що передбачає інтеграцію гуманітарних дисциплін у освітньо-професійні програми, є необхідним. Це сприятиме формуванню всебічно розвинених особистостей, здатних критично осмислювати сучасні виклики та ефективно вирішувати складні професійні завдання.

Чернишова Л. В.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Обнявко О. В.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ВЕКТОРУ У ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «МАРКЕТИНГ ТА МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА» В УМОВАХ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ

Найбільш складна ситуація за всі роки незалежності в освітньому процесі закладів освіти України обумовлена тривалими військовими діями, значним скороченням кількості абітурієнтів, руйнуванням інфраструктури внаслідок ворожих атак та суттєвими перебоями з електро- та теплопостачання, значними змінами на ринку праці, необхідністю враховувати передовий досвід підготовки маркетологів та логістів, залучення практиків до викладання, використанні технологій дистанційного навчання, розширення внутрішньої та міжнародної академічної мобільності здобувачів освіти тощо.

В цих умовах одним із ключових векторів розвитку вищої освіти є студентоцентроване навчання, яке сприяє розвитку компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності. У межах освітньо-професійної програми (ОПП) «Маркетинг та міжнародна логістика» реалізація цього підходу є стратегічним завданням в підготовці фахівців, що володіють фундаментальними знаннями і практичними навичками роботи в маркетинговій діяльності та логістиці для суб'єктів різної спеціалізації та рівня, які функціонують на ринку із широким доступом до працевлаштування і подальшого навчання.

Студентоцентрований підхід докорінно змінює філософію і принципи організації освітнього процесу. На перший план виходить особистість здобувача вищої освіти як рівноправного, активного і відповідального партнера організації освітнього процесу; змінюється роль педагога, який має не транслювати знання, а формувати компетентності, бути фасилітатором, людиною культури і гуманістичних цінностей, провідником ідей верховенства права, законності, справедливості; залучення до формування освітніх програм і навчальних планів студентів, стейкхолдерів можуть визначати вектор майбутньої спеціалізації освітніх програм, вони ж у майбутньому найшвидше реагують на зміни в затребуваності професій та створенні нових [1, с. 311].

Створення умов для самостійної роботи студента, зацікавленість спеціальністю активізують пізнавальну діяльність, сприяють подальшому формуванню професійної спрямованості, а поєднання традиційних методів викладання з інноваційними методиками дозволяє підняти рівень викладання предмету, істотно підвищує інтерес до нього і значно поліпшує професійну підготовку студента до майбутньої професійної діяльності в умовах реформування системи охорони здоров'я [2, с. 190-191].

Студентоцентроване навчання стимулює розвиток методичного, організаційного та технологічного забезпечення, а також передбачає зміну ролі викладача, який перетворюється на систематизатора й коректора знань, керівника та куратора студентів у процесі засвоєння нової інформації [2, с. 190].

Поряд зі збереженням свого старого рольового статусу, викладач покликаний забезпечити значно більш високі рівні набуття тих чи інших компетентностей, більш високий рівень консультування та мотивації студентів у тому, що стосується критичного відбору інформації, їх джерел, організації адекватних навчальних ситуацій, ліквідації певних прогалин в знаннях [2, с. 190].

Таким чином, до основних особливостей студентоцентрованого навчання можна віднести: *гнучкість освітнього процесу* (індивідуальні освітні траєкторії та вибіркові дисципліни; акцентування на самостійну роботу; використання змішаних форм навчання; впровадження дуальної освіти та практикоорієнтованого навчання тощо); *використання інтерактивних методів навчання* (застосування кейс-методів та симуляційних бізнес-ігор; активне залучення студентів до командних проєктів та стартап-ініціатив; гейміфікація навчального процесу для підвищення мотивації тощо); *застосування цифрових технологій* (використання платформи Moodle, Google Classroom, Coursera та інших інструментів для дистанційного навчання; застосування технологій штучного інтелекту для персоналізації навчального процесу; використання алгоритмів Big Data та аналітики у викладанні маркетингових стратегій тощо); *розвиток soft skills* (навчання комунікації, лідерству та критичному мисленню; впровадження тренінгів із переговорів, командної роботи та емоційного інтелекту тощо); *співпраця з бізнесом* (спільні програми з компаніями у сфері маркетингу та логістики; гостьові лекції експертів із бізнесу тощо).

Серед 25 програмних результатів навчання (ПРН) ОПІ «Маркетинг та міжнародна логістика» переважна більшість орієнтована саме на студентоцентроване навчання, а саме: ПРН 2 «Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності»; ПРН 3 «Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері маркетингу»; ПРН 4 «Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію»; ПРН 5 «Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів»; ПРН 6 «Визначати функціональні області маркетингової діяльності ринкового суб'єкта та їх взаємозв'язки в системі управління, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність такої діяльності»; ПРН 7 «Використовувати цифрові інформаційні та комунікаційні технології, а також програмні продукти, необхідні для належного провадження маркетингової діяльності та практичного застосування маркетингового інструментарію»; ПРН 8 «Застосовувати інноваційні підходи щодо провадження маркетингової діяльності ринкового суб'єкта, гнучко адаптуватися до змін маркетингового середовища»; ПРН 9 «Оцінювати ризики провадження маркетингової діяльності, встановлювати рівень невизначеності маркетингового середовища при прийнятті управлінських рішень»; ПРН 11 «Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта»; ПРН 12 «Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним»; ПРН 13 «Відповідати за результати своєї діяльності, виявляти навички підприємницької та управлінської ініціативи»; ПРН 14 «Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані маркетингові рішення»; ПРН 15 «Діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних принципів маркетингу, поваги до культурного різноманіття та цінностей громадянського суспільства з дотриманням прав і свобод особистості»; ПРН 16 «Відповідати вимогам, які висуваються до сучасного маркетолога, підвищувати рівень особистої професійної підготовки»; ПРН 17 «Демонструвати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами, а також належного використання професійної термінології»; ПРН 18 «Демонструвати відповідальність у ставленні до моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства у професійній маркетинговій діяльності»; ПРН 19 «Знання щодо управління матеріальними та супутніми потоками в логістичних системах на мікро- і макрорівнях»; ПРН 20 «Вміння синхронізувати, координувати та інтегрувати логістичні процеси у функціональних областях логістики»; ПРН 21 «Знання щодо організації закупівель матеріальних ресурсів та збуту готової продукції»; ПРН 22 «Здійснювати логістичну підтримку виробничих та допоміжних процесів, а також управляти запасами,

транспортуванням і складуванням»; ПРН 23 «Організовувати ефективне логістичне обслуговування, визначати політику та стандарти надання логістичних послуг, оцінювати якість та оптимізувати рівень обслуговування клієнтів»; ПРН 24 «Визначати шляхи оптимізації товароруку на національному та міжнародному ринках, сукупність властивостей продукції, що обумовлюють її придатність задовольняти потреби споживачів та використовувати ці знання для організації безпечного зберігання та транспортування товарів»; ПРН 25 «Здатність застосовувати оптимізаційний фактор при постачанні товарів у міжнародному сполученні, обирати оптимальний вид транспорту у міжнародному сполученні».

Студентоцентроване навчання передбачає акцент на аналітичний та критичний підхід з боку здобувачів вищої освіти, важливу роль в якому має курс економічного аналізу. Вивчення економічного аналізу пов'язане з оволодіння методів проведення економічного аналізу за конкретними його напрямками; виявленням резервів діяльності бізнес-структур; вміння розробляти заходи з удосконалення діяльності підприємств за результатами проведеного аналізу, у тому числі в маркетинговій та логістичній діяльності. До того ж прийоми аналізу знань мають універсальний характер, а тому сфера їх використання є значно ширшою, ніж професійна діяльність економіста чи навіть безпосередньо аналітика [4, с. 182-183].

Зокрема, вивчення та проведення економічного аналізу безпосередньо впливають на досягнення ПРН 2 «Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності»; ПРН 4 «Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію»; ПРН 9 «Оцінювати ризики провадження маркетингової діяльності, встановлювати рівень невизначеності маркетингового середовища при прийнятті управлінських рішень».

Тому важливо, щоб студенти могли максимально використовувати можливості економічного аналізу в вивченні інших економічних дисциплін, аргументації висновків за результатами аналітичної роботи при виконанні рефератів, курсових робіт, кваліфікаційних робіт бакалаврів, у науковій роботі студентів, підготовці звітів з практики тощо. Важливо сформувати у здобувачів вищої освіти навичок самостійного мислення та аналізу, які є ключовими для майбутньої успішної кар'єри в практичній діяльності маркетологів та логістів.

Отже, реалізація студентоцентрованого вектору в процесі навчання бакалаврів ОПП) «Маркетинг та міжнародна логістика» є одним з основних важелів досягнення програмних результатів та розвитку ключових компетентностей, необхідних для успішної підготовки висококваліфікованих сучасних маркетологів, логістів, менеджерів, підприємців, ініціативних та здатних до швидкої адаптації в бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. Савіщенко В.М. Концепція реалізації студентоцентрованого підходу організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3 (118). С. 303-312. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10491/1/49.pdf>
2. Бойчук І., Козаченко Г. Реалізація студентоцентрованого навчання як сучасної парадигми освітнього процесу закладів вищої та фахової передвищої освіти. URL : <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/21.pdf>
3. Євдокимова Н.М. Модернізація змісту навчання через формування аналітичних і дослідницьких компетентностей сучасного фахівця. *Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 берез. 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 182-183.

Пінті А. В.
*викладач кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

МІСЦЕ ТРЕНІНГОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

Шлях до успішного професійного становлення здобувачів закладів вищої освіти залежить не лише від якості знань, отриманих на протязі їх теоретичної підготовки, а й від їх здатності ефективно застосовувати ці знання в складних умовах, що характеризуються невизначеністю, різноманітністю професійних завдань і розвитку інформаційних технологій. У сучасному світі, який стрімко розвивається, володіння навичками самоосвіти та самовдосконалення, здатність до критичного аналізу, командної роботи та встановлення професійних стосунків з клієнтами, партнерами чи підлеглими має вирішальне значення. Серед ключових трендів, що формують сьогодні вищу освіту, виділяють декілька пріоритетів: академічна мобільність, інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення якості, модернізація освітнього процесу через компетентнісний підхід, перехід до студентоцентрованого навчання, урізноманітнення навчальних форм і методів. Хоча існують різні напрями для вирішення цих проблем, однак більш ефективним підходом може бути змішана модель навчання, яка поєднує традиційні лекційні заняття з тренінговими заняттями [1].

У цьому випадку здобувачі отримають більш чітке розуміння діяльності, пов'язаної з обраною ними професією, отримають доступ до освітніх ресурсів і можливість практичного застосування у своїй майбутній кар'єрі. Разом із викладачем здобувачі відпрацьовуватимуть практичні навички, що стосуються їхньої майбутньої спеціальності, та закріплюватимуть знання, отримані під час лекцій та семінарів. Викладачі матимуть можливість швидко оцінити якість результатів навчання здобувачів (тобто рівень розвитку компетентності) та отримати миттєвий зворотний зв'язок щодо ефективності своїх методів навчання та практичної значущості їхніх курсів. Загалом використання тренінгових форм навчання потребує від викладачів певних навичок, оскільки вони повинні бути здатними розробляти та проводити тренінги або їх компоненти, одночасно сприяючи інтерактивній взаємодії між ними та здобувачами. У цьому контексті «тренінг» слід розглядати як форму освітньої діяльності, яка спрямована на вирішення кількох цілей, насамперед на розвиток як загальних, так і фахових компетентностей у здобувачів за допомогою студентоцентрованих інтерактивних підходів до викладання та навчання.

Існує три підходи до взаємодії викладача та здобувача: пасивний, активний та інтерактивний [2]. Пасивний підхід передбачає роль викладача як основного учасника, а здобувачі залишаються пасивними слухачами. Навпаки, активний метод передбачає взаємодію між викладачем і здобувачами під час занять, де студенти беруть на себе роль активних учасників. Щоб стимулювати навчальну діяльність і висвітлити базові знання та ідеї здобувачів, можна використовувати такі методи, як передача «мікрофона» (де один студент передає слово іншому) і «мозковий штурм» (колективне обговорення лекційного матеріалу). У той час як викладач бере на себе роль головної дійової особи в пасивному підході, активний метод створює таке середовище, в якому і викладач, і здобувачі мають рівні права. Інтерактивний метод навчання наголошує на розмові та діалозі, відрізняючись від активних методів тим, що сприяє ширшій взаємодії між здобувачами не лише з викладачем, а й один з одним.

Інтерактивні методи навчання можуть охоплювати кілька завдань, зокрема: а) навчити здобувачів тому, як самостійно шукати та аналізувати інформацію, створюючи відповідні рішення для різних ситуацій; б) сприяти командній роботі шляхом заохочення

поваги до різних думок і сприяння терпимості до альтернативних точок зору; в) навчити здобувачів формувати власні думки, які підтверджені та обґрунтовані конкретними фактами [3].

Отже, одним із ключових підходів до вдосконалення навчання студентів у сучасних закладах вищої освіти є інтерактивні методи навчання. Серед цих методів найбільш виділяється тренінг. На відміну від традиційних академічних лекцій, тренінг спрямований на застосування нових знань та їх практичне використання.

Інтеграція інтерактивних методів і застосування технології тренінгу, особливо з фінансових дисциплін, підвищить як знання, так і мотивацію серед здобувачів. Завдяки поєднанню лекцій та практичних тренінгів здобувачі матимуть можливість втілити свої бізнес-ідеї в життя. Включення тренінгу в освітній процес не тільки підвищує якість освіти, але й стимулює здобувачів до самостійної роботи.

Взаємозв'язок між теоретичними узагальненнями та практичним застосуванням є проблемою для кожної теоретичної та прикладної дисципліни. При цьому особливо відчутною стає значущість використання інтенсивних методів навчання поряд із традиційними, соціально-рольовими та поведінковими підходами. Інтегруючи ці методи в підготовку здобувачів, це дозволяє проводити тренінги після завершення теоретичного курсу навчання. Така підготовка дає змогу здобувачам закріпити та вдосконалити теоретичні знання та практичні навички, які вони отримали під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, які пропонує їх освітня програма [4].

За своєю природою тренінг служить каталізатором для навчання здобувачів, уможливаючи застосування фундаментальних принципів сучасних методологій навчання: вирішення проблем, послідовність, систематичність, акцент на попередньому досвіді, самостійне навчання, професійна орієнтація та зворотній зв'язок. Тренінг складається з основних етапів, і успішне завершення цих етапів гарантує розвиток навичок, необхідних здобувачам для виконання спеціалізованих функцій, які виконуються фінансовими спеціалістами в різних сферах.

Практика показує, що тренінгові заняття сприяють повній презентації змісту курсу та залучають здобувачів до навчального процесу, зрештою підвищуючи якість їхніх знань. Цей досвід закладає основу для розуміння природи майбутньої практичної роботи та дозволяє здобувачам більш ефективно орієнтуватися в подальшій професійній освіті.

Список використаних джерел:

1. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / М. В. Афанасьєв, Г. А. Полякова, Н. Ф. Романова та ін. ; за заг. ред. професора М. В. Афанасьєва. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21071/1/2018%20-%20Афанасьєв%20Н%20В.pdf>
2. Тараненко Г. Г., Поправко О. В. Імплементація тренінгових технологій в освітній процес закладу вищої освіти як умова особистісного та професійного зростання майбутнього фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 74, Т. 3. 2021. С. 153-158. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/74/part_3/31.pdf
3. Похилюк О. Особливості тренінгових технологій виховання лідерських якостей майбутніх спеціалістів освітньої галузі. *Молодий вчений*. № 1.1 (113.1) 2023. С.69-74. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-113.1-17>
4. Бондарєва Л.І. Навчальний тренінг як ефективна система професійної адаптації у вищій школі. *Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку*. 2020. с. 312-318. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36741/Bondarieva.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Дані про індикатори екологічного та соціального впливу, а також схвалені управлінські рішення в контексті реалізації концепції сталого розвитку постійно обговорюються в професійних та наукових колах. Існують різні рейтингові системи й показники, що обираються університетами та підприємствами для звітування про досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР) і складання звітності із сталого розвитку. Для спеціальності 071 даний аспект має принципове значення, оскільки в освітніх програмах підготовки здобувачів необхідно передбачити навчальні дисципліни, що, з одного боку, задовольнятимуть ЦСР-індикаторам університету, а, з іншого, – враховуватимуть нормативно-правові документи Європейських стандартів звітності із сталого розвитку, тобто бухгалтерсько-аудиторські регламенти. Розглянемо це детальніше.

Запроваджений з 2023 року QS World University Rankings: Sustainability дозволяє оцінити внесок університету в напрямі досягнення Цілей сталого розвитку ООН та має значення для залучення здобувачів і формування позитивного іміджу ЗВО. Набір ключових ЦСР-індикаторів цього рейтингу дозволяє ранжувати ЗВО з урахуванням здатності долати світові виклики щодо екології, соціальної сфери та управління, при цьому використовуються:

- *категорія «Вплив на навколишнє середовище (Environmental impact)»* враховує показники *екологічної освіти* (EE1 – Академічна репутація в галузі наук про Землю та навколишнє середовище; EE2 – Вплив випускників на екологічну стійкість – громадський і третій сектор; EE3 – Курси з кліматології та/або сталого розвитку); *екологічні дослідження* (**ER1 – Вплив досліджень на досягнення ЦСР щодо сталих досліджень**; ER2 – Національна статистика зі сталого розвитку; ER3 – Дослідницький центр з акцентом на екологічну стійкість; ER4 – Цитати з політики (екологія)); *екологічну стійкість* (ES1 – Вплив випускників на інновації; ES2 – Член офіційно визнаної групи сталого розвитку; ES3 – Зобов'язання щодо зміни клімату (сприйняття персоналом); ES4 – Загальнодоступна стратегія або політика щодо сталих закупівель та інвестицій; ES5 – Студентське товариство, орієнтоване на екологічну стійкість; ES6 – Чисте нульове зобов'язання; ES7 – Ефективність викидів; ES8 – Відновлювані джерела енергії, що генеруються на місці; ES9 – Прогрес на шляху до мети; ES10 – Політика щодо кліматичної стратегії);

- *категорія «Соціальний вплив (Social impact)»* включає показники *працевлаштування та можливостей* (EO1 – Репутація роботодавця; **EO2 – Вплив досліджень на досягнення ЦСР щодо працевлаштування та можливостей**; EO4 – Національна статистика зайнятості та можливостей; EO5 – Партнерство з промисловістю; EO6 – Задоволеність навичками); *рівності* (**EQ1 – Вплив досліджень на досягнення ЦСР щодо рівності**; EQ2 – Співвідношення студентів за статтю; EQ3 – Гендерне співвідношення викладачів на факультеті; EQ4 – Співвідношення жінок на керівних посадах; EQ5 – Політика рівності, різноманітності та інклюзії; EQ6 – Академічна рівність (погляд персоналу); EQ7 – Підтримка осіб з особливими освітніми потребами; EQ8 – Національна статистика з питань рівності); *здоров'я та благополуччя* (**HW1 – Вплив досліджень на досягнення ЦСР щодо здоров'я та благополуччя**; HW2 – Медичне обслуговування на кампусі; HW3 – Національна статистика з питань здоров'я та добробуту); *впливу освіти* (**IE1 – Вплив досліджень на досягнення ЦСР в освіті**; IE2 – Академічна репутація впливу на освіту; IE3 – Вплив випускників на освіту; IE4 – Індекс академічної свободи; IE5 – Національна статистика з питань впливу на освіту); *обміну знаннями* (KE1 – Обмін знаннями: прогрес/поширення; KE2 – Інформаційно-роз'яснювальна робота та залучення громадськості; KE3 – Сприйняття персоналом; KE4 – Політичні цитати (соціальні));

• категорія «Управління (Governance)» визначається даними про *ефективне управління* (GG1 – Етична культура; GG2 – Публікація у відкритому доступі; GG3 – Відданий персонал/команда зі сталого розвитку; GG4 – Прозора фінансова звітність; GG5 – Студентське самоврядування; GG6 – Студентське представництво в управлінні; GG7 – Оприлюднені протоколи засідань керівництва; GG8 – Національний підписант Хартії ООН проти катувань; GG9 – Сприйняття співробітниками; GG10 – Цитування політики (управління)) [1].

У трійці університетів, за даними QS World University Rankings: Sustainability 2025, знаходяться заклади Канади, країн Європи та США. Перше місце посідає University of Toronto; на другому – ETH Zurich (Swiss Federal Institute of Technology, Zürich, Switzerland); на третьому – Lund University, Sweden і University of California, Berkeley (UCB) [1].

Українські ЗВО лише долучаються до цього процесу. У 2023 році жодного національного закладу не представлено в рейтингу; у 2024 році – 8 ЗВО (НУ «Львівська політехніка»; Сумський державний університет; ХНУ імені В. Н. Каразіна; НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; ЛНУ імені Івана Франка; КНУ імені Тараса Шевченка; НТУ «Харківський політехнічний інститут»; Харківський національний університет радіоелектроніки); у 2025 році – 17 ЗВО (НУ «Львівська політехніка»; Сумський державний університет; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; Львівський національний університет імені Івана Франка; НТУ «Харківський політехнічний інститут»; КНУ імені Тараса Шевченка; НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Харківський національний університет радіоелектроніки; Київський національний університет технологій та дизайну; МАУП; Сумський національний аграрний університет; Дніпровський технологічний університет; Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського; КНЕУ імені Вадима Гетьмана; Національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича; ДУ «Житомирська політехніка») [1].

Станом на 10.12.2024 року до рейтингу включено ЗВО з економічної освіти – КНЕУ імені Вадима Гетьмана; щодо спеціальності 071 кількість ЗВО значно більша. Для входження до рейтингу заклад повинен відповідати вимогам з одного або щодо всіх рейтингів: QS World University Rankings, QS Rankings by Region або QS Rankings by Subject; мати ненульовий бал за індикатором **ER1 «Вплив досліджень на досягнення ЦСР щодо сталих досліджень» (виділено нами)** категорії «Вплив на навколишнє середовище», а також ненульовий бал принаймні за 2 із 4 дослідницьких показників ЦСР в категорії «Соціальний вплив» – індикатори **EO2, EQ1, HW1, IE1** [1]. Вважаємо, що це є досяжною перспективою для ОНЕУ.

У контексті спеціальності 071 при формуванні показників необхідно врахувати вимоги розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку» від 18.10.2024 року № 1015-р (далі – Стратегія) [2]. Так, в Операційному плані реалізації Стратегії вже на грудень 2026 року заплановано організацію навчання спеціалістів з питань застосування Європейських стандартів звітності із сталого розвитку (ESRS). Долучитися до затвердження програми професійної підготовки і постійного удосконалення знань спеціалістів щодо формування звітності із сталого розвитку згідно з Європейськими стандартами ESRS також повинно МОН України. Програма має бути визнаною на національному та міжнародному рівнях. Координатором обрано МФУ, якому, до 01 квітня, необхідно готувати та подавати КМУ щорічний звіт про хід реалізації Стратегії [2]. На сайті МФУ вже додано вкладку «Звітування із сталого розвитку», яка містить нормативно-правові документи та технічні публікації [3] корисні для бухгалтерів та аудиторів.

Отже, подальший вектор руху в напрямі навчання за спеціальністю 071 визначено. Відповідні тенденції змушують заклади освіти, що підпорядковано МОН України, долучитися до розробки нацпрограми, а також оперативно відреагувати й переглянути наявні ОП з метою включення до них навчальних дисциплін, які забезпечуватимуть формування необхідних сучасним фахівцям компетентностей в контексті реалізації концепції сталого розвитку.

У професійних організаціях вже проводиться відповідна підготовка. Так, ACCA видає диплом Professional Diploma in Sustainability (ProDipSust). Під час складання іспиту

АССА здобувачі мають продемонструвати навички щодо: чинної нормативно-правової бази, розуміння концепції стійкості, її важливості; дотримання етичних принципів і особливостей застосування етичних рекомендацій в сфері сталого розвитку; проведення аналізу бізнес-рішень, ключових ризиків і продуктивності з точки зору концепції сталого розвитку; оцінки ролі інформаційних систем у наданні даних і звітності, пов'язаних зі стійкістю; підготовки та аналізу звітів про сталий розвиток, пояснення взаємодії між системами звітності про сталий розвиток і впливом сталого розвитку на фінансову звітність підприємства [4] тощо.

Вважаємо, що відпрацювання відповідних навичок варто врахувати під час навчання здобувачів за спеціальністю 071 в ОНЕУ. Хотілося б відзначити, що на етапі підготовки звітності із сталого розвитку необхідно долучати не лише бухгалтерів, а й співробітників, що мають відношення до формування еколого-соціальних показників та персонал, який ухвалює управлінські рішення щодо сталого розвитку та обізнаний на перспективах розвитку підприємства. Зважаючи на це, необхідно ввести:

- для здобувачів бакалаврського рівня спеціальності 071 окремі теми з питаннями стосовно сталого розвитку в межах навчальних дисциплін «Менеджмент», «Фінансовий облік-1», «Фінансовий облік-2», «Управлінський облік», «Статистика», «Звітність підприємств», «Організація і методика економічного аналізу» тощо;

- для здобувачів магістратури інших спеціальностей навчальну дисципліну «Звітність із сталого розвитку», що викладатиметься кафедрою бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту;

- для здобувачів магістратури спеціальності 071 в 2 семестрі 1 року навчання міжкафедральний тренінг «Звітність із сталого розвитку», де викладачі кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту спільно з кафедрами управління персоналом і економіки праці, менеджменту організацій, статистики та математичних методів в економіці будуть відпрацьовувати необхідні навички формування звітності із сталого розвитку згідно з Європейськими стандартами ESRS на базі конкретного суб'єкта господарювання.

Це дозволить здобувачам:

- збирати, оцінювати та аналізувати нефінансові дані для формування релевантної інформації в цілях прийняття управлінських рішень різними групами стейкхолдерів;

- застосовувати сучасні спеціальні програмні продукти, в тому числі для дистанційної роботи, під час обговорення та заповнення звіту;

- правильно налагодити процес комунікації між різними фахівцями на етапі формування індикаторів нефінансового звіту;

- дотримуватися етичних норм у сфері сталого розвитку;

- підготувати нефінансовий звіт згідно з Європейськими стандартами ESRS тощо.

На нашу думку, ОНЕУ необхідно долучатися до рейтингування про досягнення Цілей сталого розвитку ООН; для здобувачів спеціальності 071 та інших спеціальностей передбачити включення до ОП навчальних дисциплін з урахуванням вимог Стратегії.

Список використаних джерел:

1. QS World University Rankings: Sustainability 2025 / Сайт www.topuniversities.com. URL: <https://www.topuniversities.com/sustainability-rankings> (дата звернення: 29.01.2025).

2. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку: Розпорядження КМУ від 18.10.2024 р. № 1015-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.01.2025).

3. Бухгалтерський облік та аудиторська діяльність – Звітування із сталого розвитку / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/sustainability_reporting-806 (дата звернення: 29.01.2025).

4. Syllabus and study guide Professional diploma in sustainability (ProDipSust) / Сайт www.accaglobal.com. URL: <https://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-students/ProDipSust/Studyguide/ProDipSust%20M25-J25%20syllabus%20and%20study%20guide.pdf> (дата звернення: 29.01.2025).

ІНТЕГРАЦІЯ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ КУРСІВ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сучасна система вищої освіти потребує інтеграції практико-орієнтованих курсів для досягнення високого рівня професійної підготовки студентів. В умовах стрімкого розвитку індустрії гостинності, цифрових технологій та підприємництва важливо, щоб освітні програми відповідали актуальним вимогам ринку праці.

Починаючи з серпня 2024 року Одеський національний економічний університет (ОНЕУ) бере активну участь у впровадженні навчально-соціального проєкту RapidSkills, який реалізується за ініціативи Національної туристичної організації України (НТОУ) за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України». Даний проєкт є важливою складовою інтеграції дуальної вищої освіти, оскільки спрямований на забезпечення тісної взаємодії між університетом і ринком праці.

RapidSkills являє собою інтенсивні курси безкоштовного навчання для широкої аудиторії, зокрема для осіб, які прагнуть змінити професію, розвинути професійні навички або підвищити кваліфікацію. Основною метою проєкту є підготовка кваліфікованих кадрів для ринку праці, який зазнає дефіциту персоналу в умовах воєнного стану. Реалізація RapidSkills сприяє зменшенню безробіття шляхом швидкої адаптації слухачів до вимог критичних секторів економіки.

У рамках проєкту RapidSkills в ОНЕУ організовано навчання за такими напрямками:

Таблиця 1

Перелік напрямів перекваліфікації на курсах RapidSkills

Назва напрямку	Назва курсів	Спеціальності, яким навчають
Сервісні процеси у галузі HoReCa	Курс А1: Сервісні процеси у галузі гостинності	адміністратор рецепції, менеджер із бронювання, нічний аудитор, офіціант ресторану тощо
	Курс А2: Клінінгові процеси в готелях	аудитор клінінгу, покоївка службових приміщень
Харчове виробництво	Курс В1: Пекарство та кондитерство	пекар, кондитер, формувальник тіста
	Курс В2: Гастрономія	кухар гарячого та холодного цеху, кухар закладів освіти
Рітейл	Курс С1: Електронна торгівля	адміністратор інтернет-магазину, контент-менеджер, SMM-менеджер
	Курс С2: Фахівці в торгівлі	адміністратор залу, продавець-консультант, касир

Джерело: власна розробка авторів

Крім того, у програмі ОП «Економіка та організація готельно-ресторанної справи» передбачені практико-орієнтовні ОК, такі як «Ревеню менеджмент в готельному та ресторанному бізнесі», «Кавовий стартап», «Організація підприємницької діяльності в туризмі та готельно-ресторанному господарстві», «Інтернет-маркетинг у туризмі та ГРБ», «Основи бізнесу», «Методи ефективних продаж», «Організація барної справи», «Управління конфліктами», сприяють формуванню компетенцій, необхідних для успішної кар'єри у сфері туризму та HoReCa.

Кожна з перерахованих ОК розроблена у співпраці з провідними підприємствами-партнерами кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Наприклад, завдяки співпраці з готелем «Palace Del Mar», студенти ОК «Ревеню менеджмент в готельному та ресторанному бізнесі» мають можливість працювати з реальними кейсами управління доходами, прогнозуванням та ціноутворенням.

ОК «Організація підприємницької діяльності в туризмі та готельно-ресторанному господарстві» готує студентів до відкриття власного бізнесу, розробки документації, необхідної для відкриття підприємств та реалізації стартапів. Участь у навчальному процесі представників ТОВ «Селезньов тур», ТОВ «Моцарт Готель», ТОВ «Маестро Хотелс Менеджмент», готельним оператором Business Regency Group, ТОВ «Сінерджі Груп» дозволяє майбутнім підприємцям отримати практичні знання щодо функціонування туристичних і готельно-ресторанних підприємств.

ОК «Інтернет-маркетинг у туризмі та ГРБ» розкриває сучасні методи цифрової реклами та просування готельного й туристичного бізнесу. Підприємства ТОВ «Ікс О Мережа турагенцій» та кейтеринг Георгійович Graf-In залучаються до викладання кейсів з digital-маркетингу та SMM.

ОК «Методи ефективних продаж» розроблено у партнерстві з ТОВ «Сільпо-Фуд», що дає можливість студентам вивчити сучасні техніки продажів, CRM-системи, поведінкову аналітику клієнтів.

Унікальна ОК «Кавовий стартап» реалізується спільно з ФОП Дикий Павло Дмитрович «Смажимо каву в Одесі», що дозволяє студентам не лише навчитися готувати каву, а й отримати знання про управління кав'ярнею та розвиток власного бренду. Аналогічно, курс «Організація барної справи» за підтримки «Смажимо каву в Одесі» формує ключові компетенції у сфері міксології та барного менеджменту.

ОК «Управління конфліктами» розглядає методи врегулювання конфліктних ситуацій у сервісній індустрії. Взаємодія студентів із професіоналами ТОВ «Рібас Хотелс Груп» дозволяє засвоїти реальні кейси та стратегії конфліктології.

Інтеграція практико-орієнтованих курсів у навчальний процес сприяє:

- Підготовці конкурентоспроможних випускників, які володіють сучасними навичками та знаннями.
- Зміцненню партнерства між університетом та підприємствами індустрії гостинності, що покращує можливості працевлаштування студентів.
- Формуванню підприємницьких компетенцій, необхідних для розвитку власного бізнесу.

Таким чином, залучення бізнес-партнерів до освітнього процесу значно підвищує ефективність навчання, наближуючи його до реальних вимог ринку праці. Практико-орієнтовані курси в ОНЕУ є ключовим інструментом підготовки висококваліфікованих фахівців для сфери туризму та гостинності.

Список використаних джерел:

1. Шикіна О.В., Нижниченко Я.Є., Ремігайло І.Ю. (2024) Організаційно-економічні засади дослідження процесу кооперації у сфері туризму. Економіка та суспільство, (69). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-39> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5128>
2. Шикіна, О. (2023). Корпоративна освіта як ознака інтеграційних процесів у готельних мережах. Економіка та суспільство, (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-123>
3. Шикіна О.В., Дикий П.Д. (2024) Тенденції розвитку кавового бізнесу. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: В.В. Коваленко (голов. ред.). (ISSN 2409-9260). Одеса: Одеський національний економічний університет. 2024. № 12 (325). С. 124-130

Вєтрова І. М.,
професор кафедри практики англійської мови та методики викладання
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна
Потопчук С. С.,
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

АВТОНОМІЯ В ОНЛАЙН-НАВЧАННІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Криза, спричинена пандемією COVID-19, поставила нагальну вимогу адаптувати очне навчання до дистанційного та переосмислити методи викладання. Українська освіта зазнала подвійного удару: переживши умови пандемії, продовжує виносити наслідки російсько-української війни, коли викладачі та здобувачі вищої освіти, ті, кому вдалося отримати можливість навчатися, мають долати низку перешкод. Онлайн-навчання в таких надзвичайних ситуаціях відіграє рятівну роль у забезпеченні безперервності навчання в особливих умовах. Важливим у цьому випадку є розвиток автономії студента, що сприяє ефективності навчання. Інтернет може послужити переходу від педагогічної моделі, заснованої на гетерономії, до моделі, заснованої на автономії, в якій всі рішення щодо навчання є відповідальністю учня. Формування сучасних студентів в умовах цифрової епохи та усвідомлення важливості навчання упродовж усього життя також вимагає високого рівня автономії. Актуальність нашої розвідки зумовлена тим, що дистанційне навчання набуває все більшого поширення в Україні, а розробка питань педагогічного супроводу такої форми вищої освіти, зокрема проблем формування та організації автономії студентів у ЗВО, ще потребує подальшого розвитку та вдосконалення.

Для нашого дослідження чітко з'ясуємо термінологічний апарат, адже важливо розмежувати дистанційне та онлайн-навчання. Згідно Положення [1], під дистанційним навчанням розуміється «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій». Щодо терміну *онлайн* (онлайн-навчання, навчання в режимі онлайн), ми суголосні з Назаренко Г. [2], яка зазначає, що він співвідноситься із синхронним режимом взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо). Це використання комп'ютерних технологій у реальному часі (вебінар, відеоконференція, онлайн-семінар, онлайн-урок, онлайн-заняття тощо). Автономія в основному стосується свободи учнів брати на себе відповідальність за власне навчання, планувати, реалізовувати та оцінювати його. Крім того, автономія учня – це не вроджена, а особистісна риса, яка розвивається і вдосконалюється.

Існує багато способів сприяння автономії в онлайн вищій освіті, які загалом збігаються з методами, визначеними у традиційному контексті: це навчання у спільноті або взаємонавчання, залучення в діалог, експертне оцінювання, рефлексія навчання, узгоджені навчальні заходи та самооцінювання. Відмінність лише в тому, що у контексті онлайн-програми кожен метод має особливі якості та виміри, які стали можливими завдяки технологіям. Таким чином, фактори, що сприяють автономії онлайн, можуть бути в принципі подібними до тих, що існують в очному середовищі вищої освіти, але вони також відрізняються унікальною роллю технологій у формуванні конкретних аспектів цих факторів в онлайн-навчанні. Якщо порівнювати дистанційне навчання (заочний метод) з онлайн, можна припустити, що взаємодія між викладачем та

студентом впродовж онлайн-занять є більш діалоговою та менш структурованою. Притаманний при цьому інтерактивний режим "викладач-медіа-студенти" кардинально змінює традиційну роль викладачів як основного джерела знань, прогресивно посилюючи їхню функцію організатора навчального середовища, змістивши акцент у навчанні:

- з "викладання" на "керівництво";
- з "результату" на "процес";
- зі "знання" на "здатність".

Відносини між викладачами як постачальниками знань і студентами як об'єктами навчання змінюються від традиційної односторонньої комунікації до інтерактивної комунікації. Нове інформаційно-освітнє середовище значно розширює можливості викладачів та оптимізує управлінські процеси, формує в учнів технологічні компетентності, які є ключовими для нашого століття.

В онлайн-навчанні автономія є одним із важливих чинників академічного успіху, а усвідомлення учнями своїх здібностей може впливати на успішність. Відповідно, актуальним завданням вищої школи постає навчання студента ініціювати та керувати своєю освітою та оволодівати комплексом умінь та навичок методологічного характеру.

Отже, вищезгадані ідеї дають змогу зробити висновок, що зв'язок між онлайн-освітою та автономією студента є динамічним і взаємозалежним процесом, в якому, з одного боку, онлайн-навчання розглядається як інструмент для стимуляції автономії у процесі навчання, з іншого – можливості, які впродовж онлайн-навчання надають цифрові технології є зовнішньою передумовою для розвитку автономії. Розвиток автономії в онлайн-навчанні надає перспективу для формування персоналізованого навчального досвіду, розвиває у студентів навички критичного мислення, сприяє їх саморегуляції та мотивації в освіті, забезпечує сприятливі можливості для спільного навчання. Мультимедійний характер навчальних матеріалів та їх доступність сприяють саморегуляції студентів у здобуванні знань, вихованні відповідальності та мотивації. Для реалізації автономії студента існує ряд стримуючих факторів: несформовані навички цифрової грамотності як у викладача, так і у студента; нестача професійного керівництва і підтримки з боку викладача тим студентам, яким складно орієнтуватися в самостійному навчанні онлайн-середовища. Хоча автономія підвищує зацікавленість та мотивацію у багатьох студентів, при неналежному керівництві з боку викладача виникає загроза піддатися інформаційному перевантаженню, що призведе до відсторонення та відсутності належної рефлексії у студента.

Список використаних джерел:

1. Положення про дистанційне навчання Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]: наказ М-ва освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466 : [станом на 14.07.2015 р.] //Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – [Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>].

2. Назаренко, Г. Онлайн-навчання та офлайн навчання: вживаємо запозичені терміни правильно [Режим доступу на: http://oipopp.ed-sp.net/public/attached_files/about_terms.pdf (Дата звернення 29 листопада 2024)]

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

У сучасному суспільстві набуває популярності така сфера професійної діяльності, як соціальна робота. Сучасні соціальні умови демонструють явне загострення різноманітних соціальних проблем, які виникають не лише через економічні реформи, але й через руйнування ціннісних основ. Ситуація в нашій країні призвела до зростання кількості осіб, які потребують соціальної допомоги. Це зумовило потребу в спеціалістах з соціальної роботи, які базують власну професійну діяльність на принципах гуманізму, справедливості та толерантності. Особливості професійної соціальної роботи, що виникають внаслідок щоденної ймовірності екстремальних ситуацій, вимагають від соціального працівника наявності глибоких емоційних і особистісних регуляторів власної поведінки та діяльності.

У соціальній області зріс інтерес не лише до розвитку теорії та практики соціальної роботи, а й до особистості спеціаліста, який працює в даній сфері, його характеристик та особливостей. У цьому контексті стають особливо важливими питання професійної підготовки майбутніх працівників соціальної роботи: аспекти професійної соціалізації, формування професійної ідентичності, а також розвиток у здобувачів компетенції та готовності до професійної діяльності в умовах сучасної економіки.

Розвиток соціальної роботи як вузівського напрямку закладає нові освітні та науково-дослідницькі традиції і є простором для діалогу освіти, суспільства і людини.

Аналіз кадрової ситуації в соціальній сфері свідчить про недостатню ефективність процесу професійної соціалізації. Це залежить від багатьох чинників – неадекватних фінансових ресурсів на різних рівнях влади, що негативно впливають на якість послуг і мотивацію кадрового складу; недосконалості фахової підготовки майбутніх спеціалістів; відсутності відпрацьованих державних механізмів соціального замовлення на підготовку спеціалістів, працевлаштування та адаптацію в професії.

Для формування нових поколінь службовців соціальної сфери важливого значення набувають питання результативності формування професійної мотивації. У процесі фахової підготовки фахівців соціальної роботи мають бути не тільки здобуті різнобічні знання, а й сформовані вміння та навички, які давали б змогу випускникам вищих закладів освіти швидко включатися в професійну діяльність і успішно нею займатися.

Сучасні дослідження мотиваційної сфери здобувачів вирізняються різноспрямованістю підходів і концепцій. Водночас здобуття освіти у сфері соціальної роботи має унікальну специфіку, оскільки висуває підвищені вимоги до особистості майбутнього фахівця. Однією з наріжних професійно важливих якостей фахівця із соціальної роботи є гармонійна система професійних мотивів, що передбачає переважання соціальних, альтруїстичних і моральних орієнтирів. Унаслідок відсутності попередньої психологічної діагностики під час вступу на спеціальність «соціальна робота» значна частина здобувачів не має достатнього рівня навчальної мотивації, гармонійного мотиваційного профілю, що ставить завдання розвитку мотиваційного компонента готовності до професійної самореалізації студентів.

Мотивація здобувачів – одна з найскладніших проблем сьогодення. Особливо гостро це стосується здобувачів, які навчаються на спеціальності «Соціальна робота». Обумовлено це цілою низкою причин. Почнемо зі стереотипного уявлення громадськості про соціальну роботу як професійну діяльність, а деколи й самі здобувачі не мають чіткого уявлення, якого рівня спеціалістів із них готують і в чому полягає їхня місія. На основі місії визначаються цілі, а цілі, своєю чергою, – це найважливіший елемент мотивації, тому що мотивація –

процеси, що визначають рух до поставленої мети. Отже, за відсутності мети мотивація дорівнює нулю або ж іде підміна професійних мотивів на хибні «отримаю диплом, особливо не напружуючись, а там будь що буде».

Розвиток професійної мотивації у здобувачів – майбутніх фахівців соціальної роботи будується на визначенні її оптимуму, який необхідний під час освоєння та реалізації майбутньої професійної діяльності. Як критерії визначення оптимуму мотивації досягнення виступають: ступінь задоволеності професійною діяльністю фахівцями соціальної роботи, рівень успішності здобувачів, які навчаються за спеціальністю «Соціальна робота», адекватність рівня домагань і самооцінки особистості, вираженість суб'єктивного контролю, ступінь вираженості мотивів досягнення успіху та уникнення невдачі.

Модель розвитку професійної мотивації у здобувачів – майбутніх фахівців соціальної роботи включає такі елементи:

- когнітивний блок (відповідає когнітивному критерію розвитку мотивації досягнення; показники розвитку – система уявлень про досягнення успіху та про успішність професійної діяльності);
- емоційно-оцінювальний блок (відповідає емоційно-оцінювальному критерію розвитку; показники – рівень домагань і самооцінка особистості);
- атрибутивний блок (відповідає атрибутивному критерію розвитку; показники – інтернальність та екстернальність локусу контролю);
- поведінковий блок (відповідає поведінковому критерію розвитку; показники – рівень успішності здобувачів, активність життєвої позиції, стратегії поведінки, яким надається перевага);
- мотиваційні тенденції особистості (відповідають мотиваційному критерію розвитку; показники – мотив досягнення успіху та мотив уникнення невдачі);
- актуалізацію цінностей професійної діяльності фахівця соціальної роботи;
- умови реалізації створеного у здобувачів потенціалу мотивації досягнення та взаємопов'язаних із нею характеристик особистості в процесі професійної освіти.

Результат процесу мотивації – це сума різних чинників. До них належать:

- 1) бажання працювати (внутрішнє спонукання, яке може бути сильнішим або слабшим залежно від зібраності або розслабленості) особистості;
- 2) власна ефективність (під цим розуміють більш-менш сильну переконаність у тому, що можна вибудувати життя на власний розсуд, покладаючись на себе);
- 3) психологічна часова перспектива (вона визначає, які цілі ми обираємо залежно від того чи іншого життєвого етапу);
- 4) власні емоції (під час ухвалення рішення вони слугують «внутрішнім порадиником»).

Отже, проблема мотивації багатогранна. Вона полягає не тільки в питанні як стимулювати здобувачів до більш продуктивного процесу навчання, а й у визначенні способів мотивації, які послужили б спонукачами для подальшого післявузівського становлення та розвитку професіоналів у галузі соціальної роботи.

Актуальність цієї проблеми зростає в даний час. В нашій країні у соціальних службах працює безліч людей, які не мають належної базової освіти, але вимушені виконувати обов'язки соціальних працівників. Зазвичай ці обов'язки включають виконання «паперової роботи»: збір документів, робота з архівами, видача довідок та інше. Проте очевидно, що поняття «соціальний працівник» є значно ширшим за просто «діяльність соціального працівника».

Важливо зазначити, що професія соціального працівника належить до категорії «людина - людина», що вимагає більш високої кваліфікації від фахівця. Отже, для формування професіонала у вищих навчальних закладах слід організувати навчальний процес, який дозволить перейти від навчальної діяльності до професійної, з відповідною зміною потреб, мотивів, цілей, засобів, предметів і результатів.

Для цього потрібно відійти від суб'єктно-об'єктних відносин між здобувачем і викладачем, які існували раніше. Здобувач повинен стати активним учасником, а викладач – його колегою у процесі навчання та саморозвитку.

Освітній процес має ґрунтуватися на психологічному та педагогічному плануванні, що враховує індивідуальний розвиток кожного здобувача. Викладач не повинен обмежуватися контролем результату, а навчати за допомогою операційного контролю. Для підвищення мотивації навчальної діяльності важливим є домінування якісної змістовної оцінки, коли аналізуються досягнення здобувача або помилки. Навчальна діяльність має бути побудована таким чином, щоб викликати у здобувачів переживання значущості її виконання.

Для більш поглибленого розуміння значущості та змісту соціальної роботи частину семінарських занять із профільних дисциплін слід, на наш погляд, проводити на базі соціальних закладів, де здобувач не тільки ознайомиться з реалізацією технологій на практиці, а й зможе відчувати себе суб'єктом соціальної роботи.

Встановлені тенденції свідчать про необхідність постійного моніторингу системи навчальної та професійної мотивації зі своєчасною організацією корекційної роботи. Як заходи підвищення якості освіти фахівців із соціальної роботи можуть бути запропоновані: організація тренінгової роботи з підвищення навчальної мотивації здобувачів; залучення здобувачів до практичної волонтерської та проектної діяльності, застосування сучасних освітніх технологій.

Особливий інтерес у контексті підготовки здобувачів спеціальності «Соціальна робота» представляє технологія проективного навчання, що передбачає розробку практико-орієнтованих проектів, яка виходить з актуальних соціальних потреб і запитів. Це дасть змогу майбутнім фахівцям сформувати навички самостійного пошуку інформації, безпосередньо реалізувати отримані знання в практичній діяльності, проявляти активність і творчий підхід у навчанні, розвивати здібності до роботи в команді.

Впровадження технології проективного навчання сприятиме формуванню гармонійної системи професійних мотивів у межах практичної діяльності, що стимулює у здобувачів спеціальності «Соціальна робота» розвиток більш свідомого та відповідального підходу до процесу професійного навчання.

Проблему суспільного визнання пропонується розв'язати так: публічно відзначати успіхи здобувачів за відмінне закінчення сесії. Публічно – значить, на засіданнях кафедри, Вченої ради, де збираються викладачі та здобувачі. Як варіант можливе розміщення рейтингу успішності на сайті кафедри. Відмінників можна заохочувати оголошенням подяки та листом подяки їхнім батькам.

Необхідно розширювати функціональні обов'язки здобувачів, тобто давати їм змогу проявляти себе в тій галузі, яка їм найбільш близька.

Раз на рік після закінчення курсу здобувачів, які відзначилися, за рахунок бюджету університету відправляти на практику в інші регіони або за кордон.

Це та багато іншого може мотивувати здобувачів до навчання і зростити в них впевненість у правильності обраної спеціальності.

Молчанова К. К.
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету іноземної філології,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна
Лупаренко С. Є.
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ: ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Інноваційний розвиток в будь-якій галузі людської діяльності передбачає впровадження певних змін, зокрема в освітній сфері, що зумовлюється новими вимогами на світовому ринку праці. Вища освіта відіграє значну роль у формуванні прогресивного суспільства, конкурентоспроможного на міжнародній арені. Зараз роботодавці орієнтуються не тільки на професійні компетенції кандидатів, а й звертають увагу на інші особливості, зокрема: логіку, креативність здобувачів, їх здатність оперативно й оригінально розв'язувати робочі питання, а також міжкультурну компетентність та соціально комунікативні навички.

Сучасна система вищої освіти орієнтується на впровадження нових підходів та інноваційних методів навчання. У 2009 р. було вперше введено термін «студентоцентроване навчання» (Львівське Комюніке). Тоді ж було наголошено, що цей підхід до навчання матиме позитивний вплив на розвиток у здобувачів вищої освіти професіоналізму, а також підвищить рівень їхньої конкурентоспроможності на ринку праці [1].

Участь нашої країни в Болонському процесі, долучення до європейської освіти та науки, а також ухвалення Закону України «Про вищу освіту» [4] спрямовані на модифікацію вищої освіти разом з її основними складовими та факторами (зокрема, рівні вищої освіти, освітні програми тощо). Оновлення освітньої сфери зумовлює і зміни в людині, яка в умовах сьогодення перш за все повинна бути не просто людиною, а особистістю прогресивного характеру. Ці обставини зумовлюють особливу увагу до студентоцентованого навчання.

Студентоцентроване навчання є фундаментом Болонської реформи. Воно передбачає переорієнтацію від викладання до учіння, іншими словами від передачі знань – до здобуття їх студентами [5]. З огляду на це під час студентоцентованого навчання здобувачі освіти беруть активну участь у процесі засвоєння знань, а викладач забезпечує сприятливі для цього умови. Він діє як наставник, фасилітатор, партнер, тьютор, модератор. Викладач підтримує студентів, стимулює їх до особистісного розвитку і розкриття власного потенціалу. Це і є відмінністю студентоцентованого навчання від традиційного, де викладач є головним джерелом знань, а здобувачі освіти – більш пасивними учасниками освітнього процесу.

Варто також зазначити, що серед завдань Стратегічного розвитку вищої освіти на 2022-2032 роки є привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри, тож для того, щоб реалізувати цю мету, навчання в закладах вищої освіти здійснюється на засадах студентоцентризму, що стає фундаментом для планування освітнього процесу із залученням інновацій, різних організаційних форм і методів навчання [6].

Студентоцентроване навчання, як правило, орієнтується на застосування методів викладання, які вважаються новітніми, сприяють організації освітнього процесу через взаємодію викладача та здобувачів вищої освіти і передбачають сприйняття останніх як активних учасників цього процесу. Освітній процес має на меті розвиток загальних та фундаментальних навичок, які, безумовно, є важливими серед сучасних вимог (наприклад, навички розв'язання практичних завдань, критичне мислення тощо) [8].

Якщо розглядати студентоцентований підхід в контексті вивчення іноземних мов, то невід'ємним компонентом цього процесу є інтерактивні методи та новітні освітні

технології. Їх використання сприяє швидшому та кращому опануванню нового лексичного матеріалу, інформації, поданої іноземною мовою та її носієм, а також покращує здатність виражати та відстоювати свої думки. Інтерактивні технології представляють комплексну єдину систему, яка забезпечує ефективне використання обраних відповідно до критеріїв комунікативності та раціональності методів, підходів, інструментів та форм організації навчання, ціль яких – здобуття навчальних результатів, які були попередньо сплановані [3].

Інтерактивні завдання розробляються на основі проблемних питань, обговорень, дебатів тощо. Такі форми організації діяльності сприяють активації процесу мислення здобувачів, викликають зацікавленість та мотивують до пошуків варіантів розв'язання проблем суперечливого характеру. На думку Н. І. Годованець, застосування інтерактивного навчання під час викладання іноземних мов спрямоване на створення умов для дискусій, формування творчості, розв'язання питань проблемного характеру [2]. Студентів заохочують самостійно розв'язувати практичні завдання, удосконалювати навички роботи в команді, опановуючи нову інформацію. Інтерактивні методи поділяють на два типи: фронтальний або груповий (особистість дає знання групі здобувачів) і колективно-кооперативний (освітній процес здійснюється в невеликих групах, освітня мета яких є спільною) [3].

До ключових завдань викладача належить сприяння розвитку всіх здобувачів освіти, формування в них бажання та готовності вдосконалюватися. У цьому контексті теоретичні знання та практичні навички – не просто окрема мета, а інструмент розвитку. З метою зміцнення індивідуалізації освітнього процесу викладач планує навчання таким чином, щоб стимулювати набуття студентами нових вмінь та навичок, застосовувати різні підходи до розв'язання проблемних запитань. Так, освітній процес здійснюється як діалог, учасники якого співпрацюють задля досягнення спільної мети та розширюють досвід один одного [7].

Отже, що студентоцентроване навчання сприяє не лише професійному розвитку здобувачів вищої освіти, а й індивідуальному. Цей підхід допомагає їм усвідомити власну роль у процесі здобуття знань, що має позитивний вплив на формування взаємовідповідального ставлення до навчання. З огляду на це покращується їхня саморегуляція, зокрема навички організації часу, формування цілей, розподілу обов'язків тощо. У той же час, викладачам варто брати до уваги, що у кожного студента різний рівень самоконтролю, а практичний досвід окремих здобувачів освіти може бути не дуже багатим, тому вони можуть потребувати більше рекомендацій та підтримки з боку наставника.

Список використаних джерел:

1. Викладання в університеті на засадах лідерства : навч. посіб. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
2. Годованець Н. І. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1(40). С. 60–62.
3. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2011. № 21. С. 86–92
4. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 21.11.2024)
5. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект). URL : <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/326-proekt-strategiji-reformuvannya-vishchojiosviti-v-ukrajini-do-2020-roku> (дата звернення: 06.01.2025).
6. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.01.2025).
7. Krajewska A. Współdziałanie dydaktyczne nauczycieli akademickich i studentów a jakość kształcenia na przykładzie studiów pedagogicznych. Białystok: TransHumana, 2016. 433 s.
8. Lazorenko L., Krasnenko O. The importance of developing 21st century skills for advanced students. *New stages of development of modern science in Ukraine and EU countries: monograph*. Riga, Latvia: "BaltijaPublishing", 2019. P. 249–288.

РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ СТУДЕНТАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

На кафедрі Загальної економічної теорії та економічної політики здійснюється підготовка фахівців за ОНП «Економіка» та за двома ОП бакалаврів – «Публічне управління та адміністрування» і «Управлінська економіка та конкурентна політика». Також разом з кафедрою Управління персоналом і економіки праці та кафедрою Статистики та математичних методів в економіці ми готуємо магістрів за ОП «Економіка». Незалежно від особливостей підготовки фахівців на кожній програмі активно використовуються форми індивідуальної роботи із студентами в освітньому процесі. Викладачами кафедри активно використовуються різні форми індивідуальної роботи із студентами тому, що вона є істотним важелем формування гармонійно та всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця. Основна мета індивідуальної роботи у закладі освіти полягає в реалізації студентоцентрованого підходу через визначення індивідуальної траєкторії навчання для формування практичних навичок студентів у роботі зі спеціальною літературою, орієнтації їх на напружену роботу, критичне осмислення здобутих знань та глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем відповідної спеціальності. В результаті активне використання такої форми як індивідуальна робота у навчальному процесі допомагає здобувачам швидше здобути відповідні навички та краще засвоїти матеріал, що вивчається.

У доповіді «Освіта: прихований скарб», відомій як доповідь Жака Делора, ЮНЕСКО сформулювала ключові завдання – чотири стовпи освіти на ХХІ століття: вміння вчитись, вміння діяти, вміння бути й вміння жити разом [1]. Саме на виконання цих ключових завдань освіти і спрямована така форма навчання, як індивідуальна робота із студентами в освітньому процесі. На думку видатного педагога К. Д. Ушинського мета індивідуальної роботи полягає в тому, щоб не тільки забезпечити засвоєння учнями певної системи знань, а й навчити їх працювати самостійно [2, с. 148]. Тому цілком обґрунтованим є використання протягом багатьох століть педагогами у навчанні при підготовці фахівців різних галузей індивідуальної форми навчання, що сприяє підвищенню якості навчання та більш повному і глибокому засвоєнню студентами матеріалу.

Своїми коріннями індивідуальна робота як форма навчання уходить в стародавні часи, але і сьогодні проблеми індивідуальної роботи із студентами в освітньому процесі знаходяться в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених, психологів, педагогів. Індивідуалізація навчання як дидактична проблема розкривається в роботах таких науковців, як С. Я. Гальперін, О. Губар, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, Г. Є. Ковальова, В. А. Ковальов, С. Ніколаєва, Ф. Ф. Н. Руднєва, Тализіна, А. Урський, Л. В. Шелестова та багатьох інших.

На думку фахівців індивідуалізація навчання – це психолого-педагогічний підхід, за допомогою якого упорядковується освітній процес відповідно до індивідуальних особливостей розвитку життя кожного учня [3]. Головною складовою у забезпеченні якості підготовки фахівців є визначення індивідуальної освітньої траєкторії для кожного здобувача освіти з урахуванням його особливостей та рівня підготовки. У статті 1 Закону України «Про освіту» визначено, що «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» [4]. Індивідуальна освітня траєкторія для кожного здобувача освіти формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, та умов і характеру подальшої роботи за фахом. Тому, навчальний процес у закладі освіти має бути

організований з урахуванням таких якостей, що дають можливість забезпечити високий рівень пізнавальної активності студентів, досягти значних, переконливих результатів у навчанні. З цією метою педагог має створити оптимальні умови для найбільш повного розкриття можливостей особистості кожного студента. Така задача реалізується за допомогою довірливих стосунків між самими студентами та викладачем. А це, у свою чергу, сприятиме мобілізації творчого потенціалу студентів, формуванню у них впевненості у своїх силах і, таким чином, зумовить процес інтенсивного засвоєння матеріалу. В результаті у студентів формуватиметься стійкий інтерес до вивчення навчальної дисципліни. Викладач повинен побудувати індивідуальну роботу таким чином, щоб кожен студент працюючи індивідуально, постійно зустрічав інформацію, яка має безпосереднє відношення до його майбутньої спеціальності. Це дасть можливість сформувати відповідні стимули та мотиви до засвоєння матеріалу предметів та взагалі до навчання на ОП. Крім того, особливе значення та результативність роботи надає характер самого індивідуального завдання. В тому випадку, коли студенти будуть бачити та розуміти, що зміст індивідуального завдання це не звичайна навчальна робота, а така робота, яку вони будуть виконувати в подальшому на посаді після завершення навчання та отримання диплому. Тоді студенти розуміють, що ввід якості виконання завдання залежатиме рівень їх кваліфікації, професіоналізм, підвищуватиметься їх зацікавленість і мотивація. В результаті відзначатиметься більш серйозне й відповідальне ставлення до самостійного навчання [5]. Реалізація ідей індивідуалізації навчання у закладі освіти також тісно пов'язана із здатністю педагога визначити та застосувати ефективні методи діагностики індивідуальних особливостей і якостей студентів з метою визначення їх рівня розвитку, здібностей та нахилів до певного виду діяльності.

Висновки. Індивідуальна робота із студентами на ОП «Публічне управління та адміністрування» дозволяє сформувати у майбутніх фахівців передбачені Стандартом спеціальності такі компетенції, як навички міжособистісної взаємодії і здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні інформаційно-комунікаційні технології. В результаті формуються відповідні програмні результати навчання. Особливо це стосується такого результату, як уміння налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування. Під час організації підготовки майбутніх фахівців найважливішою складовою процесу навчання є рівень самостійності та індивідуалізації навчально-творчої діяльності студентів. Індивідуальна робота у закладі освіти активно впливає на такі критерії якості підготовки майбутніх фахівців, як рівень засвоєння знань, сформованість творчого мислення, набуття практичного досвіду, результативність навчання, системність мислення, науковий рівень одержаних знань та рівень професійної адаптації.

Список використаних джерел:

1. Освіта на основі життєвих благ. *Адвокаційний модуль для керівних кадрів*. URL: <https://surl.li/cbqlqc> (дата звернення 20.01.2025 р.).
2. Алексеева С.В. Індивідуалізація навчання як новація сучасної освіти: ідеї та погляди К. Д. Ушинського. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні: до 200-річчя від дня народження Костянтина Ушинського (1823-1871)*: зб. Матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ 3 березня 2023 р.,: Інститут педагогіки НАПН України, Київ, 2023. С. 148. URL: <https://surl.li/tvmalr> (дата звернення 22.01.2025 р.)
3. Алексеева С. В. (2022). Сучасні аспекти індивідуалізації навчання у закладах загальної середньої освіти в умовах інформатизації. *Педагогічні науки: теорія та практика*, (1), 11-16. <https://surl.li/khqlhk> (дата звернення 22.01.2025 р.)
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, чинний, поточна редакція від 01.01.2025. URL: <https://surl.li/dhycrj> (дата звернення 27.01.2025 р.)
5. Тамаркіна О. Л. Індивідуальний підхід до навчання в сучасній вищій школі *Сумський національний аграрний університет*. URL: <http://surl.li/ckvrfu> (дата звернення 22.01.2025 р.).

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Гуманістичний сенс освітньої діяльності, як просвітницької та розвиваючої, надає їй особливого значення в духовному житті суспільства. Інноваційний характер культурного розвитку зумовлює системні трансформації соціальної системи, породжуючи нові соціально-культурні утворення, які часто мають суперечливу природу і є непрогнозованими. Історичний розвиток культури свідчить, що в період активних трансформацій, одним із самих ефективних важелів стабільності в суспільстві є освіта. Сьогодні антропологічний вектор освіти має бути скоректований відповідно до цивілізаційних проблем сучасного людства.

Студентоцентроване навчання, як модель особистісно орієнтованої освіти, активно впроваджується в систему сучасної вищої освіти. Одним із принципів студентоцентрованого навчання є диференційований підхід до навчання. Диференційований підхід до навчання полягає у адаптації навчального процесу під потреби кожного здобувача освіти та врахуванні індивідуальних освітніх запитів кожного з них. Використання нових форм організації та побудови навчального процесу дозволяє активно вирішувати це завдання. Зокрема, широке впровадження дистанційного навчання надає можливість для створення гнучкого освітнього середовища, що дозволяє студентам навчатися у зручний час та зручному місці, взаємодіючи з викладачами та колегами на освітніх платформах через інтернет. Можливість вибору навчальних курсів, які відповідають інтересам та кар'єрним цілям здобувачів освіти, наявність відкритих онлайн-курсів з різних дисциплін, що пропонують викладачі інших університетів, дозволяють студентам відходити від універсального алгоритму навчання та власноруч будувати траєкторію освітнього процесу.

Методологічне підґрунтя особистісно орієнтованої моделі освіти забезпечує умови для ствердження формату суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі навчання. Впровадження інтерактивних освітніх технологій в систему вищої освіти дозволяє побудувати навчальний процес на принципах рівноправності та партнерства. Наприклад, інтерактивні освітні технології, кооперативне навчання, метод проектів, кейс метод надають студентам можливість не просто сприймати інформацію, а стати активними учасниками навчання. Застосування різних форм взаємодії, а саме, робота в командах, групові проекти, дослідження дозволяють, вирішуючи завдання і ділячись своїми знаннями та досвідом, розвивати мислення та формувати практичні навички. Студентоцентроване навчання фокусується на формуванні навичок та компетенцій. Замість того, щоб просто передавати знання - основний акцент робиться на розвитку компетенцій, таких як аналітичне та критичне мислення, вирішення проблем, креативність, самоорганізація та здатність працювати в команді.

Студентоцентроване навчання суперечить принципам авторитарної педагогіки. Викладач стає не лише носієм знань, а й наставником, який створює комфортну атмосферу для навчання та розвитку. З розвитком технологій з'являються нові можливості для викладання та навчання, які змінюють підходи до освіти. Впровадження студентоорієнтованого підходу вимагає від викладачів впровадження нових освітніх технологій та нових форм організації навчального процесу, спрямованих на підтримку інтересу студентів та їх активну участь у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для досягнення високого рівня науково-практичної підготовки майбутніх фахівців необхідно вирішити дві головні проблеми: забезпечити можливість отримання студентами глибоких фундаментальних знань і змінити підходи до організації їхньої самостійної роботи, для того, щоб підвищити якість навчання, розвинути творчі здібності студентів, їх прагнення до безперервного набуття нових знань, а також врахувати пріоритетність інтересів студентів у самовизначенні та самореалізації. У науковій літературі під самостійною навчальною діяльністю розуміється «вид пізнавальної діяльності, регульованою і керованою студентом як суб'єктом даної діяльності і спрямованої на освоєння предметних знань і умінь і культурно-історичного досвіду» [1, с.97]. Участь в самостійній продуктивній діяльності передбачає, що здобувач освіти співвідносить цілі навчання зі своїми реальними інтересами і потребами; проектує кінцевий результат навчання та визначає критерії його оцінки; відбирає найбільш прийнятні та ефективні форми і прийоми навчання; оцінює реальні досягнення і можливості використання в реальній діяльності; оцінює продуктивність і досвід своєї навчальної діяльності [2, с.78].

Модель індивідуалізації самостійної роботи складається з таких блоків:

1) мети: підвищення результативності самостійної роботи на основі принципу індивідуалізації навчального процесу; результативність якої передбачає: високу внутрішню мотивацію, вміння самостійно виконувати різні типи вправ, регуляцію пізнавальної діяльності, уміння здійснювати самоконтроль і самооцінку;

2) умов функціонування: індивідуальне орієнтоване навчання; міждисциплінарна інтеграція; система управління процесом індивідуалізації самостійної роботи; координація аудиторної та поза аудиторної роботи; актуалізація індивідуального досвіду; можливість вибору індивідуального маршруту виконання роботи; врахування обмеженого бюджету часу студента; забезпечення інформаційно-методичного оснащення самостійної роботи студентів;

3) компонентів: мотиваційний компонент включає в себе потребу в самоосвіті; мотивація до самостійної роботи, пізнавальний і професійний інтерес до вивчення певної дисципліни, які стимулюють на систематичне самостійне поповнення вмінь і навичок; організаційно-планувальний компонент передбачає сформованість умінь, пов'язаних з організацією та плануванням самостійної роботи, що підвищують продуктивність, активізують пізнавальні процеси та сприяють виробленню індивідуального стилю діяльності; змістовний компонент забезпечує усвідомлення цілей навчання певного предмета і значущості набутих умінь і навичок, а також оволодіння способів і прийомів самостійної діяльності, уміння орієнтуватися в цій діяльності; творчий компонент характеризується здатністю до виконання продуктивних, інноваційних завдань, застосування умінь і навичок.

Список використаних джерел:

1. Тарасевич Н.В. Актуальні проблеми реалізації самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку». (м. Одеса, 21-22 лютого 2023 р.) Одеса: ОНЕУ, 2023. С.97-98.

2. Тарасевич Н.В. Індивідуальна освітня траєкторія навчання як напрям реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-методичної конференції (Одеса, 6-7 березня 2024 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2024. С.78.URL:<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17518>.

КОНЦЕПЦІЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ СПРАВИ

Сучасна освітня парадигма, спрямована на підготовку фахівців туристичної галузі, все частіше акцентує увагу на впровадженні студентоцентрованого підходу.

Такий підхід забезпечує максимальну орієнтацію навчального процесу на індивідуальні потреби, інтереси та здібності студентів, створюючи сприятливі умови для їхнього професійного та особистісного розвитку.

Студентоцентроване навчання (student-centered learning) є концепцією, яка передбачає активну участь студентів у процесі здобуття знань, формування компетентностей і розвитку навичок. У центрі цього підходу знаходиться студент, його інтереси, цілі та мотивація до навчання [2].

Основними принципами студентоцентрованого підходу є:

а) Індивідуалізація навчання: врахування особливостей кожного студента, його здібностей, рівня підготовки та стилю навчання.

б) Активна участь студентів у навчальному процесі: залучення до практичних завдань, проєктів, дискусій, аналізу кейсів тощо.

в) Гнучкість освітнього процесу: адаптація методик та змісту навчання до потреб сучасного ринку праці й особливостей професійної діяльності.

г) Зворотний зв'язок: постійна комунікація між викладачами та студентами, що сприяє вчасній корекції навчального процесу [5].

Туризм як сфера діяльності потребує фахівців, які володіють не лише знаннями, але й практичними навичками, здатністю до комунікації, креативністю та вмінням швидко адаптуватися до змінних умов.

Студентоцентроване навчання відповідає цим вимогам, забезпечуючи якісну підготовку майбутніх фахівців. В умовах підготовки фахівців туристичної галузі ключовими аспектами студентоцентрованого підходу є:

а) Орієнтація на практику: активне використання практичних кейсів, рольових ігор, стажувань та реальних проєктів.

б) Формування soft skills: розвиток комунікативних, організаційних, лідерських та інших навичок, які є критично важливими у туристичній сфері.

в) Міждисциплінарність: інтеграція знань із різних галузей (менеджменту, маркетингу, культури, іноземних мов), що дозволяє студентам краще розуміти специфіку роботи в туризмі [1].

Для ефективного впровадження студентоцентрованого підходу у підготовці фахівців туристичної галузі використовуються такі методи:

а) Проєктне навчання: студенти виконують комплексні завдання, які моделюють реальні ситуації в туристичній діяльності (розробка турів, маркетингових стратегій тощо).

б) Дистанційне та змішане навчання: використання сучасних цифрових технологій для забезпечення доступу до навчальних матеріалів, онлайн-комунікації та самостійної роботи.

в) Інтерактивні методи: дискусії, воркшопи, тренінги, які сприяють розвитку критичного мислення та творчого підходу.

г) Індивідуальні та групові консультації: підтримка студентів у визначенні їхніх освітніх траєкторій, допомога у вирішенні складних завдань.

д) Реальні кейси та стажування: залучення студентів до співпраці з реальними туристичними компаніями, участь у конференціях, виставках та форумах [4].

Незважаючи на численні переваги, впровадження студентоцентрованого підходу супроводжується певними труднощами.

Серед основних викликів можна виокремити:

а) Недостатній рівень підготовки викладачів до роботи у форматі студентоцентрованого навчання.

б) Відсутність достатньої матеріально-технічної бази для проведення практичних занять і стажувань.

в) Обмеженість ресурсів для індивідуалізації навчального процесу.

Проте перспективи цього підходу є надзвичайно значущими. Вони пов'язані із забезпеченням високого рівня конкурентоспроможності випускників, їхньою готовністю до професійної діяльності у глобалізованому світі та підвищенням якості освіти загалом [3].

Таким чином, впровадження студентоцентрованого навчання у підготовку спеціалістів туристичної галузі має низку вагомих переваг, які відповідають сучасним вимогам ринку праці та забезпечують якісну підготовку кадрів. Студентоцентроване навчання дозволяє враховувати особисті потреби, інтереси, здібності та рівень підготовки кожного студента. У туристичній галузі, де важливі як загальні знання, так і спеціалізовані навички (наприклад, знання іноземних мов, культури, історії тощо), індивідуальний підхід сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу. Сучасний туристичний ринок постійно змінюється, тому спеціалісти мають бути здатними швидко адаптуватися до нових умов, розробляти інноваційні продукти та приймати нестандартні рішення. Студентоцентроване навчання сприяє розвитку цих навичок через самостійне вирішення завдань, обговорення та аналіз реальних ситуацій.

Орієнтація на потреби студентів, залучення їх до вибору тем і методів навчання підвищує зацікавленість та активність у навчальному процесі. Це особливо важливо у туристичній галузі, де від мотивації працівників залежить якість надання послуг [5].

Туризм – це динамічна сфера, що реагує на глобальні тенденції, як-от цифровізація, сталий розвиток, зміни попиту клієнтів. Студентоцентроване навчання дозволяє гнучко змінювати програму та методи викладання, адаптуючи студентів до реальних потреб галузі.

Таким чином, впровадження студентоцентрованого навчання у підготовку спеціалістів туристичної галузі не лише підвищує якість освіти, але й забезпечує випуск висококваліфікованих фахівців, готових відповідати викликам сучасного ринку та ефективно працювати в умовах глобальної конкуренції.

Студентоцентроване навчання є ключовим чинником у підготовці сучасних фахівців туристичної галузі. Воно сприяє формуванню професійних компетентностей, розвитку особистісних якостей та адаптації до вимог ринку праці. Інтеграція цього підходу в освітній процес є невід'ємною умовою забезпечення високої якості освіти та ефективного розвитку туристичної сфери.

Список використаних джерел:

1. Біляковська, О. О. Біницька, К. М. Студентоцентроване навчання як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Гуманітарний форум*. 2023. №1(1). С.10–15.
2. Рябовол, Л. Т. (2022). Організація студентоцентрованого навчання як складник професійної діяльності викладача ЗВО. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. №205. С. 54–58.
3. Заблоцька, О. С., Ніколаєва, І. М. (2021). Студентоцентризм як тренд сучасної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. №194. С. 29–33.
4. Бойко, М. М. Студентоцентроване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2019. № 4(31). С. 41–45.
5. Гула, Л. (2020). Студентоцентроване навчання у контексті формування професійних компетентностей. *Академічні візії*. 2020. №27. С. 157–162.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Проблема оновлення освіти в умовах глобальних суспільних змін є однією із найбільш актуальних для сучасної педагогічної науки, оскільки саме освіта сьогодні є провідним чинником забезпечення розвитку України та її конкурентоздатності на міжнародній арені. Перед освітніми системами нині гостро постало завдання підготовки зростаючого покоління до життя в нових умовах, надання освітніх послуг високої якості, озброєння тим обсягом знань, які допоможуть соціалізуватися у європейському співтоваристві, зробити правильний життєвий вибір, підготуватися до професійної діяльності в середовищі інноваційних соціокультурних структур.

Сьогодні тиск конкуренції на університети сильніший, ніж будь-коли раніше, не тільки тому, що суперництво стало глобальним, але й тому, що нові гравці на ринку освіти стають альтернативою для тих або інших функцій традиційного університету. Іде боротьба за талановитих студентів з усіх країн світу, і студенти також можуть обирати будь-який університет за власним бажанням.

Всесвітньо відомий експерт з питань світової вищої освіти професор-дослідник та директор-засновник Центру міжнародної вищої освіти Бостонського коледжу Ф. Альтбах наголошує, що «ми перебуваємо в центрі безпрецедентної революції у вищій освіті», і що це «не просто невеликі зміни, а фундаментальні зміни». Радикальні глобальні перетворення початку ХХІ ст., пов'язані зі змінами у підходах до ролі вищої освіти в суспільстві, підтверджують те, що сучасна епоха пропонує учасникам освітнього простору небачені досі можливості, висуваючи водночас небачені досі вимоги [1].

Цінність університетської освіти вже сьогодні визначається здебільшого не змістом навчального матеріалу, не інформацією, що є загальнодоступною. Значущим є те, як викладачі супроводжують передачу знань, як організовано взаємодію студентів або як вибудована система оцінювання знань, які позиції займають випускники на ринку праці. Тут відкривається широке поле для інноваційних компетентностей викладача. Кожна компетенція – це певний ризик, але ще більш ризикованою є відсутність їх оновлення.

Відповідно до переліку актуальних компетентностей викладача можна віднести наступні: здатність оцінювати навколишню дійсність на основі повноти знань про неї, знаходити інформацію в невизначеній ситуації, задовольняти бажання, спираючись на норми, будувати ефективні комунікативні дії в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії, формувати тактичний план і реалізовувати його на основі соціальних навичок, адекватно оцінювати власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості, регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації, оволодівати знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання, застосовувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції, здійснювати зворотній зв'язок.

Посилаючись на міжнародний досвід, можна стверджувати, що компетентності викладача виступають в даному контексті як «вузлове» поняття, так як компетентність носить інтегрований характер, а саме: об'єднує професійні знання, інтелектуальні навички і вміння та способи діяльності.

Список використаних джерел:

1. Центр міжнародної освіти та інноваційного розвитку. URL: <https://study.ua/uk/university/university-of-massachusetts-boston/>

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ТА ІНТЕГРАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Інтеграція цілей сталого розвитку (ЦСР) у викладання іноземних мов відповідає викликам сучасної освіти, спрямованої на формування екологічно свідомих, соціально відповідальних і культурно компетентних фахівців. Згідно з доповідями ЮНЕСКО та ООН, реалізація ЦСР у вищій освіті сприяє розвитку критичного мислення, міжкультурної комунікації та здатності до вирішення глобальних проблем через локальні дії. Викладання іноземної мови, особливо у професійно орієнтованому контексті, стає платформою для обговорення ключових питань сталого розвитку, таких як кліматичні зміни, соціальна рівність, сталий економічний розвиток та інновації.

Міждисциплінарний підхід у викладанні мови означає залучення тем і завдань із різних галузей знань, що відображають професійні потреби студентів. Наприклад, для майбутніх інженерів розглядаються питання енергетичної ефективності, для медиків – проблеми глобального здоров'я, а для економістів – сталий розвиток бізнесу. Як зазначає Джурило А.П. [1], міждисциплінарне навчання сприяє кращому засвоєнню мови, оскільки матеріали набувають практичного змісту. На думку Фоскі М. та ін. [2], міждисциплінарний підхід у контексті вивчення іноземної мови може означати створення спільних проєктів між студентами мовних спеціальностей та іншими факультетами, що дозволить застосовувати мовні навички у різних професійних контекстах.

У дослідженні Бейбей Ю та ін. [3] аналізуються можливості впровадження елементів ЦСР через навчальні матеріали з англійської мови. Автентичні тексти, такі як статті, доповіді ООН та кейси зі світової практики, допомагають студентам розвивати не лише мовні навички, а й екологічну та соціальну свідомість.

Великою популярністю користується така методологія впровадження Цілей сталого розвитку у викладання іноземної мови, як проєктне навчання: студенти працюють над проєктами, які вимагають використання іноземної мови для аналізу, дослідження та вирішення практичних завдань. Наприклад, це може бути створення плану сталого розвитку підприємства, розробка екоініціатив для місцевої громади чи проведення аналізу впливу екологічних факторів на бізнес. Проєктна діяльність не лише сприяє розвитку мовної компетенції, але й формує у студентів ключові м'які навички, такі як співпраця, планування та інноваційне мислення.

Розповсюдженим також є кейсовий метод: розгляд кейсів, пов'язаних із реальними професійними ситуаціями, що стосуються ЦСР, дозволяє студентам застосовувати мовні знання у конкретному контексті [4]. Наприклад, аналіз кейсів, пов'язаних із розробкою стратегії корпоративної соціальної відповідальності або оцінкою впливу компаній на довкілля, допомагає не лише вдосконалювати фахову термінологію, але й розвивати критичне мислення, навички прийняття рішень та міжкультурну компетентність.

Крім того, варто відзначити метод дискусії та дебатів: обговорення глобальних проблем, таких як зміна клімату, соціальна нерівність, доступ до освіти чи гендерна рівність, розвиває навички аргументації, критичного мислення та публічного виступу. Такі обговорення стимулюють студентів висловлювати свої думки, обґрунтовувати позицію та враховувати різні точки зору, що є важливим не лише для розвитку мовної компетентності, але й для формування активної громадянської позиції.

Ще одним ефективним підходом є інтеграція цифрових технологій у процес навчання. Наприклад, створення мультимедійних презентацій, ведення блогів чи участь у міжнародних онлайн-форумах, присвячених ЦСР, дозволяє студентам використовувати іноземну мову у сучасному комунікативному середовищі. Такі завдання сприяють розвитку цифрової грамотності та підвищують мотивацію до вивчення мови [5].

В цілому, інтеграція ЦСР у викладання мови сприяє формуванню нової генерації фахівців, які не лише володіють іноземною мовою, а й здатні застосовувати її у професійній діяльності для досягнення сталого розвитку. Це відповідає потребам сучасного ринку праці, де роботодавці очікують від кандидатів не лише технічних знань, а й соціальної відповідальності та здатності до міжкультурної комунікації.

Запровадження міждисциплінарного підходу та ЦСР у викладання іноземних мов має значну практичну значущість, адже дозволяє: - формувати у студентів практичні навички роботи з глобальними проблемами через локальні ініціативи, використовуючи іноземну мову як засіб міжкультурної комунікації; - залучати студентів до вирішення реальних завдань, що сприяє їхній професійній підготовці та формуванню активної громадянської позиції; - зміцнювати міждисциплінарні зв'язки між філологічною підготовкою та професійними галузями.

До перспективних напрямків досліджень у цій сфері відносимо розробку адаптованих навчальних матеріалів із акцентом на ЦСР для різних професійних напрямків, вивчення впливу інтегрованого навчання на довготривалу мотивацію студентів до вивчення мови, використання технологій (AR/VR, штучний інтелект) для створення інтерактивного середовища, де студенти можуть практикувати мову в контексті вирішення завдань сталого розвитку та інші.

Таким чином, викладання іноземних мов через призму сталого розвитку є не лише актуальним, але й надзвичайно перспективним напрямком для подальшого впровадження та наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Джурило А.П. освіта для сталого розвитку в навчальних програмах європейських шкіл. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. Видавництво «Людмила», м. Київ, Україна, 191-193. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739731/1/Збірник%20Дидактика%202023%20%282024%29_Джурило.pdf
2. Yu B., Guo W. Y., Fu H. Sustainability in English Language Teaching: Strategies for Empowering Students to Achieve the Sustainable Development Goals. Sustainability. 2024. Т. 16, № 8, 3325. URL: <https://doi.org/10.3390/su16083325>.
3. Foski M., Mrak G., Zavodnik-Lamovsek A. Interdisciplinary approach to project based learning: Experience through student workshops. New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences. 05, 2017, 95-103. URL: https://www.researchgate.net/publication/321479587_Interdisciplinary_approach_to_project_based_learning_Experience_through_student_workshops
4. Wróblewska D., Okraszewska R. Project-Based Learning as a Method for Interdisciplinary Adaptation to Climate Change – Reda Valley Case Study. Sustainability. 2020. Т. 12, № 11, С. 4360. URL: <https://doi.org/10.3390/su12114360>.
5. Wahyuni D. S., Rozimela Y., Ardi H., Mukhaiyar. Integrating education for sustainable development into English for computer science: Students and lectures' perspectives. English Education Journal. 2024. Т. 15, № 1, 44–55. URL: <https://doi.org/10.24815/eej.v15i1.37809>.

Білан Н. М.
старший викладач кафедри гуманітарної освіти і туризму
Відокремлений підрозділ
Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»,
м. Бережани, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Впродовж останніх років активно впроваджуються різні підходи до вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти. Оволодіння метамовою спеціальності на компетентісно орієнтованій основі є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців. Реалії сьогодення та новітні тенденції детермінують потребу у формуванні іншомовної компетентності. Відповідно актуалізується проблема пошуку ефективного підходу до організації та здійснення освітнього процесу іншомовної підготовки студентів.

Враховуючи особливості та специфіку Іноземної мови як навчальної дисципліни, вважаємо, що іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти повинна базуватися на засадах студентоцентрованого підходу. Це створить не лише сприятливі та оптимальні умови для здобуття іншомовних знань, розвитку практичних умінь і навичок у рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності, але й забезпечить якість навчання в цілому. Ефективним засобом реалізації означеного процесу, на нашу думку, є проєктні технології, оскільки «навчання на їх основі дозволяє сформувати особистість, здатну успішно реалізувати себе в умовах інтелектуально-інноваційного розвитку суспільства. Дані технології сприяють формуванню комплексу необхідних навичок і вмінь, компетентне володіння якими дозволяє випускникам закладів вищої освіти швидко адаптуватися у професійному середовищі та соціумі: самостійно здобувати знання; вміло їх використовувати у вирішенні пізнавальних і практичних завдань; здійснювати саморефлексію; вести комунікацію; застосовувати дослідницькі методи в опрацюванні фахової літератури» [1, с. 119].

Підтримуємо позицію Р. Горбатюка, що проєктні технології є «найбільш перспективними й ефективними інноваційними технологіями, які дозволяють розвивати широкий спектр компетенцій у суб'єктів навчання» [2, с. 35]. У межах нашого дослідження до таких компетенцій відносимо фонетичну, лексичну, граматичну, комунікативну, інформаційну, соціокультурну, дослідницьку, фахову, прагматичну компетенції, які є структурними елементами іншомовної компетентності.

Вибір проєктних технологій, для реалізації студентоцентрованого підходу на заняттях з іноземної мови серед низки інноваційних, зумовлений наступними чинниками:

- 1) зорієнтованістю на особистість здобувача вищої освіти, його природні здібності, інтерес до вивчення іноземної мови, внутрішній потенціал до повноцінного виконання поставлених завдань конструктивного та творчого характеру;
- 2) доцільністю формування проєктних умінь, необхідних не лише для створення іншомовного продукту в процесі навчання, але й для набуття практичних навичок проєктної роботи з метою здійснення інноваційної діяльності за фахом;
- 3) автономністю навчання, надання здобувачам вищої освіти свободи дій, починаючи від вибору теми дослідження, пошуку та використання інформаційних джерел, способів виконання і представлення результатів проєктної роботи [3].

Для успішного вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на засадах студентоцентрованого підходу розроблено каталог проєктних завдань, упорядкованих за трьома тематичними рубриками: «Хто знає дві мови, той двічі людина», «Країнознавство», «Метамова спеціальності».

У таблиці 1 наведено приклади навчальних проєктів з різноманітними формами виконання та можливими способами представлення, які практично реалізуються здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» у процесі іншомовної підготовки.

Беручи до уваги змістове наповнення таблиці 1, можна зробити висновок, що проєктні технології є ефективним засобом практичної реалізації студентоцентрованого підходу в іншомовній підготовці майбутніх фахівців. Слід зазначити, що вивчення іноземної мови відбувається через особисту діяльність здобувачів вищої освіти. Серед запропонованих тем студенти можуть вибирати ті, які їх цікавлять, створювати власний проєкт на основі іншомовних джерел, які їм під силу опрацювати та представити у зручній для них формі. Означені процеси розкривають сутність студентоцентрованого підходу і одночасно сучасної освітньої парадигми, яка «вимагає переходу від традиційного процесу професійної підготовки до динамічно-компетентного, заміну використання пасивних технологій навчання активними, які б сприяли розкриттю внутрішнього потенціалу майбутніх фахівців, зміні їх позицій у процесі навчальної діяльності – від засвоювача запропонованих знань до ініціативного здобувача, готового до самоосвіти, здатного критично мислити, практично діяти, приймати нестандартні рішення у непередбачуваних ситуаціях, проявляти креативність» [1, с. 21].

Таблиця 1

Загальна характеристика навчальних проєктів з іноземної мови

Види проєктів	Тематика проєктів	Форми виконання	Способи представлення
1	2	3	4
Лінгвістичні	«Германізми в українській мові», «Інтернаціоналізми у метамові інженерів-енергетиків», «Особливості перекладу технічних термінів»	Групова, парна, індивідуальна	Есе, збірник мовних кліше, міні-словник фахових термінів, доповідь, стаття
Країнознавчі	«Подорож іншомовними країнами», «Місто моєї мрії», «Інші країни, інші звичаї», «Історія душі народу», «Європейська культура», «Відомі особистості», «Вища освіта за кордоном: можливості, перспективи», «Науково-технічний прогрес: здобутки минулого, досягнення сьогодення, інновації майбутнього»	Групова, парна, індивідуальна	Туристичний путівник, буклет архітектурних пам'яток та визначних місць, карти міст, мультимедійна презентація, відеосюжет, рольова гра, стінгазети, плакати, лист описаних вражень, твір, доповідь

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Професійно орієнтовані	«Професійна картина інженерів-енергетиків в Україні та за кордоном», «Біоенергія – енергія майбутнього», «Альтернативні джерела енергії», «Викопні та відновлювальні джерела енергії: переваги, недоліки», «Атомна енергетика: високо продуктивність чи небезпека», «Електростанції України», «Енергетична галузь України: проблеми, перспективи розвитку», «Енергетична політика європейських країн», «Електромобілі – інновація в транспортній галузі чи засіб захисту атмосфери від вихлопних газів», «Технічна характеристика енергетичного обладнання», «Ділова зустріч з іноземними інвесторами / партнерами / колегами», «Службове відрядження за кордон»	Групова, парна, індивідуальна	Мультимедійна презентація, відеоматеріали, доповідь, реферат, ділова гра

Таким чином, реалізація студентоцентрованого підходу, у контексті використання проєктних технологій навчання на заняттях з іноземної мови, дозволяє сформувати сприятливе освітнє середовище для розкриття та розвитку індивідуальних здібностей кожного здобувача вищої освіти, створити умови для їх удосконалення, надати можливості для самореалізації. Адже у фокусі освітнього процесу знаходиться майбутній фахівець, як особистість з характерними індивідуальними особливостями, чітко вираженими потребами, мотивами, інтересами, уміннями та навичками, внутрішнім потенціалом.

Список використаних джерел:

1. Білан Н. М. Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій у технічних університетах : дис. ... д-ра філософії : 01:015. Тернопіль, 2022. 350 с.
2. Горбатюк Р. М. Теоретичні основи проєктної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. *Молодь і ринок*. 2009. № 2 (49). С. 35–42.
3. Horbatiuk R. M., Bilan N. M., Sitkar O. A., Tymoshchuk O. S. The formation of educational environment in foreign language training of energy engineering students by means of project technology. *Journal of Physics : Conference Series*, IOP Publishing. 2021. Vol. 1840. P.012047. DOI: <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012047>.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Стрімкий розвиток та широка доступність інформаційних технологій, які беруть свій початок з кінця XX ст., детерміновані тотальною комп'ютеризацією практично всіх сфер нашого життя, значною мірою актуалізували проблему інформаційної безпеки у процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі. Ця проблема багатогранна, однією з значних її складових є доступ студентів до наукової інформації, що використовується в освітньому процесі. Все більше занепокоєння викликає активне поширення в інформаційному просторі фальсифікованої, недостовірної та забороненої інформації. Зниження критичного ставлення споживачів інформації до фейкових повідомлень новинних ресурсів, у соціальних мережах та інших онлайн-платформах створює передумови навмисного використання дезінформації для дестабілізації суспільної свідомості в політичних, соціально-небезпечних, інших подібних цілях [1]. Важлива особливість забезпечення інформаційної безпеки освіти – ймовірність використання студентами фальсифікованої, недостовірної інформації зростає щодо саме соціально-гуманітарних дисциплін. Сьогодні, традиційні носії навчальної інформації у вигляді друкованих видань у сучасному навчальному процесі значно поступаються електронним виданням. Коли студенти готуються до занять, то заходять до інтернету, а не до читальних залів бібліотек. Однак проблема не в тому, що використовують студенти друковані видання або їх електронні аналоги, а в тому, що для пошуку електронних версій навчальної та наукової літератури використовується інтернет, де ймовірність зіткнутися з фальсифікованою та недостовірною інформацією різко зростає. Звертаючись до тих чи інших інтернет-джерел, студенти не завжди звертають увагу на авторство сайтів, що використовуються.

Таким чином, зроблений аналіз проблеми забезпечення інформаційної безпеки у процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі дозволяє зробити такі висновки: пріоритет електронних носіїв навчальної інформації щодо традиційних лише посилюватиметься; надається аксіомою отримання основної навчальної інформації у вищій школі через інтернет, як студентами, так і викладачами; обсяги фальсифікованої, недостовірної, а часом і забороненої інформації в інтернеті лише наростатимуть. Виходячи з вищевикладеного, як рекомендації можна запропонувати: По-перше, рекомендуючи студентам основні джерела для самостійної роботи в інтернеті. Відповідно мають бути зазначені адреси сайтів, на яких можна не побоюватися отримання недостовірної інформації. Однак при складанні списків основної літератури з низки навчальних дисциплін доводиться стикатися з ситуацією, коли у видань, які відповідають існуючим вимогам, наприклад, рік видання, в основі просто немає. У цьому випадку потрібні адреси інших онлайн-платформ, які можуть надати студентам необхідну достовірну навчальну інформацію. Також важливо, щоб інформація з цих сайтів надавалася безкоштовно. По-друге, у процесі навчання необхідно здійснювати постійний контроль за джерелами інформації, які студенти використовують під час самостійної роботи. Наприклад, виступи студентів на семінарських заняттях мають обов'язково завершуватися переліком використаних джерел із зазначенням їх обов'язкових реквізитів. По-третє, навчати студентів основам верифікації одержуваної інформації, особливо через інтернет, критичному ставленню до фейкових повідомлень.

Список використаних джерел:

1. Затверджені стандарти вищої освіти / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichnarada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzhnistandarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 16.12.2024).

ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ RAPIDSKILLS

Сучасні виклики, спричинені військовими діями, змінили пріоритети у сфері вищої освіти України. Однією з головних проблем є необхідність оперативної підготовки фахівців, які можуть швидко адаптуватися до змін ринку праці та ефективно працювати у критичних секторах економіки. У таких умовах традиційна освітня модель, що передбачає багаторічну підготовку без активного залучення практичного досвіду, стає менш ефективною. Дуальна освіта пропонує альтернативний підхід, який дозволяє студентам одночасно отримувати теоретичні знання та набувати практичні навички безпосередньо на підприємствах.

В умовах воєнного стану швидка адаптація студентів до реальних умов праці є критично важливою. Багато підприємств переживають кадровий дефіцит, а скорочення економічної активності змушує роботодавців шукати максимально підготовлених фахівців [1]. Саме дуальна освіта дозволяє скоротити період адаптації випускників, підвищуючи їхню конкурентоспроможність на ринку праці [2].

Дуальна освіта створює унікальні можливості для студентів, зокрема, це пов'язано з швидкою адаптацією до реальних робочих умов. Випускники, які вже працювали на підприємствах під час навчання, не стикаються з труднощами адаптації та не потребують додаткового навчання від роботодавців [3]. А, як наслідок, це збільшує шанси на працевлаштування. Роботодавці віддають перевагу кандидатам, які вже мають практичний досвід роботи. Багато студентів отримують пропозиції щодо постійного працевлаштування ще до завершення навчання. Крім того студенти отримують можливість застосувати свої знання в реальних робочих процесах, що дозволяє їм швидше освоювати професію та бути готовими до викликів сучасного ринку праці. Співпраця з підприємствами дозволяє студентам налагодити корисні контакти, які можуть допомогти у подальшому кар'єрному розвитку.

Одеський національний економічний університет є одним із провідних закладів вищої освіти, що активно впроваджує елементи дуальної освіти через освітній проєкт RapidSkills. Ця ініціатива, реалізована за підтримки Національної туристичної організації України та Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України», має на меті оперативну підготовку фахівців для критичних секторів економіки.

Інтенсивні короткострокові курси, які дозволяють за один місяць здобути заборві навички з нових спеціальностей або покращити наявні навички. Практична орієнтація навчання, що передбачає співпрацю з роботодавцями та залучення студентів до реальних робочих процесів. Гнучкість та доступність, що дозволяє адаптувати програми до актуальних потреб ринку праці [4].

З моменту запуску проєкту RapidSkills в ОНЕУ було підготовлено понад 400 фахівців, а до кінця 2025 року було заплановано навчання ще 200 осіб (див. Табл. 1). Основний фокус курсів спрямований на розвиток компетенцій у сфері туризму, HoReCa, електронної комерції та гастрономії.

Найбільший попит серед слухачів мали курси, пов'язані з кілінговими процесами (Курс А2, 71 особа) та спеціалізацією у сфері електронної торгівлі (Курс С1, 70 осіб). Ці напрямки користуються популярністю завдяки тісній інтеграції з провідними підприємствами та актуальності знань у цих галузях. Курси В1 (Пекарство та кондитерство) та В2 (Гастрономія) також демонструють стабільний попит, підтверджуючи інтерес до професій у сфері гастрономії.

Розподіл слухачів курсів RapidSkills у ОНЕУ за період 01.08.2024 – 22.01.2025 р.

№	Назва курсу	Кількість випускників	З них студенти	Питома вага студентів
1	2	3	4	5
1	Курс А1: Сервісні процеси у галузі гостинності	65	16	24,6 %
2	Курс А2: Клінінгові процеси в готелях	71	27	38,0 %
3	Курс В1: Пекарство та кондитерство	67	16	23,9 %
4	Курс В2: Гастрономія	66	21	31,8 %
5	Курс С1: Електронна торгівля	70	10	14,3 %
6	Курс С2: Фахівці в торгівлі	69	15	21,7 %
Загалом		408	105	25,7 %

Джерело: власна розробка авторів

Практичну складову для кожного курсу забезпечували провідні підприємства регіону. Співпраця з підприємствами забезпечує високу якість практичної складової кожного курсу. Найбільшу кількість партнерів задіяно у курсах А1 (7 підприємств) та А2 (10 підприємств), що свідчить про широкий спектр можливостей для практичного навчання у сфері гостинності та клінінгових процесів. Підприємства, такі як «Netpeak Ukraine» та «Сільпо», забезпечують спеціалізовану практику, адаптовану до вимог сучасного ринку праці [5].

Отже, впровадження дуальної освіти в умовах воєнного стану є стратегічно важливим кроком для забезпечення стабільності ринку праці та підготовки конкурентоспроможних фахівців. Досвід RapidSkills демонструє ефективність цього підходу та доводить, що інтеграція дуальної освіти у навчальний процес сприяє покращенню професійної підготовки студентів та їхньому успішному працевлаштуванню.

Список використаних джерел:

1. Ремігайло І.Ю., Шикіна О.В. Проблема кадрового дефіциту у готельно-ресторанній сфері України : Глобалізаційні процеси : виклики та рішення : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, МГУ, 12 листопада 2024 р.). 2024 р. 243 с. С. 174-175. URL: <http://surl.li/kwlphp>
2. Кузнецова О.В., Шикіна О.В. Сучасний стан розвитку дуальної освіти України / Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 18 жовтня 2024 р.) [Електронний ресурс]. Одеса: ОНЕУ, 2024. 360 с. С. 181-182. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/>
3. Шикіна О., Кузнецова О. (2024). Дуальна освіта як інструмент інтеграційного розвитку готельних мереж. Економіка та суспільство, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-27> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3566/3498>
4. Шикіна О.В., Дикий П.Д. (2024) Тенденції розвитку кавового бізнесу. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: В.В. Коваленко (голов. ред.). (ISSN 2409-9260). Одеса: Одеський національний економічний університет. 2024. № 12 (325). С. 124-130.
5. Носаченко О.А., Шикіна О.В. Залучення стейкхолдерів з бізнесу до навчального процесу у спеціальності «Маркетинг» / Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 18 жовтня 2024 р.) [Електронний ресурс]. Одеса: ОНЕУ, 2024. 360 с. С. 193-194. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 015 «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (ЕКОНОМІКА)»

Підготовка студентів до оволодіння новими спеціальностями потребує комплексного підходу. Формування професійних навичок та умінь майбутніх фахівців спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» висуває особливі вимоги до організації навчально-виховного процесу, який має бути зосередженим на збалансованому наданні знань з економіки, лінгвістики, психології. Необхідність спрямування розумової діяльності студентів одразу у трьох рівноцінних напрямках визначає доцільність залучення майбутніх фахівців до досліджень з використанням міждисциплінарних зв'язків. Так, на практичному занятті з дисципліни «Ділова англійська мова та переклад» студентам 3 курсу спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» було запропоновано виступити консультантами з вирішення проблеми зниження конкурентоспроможності компанії на ринку рекламних послуг.

На першому етапі досліджень необхідно було розглянути умови праці, емоційний стан та рівень емоційного інтелекту кожного робітника. Дискусія в «малих групах» співробітництва виявила, що колектив організації працює в умовах сильного емоційного напруження, практично, усі колеги знаходяться у стані депресії - відчують негативні емоції - страху за своє майбутнє, незадоволення від несправедливого ставлення до себе керівництва, приниженості від грубої поведінки оточення та невизнаності власних досягнень. Збентеженість від власного становища, заздрість, презирство колег, відсутність можливостей для просування, виробниче перевантаження майже довели деяких співробітників до нервового розладу. На даному етапі досліджень, в рамках самостійної роботи, студентам було запропоновано використовувати матеріали наукових доробок з проблем емоційного інтелекту. Спираючись на теорію емоційної розумності Е.Л. Носенко, студенти довели, що майже усі співробітники рекламної компанії виявляють низький рівень емоційного інтелекту, оскільки їх активність здійснюється з переживанням зовнішніх компонентів над внутрішніми на низькому рівні її усвідомлення, при низькому виявленні самоконтролю, з високою ситуаційною зумовленістю [2, с. 40-42]. Отже, завдяки залежності від власних емоцій, нездатності з ними впоратися порушується стресозахисна та адаптивна функція людини. В даному випадку, коли йдеться по рекламну агенцію, взаємовплив та співпраця творчих особистостей зумовлюють досягнення всієї організації. За висновком студентів-дослідників, відсутність соціальних навичок, розуміння настрою, поведінки та мотивів інших людей - складової емоційного інтелекту особистості за Д. Гоулманом, емоційної саморегуляції та емпатії, «які відіграють більшу роль, ніж суто пізнавальні здібності» [1, с. 15], призвели до дисбалансу професійних стосунків, зниження дієвості співпраці як запоруки успішності компанії. Виступаючи в ролі консультантів, студенти зазначили необхідність індивідуальних бесід із співробітниками рекламної агенції для усвідомлення ними ефективності здатності долати власні пристрасті та підійматись над ними; користуватися притаманними їм перевагами, талантами та чеснотами, активізувати себе на виявлення власного особистого потенціалу [2, с. 40-42].

Список використаних джерел:

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект / Деніел Гоулман ; пер. з англ. С.-Л. Гумецької. – Х.: Віват, 2018. – 512с.
2. Носенко, Е.Л. Курс лекцій з дисципліни «Теорія емоційного інтелекту» із завданнями для самоконтролю / Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак. – 2016. – 113 с.

Ульянова В. О.

*доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

Миронова Л. А.

*старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

Григораши В. С.

*доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ЧЕРЕЗ ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

У сучасному світі, де інформація доступна в необмеженій кількості, здатність критично мислити є однією з найважливіших компетенцій. Від студентів все частіше вимагається не просто запам'ятовувати факти, а й аналізувати інформацію, оцінювати різні думки та приймати обґрунтовані рішення. Ця потреба виникла не випадково. Історично освіта була орієнтована на передачу готових знань, однак сучасні реалії диктують нові правила. Швидкі зміни в технологіях, глобалізація та складні соціальні проблеми вимагають від людей гнучкості, адаптивності та здатності до самостійного навчання.

Критичне мислення – це не просто набір знань, а скоріше спосіб мислення, який дозволяє нам аналізувати інформацію, виявляти приховані припущення, оцінювати аргументи та приймати обґрунтовані рішення. Воно тісно пов'язане з такими компетенціями, як креативність, комунікація, співпраця та розв'язання проблем. Саме тому розвиток критичного мислення є однією з ключових цілей сучасної освіти.

Ми вбачаємо, що критичне мислення – це складний процес, який включає аналіз, оцінку, синтез. Саме такі когнітивні процеси і є основою успішної проєктної діяльності. Під час роботи над проєктом здобувачі змушені збирати інформацію з різних джерел, оцінювати її вірогідність та релевантність. Це сприяє розвитку навичок аналізу та синтезу інформації. Також вони повинні оцінювати різні погляди, аргументи та докази, щоб прийняти обґрунтоване рішення. Це розвиває вміння виявляти логічні помилки та оцінювати силу аргументів. Проєкти часто передбачають наявність проблем, які необхідно вирішити. Завдяки цьому здобувачі вчаться генерувати ідеї, оцінювати альтернативи та обирати найкращий варіант. Проєкти стимулюють творчий підхід до вирішення завдань, що сприяє розвитку оригінальних ідей та нестандартних рішень. Крім того, важливу роль відіграє емоційний аспект, бо коли студенти зацікавлені в проєкті, вони більш мотивовані до пошуку відповідей та глибшого аналізу проблеми. Це підсилює ефект від виконання проєкту.

Розглянемо кілька прикладів проєктів, які демонструють, як ці процеси працюють на практиці. Наприклад, розробка проєктів на різні теми, які демонструють зв'язок латинської, англійської та української термінологічних мов:

- «Латинська мова як каталізатор наукової термінології»;
- «Еволюція хімічної номенклатури: від класичної до сучасної»;
- «Створення словника хімічних термінів з етимологічними коментарями, порівняння латинських термінів з їхніми відповідниками в інших мовах».

Мета цих проєктів не тільки розвинути навички критичного мислення, але й сформувати в студентів інтерес до історії науки та допомогти розвинути мовні навички та вдосконалити навички наукового дослідження.

Отже, розглянемо більш детально кілька прикладів проєктної діяльності. Так, наприклад, проєкт “Роль латинської мови у хімічній термінології” запрошує здобувачів здійснити захопливу подорож у минуле, досліджуючи, як латинська мова вплинула на формування сучасної хімічної термінології. Здобувачі матимуть змогу, заглибившись в етимологію ключових хімічних термінів, з'ясувати, які латинські корені лежать в основі сучасних наукових понять. Це дозволить не тільки розширити словниковий запас, але й краще зрозуміти логіку формування наукової термінології. Шляхом порівняння латинських назв хімічних елементів та сполук із сучасними, здобувачі зможуть простежити еволюцію хімічної номенклатури, виявити причини змін та оцінити переваги різних систем. Також, досліджуючи, як латинські терміни були адаптовані в інших мовах (наприклад, англійській, французькій, німецькій), студенти отримають унікальну можливість порівняти різні мовні моделі та зрозуміти, як культурні фактори впливають на розвиток наукової термінології. І в результаті здобувачі розкриють роль латинської мови у міжнародній науковій комунікації зможуть оцінити її роль у становленні сучасної наукової мови та зрозуміти, чому саме латина була обрана як універсальна мова науки. Таким чином, виконання цього проєкту дозволить студентам не тільки збагатити свої знання з хімії та лінгвістики, але й розвинути важливі навички критичного мислення, аналізу, синтезу інформації та наукового дослідження. Крім того, студенти зможуть удосконалити свої навички презентації та наукового письма, створюючи наукову доповідь, презентації або інтерактивні вебресурси.

Проєкт “Хімічна номенклатура в англійській мові: від класичної до сучасної” направлений на аналіз латинських коренів у сучасній англійськомовній хімічній номенклатурі та на дослідження того, як вони вплинули на формування сучасної хімії та її термінології. Це дозволить здобувачам не тільки розширити свої знання з історії науки та хімії, але й розвинути важливі навички критичного мислення, аналізу, синтезу інформації та наукового дослідження. Така проєктна діяльність є унікальною можливістю для здобувачів зануритися у світ античної науки та зрозуміти, як наукові ідеї та мова передаються та трансформуються протягом століть, впливаючи на розвиток сучасного наукового знання.

Отже, можемо зробити висновок, що запропоновані теми для проєктної роботи не тільки цікаві та актуальні, але й сприяють розвитку цілого комплексу важливих навичок, необхідних для успішної майбутньої професійної діяльності. Вони є потужним інструментом для розвитку критичного мислення у студентів. Виконуючи проєкт, студенти не просто запам'ятовують факти, а шукають відповіді на складні питання, аналізують різні думки та формують власні висновки. Це вимагає глибокого занурення в тему та критичної оцінки інформації. Порівнюючи різні теорії, оцінюючи вірогідність джерел, виявляючи причинно-наслідкові зв'язки, студенти розвивають свої аналітичні навички, які є незамінними в будь-якій сфері діяльності.

Таким чином, проєктна діяльність є ефективним способом розвитку критичного мислення у здобувачів. Вона не тільки сприяє глибокому засвоєнню знань, але й формує такі важливі якості, як самостійність, відповідальність та креативність.

ІНТЕГРАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СПЕЦКУРСИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Актуальність інтеграції Цілей сталого розвитку (ЦСР) [1] у систему вищої освіти визначається необхідністю формування у студентів магістерських програм комплексного розуміння викликів глобального розвитку, екологічної відповідальності та соціальної справедливості. У межах підготовки магістрів за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини» особливу роль відіграє включення принципів сталого розвитку в навчальні курси, що дозволяє формувати компетенції майбутніх фахівців у сфері екологічно та соціально відповідального бізнесу.

В рамках навчальних дисциплін «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємств» Цілі сталого розвитку інтегруються за такими напрямками:

- Розвиток соціально-екологічно орієнтованих стратегій міжнародного бізнесу: екологічна та соціальна орієнтованість бізнесу як чинник конкурентоспроможності підприємств, розгляд механізмів корпоративної соціальної відповідальності у міжнародних компаніях, дослідження світових трендів у впровадженні екологічно чистих технологій, аналіз міжнародних екологічних стандартів у зовнішньоекономічній діяльності підприємств.

- Формування соціально відповідальної та екологічно стійкої економічної політики держави: аналіз державних стратегій підтримки соціально орієнтованого бізнесу, стимулювання інноваційної економіки та зеленої трансформації, впровадження концепції циркулярної економіки у міжнародну торгівлю, дослідження фінансових механізмів підтримки сталого розвитку, таких як зелені облігації та інвестиції.

Включення зазначених аспектів у навчальні програми дозволяє:

- підвищити рівень обізнаності студентів щодо сталого розвитку та його впливу на глобальну економіку;

- формувати критичне мислення у майбутніх фахівців щодо екологічних та соціальних аспектів зовнішньоекономічної діяльності підприємств та економічної політики держави;

- сприяти розвитку партнерств між освітою, наукою та бізнесом у сфері сталого розвитку, розробці інтегрованих рішень [2].

Україна взяла на себе зобов'язання щодо імплементації Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року [3], що передбачає гармонізацію економічної політики з екологічними та соціальними викликами. Важливе місце у Стратегії займає підтримка міжнародної співпраці для досягнення сталого зростання, що є актуальним для навчальних курсів у сфері міжнародних економічних відносин. Впровадження цих принципів у підготовку магістрів сприяє вихованню фахівців, здатних адаптувати глобальні стратегії до національних умов та формувати конкурентоспроможну, екологічно відповідальну економіку.

Список використаних джерел:

1. Sustainable Development Goals. United Nations official website. URL: <https://sdgs.un.org/goals>.

2. Integrated Solutions for Sustainable Development. UNDP official website. URL: <https://sdgintegration.undp.org>.

3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України №722/2019 від 30.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКО–МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВВНЗ

Сьогодення диктує нам свої правила, а саме цифровізація постійно впроваджується в наше життя та невпинно розвивається. Події, які зараз переживає наша країна показують нам, що армія потребує висококваліфікованих досвідчених офіцерів. Від якості підготовки майбутніх офіцерів залежить рівень обороноздатності нашої держави [1]. Саме тому для підготовки тих фахівців важливі методи, які б дозволяли досягнути поставленої мети. Це стосується всіх компонентів освітньої програми підготовки курсантів, зокрема і вищої математики та фізики. На мій погляд, саме тому наше дослідження є актуальним.

У вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ) вища математика та фізика слугують основою для спеціальним дисциплінам. Обсяг і зміст курсу визначається потребами спеціальності. Так до прикладу на освітніх програмах галузі знань F «Інформаційні технології» вища математика вивчається три семестри (загальний обсяг 15 кредитів), а на освітніх програмах галузі знань K «Безпека і оборона» – два семестри (загальний обсяг 10 кредитів). Зміст фізико–математичних дисциплін поступово змінюється з розширенням цілей освітньої програми, появою нових вимог до майбутніх фахівців, зміною професійних стандартів освіти, а саме скорочуються розділи, що не мають практичної цінності, вводяться нові перспективні та актуальні теми. Проте завжди залишається питання якості освіти. Як стверджує П. Одерій в своєму дослідженні, що «...містить комплекс ознак: оволодіння системою знань, навичок і вмінь використовувати їх у професійній діяльності» [2, с. 17].

Сучасні методи викладання фізико-математичних дисциплін набувають нових вимірів завдяки застосуванню інтегративного підходу, який спрямований на забезпечення цілісного освітнього процесу [3, с. 11].

Від курсантів часто можна почути: «А навіщо нам ця математика чи фізика?» Тому завдання викладача не тільки надати математичну теорію та типові приклади, а саме показати застосування навчального матеріалу у практичній діяльності, тобто щоб в здобувача було розуміння для чого він вивчає та де може застосувати, бо в іншому випадку неусвідомлена формула навчання курсанта призведе до швидкого забування. [4, с. 376]. Таким чином, проблема підвищення пізнавальної активності курсантів зводиться до пошуку нових методик навчання, ефективність сприйняття зображено на рис. 1.

Щоб зацікавити курсантів, у освітній процес впроваджуються методи активного навчання, зокрема дидактичні ігри, що мають професійну спрямованість [5]. Викладачі кафедри математики та фізики активно працюють над реалізацією прикладної спрямованості під час викладання фізико-математичних дисциплін в сучасних реаліях. Вперше це проявляється через формулювання завдань, наприклад:

1. Ворог застосовує системи залпового вогню «Град», максимальна дальність ураження – 42 км, швидкість польоту снаряда – 700 /с. Снаряди з системи «Град» летять вдвічі швидше за швидкість звуку, тому почути їх майже неможливо. Оцініть час польоту снаряда на відстані 40 км. Чи встигнуть евакуюватися жителі району обстрілу до укриття?

2. БМП-1У «Шквал», яка знаходилася в точці $A(-2; 1)$ знищила танк, який знаходився у точці $B(5; 3)$. Визначити кут, на який потрібно повернути гармату комплексу, щоб знищити бронетранспортер ворога, який знаходиться у точці $C(0; -5)$.

У ВВНЗ велика увага приділяється самостійній роботі. В розпорядку дня здобувачів на неї виділено окремий бюджет часу.

В результаті практичних досліджень у Військовому інституті телекомунікації та інформатизації імені Героїв Крут розвитку фізико–математичної освіти сприяють: професійна спрямованість, впровадження в освітній процес методів активного навчання, систематичне керівництво самостійною роботою курсантів та контроль за її виконанням.

Рис. 1 Ефективність сприймання інформації залежності від методів навчання

Проблему поліпшення якості підготовки військових фахівців розглянуто й досліджено із застосуванням інноваційних методів викладання фізико–математичних дисциплін у ВВНЗ. Теоретичні результати, що одержані в процесі наукового пошуку, становлять підґрунтя для подальшого її вивчення.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що набула подальшого розвитку методика професійної (військової) освіти в частині, що стосується застосування інноваційних методів викладання фізико–математичних дисциплін у ВВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Приходько Ю. І. Якість освіти як системна категорія. *Збірник наукових праць «Військова освіта»*. 2008. № 2(22). С. 13–23.
2. Oderiy L. Fundamentals of the educational quality control system: textbook. Kyiv: ISIO, 1995. 32 p.
3. Козубцова Л.М. Професійно-орієнтований підхід до викладання вищої математики курсантам вищих військових навчальних закладів. *Наука і техніка сьогодні*. (Серія «Педагогіка», «Фізико-математичні науки», «Техніка»). 2023. №4 (18). С. 373 – 386.
4. Канівець І.М., Шаховніна Н.В., Горда Т.М., Гриньов Р.С., Сторожук В.А. Сучасні методи викладання фізико-математичних дисциплін на засадах інтегративного підходу. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. №9. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13729562>.
5. Фурсенко О., Черновол Н., Бобрицька Г. Математичні моделі бойових дій як засіб вдосконалення професійної орієнтованості викладання математичних дисциплін у ВВНЗ. *Фізико-математична освіта*, 2024. Том 39. № 1. С. 64-69. DOI: 10.31110/fmo2024.v39i1-09.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Компетентністю є здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність. Формуються компетентності на основі комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей. До спеціальних (фахових, предметних) компетентностей відносяться такі, що безпосередньо визначають кваліфікацію випускника.

Прикладами фахових компетентностей, якими повинні оволодіти випускники тих чи інших економічних спеціальностей, є здатність застосовувати економіко-математичні методи, вміння аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси, пояснювати інформацію, ідеї, проблеми та альтернативні варіанти прийняття управлінських рішень. За думкою авторів [1], у більшості випадків прогнозування у сучасній українській фірмі відбувається з використанням саме якісного підходу для дуже обмеженого кола задач і з дуже обмеженим діапазоном методів, які часто є досить примітивними і не виходять за рамки оцінок здорового глузду. Низьке використання кількісних методів, за думкою авторів, обумовлено у тому числі тим, що цей підхід вимагає ґрунтовних знань з розв'язку певних математичних задач. Але, на сьогоднішній день значно зросла увага саме до кількісних технік прогнозування, оскільки:

- зріс рівень технічного забезпечення процесу прийняття рішень завдяки тотальній комп'ютеризації;
- сучасні комп'ютерні програми дозволяють вирішувати певне коло задач прогнозування навіть без ґрунтовних знань математики;
- суттєво зросли можливості доступу, накопичення і обробки інформації.

Тобто, задля конкурентоспроможності випускників на ринку праці, перед вищими навчальними закладами, що готують майбутніх економістів, стоїть задача підвищення математичної грамотності.

Питанням удосконалення методик викладання математичних дисциплін студентам економічних спеціальностей вищих навчальних закладів присвячено роботи таких науковців, як І. Буркінський, В. Вітлінський, Г. Дутка, Л. Нічуговська, В. Петрук, Л. Ройко, Н. Самарук, І. Готинчан, І. Дрінь, З. Бондаренко, С. Кирилашук, В. Чернишев, В. Шинкаренко та інших. Особливостям набуття математичних компетентностей студентів-економістів та ролі цих компетентностей у професійній діяльності присвячено [2].

В Одеському національному економічному університеті на тих чи інших спеціальностях викладаються наступні дисципліни, пов'язані з економіко-математичним моделюванням: «Вища математика та теорія ймовірностей» (обов'язкова); «Економетрія», «Управлінська економіка», «Економіко-математичні методи та моделі у зовнішньоекономічній діяльності» (входять до вибіркового компонент деяких освітньо-професійних програм). У [2] дається характеристика курсу «Економіко-математичні методи та моделі у зовнішньоекономічній діяльності», розділами якого є наступні: оптимізаційні методи та моделі у ЗЕД, економетричне моделювання у ЗЕД, економіко-математичне моделювання. Дисципліна у процесі вивчення здатна формувати у студентів навички проведення наукових та практичних досліджень у галузі міжнародної економіки із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій, включаючи спеціалізовані пакети прикладних програм, є вибірковою на спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Універсальною математичною дисципліною є «Вища математика та теорія ймовірностей». Викладається на першому курсі для всіх студентів, тому саме при викладанні цієї дисципліни важливо надати студентам той математичний інструментарій, що допоможе сформулювати відповідні фахові компетентності. Містить наступні розділи: лінійна алгебра та аналітична геометрія, основи математичного аналізу, диференціальне числення, функції декількох змінних, диференціальні рівняння, теорія ймовірностей. Стаття [3] присвячена розгляду професійно орієнтованих задач з теорії ймовірностей.

Наведемо деякі пропозиції стосовно професійно орієнтованого викладання інших розділів, наприклад, основ математичного аналізу. При розгляді такого питання як функції та їх властивості, має сенс наводити приклади саме тих функцій, які, наприклад, часто застосовуються при виборі виду рівняння тренду $y = f(t)$ для прогнозування рядів динаміки, та обґрунтовано доводити студентам доцільність обрання тої чи іншої функції при опису досліджуваного процесу, наприклад, використовуючи апарат диференціального числення.

Найбільш поширеними у використанні є поліноми першого ступеня $y = a + bt$. Дозволяють описувати процеси, які рівномірно змінюються в часі. Якщо знак коефіцієнта b додатний, то йде зростання, при від'ємному коефіцієнті b спостерігається спадання ознаки y . Поліном другого ступеня $y = a + bt + ct^2$ здатен описати процес, якому характерне рівноприскорене зростання або зменшення. Наприклад, квадратичною функцією описується динаміка захворювань при епідемії грипу. Напрямок гілок параболи визначається параметром c . Значення факторної ознаки t , за якої результативна ознака матиме екстремум, визначається умовою рівності нулю похідної функції, що відбувається при $t = -b/2c$.

Якщо характерною властивістю процесу є стабільний темп приросту, то такий процес описується показниковою функцією, наприклад, вигляду $y = a \cdot b^t$, де b – середня відносна швидкість зміни ознаки y . При прогнозуванні динамічних процесів з ефектом насичення (питомі витрати ресурсів, споживання продуктів харчування на душу населення тощо) використовують клас кривих, які мають горизонтальну асимптоту. Прикладом таких є модифікована експонента $y = c + a \cdot b^t$. У разі, коли обмежуваний фактор починає впливати лише після певного моменту, до якого процес розвивається за показниковим законом, найкраще використовувати функцію, що має точку перегину, у якій прискорене зростання змінюється прискореним уповільненням (розвиток процесів нововведень, ефективність використання ресурсів). Прикладом є логістична крива: $y = c / (1 + b \cdot e^{-at})$.

При вивченні інших розділів дисципліни «Вища математика та теорія ймовірностей» також важливо акцентувати увагу студентів на прикладах застосування в економіці, багато яких надано у підручнику [4].

Список використаних джерел:

1. Галушак М.П., Галушак О.Я., Кужда Т.Т. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник для економічних спеціальностей. Тернопіль: ФРП Паляниця, 2021. 160с. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/36761>
2. Шинкаренко В.М., Орлов Є.В. Математична компетентність як складова фахової підготовки студентів з міжнародної економіки. *Матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку»*, 21-22 лютого 2023 р. Одеса: ОНЕУ, 2023. С. 100-101.
3. Корнєшук В.В., Шинкаренко В.М. Застосування професійно орієнтованих імовірнісних задач у підготовці студентів економічних спеціальностей. *Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнародний збірник наукових робіт*. 2010, Випуск 34. С. 33-57.
4. Мацкул В.М. Вища математика для економістів: підручник. Одеса : ОНЕУ, 2018. 473с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7943>

ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСТНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність. В умовах воєнного стану, кадрової кризи, основних змін сучасної стратегії вищої освіти щодо запровадження компетентісного підходу відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій мають відбуватися перетворення у навчальному процесі, які пропонується здійснити через запровадження компетентістно-орієнтованих завдань [1; 2].

Виклад основної частини. У системі вищої освіти, коли діє накопичувальна форма застосування контрольних процедур, запроваджуються різні форми виконання завдань, які спрямовані на певну перевірку здобутих або знань, або навичок, як окремих складових визначених компетентностей для кожного рівня вищої освіти відповідно до затверджених стандартів. На цій основі на завершальному етапі викладання навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти виконують узагальнююче компетентістно-орієнтоване завдання, яке включає підтвердження здобуття визначених у програмі навчальної дисципліни загальних та спеціальних компетентностей, обраних самим здобувачем відповідно до його власних завдань щодо професійного зростання. Застосований принцип вибору є привабливим для здобувачів вищої освіти щодо оптимізації витрат часу та інших ресурсів для досягнення поставленої мети у навчанні чи професійній діяльності. Завдання є вільними щодо теми дослідження, але мають бути виконані таким чином, щоб підтвердити реально здобуту компетентність щодо спеціальності при вирішенні завдання. Швидкість адаптації для виконання професійних обов'язків здійснюється швидше і ефективніше щодо цих передумов.

Компетентістно-орієнтовані завдання спрямовані на формування досягнення чотирьох дескрипторів за Національною рамкою кваліфікацій відповідно до певного її рівня: знання, уміння (навички), комунікація, відповідальність і автономія. Підготовка до виконання професійних обов'язків після здобуття певного рівня вищої освіти передбачає високий стан розвитку не тільки фахової відповідальності, але і інновацій відповідно до всіх складових підготовки, що закладено у технологію цих завдань. Вимога до формування інноваційності передбачена на всіх рівнях вищої освіти для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання, розвитку нових знань та процедур, розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики.

Отже, вимоги до удосконалення навчального процесу є неминучими і повними на всіх рівнях вищої освіти. Для їх вирішення актуальним і перспективним є впровадження компетентістно-орієнтованих завдань, при постановці яких будуть досягатися ті необхідні компетентності, які вимагаються на кожному кваліфікаційному рівні за стандартами освіти.

Список використаних джерел:

1. Внукова Н.М. Впровадження компетентістно орієнтованих завдань при підготовці здобувачів третього освітньо-наукового рівня. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін*: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р. Електрон. текст. дані. Полтава, ПДАУ, 2022. С. 1455-1457. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/c434109f-c4f7-4cb8-a5aa-f794454ce332/content>
2. Внукова Н.М. Застосування компетентістно-орієнтованих завдань в освіті для прискорення інноваційного процесу в умовах глобальних викликів *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*: матеріали XXV Міжнародного науково-практичного форуму, 02–04 жовтня 2024 р. Львів: ЛНУП, 2024. С.583-585. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34404>

*Кочевой М. М.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Обнявко О. В.,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та міжнародної логістики
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 075 «МАРКЕТИНГ»

Сучасна система вищої освіти орієнтується на вимоги роботодавців, що обумовлює необхідність зміни традиційних підходів до навчання. Одним із ключових принципів ефективної підготовки маркетологів та логістів є студентоцентризований підхід, який забезпечує не лише засвоєння теоретичних знань, а й набуття практичних навичок та вмінь, необхідних для професійної діяльності.

Студентоцентризований підхід передбачає активну участь студентів у навчальному процесі, акцент на самостійне вирішення завдань, використання інтерактивних методів навчання, використання кейс-методів тощо. Основною метою цього підходу є формування критичного мислення, розвиток творчих здібностей та здатності до прийняття рішень у реальних ринкових умовах. Важливим аспектом є персоналізація навчального процесу, що враховує індивідуальні здібності, потреби та інтереси кожного студента.

В літературі визначається, що новочасні студенти здебільшого прагматичні, тому в студентоцентризованому підході значну увагу приділяють практичному складникові освітнього процесу. Вже первісно, обираючи спеціальність (освітню програму), студент вважає не лише на її соціальну значущість, престижність і перспективність, а й на те, в якому сенсі (освітньому, інтелектуальному, професійному, технологічному, фінансовому тощо) вона може бути корисною особисто для нього. Сучасні студенти замислюються над тим, для чого опановують певний курс, як набуті знання можна застосувати в реальному житті, які бонуси для себе вони зможуть отримати [1, с. 39-39].

Студентоцентризований підхід передбачає зміщення акцентів, коли викладання навчального предмета й передача необхідної інформації перетворюється на самостійну, активну діяльність здобувача вищої освіти, що має за мету застосування суб'єктно-діяльнісних освітніх технологій, а також уміння вихованця самостійно дати оцінку сильним і слабким моментам освітнього процесу й вчасно зробити висновки, повністю відповідаючи за власний вибір [2, с. 246].

Як показує практика, існує певний розрив між вимогами ринку праці до компетентностей фахівців-маркетологів і кваліфікаційними знаннями та вміннями випускників університетів. Для того, щоб наблизити українські заклади вищої освіти до роботодавців, дуже важливо зрозуміти потреби, вимоги та цілі обох сторін та знайти рішення для подолання невідповідності очікувань роботодавців та результатів навчання, що надаються маркетинговою освітою [3, с. 494].

Одним із ключових пріоритетів української освітньої політики є узгодження освіти з потребами ринку праці. Тому перед обговоренням змісту освітньої програми та розробкою навчальних програм освітніх компонентів, перш за все, необхідно провести аналіз професійної сфери та визначити основні вимоги роботодавців до фахівців з маркетингу, що характеризує саме компетентнісний підхід до підготовки майбутніх маркетологів [3, с. 500].

Як зазначається, можливі два виходи з процедури аналізу змісту професійної діяльності. Перший – науково-теоретичні знання, що здобуті за суттєвими аспектами професійної діяльності, формують пізнавальний компонент маркетингової діяльності. Однак засвоєння наукових знань не можна відокремити від певних практичних вмінь, що вимагають роботодавці на ринку праці. Тому другий вихід з аналізу змісту професійної

діяльності полягає у формуванні вимог (компетентностей), що визначаються ринком роботодавців у галузі маркетингової діяльності [3, с. 500].

Існують такі форми реалізації студентоцентрованого підходу в практичному навчанні:

1. Студентоцентрований підхід у практичній підготовці на практичних заняттях

Практичні заняття є ключовою складовою підготовки студентів спеціальності «Маркетинг». В умовах студентоцентричного підходу практичні заняття спрямовані на активне залучення студентів до процесу опанування теоретичних знань, на розвиток їхніх навичок аналізу, критичного мислення та самостійного прийняття рішень, набуття практичних умінь. Порядок проведення практичних занять регламентується Положенням про організацію освітнього процесу в ОНЕУ

2. Студентоцентрований підхід на тренінгах та стартапах

Тренінги та стартап-проекти є важливими складовими практичної підготовки студентів спеціальності 075 «Маркетинг» – це інтерактивна форма навчання, яка передбачає тісну взаємодію між студентами, викладачами, експертами-практиками тощо, що дозволяє студентам не лише отримати нові знання, а й одразу застосовувати їх на практиці. Студентоцентрований підхід у цих форматах допомагає майбутнім маркетологам розвинути навички стратегічного мислення, підприємництва та креативності.

До форм тренінгів в ОНЕУ можна віднести:

- *навчально-економічну практику (тренінг)* в навчальному підприємстві у 6 семестрі навчання бакалаврів (тренінг спрямований на формування і розвиток вмінь та навичок ухвалювати управлінські маркетингові та логістичні рішення, оцінювати їх ефективність і коригувати відповідно до змін зовнішнього середовища). Оскільки такий вид практики відбувається з використанням ПЕВО, його можна вважати комп'ютерним тренінгом;

- *тренінг за фахом* у 8 семестрі підготовки бакалаврів (спрямований на формування та розвиток у здобувачів освіти професійних умінь і навичок для практичної роботи за фахом і прийняття самостійних рішень у сфері маркетингу та логістики.). Це також комп'ютерний тренінг;

- *міждисциплінарний тренінг* в 3 семестрі навчання магістрів (тренінг дозволяє сформувати комплексне уявлення про особливості здійснення маркетингової та логістичної діяльності певним ринковим суб'єктом щодо формування, розробки, обґрунтування та впровадження маркетингової та логістичної стратегії та отримання в результаті виконання комплексу завдань досвіду системної інтеграції набутих компетенцій).

- *стартапи* є ідеальним середовищем для набуття підприємницьких навичок. У рамках студентоцентричного підходу студенти не лише отримують знання про створення бізнесу, а й самостійно розробляють власні стартап-проекти, тестують бізнес-ідеї та працюють у команді. Завдяки участі у стартапах студенти не лише розвивають навички підприємництва, а й можуть знайти інвесторів для розвитку власного бізнесу. Тренінг «Організація стартапу» в ОНЕУ проводиться у студентів-бакалаврів у 5 семестрі та у студентів-магістрів у 3 семестрі з метою є формування практичних знань і умінь у сфері ефективного створення і просування власного бізнесу, у тому числі з інноваційною складовою.

3. Студентоцентрований підхід на практиці на підприємствах (в організаціях)

Практика на підприємствах є важливою частиною підготовки студентів спеціальності 075 «Маркетинг», оскільки дозволяє їм застосувати отримані теоретичні знання в реальних умовах. Студентоцентрований підхід у цьому процесі спрямований на те, щоб зробити студента не просто спостерігачем, а активним учасником виробничо-господарського процесу, що допомагає йому отримати цінний досвід і адаптуватися до вимог ринку праці. В ОНЕУ порядок проведення практики на підприємствах (в організаціях) регулюється Положенням про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти ОНЕУ. Можуть застосовуватись такі форми практики на підприємствах (організаціях):

- *виробнича практика за фахом* (преддипломна) у студентів-бакалаврів проходить у 8 семестрі. Практична підготовка є необхідною складовою загальної підготовки. Під час виробничої практики поглиблюються та закріплюються теоретичні знання з усіх дисциплін навчального плану, збирається фактичний матеріал для виконання кваліфікаційної роботи бакалавра;

- *виробнича практика* (преддипломна) у студентів-магістрів проходить у 3 семестрі. Під час виробничої практики поглиблюються та закріплюються теоретичні знання, збирається та обробляється науково-дослідна інформація з усіх дисциплін навчального плану, збирається фактичний матеріал для виконання кваліфікаційної роботи магістра;

- *екскурсії на підприємства (в організації)* – вид занять, що орієнтовані на безпосередні спостереження певних явищ та об'єктів в господарській діяльності підприємства (організації): вступні, поточні, підсумкові, оглядові, тематичні тощо. Такі види занять широко використовуються як в підготовці бакалаврів, так і магістрів-маркетологів та логістів;

- *проходження практики або стажування в інших університетах* України або закордонних закладах освіти на основі академічної мобільності згідно з умовами Положення про порядок реалізації права учасників освітнього процесу ОНЕУ на академічну мобільність.

4. Студентоцентризований підхід на практиці в дуальній освіті.

Дуальна освіта передбачає навчання з теоретичної підготовки на базі університету та практичної підготовки на робочому місці в підприємстві (організації) за укладенням договором між університетом та підприємством (організацією) згідно з спеціально розробленим графіком. В ОНЕУ порядок проходження дуальної освіти регулюється Положенням про дуальну форму здобуття світи в ОНЕУ. Проте, така форма навчання для здобувачів освіти спеціальності 075 «Маркетинг» поки не використовується..

Студентоцентризований підхід при проходженні практики на підприємствах (в організаціях) дозволяє студентам не лише здобути реальний досвід роботи, а й підготуватися до майбутньої кар'єри, адаптуватися до сучасних вимог ринку праці та сформувати професійні компетенції. Використання індивідуальних програм практики, стажування та інтеграції з реальним бізнесом робить процес навчання більш ефективним та орієнтованим на практичні результати.

Таким чином, студентоцентризований підхід у практичній підготовці маркетологів і логістів є ключовим фактором успішної діяльності випускників у професійному середовищі. Запровадження студентоцентризованого підходу сприяє підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці, сприяє розвитку їх компетентностей, необхідних для ефективної роботи у сфері маркетингу та логістики, розвиває їх аналітичні, комунікативні та творчі навички.

Проте, потребують ретельної деталізації та доробки положення, що стосуються, зокрема:

- проходження практики в дуальній освіті з внесенням відповідних змін в Положення про дуальну форму здобуття світи в ОНЕУ;

- проходження практики на основі академічної мобільності з внесенням відповідних змін в Положення про дуальну форму здобуття світи в ОНЕУ;

- проходження практики в умовах інклюзивної освіти з внесенням відповідних змін в Положення про організацію інклюзивного навчання в ОНЕУ.

Список використаних джерел:

1. Кушнарєнко Н. Студентоцентризований підхід у підготовці фахівців документознавчого профілю. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 10. С. 32-43.

2. Бойван О. . Небезпека трансформації студентоцентризованого підходу в освітньому процесі в «студентотероризм». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 65. Том 1. С. 245-250.

3. Іваненко Л.М., Боєнко О.Ю. Розробка моделі професійної підготовки фахівців-маркетологів на основі компетентнісного підходу. *БізнесІнформ*. 2020. №5. С. 492-502.

Король Т. В.
доцент кафедри фізіології людини і тварин
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
Іккерт О. В.
доцент кафедри фізіології людини і тварин
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

МЕТОД КЕЙСІВ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ІЗ РІЗНОЮ ФУНКЦІОНАЛЬНОЮ АСИМЕТРІЄЮ ПІВКУЛЬ ГОЛОВНОГО МОЗКУ

Метод кейсів, або метод конкретних ситуацій (від англ. case – випадок, ситуація), – метод проблемно-ситуаційного аналізу, який належить до неігрових імітаційних методів активного навчання. Він сприяє зацікавленості студентів актуальними питаннями, зокрема тими, що спричинили суспільний резонанс, прагненням проаналізувати, зрозуміти та обґрунтувати свої ідеї щодо вирішення завдань кейсу, а отже практично застосувати набуті теоретичні знання для розв’язання проблемних ситуацій.

У процесі навчальної діяльності студентів сприйняття, аналіз та відтворення інформації відрізняються в осіб з лівопівкульним та правопівкульним типом мислення. Відомо, що ліва півкуля головного мозку забезпечує вербально-символічні функції (розуміння усної та письмової мови, здійснення математичних обчислень тощо), натомість права півкуля відповідає за просторово-синтетичні функції головного мозку (сприйняття простору, жестів, що супроводжують мовлення, розпізнавання знайомих об’єктів).

Психічну діяльність людини забезпечує єдність таких двох основних аспектів як функціональна асиметрія півкуль головного мозку та їх взаємодія. Функціональну асиметрію півкуль головного мозку виявляють за допомогою відповідних тестів [1].

Сучасні орієнтири на студентоцентроване навчання передбачають впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання з урахуванням індивідуальних особливостей та можливостей кожного студента. Метод кейсів є інтерактивним методом навчання, який сприяє освітній активній діяльності студентів [2, с. 129]. Також цей метод надає змогу студенту розширити свій науковий кругозір та проявити себе відповідно до індивідуальних психофізіологічних особливостей сприйняття та опрацювання інформації.

Особи з домінуванням лівої півкулі схильні до абстрагування і узагальнення, мовно-логічного характеру пізнавальних процесів, високої концентрації, зосередженості уваги, глибокого та точного відтворення фактичного матеріалу, проте можуть мати труднощі за необхідності самостійно виконати завдання, відчують дискомфорт, якщо потрібно проявити винахідливість, креативність. Функціональне домінування в осіб правої півкулі визначає схильність до творчості та конкретно-образного характеру пізнавальних процесів, а тому їх навчання є ефективним, якщо здійснюється через практичну діяльність, виконання творчих завдань [3, с. 281].

Освітні технології здебільшого орієнтовані на розвиток лівої півкулі. Щоб зробити сприйняття матеріалу більш цілісним та інтегрованим, необхідно задіяти також праву півкулю головного мозку. Для цього навчальну вербальну інформацію доцільно поєднувати з графічними образами [4, с. 315]. Під час планування лекційних та практичних занять необхідно використовувати різні методи та прийоми навчання, які спрямовані на розвиток та активізацію можливостей і лівої, і правої півкуль головного мозку. Одним із таких методів є метод кейсів, який доцільно застосовувати на практичних (семінарських) заняттях.

Метод кейсів передбачає командну роботу. Якщо у групі навчаються студенти з домінуванням і лівої, і правої півкуль головного мозку, то під час формування команд доцільно об'єднати студентів з лівопівкульним та правопівкульним типом мислення. Хоча об'єднання студентів у команду є добровільним, проте викладач повинен долучатися до цього процесу, адже спонтанне формування команди може наштовхнутися на проблему психофізіологічної несумісності її членів та низького результату під час вирішення завдань кейсу. Здобувачів освіти з домінуванням лівої півкулі є більше, ніж з домінуванням правої [5, с. 92; 6, с. 31]. Метод кейсів дозволяє розвинути потенціал і лівої, і правої півкуль головного мозку.

Особливістю кейс-навчання є можливість залучити комунікативні та творчі здібності студентів, активізувати комплекс знань, необхідних для вирішення практичної проблеми, спонукати до пошуку нової інформації, стимулювати думки та творчу уяву для якісної презентації способів вирішення кейсу, а також сприяти виробленню навичок ведення дискусії.

Метод кейсів поєднує вербально-аналітичне опрацювання інформації (функція лівої півкулі) та візуально-просторово-цілісне опрацювання інформації (функція правої півкулі).

Отже, уміння правильно діагностувати домінантність півкулі головного мозку студента та вибрати відповідну цим особливостям стратегію навчально-пізнавальної діяльності сприяє максимально ефективній організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Неведомська Є.О. Вплив коефіцієнту функціональної асиметрії мозку учнів на їхній темперамент. *Вісник психології і соціальної педагогіки : збірник наукових праць*. 2010. Випуск 2. URL: <http://www.psych.kiev.ua> (дата звернення: 27.01.2025).
2. Шевчук Г.Й. Студентоцентроване навчання в умовах сучасних освітніх викликів. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 61. Т. 2. С. 127–130.
3. Кучменко О.Б. Індивідуально-біологічні властивості учнів та їх вплив на формування мотивації до навчального процесу. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : збірник наукових праць*. 2009. №6(8). С. 278–287.
4. Вознюк О.В., Горобець С.М. Використання концепції функціональної асиметрії півкуль головного мозку у побудові інформаційно-цифрової технології роботи з обдарованими дітьми та молоддю. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України (4 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С. 312–321.
5. Ikkert O., Korol T. Cerebral Hemispheres Functional Asymmetry in the Education of Natural Specialties and Humanities Students. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 58. № 3. P. 90–97.
6. Susanti S. Brain Hemisphere Function of Male and Female English Department Students of Stkip-mb: Neurolinguistics Perspective. 2018. *Journal of Language Education Development*. Vol. 1. № 1. P. 31–40.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Проблема формування навичок самостійної роботи студентів (СРС) в освітньому процесі є не лише актуальною, а й постійно перебуває у центрі уваги дослідників та освітян. Дана проблема має глибокі історичні корені, адже ідея про те, що освіта повинна бути спрямована на розвиток активної, самостійної та творчої особистості, викристалізувалася в педагогіці ще з часів Ян-Амоса Коменського, Жана-Жака Руссо та Йоганна Генріха Песталоцці. У сучасному контексті значущість СРС наголошується в працях таких науковців, як Ісаєва С.Д., Соловей Н.В., Летуновська І.В., Морозова Л. та багато інших, що свідчить про багатогранність і масштабність досліджуваної проблеми [1, 2].

Загальний вектор полягає в тому, що жоден університет не може “вкласти” в студента всі необхідні знання для вирішення безмежного спектра завдань, з якими він зіткнеться у професійній діяльності та повсякденному житті. Проте ключовою функцією освітнього закладу є навчити студента науковим методам пошуку, аналізу й систематизації інформації, а також сформувати навички, потрібні для самостійного розширення власного світогляду та знань [3]. У ХХІ столітті, з огляду на стрімкий розвиток науково-технічного прогресу та інформаційних технологій, ще більшої ваги набуває потреба у пошуку інноваційних та ефективних підходів до організації і вдосконалення СРС.

Самостійна робота студентів у сучасних умовах є не лише інструментом для поглиблення засвоєння навчального матеріалу, а й важливою складовою формування особистості майбутнього фахівця. Вона виховує вміння критично мислити, здійснювати аналіз і синтез, робити аргументовані висновки, розв’язувати проблемні ситуації і пропонувати творчі рішення. Крім того, СРС зміцнює почуття відповідальності за власні результати, формує організованість, дисциплінованість та ініціативність. Тож у цьому контексті є надзвичайно важливим розуміння того, що знання можна лише запропонувати, а дійсно опанувати й застосувати їх студент має навчитися самостійно.

Основні напрямки вдосконалення СРС зазвичай включають організацію роботи залежно від місця і часу її виконання, оптимальний розподіл ролей викладача та студента і поділ завдань на аудиторну та позааудиторну роботу. Такий підхід передбачає використання різноманітних методів та форм навчання, де студенти мають змогу застосувати здобуті знання на практиці. Для більшої ефективності важливо створювати ситуації, у яких студенти будуть змушені використовувати різні джерела інформації та обирати найприйнятніші способи розв’язання завдань, не обмежуючись лише матеріалами, наданими викладачем.

Загалом, СРС прийнято поділяти на:

1. Роботу під час лекцій, семінарів і лабораторних занять, коли студент має змогу безпосередньо контактувати з викладачем, уточнювати проблемні питання, брати участь у дискусіях і вчитися формувати власну точку зору.
2. Роботу під керівництвом викладача, яка передбачає консультації, участь у конференціях, складання заліків та іспитів. У цьому форматі викладач відіграє роль координатора та експерта, який спрямовує студента у правильне русло, пропонуючи додаткові джерела інформації й оцінюючи якість виконаної роботи.
3. Позааудиторну роботу, куди належить виконання домашніх завдань навчального або творчого характеру, підготовка до різноманітних виступів та проєктів, а також індивідуальна науково-дослідницька діяльність.

Варто зауважити, що “самостійність” цих видів діяльності може бути відносною, оскільки у реальному навчальному процесі вони часто перетинаються, доповнюють одне одного і вимагають перманентної взаємодії зі студентами й викладачами. З погляду структури, СРС можна умовно поділити на роботу, сплановану й організовану викладачем, та роботу, яку студент виконує з власної ініціативи чи за власним бажанням, наприклад, додаткова підготовка до занять, глибше вивчення певних тем, реалізація наукових проєктів тощо. Ефективність СРС значною мірою залежить від гармонійного поєднання цих складників, а також від рівня мотивації студентів і професійної майстерності викладача.

Для підвищення результативності й ефективності СРС у закладах вищої освіти можна виділити кілька ключових кроків:

1. *Розумне співвідношення між аудиторною та самостійною роботою.*
На практиці це означає, що навчальний план та розподіл годин мають бути складені так, щоб достатньо часу відводилося саме на самостійне опрацювання матеріалу. Водночас це вимагає від викладачів продуманого підходу до вибору завдань для самостійної роботи, які мають бути посильними, але водночас стимулювати пізнавальну активність і заохочувати до більш глибоких досліджень. Оптимальний навчальний план враховує складність дисципліни, методичне забезпечення, а також наявність необхідних ресурсів (бібліотек, електронних баз даних тощо).
2. *Раціональна організація навчального процесу в аудиторії та поза нею.*
Цей крок передбачає усвідомлене планування взаємодії викладача і студента. На перших курсах викладач може відігравати активнішу роль, допомагаючи студентам опанувати базові навички організації часу, пошуку інформації та її опрацювання. Надалі акцент зміщується на самостійний пошук рішень, дослідницькі завдання, проєктну діяльність. Сучасні інформаційні технології (електронні платформи, системи дистанційного навчання, мультимедійні матеріали тощо) допомагають урізноманітнити форми роботи та зробити процес навчання динамічнішим і більш наочним. Активні методи, як-от кейс-стаді, проєктна діяльність, мозкові штурми чи рольові ігри, сприяють активнішому залученню студентів у навчальний процес.
3. *Забезпечення студентів методичними матеріалами, що сприяють перетворенню СРС на творчий процес.*

Важливим є якісне навчально-методичне забезпечення, яке не обмежується лише конспектами лекцій чи підручником. Йдеться про інтерактивні електронні ресурси, відеолекції, віртуальні лабораторії, електронні бібліотеки, які допомагають студентам розширювати світогляд та обирати найзручніші для себе способи опрацювання матеріалу. Електронні системи управління навчальним процесом (наприклад, Moodle, Google Classroom, Kahoot тощо) вже отримали широке розповсюдження й продемонстрували свою ефективність у багатьох закладах. Вони дають змогу студентам переглядати навчальні матеріали у зручний час, брати участь в обговореннях, виконувати інтерактивні тестові завдання, а викладачам – відстежувати динаміку успішності та реагувати на потреби студентів.

4. *Ефективний контроль за організацією і виконанням СРС, який також мотивує студентів.*

Контроль не обов’язково має сприйматися як суто оціночний тиск; він може слугувати додатковим стимулом для студентів. Критеріями оцінювання можуть бути не лише правильність рішень, але й креативність, здатність до аналізу та вміння працювати з різними інформаційними джерелами. Регулярне надання зворотного зв’язку з боку викладача допомагає студентам зрозуміти власні сильні та слабкі сторони, мотивує до подальшого вдосконалення й формує культ самоаналізу та самоконтролю. Успішно реалізований контроль також дозволяє вчасно виявляти проблеми в організації СРС і оперативно їх вирішувати.

Окрему увагу слід приділити розвитку інформаційної грамотності студентів, адже в умовах глобальної цифровізації інформаційних потоків саме вміння знаходити, критично оцінювати та ефективно використовувати дані з різноманітних джерел стає одним із ключових факторів успішного навчання та професійної діяльності. Інтернет-середовище є невичерпним джерелом знань, проте без належних навичок критичного відбору та аналізу інформації студенти можуть “губитися” в масиві даних або довіряти неперевіреному, недостовірному джерелам. Тому навчальні програми повинні приділяти особливу увагу формуванню вмінь самостійного наукового пошуку, розумінню методів обробки та інтерпретації результатів, а також академічній доброчесності.

Загалом, упровадження зазначених кроків не лише підвищує якість освітнього процесу, а й сприяє підготовці фахівців, здатних успішно адаптуватися до викликів сучасності, швидко реагувати на зміни та працювати в команді або індивідуально. З розвитком технологій і поширенням дистанційної та змішаної форми навчання роль СРС у майбутньому лише зростатиме. Студенти, які володіють міцними навичками самоорганізації, пошуку інформації та її критичного аналізу, стануть більш конкурентоспроможними на ринку праці й зможуть реалізуватися у різноманітних сферах професійної діяльності.

Таким чином, формування навичок самостійної роботи студентів є складним і багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу з боку викладачів, адміністрації та самих студентів. Оптимальна організація СРС передбачає продумане планування навчальних програм, використання сучасних методичних та інформаційних ресурсів, регулярний зворотний зв'язок і цілеспрямований розвиток особистісних якостей студентів. Збалансоване поєднання аудиторних занять із самостійним опрацюванням матеріалу, мотивуючий контроль і підтримка ініціативи створюють умови, за яких самостійна робота перетворюється на продуктивний і творчий процес. У такій атмосфері студенти не лише здобувають необхідні знання й уміння, а й формують готовність до безперервного саморозвитку і здатність успішно адаптуватися до динамічних умов сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Ісаєва С.Д., Соловей Н.В., Летуновська І.В. Самостійна робота студентів як запорука ефективної організації навчального процесу у вищих закладах освіти. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 28.
2. Morozova Л. Organization of independent work of students in higher education institutions of Ukraine. *Ukrainian Educational Journal*. 2024. №4. С. 152–162. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-4-152-162>
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

*Засць М. А.
Доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

*Мельнік К. С.
Викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ВИКОНАННЯ КЕЙСОВИХ ЗАВДАНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ СРС З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Самостійна робота студентів (СРС) є одним із ключових елементів сучасної вищої освіти, спрямованої на формування у студентів здатності до критичного мислення, самостійного аналізу інформації та прийняття рішень. Особливо важливою СРС стає у викладанні дисциплін, що потребують інтеграції теоретичних знань із практичною діяльністю. У цьому контексті кейсові завдання виступають ефективним інструментом активізації СРС, зокрема у дисципліні «Міжнародна економіка», яка має комплексний і міждисциплінарний характер.

Кейсовий метод, або метод навчання через кейси, є формою активного навчання, яка базується на аналізі реальних чи змодельованих ситуацій. Виконання кейсових завдань дозволяє студентам зануритись в реальні економічні контексти, зіткнутися з практичними проблемами і шукати оптимальні рішення, використовуючи набуті теоретичні знання.

Згідно з сучасними дослідженнями використання кейсового методу в освіті сприяє активному залученню студентів у процес навчання, підвищує їхню зацікавленість і мотивацію. Кейси дозволяють студентам побачити практичне застосування теоретичних знань, що робить навчання більш змістовним та актуальним. Водночас студенти розвивають навички самостійного мислення, критичного аналізу та прийняття рішень в умовах невизначеності, що є важливим для підготовки фахівців у сфері міжнародної економіки.

Важливим аспектом є також підготовка студентів до роботи з інформаційними ресурсами. Використання кейсів сприяє розвитку навичок пошуку та обробки інформації з різних джерел, що є критично важливим для аналізу складних економічних явищ. Студенти отримують можливість працювати з реальними економічними показниками, статистичними даними та звітами міжнародних організацій, що підвищує якість їхньої аналітичної діяльності.

Кейсові завдання імітують реальні економічні ситуації, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних проблем. Вони змушують студентів працювати з великими обсягами інформації, аналізувати економічні дані та робити висновки на основі реальних показників. Це підвищує їхню готовність до роботи у сучасному економічному середовищі, де вміння аналізувати інформацію та приймати рішення є ключовими навичками.

Кейси надають студентам можливість поглибленого аналізу економічних ситуацій, що дозволяє розвивати аналітичне мислення. Студенти навчаються розглядати ситуації з різних точок зору, оцінювати можливі наслідки прийнятих рішень і вибирати найбільш ефективні стратегії. Ці навички є особливо важливими для роботи в міжнародній економіці, де необхідно враховувати вплив багатьох факторів та приймати рішення у складних умовах.

Крім того, кейсові завдання сприяють розвитку міжкультурної компетентності. У сучасній міжнародній економіці важливим є розуміння культурних особливостей різних країн та здатність працювати в багатонаціональних командах. Кейси, що стосуються міжнародних компаній або глобальних ринків, допомагають студентам розвивати ці навички, що є необхідними для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Кейсові завдання є стимулюючими для студентів, оскільки вони дають можливість застосувати отримані знання на практиці. Студенти бачать, як теоретичні концепції працюють у реальних ситуаціях, що підвищує їхній інтерес до навчання і стимулює до подальшого самостійного вивчення матеріалу. Як зазначає Браун [1]: «Кейсовий метод сприяє створенню навчального середовища, де студенти активно залучені в процес навчання і почуваються відповідальними за свої результати».

Для ефективного застосування кейсового методу необхідно дотримуватись певних методологічних принципів. По-перше, кейси повинні бути адаптовані до рівня підготовки студентів і відповідати змісту навчальної програми. Вони мають бути достатньо складними, щоб стимулювати критичне мислення, але водночас зрозумілими і структурованими. По-друге, кейси повинні відображати актуальні економічні проблеми і ситуації, що дає можливість студентам орієнтуватися у сучасних тенденціях і розуміти глобальні економічні процеси. Це дозволяє створити зв'язок між навчанням та реальним економічним середовищем, що підвищує цінність освіти для студентів. Додатковим аспектом є інтеграція міждисциплінарного підходу в розробку кейсів. Міжнародна економіка охоплює різні сфери знань, такі як фінанси, маркетинг, право, що вимагає від студентів ширшого підходу до аналізу ситуацій. Використання міждисциплінарних кейсів дозволяє студентам краще зрозуміти взаємозв'язок між різними аспектами економічної діяльності. По-третє, важливим елементом є забезпечення можливості для обговорення та дискусій. Групова робота над кейсами сприяє обміну ідеями, розвитку комунікативних навичок і колективного мислення. Це створює умови для більш глибокого розуміння матеріалу і формування власної позиції студентів щодо вирішення економічних проблем [2].

Кейсовий метод має значний вплив на формування професійних компетенцій студентів при опануванні дисципліни «Міжнародна економіка». Зокрема, він сприяє розвитку таких навичок, як аналіз ринкових умов, прогнозування економічних процесів, прийняття стратегічних рішень та адаптація до змін у глобальній економіці. Студенти навчаються працювати з великими обсягами інформації, аналізувати різні сценарії розвитку подій та обґрунтовувати свої рішення.

Особливо важливим є розвиток навичок роботи в умовах невизначеності та ризиків. Сучасна економіка часто стикається з непередбачуваними змінами, і здатність адаптуватися до таких умов є критичною. Кейсові завдання дозволяють студентам моделювати ситуації ризику та знаходити способи мінімізації негативних наслідків для компанії або економіки в цілому.

Крім того, кейсові завдання сприяють розвитку «soft skills», таких як комунікація, командна робота, тайм-менеджмент та лідерство. Ці навички є важливими для успішної професійної діяльності у сучасному світі, де гнучкість і здатність до швидкого прийняття рішень стають ключовими факторами успіху.

Таким чином, кейсовий метод є ефективним інструментом активізації самостійної роботи студентів з дисципліни «Міжнародна економіка». Він сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та професійних компетенцій, необхідних для роботи в умовах глобальної економіки. Використання кейсів підвищує мотивацію студентів до навчання, робить навчальний процес більш змістовним і орієнтованим на практичне застосування знань. Це дозволяє підвищити якість підготовки фахівців і забезпечити їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Brown, T. (2021). Enhancing Learning Outcomes Through Case-Based Instruction in Economics. *Educational Economics Review*, 39(1), 85-97.
2. Johnson, R. (2020). Designing Effective Case Studies for Economics Education. *International Journal of Teaching and Learning*, 55(3), 214-230.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ НА РЕАЛЬНИХ ДАНИХ

Однією з ключових проблем сучасної освіти є перенасичення студентів теоретичним матеріалом, що знижує рівень практичного застосування отриманих знань. У цьому контексті особливого значення набуває студентоцентризований підхід, орієнтований на формування не лише академічних знань, а й компетенцій, необхідних для реальних умов професійної діяльності. Як зазначається у Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), формування студентоцентризованого середовища передбачає активне залучення здобувачів до процесів оцінювання та рефлексії [1].

Водночас поряд із позитивними аспектами існують і певні ризики. Дослідники звертають увагу на те, що студентоцентризм, у разі неправильного його тлумачення, може негативно впливати на навчальний процес. Зокрема, О. Бойван наголошує на небезпеці трансформації студентоцентризованого підходу в так званий «студентотероризм», коли «інтереси й потреби здобувачів, будучи провідними, можуть применшувати значущість викладацьких вимог та правил» [2, с. 245–246]. Такі ситуації виникають у разі недостатнього усвідомлення студентами меж власної відповідальності чи ж недооцінки ролі викладача як фасилітатора, що підтримує процес навчання, але лишається «науковим і методичним керівником».

Основна проблема полягає в обмежених можливостях для студентів самостійно вибудовувати індивідуальні траєкторії навчання на основі практичних завдань, які відображають актуальні виклики фахової сфери. Відсутність чітких рамок і орієнтирів може призвести до зниження ефективності студентоцентризованого підходу, а також до нерівномірного розподілу відповідальності між учасниками освітнього процесу.

Як рішення пропонується впровадження індивідуальних завдань на основі реальних даних з акцентом на процес виконання. Кожен студент має можливість самостійно обирати інструменти аналізу (Excel, Python, спеціалізовані аналітичні платформи тощо), що розвиває їхню здатність до прийняття рішень і формує відповідальність за отримані результати. Важливо водночас дотримуватися чітких меж взаємодії викладача і студента, аби забезпечити ефективний контроль, своєчасний зворотний зв'язок та формування у студентів відчуття власної ролі й обов'язків у процесі навчання [2, с. 247–249].

Нижче перелічено переваги застосування індивідуальних завдань на реальних даних, які підтверджуються практичними спостереженнями.

- **Розвиток практичних навичок.** Робота з актуальними реальними даними дає змогу студентам відчувати практичну значущість завдань і формує у них навички, релевантні до вимог сучасного ринку праці.
- **Формування індивідуальної відповідальності та критичного мислення.** Можливість самостійного вибору методів аналізу, формування власної освітньої траєкторії та спілкування з викладачем у форматі «партнерства з кордонами» спонукає студентів до рефлексії, самоконтролю і конструктивного критичного мислення [3].

- **Орієнтація на навчальний процес.** Зосередження на процесі виконання завдання, а не лише на фінальному результаті, дає змогу знизити стрес від оцінювання та сприяє більш усвідомленому засвоєнню матеріалу. При цьому, важливо враховувати принципи гуманної педагогіки, де «гуманність не означає вседозволеності», а викладач, надаючи підтримку, зберігає професійну дистанцію [2, с. 246].
- **Запобігання «студентотероризму».** Чітке окреслення прав та обов'язків кожної сторони, активна й прозора комунікація та встановлення меж відповідальності унеможливляють ситуації, коли студент повністю ігнорує вимоги доброчесності, програми, або викладача, прикриваючись «студентоцентрованим підходом». Таким чином, усі учасники освітнього процесу працюють у напрямку спільної мети — формування компетентностей і здатності до самореалізації [2, с. 246].

Запровадження індивідуальних завдань на основі реальних даних не лише посилює мотивацію студентів, а й сприяє підвищенню якості вищої освіти завдяки залученню здобувачів до активної, самостійної та відповідальної роботи над професійно орієнтованими кейсами. Прикладом такого підходу є індивідуальні завдання курсу «Фінансовий ринок», де студентам пропонується проаналізувати та надати власні прогнози щодо фінансового ринку України в розрізі ринку ОВДП, ринку капіталів та валютного ринку. Студенти досліджують динаміку курсів валют та дохідність ОВДП, використовують Excel для побудови прогнозних моделей, що вчить їх самостійно приймати аналітичні рішення.

Водночас ефективність такого підходу значною мірою залежить від системного впровадження елементів гуманної педагогіки, прозорої комунікації та дотримання меж професійної взаємодії, щоб забезпечити ідеї студентоцентризму від викривлення та уникнути потенційно негативних наслідків. Фокус на аналітичних навичках, чітке розмежування прав і обов'язків, а також колективна відповідальність за результат створюють підґрунтя для формування справжнього партнерства між викладачем і студентом — партнерства, що ґрунтується на взаємоповазі, підтримці та орієнтації на якісний результат. Описана методика, індивідуальні завдання на реальних даних, узгоджується з принципами академічної доброчесності та формує у студентів навички до самостійного мислення.

Список використаних джерел:

1. European Association for Quality Assurance in Higher Education Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Bruxelles:European Association of Institutions in Higher Education, 2015. ISBN 978-90-816867-2-3.
2. Бойбан О. Небезпека Трансформації Студентоцентрованого Підходу в Освітньому Процесі в «студентотероризм». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 1, № 65. с. 245–250. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-38>.
3. Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення : Лист МОН України від 09.07.2018 № 1/9-434 : станом на 09.07.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-434729-18#Text> (дата звернення: 27.01.2025).

Манішевська Н. М.
викладач екологічних дисциплін,
*Відокремлений структурний підрозділ «Боярський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів і природокористування України»,
м. Боярка, Україна*
Шумигай І. В.
кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу охорони ландшафтів,
збереження біорізноманіття і природозаповідання,
Інститут агроєкології і природокористування НААН,
м. Київ, Україна

ГУРТКОВА РОБОТА В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

Сучасна молодь вступає в епоху не лише бурхливого розвитку науки та техніки, але й негативних наслідків науково-технічної революції і демографічного вибуху. Людству потрібна нова філософія життя, висока екологічна культура і свідомість. Сьогодні в усіх розвинених країнах світу екологічна культура стає невід'ємною частиною функціональної грамотності населення [1, с. 25].

Набуття молоддю знань, інтелектуальних умінь і практичних навичок, їх трансформація у досвід пізнання навколишнього світу, пошук свого власного місця в ньому стає можливим за умов обґрунтування і розробки сучасних методологічних основ освіти і виховання [2].

Діяльність предметних гуртків спрямована на підготовку фахівців нової генерації, формування у них знань і умінь дослідницької діяльності, для яких орієнтир на професійну майстерність є пріоритетною стратегією їх життєдіяльності.

Предметні гуртки є однією з форм наукової діяльності здобувачів фахової передвищої освіти, спрямованої на розширення наукового потенціалу й формування навичок дослідницької діяльності.

Предметний гурток – це об'єднання молодих цілеспрямованих людей, яке створює творче середовище через реалізацію успішних проєктів, орієнтованих на підтримку нових наукових ідей, інновацій та обмін знаннями.

У Концепції екологічної освіти України екологічний світогляд визначається як один із основних компонентів екологічної культури, а одним із завдань вищої освіти є формування високої екологічної культури, глибоких екологічних знань та екологічного світогляду [4].

Екологічне виховання містить традиційні і нетрадиційні форми роботи: екологічні заняття; екологічні екскурсії; екологічні конкурси; екологічні акції; обговорення та обігрування ситуацій.

Загальна мета екологічного виховання здобувачів освіти реалізується через систему завдань:

- ✓ формування розуміння необхідної гармонії людини з природою;
- ✓ оволодіння знаннями про природу (зокрема свого краю);
- ✓ виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на Землі;
- ✓ формування готовності до активної екологічної діяльності та основ глобального екологічного мислення;
- ✓ підвищення рівня екологічної культури і свідомості молоді;
- ✓ популяризація екологічного способу життя реальними діями;
- ✓ привернення уваги суспільства до наявних проблем у сфері захисту довкілля;
- ✓ виховання небайдужого ставлення до проблем охорони навколишнього природного середовища;

- ✓ організація дослідницької роботи для активної, творчої і обдарованої молоді;
- ✓ залучення активних та ініціативних здобувачів освіти до участі у студентських наукових конференціях, круглих столах, семінарах, олімпіадах, марафонах, фестивалях, форумах, екологічних акціях.

Однією з форм екологічного виховання, спрямованого на пізнання природи і розуміння її законів, є еколого-туристичні походи, під час яких створюються сприятливі умови для здобувачів освіти, що прагнуть краще пізнати рідний край, вивчити його багатства, зрозуміти красу природи. Зазначена форма дає змогу поєднати два напрями виховання – екологічне і фізичне. Виховується прагнення до здорового способу життя, любов до природи і до краси рідного краю.

Таким чином, екологічна освіта набуває нині особливої ваги, оскільки, саме вона в майбутньому буде регулювати взаємовідносини у системі «людина – природа». Такий підхід допомагає закласти базу, яка буде сприяти у майбутньому більш свідомому розумінню екологічних проблем.

Гурткова робота розвиває правильний світогляд, творче мислення, спостережливість, пам'ять, допитливість, активізує пізнавальну діяльність; формує навички практичного застосування знань, навички зв'язано викладати думку; дає змогу студентам збагачувати програмний матеріал, розширювати пізнання із дисциплін, виявляти інтерес, створює основи безперервної освіти.

Ефективне екологічне виховання молоді передбачає:

- різноплановість екологічної освіти, охоплення всіх її рівнів, забезпечення потреби держави в екологічно грамотних кадрах з урахуванням потреб усіх регіонів;

- використання усієї різноманітності форм і методів екологічного навчання, врахування специфіки навчальних матеріалів відповідно до особливостей і потреб вищих навчальних закладів і регіонів;

- тісний взаємозв'язок екологічної тематики навчання з життєво важливими інтересами (потребами) студентів, населення;

- ознайомлення студентів із новітніми результатами екологічних досліджень у прикладних галузях [3].

Екологічне виховання є надзвичайно важливим для сталого майбутнього нашої планети. Освіта, позакласні заходи, волонтерська діяльність, стажування, використання мультимедіа та розвиток критичного мислення є засобами, які можуть сприяти формуванню екологічної свідомості та культури серед студентської молоді. Інвестування в екологічне виховання студентів є інвестицією у майбутнє, оскільки вони можуть відігравати ключову роль в збереженні природи та розв'язанні екологічних проблем. Екологічна культура є ключовим елементом вирішення екологічних проблем та створення сталого майбутнього. Вона передбачає формування цінностей, знань та практик, які сприяють гармонійним відносинам між людиною та природою. Освіта, громадські ініціативи, приклади лідерів та індивідуальна споживча поведінка є методами формування екологічної культури. Розповсюдження цінностей сталого розвитку є важливою складовою цього процесу [2].

Список використаних джерел:

1. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань. Підручник. - К.: Либідь, 1997. 228 с.

2. Висоцька О. Є. Формування розвивального освітнього середовища учня на засадах освіти для сталого розвитку засобами предметів природничого циклу // зб. наук. праць всеукраїнського круглого столу (12 березня 2018 р., м. Полтава) / Технології інтеграції змісту освіти. 2018. Вип. 10. С. 109–116.

3. Екологічне виховання. URL: <https://mc.if.ua/navchalnyi-protses/vykhovna-robota/ekolohichne-vykhovannia.html>

4. Про концепцію екологічної освіти в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ – СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Характеризуючи трансформаційні процеси в сучасній педагогічній думці, маємо зазначити, що наукова спільнота вже має багаторічний досвід з модернізації змісту освіти. Проте, слід визнати, що система вищої освіти України продовжує стикатися з низкою викликів. Існує розрив між динамічними змінами, що відбуваються у сфері практичної діяльності, та усталеними наративами змісту й методів навчання. Тож, зміст освіти і надалі потребує системних змін. Йдеться не лише про оновлення навчальних програм, але й про зміну філософії освітнього процесу. Необхідно переходити від адміністративного управління до адаптивного, яке передбачає більшу автономію студентів у виборі індивідуальної траєкторії навчання, темпу засвоєння матеріалу та форм самореалізації.

Ключову роль у цьому процесі відіграють новітні педагогічні технології, здатні активізувати особистісний потенціал студентів, сформувати у них готовність до самостійної навчально-пізнавальної діяльності та навчити ефективно використовувати ресурси для досягнення поставлених цілей. Однією з таких технологій, що відповідає цим вимогам, є коучинг.

Аналіз наукової літератури з проблематики означеної проблематики виявив, що питаннями впровадження коучингових технологій в освітню діяльність опікується низка дослідників (Б. Зонов, А. Фарина, І. Ковальчук, Г. Єрко, О. Казмірчук, О. Галан, О. Курчаба, О. Захарова тощо). Використанню коучингових технологій в освіті дорослих (андрогогії) приділили увагу наступні дослідники: Г. Поберезька, В. Павлова (студентоцентристський підхід у ЗВО), Л. Петренко, О. Москаленко (підготовка майбутніх фахівців педагогічного профілю), В. Сидоренко (педагогічний коучинг в системі післядипломної освіти) та інші вчені. Причому, глибокі історичні коріння має як власне поняття «коучинг», так і його більш вузьконаправлене діяльнісно-практичне утворення – «педагогічний коучинг».

За визначенням Міжнародної федерації коучингу ICF, **коучинг** – система реалізації спільних соціальних, особистісних, творчих можливостей учасників процесу неперервного розвитку педагогічної майстерності для отримання максимально можливого результату; співпраця, за допомогою якої клієнти досягають реальних результатів у своєму особистому і професійному житті [1].

Батьком сучасного коучингу вважається Дж. Уїтмор, співзасновник моделі постановки запитань **GROW** (*Goal* – мета, *Reality* – реальність, *Options* – можливості, *Will* – воля до дії). Він розвинув вчення свого вчителя Т. Голві, який першим почав застосовувати коучинговий підхід щодо гри у теніс. Дж. Уїтмор визначив головні принципи коучингу, такі як усвідомленість і відповідальність, а головні навички коуча – ефективні запитання та активне слухання. Серед засновників коучингу також виділяють ім'я М. Еріксона, напрацювання якого лежать в основі професійного трансформаційного коучингу [2].

Відносно коучингу в освітній діяльності зазначимо, що ще у XIX ст. термін «коуч» студентами Англії застосовувався до приватного педагога, який допомагав підготуватися їм до іспиту [3]. Сучасне тлумачення педагогічного коучингу – це напрацювання більшою мірою наших, вітчизняних вчених.

Відповідно до визначення В. Сидоренко, **педагогічний коучинг** (від англ. «coaching» – наставляти, надихати, готувати до вирішення певних завдань) – «це різновид технології науково-методичного супроводу, система андрагогічних принципів і прийомів, що сприяють розвитку можливостей особистості і групи людей, які разом працюють (команди,

організації), а також забезпечують максимальне розкриття та ефективну реалізацію цих можливостей» [4].

Коучинг – це інноваційний формат педагогічної взаємодії між викладачем та студентами. Він передбачає індивідуальну підтримку особистості, спрямовану на професійне та особистісне зростання, а також підвищення особистої ефективності. Коучинг – це технологія розвитку, яка допомагає трансформувати проблемну ситуацію в ефективне рішення. Застосування коучинг-підходу сприяє підвищенню продуктивності освітнього процесу.

Використання освітнього коучингу є необхідним елементом формування та подальшого розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців. Коучинг допомагає розвинути уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності, сформувати потребу в особистісному та професійному самовдосконаленні протягом життя, що є важливими складовими інтенсифікації освітньої діяльності.

Першим коучем в історії людства беззаперечно вважається древньогрецький філософ Сократ. Саме він сформував певну систему мислення, згідно якої людина за допомогою наведених питань мала сама знайти вирішення своєї життєвої проблеми, прийти до відповідей на запитання, що її турбували. Проте, чи можемо віднести метод Сократа саме до педагогічного коучингу – питання дискусійне. Щоб відповісти на нього, проаналізуємо, чим саме коучинг відрізняється від педагогічного, у який спосіб та момент часу це поняття набуває освітологічного значення.

Відомо, що великий філософ застосовував свій метод наступним чином. Він ходив вулицями давньогрецьких Афін і в буквальному сенсі «чіплявся» до перехожих з різного роду запитаннями. Як тонкий психолог, він спочатку входив у довіру до людини, а потім буквально примушував розмірковувати над тим чи іншим поняттям. За таку нав'язливість, Сократ врешті-решт розплатився ціною власного життя.

Сучасна педагогіка воліє якомога далі відійти від усталених раніше догм та установок, коли педагог існує в позиції «над» учнем, студентом, слухачем і перейти до позиції «поруч». У підтвердження такого суспільно-наукового виявлення, в 2017 році на рівні державного законотворення теж відбулись зміни. Було прийнято новий закон «Про освіту», що ввів інакшу ніж пострадянська термінологію та низку визначень. Вихованці, учні, студенти, слухачі тепер розглядаються як «здобувачі освіти». Таке визначення говорить само за себе – від пасивної позиції отримувача освітніх послуг, ця категорія перейшла до активної позиції їх здобувача [5].

До такого підходу, між іншим, підштовхує й соціокультурна та суспільно-економічна світова ситуація. Як прикро це не звучить, але події останніх років (пандемія, воєнні дії на території України) в комплексі з глобальною цифровізацією та доступом до безлічі відкритих джерел та способів отримання інформації, підштовхнули освіту, насамперед вищу її ланку, до змін у бік партнерства та співробітництва зі здобувачами освіти. Тепер педагоги (викладачі) та студенти (здобувачі освіти) знаходяться на одному щабелі, ім'я якому – «учасники освітнього процесу». Цей стан, без сумніву, є природним, адже інакше освіту чекає доля Сократа – страта через нав'язливий альтруїзм.

Про це зазначає й група дослідників з Луцького педагогічного коледжу, які розглядають педагогічний коучинг як інструмент інтенсифікації освітніх процесів в Україні [3, с. 69-70].

Розглядаючи засади поняття «педагогічний коучинг» маємо розуміння, що саме ця технологія якнайкраще розкриває суть сучасної освітньої парадигми. Все частіше ми чуємо її дифініційну характеристику як «рівний-рівному».

Але за таких умов вочевидь впливають і деякі ризики, як от, втрата інтересу та зацікавленості самого здобувача освіти у власне, її «здобуванні». Ось тут і виходить на перший план чи не найголовніше завдання педагогічного коучингу – допомогти у знаходженні і підтримці бажання, мотивації до самонавчання, самоосвіти; потяг до розуміння шляхів знаходження того ресурсу в самому собі, який буде «вести» до нових

вершин розвитку та самовдосконалення. Як бачимо, поряд постають і такі трендові поняття-концепції як «навчання протягом життя» (англ. – «life-long learning»), «емоційний інтелект» (англ. – «emotional intelligence»), «мислення росту» (англ. – «growth mindset»).

Life-long learning (LLL) – «це інтеграція навчання та життя, що передбачає навчальну діяльність людей різного віку (дітей, молоді, дорослих та людей похилого віку) у будь-якому життєвому середовищі (сім'я, школа, спільнота, робота тощо) та, через різноманітні методи (формальні, неформальні та інформальні), які разом задовольняють широке коло навчальних потреб». Суть цієї концепції полягає в тому, що світ постійно змінюється, а нова інформація з'являється так швидко, що деякі знання можуть втратити свою актуальність ще до того, як ми їх отримаємо. [6].

Emotional intelligence (EI) – це здатність усвідомлювати власні почуття, почуття інших людей, мотивувати самого себе та інших, управляти емоціями, як наодинці з самим собою, так і стосовно інших [7]. Розвиток емоційного інтелекту сприяє кращому усвідомленню власних почуттів, бажань і потреб, а також допомагає глибше розуміти емоційний стан, мотивацію та поведінку інших людей.

Growth mindset – це усвідомлення, що ваші базові здібності можуть змінюватись завдяки вашим зусиллям. [8]

Відповідно до визначень тієї ж групи дослідників, завдання педагогічного коучингу відповідають завданням сучасної освіти, зокрема: підтримувати стійку мотивацію студентів до навчання; заохочувати активну участь студентів у навчальному процесі та розвивати їх самостійність, надаючи; розширювати горизонти навчання та самонавчання; розвивати навички критичного мислення, рефлексії та самооцінки; формувати вміння ефективно вчитися; сприяти індивідуалізації навчання; створити сприятливі умови для успішної соціалізації студентів [3].

Підсумовуючи розмірковування, зазначимо: педагогічний коучинг дійсно є технологією, що відповідає викликам часу і не тільки має право, але й мусить впроваджуватись в освіту дорослих як дієвий набір інструментів не тільки для підвищення навичок самоосвіти, а й у формуванні світогляду кожної особистості, її розвитку у прагненні до самоствердження – не за рахунок зовнішніх факторів, а за рахунок самомотивації та внутрішніх ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Пашенко О., Сокол Л., Харченко Н. Коучинг-сесії для педагогів. Київ: Шкільний світ, 2019. 128 с
2. Кудрик Л. Самокоучинг: Як запобігти професійному вигоранню. Київ: Шкільний світ, 2019. 216 с.
3. Фари́на А., Ковальчук І., Єрко Г., Казмірчук О., Галан О., Курчаба О. Педагогічний коучинг як засіб інтенсифікації освітнього процесу в Україні. *European humanities studies: State and Society*. Vol.3(I), 2019. pp.64-86. DOI:10.38014/ehs-ss.2019.3-I.06
4. Сидоренко В. Положення «Про педагогічний коучинг в системі післядипломної освіти». URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309997.pdf> (дата звернення 28.01.2025)
5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 30.01.2025)
6. Освіта впродовж життя: тренд чи вимога часу? URL: <https://osvitoria.media/experience/osvita-vprodovzh-zhyttya-trend-chy-vymoga-chasu/> (дата звернення 29.01.2025)
7. Рева М. Характеристика емоційного інтелекту студентів із різним рівнем розвитку комунікативних здібностей. *Психологія і особистість*. 2022. № 1 (21). с.143-153. URL: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.1.252063> (дата звернення 30.01.2025)
8. Двек К. «MINDSET. Змініть спосіб мислення і розкрийте свій потенціал». URL: <https://happymonday.ua/shho-take-growth-mindset> (дата звернення 30.01.2025)

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ГРАМАТИКИ: ВІД ПРАВИЛ ДО РОЗУМНОГО ОСМИСЛЕННЯ

На сьогоднішній день гостро стає питання щодо оптимізації навчання англійської мови, а саме граматики у закладі вищої освіти. Визначено ключові складники оптимізації іншомовного навчання: підвищення цілеспрямованості навчання, посилення його мотивації, інформаційної місткості змісту освіти, застосування сучасних методів навчання, розвиток рефлексивних навичок праці, використання комп'ютерів та інших новітніх інформаційних технічних засобів навчання.

Оптимізація у загальному вигляді визначається як вибір найкращого, найсприятливішого варіанту з безлічі можливих дій, умов, засобів тощо. У процесі навчання оптимізація визначається як вибір такої методики, яка забезпечує досягнення найкращих результатів за мінімальних витрат часу та сил викладача та здобувачів освіти у зазначених умовах. Оптимізація досягається не одним якимось хорошим, вдалим методом, мається на увазі свідомий, обґрунтований вибір викладачем одного з багатьох можливих варіантів. При описі граматичних явищ багато навчальних посібників містять загальні правила щодо їх використання та звертають увагу здобувачів на спосіб побудови граматичних форм.

Один із видів оптимізації – це алгоритмізація під час навчання здобувачів освіти, це новий підхід до мислення та навчання відходячи від правил до розумного осмислення. Алгоритмізація навчання граматики англійської мови, розглядається як процес зведення до кінцевого набору її правил, упорядкованих у логічній послідовності кроків мислення і дій, що представляє собою алгоритми. Застосування методу алгоритмізації сприяє розвитку граматичної компетенції, через закріплення граматичних знань і автоматизації відповідних умінь і навиків, що веде до підвищення загального рівня володіння мовою.

Багаторічний особистий досвід викладання англійської мови майбутнім економістам засвідчує, що граматична компетентність є однією із найбільш важливих запорук вивчення англійської мови та певним показником рівня володіння нею. Досвід свідчить, що складність усвідомлення деяких граматичних тем англійської мови і наявність типових помилок здобувачів під час їх вивчення чітко простежуються на заняттях та можуть бути нівельовані саме завдяки використанню методу алгоритмів, як певних опор для закріплення знань і доведення необхідних навичок до автоматизму. Алгоритмами можуть виступати певні послідовності розумових процесів і дій здобувачів під час вивчення певної граматичної теми, наприклад алгоритми побудови чи визначення певної граматичної форми, тощо.

Разом з тим, єдиного підходу до вирішення питання, як організувати таке навчання, у педагогічній теорії немає. Одні педагоги вважають, що логічні прийоми є невід'ємною частиною наук, основи яких включені в зміст освіти, тому у здобувачів при вивченні дисциплін автоматично розвивається логічне мислення на основі заданих образів. Інші переконані, що розвиток логічного мислення тільки через вивчення освітніх компонентів є малоефективним, такий підхід не забезпечує повноцінного засвоєння прийомів логічного мислення і тому необхідні спеціальні навчальні курси з логіки.

Список використаних джерел:

1. Тарасюк А.М. Психологічні аспекти оптимізації навчання англійської мови у ЗВО. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Вип. 4, ч. 1. – 2021 р. – 183-189 с.
2. Сердюк Н.Ю. Граматика англійської мови: алгоритмізація як новий підхід до мислення та навчання / *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* No 7(41). - 2024. - 497-508 с.

Васильєва С. О.
*Професор кафедри освітології
та інноваційної педагогіки ХНПУ
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*
Наточій С. С.
*Здобувач другого магістерського рівня
вищої освіти кафедри освітології
та інноваційної педагогіки ХНПУ
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗЗСО ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Сучасна система освіти переживає активні реформи, спрямовані на підвищення якості навчання, розвиток інноваційного мислення та формування практичних компетентностей учнів. У цьому контексті особливої уваги потребує підготовка майбутнього вчителя біології, оскільки біологія як наука передбачає не лише набуття значного обсягу теоретичних знань, а й вимагає їх застосування на практиці.

Інтерактивні методи навчання стають важливим інструментом у досягненні цих цілей, оскільки вони сприяють активному залученню учнів до освітнього процесу, розвитку критичного мислення, креативності та вміння працювати в команді.

Проблему застосування інноваційних методів в навчанні досліджували Н. Агаркова, С. Васильєва, О. Пометун, О. Попова, Т. Руснак та інші. Проте проблема інтерактивних методів з викладання біології вважаємо потребує додаткової розробки, що й обумовило вибір теми дослідження. Метою дослідження стало визначити інтерактивні методи навчання які є найбільш ефективними для викладання біології в ЗЗСО.

Аналізуючи поняття «активна» та «інтерактивна» методи [1;2;4] навчання зазначимо, що вони відрізняються моделями організацією взаємодії між вчителем і учнем. Активні методи навчання – передбачають активну взаємодію між учнями та вчителем де учні виступають активними учасниками процесу навчання. На відміну від пасивної моделі, яка характеризується авторитарним стилем взаємодії, активна модель ґрунтується на демократичному підході, при якому активність учнів відіграють провідну роль.

Інтерактивні методи навчання – це способи навчання, де учні та вчитель активно взаємодіють один з одним, а також вчитель виступає в ролі організатора взаємодії учнів. В організоване такий спосіб навчання, вчитель і учень є рівноправними суб'єктами освітнього процесу, що сприяє розвитку комунікації, критичного мислення та вміння приймати рішення.

Інтерактивні методи навчання, на відміну від активних методів, забезпечують взаємодію учнів з учителем, а також учнів між собою. Роль учителя в такому навчанні - коуча, ментора, фасілітатора освітнього процесу, що створює всі умови для розвитку самостійності учнів.

На основі аналіз праць науковців [1-6] визначимо наступні методи інтерактивного вивчення біології: метод аналізу конкретних ситуацій (case-study). Даний метод має наступні ознаки: наявність конкретної ситуації; розробка групою різних варіантів вирішення ситуації; публічний захист розроблених варіантів вирішення ситуації; підведення підсумків і оцінка результатів заняття. Метод проектів передбачає інтеграцію теоретичних і практичних знань і застосування їх у нових ситуаціях. Даний метод допомагає учням розвиватись і самовиражатись, працювати в команді, підвищує мотивацію до вивчення біології, урізноманітнює методи навчання біології. Метод аналогії передбачає виявлення подібності між об'єктами та перенесення пояснень від одного об'єкта до іншого. Метод виключення заснований на поступовому виключенні значущих компонентів на основі закону виключеної

середини. Гіпотетичний метод передбачає формулювання, обґрунтування та доведення гіпотез, а також перевірку задач за допомогою запитань, що потребують відповідей. Метод закону спрямований на пошук стійких і не випадкових характеристик об'єктів чи явищ. Метод класифікації організовує об'єкти в класи на основі істотних ознак. Метод моделювання полягає в побудові моделі, яка відображає суттєві ознаки досліджуваного об'єкта і спрощує його. Метод парадоксу дозволяє розглядати явища з несподіваних ракурсів, які не відповідають загальноприйнятим уявленням. Метод систематизації організовує наявні дані в систему, щоб пояснити їх на основі системного підходу. Метод екстраполяції поширює висновки, отримані в результаті спостереження однієї частини явища, на іншу його частину. Методи індукції та дедукції відрізняються тим, що індукція дозволяє робити висновки про весь клас на основі знань про його частину, тоді як дедукція дозволяє робити висновки про частину на основі знань про весь клас. Метод спрощення представляє об'єкт у вигляді спрощеної моделі. Метод протиріч змінює ситуацію на діаметрально протилежну і аналізує її. Системний аналіз визначає характеристики, структуру, функції ситуації та її взаємодію з навколишнім середовищем. Причинно-наслідковий аналіз встановлює причини ситуації та наслідки її розвитку.

Застосування зазначених інтерактивних методів сприяє проведенню вчителем інноваційних уроків, а саме: уроків змагань і ігор, турнірів, естафет, конкурсів, дуелів, ділових та ролевих ігор, вікторин, інтерв'ю, бінарних уроків, дослідження, аналізу першоджерел, коментарів, репортажів, рецензій, прес-конференцій, аукціонів, мітингів, дискусій, телемостів, діалогів, усних журналів.

У ході дослідження встановлено, що інтерактивні методи навчання забезпечують активну взаємодію між учнями та вчителем, стимулюють розвиток критичного мислення, комунікативних навичок та вміння працювати в команді.

На основі аналізу праць науковців виділено низку інтерактивних методів, які мають значний потенціал у викладанні біології, зокрема методи аналізу конкретних ситуацій (case-study), проєктний метод, метод аналогій, метод виключень, моделювання, систематизації, гіпотетичний метод, а також методи індукції та дедукції. Особливу увагу приділено використанню інноваційних підходів, таких як мозковий штурм, метод "від противного" та системний аналіз, які сприяють розвитку креативного та системного мислення учнів.

Інтерактивні методи навчання дозволяють урізноманітнити уроки біології через впровадження таких форм, як рольові ігри, турніри, вікторини, бінарні уроки, прес-конференції та дослідницькі завдання. Це підвищує інтерес учнів до предмета, розвиває їхню здатність до самостійного опанування матеріалу та інтеграції знань у практичну діяльність.

Отже, інтерактивні методи навчання є важливою складовою підготовки майбутніх учителів біології, адже вони сприяють формуванню професійних компетентностей, розвитку креативності та забезпечують якісну інтеграцію теоретичних і практичних знань.

Список використаних джерел:

1. Васильєва С.О. Агрюкова Н.О. Діджеталізація в освітньому середовищі. *Теорія і практика реалізації сучасних педагогічних методик та технологій в освіті : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції*, 19–20 листопада 2020 року / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 289-294 с.
2. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року [https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/]
3. Інтерактивні технології: теорія та практика. Посібник з/р О.І.Пометун. Умань. Київ. 2008. 265с.
4. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2002. 135с.
5. Руснак Т.М. Сучасні технології навчання. Х.: Основа, 2007. 95 с.

Сахно Є. Ю.
професор кафедри геодезії, картографії та землеустрою
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ФОТОГРАММЕТРІЯ ТА ДИСТАНЦІЙНЕ ЗОНДУВАННЯ»

В умовах воєнного стану підвищення рівня навчання ЗВО набуває особливого важливого значення у зв'язку зі стрімким розвитком різних галузей науки та техніки, що є причиною активних змін в усіх сферах життя суспільства, зокрема в освіті та професійній діяльності. Тому постійне вдосконалення своїх професійних та фахових компетенцій потребують й науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти. Використання космічних технологій є ефективним методом моніторингу стану навколишнього середовища. Завдяки оперативності та об'єктивності одержання інформації, дані дистанційного зондування Землі виступають важливим джерелом побудови геоінформаційних систем. Тому навчальна дисципліна "Фотограмметрія та дистанційне зондування" є обов'язковою дисципліною в процесі підготовки бакалаврів із геодезії та землеустрою [1, 2]. За останні роки дана навчальна дисципліна принципово оновила із стрімким розвитком супутникових технологій, в тому числі у сферах обробки та збереження великих об'ємів даних ДЗЗ, інформаційних програмних комплексів тощо. Фотограмметрія та дистанційне зондування у сьогодишньому світі доволі багатогранна у застосуванні, і може бути використовуватися не тільки фахівцями із геодезії та землеустрою, а й багатьма іншими спеціалістами, таких галузей як агрономія, архітектура та будівництво, дизайн, ґрунтознавство та управління моніторингом людських ресурсів, логістичних маршрутів тощо. Підготовка майбутніх фахівців передбачає оволодіння сучасними геоінформаційними технологіями, базами геопросторових даних дистанційного зондування Землі, що одержані на основі сенсорів авіаційного, космічного й наземного базування.

Головними завданнями навчання ЗВО є засвоєння практичних та теоретичних навичок і технологій одержання та виконання дешифрування аерознімків, трансформовання знімків і складання картографічних планів за матеріалами аерофотознімання, 3D моделювання, прив'язка аерознімків, формування щільної хмари точок для подальшого експорту, складання, контроль і оцінка точності ортофотоплану. Отримана аерокосмічна інформація використовується для аналізу, доповнення, узагальнення та деталізації даних, отриманих з наземних джерел і використовується в різних сферах господарства України. Використання систем дистанційного зондування Землі дозволяє проводити виконання землевпорядних робіт з використанням матеріалів аерознімання, як найбільш повних та інформативно ємних, що дозволяють вирішувати складні задачі землеустрою і земельного кадастру оперативно, з високою точністю і меншими витратами часу та матеріальних ресурсів.

Для роботи із супутниковими знімками необхідною складовою є розуміння вибору необхідного програмного забезпечення, яке адаптоване під цей спектр специфічних завдань. Існує багато видів прикладних програм, призначених для роботи з супутниковими знімками [3]. Ці програми представляють лише декілька прикладів програмного забезпечення, доступного для роботи з супутниковими знімками. Кожна з них має свої унікальні функції та можливості, тому вибір залежить від конкретних потреб та вимог користувача і замовників отриманих даних. Найбільш популярні системи дистанційного зондування Землі є [3] Landsat, Sentinel, Terra (Modis, Aster), Rapid Eye, Planet Lab.

Таким чином запропонована програма є важливою складовою процесу підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі інформаційного та геоінформаційного забезпечення землеустрою. Результатом навчання (табл. 1) є оновлення та поглиблення специфічних фахових науково-методичних знань та практичних навичок, що сприяє виконанню своїх професійних обов'язків та розширенню фахових компетенцій, і результати навчання дозволять якісно вдосконалити підготовку майбутніх фахівців у галузі геодезії та землеустрою.

Таблиця 1.

Очікувані результати навчання

№ з/п	Зміст навчання (стажування)	Години/кредити	Очікувані результати навчання (стажування)
1.	Визначення спеціальних завдань та практичних проблем дистанційного зондування територій із застосуванням сучасних технологій, теоретичних положень та методів	30/1	Ознайомлення з сучасними системами дистанційного зондування земної поверхні (ДЗЗ)
2.	Підготовка процесу дистанційного дослідження природно-господарських систем та територій	30/1	Вміння використовувати технічні знання, щодо дистанційного зондування територій
3.	Аерокосмічний моніторинг як система оцінювання стану і прогнозування використання територій	30/1	Здатність використовувати методи, засоби та обладнання з ДЗЗ
4.	Повітряні лазерні сканувальні системи, технології знімань та обробки даних	30/1	Навички роботи з приладами та матеріалами дистанційного зондування
5.	Сучасні методи обробки даних дистанційного дослідження земель	30/1	Здатність визначення параметрів об'єктів господарства на основі електромагнітного випромінювання
6.	Вирішення проблеми обробки матеріалів ДЗЗ у процесі виконання землепорядних та землеоціночних робіт	30/1	Обробка отриманих результатів та їх оцінка щодо застосування в управлінні територіями та виробництвом

Дана тематика дає змогу підвищити індивідуальні кваліфікаційні можливості в галузі геодезії та землеустрою та здійснювати професійну діяльність на більш високому рівні в підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності G18 - геодезія та землеустрій.

Список використаних джерел:

1. Навчальна практика із «Фотограмметрії та дистанційного зондування» - запорука якісної підготовки фахівців із «Геодезії та землеустрою»: Режим доступу <https://nubip.edu.ua/en/node/78511>.

2. Спецкурс «Основи дистанційного зондування Землі: історія та практичне застосування»: Режим доступу <https://man.gov.ua/educators/courses/spekurs-osnovi-distancijnogo-zonduvannya-zemli-istoriya-ta-praktichne-zastosuvannya>.

3. Довгий С.О. Основи дистанційного зондування Землі: історія та практичне застосування: навч. посіб./ Довгий С.О., Лялько В.І., Бабійчук С.М., Кучма Т.Л., Томченко О.В., Юрків Л.- К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. - 316 с.

4. Сахно Є.Ю. Використання систем дистанційного зондування землі. /Сахно Є.Ю., Терещук О.І., Коваленко С.В. /Комплексне забезпечення якості технологічних процесів та систем (КЗЯТПС – 2024): матеріали тез доповідей XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 23–24 травня 2024 р.): у 2 т. / Національний університет «Чернігівська політехніка» [та ін.] ; відп. за вип.: Єрошенко Андрій Михайлович [та ін.]. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – Т. 2. – С. 143-144.

Перерва С. О.
*Здобувачка другого магістерського рівня
вищої освіти кафедри освітології
та інноваційної педагогіки ХНПУ
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЗЗСО

В умовах сучасного розвитку суспільства, орієнтованого на інноваційні технології, інформаційну доступність та швидкі зміни, креативність стає однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності. Особливо зазначене стосується вчителів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), які мають не лише передавати знання, а й формувати у здобувачів освіти вміння критично мислити, генерувати нові ідеї та адаптуватися до сучасних викликів. Актуальність дослідження інноваційних методів навчання як засобу формування креативності у майбутніх вчителів закладів загальної середньої освіти зумовлена сучасними викликами, пов'язаними з глобалізацією, стрімким розвитком технологій, інформаційною революцією та постійними змінами у суспільстві, які вимагають від освіти нових підходів до навчання та виховання.

Проблему інновацій в освіті вивчали Н. Агаркова, С. Васильєва, О. Пошетун, О. Попова, К. Костюченко та інші. Проте проблема інноваційних технологій з викладання біології вважаємо потребує додаткової розробки, що й обумовило вибір теми дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та визначення ефективних інноваційних методів навчання, які сприяють формуванню креативності у майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти.

Творчість стає ключовою компетентністю для майбутніх педагогів, які повинні не лише передавати знання, а й формувати в учнів вміння критично мислити, генерувати нові ідеї та адаптуватися до сучасних викликів. Інноваційні методи навчання, такі як гейміфікація, проектне навчання, STEM-освіта, використання штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, дозволяють вчителям стати творцями освітнього процесу, що сприяє розвитку їх власної креативності. У вищих навчальних закладах, які готують майбутніх вчителів, необхідно інтегрувати інноваційні підходи до навчання, щоб вони могли ефективно застосовувати їх у своїй майбутній професійній діяльності. Акцент на креативність дозволяє майбутнім педагогам бути готовими до постійного навчання та адаптації до нових умов, що відповідає світовим трендам у освіті, спрямованим на розвиток "навичок ХХІ століття".

Креативність, або творчість, у педагогічному контексті визначається як здатність особистості генерувати нові ідеї, створювати оригінальні способи вирішення проблем та адаптуватися до змінних умов [1]. У педагогіці це явище розглядається як інтегральна якість, яка об'єднує когнітивні, емоційні та мотиваційні компоненти особистості. Креативність охоплює такі ключові аспекти, як дивергентне мислення, інноваційність та гнучкість у прийнятті рішень. Як педагогічний феномен, вона відіграє важливу роль у розвитку сучасного освітнього процесу, орієнтованого на самостійне мислення й активність учнів [2]. Інноваційні методи навчання тісно взаємопов'язані з інтерактивними методами навчання. Так О. Пошетун та Л. Пироженко [3] такі інноваційні методи навчання: робота в парах, трійках, малих або великих робочих групах: «Карусель», «Акваріум» «Ажурна пилка», інсценізації, драматичні замальовки, метод «Прес» або «Займи позицію». Особливого місця серед інноваційних методів навчання займають кібернетичні методи і навчання. Такі методи пов'язані з використанням електронно – обчислювальної техніки. До них відносять імерсивні методи навчання (англ. immersive занурювати) методи повного або часткового занурення у віртуальний реальність, а також поєднання дійсної і віртуальної реальності.

Застосування таких методів у навчанні надають можливості відчувати ефект повної або часткової присутності, розширюють можливості опанування практичних навичок в онлайн навчанні. Такі методи навчання відносяться до сучасних цифрових технологій навчання які активно сьогодні розвиваються.

Нові можливості для розвитку креативності у майбутніх учителів сьогодні також надають онлайн-платформи, такі як Kahoot, Mentimeter, Canva. Саме такі платформи дозволяють створювати інтерактивний контент застосовуючи: онлайн вікторіни, онлайн анкетування, створення хмарин слів, інтелект карт, тестів, спільних онлайн дошок, графічного відображення процесів, або результату анкет. Застосування таких методів створює онлайн навчання більш активним і цікавим.

Зазначені інноваційні методи навчання є потужним інструментом для розвитку креативності, оскільки вони сприяють активізації пізнавальної діяльності, формуванню в учителів здатності творчо підходити до вирішення професійних завдань, адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів.

Навчальні заняття, що використовують інноваційні методи, мають специфічну структуру, спрямовану на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів та розвиток їхньої креативності. Основними етапами таких занять є: визначення проблеми чи завдання, обговорення можливих рішень, реалізація творчих ідей та підведення підсумків або рефлексія. Зміст занять повинен включати різноманітні завдання, які вимагають використання творчого підходу, аналізу, синтезу та командної роботи.

Отже, у сучасних умовах, коли суспільство орієнтоване на інноваційні технології, інформаційну доступність та швидкі зміни, креативність стає ключовою компетентністю для майбутніх педагогів. Вони повинні не лише передавати знання, а й формувати в учнів вміння критично мислити, генерувати нові ідеї та адаптуватися до викликів сучасності.

Для розвитку креативності у майбутніх вчителів необхідно інтегрувати інноваційні методи навчання, такі як гейміфікація, проектне навчання, STEM-освіта, використання штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності. Зазначені методи дозволяють активізувати пізнавальну діяльність, розвивати творчий підхід до вирішення завдань та адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів.

Особливе значення мають інтерактивні методи навчання, такі як робота в групах, метод "Карусель", "Акваріум", "Ажурна пилка", а також кібернетичні методи, пов'язані з використанням електронно-обчислювальної техніки. Імерсивні методи (занурення у віртуальну реальність) та онлайн-платформи (Kahoot, Mentimeter, Canva) надають нові можливості для розвитку креативності, роблячи навчання більш інтерактивним і цікавим. Ефективні заняття з використанням інноваційних методів мають специфічну структуру, яка включає визначення проблеми, обговорення рішень, реалізацію творчих ідей та рефлексію. Такі заняття спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток критичного мислення та командну роботу.

Список використаних джерел:

1. Васильєва С.О. Агрковка Н.О. Діджеталізація в освітньому середовищі. *Теорія і практика реалізації сучасних педагогічних методик та технологій в освіті : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції*, 19–20 листопада 2020 року / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 289-294 с.
2. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 583 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Інноваційні технології навчання та виховання молоді. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf
4. Agarkova Nataliya. Popova Elena, Vasylieva Svitlana Innovative education processes at the beginning of the XXI century. Wissenschaft für den modernen menschen. wirtschaft, management, tourismus, bildung, philosophie, gesetz. Book 1. Part 3. Karlsruhe: NetAkhatAV, 2020 181 p. C.116-122 <https://www.sworld.com.ua/simpge1/sge1-03.pdf>

ЕДЬЮТЕЙНМЕНТ ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ У ВИКЛАДАННІ ХІМІЇ

Едьютейнмент, який поєднує елементи освіти та розваг, набуває все більшої популярності у сучасній педагогіці як інноваційна методика, що сприяє підвищенню зацікавленості та мотивації студентів [1; 2]. У викладанні хімії цей підхід дозволяє ефективно адаптувати складні наукові концепції до потреб студентів через інтерактивні засоби навчання, гейміфікацію та мультимедійні технології. Використання едьютейнменту в контексті студентоцентрованого підходу відповідає викликам сучасної освіти, орієнтованої на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток критичного мислення та самостійності студентів.

Мета дослідження – оцінити ефективність едьютейнменту для підвищення мотивації та успішності студентів у викладанні хімії.

У дослідженні розглянуто використання едьютейнменту як інноваційного підходу до викладання хімії, зокрема інтеграцію елементів гейміфікації [3], що є одним з різновидів едьютейнменту [4]. Гейміфікація, яка поєднує ігрові елементи з навчальним процесом, є потужним інструментом для підвищення залученості студентів і покращення результатів навчання. У сфері викладання хімії існує багато можливих елементів гейміфікації, серед яких: використання ігрових валют та бонусів, нарахування балів за виконання завдань, тайм-менеджмент, рівні складності завдань, інтерактивні квести, змагання та досягнення, а також симуляції та рольові ігри. У нашому дослідженні ми використали деякі з цих елементів, зокрема систему «хімічних монет», які студенти могли заробляти за успішне виконання завдань, та обмеження на ресурси для виконання експериментів, що вимагало від студентів ефективного управління часом та матеріалами.

Учасниками були студенти 2 курсу спеціальності 102 «Хімія», які вивчали дисципліну «Аналіз металів і сплавів». Тема дослідження полягала у визначенні складу вітчизняних та зарубіжних монет за допомогою методів якісного аналізу. Метою було не тільки науково-практичне дослідження складу монет, а й впровадження елементів гейміфікації для підвищення мотивації студентів та ефективності навчання. Студенти мали змогу працювати з реальними зразками монет, застосовуючи хімічні методи аналізу для визначення їх складу, що дозволяло розвинути їхні практичні навички та критичне мислення.

Дослідження проводилося в умовах ігрового середовища, де кожен студент отримував монету для аналізу. Кожна монета мала «вартість» у вигляді хімічних монет, які можна було використовувати для отримання підказок чи бонусів, наприклад, додаткових матеріалів або часу для виконання аналізу. Усі учасники мали обмежений набір реактивів і часу для проведення експериментів, що додавало елементи стратегічного планування та управління ресурсами.

Для оцінки ефективності виконання завдання було розроблено деталізовану систему, яка враховує кінцевий результат і процес роботи. Кінцевий результат (40%): точність визначення складу монет (30%) і коректність оформлення звіту (10%). Процес виконання (50%): стратегічне планування (15%), управління ресурсами (15%), командна робота (10%), дотримання безпеки (10%). Самооцінка та рефлексія (10%): самооцінка (5%) та рефлексія (5%), де студенти аналізують свої дії, сильні сторони та виклики.

Окрім цього, було проведено додатковий аналіз впливу гейміфікації на емоційний стан студентів. Для цього використовували опитування та психологічні тести, які дозволили оцінити такі аспекти, як зниження стресу, підвищення впевненості та загальне задоволення від навчального процесу. Результати показали, що 75% студентів відчули зниження стресу

завдяки зрозумілим правилам гри, а 68% зазначили, що використання гейміфікаційних елементів допомогло їм почуватися більш впевнено під час виконання лабораторних робіт.

Втім, близько 25% студентів все ж відчували певний рівень стресу або невпевненості під час виконання завдання. Основними причинами були: складність у плануванні дій за умов обмежених ресурсів (12%), недостатній досвід роботи з хімічними методами аналізу (8%) та страх зробити помилку, яка могла вплинути на кінцевий результат (5%).

Для подолання цих викликів було впроваджено додаткові заходи підтримки. По-перше, на початку експерименту проводилася демонстрація зразкового виконання завдання, що допомогло студентам краще зрозуміти основні етапи роботи. По-друге, у рамках гри студенти могли використовувати «хімічні монети» для отримання підказок чи додаткового часу, що зменшувало тривогу. По-третє, викладач активно підтримував учасників, надаючи індивідуальні консультації під час виконання роботи, а також створював атмосферу, яка заохочувала експериментувати без страху помилок.

У результаті додаткових заходів більшість студентів з групи, яка відчувала труднощі, змогли знизити свій рівень стресу та успішно завершити завдання. Це підтверджує, що комбінація гейміфікаційних елементів із додатковою педагогічною підтримкою може бути ефективною для роботи з різними групами студентів, враховуючи їхні індивідуальні потреби та рівень підготовки.

Анкетування студентів, проведене після завершення дослідження, показало позитивні результати щодо сприйняття використаних елементів гейміфікації. Більшість студентів (85%) висловили задоволення від використання «хімічних монет», зазначивши, що це допомогло їм краще організувати час та краще засвоїти матеріал. 70% студентів відзначили, що обмеження на ресурси, такі як кількість реактивів і час для виконання експериментів, сприяло розвитку навичок планування та логічного мислення. Також, 65% студентів вказали на те, що використання елементів гейміфікації додало елемент змагальності та зробило навчання більш захоплюючим.

Основні результати дослідження показали, що застосування елементів гейміфікації значно підвищило рівень мотивації студентів, покращило їх залученість до навчального процесу та сприяло розвитку практичних навичок. 80% студентів успішно виконали завдання з визначення складу монет, продемонструвавши високу активність і зацікавленість у виконанні лабораторних робіт. Використання «хімічних монет» і обмежень на ресурси допомогло студентам не лише освоїти теоретичний матеріал, а й удосконалити навички дослідницької роботи.

Підсумки дослідження підтвердили, що інтеграція елементів гейміфікації в навчання хімії через едьютейнмент сприяє не лише кращому засвоєнню знань, але й розвитку практичних навичок, що є необхідними для фахівців у галузі хімії. Результати анкетування підтверджують ефективність такого підходу та демонструють високий рівень зацікавленості студентів до нових методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Шафорост Ю., Лут О., Шпак В. Використання віртуальних симуляцій як засобу едьютейнменту для підвищення мотивації учнів у навчанні хімії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2024. Т. 2. №. 55. С. 135–143.
2. Wang Ya. Edutainment technology – a new starting point for education development of China. *Frontiers in Education Conference. WI, Milwaukee*, 2007. P. 10–13.
3. Sikora Y., Chernykh V., Shaforost Y., Danylyuk S., Chemerys I. Leveraging gamification and game-based technologies for educational purposes. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. 7. 2024spe008. <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe008>
4. Шафорост Ю., Лут О., Лахаєв В., Поліщук Т. Еволюція едьютейнменту у методиці навчання хімії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2024. №. 2 (30). С. 74–82.

Браславська Н. В.
старший викладач кафедри
управління персоналом і економіки праці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Браславський І. О.
старший викладач кафедри
управління персоналом і економіки праці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ЖИТТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Фізичне виховання молоді України є важливим компонентом гуманітарного виховання, спрямованого на формування у неї фізичного та морального здоров'я, удосконалення фізичної і психічної підготовки до ведення активного життя, підготовці до майбутньої професійної діяльності.

Головним критерієм ефективності фізичного виховання студента спеціальної медичної групи вищого навчального закладу є знання і дотримання основ здорового способу життя, формування навичок до щоденних занять з фізичними вправами у різноманітних раціональних формах, систематичні фізичні тренування з оздоровчою або спортивною спрямованістю.

Внаслідок поглиблення соціально-економічної, екологічної та демографічної кризи спричиненою військовою агресією сусідньої держави здоров'я і фізична підготовленість студентської молоді продовжує погіршуватись. Основними чинниками негативного впливу на фізичний стан студентів спеціальної медичної групи є: низька мотивація до занять фізичною культурою та спортом; низький рівень рухової активності; відсутність спеціальних знань про засоби і методи підтримання і контролю над власним здоров'ям, фізичної підготовленості та ведення здорового способу життя. Все це не дозволяє особистості сповна реалізувати свої природні здібності в процесі життєдіяльності й виконувати своє соціальне призначення. [2, с.107]

Фізична культура, як частина загальної культури, представлена у вищому навчальному закладі навчальною дисципліною і є невід'ємним компонентом цілісного розвитку особистості студента спеціальної медичної групи, професійної підготовки та гармонізації його життєдіяльності. Важливе завдання навчального та навчально-тренувального процесів з фізичного виховання та спорту полягає не тільки в конкретизації навчання умінням та навичкам використання засобів фізичної культури, спорту, туризму у ЗВО, але й, головне, в навчанні технологіям та більшому застосуванні цих засобів у майбутньому, мотивації до здорового способу життя, вдосконаленню особистості та соціуму. Тому особлива роль в проектуванні фізичного виховання у закладах вищої освіти полягає в тому, щоб, виходячи з реальних умов ЗВО, запропонувати такі форми організації та забезпечення ефективності фізичного виховання, які б спонукали до формування культури здоров'я студента та його саморозвитку.

Останнім часом предметом наукових досліджень є низький рівень здоров'я й недостатня фізична підготовленість студентської молоді. У зв'язку з цим провідними науковцями здійснюється пошук нових ефективних форм та методів проведення занять з фізичного виховання. Значна кількість досліджень присвячена питанню оптимізації й інтенсифікації процесу фізичного виховання, формування зацікавленості до занять фізичними вправами та отримання необхідних знань з фізичної культури, валеології, фізіології тощо. [3, с.47]

Доведено, що найбільшого ефекту від занять фізичним вихованням буде досягнуто тоді, коли людина займається фізичними вправами добровільно та з урахуванням її індивідуальних інтересів. Багато досліджень присвячено питанням забезпечення

диференційованого й індивідуального підходу до студентів з урахуванням їхнього здоров'я, адекватних можливостей, фізичного розвитку і підготовленості. Впровадження принципу диференційованості у поєднанні з принципом індивідуалізації, враховуючи вільний вибір студентами рухової діяльності, дасть можливість значно підвищити ефективність процесу фізичного виховання. [1. с. 92]

При цьому не можна не враховувати, що вихідний рівень здоров'я кожного наступного покоління суттєво нижче за попередній. Це пов'язане із глобальними екологічними катаклізмами, військовим вторгненням сусідньої держави, що привели до максимального збільшення різноманітних факторів, які як самі по собі, так і за рахунок порушення генофонду стають причинами чисельних аномалій розвитку й функціональної неповноцінності органів і систем організму.

Проведений аналіз відповідних документів показав, що формування медичних груп для занять фізичною культурою не має належної законодавчої бази, яка повинна містити в собі чіткий перелік:

- а) діагнозів, що є підставою для зарахування в спеціальну медичну групу із вказівкою тривалості подібного обмеження;
- б) діагнозів, що є підставою для звільнення від занять фізичною культурою із вказівкою тривалості звільнення;
- в) комплексу обмежень (з вказівкою терміну їх проведення), підтверджуючих ці діагнози.

Наші спостереження говорять про те, що існуючі на сьогоднішній день принципи організації практичної частини вузівського фізичного виховання в плані змісту занять, їх моторної щільності й індексу інтенсивності, а також послідовності занять різної спрямованості протягом навчального року при використанні кредитно-модульної системи побудови занять, не можуть забезпечити рішення основних задач, що стоять перед оздоровчою фізичною культурою.

Дослідження показують, що організація занять у спеціальних медичних групах носить, як правило, нерегламентований характер. Переважна більшість використовуваних вправ по їхньому змісту, а також за тривалістю й інтенсивністю виконання не здатна розв'язати поставлені перед ними завдання. [2, с.110]

Багато наукових робіт присвячено виявленню інтересів спеціальної медичної групи до занять фізичною культурою і спортом, як одного з головних аспектів підвищення ефективності процесу фізичного виховання. Були досліджені ціннісні орієнтири студентської молоді по відношенню до збереження та укріплення власного здоров'я. Результати дослідження свідчать про розуміння студентами того, що фізична культура та спорт є єдиним з основних засобів підготовки людини до майбутньої трудової діяльності, оскільки рівень розвитку індивідуальних здібностей, психофізичних якостей і рухової підготовленості будуть визначати конкурентоспроможність фахівця на ринку праці.

З метою підвищення фізичного статусу осіб, віднесених до спеціальних медичних груп, необхідно або серйозне вдосконалення існуючої системи організації занять, або створення спеціалізованих оздоровчо-реабілітаційних центрів.

Список використаних джерел:

1. Благій О.Л., Захаріна Є.А. Організаційно-педагогічні умови формування мотивації студентів до рухової активності в процесі фізичного виховання *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2009. № 4. С. 92–95.
2. Корягін В.М., Блавт О.З. Педагогічні основи контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2017. № 17(3). С. 107–116.
3. Косован В.А. Кошура А.В. Теоретико-методичні основи процесу залучення студентів до рухової активності оздоровчої спрямованості. *Актуальні питання фізичної культури, спорту та ерготерапії*. 2022. №1. С. 47-49.

Sovhar O. M.
*Professor of the Foreign Languages
and Military Translation Department,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy,
Lviv, Ukraine*

APPLICATION OF FLIPPED LEARNING IN LANGUAGE TEACHING

The current challenges the higher education system is facing in the 21st century require a revision of traditional approaches to the organization and content of the educational process. Globalization and integration of the world's economic, political, and cultural spaces necessitate the formation of future specialists' professional foreign language competencies as an essential requirement for establishing interaction in the domain of world and European communication. The training of personnel who are capable of creatively solving professional tasks and are ready for continuous education and self-development in dynamically changing conditions of the external environment is complicated by students' poor learning and cognitive motivation and responsibility, lack of desire to learn and shortage of skills to work independently, insufficient classroom time for teachers to apply an individual approach and consolidate the knowledge obtained by students and practise the acquired competencies, etc. Under such conditions, the search for novel methods, strategies, and approaches that will resolve in more effective teaching and learning is vital. One of such is the methodology of "flipped learning" – a structural element of a student-centered approach to teaching foreign languages in higher education institutions. According to this method students acquire fundamental educational information before the class and during the class they gain experience in the interaction with each other and with the teacher. Class time is therefore devoted to practice, discussion, and higher-order thinking tasks in order to consolidate learning [1]. The concept of the "flipped learning" method is based on the idea that training of students should take place both in the classroom and individually within extracurricular activities using a set of innovative teaching apps and modern information and communication technologies.

The purpose of "flipped learning" is to use the technology to increase the level of interaction between the students and the teacher. One of the preconditions for applying the technology of "flipped learning" when teaching foreign languages is the use of adequate audio and video equipment, software, and having access to the Internet. Lack of appropriate hardware and software or limited access to the Internet significantly mitigates the effectiveness of the "flipped learning" application. It has been proven that teaching foreign languages employing this method promotes activation of the learning process, stimulates the development of students' skills of independent work and forms a responsible attitude to learning. A significant difference in favor of the group working with the platform including self-regulated learning strategies outperformed in speaking, reading, writing, and grammar test scores [2, p. 1268]. "Flipped learning" also facilitates individualization of the learning process and allows the student to control its time and intensity. New effective mode of interaction in the "teacher-student" system emerges, which can find application within the framework of a modern student-centered approach to organizing the educational process in higher education.

In the context of online learning, the "flipped learning" method is of considerable interest, and it is gaining relevance and active application both in foreign and domestic pedagogical practice due to the emphasis on the student's independent work, high-quality methodological support and the activation of their cognitive activity. In our opinion, the technology of "flipped learning" can be successfully applied when studying foreign languages in a blended learning environment. The application of the "flipped classroom" methodology

when studying foreign languages by higher education students is particularly relevant in modern Ukrainian higher education. In the context of reduced classroom time allocated for studying foreign languages, inability to conduct foreign language classes in a laboratory mode, and the increase in the number of students in academic groups, it is becoming increasingly difficult for teachers of foreign languages to achieve the planned learning outcomes and to ensure students acquire the necessary general and professional competencies. Transferring the initial stages of studying foreign language educational materials to independent processing makes it possible to free up limited classroom time from low-level cognitive actions and instead use it to carry out higher-level cognitive communication activities. That is, the process of memorizing educational information can be transferred from the classroom to the sphere of preliminary independent study, which fully corresponds to the student-centered approach and encourages higher education pursuers to assume the role of autonomous and responsible subjects of the educational process.

Thus, the process of classroom study of a foreign language will result in productive actions of teachers to impart understanding of educational information, to develop competencies for its application, analysis, synthesis and evaluation. Student-centeredness in the application of the “flipped learning” methodology is achieved by activating the learning process, developing students’ independent learning skills and forming a responsible attitude towards learning. “Flipped learning” also makes it possible to facilitate the individualization of the learning process and provide the student with the opportunity to independently control the time and pace of learning when learning a foreign language.

Resources:

1. Öztürk M., Çakıroğlu, Ü. Flipped learning design in EFL classrooms: implementing self-regulated learning strategies to develop language skills. *Smart Learn. Environ.* V.8, No.2, 2021. URL: <https://slejournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40561-021-00146-x#Bib1>, <https://doi.org/10.1186/s40561-021-00146-x>.
2. Vitta, J., Al-Hoorie A. The flipped classroom in second language learning: A meta-analysis. *Language Teaching Research.* No. 2, 2023. P. 1268–1292. URL: <https://doi.org/10.1177/1362168820981403>.

Омелько М. А.
*викладач обліково-економічних дисциплін,
керівник практики
ВСП «Могилів-Подільський технологічно-економічний
фаховий коледж Вінницького НАУ»,
м. Могилів-Подільський, Україна*

З ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Сучасна модель освіти націлює освітню діяльність закладів фахової передвищої освіти на формування вагомих професійних компетентностей і результатів навчання здобувачів освіти. Тому важливого значення у підготовці фахівців економічних спеціальностей набуває студентоцентризм як концентрація зусиль на врахуванні індивідуальних якостей здобувачів освіти, здатностей до формування індивідуальних освітніх траєкторій та, відповідно, індивідуального профілю компетентностей. Студентоцентроване навчання розглядають як підхід навчання, при якому індивідуальні особливості студента до навчання максимально повно доповнюються сприятливим високо мотивуючим середовищем закладу освіти, зорієнтованим на поглиблене вивчення і опанування нових знань, це дозволяє забезпечити взаємозв'язок особистості та суспільства в навчальному процесі, гармонійно узгоджуються їх інтереси на засадах рівноправності та взаємоповаги.

Реалізація студентоцентризму зобов'язує викладача використовувати інноваційні методи навчання, які будуть спонукати студентів критично мислити і ставати незалежними, самостійними особами протягом усього життя. Однією із особливостей студентоцентризму є використання результатів навчання (знання, навички та досягнення студентів), які повинні сприяти підвищенню працевлаштування студентів і допомагати роботодавцям зрозуміти ступінь готовності потенційних співробітників до роботи. Саме на це спрямована робота керівника практики в напрямку застосування дидактичних підходів до організації практичної підготовки здобувачів освіти.

За роки керівництва виробничою практикою накопичено досвід, який представлено підбором матеріалів, що дозволяють належним чином організувати проходження виробничої практики студентами спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (освітньо-професійна програма «Бухгалтерський облік»). Починаючи від формування програми виробничої практики і завершуючи захистом здобувачами освіти та підведенням підсумків за результатами проходження практики, можна організувати цілеспрямовану роботу в напрямку практичної підготовки майбутніх фахівців. Пріоритетним моментом в напрямку практичної підготовки є тісна співпраця із стейкхолдерами коледжу, які беруть участь у формуванні освітньо-професійних програм, наданні можливостей студентам як в проходженні практики, так і впродовж усього навчання (гостьові лекції, зустрічі з успішними випускниками, практичні тренінги в умовах виробництва, екскурсії, інтерактивні заняття із залученням практикуючих бухгалтерів). Ключовою ідеєю досвіду є демонстрація широкого застосування сучасних технологій практичного навчання, що сприяє підвищенню активності, самостійності студентів, їх зацікавленості у здобутті професійних вмінь та навиків, дозволяє забезпечити адаптацію до роботи за обраною спеціальністю. Виробнича практика зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» є логічним продовженням навчального процесу і заключним етапом у підготовці фахівців. Практика є однією з форм адаптації здобувачів освіти до умов та характеру майбутньої професії. Вона передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні достатнього обсягу практичних знань, умінь, навиків відповідно до різних освітніх кваліфікаційних рівнів. Студенти коледжу проходять виробничу практику зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» у бухгалтеріях базових промислових підприємств, фермерських господарствах Вінницької області та інших областей України.

Під час проходження виробничої практики зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» студенти вивчають особливості господарської діяльності, організацію та методику бухгалтерського обліку за різними ділянками обліку, знайомляться із комп'ютерною базою та автоматизацією обліку на підприємстві, застосовують практичні вміння в опануванні засад автоматизації обліку на базовому підприємстві, вивчають рівень використання сучасних комп'ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку та складання звітності (по кожній ділянці), відпрацьовують навички складання первинних документів та облікових реєстрів.

Щороку являюсь керівником виробничої практики. Її тривалість становить 2 тижні. У 2024 році під моїм керівництвом студенти III курсу зі спеціальності «Облік і оподаткування» проходили виробничу практику в період з 23.04 по 05.05 на таких базових підприємствах як: ФГ «Вільне», ТОВ «Буковинський сад», Могилів-Подільське міське комунальне підприємство «Комбінат комунальних підприємств», Приватне акціонерне товариство «Могилів-Подільський консервний завод», ПП «Мелітор», ТОВ «БЛОНСЬКІ ФАБРИКА МЕБЛІВ», Могилів-Подільському МКП «Водоканал», ТОВ «МХП-Агрокряж», ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж ВНАУ», ТОВ «ІНТЕР-ТЕКСТ». Для належного виконання програми виробничої практики першочергово проводжу інструктаж. Перед вибуттям на практику студент має мати наступні матеріали: направлення на практику; програма виробничої практики; звіт; щоденник практики; індивідуальне завдання, методичні рекомендації з виконання програми практики. Впродовж усього терміну виробничої практики студентам надаю консультації, в період проходження практики всі перебувають зі мною на зв'язку, повідомляють чи вчасно прибули на місце проходження виробничої практики і приступили до опрацювання матеріалів підприємства за звітний період. По результатах проходження практики студенти вчасно складають письмовий звіт разом із додатками у вигляді установчих і бухгалтерських документів, форм звітності. Від базових підприємств студенти отримали позитивні відгуки про рівень їх практичної підготовленості. Проаналізувавши матеріали звітів з виробничої практики, керівники практики від навчального закладу виявляють, де і на яких підприємствах найкраще організовано проходження практики.

Хочу звернути увагу на те, що досить часто ми вносимо зміни та доповнення до програми виробничої практики та форми звіту. На це впливали карантинні обмеження, воєнний стан тощо. Захист виробничої практики організовуємо і проводимо у формі диференційованого заліку, для якого розроблено пакет контрольних завдань у формі презентації професійного резюме посади бухгалтера за різними ділянками облікової роботи, які передбачають контроль рівня знань, вмінь та навичок виконання виробничих функцій в сучасних умовах господарювання та самооцінку професійних ділових якостей випускника. Крім того, за підсумками проходження виробничої практики традиційно проводимо конференцію, яку випускники готують для студентів II курсу. Змістовні виступи та якісно підготовлені презентації студентів підтверджують успішне виконання завдань виробничої практики та готовність випускників до самостійної роботи за обраним фахом.

Віriamo, що навички, набуті студентами під час проходження виробничої практики, стануть надійною основою для їхньої професійної діяльності. Адже, виробнича практика в бухгалтерії — це ключ до реального розуміння того, як фінансова інформація впливає на бізнесові рішення.

Список використаних джерел:

1. Гладких Т. В. Шляхи покращення підготовки конкурентоспроможних фахівців з обліку та аудиту / Т. В. Гладких, В. О. Подольська // Міжнар. навч.-метод. конф.: збірник тез доп.; 10-11 грудня 2009 р. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – № 1. – С. 18–22.
2. Довгань Л. І. Інноваційні технології – єдиний шлях оновлення і вдосконалення навчання. Збірник «Організація навчально-виховного процесу», № 12, 2008.

Ковалевська Н. В.,
доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна
Пасічніченко А. В.
доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна

ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ігрова діяльність є основним видом активності дітей дошкільного віку, через яку відбувається їхній когнітивний, емоційний і соціальний розвиток. Майбутній вихователь повинен володіти ігровою компетентністю для ефективної організації ігрового процесу, стимулювання розвитку дітей та забезпечення освітньої взаємодії у грі.

Англійський дослідник Дж. Равен звертає увагу на значну трансформацію ролі педагога в контексті підвищення ефективності освітнього процесу через розвиток загальних та фахових компетентностей. Серед найважливіших автор називає здатність працювати самостійно без постійного керівництва; здатність брати на себе відповідальність за власною ініціативою; здатність виявляти ініціативу, не питаючи інших, чи слід це робити; готовність помічати проблеми та шукати шляхи їх вирішення; уміння аналізувати нові ситуації й застосовувати вже наявні знання для такого аналізу; здатність ладити з іншими; здатність засвоювати будь-які знання за власною ініціативою; уміння приймати рішення на основі здорових суджень. [3]. Це вимагає професійної переорієнтації педагога, що зумовлена новими підходами до розуміння професійної компетентності вчителів і вихователів.

Ігрова компетентність вихователя визначається як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для організації та керування дитячою грою. Вона включає: знання про види, функції та особливості гри; володіння методами і прийомами організації ігрової діяльності; уміння адаптувати гру до індивідуальних особливостей дітей; здатність створювати розвивальне ігрове середовище.

Заклади вищої освіти розробляють освітньо-професійну програму підготовки студентів відповідно до стандарту. Ця програма визначає перелік загальних і фахових компетентностей, а також програмні результати навчання майбутніх вихователів. У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка для спеціальності 012 «Дошкільна освіта» (освітній ступінь «бакалавр», кваліфікація «вихователь дітей раннього та дошкільного віку») передбачено вивчення дисципліни «Технології формування ігрової компетентності». На її освоєння відведено 90 годин (3 кредити), а завершення курсу оцінюється заліком [1, с.120].

Оволодіння навчальною дисципліною здійснюється через лекційні та практичні заняття із застосуванням різноманітних методів, зокрема навчальної дискусії, пояснення, розповіді, бесіди, аналізу першоджерел і наукових статей. Контроль знань охоплює усні, письмові, модульні та тестові форми, а також самоконтроль [4]. Формування ігрової компетентності майбутніх вихователів відбувається через: теоретичну підготовку, що включає вивчення педагогічних основ гри; практичну підготовку, яка реалізується через моделювання ігрових ситуацій, педагогічні практики та інтерактивні методи навчання; самостійну роботу, що передбачає рефлексію та аналіз власного досвіду у роботі з дітьми.

Навчальний матеріал курсу поділений на три основні змістові модулі: «Теоретичні основи формування ігрової компетентності», «Методичні підходи до організації ігрової діяльності дошкільників» та «Психолого-педагогічні аспекти організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку» [2, с.3].

Перший модуль охоплює вивчення методологічних підходів до гри, аналіз її походження, визначення поняття «гра» та її соціально-педагогічних і психологічних функцій. Розглядається значення ігрової компетентності як важливого складника загальної компетентності дошкільника, її місце в нормативно-правовій базі. Також висвітлюється загальна класифікація ігор за віковими групами та їх взаємозв'язок.

Другий модуль спрямований на методичні засади розвитку ігрової компетентності. У межах дисципліни аналізуються різні види ігор: творчі, режисерські, театралізовані, драматизації, будівельно-конструктивні, рухливі, дидактичні, народні. Окремо розглядається їх розвиток на різних етапах дошкільного віку та роль вихователя в організації гри. Зокрема, при вивченні дидактичних ігор аналізується їх структура, види та особливості педагогічного керівництва.

Третій модуль розкриває психолого-педагогічні аспекти ігрової діяльності дошкільників. Наголошується на важливості врахування вікових особливостей дітей під час організації їхньої діяльності в ЗДО, обґрунтовується необхідність планування ігрового процесу та створення розвивального предметно-ігрового середовища.

Сформована ігрова компетентність вихователя дітей дошкільного віку сприяє: ефективному використанню гри як засобу навчання та виховання; встановленню довірливих взаємин з дітьми; підвищенню мотивації дітей до пізнавальної діяльності; розвитку творчого потенціалу вихователя.

Висновки. Формування ігрової компетентності у майбутніх вихователів є необхідною умовою якісної дошкільної освіти. Важливою складовою цього процесу є поєднання теоретичних знань, практичних навичок та рефлексивної діяльності. Для ефективної підготовки фахівців необхідно впроваджувати інноваційні методи навчання, що сприятимуть усвідомленню значущості гри у розвитку дитини.

Список використаних джерел:

1. Ковалевська Н.В., Пасічніченко А.В. Навчальна дисципліна «Технології формування ігрової компетентності» у системі професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2020. Випуск 63. С.119-123.

2. Ковалевська Н. В. Навчальна програма «Технології формування ігрової компетентності». Полтава: ПНПУ, 2016. 7 с

3. Ключові компоненти компетентності вчителя URL: <https://osvita.ua/school/method/9170/> <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

4. Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта». URL: <http://pnpu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/03/op-doshkilna-osvita-skorochenij-term-2019.pdf>

Бойко П. В.
*Здобувач другого магістерського рівня
вищої освіти кафедри освітології
та інноваційної педагогіки ХНПУ
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні освітні тенденції вимагають інновацій у підготовці майбутніх фахівців відповідно не лише до їхніх професійних запитів, але й соціокультурних викликів. У такому аспекті, особливого значення набуває організація анімаційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури, оскільки вона є одним з основних засобів, за допомогою якого фізична культура, творчість та активне дозвілля поєднуються в єдине ціле.

Проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної діяльності розглядали: Є. Барбіна, В. Бочелюк, С. Сисоєва визначали особливості формування педагогічної майстерності фахівців, аспект підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності - Л. Ареф'єва, Р. Карпюк, О. Куц, підготовку майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи вивчали Є. Захаріна; організації дозвілля й анімаційної діяльності - Л. Волик, Т. Лесіна та ін. Незважаючи на присвячення уваги науковців різним аспектам підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до організації анімаційної діяльності, розвиток освіти сприяє виникненню нових викликів в реалізації даної діяльності, що й обумовило вибір теми дослідження. Метою дослідження стало - обґрунтувати теоретико-методологічні засади та розробити практичні рекомендації щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації анімаційної діяльності, спрямованої на формування необхідних професійних компетентностей, стимулювання творчого потенціалу та інтеграцію анімаційних методів у фізкультурно-оздоровчу роботу

Аналізуючи праці [1-7] зазначимо, що анімаційна діяльність у контексті фізичної культури визначається як сукупність спеціально організованих заходів, спрямованих на залучення дітей, молоді та дорослих до активного і цікавого проведення часу, поєданого з фізичним розвитком. Анімаційна діяльність охоплює різноманітні форми рухливих ігор, спортивно-розважальних програм, інтерактивних тренувань та інших заходів, які сприяють фізичному, емоційному та соціальному розвитку учасників [2].

Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури полягають у формуванні компетентностей, необхідних для ефективної роботи з різними віковими та соціальними групами, створення інтерактивного середовища, що сприяє фізичному, соціальному та емоційному розвитку всіх учасників освітнього процесу.

Серед ключових компетентностей, необхідних для організації анімаційної діяльності, виділяють:

- **комунікативні навички** – забезпечують ефективну взаємодію з учасниками та здатність створювати позитивну атмосферу;
- **організаційні вміння** – планування, координацію та проведення фізкультурно-анімаційних заходів,
- **креативність** – дозволяє адаптувати програму занять до інтересів і можливостей учасників;
- **психолого-педагогічні компетенції** – спрямовані на розуміння вікових особливостей і мотивації учасників [3].

Зміст професійної підготовки у закладах вищої освіти передбачає інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок. Навчальні програми включають дисципліни, що охоплюють методику фізичного виховання, організацію дозвілля, основи психології та

педагогіки. Особливе місце займають курси, спрямовані на формування здатності до впровадження інтерактивних методів у фізичній культурі, зокрема через ігрові форми занять та анімаційні заходи.

Серед інтерактивних методів навчання відзначимо: тренінги, ділові ігри та моделювання ситуацій які сприяють практичному засвоєнню знань і навичок, необхідних для організації анімаційних заходів. Формування комунікативних навичок та навичок роботи в команді здійснюється через групові завдання, майстер-класи та проєктну діяльність. Участь у командних заходах допомагає майбутнім педагогам освоїти основи ефективної взаємодії, а також навчитися створювати позитивний психологічний клімат. Застосування в освітньому процесі інноваційних методів навчання: імпрровізація, творчі завдання, квест-технологій стимулюють здобувачів до створення оригінальних ідей для анімаційних програм [2; 3]. Сьогодні підготовка майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної діяльності стикається з низкою проблем і викликів, які знижують ефективність формування необхідних компетенцій, а саме: **недостатність уваги до анімаційної складової у програмах підготовки**. Більшість освітніх програм закладів вищої освіти зосереджуються на традиційних аспектах фізичної культури, недооцінюючи значення анімаційної діяльності як інструменту для організації дозвілля та активного відпочинку.

Наступною вагомою проблемою є недостатність **спеціалізованих методичних розробок і посібників**, які б забезпечували майбутніх педагогів необхідними знаннями та практичними рекомендаціями щодо організації анімаційних заходів. Окрім того, існує проблема **мотивації студентів до освоєння анімаційної діяльності**. Недостатня поінформованість про її значення у професійній діяльності та відсутність чіткого розуміння перспектив використання анімаційних навичок у майбутньому знижують зацікавленість здобувачів у даному напрямі підготовки.

Вирішення зазначених проблем вимагає перегляду навчальних програм, розробки сучасних методичних матеріалів і впровадження інноваційних підходів до формування мотивації здобувачів, що забезпечить більш високий рівень підготовки фахівців, здатних реалізувати анімаційні діяльність у фізичній культурі.

Список використаних джерел:

1. Сидорук А. В. Теоретичні засади підготовки майбутніх фахівців фізичної культури до анімаційної діяльності в загальноосвітніх школах. *Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти*. Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 184–190.
2. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2003. 442 с.
3. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2009. 38 с
4. Пасічняк Л. В. Проектування та реалізація програм спортивної анімації у місцях масового відпочинку населення : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02. Київ, 2017. 24 с. 22. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг.ред. І. Зверевої. - Київ-Сімферополь : Універсум, 2012. - 536 с. 23. Корпус енциклопедичних видань України: бібліографічний онлайн-покажчик [веб-сайт] / Укл. М.Г.
5. Железняк, О.С. Іщенко та ін. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. DOI: <https://doi.org/10.37068/b/cuebi> (дата звернення 19.11.2023).
6. Чалій Л. В. Спортивна анімаційна діяльність студента в контексті життєвої компетентності. Народна Освіта. Електронне наукове фахове видання. 2019. 3(39).
7. Dinev, P., S. Tomova. Sport animation. Varna: UE "Science and economics". 2008.
26. Альошина А. Спортивна анімація в місцях активного відпочинку. Молодіжний науковий вісник

Соляник Є. С.

здобувач освіти

Відокремлений структурний підрозділ «Автотранспортний фаховий коледж Криворізького національного університету»

м. Кривий Ріг, Україна

Католіченко А.В.

здобувач освіти

Відокремлений структурний підрозділ «Автотранспортний фаховий коледж Криворізького національного університету»

м. Кривий Ріг, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сьогодні в нашій країні існують сприятливі умови успішного навчання іноземних мов. Пройшли ті часи, коли здобувач освіти виступав в ролі пасивного слухача, який на примітивному рівні бере участь в пізнавальній діяльності. Знаходячись в якості слухача, здобувач освіти закріплює виключно виконавчі вміння та навички, а його практичні вміння обмежуються лише передачею навчальної інформації. Толерантність та гуманізм відіграє ключову роль між викладачем та здобувачем освіти.

Практичні заняття з фахової іноземної мови в ВСП «Автотранспортний фаховий коледж Криворізького національного університету» доволі часто проходять за ігровою моделлю і ми, здобувачі освіти, перебуваємо в інших умовах, аніж під час традиційного навчання.

Даний трафарет поведінки автоматично переноситься на самостійну практичну діяльність. Використання ігрової моделі навчання створює комфортні умови навчання, дає можливість фахового росту, зміни себе та створює відчуття успішності та інтелектуальної спроможності.

Організація роботи на заняттях з фахової іноземної мови неможлива без орієнтації на особистість здобувачів освіти, самовираження якої відбувається в програванні різних ролей та імітації професійних ситуацій.

З урахуванням вищесказаного нами пропонується система формування умінь говоріння, елементами якої є:

- мотивація: нас об'єднали в 3-4 групи для розв'язання конкретної технічної проблеми англійською з теми «Людський фактор на виробництві»;

- життєві ситуації: на занятті з теми «Дизайн сучасних авто» нам було запропоновано відеофрагменти з українськими субтитрами (спілкування між клієнтом та менеджером СТО). Задачу здобувачів освіти можна охарактеризувати наступними кроками: вдома ознайомлення з відео, вивчення лексичних одиниць, а вже на занятті - синхронний переклад фрагменту з активним використанням міміки та жестів;

- сервіси MindManager, SimpleMind, Xmind, Mindnode.com, Mindmup.com: на практичному занятті з теми «Токарні верстати та механізми» нами здійснюються наступні кроки: презентація лексичного матеріалу у вигляді схем, аналіз та систематизація інформації, закадровий супровід;

- конкурс «TED Talks» максимально розкрив наш мовний потенціал, адже ми не лише брали участь, але й продумували відеоформат, ракурс зйомки, навіть самостійно монтували.

Список використаних джерел:

1. Технології профільного навчання: кол. монографія / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, С. В. Косянчук, В. І. Кизенко, О. В. Барановська, Л. В. Шелестова, О. П. Кравчук]; за наук. ред. д-ра пед. наук, проф. Г. О. Васьківської. Київ, 2020. 304 с.
2. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – 220 с.

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ

Сучасні зміни в освітньому середовищі та новації в його конструюванні та організації, потребують значного зміщення акцентів з традиційного підходу в освіті до компетентнісного та практико-орієнтованого. Перехід до компетентнісної моделі навчання акцентує увагу на провідній ролі здобувача освіти та практичних вмінь та навичках, якими він володіє. Постає необхідність впровадження студентоцентрованого практико-орієнтованого підходу у професійну підготовку майбутніх учителів, зокрема хімії.

Аналізуючи літературні джерела, дотримуємось тлумачення поняття «студентоцентризм», як сучасного підходу в освіті, у якому здобувач освіти постає головним в освітньому процесі, основна увага приділяється інтересам, потребам, цілям та здібностям студента. [2] Деякі автори розглядають студентоцентризм як реакцію освітнього середовища на потреби ринку праці та на потребу формування нових компетентностей. [1]

Студентоцентрований практико-орієнтований підхід відображає сучасні тенденції в освітньому середовищі, які є спрямованими на підвищення якості освіти та забезпечує активне залучення здобувачів освіти до практичної реалізації здобутих теоретичних знань. Основними принципами студентоцентрованого практико-орієнтованого підходу виділяємо індивідуалізацію навчання, активне навчання, здатність до самостійної рефлексії, орієнтацію на практичну діяльність та партнерство між викладачем та здобувачем освіти. Впровадження та реалізація практико-орієнтованого підходу дозволяє забезпечити розвиток критичного мислення та комунікаційних навичок, розвиває здатність студента до самонавчання, стимулює їх творчість та ініціативність, формує відповідальність за власне навчання.

Такий розвиток особистості майбутніх учителів хімії задовольняє формування ключових компетентностей, що проголошені Професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Студентоцентрований практико-орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів хімії забезпечує відображення сучасних тенденцій в освіті, що спрямовані на підвищення якості освітнього процесу через активне залучення студентів до практичної реалізації набутих знань. Завдяки інтерактивним методам навчання, проблемному навчанню, індивідуалізації та рефлексії, здобувачі освіти можуть більш ефективно засвоювати матеріал, аналізувати свої досягнення та працювати в команді.

Отже, студентоцентрований практико-орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів хімії сприяє формуванню комплексного та гнучкого професійного мислення, що дозволяє майбутнім педагогам адаптуватися до постійно змінюваних умов освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Клименко К. Студентоцентризм як принцип академічної культури сучасного університету / К. Клименко // Дидаскал. - 2017. - № 17. - С. 60-63.)
2. Хоружий Г. Студентоцентризм як принцип академічної культури / Г. Хоружий // Вища школа. – 2012. – № 4. – С. 7–24.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ДОСЯГНЕННІ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сучасна система вищої освіти орієнтована не лише на передачу знань, а й на формування у студентів здатності до самостійного навчання, критичного мислення та високої внутрішньої мотивації. Використання елементів позитивної психології дозволяє підвищити рівень задоволеності навчальним процесом, покращити психологічне благополуччя студентів і сприяти їхньому прагненню досягати поставлених цілей. Впровадження позитивної психології в освітню діяльність допомагає створити середовище, що сприяє особистісному зростанню студентів і покращенню їхньої академічної успішності [1; 2].

Позитивна психологія – це напрям у психологічній науці, який зосереджується на вивченні позитивних аспектів людського досвіду, таких як щастя, добробут, життєстійкість, оптимізм та самореалізація. Її засновником вважається Мартін Селігман, який у 1998 році сформулював основні принципи цієї дисципліни, підкреслюючи необхідність вивчення не лише патологій та дисфункцій, а й факторів, що сприяють психологічному процвітання особистості [2]. Основними категоріями позитивної психології є суб'єктивне благополуччя, яке включає емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти; психологічний капітал, що охоплює надію, оптимізм, самоефективність і життєстійкість; а також концепція «потoku» за Чіксентмігаї, яка описує стан повного занурення у діяльність, що приносить задоволення [1]. Селігман також запропонував модель PERMA, що включає п'ять ключових складових добробуту: позитивні емоції (Positive emotions), залученість (Engagement), міжособистісні відносини (Relationships), наявність сенсу (Meaning) та досягнення (Accomplishment). Дослідження у сфері позитивної психології показують, що розвиток особистісних чеснот, зокрема вдячності, доброти та альтруїзму, сприяє зміцненню психічного здоров'я та підвищенню рівня суб'єктивного щастя. Водночас застосування методів позитивної психології в освіті, організаціях та клінічній практиці дозволяє формувати стійкі життєві стратегії, що сприяють адаптації та зниженню рівня стресу [2].

У сфері вищої освіти найбільш ефективними є такі принципи як: концепція «потoku», розвиток сильних сторін особистості, оптимізм і надія, емоційний інтелект і культура вдячності та рефлексії. Концепція «потoku» (flow) полягає у створенні умов, у яких студенти повністю залучені в навчальний процес, відчувають задоволення від пізнавальної діяльності та досягають високих результатів без надмірного напруження [1]. Розвиток сильних сторін особистості — акцент на індивідуальних здібностях студентів, що дозволяє їм використовувати свої найкращі якості для досягнення успіху [2]. Оптимізм і надія є принципом формування позитивного ставлення до труднощів та віри у власні сили, що є важливим для подолання академічних викликів [3]. Емоційний інтелект передбачає здатність до саморегуляції, емпатії та соціальної взаємодії, що сприяє ефективному навчальному процесу [4]. Культура вдячності та рефлексії полягає у розвитку навички помічати та цінувати свої досягнення та зусилля інших, що створює позитивне ставлення до навчання.

Таким чином, згідно зазначених та описаних принципів позитивної психології, методами інтеграції позитивної психології в освітній процес є: створення підтримувального освітнього середовища, рефлексивні практики, гейміфікація та активне навчання, культура подяки та позитивного мислення, коучинг і наставництво, розвиток емоційного інтелекту, формування настанови на зростання тощо. Створення підтримувального освітнього середовища полягає у застосуванні методів позитивного підкріплення, використання індивідуального підходу до студентів та створення атмосфери довіри й відкритості.

Рефлексивні практики — заохочення студентів до аналізу власного досвіду, ведення щоденників успіху та усвідомлення своїх досягнень. Гейміфікація та активне навчання є методом, що використовує інтерактивні методики, кейс-методи, командні проєкти для підвищення залученості студентів у навчальний процес. Культура подяки та позитивного мислення включає в себе впровадження практик, спрямованих на формування усвідомленого ставлення до власних здобутків і навчання загалом. Коучинг і наставництво — надання студентам можливостей для отримання зворотного зв'язку та підтримки з боку викладачів, що допомагає їм краще орієнтуватися в навчальному процесі та кар'єрному розвитку. Розвиток емоційного інтелекту протікає під час навчання студентів навичкам саморегуляції, емпатії та соціальної взаємодії. Формування настанови на зростання полягає в заохоченні студентів до бачення труднощів як можливостей для навчання та розвитку [1; 2; 4].

Застосування елементів позитивної психології у вищій освіті має чимало позитивних наслідків, зокрема підвищення рівня академічної мотивації, покращення психологічного благополуччя, формування стійкої орієнтації на успіх, розвиток навичок саморефлексії та саморегуляції, зростання рівня задоволеності навчальним процесом і т.д. Підвищення рівня академічної мотивації студентів відбувається тоді, коли настає усвідомлення студентами власних сильних сторін і досягнень, що сприяє більшій залученості в навчальний процес. Покращення психологічного благополуччя відображається у створенні середовища, яке підтримує позитивний настрій і емоційну стійкість. Формування стійкої орієнтації на успіх допомагає студентам подолати страх невдачі та розвивати впевненість у своїх можливостях. Розвиток навичок саморефлексії та саморегуляції дозволяє студентам краще контролювати свої емоції та поведінку у складних ситуаціях. Зростання рівня задоволеності навчальним процесом виражається через те, що студенти більш охоче беруть участь у навчальних активностях та відчують задоволення від занять і виконання завдань [1; 2].

Відповідно, у майбутньому одним із можливих напрямів є впровадження програм емоційного благополуччя, які включатимуть щоденні практики вдячності, рефлексії та саморегуляції, що сприятимуть зниженню рівня стресу та підвищенню залученості учнів і студентів. Також перспективним є використання технологій віртуальної та доповненої реальності для моделювання ситуацій, що дозволять учням переживати досвід «потoku» (flow) та тренувати навички усвідомленості [1]. Значний потенціал має застосування концепції PERMA у навчальних програмах, зокрема через персоналізовані підходи до викладання, розвиток підтримуючих міжособистісних відносин у колективі та стимулювання досягнення особистісно значущих цілей. Крім того, впровадження психологічних тренінгів із розвитку життєстійкості, оптимізму та самоефективності може стати частиною базового освітнього курсу, спрямованого на формування навичок конструктивного мислення [2].

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що інтеграція позитивної психології в освітній процес сприяє не лише підвищенню мотивації студентів, а й формуванню усвідомленого ставлення до навчання. Використання методик, спрямованих на розвиток сильних сторін особистості, створення атмосфери довіри та підтримки, активне залучення студентів у навчальний процес дозволяє досягти значного покращення якості освіти. Подальші дослідження у цій сфері можуть сприяти розробці ефективних стратегій мотивації студентів та покращенню їхньої академічної успішності.

Список використаних джерел:

1. Csikszentmihalyi, M. Flow: The Psychology of Optimal Experience: New York: Harper & Row, 1990, 303 p.
2. Seligman, M. E. P. Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being: New York: Free Press, 2011, 349 p.
3. Snyder, C. R. Hope Theory: Rainbows in the Mind: Psychological Inquiry, 2002, Vol. 13, No. 4, 249-275 p.
4. Goleman, D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ: New York: Bantam Books, 1995, 352 p.

Спахі О.В.

*професор, завідувач кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Макарова М.О.

*доцент кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Свєкатун В.М.

*асистент кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ДИТЯЧИХ ХІРУРГІВ: МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

Практична підготовка лікарів-інтернів потребує особливої уваги, оскільки під час початку самостійної роботи молоді спеціалісти нерідко стикаються з дефіцитом практичних знань і навичок. Майбутні дитячі хірурги здобувають і вдосконалюють професійні вміння переважно у підрозділах практичної охорони здоров'я, зокрема у відділеннях базових лікарень. Базовий цикл підготовки лікарів-інтернів дитячих хірургів триває вісім місяців з одинадцяти, що складає більшу частину кожного навчального року [1, 2].

На кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету було впроваджено методику оцінювання практичних навичок інтернів. Основою програми є «Перелік практичних навичок та оперативних втручань, якими повинен лікар-інтерн дитячий хірург після закінчення інтернатури» [3]. Викладачі кафедри адаптували й розширили цей перелік відповідно до вимог сучасної практики дитячої хірургії. Доповнення внесено до щоденника лікаря-інтерна у вигляді списку навичок та втручань, які він має опанувати.

Ключовим елементом методики є щорічна самооцінка лікаря-інтерна. Наприкінці кожного навчального року інтерн заповнює графі щоденника, оцінюючи свої навички за схемою:

- + – ознайомлений (знає, як виконати, але самостійно не може);
- ++ – засвоїв (може виконати за допомогою досвідченого спеціаліста);
- +++ – опанував (здатний організувати та виконати самостійно).

Крім самооцінки, лікар-інтерн фіксує кількість виконаних практичних навичок та оперативних втручань. Такий підхід дозволяє створити наочну картину професійного розвитку інтерна, демонструючи динаміку його самооцінки та практичної майстерності.

У розробленій на кафедрі дитячої хірургії системі навчання викладач і інтерн стають партнерами в освітньому процесі. Вони спільно визначають темп і методику роботи, що сприяє ефективнішому засвоєнню знань. Проте актуальною залишається задача розробки системи оцінювання якості як для інтернів, так і для викладачів. Це вимагає чіткого формулювання завдань і критеріїв оцінювання, при цьому залишаючи здобувачам освіти свободу у виборі шляхів розв'язання завдань.

Однією з головних переваг навчання на інтернатурі є можливість стимулювання творчого мислення. Вільне вираження ідей, пошук нестандартних рішень і відсутність страху перед помилками формують у інтернів важливі професійні компетенції. Такі якості, як сміливість і здатність генерувати оригінальні ідеї, надзвичайно затребувані у сучасному світі. Саме дистанційна освіта надає платформу для їх розвитку.

Самооцінка враховується під час підсумкового оцінювання практичної підготовки комісією, до складу якої входять:

- завідувач кафедри;
- викладачі;
- базовий керівник лікарні.

Оцінювання відбувається за п'ятибальною шкалою. Збіг оцінок комісії та самооцінки інтерна свідчить про адекватне сприйняття ним власного професійного рівня. Розбіжності можуть вказувати як на надмірну скромність та невпевненість, так і на самовпевненість інтерна, що потребує корекції.

Завершальним етапом оцінювання практичної підготовки майбутнього лікаря-хірурга дитячого є співбесіда з інтерном наприкінці третього року навчання. На основі результатів попередніх оцінок приймається рішення про присвоєння звання лікаря-спеціаліста дитячого хірурга.

Методика самооцінки та комісійного оцінювання:

- сприяє об'єктивнішому визначенню рівня підготовки інтернів;
- дозволяє корегувати навчальний процес;
- стимулює молодих спеціалістів до підвищення професійної майстерності.

Такий підхід не лише заохочує інтернів до самоаналізу, а й формує здорову конкуренцію серед колег.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України.
<http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
2. Наказ МОЗ України від 22.06.2021 № 1254 "Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію".
3. Горбатюк О. М., Рибальченко В.Ф., Данилов О. А. та ін. Програма підготовки в інтернатурі та навчальний план за спеціальністю "Дитяча хірургія" / МОЗ України, НУОЗ ім. П.Л. Шупика. – Київ, 2022.

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ У ВИКЛАДАННІ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Останнім часом спостерігається стрімке впровадження віртуальних технологій у різні сфери професійної діяльності людини, зокрема у сферу медичної освіти. Все частіше в сучасній медичній освіті застосовуються 3-D моделі, муляжі, тренажери, віртуальні симулятори та інші високотехнологічні засоби візуалізації, що дозволяють з певним ступенем вірогідності моделювати маніпуляції, фізіологічні процеси, патогенетичні механізми під час підготовки майбутніх фахівців системи охорони здоров'я [1].

В умовах дистанційної форми навчання та ділжиталізації освітніх процесів використання кейс-методу є актуальним інструментом при вивченні клінічних дисциплін.

Кейс-метод (англ. case method, case study, case based learning – метод конкретних ситуацій) – це педагогічна техніка, що використовує опис реальних ситуацій з їх подальшим аналізом при опануванні матеріалу навчальних дисциплін [1]. Перші згадки про впровадження кейс-технології у викладанні медичних дисциплін з'являються 1912 року, коли цей метод почав використовуватися шотландським патологоанатомом професором Единбурзького університету Джеймсом Лорреном Смітом [2]. Протягом XX століття кейс-метод розвивається та набуває широкого розповсюдження в педагогіці та медицині [3].

Розгляд кейсів під керівництвом викладача при вивченні клінічних дисциплін дає змогу кожному здобувачу медичної освіти проаналізувати клінічну ситуацію, зробити власні висновки, удосконалити навички клінічного мислення, отримати від педагога відповіді на запитання, які виникли під час розгляду клінічного випадку. Цей педагогічний інструмент допомагає глибше зрозуміти тему, розвинути уяву, отримати ґрунт для перевірки теорії, дослідження ідей, виявлення закономірностей, взаємозв'язків, формулювання гіпотез, збільшити мотивацію, заохотити мислення та дискусію, поглибити знання, розвинути комунікаційні навички [1]. Використання кейс-методу при вивченні клінічних дисциплін сприяє додатково розгляду та аналізу особливостей перебігу рідкісних захворювань. Викладач має можливість продемонструвати приклад аналізу клінічної ситуації, звернути увагу на професійні аспекти роботи лікаря.

Кейс-методика навчання дозволяє навчати працювати з інформацією, проводити збір анамнезу, аналіз скарг, об'єктивних даних, аналізувати дані сучасних додаткових досліджень, проводити диференційну діагностику та приймати рішення. При вивченні клінічних дисциплін в умовах дистанційного навчання використання кейс-методу дозволяє забезпечити набуття навичок клінічного мислення під безпосереднім керівництвом викладача.

Список використаних джерел:

1. Журавльова Л.В., Лопіна Н.А. Практично-орієнтований кейс-метод навчання в системі безперервної медичної освіти на основі інформаційно-освітніх вебтехнологій як спосіб симуляційного навчання : навч.-метод. посібник для викладачів мед. освітніх закладів. Харків : ХНМУ, 2019. 76 с.
2. Florek G., Dellavalle R.P. Case reports in medical education: a platform for training medical students, residents, and fellows in scientific writing and critical thinking *Journal of Medical Case Reports*. 2016. Vol.10. P.86. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1186/s13256-016-0851-5.pdf>
3. Dubey S., Dubey A.K. Promotion of higher order of cognition in undergraduatemedical students using case-based approach *Journal of Education and Health Promotion*. 2017. Vol.6. P.75. URL: https://jehp.mui.ac.ir/article_26585_140addc9948b166c883654772c17fe25.pdf

*Криворучко А. В.,
доцент кафедри хімії та методики викладання хімії
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Корленка
м. Полтава, Україна*

*Шиян Н. І.
завдіувач кафедри хімії та методики викладання хімії
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Корленка
м. Полтава, Україна*

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ

Відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» інформаційно-цифрова компетентність є однією з ключових професійних компетентностей сучасного вчителя. Згідно професійного стандарту інформаційно-цифрова компетентність включає здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити та критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності, здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні цифрові ресурси, здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі [1].

Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів хімії у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка здійснюється під час вивчення обов'язкових ОК «Інформаційні технології у навчанні хімії» та «Методика використання цифрових інструментів в освітньому процесі з хімії» й урізноманітнюється шляхом використання сучасних підходів, методик та технологій навчання під час вивчення різних дисциплін з професійної підготовки. Особливості організації освітнього процесу у ЗВО дають змогу здобувачам освіти як майбутнім вчителям хімії розвивати свою інформаційно-цифрову компетентність також за рахунок вивчення вибіркового компонентів освітньої програми, проходження курсів на різних освітніх платформах (Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn, Академія цифрового розвитку, Уміти та інших), участі у вебінарах та онлайн конференціях з експертами з цифрових технологій, самостійної роботи, участі у конкурсах, в міжнародних програмах тощо.

З орієнтацією на професійний стандарт якісно підготувати майбутнього вчителя хімії до роботи в школі можна з упровадженням практико-орієнтованих завдань. Розглянемо практико-орієнтовані завдання для формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів хімії під час вивчення обов'язкових ОК «Інформаційні технології у навчанні хімії» (ОП бакалавр) та «Методика використання цифрових інструментів в освітньому процесі з хімії» (ОП магістр). Ці завдання представлені у двох видах:

- 1) групові та індивідуальні завдання на практичних заняттях;
- 2) завдання для самостійної роботи до практичних занять та виконання в закладах загальної середньої освіти.

Групові та індивідуальні практико-орієнтовані завдання на практичних заняттях розподілені на п'ять груп:

1. Завдання на пошук та оцінювання ефективності для досягнення навчальних цілей електронних (цифрових) освітніх ресурсів, методичних підходів для організації занять та управління освітнім процесом з використанням інформаційних технологій.

2. Завдання на опанування інструментарію цифрових пристроїв, спеціального програмного забезпечення, онлайн-сервісів, цифрових інструментів та організацію спільної взаємодії, зворотнього зв'язку, спільного створення навчальних матеріалів з їх використанням.

3. Демонстрація умінь працювати з різними цифровими пристроями, спеціальним програмним забезпеченням, онлайн-сервісами, цифровими інструментами.

4. Завдання на створення здобувачами освіти інструкцій до роботи з цифровими інструментами, інтерактивним симуляціями.

5. Проведення фрагментів занять з використанням інформаційних технологій.

Практико-орієнтовані завдання для самостійної роботи до практичних занять та виконання в закладах загальної середньої освіти розподілені на чотири групи:

1. Підготовка тез для проведення дискусії, аналіз та оцінювання достовірності, надійності інформаційних джерел.

2. Створення й наповнення власного е-портфоліо з дисципліни.

3. Завдання на створення власних електронних навчальних матеріалів, модифікування та комбінування наявних електронних освітніх ресурсів.

4. Завдання для виконання в ЗЗСО.

Розкриємо особливості практико-орієнтованих завдань самостійної роботи в закладах загальної середньої освіти, що стимулюють студентів до виконання завдань в реальних умовах майбутньої професійної діяльності та забезпечують формування практичних умінь та навичок. Важливим, на наш погляд, є залучення здобувачів освіти до самостійної педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти шляхом відвідування їх один раз на тиждень протягом семестру.

Наведемо перелік орієнтованих практико-орієнтованих завдань самостійної роботи, що виконуються студентами на базі ЗЗСО.

1. Здійснити електронне планування освітнього процесу (подій у ЗЗСО) засобами Google Календаря.

2. Створіть електронні навчальні матеріали особисто або разом з вчителем хімії та апробуйте їх у ЗЗСО.

3. Ознайомтеся з електронним журналом та електронним щоденником ЗЗСО, перевагами та труднощами їх використання в освітній діяльності вчителя хімії, принципами ведення електронних таблиць та графіків успішності учнів.

4. Проаналізуйте електронні ресурси для організації дистанційного/змішаного навчання, що використовуються у ЗЗСО. Вивчіть досвід використання цифрових технологій.

5. Організуйте індивідуальну, групову (парна) роботу із здобувачами освіти з використанням мобільних додатків з хімії.

6. Розробіть заняття та/або виховний захід із використанням цифрових інструментів. Проведіть фрагмент заняття.

7. Створіть фотозвіт про освітні події або заходи (протягом місяця) в закладі освіти засобами цифрових інструментів.

8. Вивчіть технічні можливості інтерактивної дошки та методичні підходи до її використання в освітній діяльності ЗЗСО.

9. Проаналізуйте можливості впровадження в освітній процес ЗЗСО технології/елементів технології «Перевернутий клас» (flipped classroom).

Можемо констатувати що формування інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх учителів хімії має комплексний характер, оскільки передбачає застосування різноманітних підходів. Представлені групи практико-орієнтованих завдань спрямовані на формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів хімії відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Список використаних джерел:

1. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225. URL: https://docs.google.com/viewer?docex=1&url=https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-iloavepdf_merged.pdf

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Викладання фізичного виховання у сучасний час потребують наукового обґрунтування та обґрунтування методики. Допитливим студентам не достатньо простого виконання фізичних вправ з наголошенням на корисності фізичної культури загалом. Розхожий вислів про те що «життя це рух», доволі просто пояснюється з точки зору законів людської фізіології. А саме, всі процеси саморегуляції та автономних функцій організму (підтримання температури, артеріального тиску, рівня цукру у крові, серцевого ритму і т. ін.) напряду «зав'язані» на м'язову активність. Тобто, нестача руху веде до порушень функцій самовідновлення і до хвороб [1].

Науково-методичні знання вкрай необхідні сучасному студенту, але у сучасних навчальних планах ЗВО не профільної освіти відсутні лекційні години. Тому, тільки на самостійному рівні студент має опановувати методичні принципи фізичних вправ та їх наукове підґрунтя.

Основним напрямом такої самостійної роботи студента є визначення особистого максимального споживання кисню (МСК чи VO_{2max}) в процесі виконання фізичних вправ. Це індивідуальне завдання поєднує три види фізичного навантаження, самодіагностику під час виконання, теоретичний розрахунок МСК та певний висновок щодо особистого стану тренуваності та здоров'я загалом.

Опановуючи поняття МСК студент повинен засвоїти понятійну базу від термінів до законів фізіології, методики спортивного тренування та простого розуміння того, що коїться з організмом. Наприклад, саме поняття максимального споживання кисню не існує окремо від поняття порогу анаеробного обміну (ПАНО) та інструментів до його визначення (загалом, не прямих методів). Основним інструментом для визначення МСК та рівня загальної тренуваності є 12 хвилинний аеробний тест К.Купера [2]. Він є одним з найпоширеніших методів оцінки аеробної витривалості у спортсменів та звичайних людей. Цей тест дозволяє визначити рівень фізичної підготовки особи, її здатність до витривалого фізичного навантаження. Під час тесту особа повинна подолати (пробігти, пройти або пропливти) найбільшу відстань за 12 хвилин. Після завершення тесту вимірюється відстань. На основі цього результату розраховується рівень аеробної витривалості [2,3]. Цей тест з 90% точністю допомагає розрухувати МСК при фізичному навантаженні. Ступінь утилізації кисню в процесі виконання тесту і є науковим критерієм фізичної підготовленості людини. У фізичному вихованні це є якість аеробної витривалості. За сучасними вимогами до умов життя та життєздатності людини аеробна витривалість є основною якістю в серед інших якостей: сили, швидкості, спритності і т. ін. Тобто, здатність терпіти протягом певного часу нестачу кисню – є показником гарного здоров'я чи загальної тренуваності організму. До не прямих методів визначення МСК можна віднести графічний (наприклад, норморграма Астранда) та розрахунковий за допомогою формули з врахуванням ваги, статі та віку спортсмена чи просто фізкультурника [3]. Наприклад:

$$VO_{2max} = 100.5 - (0.1636 * 58) - (1.438 * 12) - (0.1928 * 156) \approx 44 \quad (1),$$

$$VO_{2max} = \frac{(\text{дистанція} - 505)}{45} \quad (2).$$

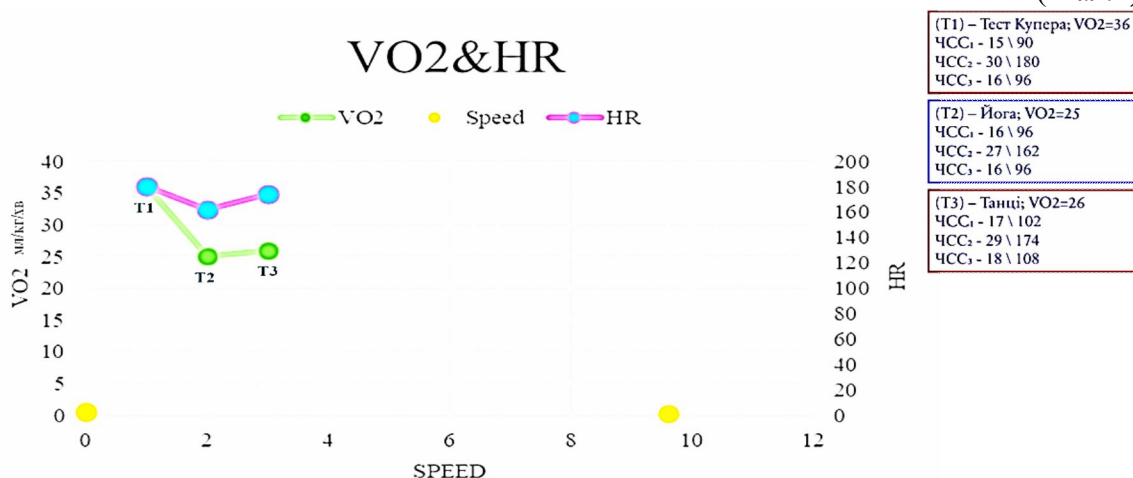
Прямим методом визначення МСК залишається простий забір крові з пальця зразу після фізичного навантаження. Існує ще один цікавий метод визначення МСК – апаратний. Для визначення насиченості крові киснем у відсотковому значенні використовують

пульсоксиметр. Зовсім нещодавно, при пандемії COVID-19, цей засіб широко застосовувався у медичній практиці для діагностування загального стану пацієнта. Тобто, студент, підходячи до завдання вирахування особистого МСК, може використати всі непрямі та апаратні методи дослідження. А також, для повноти та коректності висновків – зробити зрівняльний аналіз результатів.

За результатами науково-методичних нарад кафедри були визначені основних три види фізичного навантаження, за якими, в подальшому, розраховувались три особисті МСК. Студентам пропонується виконати 12 хвилинний аеробний тест К.Купера, комплекс фізичних динамічних вправ з йоги – Сур'я Намаскар[4] та навантаження за своїм особистим вибором (зазвичай, це ритмічний танець). Всі види навантаження таруються одним часом – 12 хв. Під час виконання фізичних вправ студент має виміряти три пульси, за якими буде визначатись МСК. Зрозуміло, що всі види навантаження різні і будуть «тягнути» за собою свій МСК. Маючи три значення МСК можна побудувати простий графік залежності від частоти серцевих скорочень, подоланої дистанції, ваги, статі чи віку. Приклад такого графіку наведений нижче (мал.1).

Опановуючи теоретичний матеріал, студент має зануритись в основні фізіологічні залежності та опанувати закони фізіології людини. Наприклад, рівень МСК знаходиться у лінійній залежності від частоти серцевих скорочень (правда, тільки до 200 уд/хв). Інша фізіологічна доктрина наголошує на тому, що здоровий організм має відновитись до початкового пульсу за одну хвилину. До цього ще потрібно додати – практичне уміння виміру пульсу. Практичні навички самоконтролю свого фізичного стану закладаються у школі на уроках фізичної культури, але більша кількість студентів робить це не правильно, або зовсім не вміють вимірювати пульс. За результатами пульсової діагностики допитливий студент розуміє свої проблеми чи переваги серцево-судинної системи та необхідність постійних систематичних аеробних тренувань.

(Мал.1)

Висновок. В процесі викладання фізичного виховання у ЗВО, в першу чергу, акценти мають зміщуватись в сторону вивчення нейро-біологічних реакцій на навантаження. За цими реакціями доволі просто визначати загальну тренуваність та рівень здоров'я, основні ознаки біологічного віку студента. Зацікавленість студента у визначенні свого особистого рівня тренуваності та здоров'я є вирішальною у засвоєнні та опануванні навчального плану з фізичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Шмалей С.В, Щербина Т.І., Кубатько Б.І. Валеологія та методика викладання: Методичні рекомендації. – Херсон: Айлант, 2001. - 52 с.
2. Тест Купера: методика, оцінювання результатів, аналіз. URL: <https://raceexpert.com.ua/-94>
3. Язловецький В. С. Основи діагноститки функціонального стану та здоров'я / Язловецький В. С. – Кіровоград : [б. в.], 2003. – 50 с.
4. Сур'я Намаскар. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сур%27я_намаскара

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНІСНО-ТВОРЧОГО КОМПОНЕНТУ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО АНІМАЦІЙНОЇ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах реформування сучасної освітньої системи України особливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних реалізовувати інноваційні підходи до навчання і виховання учнів у ЗЗСО. Особливо важливим напрямом підготовки є формування у здобувачів готовності до організації анімаційної спортивної діяльності, яка є ефективним засобом залучення дітей до активного способу життя, розвитку фізичних якостей, розвитку ініціативності, креативності, комунікативних навичок та творчого потенціалу. Анімаційні спортивні заходи здійснюють різнобічний вплив на школярів, тим самим забезпечують правильне вирішення проблеми у системі фізичного виховання.

Необхідність дослідження визначається сучасними вимогами до освіти, які включають оновлення програм підготовки педагогів, інтеграцію інноваційних методик та орієнтацію на творчий підхід у викладанні. Важливо забезпечити таких фахівців практичними інструментами, які дозволять їм ефективно реалізовувати анімаційну спортивну діяльність, враховуючи індивідуальні особливості здобувачів освіти та соціальні запити.

Таким чином, дослідження ключових аспектів діяльнісно-творчого компонента у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної спортивної діяльності є важливим і своєчасним, оскільки воно спрямоване на підвищення професійної компетентності здобувачів та ефективності фізичного виховання в сучасних закладах освіти. Необхідно зазначити, що реалізувати себе як особистість майбутній вчитель фізичної культури може лише у діяльності.

Розглядаючи у науковій літературі питання діяльності викладача, було зазначено, що формування діяльнісно-творчого компонента відбувається через розвиток професійно-педагогічних умінь майбутніх учителів фізичної культури. Важливого значення мають організаторські і комунікативні навички, створення та реалізація анімаційних спортивних програм [1; 2; 3; 4].

Дослідниця А. Сидорук визначає, що діяльнісно-творчий компонент готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної діяльності включає такі складові: професійно-педагогічні вміння (охоплюють здатність створювати анімаційні програми різного характеру та інтегрувати їх у навчально-виховний процес, а також організаторські та комунікативні навички), професійні якості (важливі для успішної анімаційної діяльності, серед яких емпатія та креативність), фізичні якості (підтримують діяльність педагога) [2, с.54].

У своїх дослідженнях І. Ткачівська відносить діяльнісно-творчий компонент до предметно-методичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Зазначаючи, що діяльнісно-творчий компонент майбутнього вчителя фізичної культури передбачає опанування методиками проведення уроків, оздоровчих заходів і позакласних занять. Особливими є також навички взаємодії з учасниками освітнього процесу, використання сучасних навчальних засобів, творчий підхід до педагогічної діяльності та впровадження кращих практик. Опанування педагогічних інновацій сприяє підвищенню ефективності занять з фізичної культури та їх адаптації до сучасних освітніх вимог [4].

Діяльнісно-творчий компонент є ключовим у структурі підготовки майбутніх учителів фізичної культури, оскільки забезпечує розвиток таких умінь, як організація інтерактивних спортивно-ігрових заходів, прийняття самостійних рішень, створення творчих сценаріїв занять та адаптація їх до різних вікових категорій і потреб учнів. Даний компонент забезпечує розкриття та реалізацію креативних якостей особистості у процесі професійної діяльності.

Важливим аспектом є вміння організовувати інтерактивні форми роботи, які сприяють активному залученню учнів до анімаційної спортивної діяльності, формуванню позитивної мотивації до занять фізичною культурою та розвитку емоційної виразності.

Окрім цього, діяльнісно-творчий компонент включає здатність педагогів експериментувати з новими методами навчання, використовувати сучасні цифрові технології та мультимедійні засоби для створення динамічного й захопливого освітнього процесу.

Таким чином, цей компонент відіграє ключову роль у підготовці майбутніх учителів фізичної культури, сприяючи їхній професійній мобільності, творчому самовираженню та ефективній взаємодії з учнями в умовах сучасної освітньої парадигми.

Отже, виокремлений нами діяльнісно-творчий компонент у структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної спортивної діяльності спрямований на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, створенню креативного сценарію, опанування інноваційними методиками викладання, комунікативних і організаторських навичок, що обумовлює їхню ефективну професійну діяльність у сфері фізичного виховання. Він забезпечує здатність майбутніх учителів не лише реалізовувати традиційні педагогічні підходи, а й творчо адаптувати їх до сучасних освітніх викликів.

Список використаних джерел:

1. Колесник С. Структурний аналіз моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційно-гурткової роботи // Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. – 2021. – № 9 (140). – С. 69–75. – DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.9\(140\).16](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.9(140).16).
2. Сидорук А. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної діяльності в загальноосвітній школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Запоріжжя, 2017. – 220 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/aref/09/Sidoruk_aref.pdf
3. Сидорук А. В. Аналіз проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури до використання анімаційної діяльності в сучасній системі освіти [Електронний ресурс] / А. В. Сидорук // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - 2015. - Вип. 42. - С. 315-320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2015_42_44
4. Ткачівська І. М. Структура предметно-методичної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури // Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. – 2024. – №. 5. – С. 59-66. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-5-11>

Погодіна М. Ю.
старший викладач кафедри іноземних мов
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба,
м. Харків, Україна

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАННЯ В МАЛИХ ГРУПАХ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

В умовах інтеграції України у світову спільноту зростає потреба в підготовці активних і творчих особистостей, здатних до взаємодії з носіями різних мов і культур. Завданням сучасної вищої освіти є розробка і застосування ефективних навчальних технологій, які гарантують розвиток творчого потенціалу здобувача вищої освіти, а також сприяють підвищенню рівня сформованості його професійних компетентностей, у тому числі й іншомовної. В наші дні викладачі іноземної мови мають широкий вибір методів та технологій навчання, але провідне місце займають ті методи та технології, основою яких є особистісно-орієнтований підхід в навчанні, і які передбачають різні форми роботи – індивідуальну, групову та колективну.

Дослідники іншомовного навчання розглядають поняття «групова робота» як низку різноманітних методів та прийомів, які передбачають співпрацю двох чи більше студентів, спрямовану на досягнення спільної мети, а також забезпечують самостійно ініційоване студентами мовлення [1, с. 177-178]. При цьому під груповою роботою вони розуміють роботу в малих групах, оскільки така форма організації навчальної діяльності найбільше сприяє постійній мовленнєвій взаємодії всіх студентів, що є дуже важливим при вивченні іноземної мови для досягнення комунікативної мети навчання.

Робота у малих групах має низку переваг, а саме:

- породжує інтерактивне мовлення;
- створює атмосферу, в якій студент почувається комфортно і вільно;
- стимулює його інтереси, а також потребу в навчанні;
- залучає в навчальний процес почуття та емоції студента;
- розвиває його мовні, когнітивні, творчі здібності;
- активізує роль студента в навчальному процесі.

Зарубіжні вчені [2, с. 5-6] виділяють три моделі використання малих груп на заняттях з іноземної мови: випадкове використання, кооперативне та командне навчання.

Випадкове використання групової роботи не потребує попереднього планування. Викладач спонтанно на занятті організовує тимчасові мікрогрупи.

Кооперативне навчання передбачає регулярне застосування ретельно спланованої та чітко структурованої групової діяльності. Викладач повинен подумати над тим, яким чином і на скільки часу сформувати групи, і чи потрібно розподіляти ролі. Кооперативні види навчання більш ефективні для:

- виконання творчих завдань;
- обговорення дискусійних питань;
- повторення та активізації вивченого матеріалу;
- перевірки розуміння матеріалу;
- активізації знань, необхідних для опанування нового матеріалу;
- виконання студентами самостійної роботи;
- пошуку додаткової інформації за темою;
- підготовки презентації.

В свою чергу, *командне навчання* – це особлива навчальна стратегія, мета якої – створення сприятливих умов для вирішення важливих навчальних завдань. Відмінними рисами команди є високий рівень особистої відповідальності за успіх групи та високий рівень довіри до членів групи. Якщо група стає командою, вона здатна мотивувати дуже високий рівень індивідуальних зусиль; працювати разом дуже ефективно; успішно виконувати надскладні завдання [2, с. 8-12].

Такі команди допомагають індивідуальним членам краще зрозуміти матеріал і стають здатними вирішити надзвичайно складні проблеми, які не під силу розв'язати самотійно найкращим членам команди.

На заняттях з англійської мови можливо успішно залучати різноманітні методи та прийоми роботи в малих групах.

Так, на підготовчому етапі читання тексту чи обговорення проблеми доцільно використовувати *метод «мозковий штурм»*, який сприяє розвитку уяви та творчості студентів і передбачає спонтанне висловлювання асоціативних ідей, фактів чи почуттів студентів стосовно запропонованої теми, проблеми чи ситуації.

Метод «пошук ключового речення» можна використовувати у процесі читання тексту. Студенти в парах читають однаковий абзац певного тексту, перевіряють розуміння прочитаного та спільно знаходять головне речення, яке найкраще передає зміст уривку. Групи порівнюють підкреслені речення та аргументують свій вибір.

Метод проектів сприяє взаємонавчанню студентів, реалізує міжпредметні зв'язки, розвиває креативну компетенцію. Під час виконання проекту, його учасники активні, вони проявляють творчість та ініціативу. Кожен студент має можливість проявити власну фантазію та креативність, активність та самостійність. Проектна робота дозволяє виключити формальний характер вивчення мови та активізує взаємодію студентів для досягнення практичного результату. Вона також розвиває почуття відповідальності за кінцевий результат та вміння публічно виступати.

Отже, використання навчання в малих групах на заняттях іноземною мовою дозволяє значно збільшити час для усного мовлення кожного студента, сприяє їхній творчій діяльності та цілісному розвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy / H. D. Brown. – [2-nd edition]. – Pearson Education, Inc., 2000. – P. 176-191.
2. Fink L. D. Beyond Small Groups: Harnessing the Extraordinary Power of Learning Teams / L. Dee Fink // Teambased Learning: A Transformative Use of Small Groups / [ed. by L. K. Michaelsen, A. B. Knight, L. Dee Fink]. – Westport, CT: Praeger Publishers, 2002. – P. 3-26.

Яременко Л. І.
доцент кафедри менеджменту та підприємництва
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна

Пятов М. І.
магістр за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
(Освітні вимірювання. Гендерні студії: науковий аспект)
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна

МОНІТОРИНГОВІ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ

Моніторингові опитування студентів – це один із ключових інструментів, який дозволяє викладачам отримувати зворотний зв'язок про навчальний процес, оцінювати його ефективність та адаптувати викладання відповідно до потреб і очікувань студентів. У контексті студентоцентрованого підходу такі опитування стають важливим механізмом для формування освітнього середовища, де студент є активним учасником навчального процесу.

Основними цілями моніторингових опитувань є оцінка якості освітньої діяльності викладачів (їх компетентність, методична підготовка, здатність зацікавити та пояснити матеріал, використання сучасних технологій (цифрові платформи, онлайн-курси, мультимедійні засоби), інтерактивних та інноваційних методів навчання); адаптація до потреб студентів (урахування побажань студентів щодо стилю викладання, темпу навчання, форматів завдань тощо); мотивація студентів (залучення здобувачів вищої освіти до участі у створенні навчального середовища, підвищення їх відповідальності за власне навчання); покращення комунікації (формування довіри між студентами і викладачами, стимулювання відкритого діалогу щодо проблем і пропозицій).

Моніторинг освітньої діяльності в Центральноукраїнському державному університеті ім. В. Винниченка здійснюється відділом забезпечення якості та цифрового супроводу освіти методом анкетного опитування за допомогою веборієнтованої системи LimeSurvey, яка має потужну вбудовану візуалізацію даних.

Опитувальники, що реалізуються засобами системи LimeSurvey, можуть включати різні типи питань: з вибором однієї або декількох альтернатив, з короткими відповідями, на встановлення відповідності та ін. LimeSurvey дозволяє налаштовувати логіку переходів між питаннями, що робить опитування динамічними та релевантними для респондентів. Питання розбиваються на групи, кожна група запитань знаходиться на окремій сторінці опитувальника.

Важливою є доступність через веб-браузер, адже, LimeSurvey є веб-орієнтованою платформою, що дає змогу респондентам брати участь в опитуваннях з будь-якого пристрою, підключеного до Інтернету, з різних регіонів, країн.

LimeSurvey підтримує функції забезпечення конфіденційності, зокрема анонімність респондентів, що забезпечує чесні та відкриті відповіді студентів, захист паролем і шифрування переданих даних. Платформа забезпечує інструменти для аналізу зібраних даних, включаючи базові статистичні обчислення та можливість експорту даних у різні формати (Excel, CSV, SPSS).

Таким чином, LimeSurvey – це потужна система для створення та проведення опитувань, яка має широкі ключові можливості від різноманіття типів питань до статистичного і графічного аналізу (базові аналітичні інструменти для обробки результатів, візуалізації у вигляді графіків, діаграм, таблиць).

У залежності від мети моніторингових опитувань розрізняємо його види: первинне, діагностичне, підсумкове [1]. Наприклад, на початку навчання здобувачів вищої освіти за відповідною ОП проводиться первинне опитування першокурсників з метою виявлення латентних факторів вибору абітурієнтами закладу вищої освіти, спеціальності, освітньої програми для вступу, рівня ознайомленості з освітньою програмою та рівня адаптації до навчання в ЦДУ. Діагностичне опитування студентів освітніх програм з моніторингу попиту на вибіркові дисципліни проводиться перед вивченням дисциплін з метою вивчення факторів їх вибору та після вивчення дисциплін з метою визначення рівня задоволення здобувачів освіти своїм вибором. Підсумкове опитування здобувачів вищої освіти з моніторингу якості освітньої діяльності викладачів після завершення вивчення дисциплін проводиться щосеместрово після закінчення сесії відповідно до графіків заліково-екзаменаційних сесій. Серед студентів випускних курсів проводиться підсумкове опитування з метою з'ясування задоволеності навчанням за освітньою програмою обраної спеціальності. За ініціатииви студентського самоврядування проводиться моніторингове опитування здобувачів вищої освіти щодо забезпечення зворотного зв'язку і покращення організації процесу навчання та дозвілля.

Питання анкет сформовані в межах компетентності здобувачів вищої освіти ЦДУ імені В. Винниченка. План опитувань та зміст анкет корегується координатором напряму забезпечення моніторингових досліджень системи внутрішнього забезпечення якості освіти за обґрунтованими пропозиціями викладачів кафедр університету, гарантів освітніх програм, органів студентського самоврядування.

За необхідністю, відповідно до ініціювання працівниками структурних підрозділів університету, студентською радою та ін. протягом року проводяться додаткові моніторингові дослідження. Зокрема, за запитом гарантів освітніх програм проводяться моніторингові дослідження щодо акредитацій освітніх програм: подальшої професійної діяльності здобувачів вищої освіти; формування та розвитку соціальних навичок упродовж періоду навчання; про дуальну, формальну та/або інформальну освіту на освітній програмі; про академічну мобільність здобувачів вищої освіти тощо.

Участь здобувачів освіти в опитуваннях є добровільною та анонімною і ґрунтується на засадах відповідальності студентів та їх академічної доброчесності. Працівники відділу забезпечення якості та цифрового супроводу освіти завчасно повідомляють заступників деканів факультетів із навчально-виховної роботи, гарантів відповідних освітніх (освітньо-наукових) програм та кураторів академічних груп, які є відповідальними за проведення анкетування, про терміни опитувань, так як доступ до опитувальників відкривається строго в день опитування за графіком на 2-3 дні. Це пов'язано з технічним забезпечення моніторингових досліджень, великим навантаженням на систему LimeSurvey та технічних працівників, які з нею працюють.

Таким чином, перевагами моніторингових опитувань є підвищення якості викладання через постійний зворотний зв'язок, покращення задоволеності студентів і створення комфортного середовища для їхнього навчання, виявлення прихованих проблем організації освітнього процесу і можливостей для вдосконалення, можливість персоналізувати навчання.

Моніторингові опитування студентів є невід'ємною частиною студентоцентрованого підходу. Вони допомагають викладачам зрозуміти потреби студентів, адаптувати методи навчання та забезпечити досягнення програмних результатів. Регулярне використання опитувань створює культуру взаємодії та партнерства між викладачами та студентами, що сприяє формуванню ефективного та сучасного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Пасічник, Н. О., & Яременко, Л. І. (2023). МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЦДУ ІМ. В. ВИННИЧЕНКА: НАБУТИЙ ДОСВІД, СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (209), 75-80. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-75-80>.

Ланіна І. С.
доцент кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У сучасний час вища освіта в Україні переживає неминучі зміни, виклики та випробування. Перш за все, це стосується нових аспектів забезпечення освітнього середовища та впровадження методів організації навчального процесу, що гарантують як якість, так і доступність освіти в умовах воєнного часу, а також інтеграцію європейських принципів у вищу освіту. Актуальним підходом у цьому контексті є втілення студентоцентрованого навчання, коли здобувачі беруть на себе активну, свідому та відповідальну роль у своєму освітньому процесі. Ця модель підвищує автономію здобувачів, сприяючи більшій самоорганізації, розвитку лідерських навичок і здібностей критичного мислення.

У рамках прагнень України до європейської інтеграції та її зобов'язань, викладених в Угоді про асоціацію з Європейським Союзом, запровадження студентоцентрованої освіти має важливе значення. Про це свідчать стратегічні та тактичні цілі, визначені Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Національне законодавство визначає людино-центризм як один із основоположних принципів освітньої діяльності в Україні [1].

Концепція студентоцентрованого навчання є прикладом застосування цього принципу у вищій освіті. Як визначено Законом України «Про вищу освіту», студентоцентроване навчання — це такий підхід до організації навчального процесу, який мотивує здобувачів вищої освіти до активної діяльності. Такий підхід сприяє створенню освітнього середовища, яке відповідає потребам та інтересам тих, хто здобуває вищу освіту, а саме, пропонує можливості для розвитку індивідуальної освітньої траєкторії. Крім того, це буде освітній процес на основі взаємної поваги та співпраці між усіма учасниками, залученими до навчального процесу [2].

У студентоцентрованому підході здобувачі вищої освіти беруть активну участь у освітньому процесі, а викладач бере на себе роль партнера та наставника. Це створює середовище, сприятливе для активного навчання, саморозвитку та самореалізації. Відповідальність викладача полягає в підтримці та співпраці з здобувачами, коли вони працюють над досягненням своїх освітніх та особистих цілей.

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки окреслює стратегічну мету, спрямовану на досягнення стратегічного завдання зробити вищі навчальні заклади привабливими як для навчання, так і для академічної кар'єри. Ця ціль наголошує на реалізації принципів студентоцентрованого навчання, які є основою для організації освітнього процесу, а також інтеграції інноваційних технологій та різноманітних освітніх форматів [3]. Важливою проблемою, яка спонукала до створення цієї стратегії, є недостатня привабливість вищої освіти; багато абітурієнтів висловлюють невпевненість щодо того, чи будуть належним чином задоволені їхні освітні потреби та чи приведуть отримані кваліфікації до працевлаштування за фахом. Це пов'язане зі можливістю здобувачів створювати індивідуальну освітню траєкторію, а саме вибирати дисципліни, які пропонує освітня програма в вибіркового блоці, і тим самим, розвивати відносини співпраці між усіма учасниками освітнього процесу [3].

Обґрунтування впровадження студентоцентрованих принципів, а саме шляхом створення індивідуальної освітньої траєкторії, є цілком виправданим. Зрештою, здатність осягати навчальний зміст і розвивати компетентності залежить від індивідуальних здібностей кожного здобувача. У цьому контексті для викладача вкрай важливо розглянути

перешкоди, які можуть завадити ефективному навчанню. Це особливо важливо з огляду на нинішні військові обставини, коли здобувачі стикаються з різними життєвими ситуаціями. Принцип студентоцентризму визнає індивідуальні характеристики здобувачів, а саме їх психологічний та емоційний стан, умови проживання (тимчасово в іншому регіоні чи за кордоном) і наявність консультативної підтримки, і все це потрібно враховувати при розробці індивідуальної освітньої траєкторії для кожного здобувача.

Право здобувачів закладів вищої освіти обирати навчальні дисципліни має вирішальне значення для реалізації студентоцентрованого підходу. Згідно зі статтею 62 Закону України «Про вищу освіту» студенти мають право обирати дисципліни, які складають не менше 25% загальної суми кредитів ЄКТС у межах їхньої освітньої програми [2]. Дозвіл здобувачам робити вибір на основі їхніх інтересів і кар'єрних прагнень посилює їхню мотивацію до здобуття освіти, одночасно сприяючи розвитку навичок самостійності та здатності приймати важливі рішення щодо власного навчання та професійного зростання.

Студентоцентрований підхід включає різноманітні інструменти та методи, які сприяють активному навчанню, одночасно задовольняючи потреби та інтереси здобувачів. Водночас здобувачі повинні бути здатними чітко формулювати свої освітні вимоги та вживати заходів для досягнення конкретних результатів. Інтерактивні методи навчання, включаючи дискусії, групові проекти, ситуаційні завдання, кейс-методи, тренінги та інші, сприяють залученню здобувачів до навчального процесу та формують компетенції, що відповідають вимогам сучасного ринку праці, зокрема в таких напрямках, як командна робота, спілкування та розвиток лідерства. Крім того, використання проблемного навчання як освітнього інструменту дозволяє здобувачам осягати лекційний матеріал, вирішуючи реальні проблеми та виклики, тим самим сприяючи критичному мисленню та відточуванню аналітичних здібностей.

Для викладачів застосування студентоцентрового підходу потребує постійного вдосконалення та розвитку їхніх професійних навичок, оскільки освітнє середовище відображає динамічний характер ринку праці. Отже, воно вимагає регулярних оновлень, щоб узгодити його з сучасними очікуваннями здобувачів вищої освіти, роботодавців та інших зацікавлених сторін. У системі студентоцентрованого навчання взаємодія між викладачем і здобувачем має вирішальне значення, особливо в обговоренні результатів, що дозволяє здобувачам вищої освіти оцінювати свій особистий прогрес і підвищувати якість свого досвіду навчання.

Таким чином, важливо підкреслити, що студентоцентрований підхід розглядає здобувачів закладів вищої освіти як активних учасників свого навчання, ставлячи їхні потреби на перший план освітнього процесу. Коли здобувачам надається можливість активно формувати свою освітню траєкторію, вони, як правило, більш мотивовані продовжувати навчання, розвивати навички критичного мислення та оцінювати власний прогрес. А це саме ті фактори, які є вирішальними для розвитку професійних компетенцій і підвищення ефективності навчання. Однак така зосередженість на студентоцентричності становить особливий виклик для викладачів, оскільки вимагає постійного зростання та вдосконалення їхніх професійних навичок, щоб відповідати сучасним вимогам здобувачів. Педагоги відіграють важливу роль у допомозі здобувачам визначити їхні освітні цілі, розпізнати та розвивати їхній потенціал і, зрештою, підготувати їх до складнощів сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

СЕКЦІЯ 3

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

A CHANGE OF CONCEPTUAL BASIS EDUCATION SYSTEMS AT THE CURRENT STAGE OF COMMUNITY DEVELOPMENT

Topicality.

The UN development program assesses the quality of life, or the country's Human Development Index, by three main indicators: average age, average income per capita, and level of education [1].

Humanity's need to create an artificial education system through the transfer of sociocultural experience accumulated by previous generations in the form of professional knowledge and moral values arose in connection with the need to prepare future generations for the most effective participation in all spheres of society. And since it is customary to divide the history of human development into a number of stages according to the focus of the economy on the production of the main types of products and, accordingly, according to the number of the able-bodied population employed in this field, then at each stage of its development the economy required different answers to the questions about the functions of the elements that define the education system as artificial: its purpose or main function - "Why teach?", content - "What to teach?", methods - "How to teach?", contingent of students - "Who to teach?" and teachers - "Who teaches?"

Even before the middle of the 20th century, students received the content of professional skills and their formation by the method of knowledge transfer: at the agricultural stage - in farming and animal husbandry, and at the industrial stage - narrow specialists capable of ensuring the highest labor productivity and thereby maximum profit in their workplace. But already at the modern - informational - stage, where ideas and interdisciplinary technologies based on natural sciences became the most valuable product of production, it turned out that the education system cannot train a creative person capable of creating such products. And if we take into account that the pace of scientific and technical progress requires the performer of a constant need for retraining, because specific competences quickly become obsolete, and the development of society will not stop at the informational stage and, according to V. E. Khmelko, a human-creating stage awaits us ahead [2], the world education system was in crisis even before the end of the 20th century.

In Ukraine, by the way, this crisis is deepened by the consequences of the "reform" of the former Minister of the Ministry of Education and Culture Dmytro Tabachnyk and his followers about reducing the amount of time spent on science subjects in secondary schools and focusing on professional colleges [3], as well as an overly inflated and unfounded belief in critical thinking [4].

Goal.

Identify the qualities of a creative personality, which the modern education system should form in new generations, and the basic principles on which it should be built for this process.

Research methodology and organization.

Already, the transition to the information stage and the need to create a fundamentally new product — science-intensive ideas and technologies — have fundamentally changed the

requirements for the qualities of employees: a person who effectively responds to constant changes in technology both in his workplace and in the entire technological chain is needed. To prepare a flexible specialist of "tomorrow" **"outstripping pedagogy"** – educational technology based on TRIZ is necessary – a system of intellectual and psychological development that forms stable components of a creative style of thinking in a socialized individual [5].

An analysis of the various literature related to the success of countries that managed to achieve rapid economic success revealed that **three qualities of the "human factor" were the main ones: communicativeness** as the ability to work in a team, **creativity** as the ability to generate new ideas, and **learning** ability as the ability quickly learn and practically apply new information [6]. In the category "wealth and competitiveness of the country", the economy of production is inferior to the economy of Knowledge and Man — the owner of this knowledge [7].

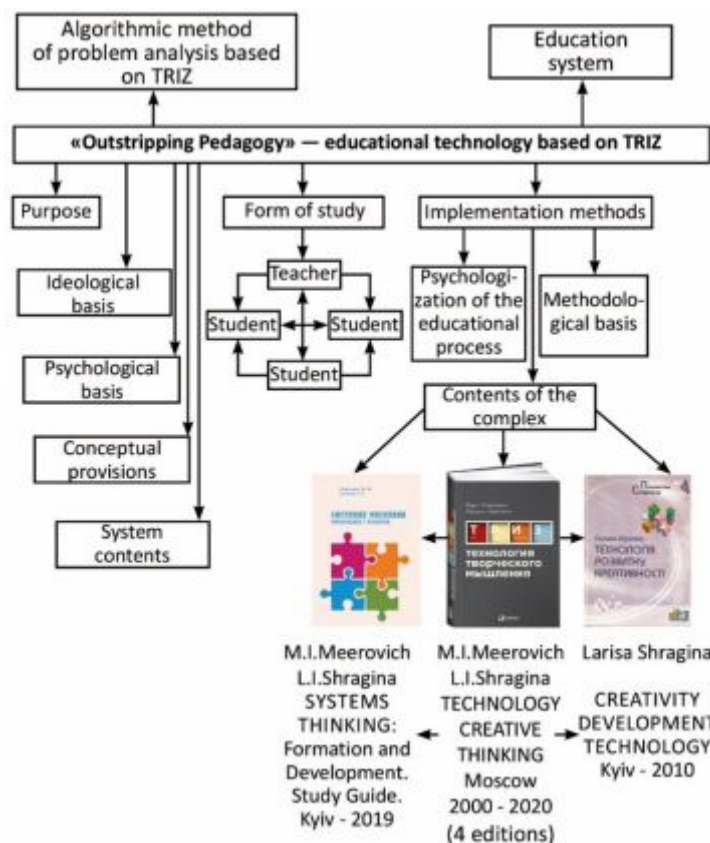
Research results.

Qualities of a creative personality identified by specialists, which meet the requirements of the modern economy, determined the tasks of the education system, but did not foresee the methods of implementing these tasks. The search for their solution will be carried out using the author's developments: **the functional-systemic approach and the theory of the development of artificial systems** [5].

According to the laws of the development of artificial systems, the **content of education** ("What to teach?") should be *the methods of organizing thinking and developing the qualities of a creative personality*, for which a transition from unreflective assimilation of knowledge to conscious mastery and mastery of thinking techniques and operations is required. And for this, first of all, it is necessary **to change the methodology** ("How to teach?") – the method of knowledge transfer: *the educational process should be organized as a group research activity to "extract" new knowledge for students*. Such an organization of the process orients the student not to obtaining the correct answer, but *to understanding how exactly this answer was obtained*. As a result, on the material of any educational subject, generalized ways of thinking are formed in him, which he can use to find solutions to problems of various nature. Working in a group will ensure *the psychologization* of this process, which will enable the formation of communicative skills, and the need to conduct research and solve emerging problems – *heuristics* (the formation of creative qualities) and *pedagogy* (the ability to learn). The answer to the question "Who to teach?" determined by the need to involve more and more people in the creative process and unambiguous both in economic and social terms: the elitist system of education, which was previously intended for a narrow circle of people, must become universally accessible.

The last element remains: who teaches? **The key element of education reform is the teacher**: any pedagogical technology is ultimately implemented in a school classroom or university classroom. Psychologists know well that only a personality is capable of raising a new personality, and only talent can raise a new talent!

Most of the reforms in the education system in the last 50–60 years (polytechnicization, computerization, humanitarianization, etc.) did not give the expected result, primarily because they only shuffled the amount of knowledge, that is, the content of education, and only slightly touched on the methodology, but did not include personality of the teacher. But the most advanced technological process will fail if it is performed by unqualified personnel. Because the learning process is also a technology, where a living human personality acts as a "product".

The structure of the technology " OUTSTRIPPING PEDAGOGICS"

Conclusions.

In a state that wants to be developed, the education system should form creative thinking qualities in new members of society, which would give them the opportunity to quickly and with positive emotions change qualifications during technological changes and successfully solve creative tasks. As the more than 30-year practice of introducing " Outstripping pedagogy" into the educational process of various educational institutions has shown, this technology fully meets the requirements of society for the modern education system [8].

Literature:

1. Індекс людського розвитку. URL: <https://esu.com.ua/article-13350>
2. Тертичний О. Фукуяма помилився: «кінець історії» відсувають українські дослідники. Дзеркало тижня, №13 (438), 5 – 12 квітня 2003 року.
3. Меєрович Марк. Хворий перед смертю пітнів? Це добре... «Дзеркало тижня» 18 – 25 жовтня 2013 р. URL: https://zn.ua/ukr/EDUCATION/hvoriy-pered-smertyu-pitniv-ce-dobre_.html
4. Меєрович М. НЕ КРОК УПЕРЕД / Дзеркало тижня, 25.02.2023
URL: <https://zn.ua/ukr/education/projekt-mon-velika-transformatsija-osviti.html>
5. Шрагіна Л. І., Меєрович М. Й. Штучні системи: теорія створення і розвитку. Монографія. Одеса: Бондаренко М.О., 2023. 208 с.
6. Меєрович М.Й. Вимоги інформаційного етапу розвитку економіки та можливості профільної освіти: протиріччя не вирішується... *Особливості підготовки вчителів природничо-математичних дисциплін в умовах переходу школи на профільне навчання*. Херсон, 2004, с.23-25.
7. Полунєєв Ю. Технологія економічного прориву. Україна конкурентоспроможна. Дзеркало тижня. - № 41 (620). – 28 жовтня – 3 листопада 2006 року.
8. Меєрович М.Й., Шрагіна Л.І. Технологія розвитку системного мислення : практичний посібник. Одеса : Бондаренко М. О., 2024 р. 320 с.

Подвальна Н. Е.
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Самострол С. В.

старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА У ВИЩІЙ ОСВІТІ

В умовах сучасної вищої освіти інноваційна культура набуває особливого значення. Застосування інноваційної культури у вищій освіті є важливою складовою освітнього процесу, що забезпечує його якість та відповідний рівень підготовки здобувачів до професійної діяльності і базується на пошуку та впровадженні передових підходів до навчання, сприяє створенню стимулів для творчості викладачів, розвитку їхніх професійних компетенцій, заохочує викладачів до постійного самовдосконалення.

Інноваційна культура викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) – середовище, де пріоритетом є стимулювання творчості, відкритості до нових новаторських ідей і підходів, пошук та впровадження нововведень, креативного підходу до навчання, яке сприяє розвитку професійних компетенцій, що дозволяє відповідати на виклики сучасності. Інновації в даному середовищі можуть розвиватися та процвітати завдяки таким складовим, як: відкритість до нових ідей і ризиків; підтримка внутрішнього пізнання та відкритий обмін знаннями; здатність до толерантності та сприйняття змін; стимулювання та підтримка творчого мислення та експериментування; заохочення співпраці та командної роботи для досягнення інноваційних цілей тощо. У свою чергу педагогічне та професійне новаторство пов'язано із творчою особистістю викладача.

Також, застосування інноваційної культури у закладах вищої освіти впливає й на осередок здобувачів вищої освіти, а саме:

- сприяє творчому мисленню: інноваційна культура в ЗВО допомагає здобувачам розвивати та вдосконалювати свої творчі здібності, що є ключовим чинником успішності у сучасному світі;

- підтримує дослідження та розвиток: заохочення здобувачів та викладачів до активної дослідницької роботи сприяє науковому розвитку та створенню нових досягнень у різних галузях;

- стимулювання підприємницького духу: інноваційна культура сприяє розвитку підприємницьких навичок серед здобувачів, що може сприяти створенню власного бізнесу та розвитку місцевої економіки;

- підвищення конкурентоспроможності: розвиток інноваційної культури ЗВО дозволяє закладам бути актуальними та конкурентоспроможними в глобальному освітньому середовищі.

Інноваційна культура у вищій освіті має свої моделі, які постійно оновлюються та доповнюються. Розглянемо основні аспекти цих моделей.

1. Сутність інноваційної культури викладача – визначається його здатністю впроваджувати нові педагогічні та професійні технології, методи навчання в організацію освітнього процесу. У зв'язку з цим інноваційна культура викладача потребує переосмислення основних положень освітнього процесу, усвідомлений вибір професійної позиції, що буде підґрунтям його подальшої кар'єри. Тобто вона формується на особистісному та фаховому рівнях.

У контексті особистості – це ціннісні орієнтації, система мотивів, знань, умінь, навичок, позитивно оцінене ставлення до новацій, нових ідей, підтримка їх та впровадження в освітньо-виховний процес закладу вищої освіти.

На рівні фахівця – інноваційна культура зорієнтована на розвиток освітнього середовища з метою досягнення високих результатів професійної діяльності.

Професійно-педагогічна культура викладача з інноваційним спрямуванням направлена на діяльність щодо створення, освоєння та впровадження в освітній процес ЗВО інноваційного середовища [1].

Інноваційна культура викладача повинна враховувати такі основні функції: пізнавально-перетворювальна, що здійснює заходи теоретичної та організаційної діяльності; регулятивна, яка визначає важливу роль інновацій у розвитку суспільства та його соціальних інститутів; ціннісно-нормативна, що дає оцінку явищам у галузі інноваційної діяльності; комунікативна, яка передбачає спілкування та обмін досвідом; соціалізація, що розглядає інноваційну культуру крізь призму суспільних цінностей; прогностична, яка передбачає вивчення і прогнозування можливих шляхів і напрямів розвитку інноваційної культури в окремій галузі; інтегральна, що поєднує інші різновиди культури в єдину культуру особистості [2].

За визначенням Дичківської І.М. інноваційна культура викладача є системою освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системо утворюючим елементом якої є цінності інноваційного плану. Тобто, інноваційна культура викладача є інтегративною системою, що включає сукупність знань, умінь, навичок, способів інноваційної педагогічної діяльності, усвідомлювані цінності інноваційної особистості, психологічні властивості інноваційного типу особистості педагогічних працівників та їх інноваційну поведінку [3].

Узагальнюючи вище наведену інформацію, можемо зробити висновок, що:

- викладачі ЗВО повинні бути відкритими до нових ідей і технологій, що дозволяє їм адаптуватися до швидко змінюваного освітнього середовища;
- інноваційна культура передбачає використання творчих методів у навчанні, що стимулює активність та зацікавленість здобувачів.

2. *Основні інноваційні моделі* – серед найбільш поширених інноваційних моделей, що використовуються у вищій освіті, можна виділити:

- *контекстне навчання* – базується на синтезі різних типів освітньої діяльності: навчальної, дослідної, практичної. В системі контекстного навчання можливим є збільшення частки практичної роботи здобувача. Контекстне навчання є загально визнаною формою інноваційного навчання. Дослідники зазначають, що контекстне навчання актуалізує усі наявні системи, форми, методи та засоби, динамічні моделі загальнокультурного, духовного, інтелектуального, предметно-практичного та соціального змістів функціонування [4].

Фокус цього навчання зосереджується на практичному застосуванні знань у реальних ситуаціях, що підвищує мотивацію здобувачів.

- *проблемне навчання* – ця модель навчання реалізується крізь призму ініціювання самостійного пошуку знань здобувачами. У контексті цієї моделі можна змінювати характер навчального завдання із репродуктивного на продуктивний. Викладачі можуть використовувати різноманітні вправи проблемно-пошукового типу, завдання на розв'язання проблемних ситуацій, проектний метод, мозковий штурм. Тобто використання проблемних ситуацій для розвитку критичного мислення та навичок розв'язання задач.

- *повне засвоєння знань* – ця модель базується на ідеях Дж. Керролла і Б. Блума, які передбачають розроблення різноманітних варіантів досягнення освітніх результатів (на базі трансформації основних параметрів умов навчання) для здобувачів із різним ступенем навичок. Головний акцент у цій моделі навчання робиться на процесі фіксації результатів навчальної діяльності [5].

- *модульне навчання* – це метод організації освітнього процесу, який гарантує порційно-індивідуалізоване розуміння засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу із використанням модулів – функціональних, автономних дидактичних етапів підготовки, які об'єднують заздалегідь підготовлений зміст, організаційні способи передачі необхідної інформації, які мають на меті комплексне вирішення педагогічних завдань,

фіксації особистісних та освітніх досягнень здобувачів у порівнянні із нормативами та певними рівнями попередньої підготовки. Внаслідок цього модульний підхід до організації навчання стає інноваційною соціально-педагогічною платформою для адаптації значень, форм, способів та освітніх методів, які підвищують продуктивність освітньо-виховних процесів і забезпечують покращення психосоціального становлення всіх здобувачів вищої освіти, а також викладачів завдяки використанню принципів модульності. Цей метод дозволяє організувати освітній процес з гнучким підходом до вивчення різних тем.

- *дистанційне навчання* – цей метод стає все більш популярним у вищих навчальних закладах завдяки своїй гнучкості та доступності. Завдяки розвитку технологій здобувачі тепер можуть переглядати лекції, навчальні матеріали та спілкуватися з викладачем он-лайн з будь-якої точки світу. Дистанційне навчання дає здобувачам можливість поєднувати навчання з роботою чи іншими зобов'язаннями, роблячи освіту доступнішою для широкого кола здобувачів.

Існують й інші інноваційні моделі навчання, але вони застосовуються в освітньому процесі значно менше. Це такі моделі, як: застосування технологій у освітній процес: віртуальна реальність, штучний інтелект, он-лайн-симуляції тощо; використання методів проектного навчання, колаборативного навчання та інших форм адаптивного навчання; дослідницька робота та мультидисциплінарні проекти для поглиблення знань і розвитку креативності; інтерактивні методи викладання: групові дискусії, віртуальні екскурсії, відео-лекції тощо; оцінювання навчання за допомогою новітніх технологій, які дозволяють більш об'єктивно оцінювати знання здобувачів. Успішне запровадження інноваційних моделей навчання вимагає масштабної системної роботи.

Всі ці методи є складовими частинами інноваційної моделі культури викладачів і позитивно впливають на якість освіти через: використання нових технологій та методик, що дозволяє краще задовольняти потреби здобувачів і адаптуватися до їхніх індивідуальних особливостей; формування професійних компетентностей – інноваційна культура сприяє розвитку ключових компетентностей здобувачів, таких як критичне мислення, креативність та здатність самостійного навчання.

Інноваційна культура у вищій освіті також торкається й психолого-педагогічних аспектів. Так важливим аспектом є психологічний клімат у освітньому середовищі та взаємодія між викладачами та здобувачами, а саме: створення підтримуючого середовища – інноваційна культура передбачає формування атмосфери довіри і відкритості, що стимулює здобувачів до активної участі в освітньому процесі; зворотній зв'язок – регулярний зворотній зв'язок від викладачів допомагає здобувачам краще усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, що сприяє їхньому розвитку.

Узагальнюючи все вище наведене, можемо зробити висновок, що інноваційна культура є необхідною для ефективної професійної діяльності, а інноваційні моделі культури викладачів у системі вищої освіти є ключовими для забезпечення високої якості освітнього процесу. Вони не лише підвищують ефективність навчання, але й формують у здобувачів необхідні компетентності для успішної професійної діяльності. Викладачі, які активно впроваджують інновації, сприяють створенню динамічного та адаптивного освітнього середовища. Інноваційне навчання як сучасна стратегія зорієнтоване на глибокі зміни в освіті та стимулює інноваційні зміни в культурі та соціальному середовищі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Вітвіцька С.С. Основи педагогіки вищої школи: методичний посібник. Київ, 2003. 316 с.
2. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ, 2009. 472 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ, 2015. 304 с.
4. Almusawi H. A., Durugbo C. M., Bugawa A. M. Innovation in physical education: Teachers' perspectives on readiness for wearable technology integration. Computers & Education. 2021. Vol. 167. P. 104185. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104185>
5. <http://um.co.ua/10/10-13/10-131292.html>

ГРАНТРАЙТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гранти є фінансовою допомогою, яку надають викладачам, науковцям або освітнім установам для реалізації різноманітних проєктів, наукових досліджень чи професійного розвитку. Цей інструмент підтримки є важливим для розвитку освітньої та наукової діяльності, підвищення кваліфікації викладачів, а також удосконалення освітніх програм.

Грантрайтинг становить процес підготовки та подання заявок на отримання фінансування від урядових, міжнародних, благодійних чи корпоративних організацій. Це важливий інструмент для реалізації наукових, соціальних, культурних та бізнес-проєктів.

Гранти спрямовані на розв'язання таких завдань:

1. Розвиток професійних навичок. Викладачі можуть брати участь у міжнародних конференціях, стажуваннях, тренінгах чи курсах.
2. Реалізація інноваційних проєктів. Гранти надають можливість впроваджувати нові методики викладання, створювати навчальні матеріали, розробляти освітні технології.
3. Підтримка наукової діяльності. Фінансування досліджень сприяє підвищенню якості наукової роботи та її інтеграції у світову наукову спільноту.
4. Зміцнення міжнародної співпраці. Завдяки грантам викладачі можуть налагоджувати партнерства з іноземними університетами, дослідницькими центрами та фондами.

Існують наступні типи грантів для викладачів, які можуть підвищити їх рівень компетентності [1, с. 25]:

1. Індивідуальні гранти. Надаються окремим викладачам для професійного розвитку, наприклад, гранти на участь у конференціях, стажуваннях чи написання наукових робіт.
2. Гранти на командні проєкти. Призначені для груп викладачів або дослідників для реалізації спільних освітніх чи наукових проєктів.
3. Інституційні гранти. Призначені для закладів освіти з метою модернізації освітніх програм, впровадження інноваційних технологій або проведення масштабних досліджень.
4. Міжнародні гранти. Програми, що фінансуються закордонними організаціями, такими як Erasmus+, Horizon Europe, Fulbright тощо.

Джерелами фінансування грантів можуть виступати державні програми (наприклад, програми підтримки освіти та науки, що реалізуються на національному рівні); міжнародні фонди (такі організації, як USAID, British Council, DAAD, надають підтримку викладачам для навчання за кордоном чи проведення досліджень); приватні організації (корпорації та благодійні фонди часто фінансують освітні й наукові ініціативи); університетські гранти (університети надають внутрішні гранти для підтримки досліджень викладачів або розвитку нових програм).

Грантрайтинг включає в себе пошук грантових можливостей, розробку концепції проєкту, написання заявки, бюджетування та виконання та звітування за грантом.

Для того, щоб отримати грант викладачу необхідно:

1. Визначити мету проєкту. Чітко сформулювати, на що буде спрямовано фінансування.
2. Обрати відповідний грант. Слід уважно вивчити умови грантових програм та обрати ту, що відповідає вашим цілям.
3. Підготувати заявку. Необхідно підготувати проєктну пропозицію, бюджет, план реалізації та резюме викладача.

4. Дотримуватись дедлайнів. Грантові програми мають чіткі терміни подання заявок, тому важливо вчасно подати всі документи.

5. Зв'язатися з грантодавцем. Якщо є питання щодо вимог чи умов, варто уточнити їх заздалегідь.

Грантрайтинг здійснюється на основі аналізу грантових можливостей. Пошук грантів здійснюється через офіційні веб-сайти донорів, бази даних (наприклад, Grants.gov, Horizon Europe) [2, с. 27], а також через партнерські організації. Кожен грант має чіткі цілі, критерії відбору та пріоритетні напрями фінансування.

Структура заявки зазвичай включає:

- опис проблеми – актуальність і важливість проблеми;
- цілі та завдання – конкретні результати, яких планується досягти;
- методи реалізації – заходи, які будуть вжиті;
- очікувані результати – вплив проєкту на цільову аудиторію;
- бюджет – детальне обґрунтування витрат [3, с. 34].

Для того щоб підвищити шанси на отримання гранту, викладачу необхідно:

1. Чітко формулювати мету та завдання.
2. Використовувати зрозумілу і структуровану мову.
3. Навести докази важливості проєкту (статистика, дослідження).
4. Представити реалістичний бюджет.
5. Підкреслити потенційний соціальний або економічний вплив.

Найбільш поширеними помилками в грантрайтингу можна відзначити:

- невідповідність заявки вимогам грантодавця;
- надмірно загальний або занадто деталізований опис проєкту;
- погано продуманий бюджет;
- відсутність вимірюваних результатів.

У процесі грантрайтингу можуть виникнути такі труднощі, як, по-перше, конкуренція за гранти є дуже високою, особливо серед міжнародних програм; по-друге, складність підготовки заявки, що потребує ретельної роботи над проєктом і документацією; по-третє, необхідність звітності, яка передбачає контроль за витратами та відповідність проєкту заявленим цілям.

Попри виклики та складнощі грантрайтингу, варто відзначити і переваги отримання грантів, серед яких: підвищення професійного рівня викладача, можливість впроваджувати сучасні освітні технології, підтримка міжнародної співпраці та обміну досвідом, внесок у розвиток освітньої галузі в цілому.

Грантрайтинг є ефективним механізмом залучення фінансування для суспільно корисних ініціатив. Успіх у цій сфері залежить від ретельної підготовки, чіткого обґрунтування і відповідності проєкту вимогам грантодавця. Гранти для викладачів є важливим інструментом підтримки та розвитку освітньої і наукової діяльності. Вони сприяють підвищенню якості викладання, впровадженню інновацій та розширенню міжнародної співпраці. Використання грантових можливостей – це шлях до професійного зростання, що водночас приносить користь усьому освітньому середовищу.

Список використаних джерел:

1. Коробова А. Книга про гранти. Львів : Растр-7, 2024. 133 с.
2. Абрамова І., Поплавський П. Фінансування міжнародних грантових угод у сферах науки та інновацій через призму декомпозиційної моделі. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 26-31.
3. Кучин С. Особливості грантової підтримки наукової та науково-технічної діяльності в Україні за рахунок коштів державного бюджету. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2021. Вип. 37. С. 33-36.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ ВИКЛАДАЧІВ

В тезах проаналізовано методики змішаного формату навчання як ефективного інструменту для реалізації інноваційних моделей в науковій діяльності.

Виявлено основні підходи до організаційного процесу змішаного формату навчання, його переваг, сучасних викликів.

Акцентовано увагу на практичних аспектах процесу впровадження вищезазначеної методики в закладах вищої освіти. Також розглянуто роль змішаного формату навчання стосовно підвищення мотиваційного аспекту студентів, покращення результатів навчання, розвитку цифрової компетентності дослідників тощо.

Ключові слова: soft skills, навчання, коучинг, змішаний формат навчання, навички сучасного науковця, наукомотиваційний аспект, психоемоційна рівнова, освіта, лідерство, інноваційні моделі, критичне мислення, навчальний процес, онлайн платформа, тренінг, стейкхолдер, лекційне заняття, запрошений спікер, навички концентрації уваги, адекватна оцінка ситуації, високий рівень комунікативних навичок, традиційний навчальний процес, цифрові інноваційні інструменти, педагогічна діяльність.

Сьогодні сучасне наукове середовище проходить трансформаційний період під впливом цифрових технологій, змін в суспільстві. Єдиним адекватним та реальним виходом з цієї ситуації і, водночас, відповіддю на такі виклики є впровадження інноваційних методик в освітньому процесі, основним з яких є змішане навчання (blended learning). Це вдала модель навчального процесу, яка може поєднувати традиційні форми стаціонарного чи офлайн формату навчання з елементами онлайн-формату. Наразі, це надає змогу забезпечити найбільш вдалий індивідуалізований підхід в навчанні кожного студента, аспіранта, викладача.

В процесі змішаного формату навчання Garrison D.R. створив гнучкі можливості як для викладачів, так і для студентів, зберігаючи при цьому пріоритетні напрями та найбільш вдалі риси традиційного навчального процесу, одночасно, впроваджуючи та доповнюючи їх цифровими інноваційними інструментами [1].

До особливостей процесу змішаного навчання слід віднести поєднання процесу традиційного викладання в сукупності із самостійним опануванням інформації, матеріалу в цифровому середовищі. Така модель дозволяє науковцям, викладачам найбільш оптимально розподіляти час між аудиторною та забезпечувати дистанційний формат роботи.

В сучасних умовах жорсткої конкуренції дуже важливо постійно розвивати власні скіли, саме в умовах змішаного формату навчального процесу особливого значення набувають м'які скіли, адже в аудиторії ми застосовуємо одні методи для забезпечення навчального процесу, а в дистанційній формі набувають значення саме «skills for social progress», «employability skills», «people skills», «key skills», «life skills» тощо. Наразі дослідження показали, що саме на ключові посади корпорацій, компаній, установ освітньої сфери, перш за все, при прийомі на в штат працівників надають перевагу претендентам з наступними розвиненими скілами:

- високий рівень комунікативних навичок;
- адекватна оцінка ситуації;
- прийняття рішень задля забезпечення ефективності та високого рівня результативності;
- вміння виділяти основне з потоку інформації;
- навички концентрації уваги на основному та вміння делегувати повноваження в умовах багатозадачності;

- успішне ведення переговорів;
- гнучка реакція на форс-мажорні ситуації;
- біла та жорстка риторика;
- якісні та успішні публічні виступи;
- менеджмент проєктів;
- проактивність;
- критичне мислення.

Наявність розвинених «soft skills» – це конкурентна перевага незалежно від професійної кваліфікації сучасних фахівців та прирівнюються чи ідентифікуються в сукупності з поняттями соціальні скіли чи для соціального розвитку, скіли працевлаштування, скіли ведення переговорів, комунікаційні скіли та спілкування з людьми тощо. Разом з тим, у впроваджених методиках змішаного навчання як інструменту реалізації інноваційних моделей в науково-педагогічній роботі викладачів саме прокачані м'які скіли надають переваги та більше можливостей.

До основних компонентів змішаного навчання ми відносимо наступні позиції:

- формат очного навчання — це інтерактивні лекції, практичні заняття, семінари, тренінги, зустрічі зі стейхолдерами, гостьові лекції, групові обговорення, виїзні лекції та практичні заняття на бази практики та профільні установи;

- формат онлайн-навчання — це забезпечення використання інноваційних, сучасних освітніх платформ, короткострокових та тривалих інтерактивних курсів, ознайомлення з тематичними підкастами, розбір кейсів, проведення вебінарів, розгляд та вирішення тестових завдань, залучення в навчальний процес актуальних онлайн-платформ для проведення занять з більшою кількістю студентів та запрошених стейкхолдерів і спікерів, забезпечення використання та застосування інших можливостей та впровадження нових інноваційних цифрових інструментів;

- формат самостійної роботи — це опрацювання отриманих завдань в усіх формах в індивідуальному порядку, пропрацювання кейсів і групових завдань у цифровому середовищі з можливістю обговорення та консультування в тематичних групах, обговорення проблемних та дискусійних моментів з можливістю висвітлення в публічному середовищі для подальшого аналізу відповідних критичних конструктивних зауважень та інших аспектів тощо.

Сучасні інноваційні моделі змішаного навчання включають в себе наступні види:

- Rotation model — це ротаційна модель формату змішаного навчання, коли студенти мають можливість сумістити роботу в аудиторії та онлайн-завдання;

- Flex model — це гнучка модель сучасного варіанту змішаного формату навчання, в якій більшість навчальних та інформаційних матеріалів доступна в онлайн режимі на багатьох або всіх наявних майданчиках та платформах, при цьому викладач може виконувати роль ментора та консультанта;

- Enriched Virtual model — різновид збагаченого розширеного віртуального навчання, яке має переважно дистанційний формат з періодичними офлайн-зустрічами та роботою в аудиторії.

До переваг процесу впровадженого змішаного формату навчання слід віднести та виділити основні аспекти:

- персоналізація освітнього процесу, коли навчання в змішаному форматі дозволяє викладачам легко та ефективно адаптувати навчальні матеріали відповідним потребам та рівню підготовки всіх та кожного студента, що, звісно, значно підвищує мотиваційний аспект та рівень ефективності навчання [2];

- підвищення цифрової компетентності викладачів і студентів з використання сучасних освітніх платформ Moodle, Google Classroom, Zoom, що сприяє та забезпечує розвиток цифрових навичок, які є, апріорі, необхідними в освітньому середовищі в сучасних умовах;

- гнучкість у процесі навчання з відкритими цілодобовими можливостями для доступу до навчальних матеріалів з будь-якого місця, що дозволить студентам самостійно управляти власним навчальним процесом та забезпечити додаткові можливості для освоєння і прокачки нових скілів;

— зворотний зв'язок та можливість оцінювання в режимі реального часу, коли наявні цифрові інструменти надають можливість та варіативність кожному науковцю, викладачу моніторити прогрес студентів та за потреби надавати консультації та індивідуальні рекомендації.

Разом з тим, в сучасних умовах постають щоразу нові виклики в процесі впровадження змішаного навчання:

— організаційно-технічне забезпечення, при порушенні якого виникають певні труднощі, наприклад, технічного характеру: не завжди заклади освіти можуть мати доступ до сучасної цифрової інфраструктури, що, насамперед, обмежує можливості впровадження процесу змішаної форми навчання;

— недостатній рівень підготовки сучасних викладачів, коли акцентується увага саме на рівні цифрової грамотності викладачів в процесі змішаного формату навчання, відповідно, вони мають необхідність оволодіння новими педагогічними підходами, інноваційними та технологічними інструментами; делегування в вищезазначеному випадку в сучасній інтерпретації змішаного формату освітнього процесу не працює і, відповідно, не має результативності;

— забезпечення академічної доброчесності, при якому онлайн-навчання вимагає відповідних додаткових заходів щодо запобігання академічним порушенням, наприклад, плагіат, шахрайство під час тестування та інша варіативність порушення академічної доброчесності.

Розроблені нами практичні рекомендації щодо впровадження змішаного сучасного формату навчання в освітній процес мають наступне практичне значення:

— підготовка науковців — це забезпечення проведення тренінгів із цифрової грамотності та методики змішаного формату навчання;

— створення якісних сучасних навчальних матеріалів для проведення онлайн-курсу, які можуть поєднувати теоретичні знання з практичними навичками для ефективного виконання завдань;

— вибір відповідної платформи для забезпечення навчання в змішаному або онлайн форматі — це Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams та інші зручні сучасні інноваційні варіанти онлайн майданчиків;

— моніторинг і зворотний зв'язок — це регулярна оцінка прогресу кожного студента та адаптивний аспект змісту курсу відповідно індивідуальним потребам.

Методика змішаного навчання є інноваційним підходом до організації освітнього процесу, насамперед, це дозволяє реалізовувати сучасні моделі навчання, забезпечує варіативність сучасного формату навчання та сприяє підвищенню якості освіти, також її впровадження забезпечило створення нових можливостей для персоналізації навчального процесу, розвиток цифрових навичок та підвищення мотиваційного аспекту студентської спільноти.

Разом з викликами, пов'язаними з технічними й організаційними аспектами, змішаний формат навчання має значний потенціал щодо трансформації викладацької діяльності, а також може забезпечити формування інноваційного освітнього середовища.

Студенти XXI століття активно розвивають власні Soft Skills, розробляють інноваційні рішення, критично продумують складні проблеми та надають оптимальні варіанти рішень, забезпечують комунікації в різних колективах та середовищах для усвідомленої участі в глобально пов'язаному світі.

Список використаних джерел:

1. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines. San Francisco: Jossey-Bass.
2. Horn, M. B., & Staker, H. (2015). Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2012). The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs. Pfeiffer.
4. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., & Baki, M. (2013). The effectiveness of online and blended learning: A meta-analysis of the empirical literature. Teachers College Record, 115(3), 1-47.
- 1.Pravdiuk N., Usykova O. and other/ Mechanism of economic processes self-organization at the enterprise.- Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol.1. – №28. – 2019 y. – p.302 – 312.

ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Особливість професійної діяльності викладача закладу вищої освіти полягає в тому, що вона є складноорганізованою і складається з декількох взаємопов'язаних між собою видів, що мають спільні компоненти. Багатомірність у професійній діяльності викладача проявляється як його здатність інтегрувати різні напрямки, вміння творчо виконувати одночасно кілька видів діяльності. Функції, які виконує викладач ЗВО у своїй професійній діяльності, можна умовно розбити на два блоки. Перший блок – традиційні, до яких належать: освітньо-технологічна, виховно-гуманістична, комунікативно-організаційна та науково-дослідна функції. Другий блок включає функції, актуальність яких обґрунтовано характеристиками інформаційного середовища, що постійно змінюється: креативно-розвиваюча, конструктивно-проектувальна, інноваційно-підприємницька [1].

Таким чином, професійна діяльність викладача ЗВО є багатофункціональною, а отже, і багатомірною. Для ефективної реалізації всіх функцій викладачу необхідно різні багатовимірні професійні компетенції, які характеризуються як єдність теоретичних і практичних професійних знань педагога і його готовність до здійснення педагогічної діяльності, саморозвитку і вдосконалення.

Сутність, структуру та зміст інноваційної компетентності розглядали в дослідженнях І. Дичківська, О. Ігнатівич, Л. Петриченко, В. Сластьонін та ін. Ознаки інноваційної компетентності педагога вивчали О. Проценко та С. Юрочко. Чинники, що сприяють формуванню інноваційної компетентності досліджували С. Дружилов, В. Уруський, В. Харагірло [2]. Під впливом наростання тенденцій глобалізації вищої освіти обов'язковим компонентом особистої педагогічної системи стає інноваційна діяльність викладача: інновації розуміються не тільки як створення і поширення нововведень, але перш за все як зміни у свідомості педагога, його стилі мислення, образі діяльності (І. Ісаєв, В. Сластьонін).

Інноваційна діяльність викладача сприймається як необхідна умова професіоналізму. Саме інноваційність підкріплює, збагачує педагогічну діяльність характеристиками, що сприяють досягненню вищого рівня професіоналізму. У зв'язку з цим однією з нових функцій викладача ЗВО стає інноваційно-підприємницька. Для її виконання викладач повинен мати інноваційну компетентність. За структурою це складне інтегральне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, інноваційна компетентність є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Інноваційна компетентність дозволяє педагогу проявляти свої індивідуальні можливості, самореалізовуватися у своїй професійній діяльності. В. Харагірло вважає, що готовність до інновацій визначається, перш за все, здатністю працювати в умовах невизначеності. Педагог сам повинен визначати, що і коли робити, чому і які засоби мають бути застосовані [2].

Можна виділити такі ключові інноваційні компетенції викладача ЗВО: інноваційна сприйнятливість; ініціативність; підприємливість.

Інноваційна сприйнятливість включає аналіз готовності викладача до змін у професійній діяльності. Труднощі, що виникають у процесі адаптації викладачів ЗВО до змін у новій ситуації, відносяться до найбільш істотних джерел розвитку професійних конфліктів. Це особливо гостро відчувається при проведенні системних перетворень в організаційній структурі освітніх закладів в умовах зовнішньої нестабільності, характерних для соціально-економічної обстановки в нашій країні протягом останніх десятиліть. Одним з аспектів

інноваційної сприйнятливості викладача ЗВО є орієнтація його на різні стратегії самоствердження.

Ініціативність розглядається як інтелектуальна якість особистості, яка тісно пов'язується зі здібностями індивіда (Н. Левітов, І. Коновальчук, Л. Петриченко та ін). Ініціативність являє собою не тільки рису характеру або якість особистості, а й вміння здійснювати ініціативні дії. Ініціативність полягає в здатності людини до самостійних вольових проявів і її передумовою є активність особистості. Ініціативність включає в себе здібності і властивості, що забезпечують усвідомлену постановку і творчу реалізацію мети ініціативних дій, а також вміння здійснювати дані дії на практиці. Ступінь ініціативності стимулює інтеграцію і духовний розвиток викладача, що створює передумови його гармонійного розвитку.

Підприємливість в загальноприйнятому розумінні – це винахідливість, поєднана з енергією і практичністю. Підприємливість передбачає неодмінно оригінальність підходу до оцінки і реалізації ситуації, що базується на творчому, вільному від стереотипів і упередженості осмисленні цієї ситуації. Можна виділити ряд основних ознак підприємливості: самостійність і нестандартність поведінки суб'єкта; новаторство і новизна в досягненні цілей з опорою на власну ініціативу; сміливість і винахідливість; діловитість і практичність; змагальність і не боязнь ризику; орієнтація на досягнення найвищих результатів, ефективне використання ресурсів. Підприємливий викладач є творцем нових ідей або має талант пошуку і реалізації їх.

Отже, ці три ключові інноваційні компетенції викладача закладу вищої освіти: інноваційна сприйнятливість, ініціативність, підприємливість, – дають можливість йому не тільки виконувати свої традиційні функції, але і займатися інноваційною діяльністю.

На формуванні та розвитку цих компетенцій необхідно зосередити зусилля співтовариства закладу вищої освіти. Слід зазначити, що інновації та модернізація освіти істотно змінюють зміст компонентів професійної діяльності викладача ЗВО. Аналіз праць науковців доводить, що інноваційна компетентність у професійній діяльності викладачів ЗВО частіше за все втілюється в оновлених, більш ефективних формах, засобах і методах навчання, а на основі цього – в якісно нових результатах цієї діяльності, які отримуються внаслідок реалізації інновацій. Цілісно й успішно розвиток інноваційної компетентності викладачів відбувається, перш за все, за умови належного рівня внутрішнього інноваційного середовища, яке визначається сформованістю місії, цілей і стратегії розвитку закладу освіти, наявністю творчого соціально-психологічного клімату, ефективних систем управління й інформаційно-методичного супроводу нововведень, дієвими зв'язками й способами комунікації як в самому закладі освіти так і з іншими інноваційними установами. Однак при організації інноваційного середовища потрібно мати на увазі, що його розвивальна функція спрацює тільки тоді, коли викладач буде бачити в ньому можливості обирати й конструювати індивідуальні цілі й траєкторію професійного саморозвитку.

Таким чином, інноваційна діяльність викладача є необхідною умовою його професіоналізму, і розвиток ключових інноваційних компетенцій – одне з важливих завдань, що стоять перед системою підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів. Ці процеси повинні полягати не тільки і не стільки в насиченні інформацією, скільки у формуванні вміння оперувати предметним змістом знань, готовності працювати в режимі інновацій, освоїти сучасні освітні технології, коригувати власну педагогічну практику, формувати і розвивати інноваційні компетенції.

Список використаних джерел:

1. Проценко О., Юрочко С. Інноваційна компетентність педагога: зміст і структура. Молодь і ринок. 2015. № 5 (124). С. 51-55.
2. Харагірло В. Є. Сутність і структура готовності до інноваційної діяльності педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти. *Професійна освіта*. 2018. № 1 (178). С. 34-38.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТІВ НАТО З МОВИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ

Актуальність. Під час воєнного стану особливої актуальності набуває питання мови як важливого чинника у сфері національної безпеки. Мовна політика перестає бути лише лінгвістичним питанням, вона виступає стратегічним завданням розвитку міжнародної співпраці. Запровадження стандартів мови є завданням державного регулювання.

Виклад основної частини. Для інтеграції до міжнародного безпекового простору необхідно розглянути стандарти НАТО з мови [1], які необхідно проаналізувати з метою сформувати підходи для опанування іноземною мовою і адаптування національних стандартів з мови як іноземної до них. Це є важливим для підготовки правоохоронців, які мають бути найбільш інтегрованими до процесів забезпечення міжнародної безпеки.

Стандарт НАТО з мови має чітку структуру, де визначені рівні володіння мовою через профілі володіння мовою, встановлення стандартизованого мовного профілю. У додатках подано таблиці рівнів володіння мовою через визначені напрями оцінювання: розуміння і слухання, вміння говорити, розуміння прочитаного, навички письма, що визначено для базового рівня А та підвищених рівнів В. Навички володіння мовою описані в додатку і розбиті на шість рівнів від 0 до 5. Узагальнені навички можна визначити в такий спосіб: рівень 0 - відсутність навичок, рівень 1 – початковий, рівень 2 – функціональний, рівень 3 – професіонал, рівень 4 – експерт, рівень 5 – носій з високою артикуляцією.

Рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови 29 серпня 2024 року № 279 (у редакції рішення Національної комісії зі стандартів державної мови 05 вересня 2024 року № 286) затверджено Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1 – С2» [2], який має забезпечити основу для розроблення виразних й узгоджених міжнародних навчальних програм, створення нових підручників і словників, створення мовних центрів і правової основи для організації та проведення сертифікаційного іспиту з української мови як іноземної. У самій назві визначено рівні володіння мовою. Цей Стандарт застосовують у всіх сферах суспільного життя, визначених у законодавстві. Опис кожного рівня доповнено трьома каталогами (Каталог А: Перелік комунікативних намірів; Каталог Б: Тематичний каталог; Каталог В: Зміст мовної компетентності). Такий докладний і всебічний перелік компетентностей дає змогу розмежовувати рівні. Щодо визначених рівнів вони мають шість складових від початкового рівня до вільного володіння.

Висновок. Для підготовки правоохоронців, які мають прагнути до вільного володіння як державною, так і іноземною мовами відповідно до вимог КМУ, який затвердив перелік посад поліцейських на знання іноземної мови, порівняльний аналіз стандартів НАТО із затвердженими в Україні стандартами державної мови як іноземної буде для фахівців з мови додатковим фонетичним, лексичним, граматичним, стилістичним ресурсом інтеграційних процесів у міжнародний мовний простір.

Список використаних джерел:

1. Language Proficiency Levels: Nato Standard Atrainp-5. Edition A Version 2 May 2016 North Atlantic Treaty Organization Allied Training Publication Published By The Nato Standardization Office (Nso) © Nato/Otan. 32 P. URL: <https://www.natobilc.org/files/ATrainP-5%20EDA%20V2%20E.pdf>
2. Українська мова як іноземна. рівні загального володіння А1 – С2. Стандарт державної мови. Київ: Національна комісія зі стандартів державної мови 2024. 140 с. URL: https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/06.09.2024%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%A3%D0%9C%D0%86_new.pdf

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПІДХОДІВ У ВИКЛАДАННІ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Система вищої освіти сьогодні стикається з численними викликами, що зумовлюють необхідність пошуку нових методів і технологій викладання. Зростаючі вимоги до якості освіти, швидкі зміни, діджиталізація та необхідність формування компетенцій, затребуваних у сучасній економіці, вимагають перегляду традиційних підходів до навчання. Викладачі вищої школи мають не лише передавати знання, а й розвивати у студентів критичне мислення, аналітичні здібності та навички самостійного прийняття рішень.

Поява потужних ШІ-помічників, породила дискусії щодо доцільності та безпечності їх використання в освітньому процесі. Технології штучного інтелекту здатні значно спростити навчання, надавати миттєві відповіді на запити студентів, автоматизувати рутинні завдання. Водночас зростає ризик формування поверхневих знань, зменшення академічної доброчесності та зниження рівня розвитку критичного мислення. У цьому контексті ключове завдання викладача – навчити студентів використовувати ШІ як допоміжний інструмент для аналізу та синтезу інформації, а не як механізм для уникнення інтелектуальної праці.

Однією з найбільших загроз безконтрольного використання ШІ є ризик втрати академічної доброчесності. Автоматизоване генерування текстів за допомогою ШІ створює небезпеку формування у студентів залежності від технологій, що унеможливорює розвиток навичок аналізу та синтезу даних. Це може призвести до формування фахово неготових випускників, які не володітимуть необхідними компетенціями для реальної роботи.

Традиційні методи перевірки знань, які передбачають самостійне опрацювання матеріалів, зіставлення фактів, критичний аналіз літератури, сьогодні потребують перегляду. Замість боротьби з технологічним прогресом, викладачам слід інтегрувати ШІ в навчальний процес, розробляючи завдання, що вимагають осмисленого підходу та самостійних висновків студентів.

Замість того, щоб сприймати штучний інтелект як загрозу, доцільно використовувати його як інструмент, що сприяє розвитку компетентностей. Розробка практико-орієнтованих завдань, замість простих текстових завдань, що можуть бути згенеровані ШІ, слід створювати кейси, які вимагають застосування знань у реальних умовах.

Нами було проаналізовано структуру навчальних програм підвищення кваліфікації від ГО «Прогресильні», що є доступним на ринку освітніх послуг та навчатись там можуть всі бажаючі, хто став членом громадської організації. За роки існування ГО «Прогресильні» таке навчання проводилось декілька разів:

- з 15 березня по 19 квітня 2023 року «Прогресильне викладання: складові системи якості вищої освіти»
- з 9 жовтня по 15 жовтня 2023 року «7 днів Прогресильності: Створюємо сучасне освітнє середовище»;
- з 7 листопада по 23 листопада 2023 «Штучний інтелект - майбутнє освіти»;
- з 4 березня по 4 квітня 2024 року «Прогресильне викладання: інтенсив від Острівців»;
- з 28 жовтня по 1 листопада 2024 року «Інноваційне викладання: від дизайн-мислення до штучного інтелекту».

На основі аналізу програм підвищення кваліфікації для викладачів, можна виокремити ключові напрямки розвитку професійних компетентностей, що є критично важливими для ефективної педагогічної діяльності у сучасних умовах.

Згідно з програмою «Штучний інтелект та майбутнє освіти», викладачі мали можливість вдосконалити свої навички роботи з цифровими інструментами та штучним інтелектом. Курс передбачав:

- Ознайомлення з сучасними AI-інструментами для викладання (ChatGPT, Generative AI, EdTech рішення).
- Впровадження ІІІ для створення адаптивного навчального середовища.
- Формування навичок використання генеративного ІІІ для створення навчальних матеріалів.
- Використання автоматизованих сервісів для перевірки знань і аналітики освітніх даних.
- Робота з технологіями EdTech для організації навчального процесу.

Це дає викладачам змогу не лише підвищити свою ефективність у навчальному процесі, а й адаптувати навчальні методики відповідно до цифрової трансформації вищої освіти.

Програма «Прогресивне викладання: інтенсив від Острівців» передбачав розвиток викладацької майстерності через інтерактивні та проблемно-орієнтовані методики:

- Проектне та проблемне навчання як основа роботи з новим поколінням студентів.
- Використання інтерактивних технік (квести, навчальні ігри, симуляції) для підвищення залученості студентів.
- Ефективне застосування мультимедійного контенту, створення візуально привабливих презентацій.
- Гейміфікація освітнього процесу як засіб підвищення мотивації студентів.

Особлива увага приділяється тому, як викладач може підвищити ефективність навчального процесу, інтегруючи цифрові рішення та застосовуючи методики активного навчання.

Курси включають питання академічної доброчесності, що є актуальним у контексті поширення автоматизованих генеративних інструментів:

- Законодавче регулювання академічної доброчесності та механізми її забезпечення.
- Впровадження етичних стандартів у навчальному процесі.
- Аналіз загроз використання ІІІ в освітньому середовищі та розробка стратегій його безпечного застосування.

Це дозволяє викладачам формувати відповідальне ставлення студентів до академічної діяльності та підвищувати якість освіти.

Аналіз програм підвищення кваліфікації демонструє, що сучасні освітні ініціативи спрямовані на комплексний розвиток викладачів, включаючи цифрові навички, інноваційні методи навчання, управлінські компетентності та збереження ментального здоров'я. Ці аспекти є критично важливими для ефективної роботи викладачів у сучасних умовах, забезпечуючи їхню адаптацію до цифрової трансформації освіти та підвищуючи рівень їхньої професійної майстерності.

Список використаних джерел:

1. Сайт ГО «Прогресивні» URL: <https://progresylni.org/>
2. Шикіна О.В. Інструменти діджиталізації учбового процесу // Освіта та наука: трансформація, відповідальність, академічна свобода (березень 2021). К., 2021. URL: <https://conf.krok.edu.ua/ONTR/ESTR/paper/view/378>.
3. Шикіна О. В., Гочаренко Я. Є., Козловський Р.С. Діджиталізація учбового процесу. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали ІІІ міжнар. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 27-28 лютого 2020 р.). Одеса, 2020. С. 221–222.

Дерев'янка С. П.
Доцент кафедри загальної,
вікової та соціальної психології
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ВИКЛАДАЧІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХНЬОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Актуальність проблеми розвитку емоційного інтелекту викладачів як складової науково-педагогічної компетентності пов'язана з необхідністю підвищення стресостійкості усіх учасників освітнього процесу. Розвиток емоційного інтелекту викладачів сприятиме створенню більш комфортного освітнього середовища та оптимізує взаємодію зі студентами, які особливо потребують емоційної підтримки викладачів під час війни.

Зазначеній проблематиці присвячена низка робіт [1; 2], проте недостатньо вивченими залишаються питання, пов'язані з визначенням конкретних засобів, які можуть бути корисними для розвитку емоційного інтелекту викладачів у сучасних умовах дистанційного навчання.

Мета даної роботи – охарактеризувати роль емоційного інтелекту для науково-педагогічної компетентності викладачів та надати рекомендації щодо його розвитку в дистанційних умовах сучасної освіти.

За даними більшості вчених емоційний інтелект передбачає здатність до розуміння емоцій та управління ними. За думкою Д. Гоулмана [3, с. 29], емоційний інтелект складається з наступних основних складових: усвідомлення власних емоцій, емоційна саморегуляція, самомотивація, емпатія, соціальні навички.

Відзначимо, чому саме здібності емоційного інтелекту є важливими для викладачів вищої школи: по-перше, педагогічні працівники досить часто потрапляють у ситуації емоційного напруження (дедлайни, інформаційне перевантаження і т. д.), тому навички емоційної саморегуляції можуть вберегти від зайвого витрачання енергії та стимулюватимуть до збереження ресурсів; по-друге, викладачам доводиться налагоджувати комунікацію з різними поколіннями студентів (особливо в умовах сьогодення – коли освіта не пов'язана з віковим цензом), тому розвиток емпатії та соціальних навичок можуть вберегти від передчасного емоційного вигорання.

Засоби та методи розвитку емоційного інтелекту викладачів можуть різнитися залежно від умов організації (саморозвиток / тренінговий розвиток у групі).

Зокрема розвиток навичок емоційного інтелекту у тренінговій групі передбачатиме проходження тренінгів емоційної грамотності (оволодіння навичками розпізнавання власних емоцій та реакцій, розшифрування емоційної поведінки колег та студентів, навичками емпатійного реагування в окремих ситуаціях взаємодії зі студентами, вміннями захищатися від впливу зайвої інформації без використання механізмів психологічного захисту).

Саморозвиток здібностей емоційного інтелекту буде зорієнтований на оволодіння практиками майндфулнеса (усвідомленості) – корисними можуть стати вправи на управління власною увагою, техніки щодо зменшення стресових переживань.

Ведення «емоційного щоденника» може сприяти рефлексії складних педагогічних ситуацій, подальшому обговоренню подібних ситуацій з колегами.

Також в умовах дистанційного навчання розвиток емоційного інтелекту стає доступним через використання освітніх платформ та різноманітних онлайн-ресурсів, ефективність застосування яких неодноразово підкреслювалася у науковій літературі [4; 5].

Існує розмаїття платформ, які можна використовувати для розвитку емоційного інтелекту та його складових (PROMETHEUS, BUM-online, Освітній ХАБ міста Києва та ін.).

Визначимо безкоштовні онлайн-курси, розміщені на зазначених платформах, які можна використовувати з метою розвитку емоційного інтелекту викладачів.

(1) онлайн-курс «Емоційний інтелект», розміщений на платформі «Освітній ХАБ міста Києва» (<https://eduhub.in.ua/courses/emociyniy-intelekt>);

(2) 21-денний інтенсивний онлайн-курс з емоційного інтелекту «MOOC-Udemy» від платформи Udemy (<https://surl.li/uuhvfp>);

(3) онлайн-курс «Емоційного інтелект та емоційна компетентність» від платформи «Безоплатна прав. допомога» (<https://academy.legalaid.gov.ua/course/index.php?categoryid=10>);

(4) онлайн-курс «Небайдужі: базові емоційні потреби та соціальна взаємодія» від платформи «PROMETHEUS» (<http://surl.li/lcpz>).

Також доречним буде прослуховування вебінарів стосовно набуття навичок емоційного інтелекту та оволодіння техніками емоційної саморегуляції:

(1) вебінар «Розвиваємо емоційний інтелект: можливості онлайн-тестів та флеш-карток» від платформи «На урок» (<https://surl.li/nzglu>);

(2) вебінар «Техніки розвитку емоційного інтелекту» від платформи EdEra (https://www.youtube.com/watch?v=nnTib4lD_7U&t=3s);

(3) вебінар «Емоційний інтелект та особистісне зростання» від Магдисюк Л., спікерки платформи «Всеосвіта» (<https://vseosvita.ua/webinar/emotsiyniy-intelekt-ta-osobystisne-zrostannia-936.html>);

(4) вебінар «Емоційний інтелект як складова успішної педагогічної діяльності» на основі платформи «Мій клас» (<https://www.miyklas.com.ua/course-payment-pages/0023>).

Поряд із тим слід відзначити, що розвиток емоційного інтелекту викладачів може супроводжуватися подоланням бар'єрів як психологічного, так і суто технічного характеру. Зокрема психологічний аспект подолання бар'єрів може бути пов'язаний з недостатньою самомотивацією (як виявом недооцінювання значення емоційного інтелекту для професійної викладацької діяльності), або з браком часу на самоосвіту через вагоме робоче навантаження, професійне вигорання. Бар'єри технічного характеру можуть проявлятися у недостатньо сформованих навичках використання апаратних засобів дистанційної освіти.

Як варіант подолання зазначених бар'єрів може бути створення на рівні університету тренінгових програм підтримки викладачів з залученням фахівців-тренерів відповідного напрямку.

Отже, емоційний інтелект є важливим компонентом професійної компетентності викладачів. Розвиток емоційного інтелекту сприяє не тільки особистісному зростанню викладача вищої школи, а ще й забезпечує створення ефективного освітнього середовища.

На сьогодні достатньо розроблено онлайн-курсів, які можуть бути застосовані для розвитку емоційного інтелекту викладачів та успішно використані ними в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Романовський О., Романовська О., Черкашина Т. Психолого-педагогічні умови формування емоційного інтелекту у майбутніх викладачів вищої школи. Теорія і практика управління соціальними системами. 2021. № 2. С. 3-24.

2. Цветкова Г. Г. Емоційний інтелект: ментальна основа професійного самовдосконалення викладача вищої школи. Наука і освіта. 2017. № 8. С. 49-59.

3. Дерев'янка С. П. Феноменологія емоційного інтелекту: навч.-метод. посібник. Чернівці: Десна Поліграф, 2016. 312 с.

4. Котенко С., Нешева А., Артюхова Н. Використання масових онлайн-курсів як елементу інноваційного розвитку: перспективи для України. Економіка та суспільство. 2023. № 53. С. 149-161.

5. Лиходєєва Г. В., Хмельницька О. С., Київська К. І. Інноваційні технології в дистанційному навчанні: відкриті ресурси, онлайн-курси, та інші можливості. Академічні візії. 2020. № 20.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ: ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПРОЦЕСИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій система вищої освіти зазнає значних змін. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес є необхідністю для підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно працювати в сучасному цифровому світі. Цифровізація освіти створює нові можливості для покращення процесів навчання та виховання здобувачів вищої освіти, що сприяє розвитку їх критичного мислення, аналітичних здібностей та готовності до самонавчання.

Цифровізація освіти передбачає інтеграцію новітніх інформаційних технологій, таких як електронні навчальні платформи, віртуальні лабораторії, онлайн-курси, хмарні сервіси та інші цифрові інструменти, що сприяють підвищенню ефективності навчального процесу [1]. Використання таких технологій дозволяє здобувачам вищої освіти отримувати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та з будь-якого місця, що сприяє персоналізації навчання [2].

Одним з основних напрямків впливу цифровізації є зміна форм і методів навчання. Заміна традиційних лекцій на інтерактивні онлайн-курси та використання мультимедійних матеріалів сприяють більш глибокому засвоєнню матеріалу. Віртуальні лабораторії, симулятори та тренажери дозволяють студентам практично застосовувати знання без необхідності присутності на традиційних заняттях. Крім того, цифрові інструменти сприяють розвитку дистанційного навчання, що робить освіту доступнішою для різних верств населення.

Застосування цифрових технологій у навчанні дає можливість здобувачам вищої освіти більше уваги приділяти самостійному вивченню матеріалу. Це сприяє розвитку навичок самостійного пошуку інформації, аналізу та оцінки джерел знань, що є важливими для професійної діяльності в умовах постійно змінюваного світу. Водночас, завдяки цифровим інструментам здобувачі вищої освіти можуть більше взаємодіяти з одногрупниками та викладачами, що підвищує якість навчального процесу та сприяє розвитку критичного мислення.

Цифровізація не лише змінює процеси навчання, а й має значний вплив на виховання та соціалізацію здобувачів вищої освіти. Онлайн-комунікації та віртуальні соціальні платформи дозволяють здобувачам вищої освіти активно взаємодіяти в глобальному інформаційному середовищі, формувати громадянську позицію, а також здійснювати міжкультурний обмін. Водночас важливим заданням є розвиток етичного ставлення до цифрових технологій, боротьба з кібербулінгом, захист особистих даних та формування відповідального ставлення до цифрових ресурсів.

Попри численні переваги цифрових технологій, існують і певні виклики. Це, зокрема, проблема цифрового розриву між різними соціальними групами, коли не всі здобувачі вищої освіти мають рівний доступ до сучасних технологій. Також важливою є проблема перевантаження інформацією, що може призвести до зниження якості засвоєння матеріалу. Для вирішення цих проблем необхідно забезпечити рівний доступ до цифрових ресурсів, підвищити рівень цифрової грамотності викладачів і здобувачів вищої освіти, а також розробити ефективні стратегії для організації навчального процесу в цифровому середовищі [1].

У майбутньому цифровізація стане невід'ємною частиною освітнього процесу. Очікується подальший розвиток технологій штучного інтелекту, машинного навчання, віртуальної та доповненої реальності, що значно розширять можливості навчання. Зокрема, можна очікувати на більш індивідуалізовані шляхи навчання, інтеграцію нових форм

онлайн-освіти, розвиток глобальних освітніх платформ та підвищення ефективності інтерактивних методів навчання [1].

Важливим аспектом впровадження цифрових технологій є інтеграція їх у традиційні методи навчання, зокрема лекції, семінари та практичні заняття. Поєднання традиційних та інноваційних методів дозволяє значно збільшити рівень залученості здобувачів вищої освіти до процесу навчання. Використання інструментів, таких як онлайн-дошки, інтерактивні презентації, віртуальні тури та моделювання, дозволяє перетворити навчання на динамічний процес, який відповідає вимогам сучасного світу.

Одним із ключових аспектів цифровізації є зміна ролі викладача. У цифровому середовищі викладач перестає бути лише носієм знань, а стає фасилітатором навчального процесу, який сприяє розвитку автономії здобувачів вищої освіти і надає їм необхідну підтримку в процесі освоєння матеріалу. Викладачі повинні володіти цифровими навичками, бути в змозі інтегрувати технології в навчальний процес і забезпечити ефективну онлайн-взаємодію з здобувачами вищої освіти.

Цифровізація також сприяє мобільності здобувачів вищої освіти, дозволяючи їм брати участь в міжнародних програмах обміну, онлайн-курсах та конференціях. Це відкриває нові горизонти для здобувачів вищої освіти, адже вони отримують можливість здобувати освіту та обмінюватися досвідом з колегами з різних куточків світу. Таким чином, цифровізація сприяє формуванню глобальної освітньої спільноти, що є важливим фактором у підготовці спеціалістів до роботи в міжнародному контексті.

Застосування технологій штучного інтелекту (ШІ) у вищій освіті дає можливість розробляти персоналізовані навчальні траєкторії для здобувачів вищої освіти. ШІ може аналізувати індивідуальний прогрес здобувача вищої освіти, визначати його сильні та слабкі сторони, а також пропонувати рекомендації щодо покращення навчання. Це дозволяє кожному здобувачу вищої освіти отримати освітній досвід, адаптований до його потреб і темпу навчання, що значно підвищує ефективність навчального процесу.

Оскільки цифровізація навчального процесу вимагає використання величезної кількості даних, важливо приділяти увагу питанням безпеки та етики. Потрібно забезпечити захист особистих даних здобувачів вищої освіти і викладачів, запобігати шахрайству на онлайн-екзаменах та створювати умови для безпечного та етичного використання цифрових ресурсів. Окремим завданням є навчання здобувачів вищої освіти етичному використанню технологій, зокрема, боротьбі з плагіатом та відповідальному ставленню до авторських прав.

В умовах швидкого розвитку технологій, вища освіта повинна бути готовою до постійних змін. Окрім технологічного розвитку, важливо також змінювати підходи до організації навчального процесу та стратегії педагогічної діяльності. Очікується, що в майбутньому цифрові технології дозволять створювати нові форми освітніх програм, що відповідатимуть потребам ринку праці і розвитку суспільства. Водночас, університети повинні адаптувати свої стратегії управління та навчання, зберігаючи баланс між технологічним прогресом і традиційними цінностями освіти.

Цифровізація є ключовим фактором, що трансформує сучасну вищу освіту. Інноваційні технології надають здобувачам вищої освіти нові можливості для навчання та саморозвитку, а також сприяють більш ефективному процесу виховання. Проте для досягнення максимального ефекту від цифровізації необхідно подолати низку викликів, таких як цифровий розрив, етичні питання, проблеми безпеки та адаптація викладачів до нових технологій. З метою оптимізації використання цифрових ресурсів у навчальному процесі необхідно розробляти комплексні стратегії, що включають тренінги для викладачів, інвестиції в інфраструктуру та підтримку рівного доступу до технологій для всіх здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Гриньова Н. В., Козловська М. М. Цифрові технології в освіті: теорія та практика. Київ: Наукова думка. 2022. 320 с.
2. Кириленко І. М. Інноваційні методи навчання в умовах цифровізації освіти. *Журнал вищої освіти*, 34 (2), 75–85.

Єпик Л. І.
доцент кафедри туризму
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна
Петренко Н.М.

доктор філософії (Ph.D.), старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Україна

МІЖНАРОДНЕ СТАЖУВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЯК ЗАСІБ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЦЬКИХ ПРАКТИК

Міжнародні стажування викладачів є важливим інструментом для підвищення кваліфікації та вдосконалення викладацьких практик. В умовах глобалізації освіти та швидкого розвитку технологій, участь у міжнародних програмах стажування дозволяє викладачам ознайомитися з передовими освітніми практиками, обмінюватися досвідом з колегами з інших країн та інтегрувати новітні методики в навчальний процес.

Ще однією важливою перевагою є покращення мовних навичок викладачів. Участь у стажуваннях за кордоном дозволяє викладачам практикувати іноземні мови, що є не лише важливим для їхнього професійного розвитку, але й необхідним у глобалізованому світі, де знання іноземних мов стає важливою частиною успішної кар'єри.

Також міжнародні стажування створюють можливості для розвитку міжнародних наукових зв'язків та співпраці, що може впливати на обмін досвідом, спільні наукові дослідження та нові проекти. Це є корисним для вдосконалення власної педагогічної роботи, а також для університетів, які прагнуть покращити свою репутацію на міжнародному рівні [1, с. 118-121].

Міжнародні стажування є важливим елементом професійного розвитку викладачів, оскільки вони дозволяють здобути не лише теоретичні знання, але й практичні навички, що є безцінними для викладацької діяльності. Під час стажування викладачі мають змогу спостерігати за роботою інших педагогів, аналізувати їхній стиль викладання, досліджувати нові форми та методи навчання.

Крім того, в межах міжнародних стажувань викладачі можуть ознайомитися з інноваційними методиками, застосовуваними в інших освітніх системах. Це включає інтерактивні методи, які дозволяють значно підвищити мотивацію студентів до навчання, використання новітніх технологій для підтримки процесу навчання та інші прогресивні підходи. Інтерактивні методи навчання передбачають активну участь студентів у навчальному процесі через різноманітні завдання, дискусії, ігри, проблемно-орієнтовані вправи та інші форми взаємодії. Це дозволяє створювати активну навчальну атмосферу, де студенти не лише споживають знання, а й активно їх здобувають. Наприклад:

Групова робота: студентам дається завдання для виконання в групах, що сприяє розвитку командної роботи, комунікаційних навичок та вміння обговорювати та вирішувати проблеми. Мозковий штурм: метод, коли викладач ставить відкрите питання, а студенти генерують ідеї та пропозиції щодо його вирішення. Інтерактивні платформи: використання різних електронних платформ (наприклад, Kahoot, Quizlet), що дозволяють проводити опитування, тестування та вправи в реальному часі, залучаючи студентів до активної участі. Проектне навчання — це метод, коли студенти працюють над вирішенням реальної проблеми або створенням конкретного продукту. Це може бути як індивідуальна, так і групова робота, яка включає дослідження, аналіз, розробку та презентацію результатів. Під час стажування викладачі можуть ознайомитися з різними підходами до організації проектів: Міждисциплінарні проекти: завдання, що потребує знань з різних дисциплін, стимулює

студентів шукати нестандартні рішення та працювати в команді з представниками різних сфер. Проекти з реальними партнерами: співпраця з бізнесом, громадськими організаціями чи іншими навчальними закладами для реалізації проектів на практиці.

Гейміфікація — це використання ігрових елементів у навчальному процесі для підвищення мотивації та залучення студентів. За допомогою гейміфікації навчання стає більш захопливим, а також сприяє розвитку таких навичок, як стратегічне мислення, співпраця, лідерство. До основних інструментів гейміфікації відносяться: Ігри на основі навчальних матеріалів: використання настільних ігор, відеоігор або мобільних застосунків, що сприяють активному засвоєнню навчального матеріалу. Нагороди та досягнення: система балів, рівнів, значків та сертифікатів для студентів, які досягають певних навчальних результатів [3, с. 86-89].

Викладачі можуть ознайомитися з підходами до надання зворотного зв'язку, які сприяють розвитку саморегуляції студентів. Важливе значення мають методи, які дозволяють студентам отримувати регулярний зворотний зв'язок про свої досягнення та помилки на всіх етапах навчального процесу: Форми зворотного зв'язку: відкрите обговорення робіт студентів, поради та рекомендації для поліпшення результатів. Рефлексія студентів: заохочення студентів до самоаналізу та обговорення своїх сильних та слабких сторін, що допомагає покращити навчальний процес і мотивацію.

Адаптивне навчання — це методика, яка ґрунтується на індивідуальних потребах студентів і надає можливість персоналізувати навчальний процес. Це дозволяє кожному студенту отримувати навчання відповідно до свого рівня знань та темпу освоєння матеріалу. Використання спеціалізованих платформ та програм дозволяє викладачам створювати адаптовані курси, які змінюються в залежності від прогресу кожного студента.

Використання новітніх технологій, таких як доповнена (AR) і віртуальна реальність (VR), дозволяє створювати інтерактивні навчальні середовища, що значно підвищують ефективність засвоєння складних концепцій. Ці технології дають змогу студентам практично взаємодіяти з навчальними матеріалами, переживати ситуації, що моделюються, а також отримувати новий досвід в навчанні. Віртуальні екскурсії та тренінги: організація віртуальних подорожей, обстежень та симуляцій на основі VR. Інтерактивні лабораторії та практичні заняття: можливість проводити наукові експерименти чи технічні дослідження за допомогою AR/VR технологій [2, с. 211-214]. Цей метод орієнтований на активну участь студентів у практичному виконанні завдань, що сприяє кращому розумінню теоретичного матеріалу та його застосуванню на практиці. Принцип "навчання через дію" допомагає студентам глибше осмислити матеріал і набути необхідні навички. Це може включати: Практичні завдання: проведення лабораторних робіт, тренінгів, симуляцій. Польові роботи та експедиції: реальні завдання, що проводяться поза межами аудиторії.

Міжнародні стажування викладачів є важливим і ефективним засобом вдосконалення викладацьких практик. Вони сприяють підвищенню професійної кваліфікації, розвитку педагогічних компетенцій та мовних навичок, а також надають можливість обміну досвідом і встановлення міжнародних наукових зв'язків. Завдяки участі у таких стажуваннях викладачі можуть значно поліпшити якість навчального процесу, що, в свою чергу, позитивно впливає на підготовку студентів до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва, І. В. Інтерактивні методи навчання у вищій освіті: теорія та практика. Київ: Видавництво "Освіта", 2023. 312 с.
2. Бондаренко, О. М. Використання віртуальної реальності в освітньому процесі: сучасні тенденції. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 276 с.
3. Гончаренко, В. В. Проектне навчання: методологія та практика. Львів: Видавництво "Світ", 2021. 230 с.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Ключові слова: *коучингові технології, педагогічний коучинг, коучинг, інноваційні методи, технологія.*

Розглянемо переваги інтеграції освітнього коучингу в систему вищої освіти, особливо в процесі підготовки студентів педагогічних спеціальностей. Насамперед, це сприяє формуванню самодостатньої особистості, гармонійний розвиток якої визначається не лише обсягом засвоєної навчальної інформації, а насамперед здатністю до самоактуалізації та адаптації до майбутніх професійних викликів. Використання коучингового підходу в педагогічній взаємодії дозволяє здобувачам освіти ефективніше організовувати самостійну роботу, структурувати власне життя та розвивати індивідуальні здібності. Це сприяє усвідомленню власного потенціалу, навчанню стратегій його оптимального використання для досягнення особистісного та професійного зростання. Опановані в процесі навчання навички й компетентності стануть ключовими елементами професійної майстерності майбутніх педагогів і зможуть бути ефективно застосовані в освітньому процесі.

Розроблена нами модель інтеграції коучингу в процес підготовки фахівців вищої освіти базується на ключових принципах коучингового підходу. Для її ґрунтовного розуміння необхідно детально проаналізувати компетенції професійного коуча відповідно до стандартів ICF.

А. Створення фундаменту

1. Демонструє етичну практику

Визначення: Має глибоке розуміння та послідовно використовує етику та стандарти коучингу.

2. Втілює коучинговий світогляд

Визначення: Стимулює формування та підтримку у клієнтів відкритого, цікавого, адаптивного та спрямованого на їх потреби способу мислення.

В. Спільне створення відносин

3. Встановлює та дотримується домовленостей

Визначення: Коуч спільно з клієнтом та зацікавленими сторонами узгоджує умови коучингової співпраці, процесу, плани та цілі. Встановлює домовленості щодо результатів у всій коучинговій співпраці та окремо для кожної сесії.

4. Плекає довіру та безпеку

Визначення: Працює разом з клієнтом, щоб створити захищене, безпечне, сприяюче середовище, в якому клієнт відчуває прийняття та може вільно висловлювати свої думки.

5. Підтримує присутність

Визначення: Повністю усвідомлений та присутній у спілкуванні з клієнтом, використовуючи стиль, що ґрунтується на відкритості, гнучкості, аргументованості та впевненості.

С. Ефективна комунікація

6. Слухає активно

Визначення: Активно фокусується на тому, що клієнт говорить, а також на тому, що може залишатися невимовленим, з метою повного розуміння контексту в системі клієнта та сприяння його самовираженню.

7. Пробуджує усвідомлення

Визначення: Допомагає клієнту досягти внутрішнього розуміння та прозорості за допомогою потужних запитань, відзеркалювання думок клієнта, періодів мовчання, метафор та аналогій.

D. Сприяння навчанню та зростанню

8. Сприяє зростанню клієнта

Визначення: Діє як партнер, що підтримує клієнта у перетворенні своїх усвідомлень та відкриттів, підтримує в формуванні проактивних дій. Розвиває відповідальність та самостійність клієнта під час коучингових сесій [1].

Варто підкреслити, що розвиток коучингової компетентності майбутніх педагогів зумовлений специфічними педагогічними умовами, які визначають особливості їхньої професійної підготовки. У зв'язку з цим постає необхідність ідентифікації та детального аналізу цих умов, оскільки вони є визначальними чинниками у формуванні коучингової компетентності та відіграють ключову роль у забезпеченні успішної професійної діяльності.

Однієї з педагогічних умов є професійна компетентність, яка формується шляхом навчання, тренування та набуття досвіду. Л. Виготський також наголошував на важливості самоусвідомлення. Тобто саме через особистий досвід людина може оцінити цінність професійної майстерності педагога. Саме через особисту трансформацію та зростання під час навчання завдяки коучинговому підходу здобувач освіти проходить свій власний процес самоусвідомлення, що є вкрай важливо для педагога. Через розуміння себе, людина може прийти до розуміння інших.

Перша умова – власний досвід під час навчання.

Наступною важливою педагогічною умовою формування коучингової компетентності майбутніх педагогів у процесі їхньої професійної підготовки є сукупність педагогічних чинників, що охоплюють як змістовно-методичні аспекти, так і особливості навчального середовища. Зокрема, до визначальних обставин належать зміст навчання, методи та технології його реалізації, тоді як навчальне середовище включає інформаційний та освітній компоненти, які забезпечують ефективність освітнього процесу.

Друга умова – методи і технології навчання.

Третя умова – практичний досвід. Отже, ще однією важливою педагогічною умовою формування коучингової компетентності майбутніх педагогів у процесі їхньої професійної підготовки є набуття практичного досвіду шляхом проведення тренінгів, спрямованих на розвиток навичок практичної діяльності, засвоєння необхідного досвіду, а також застосування та апробацію індивідуальних коучингових технік.

Відповідно до мети наукового дослідження, нами було розроблено та апробовано модель і методику формування коучингової компетентності майбутніх педагогів.

Модель підготовки майбутніх викладачів до коучингових компетенцій може включати наступні етапи та компоненти:

Теоретична підготовка: вивчення основ коучингу, його принципів та цінностей; вивчення ролі коуча у навчальному процесі; знайомство з різними моделями та техніками коучингу.

Практичні навички: розвиток навичок активного слухання; вправи з формулювання потужних питань; тренування у веденні коучингових сесій у безпечному навчальному середовищі.

Саморефлексія: введення щоденника коуча, де викладач відображає свої думки, відчуття, успіхи та виклики під час коучингової практики; обговорення власних випадків коучингу в групі.

Супервізія: регулярні зустрічі з досвідченим коучем для отримання зворотного зв'язку, підтримки та наставництва.

Оцінка та фідбек: створення механізмів для отримання зворотного зв'язку від студентів; рефлексія над отриманим фідбеком та коригування власної практики.

Постійне вдосконалення: відвідування тренінгів, семінарів та воркшопів з коучингу; читання літератури та наукових статей з цієї галузі.

Інтеграція коучингу у педагогічну практику: розробка стратегій та методів застосування коучингових підходів у навчальному процесі; співпраця з колегами для обміну досвідом та найкращими практиками.

Запровадження такої моделі сприяє не лише формуванню коучингових компетенцій у майбутніх викладачів, але й орієнтації освітнього процесу на здобувача, що підвищує його навчальну мотивацію, відповідальність та рівень самостійності.

Таким чином, програма підготовки педагогів у сфері коучингових технологій відіграє ключову роль у вдосконаленні сучасної системи освіти, забезпечуючи її ефективність і відповідність актуальним освітнім викликам.

Оволодіння коучинговими компетенціями та інструментарієм є вкрай важливим чинником підвищення якості освітнього процесу та рівня професійної компетентності сучасного педагога.

Список використаних джерел:

1. Code of ethics. International Coaching Federation. URL: <https://www.icf-ukraine.org/> (date of access: 01.11.2023).
2. Антонюк О. Використання освітнього коучингу для зменшення навчального стресу та посилення академічної мотивації студентів під час війни: теоретичний аспект. *Український педагогічний журнал*. 2022. №3. С. 44-54.
3. Бахтіярова Х.Ш. Коучінг в освітньому контексті підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. *Теорія і методика професійної освіти*. 2023. С. 105-108.
4. Білик Н.І., Любченко Н.В. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога*. 2023. №5. С. 41–46.
5. Імплементація студентоцентрованого підходу в проектування та реалізацію освітніх програм. Презентація. British Council, Національний університет «Львівська політехніка», Leadership foundation for hight education. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/lviv_polytechnic_university_presentation.pdf (date of access: 01.11.2023)
6. Пащенко О., Сокол, Л. Коучинг-сесії для педагогів. *Шкільний світ*. 2019.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ

Інноваційні стратегії професійного розвитку викладачів у сучасному освітньому середовищі визначаються стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізаційними процесами та змінами в суспільних і професійних очікуваннях щодо результатів освітньої діяльності. У цьому контексті ключовими аспектами є адаптація до викликів цифрової трансформації, формування компетенцій ХХІ століття та впровадження гнучких і персоналізованих підходів до підвищення кваліфікації.

Сучасний викладач повинен бути не лише фахівцем у своїй предметній галузі, але й активно використовувати інноваційні технології навчання, забезпечуючи інтерактивність та індивідуалізацію освітнього процесу. Одним із основних інструментів професійного розвитку викладачів є участь у програмах підвищення кваліфікації, які враховують потреби та інтереси педагогів, а також сприяють розвитку їхньої педагогічної майстерності. Наприклад, масові відкриті онлайн-курси (MOOCs), вебінари та тренінги з використанням цифрових платформ забезпечують доступ до новітніх знань і практик у зручний для викладача час. Інноваційні стратегії передбачають також розвиток компетенцій самоменеджменту та саморефлексії. Викладачі повинні мати навички оцінювання власної професійної діяльності, ідентифікації зон для вдосконалення та побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку. У цьому контексті ефективним є застосування інструментів самодіагностики, педагогічних портфоліо, а також регулярного обміну досвідом у професійних спільнотах.

Суттєву роль у професійному розвитку відіграє академічна мобільність, яка сприяє інтернаціоналізації освіти та забезпечує викладачам можливість інтеграції у світову наукову спільноту. Програми академічного обміну, стажування в провідних університетах світу, участь у міжнародних конференціях дозволяють викладачам опановувати нові методики, знайомитися з інноваційними дослідженнями та впроваджувати їх у свою педагогічну практику. Особливу увагу слід приділяти інтеграції технологій штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, а також інструментів аналітики навчальних даних у процес викладання. Ці технології дозволяють персоналізувати освітній процес, підвищувати його ефективність і мотивацію студентів. Викладачам необхідно освоювати не лише технічні аспекти роботи з такими інструментами, але й розуміти їхній педагогічний потенціал, адаптуючи навчальні матеріали до потреб сучасного покоління студентів.

Важливим елементом інноваційних стратегій є розвиток навичок командної роботи, лідерства та ефективної комунікації. Участь у міждисциплінарних проєктах, співпраця з представниками бізнесу та громадськості сприяють не лише професійному зростанню викладачів, але й вдосконаленню освітніх програм, їх адаптації до вимог ринку праці. Окрім того, слід зазначити важливість підтримки на інституційному рівні. Адміністрації закладів вищої освіти мають створювати умови для професійного зростання викладачів, у тому числі через фінансування освітніх ініціатив, стимулювання участі у міжнародних програмах та запровадження інноваційних форм організації навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Нєчева Н.В., Шикіна О.В. Сучасні тенденції інноваційних методів викладання. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: Мат. ІІ Міжн. наук.-метод. конф. Одеса: ОНЕУ. 2020. С. 112-114.

Кулікова Є. О.
*старший викладач кафедри
фінансового менеджменту та фондового ринку,
заступник голови РМУ при МОН,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, України*

РОЛЬ РАДИ МОЛОДИХ УЧЕНИХ ПРИ МОН УКРАЇНИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ

Рада молодих учених при Міністерстві освіти і науки України (МОН) виступає важливою структурою, яка сприяє розвитку професійного потенціалу молодих викладачів, а також інтеграції молодих науковців у сучасний освітній та науковий простір. Її діяльність є багатовекторною та спрямована на вирішення широкого спектра завдань, які охоплюють як особистісний розвиток молодих освітян, так і інституційне підсилення системи освіти і науки в Україні.

Однією з ключових цілей Ради є створення умов для постійного професійного зростання молодих викладачів, забезпечення їх актуальними знаннями та навичками, необхідними для успішної педагогічної та наукової діяльності. У цьому контексті важливими є наступні напрямки:

Організація тренінгів та семінарів. Рада забезпечує проведення навчальних заходів, спрямованих на підвищення професійної кваліфікації викладачів. Особлива увага приділяється розвитку цифрових компетенцій, вивченню інноваційних педагогічних методик та інтеграції новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання.

Сприяння академічній мобільності. Молодим викладачам надається можливість брати участь у міжнародних програмах обміну, стажуваннях і конференціях, що сприяє поширенню передового досвіду та налагодженню міжкультурного діалогу.

Розробка освітніх і наукових програм. У співпраці з провідними експертами та науковими установами створюються програми, які дозволяють молодим викладачам удосконалювати свої компетенції у відповідності до сучасних вимог ринку праці.

Рада молодих учених відіграє важливу роль у стимулюванні наукової діяльності молодих викладачів. Вона не лише сприяє розвитку їхніх дослідницьких здібностей, але й забезпечує створення сприятливих умов для реалізації наукових проєктів. Основними формами підтримки є:

Грантова підтримка. Молоді вчені отримують доступ до грантів для проведення наукових досліджень, що сприяє як їхньому професійному розвитку, так і створенню нових знань.

Воркшопи з написання наукових публікацій. Рада організовує навчальні заходи, які допомагають викладачам ефективно створювати наукові статті, пропозиції для грантів та інші академічні документи.

Популяризація науки. Поширення результатів наукових досліджень серед широкої громадськості через форуми, науково-популярні заходи та публікації.

Молоді викладачі потребують не лише розвитку професійних компетенцій, але й лідерських навичок, необхідних для управління освітніми й науковими проєктами. У цьому аспекті Рада молодих учених здійснює низку ініціатив:

Менторські програми. Завдяки співпраці з досвідченими науковцями молоді викладачі отримують підтримку в розбудові кар'єри, формуванні наукових ідей та управлінні проєктами.

Навчання управлінським навичкам. Організація тренінгів з лідерства, тайм-менеджменту, стратегічного планування та роботи в команді.

Залучення до прийняття рішень. Молоді викладачі отримують можливість брати участь у розробці освітньої політики, що сприяє формуванню в них відчуття відповідальності за розвиток системи освіти.

Одним із пріоритетів Ради є забезпечення соціально-економічного захисту молодих викладачів. Це досягається через:

Юридичну підтримку. Консультації з питань трудового законодавства, прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності.

Адвокацію інтересів. Рада виступає посередником між молодими викладачами та державними органами, сприяючи ухваленню рішень, які покращують умови їхньої роботи.

Ефективна професійна діяльність неможлива без налагодження співпраці між освітянами та науковцями. Рада молодих учених сприяє створенню таких умов:

Комунікаційні платформи. Організація наукових форумів, платформ для обміну досвідом та ідеями між викладачами з різних регіонів і країн.

Співпраця з бізнесом і громадськими організаціями. Залучення приватного сектору до фінансування освітніх і наукових проєктів.

Міжнародна інтеграція. Рада сприяє участі молодих викладачів у міжнародних асоціаціях та проєктах, що підвищує їхній професійний статус.

Рада молодих учених при МОН України є важливим інструментом для розвитку професійного потенціалу молодих викладачів, стимулювання їхньої наукової активності та інтеграції в міжнародний академічний простір. Її діяльність сприяє не лише особистісному зростанню освітян, але й загальному розвитку освітньої системи України. В умовах сучасних викликів необхідно забезпечити подальшу підтримку та розширення можливостей для Ради, адже інвестиції в розвиток молодих викладачів — це інвестиції у майбутнє науки й освіти країни.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України. Офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/>
2. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Діяльність Ради молодих учених при МОН України. Офіційний портал Ради молодих учених. URL: <https://ysc.in.ua/>
4. Звіт Ради молодих учених при МОН України за 2023 рік. URL: https://ysc.in.ua/storage/2023_report.pdf
5. Європейський досвід підтримки молодих науковців: рекомендації для України. — Київ: Фонд міжнародних досліджень, 2022. URL: <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2022/01/evropejskyj-dosvid-pidtrymky-molodyh-naukovtsiv-rekomendatsiyi-dlya-ukrayiny.pdf>

Яцишина А. М.

*кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

*Старший психолог відділу психологічного
забезпечення управління кадрового забезпечення
Головного управління Національної поліції в Одеській області*

СІМ'Я І СТОСУНКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ВТРАТИ, ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Військовий стан кардинально змінює динаміку та структуру сімейного життя. Традиційні ролі часто трансформуються: жінки беруть на себе фінансову або фізичну відповідальність, яка раніше могла бути прерогативою чоловіків. Чоловіки, які перебувають на фронті, стикаються з емоційним та фізичним виснаженням, що впливає на їх здатність підтримувати контакт із родиною. Розлука через мобілізацію, евакуацію чи еміграцію створює бар'єри для спілкування, що погіршує взаєморозуміння. Сім'ї стикаються з постійним емоційним напруженням через страх втрати близьких, невизначеність майбутнього та потребу адаптуватися до нових реалій. Жінки, які залишаються вдома, часто відчують тягар відповідальності за дітей і побут. Діти також зазнають впливу цих обставин, стаючи свідками страху та тривоги дорослих. Учасники бойових дій повертаються до сімей із психологічними травмами, що вимагає підтримки та терпіння. Сучасні технології, такі як відеодзвінки та месенджери, допомагають підтримувати контакт між членами родини, які опинилися у різних місцях. [1, с. 338] Однак віддалене спілкування не може повністю замінити фізичний контакт, що ускладнює передачу емоцій та підтримку. Непорозуміння або недостатня увага можуть призводити до конфліктів навіть на відстані. Діти особливо вразливі до наслідків війни. Вони можуть відчувати страх, невпевненість у завтрашньому дні, а також бути свідками втрат і травм. Часто їм не вистачає емоційної підтримки, якщо один із батьків перебуває далеко або зайнятий вирішенням побутових чи фінансових проблем. Травматичний досвід може впливати на їхню поведінку, успішність у навчанні та подальше життя.

Військовий стан приносить із собою не лише фізичні, але й емоційні втрати. Втрата близьких, дому або звичного способу життя є важким ударом для всієї родини. Емоційні травми, викликані війною, можуть довго загоюватися та потребують професійної психологічної допомоги. Підтримка членів сім'ї є одним із ключових факторів подолання труднощів. Взаємна допомога, розуміння та співчуття допомагають пережити складні часи. Спільні сімейні ритуали, такі як вечері чи розмови, навіть у складних умовах, сприяють збереженню емоційного зв'язку. [2, с. 125]

Повернення членів сім'ї з фронту чи евакуації супроводжується складним процесом адаптації. Бійці часто стикаються з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), що може ускладнювати їхнє спілкування з близькими. Важливо знайти баланс між новими реаліями життя та відновленням довоєнних стосунків. Сім'ї можуть використовувати різні методи для відновлення емоційної близькості. Робота з психологами, участь у групах підтримки, а також спільна участь у заходах, спрямованих на відновлення довіри, є ефективними способами відновлення стосунків. Членам сім'ї важливо проявляти терпіння, відкритість та бажання спільно долати труднощі. Попри всі виклики, війна може стати каталізатором зміцнення сімейних стосунків. Ситуації, які вимагають спільних зусиль і підтримки, сприяють підвищенню довіри та взаєморозуміння. Багато сімей переосмислюють свої цінності та знаходять новий сенс у взаєминах. Громадські ініціативи та державні програми, спрямовані на допомогу сім'ям, які постраждали від війни, відіграють важливу роль у відновленні. Групи взаємодопомоги, психотерапевтичні консультації та освітні програми допомагають членам родини адаптуватися до нових умов і впоратися з емоційними травмами. [3, с. 260]

Сім'я в умовах війни стикається з безпрецедентними викликами, але саме в родині людина може знайти сили для подолання труднощів. Попри втрати та біль, які приносить війна, спільна робота над стосунками, відкритість до нових підходів та взаємна підтримка допомагають зберегти та відновити гармонію в родинному колі.

Отже, з вищеперерахованого можна виділити, що існують наступні виклики для сім'ї під час війни, такі як: психологічний стрес та емоційна напруга через постійну загрозу для життя; розрив між родинами через відсутність можливості спілкування або евакуацію; зміна ролей у сім'ї: жінки часто стають головними опікунами та економічними підтримками, в той час як чоловіки можуть бути на фронті; труднощі з дітьми: батьки часто стикаються з проблемами, пов'язаними з відсутністю доступу до освіти, медичних послуг і безпеки для дітей.

Втрати сім'ї: фізичні та емоційні втрати через загибель або поранення близьких на фронті; соціальна ізоляція через переміщення родин або вимушену евакуацію; зменшення економічних можливостей через втрату працездатних членів сім'ї або зниження рівня життя; психологічні травми, включаючи депресію, ПТСР, тривожні розлади, які можуть призвести до розпаду сімейних стосунків.

Відновлення сімейних стосунків: психологічна підтримка та терапія для відновлення емоційної стійкості та інтеграції постраждалих членів родини; роль соціальних служб та громадських організацій у наданні допомоги сім'ям, які постраждали від війни; пошук нових моделей комунікації та взаємодії в умовах обмеженого доступу до традиційних ресурсів; важливість створення підтримувальних середовищ, які сприяють зміцненню міжособистісних зв'язків після пережитих втрат.

Роль інноваційних технологій у підтримці сім'ї та відновленні стосунків: використання онлайн-платформ для забезпечення зв'язку між родинами, що перебувають в різних країнах або місцях; роль телемедицини для надання психологічної допомоги та медичної консультації у віддалених районах; застосування мобільних додатків для підтримки психоемоційного стану, включаючи медитацію, тренування з психологічної стійкості; віртуальні платформи для навчання дітей та забезпечення доступу до освіти в умовах війни; створення цифрових архівів для збереження спогадів, родинних історій і документів, які можуть бути втрачені під час війни.

Війна безумовно створює величезні виклики для сімей і стосунків, адже вона приносить не тільки фізичні та психологічні травми, але й змінює саму структуру і функціонування сім'ї. Втрата близьких, емоційна ізоляція, труднощі в повсякденному житті – все це стає основними факторами, які руйнують звичні динаміки стосунків. Однак, попри ці виклики, війна може також стати точкою відродження, оскільки зміни, які вона приносить, часто змушують переосмислити не лише індивідуальні пріоритети, а й роль технологій у підтримці та розвитку сімейних зв'язків. Інноваційні технології відіграють дедалі важливішу роль у підтримці сімейних стосунків в умовах війни. Перш за все, сучасні комунікаційні технології дозволяють подолати відстань між людьми, що розлучені через конфлікти, переміщення чи евакуацію. Завдяки інтернету, мобільним додаткам та соціальним мережам родини можуть підтримувати постійний зв'язок навіть у складних умовах.

Список використаних джерел:

1. Караванська Д. Сімейна взаємодія та адаптація в умовах соціальної кризи (війни): гендерні відмінності. Modern strategies of global scientific solutions: Collection of abstracts of the V International scientific and practical conference С. 337-341
2. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: основні вияви та ресурси. Вчені записки Університету «КРОК». 2022. No 3 (67). С. 124–133
3. Сингаївська І.В. Проблеми стосунків у сімейній парі в умовах війни / І. В. Сингаївська // Захист психічного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни та повоєнного часу: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 105-й річниці від дня народження В. Сухомлинського (05.05.2023) / уклад. О.Е. Жосан. - 2023. - С. 260-261

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Умови сьогодення, зміни в різних сферах соціального життя підтверджують необхідність пошуку нових підходів до освіти, а також вони є великим викликом перед викладачем.

Особистість викладача, його професійна компетентність в сучасних умовах відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності процесу навчання та вихованні молодого покоління.

Питання професійної компетенції висвітлено та обґрунтовано у численних дослідженнях зарубіжних та українських учених (С. Антоненко, Л. Ващенко, І. Лернер, В. Ляудіс, О. Овчарук тощо). Розкриваючи поняття професійної компетенції викладача В.Андрущенко вважає, що "професійна компетентність є складним утворенням, основними елементами якої є: професійні знання як логічна системна інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована в її свідомості; професійні вміння як психічні утворення, що полягають у засвоєнні людиною способів та технік професійної діяльності; професійні навички - дії, сформовані у процесі повторення певних операцій і доведені до автоматизму; індивідуально-психологічні особливості фахівця - поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки, які визначають індивідуальність, стиль професійної діяльності, поведінки і виявляються у професійних якостях особистості; внутрішні збудники, які зумовлюють потребу фахівця в постійному саморозвитку, творчості та самовдосконаленні [1, с.334-335]. За міркуванням О. Гури компетентність педагога вищої освіти є сукупність діяльнісно-рольових і особистісних характеристик викладача, яка забезпечує ефективне виконання ним завдань і обов'язків педагогічної діяльності, а також є основним критерієм його відповідності професійній діяльності [2, с.12].

Розглядаючи структуру педагогічної компетентності є необхідним виділити дві підструктури: діяльнісну (знання, вміння, навички і способи здійснення педагогічної діяльності) і комунікативну (стимулювати пізнавальні інтереси студентів на заняттях; здійснювати мотивацію кожного заняття; формувати позитивне ставлення студентів до навчання; вміння донести знання до студентів, організувати творчу науково-дослідницьку роботу. До складу професійної компетентності відносяться наступні компетентності: предметна, методична, діагностична, інформаційна та дослідницька. Вони формують основу професіоналізму викладача та включає в себе три напрями: ефективне з високою результативністю виконання різних видів педагогічної діяльності; повноцінне гуманістично-орієнтоване педагогічне спілкування, спрямоване на забезпечення співпраці з іншими учасниками процесу, зрілість особистості викладача, що характеризується поєднанням професійно важливих якостей, необхідних для високорезультативної діяльності.

Однією з важливих характеристик педагогічного працівника можна вважати професійну компетенцію. Ряд науковців, які вивчали питання компетентності і компетенції в освітньому просторі виділяють такі елементи професійної компетенції викладача: спеціальну компетентність у сфері дисципліни, яку викладає педагог; методичну компетенцію в області формування знань, умінь, навичок; психологічно-педагогічну компетентність у сфері навчання; диференційно-психологічну компетентність в області мотивів, здібностей, спрямованості тих, хто навчається; рефлексія педагогічної діяльності [3, с.51].

Розкриваючи поняття компетентності в соціально-педагогічному контексті І.Зязюн вважає, що "компетентність як екзистенціальна властивість людини є продуктом власної

життєтворчої активності людини, ініційований процесом освіти” [4, с.11].

“Компетентність, як властивість індивіда, існує в різних формах - як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей та ін. [4, с.17].

Компетентність – це сукупність знань і вмінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати і прогнозувати результати праці, використовувати сучасну інформацію щодо певної галузі виробництва. Компетентність фахівця включає професійні знання, вміння і навички, досвід роботи у певній виробничій галузі виробництва, соціально-комунікативні й індивідуальні здібності особистості, що забезпечують самостійність у здійсненні професійної діяльності.

Професійна компетентність передбачає:

- сформованість уміння розмірковувати й оцінювати професійні ситуації і проблеми;
- творчий характер мислення;
- виявлення ініціативи у виконанні виробничих завдань;
- усвідомлене розуміння особистої відповідальності за результати праці;
- здатність до управління виробничим колективом;
- прийняття раціональних рішень у вирішенні конкретних завдань і проблем.

Професійна компетентність є компонентом професійної зрілості особистості, що сформувалася після актуалізації її здібностей.

Стосовно педагогічної діяльності під професійною компетентністю розуміється інтегральна характеристика особистості і професіоналізму педагога, яка визначає його здатність результативно вирішувати професійні задачі, що виникають у педагогічній діяльності у конкретних реальних ситуаціях.

Професійна педагогічна компетентність визначається як поінформованість педагога про знання й уміння та їхні нормативні ознаки, які необхідні для здійснення цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для виконання, реальна професійна діяльність відповідно до еталонів і норм. Також слід зауважити, що професійна компетентність педагога знаходиться у постійній динаміці, адекватно реагуючи на зміни потреб педагогічної практики, активно впливаючи на стан інформаційно-освітнього середовища і формуючи освітні потреби, що змінюються.

Вищезазначене дає підстави для ствердження, що основними структурними елементами педагогічної компетентності є: теоретичні педагогічні знання, практичні вміння, особистісні якості викладача. Теоретичні педагогічні знання передбачають зміст психолого-педагогічних знань, які визначені навчальними програмами. Психолого-педагогічні та спеціальні знання є необхідною умовою професійної компетентності. Практичне розв’язання педагогічних завдань забезпечують уміння і навички, передумовою яких є теоретики-практичні та методичні знання.

Таким чином, професійна компетентність викладача є інтегрованим і комплексним явищем, яке поєднує у собі професійно важливі й особистісні якості викладача (знання, уміння та навички, показники загальної культури), прагнення до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творче і відповідальне ставлення до своєї справи.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // *Вища освіта України*.-2004. - №1. 5-9 с.
2. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого-навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: *монографія*. - *Запоріжжя* : ГУ “ЗІДМУ”, 2006 — 332с.
3. Введенський В.Н. Моделювання професійної компетентності педагога // *Педагогіка* — 2003. - № 10 — 51-55 с.
4. Зязюн І.А. . Філософія педагогічної дії :[монографія.] / І. А.Зязюн — Київ; Черкаси: [6/ в], 2008.- 608с.

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Емоційна сфера особистості сьогодні належить до найактуальніших об'єктів наукового дослідження, адже саме емоції є невід'ємною складовою життєдіяльності людини, впливаючи на її мислення, поведінку та взаємодію із соціумом. На перетині психології, педагогіки та нейронаук дедалі більше уваги приділяється складним інтегративним явищам, таким як емоційний інтелект і емоційна компетентність. Ці концепції стали ключовими для розуміння того, як людина управляє власними емоціями, взаємодіє з іншими та адаптується до змін. Емоційний інтелект є однією з базових характеристик, що забезпечують ефективність міжособистісного спілкування, професійного зростання та вирішення життєвих завдань. З розвитком досліджень цієї категорії вчені почали виокремлювати емоційну компетентність як конкретний прояв здатності людини ефективно застосовувати свої знання про емоції в різних життєвих ситуаціях.

Науковий інтерес до цих понять зумовлений їхньою практичною значущістю. Високий рівень емоційного інтелекту пов'язаний із успіхами в кар'єрі, навчанні, стосунках та особистісному розвитку. У той час, коли традиційний інтелект розглядається як основа для аналітичного мислення та раціональних рішень, емоційний інтелект дозволяє краще розуміти тонкощі людської поведінки та емоційної взаємодії. Таким чином, вивчення емоційного інтелекту і пов'язаної з ним емоційної компетентності є важливим як у теоретичному, так і в прикладному аспектах, оскільки вони відкривають нові можливості для розуміння людської природи та вдосконалення соціальної взаємодії.

Емоційний інтелект є предметом досліджень багатьох науковців і спеціалістів, оскільки він відіграє важливу роль у різних сферах життя, зокрема в освіті, психології, бізнесі та управлінні. Серед видатних зарубіжних науковців, які зробили значний внесок у вивчення емоційного інтелекту, можна виділити такі постаті, як Рувен Бар-Он, Говард Гарднер, Деніел Гоулман, Джон Майєр, а також Н.В. Коврига. Їхні дослідження стали основою для сучасного розуміння емоційного інтелекту, його структурних компонентів та впливу на різні аспекти людської діяльності. Рувен Бар-Он запропонував концепцію емоційного коефіцієнта (EQ) та розробив модель, яка визначає емоційний інтелект як здатність адаптуватися до вимог середовища через управління емоціями. Говард Гарднер увів поняття "множинного інтелекту", де емоційний інтелект розглядається як один із ключових видів людських здібностей. Деніел Гоулман популяризував термін "емоційний інтелект", акцентуючи увагу на його важливості для успішного життя, кар'єри та лідерства. Джон Майєр, разом із Пітером Саловей, розробив одну з перших науково обґрунтованих моделей емоційного інтелекту, яка охоплює такі аспекти, як розпізнавання, розуміння та управління емоціями. Їхній внесок не лише допоміг сформувати наукове підґрунтя цієї концепції, але й сприяв її широкому практичному застосуванню у сфері психології, освіти, бізнесу та соціальних взаємин.

Емоційний інтелект активно привертає увагу українських дослідників, які проводять ґрунтовні наукові дослідження в цій сфері, аналізуючи його вплив на різні аспекти людської діяльності та взаємодії. Варто підкреслити, що значний внесок у розвиток теорії та практики емоційного інтелекту зробили такі відомі українські вчені, як Е. Носенко, Н. Коврига, С. Дерев'яноко, М. Шпак, О. Лящ, І. Матійків та багато інших. Їхні праці охоплюють широкий спектр питань, включаючи вплив емоційного інтелекту на освітній процес, професійне становлення, управління персоналом та соціальні взаємини. Таким чином, їхня діяльність

сприяє поглибленню розуміння цього феномену, а також його практичному застосуванню у різних сферах життя.

Вивчення емоційного інтелекту допомагає зрозуміти, як люди можуть краще управляти своїми емоціями, розуміти емоції інших та ефективно взаємодіяти в соціальних ситуаціях. Це знання має великий вплив на розвиток особистості, комунікацію і навіть на досягнення успіху в кар'єрі та особистому житті.

Д. Гоулман визначає емоційний інтелект як здатність розпізнавати та розуміти свої емоції та емоції інших людей. Крім того, важливою частиною цього визначення є вміння використовувати цю емоційну обізнаність для керування своєю поведінкою та взаємодії з іншими людьми. Це включає такі аспекти, як саморегуляція, емпатія, мотивація і навички соціальних взаємин, що сприяють успіху в особистому і професійному житті. Гоулман підкреслює, що емоційний інтелект є важливим чинником для розвитку гармонійних стосунків і досягнення цілей [2].

Емоційна компетентність визначається як здатність усвідомлювати, регулювати та ефективно використовувати емоції в професійній діяльності.

С. Забаровська визначає емоційну компетентність як інтегральну характеристику особистості, що охоплює взаємозв'язок і гармонійне поєднання знань, умінь, навичок, досвіду, цінностей та установок, які стосуються емоційної сфери. З її точки зору, емоційна компетентність є багатогранною якістю, яка відображає здатність людини усвідомлювати, аналізувати, регулювати власні емоції та ефективно взаємодіяти з емоціями інших [3, с. 53].

Дослідниця виділяє кілька ключових складників емоційної компетентності: *знання* (розуміння природи емоцій, механізмів їхнього виникнення, функцій та впливу на поведінку та взаємини); *уміння та навички* (здатність розпізнавати емоції в собі та інших, керувати емоційними станами, ефективно комунікувати та уникати конфліктів); *досвід* (накопичення практичного використання емоційних знань і навичок у повсякденному житті та взаємодії); *установки* (схильність до позитивного сприйняття та регуляції емоційних процесів, яка формується на основі особистісних переконань); *цінності* (значущість емоцій у системі особистісних орієнтацій, яка визначає ставлення до себе та інших) [3, с. 53].

Ми повністю погоджуємося з визначенням С. Забаровської, яка пропонує розуміти емоційну компетентність як інтегральну характеристику особистості. Такий підхід акцентує увагу на комплексності цього поняття, яке охоплює не лише теоретичні знання, а й практичні здібності, досвід та морально-ціннісні орієнтири, що формують основу для успішної емоційної взаємодії в різних життєвих ситуаціях. Емоційна компетентність, згідно з цим визначенням, виступає не лише як статична властивість, а як динамічна система, яка формується протягом життя людини під впливом освітніх, соціокультурних та професійних чинників. Вона охоплює здатність усвідомлювати власні емоції та емоції інших, ефективно регулювати емоційні стани, а також конструктивно будувати взаємини у різних життєвих і професійних ситуаціях.

У сучасній системі вищої освіти емоційна компетентність стає одним із ключових факторів успішної викладацької діяльності, адже вона має значний вплив на ефективність викладання. Викладач, який демонструє емпатію та доброзичливість, створює атмосферу довіри, де студенти почуваються комфортно і мотивовані до навчання. Завдяки здатності розуміти емоції студентів і враховувати їхні потреби, викладач будує продуктивну взаємодію, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Уміння регулювати власні емоції допомагає уникати конфліктів і спокійно вирішувати складні ситуації у навчальному процесі. Це зберігає позитивну атмосферу в групі і сприяє взаєморозумінню. Крім того, емоційна компетентність дозволяє викладачам легше адаптуватися до змін, зменшувати рівень стресу і краще справлятися з професійними викликами, що робить їхню роботу ефективнішою та більш стійкою до труднощів [1, с. 46].

За сучасних умов емоційна компетентність залишається недостатньо вивченою складовою викладацької майстерності. Однак її розвиток може суттєво вплинути на якість освітнього процесу, адже здатність викладача управляти власними емоціями, розуміти

емоційний стан студентів та ефективно реагувати на нього є важливим аспектом створення сприятливого навчального середовища. Підвищення емоційної компетентності викладачів важливе для сучасної освіти, оскільки допомагає ефективно впоратися з новими підходами, такими як інтерактивне навчання, орієнтація на особистість студента і вміння управляти конфліктами.

У умовах війни в Україні питання розвитку емоційної компетентності викладачів стає особливо важливим. Конфлікт, що триває, створює численні стресові ситуації, як для викладачів, так і для студентів, що можуть негативно впливати на навчальний процес. Багато педагогів стикаються з емоційними труднощами, такими як тривога, стрес, депресія, що вимагає від них здатності до саморегуляції та емоційної підтримки студентів, які переживають травми війни [4, с. 67]. У цих умовах підвищення емоційної компетентності стає необхідним для забезпечення психоемоційного благополуччя як викладачів, так і студентів. Педагоги повинні вміти управляти своїми емоціями, проявляти емпатію до студентів, допомагати їм адаптуватися до нових умов і підтримувати атмосферу довіри та безпеки в навчальному середовищі.

Для розвитку емоційної компетентності викладачів можна застосовувати різноманітні методи та підходи. Один із таких способів – організація тренінгів, де викладачі отримують знання та навички для ефективного управління своїми емоціями, вчаться усвідомлювати свої почуття, а також розвивають здатність до емпатії та підтримки студентів у складних ситуаціях. Важливим аспектом є використання практик самоаналізу, коли викладачі можуть оцінювати свої емоційні реакції, а також отримувати зворотний зв'язок від колег чи студентів, що дозволяє постійно вдосконалювати комунікативні навички. Іншою важливою частиною розвитку емоційної компетентності є рольові ігри та ситуаційні завдання, які допомагають відпрацьовувати управління емоціями в реальних педагогічних ситуаціях. Крім того, необхідно створювати систему психологічної підтримки, яка допомагала б викладачам справлятися з емоційними навантаженнями та стресами, що можуть виникати в їхній професійній діяльності. Такий комплексний підхід сприятиме не лише розвитку емоційної компетентності, а й покращенню загальної атмосфери в навчальному середовищі.

Таким чином, емоційна компетентність викладачів є важливим фактором для створення позитивного навчального середовища, підвищення мотивації здобувачів вищої освіти та успішного виконання професійних завдань. Розвиток емоційної компетентності дозволяє викладачам краще розуміти свої емоції, адаптувати поведінку до змінних умов та будувати конструктивні відносини зі студентами. Це сприяє створенню атмосфери довіри та підтримки, знижує рівень стресу і допомагає розв'язувати конфліктні ситуації. Тому розвиток емоційної компетентності є необхідним для забезпечення ефективного навчального процесу та створення сприятливого середовища для особистісного зростання. Викладачі, які мають високу емоційну компетентність, здатні підтримувати студентів у складних ситуаціях, мотивувати їх та ефективно вирішувати конфлікти, що сприяє покращенню академічних досягнень і розвитку соціальних та емоційних навичок.

Список використаних джерел:

1. Басюк Н. А. Аксіологічні основи емоційного інтелекту майбутніх учителів початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. 2024. Вип. 73. С. 46–53.
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект. / пер. з англ. С.Л. Гумецької. Х.: Віват, 2019. 512 с.
3. Забаровська С. Сутність поняття та основні компоненти емоційної компетентності особистості. *Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія*. 2024. Вип. 1., С. 50–55.
4. Турко Б. Б. Вплив емоційного інтелекту вчителя на створення комфортного інклюзивного середовища в умовах війни. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2024. No 1 (3). С. 67–73.

АДАПТИВНИЙ РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Швидкоплинність глобальних змін значно впливає на модернізацію системи вищої освіти. Розвиток технологій, цифровізації, штучного інтелекту обумовлюють зміну професій, ринок праці та вимоги до фахівців. Відповідно реагує і система вищої освіти, яка забезпечує професійну підготовку фахівців до умов, інноваційної економіки, цифровізації та інтелектуалізації робочих процесів, систем управління в бізнес-середовищі. Одним з важливих критеріїв забезпечення якості вищої освіти є якість науково-педагогічних працівників, зокрема викладачів закладів вищої освіти. На часі, функціонал викладача є дуже різноманітним і насиченим, що обумовлено не тільки нормативними вимогами, а й особливостями поточної ситуації, такими, як: військовий стан в країні, зміна умов праці, психологічний стрес; а для певної частини науково-педагогічних працівників – зміна місця проживання (внутрішнє переселення), або країни (вимушена еміграція). Це виклики, які спрямовують викладачів закладів вищої освіти до мобілізації зусиль на їх подолання.

За результатами II етапу моніторингового дослідження базових аспектів організації освітнього процесу у фаховій передвищій та вищій освіті виявлено, що загалом у I півріччі 2024/2025 навчального року 62% педагогів оцінили рівень втрат як помірний (46%) або значний (16%). Лише 7% вважають, що освітніх втрат немає, а 30% оцінюють їх як мінімальні, що свідчить про стійкість системи освіти попри виклики війни [6]. Це можливо завдяки неперервному професійному розвитку та відповідальній праці працівників освіти.

У Професійному стандарті «Викладач закладу вищої освіти» серед трудових функцій викладача визначено функцію «професійний розвиток» та відповідні компетентності: здатність організувати особистий професійний розвиток; здатність долучатися до професійного розвитку колег; здатність ініціювати та реалізовувати проекти з професійного розвитку [3].

У Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) визначено стандарт щодо якості викладацького персоналу, в якому зазначено, що «заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість свого персоналу та забезпечення його сприятливим середовищем, що дозволяє ефективно виконувати власну роботу» [5, с. 14]. Кожний заклад вищої освіти вибудовує власні підсистеми розвитку професійної компетентності викладача та процедури забезпечення якості цього критерію. Разом з тим, вимога до наявності компетентностей професійного розвитку викладачів вказує на потребу їх власної активності щодо пошуку різноманітних можливостей, виокремлення та організації часу щодо розвитку цих реалізаційних здатностей. Таким чином, з одного боку, заклад вищої освіти створює умови, стимулює, мотивує, надає певні пропозиції викладачам щодо розвитку їхніх професійних компетентностей, з іншого, викладачі самі будують свою траєкторію професійного розвитку, використовуючи різноманітні можливості завдяки неформальній освіті, нетворкінгу, пропозицій з відкритих інформаційних ресурсів.

Професійна компетентність (від лат. «profession» – офіційно оголошене заняття; «compro» – досягати, відповідати, підходити) визначається як «інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [1, с. 722]. **Поняття «розвиток»** визначається як «рух від нижчого до вищого за висхідною лінією, рух від старого якісного стану до нового, більш високого, процес відновлення, народження нового, відмирання старого» [4, с. 217]. Таким чином, розвиток професійної компетентності викладача пов'язаний із його готовністю до особистісно-професійних змін, збагаченню професійного репертуару.

Традиційна система вищої освіти, як правило, відстає від затребуваності до її результатів, носить реактивний характер (повільне реагування на зміни). Розвиток професійної компетентності викладача має носити випереджальний характер за напрямками: 1) педагогічна компетентність (щодо трудових функцій з навчальної та практичної підготовки здобувачів, оцінювання результатів навчання, створення методичного забезпечення освітніх компонентів, розроблення та оновлення освітніх програм); 2) наукова компетентність (щодо розроблення та реалізації науково-дослідних, творчих проєктів, керівництво, консультування науково-дослідною діяльністю здобувачів; 3) організаційна та експертна компетентність (виокремлено на основі [3]); 4) фахова компетентності (галузева, досвід практичної діяльності за фахом); 5) загальні компетентності та актуальних навичок (за індивідуальними потребами розвитку):

Серед напрямів професійних зусиль, що вимагають оновлення такі: 1) розробка актуальних освітніх компонентів, пов'язаних із змінами на ринку праці, вимогами робочого місця до фахівця; 2) використання педагогічних технологій, спрямованих на розвиток мислення, методології рішень складних задач на основі творчості, комунікативних здібностей здобувачів (зокрема технологій критичного мислення, дизайн-мислення (design thinking)); 3) потреба в навичках цифрової освіти, створення електронних курсів, розвитку інструментів дистанційного навчання, отримання досвіду роботи з електронними платформами навчання; 4) розвиток технік та засобів ефективних комунікацій і зворотного зв'язку зі студентською молоддю.

Виходячи з експадентного розвитку цифровізації, штучного інтелекту, зростання об'ємів інформації, швидкістю соціальних, економічних, технологічних змін, ключовими поняттями в сучасному світі все більше стають: «адаптація», «адаптивність», «адаптаційний інтелект», «адаптаційний потенціал», «адаптивна поведінка», «адаптивний розвиток», а ключовим підходом до розвитку професійної компетентності викладача – адаптивний підхід.

Адаптація – це пристосування індивіда до умов та змін навколишнього середовища [4, с. 7]. Ключовими проявами адаптації є гнучкість, взаємоузгодженість, коеволюція. Термін **«адаптивний розвиток»** частіше використовується в економічній сфері і розуміють як: 1) пристосування до змін; 2) пошук нестандартних рішень; 3) постійне поліпшення показників діяльності та конкурентоспроможності на основі інновацій (виокремлено на основі [2]); 4) змінення себе за допомогою нової інформації та досвіду.

Адаптивний розвиток професійної компетентності викладача полягає у його особистісно-професійному змінні, поліпшенні якості професійної діяльності та конкурентоспроможності за рахунок оновленні власних інтелектуальних ресурсів, практичного досвіду, інноваційних рішень, отриманих завдяки врахуванню та узгодженню змін, вимог зовнішнього та внутрішнього освітнього середовища, поєднання можливостей формальної, неформальної, інформальної освіти, самоосвіти та саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України / Під ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Мариненко Н.Ю. Діалектичний аналіз понять «адаптація» та «адаптивний розвиток». *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*, 2016. Випуск 13. С. 319-324
3. Про затвердження професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти». Наказ Міністерства освіти і науки України №1466 від 16.10.2024 р. URL: <file:///C:/Users/Hanna/Downloads/671b468b176c8465976827.pdf>
4. Соціолого-педагогічний словник /За ред. В.В. Рдула. К.: «ЕксОб», 2004. 304 с.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.
6. Фахова передвища та вища освіта у 2024 році: стійкість системи попри виклики війни. Державна служба якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/fpo-zvo-2024/>

Семенова В. Г.
*професор кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційні зміни, які сьогодні є ознакою розвитку світового економічного простору вимагають якісно нових підходів до сучасних освітніх технологій, відповідно до необхідності набуття фахівцями в процесі навчання новітніх навичок, умінь та компетентностей. Виклики, з якими людство стикнулось протягом останнього десятиліття, сприяли, зокрема, переходу до широкого використання в освітньому процесі online-технологій та штучного інтелекту.

В.М. Чайка зазначає, що «...Технологія навчання як упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів забезпечує реалізацію дидактичного проекту і досягнення діагностованого результату. До основних характеристик технологій навчання належать системність, науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність» [1, с.230].

Дослідники виділяють наступні ключові характеристики сучасних освітніх технологій:

1. Концептуальність. Використання окремої освітньої технології повинно бути обумовлено певною науковою концепцією.

2. Системність. Використання навчальної технології повинно спиратись на такі ознаки системи, як логіка процесу навчання, взаємозв'язок усіх елементів процесу навчання, цілеспрямованість.

3. Керованість. Постановка цілей навчання, планування основних етапів, проектування освітнього процесу, використання діагностики кожного з етапів, впровадження сучасних засобів та методів аналізу з метою коригування результатів навчання.

4. Ефективність. Використання конкретних технологій має бути ефективним за результатами і оптимальними за витратами та гарантувати максимальне досягнення результатів навчання.

5. Відтворюваність. Можливість використання освітньої технології широким колом викладачів інших навчальних закладів.

6. Коригованість. Можливість удосконалення технологій навчання відповідно до запитів, з врахуванням недоліків застосування навчальної технології та визначення оптимальних шляхів вирішення поставлених завдань [2, с.214].

На думку науковців, до основних актуальних тенденцій розвитку освітніх технологій відносяться:

- заміна традиційних методів навчання новітніми освітніми технологіями на основі використання таких елементів навчання як визначення проблем, методики наукових досліджень, резерву самостійного пошуку та аналізу, командної роботи здобувачів освіти;

- використання підходів особистісно-орієнтованого навчання, що передбачає формування нових освітніх моделей, орієнтованих на особистість здобувача, його освітніх пріоритетів;

- створення належних умов для самореалізації здобувачів, визначення ними власної траєкторії навчання внаслідок самоорганізації та розкриття власного потенціалу;

- широке застосування інформаційних технологій, використання дистанційної та змішаної форм навчання в освітніх процесах;

- новітні технології навчання надають освітянам широкі можливості щодо впровадження власних оригінальних методик навчання тощо [3, с.10].

Важливого значення для удосконалення освітніх процесів та підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів має набуття освітянами сучасних освітніх компетенцій.

Під освітньою компетенцією розуміють «...сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня у відношенні до певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистісно і соціально значущої продуктивної діяльності». Власне «компетенція» – це «готовність людини до мобілізації знань, умінь, зовнішніх ресурсів для ефективної діяльності в конкретній життєвій ситуації» [4 с. 409].

Науковці виділяють такі базові компетенції у «компетентісно-орієнтованій моделі викладача вищої школи» як

- теоретико-методологічну;
- науково-дослідну;
- психолого-педагогічну;
- методичну;
- предметну [5 с. 17].

До ключових компетенцій відносять:

- інноваційно-комерційну, орієнтовану на створення інноваційних освітніх інтелектуальних продуктів та розробок; вміння залучати джерела фінансування та просування (комерціалізацію) цієї продукції на ринку освітніх послуг;

- інформаційно-технологічну, орієнтовану на можливість використання сучасних джерел інформації та технологій навчання і самоосвіти;

- проектно-менеджерську, яка передбачає «...володіння проектним менеджментом, вміння залучати студентів і колег до проектної діяльності, готовність моделювати професійну діяльність і власну освітню траєкторію впродовж усього життя, забезпечуючи успішність і конкурентоспроможність; уміння мобілізувати всі інтелектуальні та психофізіологічні можливості для поповнення своїх знань, їх удосконалення, моделювання, участі у проектах і грантових програмах; уміння проектувати пізнання, планувати систему своєї роботи, прогнозувати результати; вміння організувати виконання системи дій, пов'язаних з професійною діяльністю ...»;

- виховно-розвивальну, орієнтовану на виховання у себе та здобувачів поведінкових норм, етичних цінностей, мовних та культурних навичок; високих моральних та соціальних якостей;

- комунікативно-рефлексійну, орієнтовану на формування власного іміджу викладача; комунікативних здібностей; активну участь у масових культурно-виховних заходах, використання сучасних мультимедійних засобів тощо [5 с. 17-18].

Орієнтація викладачів вищої школи на оволодіння сучасними освітніми компетентностями сприятиме підвищенню ефективності освітнього процесу та впровадженню інноваційних навчальних технологій.

Список використаних джерел:

1. Чайка, В. М. Основи дидактики : Навчальний посібник. К. : Академвидав, 2011. 240 с.
2. Жигір В. І., Чернега О. А. Професійна педагогіка: Навч. посіб. / за ред. М. В. Вачевського. К.: ТОВ «Кондор», 2012. 336 с.
3. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.
4. Енциклопедія освіти / В. Г. Кремень (ред.). Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Шумигора Л. Компетентісно-орієнтовна модель викладача вищої школи. *Неперервна професійна освіта: теорія та практика* (Серія: Педагогічні науки). Випуск № 3 (60), 2019. С. 13-21.

КРЕАТИВНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО: ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРАКТИКИ

Обґрунтування. Ефективні науково-педагогічні працівники (НПП) часто мають творчу особистість. Проте оцінка таких креативних викладачів – це щось, що досить рідко можна побачити в літературі. Є і переваги навчання креативних НПП: у менеджменті це може описати шляхи підвищення творчості та збагачення педагогічної практики, а в психології це може збільшити наше розуміння соціальної, наукової, викладацької творчості, а також творчості в щоденній практиці. Наш виступ коротко надає результати досліджень креативних НПП, яке проводилося по всьому світу, і лише з найбільш важливими посиланнями.

Значення терміну «креативність». Більшість провідних авторів у галузі креативності визначили 1) ряд видів діяльності, які вважаються творчими; включаючи дослідження, які зосереджуються на людях, які вважаються креативними, такими як політики, науковці, художники та вчителі. Деякі аналітики креативності зробили значну різницю у визначенні креативності, розрізняючи: 2) високий рівень креативності та звичайну креативність; 3) інша відмінність полягає між креативністю в певних напрямках і креативністю як окремим процесом, але застосовуваним у певній сфері.

На більшість досліджень креативності на ранніх стадіях вплинула думка Торранса, який значною мірою вплинув на психометричний підхід до креативності в Сполучених Штатах і в усьому світі. Торранс розглядає креативність у цілому як процес виявлення проблем, пошуку можливих рішень, висунення гіпотез, оцінювання та повідомлення результатів. Торранс також додає, що цей процес включає створення оригінальних ідей, різноманітність поглядів, відмову від звичок, поєднання нових ідей і перегляд взаємозв'язків між ідеями. Незважаючи на те, що ідеї Торранса є впливовими і все ще вважаються вартими до теперішнього часу, його міркування обмежені психометричним підходом і отримують серйозну критику. Багатовимірною сумою представлених різними дослідниками атрибутів креативності надана в огляді [1, р. 29]. Де авторами, переглянувши 381 посилання, було визначено 96 авторів, які виокремили 509 психометричних характеристик (здібностей – scills) креативності. За допомогою семантичної категоризації ними було отримано 38 категорій здібностей, що описують креативність.

Креативне навчання. Національний консультативний комітет з креативної та культурної освіти (The National Advisory Committee on Creative and Cultural Education NACCCE) визначає креативне навчання як таке, де «вчителі використовують творчі підходи, щоб зробити навчання більш цікавим, захоплюючим та ефективним», а навчання креативності як «форми навчання, які спрямовані на розвиток власних здібностей молоді, творче мислення чи поведінку». Тут стверджується, що навчання креативності неможливе без креативного навчання. У вітчизняній психології креативність виокремлюється «...серед основних навичок soft skills, здатність мислити нестандартно, працювати в колективі і взаємодіяти задля досягнення спільної поставленої мети, брати на себе лідерські ролі і створювати сприятливу атмосферу для зростання колективу» [2, с. 1014; 3]. І для НПП, на відміну від досліджень дитини або молоді, частіше досліджують Soft Skills як суму неспецифічних для професії якостей і навичок в яку вже входить креативність.

Особливості особистості креативних викладачів. Творче навчання – це мистецтво, тому викладачів не можна навчити дидактично бути креативними. Однак вони повинні самі розвивати ряд навичок, які вони можуть адаптувати та застосовувати в різних ситуаціях. Такими особливостями особистості та навичками НПП за провідними дослідниками (А. Крафт, Б. Джеффрі, М. Лейблінг) є:

- інноваційність (виходить за межі традиційного через нову комбінацію, заплановану чи пов'язану з будь-якою вигодою);
- широке володіння знаннями (вміння змінювати або налаштовувати навчальну програму відповідно до особливих потреб студентів та/або освітніх цілей);
- контроль усіх задіяних змінних у навчальних процесах (мати потребу у виборі та владу здійснювати контроль навчального процесу через практичну участь);
- оперування різноманітними соціальними цінностями, прийнятними студентами та адаптованими до культури студентів.

Креативні викладачі більш схильні (П. Вудс, Б. Джеффрі):

- бути незалежним (з власними думками, але здатним працювати разом з іншими);
- мати гуманістичний підхід (орієнтація на саморозвиток студентів);
- керуватися сильною моральною метою;
- вказувати на несправедливість, коли її бачать;
- бути орієнтованими на студента (створюють атмосферу, яка забезпечує навчання та залучення студента);
- використовувати повний контроль, але з повною обережністю;
- мати великий ентузіазм у роботі.

NACCSCE також підкреслює характеристики творчих викладачів. Одною з них є те, що креативні викладачі постійно переосмислюють себе та адаптують свої стилі та стратегії навчання до різних ситуацій, якщо це необхідно. Щоб досягти цього, вони повинні мати тверду впевненість у своїй ідентичності та принципах, а потім, виходячи з цього, є гнучкими в тому, що вони роблять [4].

Креативні викладачі також схильні до ризику, їм, можливо, доводиться відмовлятися від структурованих занять і коригувати їх відповідно. Ці викладачі готові вчитися у своїх учнів і не бояться виглядати гупо. Щоб сприяти творчості студентів, креативні викладачі часто розвивають власні творчі таланти як у навчанні, так і в інших сферах інтересів. NACCSCE ще вказує, що креативність викладачів пригнічується, якщо вони не можуть сприяти креативності своїх студентів [4].

Стратегії практики креативного навчання. По-перше, це використання навчання, орієнтованого на студента де викладачі стають фасилітаторами для студентів, щоб розвивати їх незалежне мислення, а також уяву і творчість. По-друге, це використання мультидидактичних посібників, щоб допомогти підручникам. Ці посібники використовуються для активізації мислення студентів, розширення їхніх точок зору та заохочення до подальшої дискусії. Заняття стають цікавішими, інтерактивнішими та легше запам'ятовуються. Завдяки використанню комп'ютерів учні також мають доступ до великої кількості освітніх ресурсів в Інтернеті. По-третє, це використання ефективного управління групою шляхом забезпечення дружньої взаємодії та визнання індивідуальності та потреб кожного студента. По-четверте, студентам дозволяється пов'язувати зміст навчання з досвідом реального життя. Це корисно, оскільки студенти дізнаються, як взаємодіяти з людьми, як будувати стосунки та долати несподівані виклики. Нарешті, це використання відкритих запитань для стимулювання уяви та мислення. У дослідженні, проведеному Торрансом і Хансеном було проведено порівнювання поведінки шести висококреативних і шести менш креативних інструкторів, які ставили запитання учням. Ці інструктори були класифіковані за результатами письмового тесту на здатність до творчого мислення. Були проведені детальні спостереження в класі, щоб визначити тип запитань, які ставляться в класі. За допомогою бальної системи кожному питанню було присвоєно бали. Більша вага надається, якщо питання передбачає різні відповіді (відхилення від основ) і є самостійним

(використовуйте «ви» та покладайтеся на особистий досвід, сприйняття, думку чи думку для відповіді). Для запитання з простою відповіддю та фактичних питань надається менша вага. Результати показали, що середній бал для висококreatивних інструкторів був у 22 рази вищим, ніж для менш креативних. Це доводить, що висококreatивні викладачі ставили помітно інші запитання, ніж їхні менш творчі колеги.

У праці [5] стверджується, що зі постійно зростаючим суспільним попитом на комплексні компетенції інтеграція творчої та наукової освіти у вищих навчальних закладах стала ключовою платформою для виховання інноваційного мислення та цілісного розвитку студентів [5, р. 1]. У цьому контексті роль викладачів стає все більш важливою: «Постмодерна філософія освіти підкреслює необхідність виховання в учнів практичних та інноваційних навичок, і керівництво навчальним процесом, що забезпечується креативним мисленням вчителів, ідеально узгоджується з цим підходом. Представляючи випадки з реального життя та розробляючи творчі практичні вправи, студенти не тільки отримують збагачені практичні застосування спеціальних знань, але й зосереджуються на розвитку своїх фактичних здібностей до вирішення проблем і розвитку практичної та інноваційної компетенції через залучення до неї з перших рук» [5, р. 7].

Загалом риси особистості, ціннісні орієнтації та педагогічні позиції креативних викладачів синтезуються у формі творчого навчання, яке включає положення навчального процесу, методи навчання, взаємовідносини зі студентами, створення учбового середовища та рефлексії своєї практики. У практиці вони віддані творчим інструкціям (відображається у розробки цілей, елементів робочих програм, організації заходів, перегляді планів занять, підготовці допоміжних матеріалів, обмірковуванні своєї роботи та відгуків учнів), задають багато цікавих питань та слухають студентів, мотивовані (віддані учням, що призводить до розробки цікавих планів занять для створення приємного навчального середовища; розуміють те, що навчання має бути цікавим, захоплюючим, приємним, а змагання та нагороди / оцінки не мають сприймаються як головні цілі); створюють організаційне середовище (наголошують на командній роботі, заохочують спілкування, можливість робити внески та експериментувати з новими ідеями, стимулюють відкрите обговорення всередині групи).

Список використаних джерел:

1. Flores M., Hernandis O., Esnal A. The traits, skills, capacities, and characteristics of creativity. *rDis: Revista de la Red Internacional de Investigación en Diseño*. 2020. Vol. 4(1). P. 20–42. URL: <http://hdl.handle.net/10251/160589> (дата звернення: 20.01.2025).
2. Горобець С. Особливості впливу soft skills викладача на формування риторичної компетентності здобувачів вищої освіти. *Вісник науки та освіти*. 2024. №11(29). С. 1010–1022.
3. Наход С. А. Значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 63. С. 131–135.
4. Report by National Advisory Committee on Creative and Cultural Education : веб-сайт. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1173624> (дата звернення: 20.01.2025).
5. Wu Y., Gao Y., Zhu Y. Research on the Impact of Teachers' Creative Thinking in Interdisciplinary Art and Science Education on Students' Comprehensive Competences in Higher Education. *Journal of Higher Education Teaching*. 2024. Vol 1. P. 1-7. DOI: 10.62517/jhet.202415401.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА КАР'ЄРНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ЗВО

Кар'єрна орієнтація у студентів вищих навчальних закладів – це їхні уявлення та цінності щодо майбутньої професійної діяльності. Вона визначає, які професійні цілі вони ставлять перед собою, які навички та знання прагнуть здобути, а також які кар'єрні шляхи вважають для себе найпривабливішими. Це допомагає молоді планувати свій професійний розвиток, обирати профільні ЗВО, відповідні навчальні курси та стажування, саморозвиток. Кар'єрна орієнтація також впливає на їхню мотивацію та задоволення від навчання та майбутньої професійної діяльності. Профільні ЗВО займають важливу роль у формуванні розвитку та адаптації кар'єрних орієнтацій здобувачів та забезпеченні психологічного підґрунтя для успішного кар'єрного зростання.

Протягом останніх десятиліть в Україні відбувся ряд системних криз, кожна з яких спричиняла трансформацію певних галузей економіки та мала значні негативні наслідки як для фінансової системи, так й для економіки країни в цілому. Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, генерує абсолютно нові загрози для глобальної та національної економік. Ринок праці України переживає масштабні зміни та активно адаптується до нових викликів. Головний тренд під час повномасштабної війни — поступове звуження ринку праці. Брак кадрів стримує розвиток усіх галузей бізнесу та змушує постійно зосереджуватися на пошуку фахівців. «В деяких галузях цей показник вже критичний та матиме довгостроковий ефект для економіки. Але 2024 рік показав відновлення ділової активності, що дає можливість збільшувати попит на робочу силу, але при цьому кількість кандидатів, за даними досліджень ринку праці, вдвічі менша, ніж торік» [1]. Основним завданням є пошук фахівців, у яких є усвідомлення сильних сторін, цілей і переваг, що сприяє прийняттю зважених рішень щодо кар'єри та надання компаніями якісних пропозицій, що відповідає їхнім очікуванням

Зважаючи на зазначене, тема дослідження, присвячена впливу соціально-економічних чинників на розвиток, адаптацію та вдосконаленню кар'єрних орієнтацій здобувачів ЗВО є актуальною в поточних умовах функціонування економіки України та має практичну значущість.

Зовнішнє середовище формує комплекс умов та чинників, що впливають на формування кар'єрних орієнтацій здобувачів. Виділення впливу соціально-економічних чинників на формування кар'єрних орієнтацій здобувачів є важливим, оскільки воно дозволяє визначити рівень вдосконалення цих здібностей для ЗВО. «Саме в студентські роки формуються кар'єрні орієнтації, які складають основу кар'єрних цілей і планів, а від них, відповідно, залежить успішність кар'єрно-професійного розвитку в цілому» [2].

Вперш за все слід відмити, що пандемія COVID-19 суттєво вплинуло на освітній процес в Україні. Перехід на дистанційне навчання призвів до зниження якості та доступності освіти, а також до загострення освітніх нерівностей і проблем у комунікаціях молоді та мало значний негативний вплив на розуміння та кар'єрної орієнтації через такі причини як зменшення соціальної взаємодії. Через карантинні обмеження та соціальне дистанціювання молодь мала менше можливостей для особистих зустрічей та спілкування, що призвело до зниження навичок міжособистісної комунікації та соціальної адаптації.

Політичний чинник наразі вважається ключовим чинником потенційних шоків для населення України, в тому числі для сучасної молоді. Повномасштабна війна РФ проти України триває вже майже три роки спричинила високий рівень стресу та тривожності серед

молоді перехідного віку. «Саме у цей період на розвиток особистості здебільшого впливає соціум та як слід може негативно впливати на розуміння перспектив формування орієнтацій щодо майбутньої професії» [3]. Результатами цих страшених викликів є те, що вже сьогодні роботодавці стикаються з труднощами під час пошуку відповідних вмотивованих кандидатів. Основними причинами нестачі працівників наразі є не лише мобілізація та релокація робочої сили, але й зростання частки кандидатів із недостатніми знаннями та навичками, що змушує роботодавців адаптувати їх кар'єрні можливості безпосередньо на робочому місці та навпаки кандидати тепер більше звертають увагу на умови та рівень оплати праці, а також на можливості для професійного і кар'єрного зростання.

Соціальні-економічні умови, такі як соціальна нестабільність, динаміка рівня доходів, рівень зайнятості та нерівності, прямопропорційно впливають на стереотипи та уявлення про на вибір кар'єри, престижність професій та професійний розвиток. Особиста безпека, високий рівень безробіття, зниження реальних доходів населення стимулює молодь мігрувати за кордон, де у них є більше можливостей побудувати кращу кар'єру. Для молоді, яка залишається в Україні, головним фокусом є готовність обирати конкурентний ВНЗ за рівнем підготовки та доступом до сучасних знань та технологій, участі в міжнародних освітніх програмах, можливості для стажувань та навчання за кордоном та наявності тісних ділових стосунків зі стейкхолдерами.

Варто відзначити, що сьогодні рекрутингові компанії вже адаптуються до цих умов та переходять від довгострокових стратегій до короткострокових через розширення кола цільової аудиторії кандидатів та змінили орієнтири в оцінці кандидатів не на професійні здібності *hard skills*, а на *soft skills* та мотивацію, здатність до навчання.

Не менш важливими для формування майбутньої кар'єри є врахування технологічного чинника, який, є відносно новим, але значною мірою впливає на розвиток та формування молоді. Впровадження інноваційних технологій, рівень цифровізації та розвиток фінансових технологій (*FinTech*) змінюють кар'єрні орієнтації молоді, так й вимоги на ринку праці до майбутніх фахівців.

Таким чином, можемо визначити, що перелічені чинники мають як негативний так й позитивний вплив на формування кар'єрних здібностей студентської молоді та можуть відчутно впливати на формування кар'єрних орієнтацій здобувачів ЗВО визначаючи їхні можливості та перспективи на ринку зайнятості.

На підставі дослідження можна зробити висновки, що під впливом соціально-економічних чинників профільні ЗВО займають важливе місце у розвитку та адаптації кар'єрних орієнтацій здобувачів, оскільки формування освітньо-професійних програм, викладання профільних дисциплін не лише надають фундаментальні знання у своїй галузі, але й допомагають розвивати практичні навички, критичне мислення, професійну етику, здатність до самоорганізації, управлінські навички, робота в команді та прийняття рішень. Отже, сучасний профільні ЗВО повинні створювати умови для опанування здобувачами знань і навичок через проведення стажувань, практик та зустрічей з професіоналами, тренінгів особистісного та професійного зростання, що дозволить їм краще зрозуміти реалії професійної діяльності та побудувати корисні контакти для подальшого кар'єрного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Сучасні виклики на ринку праці України: як адаптується фінсектор. URL: <https://banker.ua/uk/projects/vikliki-na-rinku-praci-ukraini-dlya-finsektoru/>
2. Кліменко Ю.О. Особливості кар'єрних орієнтацій студентів.
3. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія / В.Т.Лозовецька. Київ. 2015. 279 с.

Курганська Е. І.
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

РЕФЛЕКСИВНА ПРАКТИКА ЯК КОМПОНЕНТ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

В тезах розглянуто основні тенденції рефлексивної практики в системі освіти їх переваги як компоненти науково-педагогічної компетентності в сучасних умовах.

Ключові слова: *soft skills, hard skills, навички сучасного науковця, освіта, лідерство, наука, рефлексивна практика, науково-педагогічна компетентність, наукові компоненти.*

Наукова компетентність є важливою складовою професійного розвитку науковців, педагогів і дослідників. Вона включає в себе сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для проведення досліджень, критичного осмислення інформації та впровадження інновацій. Одним із ключових компонентів наукової компетентності є рефлексивна практика, яка сприяє саморозвитку, удосконаленню професійної діяльності та формуванню критичного мислення.

Сутність рефлексивної практики.

Рефлексивна практика — це процес усвідомлення, аналізу й оцінки власного досвіду, дій та результатів з метою подальшого вдосконалення. В контексті наукової діяльності рефлексія допомагає досліднику:

- осмислити та проаналізувати наукові досягнення;
- виявити факапи;
- розробити план вдосконалення;
- спрогнозувати результати майбутніх досліджень;
- інтегрувати нові методи та досвід в діяльність.

Рефлексивна практика як інструмент розвитку наукової компетентності забезпечує розвиток таких аспектів наукової компетентності:

- критичне мислення — аналіз власних теоретичних підходів та емпіричних даних, що сприяє об'єктивному погляду на результати досліджень.
- самоаналіз і самоконтроль — постійне оцінювання своїх дій та рішень у процесі наукової діяльності.
- етична відповідальність — усвідомлення етичних аспектів наукової роботи, оцінка можливих наслідків досліджень.
- метакогнітивні навички — розвиток здатності усвідомлювати і регулювати власний процес пізнання.
- методи та підходи до рефлексивної практики

В науковій діяльності рефлексивну практику можна здійснювати за допомогою наступних методів:

- письмовій рефлексії (ведення наукового щоденника) — регулярний запис власного досвіду, думок щодо дослідження та спостереження;
- самоаналізу результатів дослідження — в аспекті порівняння результатів із гіпотезою, оцінки їхньої валідності та значущості;
- колегіальній рефлексії (обговорення з колегами) — feedback наукової діяльності;
- методу кейсів — розбір конкретних ситуацій з метою подальшого аналізу та осмислення.

Розглянемо значення рефлексивної практики. Впровадження рефлексивної практики в науковій діяльності сприяє:

- поглибленому вивченню та розумінню наукових проблем в досліджуваній тематиці;
- підвищенню якості досліджень;
- розвитку та формуванню стійкої професійної ідентичності науковця.

Рефлексивна практика як інструмент розвитку наукової компетентності дозволяє інтегрувати нові знання, критично аналізувати професійний досвід та вдосконалювати методи науково-дослідницької роботи.

Рефлексивна практика є важливим механізмом в розвитку наукової компетентності, наразі вона є інструментом самопізнання, переосмислення підходів до вирішення наукових завдань та створення інноваційних рішень.

До переваг використання рефлексивної практики можна віднести:

- роботу щодо підвищення усвідомленості власного наукового потенціалу та його реалізації;
- розвиток стійкості щодо фактів та вміння вдосконалювати власні скіли;
- формування стратегії;
- закріплення навичок самоменеджменту та саморегуляції емоцій у стресових ситуаціях;
- рефлексивна практика як основа для інновацій.

Рефлексія сприяє не лише вдосконаленню вже наявного досвіду, але й створенню нових ідей. Вона дозволяє науковцям виходити за межі стандартного мислення, генерувати креативні рішення та відкривати нові напрями в наукових дослідженнях.

Сьогодні рефлексивна практика – це потужний інструмент розвитку наукової компетентності щодо усвідомленого підходу в професійній діяльності та її вдосконалення, що надає науковцям в подальшому можливості бути гнучким, креативним, адаптивним та ефективним у своїй роботі.

Список використаних джерел:

1. Програми діяльності Кабінету Міністрів України на 2020–2025 рр. URL: <https://program.kmu.gov.ua/meta/vipusknikiskoli-e-samodostatnimi-tvorcimi-ta-kreativnimi-osobistostami-aki-maut-gruntovni-znanna-ta-volodiut-kompetentnostami-so-potribniu-sucasnomu-sviti>
2. Mitchell G. Essential soft skills for success in the 21st century workforce as perceived by Alabama business/marketing educators [Електроннийресурс].URL: http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/1441/Mitchell_Geana_57.pdf (дата звернення: 20.01.2020).
3. Parsons T. Definition: Soft skills [Електронний ресурс]. URL: <https://searchcio.techtarget.com/definition/soft-skills>

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС»

Інноваційні методи навчання є ключовим чинником успішного опанування дисципліни «Міжнародний бізнес» для здобувачів освітньої програми «Міжнародні економічні відносини». Ця галузь потребує не лише теоретичних знань, але й розвитку практичних навичок, аналітичного мислення, а також уміння працювати в багатокультурному середовищі. Сучасні підходи до викладання сприяють активному залученню студентів у навчальний процес, стимулюють їхню мотивацію та забезпечують підготовку до реальних викликів глобалізованого ринку.

Одним із найбільш ефективних інноваційних методів є використання інтерактивних занять, таких як кейс-стаді, бізнес-симуляції та рольові ігри.

1. Кейс-стаді. Використання кейсів дозволяє студентам аналізувати реальні бізнес-ситуації, пропонувати рішення та оцінювати їхню ефективність. Наприклад, у рамках дисципліни можна аналізувати кейси таких транснаціональних корпорацій, як Apple, Amazon чи Toyota, акцентуючи увагу на стратегіях виходу на міжнародні ринки або аналіз діяльності компанії Tesla на ринку Китаю дозволяє дослідити особливості ведення бізнесу в умовах культурних і регуляторних відмінностей.

Метод кейсів розвиває критичне мислення, вміння працювати з інформацією та ухвалювати рішення в умовах невизначеності [1]. Цей метод базується на активному навчанні та спрямований на розвиток таких навичок, як:

- аналіз даних: здобувачі досліджують великий обсяг інформації, зокрема фінансові звіти, ринкові тенденції та стратегії конкурентів;
 - критичне мислення: виявлення ключових проблем і ризиків у бізнес-середовищі;
 - робота в команді: більшість кейсів вимагають спільного обговорення й ухвалення рішень, що сприяє формуванню навичок командної роботи;
 - презентація рішень: здобувачі представляють свої висновки у вигляді презентацій або звітів, розвиваючи комунікаційні вміння.
2. Бізнес-симуляції. Завдяки цифровим платформам, зокрема SimTrade або CESIM, здобувачі мають змогу моделювати бізнес-процеси в міжнародному середовищі. Наприклад, симуляції можуть включати управління компанією, розробку стратегії виходу на новий ринок або оптимізацію виробничих процесів. Головна перевага методу полягає у можливості тестувати різні стратегії без ризику фінансових втрат. Бізнес-симуляції сприяють розвитку стратегічного мислення, управлінських навичок і вмінь працювати під тиском часу [2].
 3. Рольові ігри. Цей метод передбачає, що здобувачі виконують ролі різних учасників бізнес-процесів, таких як менеджери, клієнти або партнери. Наприклад, можна організувати симуляцію міжнародних переговорів, де студенти представляють інтереси різних компаній чи країн. Наприклад, моделювання переговорів між європейськими та азійськими партнерами допомагає зрозуміти специфіку ведення бізнесу в різних культурних контекстах [3]. Ігровий підхід суттєво сприяє розвитку навичок переговорів і крос-культурної комунікації.

Беззаперечно, що сучасні інформаційні технології значно підвищують якість навчання.

Серед найпоширеніших технологічних інструментів, які використовуються при викладанні «Міжнародного бізнесу», є:

- Мобільні додатки та онлайн-платформи. Інструменти, такі як Coursera, Khan Academy та EdX, пропонують доступ до курсів провідних університетів світу. Викладачі можуть інтегрувати ці ресурси в навчальний процес для поглиблення знань студентів.
- Віртуальні дошки та хмарні сервіси. Платформи на кшталт Google Workspace або Microsoft Teams забезпечують зручність у проведенні спільних проєктів, надаючи студентам доступ до колективного редагування документів та обміну даними [4].
- Доповнена реальність (AR) та віртуальна реальність (VR). Наприклад, у дисципліні «Міжнародний бізнес» можна використовувати симуляції міжнародних бізнес-зустрічей у VR середовищі, що сприяє зануренню студентів у реальні ситуації та підвищує їхню готовність до майбутньої професійної діяльності [5].

Проектний підхід є ще одним інноваційним методом, який довів свою ефективність. Здобувачі працюють у командах над створенням бізнес-планів, аналізом ринків або розробкою стратегії входження компанії на новий ринок. Цей метод допомагає формувати такі навички, як планування, організація роботи в команді, тайм-менеджмент і презентація результатів.

У рамках дисципліни «Міжнародний бізнес» вже організовані спільні проєкти з іноземними університетами, які залучають студентів до крос-культурної співпраці. Так, з 2022 року здобувачі освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» приймають участь у Глобальному віртуальному класі IBUS 280 Міжнародні відносини та глобальне лідерство, організований Університетом штату Вашингтон (США), Коледжем бізнесу Карсона. Цей проєкт сприяє не лише поглибленню знань, а й розвитку міжкультурної компетенції, яка є критично важливою для фахівців у міжнародному бізнесі [6].

Зазначені інноваційні методи навчання мають численні переваги:

- Збільшення мотивації здобувачів через залучення до активної роботи.
- Розвиток практичних навичок, необхідних у реальних бізнес-умовах.
- Підвищення рівня співпраці та комунікації між здобувачами освітньої програми.
- Інтеграція сучасних технологій, що відповідають вимогам ринку праці.

Однак, попри численні переваги, інноваційні методи навчання стикаються з низкою обмежень у вітчизняних закладах вищої освіти. Перш за все, це недостатнє фінансування. Також відсутнє сучасне обладнання, наприклад, VR-шоломи чи потужні комп'ютери, що унеможливило використання доповненої та віртуальної реальності.

Підсумовуючи, застосування інноваційних методів навчання при викладанні дисципліни «Міжнародний бізнес» сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, які здатні ефективно працювати в умовах глобалізації. Інтерактивні методи, проєктне навчання, використання сучасних технологій та змішаний формат навчання формують у здобувачів необхідні компетенції, розвивають критичне мислення та готовність до викликів міжнародного ринку.

Список використаних джерел:

1. Christensen C. M., Raynor M. E. The Innovator's Solution: Creating and Sustaining Successful Growth. Harvard Business Review Press. 2003
2. Garrison D. R., Vaughan N. D. Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines. Wiley. 2008
3. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. SAGE Publications. 2001.
4. Keengwe J., Onchwari G. Technology and Innovation in Teaching and Learning. IGI Global. 2011.
5. Azuma R. T. A Survey of Augmented Reality. Presence: Teleoperators and Virtual Environments, 6(4), 1997. P.355–385.
6. Knight J. Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization. Sense Publishers. 2008.

Танасюк І. М.
*доцент кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ЗАДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ЗА ПРОГРАМОЮ «ЕКОНОМІКА ТА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА»

Підготовка магістрів у сучасних умовах має враховувати динамізм сьогоденного бізнес-середовища, розвивати здатності для професійного та особистісного розвитку. Такий підхід надає можливість майбутнім фахівцям бути підготовленими до змін, швидко адаптуватися та забезпечує професійну успішність у майбутньому. Особливе місце в підготовці посідає поєднання теоретичних знань і практичних навичок, уміння критично оцінювати та пропонувати нестандартні рішення. Основу такою підготовки є використання кейс-методу.

Кейс-метод - це метод навчання, який оснований на критичному аналітичному розгляді сучасних реальних проблем та ситуацій, що розвиває важливіші для майбутнього фахівця професійні компетентності. Відповідно до поставлених цілей технологічна схема роботи з кейсом передбачає наступну логічну послідовність етапів: знайомство з матеріалами кейсу (під час даного етапу відбувається розгляд теми або проблеми, над якою передбачається працювати, розуміння ситуації, пошук вирішення аналогічних ситуацій); аналітичний етап (формулювання питання та проблем, їх оцінювання, внутрішнє обговорення кейса (дискусія), пошук варіантів вирішень проблеми або ситуації); підсумковий етап (формулювання підсумкової думки, оцінювання і вибір оптимального вирішення, захист).

У методологічному контексті кейс-метод становить складну систему, у яку інтегровано інші методи навчання: моделювання, системний аналіз, проблемний метод, уявний експеримент, метод опису, метод класифікації, ігрові методи, брейнстормінг ("мозковий штурм"); дискусія, метод спроб і помилок, метод колективного блокнота, виконання творчих завдань в "Р-групах", метод синектики, метод контрольних запитань, метод семикратного пошуку, метод інверсії (зворотного руху), метод номінальної групової техніки, метод Дельфі та ін. [1, с.18].

Велика увага в кейс-методі приділяється розвитку навичок аналітики, зокрема, обробці фінансових звітів, прогнозуванню та оцінюванню ринкових тенденцій. Магістри мають приймати рішення на основі статистичних і економічних даних, використовувати різні інструменти для аналізу ризиків і можливостей. Протягом цього процесу, працюючи в групах, вони обмінюються думками та навичками, отримують нові ідеї та концепції, формуючи філософську, теоретичну та практичну основу для своєї подальшої управлінської кар'єри. Це сприяє розвитку навичок комунікації, роботи в команді, уміння аргументувати свою точку зору та слухати інших. Такі навички є важливими в будь-якій професійній сфері, особливо в бізнесі.

При багатьох позитивних рисах використання кейс-методу необхідно відзначити проблеми. Серед основних проблем - це нерівномірна участь студентів у групових обговореннях, пасивність та різний ступінь участі в прийнятті рішень. Проблема нерівномірного розподілу участі, коли деякі студенти активно залучені до дискусії, а інші пасивно спостерігають потребує вирішення. Це вимагає високого рівня професійної підготовки викладача, здатного бути лідером, створення умов задля залучення до дискусії всіх студентів, уміння надихати та підтримувати тих, хто не впевнений у своїх силах або не може управляти своїми емоціями.

Підвищити рівень залучення та мотивації студентів дозволяє вибір кейсів, що відображають реальні, актуальні проблеми галузі. Тому при створенні кейсів доцільно консультиватися з представниками бізнесу. Наявність прямого зв'язку між тим, що обговорюється, і тим, що відбувається в економіці, стимулює мотивацію студентів. Використання кейсів, пов'язаних із проблемами, що мають значення для їх майбутньої кар'єри або особистих інтересів стимулює активну участь.

Допомагає підвищити рівень активності студентів використання голосування та наявність зворотного зв'язку, який акцентує увагу на сильних сторонах і пропонує конкретні напрями покращання. Вирішувати вищезазначені проблеми можливо за допомогою різних педагогічних технологій, а саме: позитивне підкріплення, визнання креативних ідей, навіть якщо рішення студентів не є правильними; зміна складу груп, щоб студенти працювали з різними людьми, підвищення їх соціальних навичок та зацікавленість в обговоренні, додавання елементів гри до обговорення у вигляді додаткових балів за правильні або креативні відповіді, а також за активну участь у дискусії, що стимулює активність. Наступна проблема використання кейс-методу – це складність у забезпеченні об'єктивності в оцінюванні рішень, прийнятих студентами в рамках кейс-методу, яка може бути суб'єктивною і залежати від інтерпретації викладача.

Розробка кейсів на реальних ситуаціях із залучення фахівців із бізнесу дозволяє студентам краще підготуватися до реальних викликів сьогодення, опрацювати сучасні ситуації, оцінити ризики та наслідки, а також навчитися приймати рішення в умовах обмежених ресурсів. Проте такий підхід потребує наявності колекції кейсів, для створення якої необхідні витрати часу на розробку з боку викладачів. Саме тому, освітня практика демонструє доцільність створення в університетах кейс-центрів, які успішно працюють у багатьох європейських навчальних закладах [2].

У кейс-центрах викладачі можуть отримати доступ до вже розроблених кейсів, які матимуть супровідну навчальну записку та інші матеріали для викладачів, що допомагає під час викладання кейсу. Навчальні нотатки допомагають викладачу під час розгляду кейсів визначити та зосередитися на ключових результатах навчання, розроблених у кейсі, а також спланувати обговорення та його динаміку. У межах такого центру можуть відбуватися онлайн-групи обговорень, створюватися віртуальні мережі, використовуватися медіа, відеокліпи та веб-кейси. Бажано для молодих викладачів проводити інтенсивний і практичний курс навчання, який ознайомить з досвідом навчання та надасть можливість спілкуватися з колегами та ділитися розробками, думками та проблемами.

Магістри, які навчаються за програмою “Економіка та стратегія розвитку підприємства”, повинні мати знання щодо різних аспектів функціонування підприємства, зокрема стратегічне управління, HR, операційний менеджмент, інновації, підприємницьку діяльність та ін., щоб приймати рішення, які впливають на всю організацію. Тому комплексний підхід до підготовки кейсів є важливою умовою формування сучасного освітнього простору.

Отже, розуміючи переваги кейс-методу, важливо враховувати потенційні недоліки та обмеження при його впровадженні в навчальний процес. Розуміння цих аспектів допоможе забезпечити більш ефективне використання цього методу, максимізувати його переваги. Завдяки такому підходу майбутні фахівці зможуть стати лідерами в сучасному динамічному та конкурентному бізнес-середовищі, маючи необхідні навички, щоб не тільки управляти компаніями, а й ініціювати зміни та інновації.

Список використаних джерел:

1. Стинська В., Чепіль М., Прокопів Л. Кейс-метод – інновація у методиці підготовки студентів магістратури у закладі вищої освіти. Молодь і ринок. 2023. № 4/212. С. 17-19. URL :<http://mir.dspu.edu.ua/article/view/279115/275530>.DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.279115>
2. The Case Centre Cranfield University. URL: <https://www.thecasecentre.org/>

Бедрадіна Г. К.
к.е.н., доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Нездоймінов С. Г.
к.е.н., доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗВО ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Професійна діяльність викладача закладу вищої освіти (ЗВО) полягає у виконанні обов'язків, що вимагають різноманітного набору теоретичних знань, умінь і практичних навичок. В умовах оновлення системи вищої освіти, швидких соціальних змін на ринку праці та підвищення суспільних вимог до конкурентоспроможності фахівців під час воєнного стану в країні, зростають і вимоги до професійно-педагогічної компетентності викладачів ЗВО. Таким чином, чітке окреслення професійно-педагогічної компетентності викладача, її структурних компонентів та умов її розвитку є важливим питанням в реаліях сьогодення. Водночас зрозуміло, що освітній процес відбувається в системі «людина-людина», через взаємодію його учасників (пряму чи опосередковану), і що сьогодні ми є свідками не лише інтенсивного зростання обсягів і значення спілкування, а й урізноманітнення його видів у всіх сферах життя. Тому, безперечно, надзвичайно актуальним є усвідомлення важливості ролі спілкування і, відповідно, комунікативної компетентності викладача.

Національний освітньо-науковий глосарій визначає компетентність не тільки як динамічну комбінацію знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою (навчальною) програмою, але і як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності [1].

Проаналізувавши «Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2023 році» можна констатувати, що компетентність розуміється як здатність компетентне виконувати діяльність, що складається із сукупності знань, умінь, навичок і ставлень, які дають змогу індивідууму ефективно діяти та виконувати функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній сфері, конкретному секторі або виді діяльності [2].

М. Альберт, М. Мескон, Ф. Хедоурі та інші, виходячи з того, що компетентність – це здатність до інтеграції знань, навичок, їх використання в умовах швидко мінливих вимог зовнішнього середовища, що мають рівневий характер, виділяють:

- ✓ концептуальну компетентність;
- ✓ компетентність в емоційній сфері та сфері сприйняття;
- ✓ компетентність в окремих галузях діяльності [3].

Зазначимо, що наразі серед дослідників не існують єдиної думки щодо структурних компонентів професійної компетентності викладача, а також змістового наповнення різних компетентностей. У науково-педагогічних колах популярною є думка, що професійна компетентність викладача ЗВО повинна складатися з трьох компонентів: комунікативного, діяльнісного та соціального [4].

Сучасними на наш погляд є наукові підходи, які досліджують комунікативну компетентність, як систему внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації в ситуаціях особистісної взаємодії, що мають інваріантні, загальні, історичні, культурні характеристики. Представляти й аргументовано відстоювати свої погляди в діалозі, визнавати відмінність позицій співрозмовників від власних, ставитися з повагою до загальнолюдських та особистісних цінностей людей різних національностей та релігій [5].

Ураховуючи зазначені погляди, вважаємо доречним розглядати комунікативну компетентність викладача ЗВО як інтегральну характеристику, що полягає у здатності ефективно та кваліфіковано здійснювати комунікативну діяльність, ґрунтуючись на динамічній комбінації знань про комунікацію, досвід комунікативної діяльності, складній системі цінностей і мотивації до комунікації та даючи змогу реалізовувати професійні функції в усіх сферах викладацької роботи.

Ключове значення в контексті комунікативної компетентності викладача має комунікативна спрямованість його особистості. У психологічній науці спрямованість особистості розглядається як стійка система домінуючих мотивів, закріплених в інтересах, установках, цілях, перспективах і діяльності [6]. Розглядаючи комунікативну спрямованість особистості, ми маємо на увазі, що в ієрархії потреб-домінантів викладача ЗВО важливе місце займають мотиви, пов'язанні з процесом педагогічного спілкування. Ці мотиви виявляються в захопленості викладача комунікативною діяльністю, у прагненні до її вдосконалення, до оволодіння новими комунікативними знаннями, уміннями й навичками. Стійка комунікативна спрямованість викладача – це постійна зацікавленість у тому, щоб опанувати всі засоби ефективного педагогічного спілкування. Отже, доречно узагальнити, що важливими складовими комунікативної компетентності викладача є: мотиваційно-ціннісні (готовність викладача до професійного вдосконалення, потреба в професійному зростанні, прагнення до саморозвитку та самореалізації); когнітивні (що фахівець знає з цього питання); операційні (як фахівець реалізує свої знання на практиці); позиційно-ціннісні (як фахівець відноситься до сфери своєї діяльності).

Звернемо увагу, світова практика доводить, що головним драйвером у реалізації Стратегії ООН глобальних цілей сталого розвитку щодо освіти стають університети. Сучасну освіту варто розвивати в напрямку вдосконалення методології формування нової системи цінностей на принципах аксіологічного, екосистемного, синергетичного, ноосферологічного підходів [7].

Професійна реалізація викладача ЗВО неможлива без комунікативної компетентності, саме професійно-комунікативна компетентність є важливим чинником для успішного викладача. Професійна комунікація викладача вимагає врахування взаємозв'язку і взаємовпливу основних складових комунікативної компетентності, забезпечуючи збалансованість їх реалізації в діяльності для досягнення позитивного соціального ефекту.

Список використаних джерел:

1. Національний освітньо-науковий глосарій. URL: <http://surl.li/bwrunp>
2. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2023 році. URL: <http://surl.li/ajddes>
3. Організаційно-педагогічні засади функціонування опорних закладів освіти в умовах децентралізації : монографія / Л. Калініна, Н. Лісова, М. Топузов, Г. Калініна, М. Малюга. За наук. ред. проф. Л. Калініної [2 доповнене видання]. Київ: Педагогічна думка, 2023. 212 с. URL: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-719-0-2023-189>
4. Teacher Competence and 21st Century Skills in Transformation Schools 2025 (TS25). Universal Journal of Educational Research 8(8): 3536-3544, 2020 DOI: 10.13189/ujer.2020.0808. URL: <http://www.hrpub.org>
5. A. Ruiz-Cabezas, M.C. Medina, E. Pérez, A. Medina University teachers' training: The digital competence Pixel-Bit. Revista de Medios y Educación, (58), (2020), pp. 181- 215. URL: 10.12795/pixelbit.74676
6. Beketovna, U. N. (2024). Components of Personality Orientation. Excellencia. URL: <https://multijournals.org/index.php/excellencia-imje/article/view/695>
7. Рідей, Н. М., Панченко, Л. М. (2020). Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/36735>

*Давидченко І. Д.,
доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Взаємозв'язок між мовою та культурою є дуже важливою темою в сучасній лінгвістиці. Немає сумнівів, що мова й культура не існують незалежно одна від одної та є нероздільними. Певний внесок підтвердження цієї тези має намір зробити новий напрям мовознавства - лінгвокультурологія. Адже формування однієї з найактуальніших антропологічних освітніх компонентів – лінгвокультурології – є закономірним наслідком вивчення питання про співвідношення мови і культури. Таким чином, освітній компонент «лінгвокультурологія» має як теоретичний, так і прикладний характер.

На нашу думку, здобувачі вищої освіти повинні бути озброєні знаннями, вміннями та навичками, які сприятимуть практичному досягненню високих результатів у галузі лінгвокультурології. Враховуючи специфіку професійної діяльності, майбутні фахівці освітніх установ повинні розвивати компетенції, розробляти мовні та культурні моделі, які діти можуть наслідувати, добирати малі жанри народних казок та оповідань, що сприяють розвитку образного мовлення дітей; готувати конспекти занять, сценарії літературних ранків та вечорів, розваг, виправляти мовленнєві помилки та огріхи й запобігати виникненню нових.

Освітня мета освітнього компонента «Лінгвокультурологія» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти, майбутніх фахівців освіти, філологів, лінгвістів системи сучасних лінгвокультурологічних знань, органічно поєднуючи вивчення національної культури як чинника, що визначає світосприйняття людини, з лінгвістичною метою оволодіння достатнім активним словниковим запасом. Таким чином, система сучасних лінгвокультурологічних знань включає: знання особливостей мовної картини світу і відповідних особливостей мовної поведінки носіїв мови, вміння застосовувати набуті знання в практиці іншомовного спілкування і перекладу, а також адекватний лінгвокультурологічний аналіз іноземних мов і мовлення. Згідно з цією концепцією, мова є дзеркалом культури, історичною пам'яттю про суспільно значущі події в житті людини, виразником і носієм неусвідомлених спонтанних знань про світ. Однак така постановка завдань створює враження, що порівняльна лінгвістика і культурологія має насамперед лінгвосинтаксичні цілі і завдання, тоді як трьома важливими елементами цієї галузі мовознавства є (етнічна) культура – (етнічна) свідомість – мова. Діалектичний взаємозв'язок цих трьох феноменів визначається індивідуально існуючим світом навколо людини, людською свідомістю, в якій цей світ репрезентований, і мовою як мовно-когнітивним континуумом. Концептуалізація світу людською думкою репрезентується мовними одиницями та їх використанням.

Об'єктом вивчення лінгвокультурології є взаємодія мови, культури й людини (мова-транслятор культурної інформації, частина культури; людина-творець і користувач мови і культури), предметом вивчення якої є сукупність базових опозицій двох або більше культур, архетипів, зафіксованих у міфах, легендах, ритуалах, обрядах, церемоніях, фольклорі та релігійному дискурсі мовних одиниць, комунікативних одиниць і специфіці самих цих одиниць (внутрішня форма, структура, рівень атрибуції, сполучуваність, частотність вживання, асоціативний ореол тощо), які виявляються на матеріалі двох або більше мов. Слід зазначити, що, по-перше, оскільки порівняльне мовознавство є насамперед лінгвістичним освітнім компонентом, то було б занадто широко формулювати її об'єкт дослідження як взаємодію мови, культури людини, а тому

необхідно уточнити специфіку зіставного мовознавства; об'єкт дослідження порівняльного мовознавства – це не конкретизує, на що саме має бути спрямоване дослідження.

Сьогодні вивчення мови і культури є одним з основних напрямків лінгвістичних досліджень. Посилення уваги до вивчення мови і культури на сучасному етапі розвитку мовознавства зумовлене такими чинниками: зміною теоретичної орієнтації: від примату універсального і глобального до примату одиничного; від наполягання на структурному детермінізмі до розуміння дисипативної природи мови; величезною кількістю конкретних актуальних явищ і фактів, на які в минулому не зверталася увага Відкриття гетерогенного фонду водночас свідчить про високий ступінь складності та різноманітності аналізованого лінгвістичного матеріалу. Той факт, що лінгвістика не має монополії на побудову загально лінгвістичних моделей, що світові проблеми стрімко глобалізуються, що при вирішенні найрізноманітніших завдань необхідно враховувати універсальні і специфічні особливості поведінки і спілкування різних народів, що ймовірність виникнення міжкультурних непорозумінь необхідність заздалегідь знати ситуації, в яких вони можуть виникнути; важливість визначення і точної конкретизації культурних цінностей, що лежать в основі комунікативної діяльності; тенденція до об'єктивної інтеграції в розвитку гуманітарних наук; зміною погляду на дослідницьку процедуру – від домінування формального підходу до визнання інтуїції, мовного чуття та інтроспекції; розвитком, розширенням, поглибленням розуміння мови: як вічної роботи духу, як системи і живої стихії, як «дому духу», «дому філософствування» у порівнянні з її інтерпретацією як фіксованої системи мовних знаків [2].

Отже, не можемо не погодитися з В. Кононенко, який вважає, що українська лінгвокультурологія орієнтована на вивчення національно-культурної складової, мовної картину світу, мовної особистості з її компетенційними можливостями, отож постає потреба опрацювання проблематики національного психотипу, ментефактів, бачення рідної культури в собі в цій культурі [3].

Лінгвокультурологічна компетентність здобувачів вищої освіти характеризується такими основними складовими: наявністю високого рівня комунікативної культури; володінням знаннями лінгвокультурологічної компетентності; умінням розробляти й виконувати програми самоосвіти; здатністю займати чітку й дієву громадянську позицію; володінням високим рівнем культури отримання, відбору, зберігання, відтворення, обробки та інтерпретації інформації; здатністю управляти власною емоційною працею, здійснювати творчий підхід; спроможністю визначати адекватність змісту педагогічного процесу поставленим завданням; умінням виокремлювати домінантні, вузлові ідеї освітніх компонентів, оновлювати їх зміст; організовувати заходи щодо інтеграції знань; умінням розробляти методики й технології навчання; умінням створювати дієве освітньо-виховне середовище; умінням занурюватися в особистісну сутність студента, допомагати у становленні його особистості; володінням достатнім рівнем методологічної культури; прагненням до розвитку особистих креативних якостей [1].

Посилаючись на вище згадане, пропонуємо використовувати модель розвитку лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти (рис.1).

Характерною ознакою сучасного етапу розвитку суспільства в умовах глобалізації є інтеграційні процеси, орієнтовані на створення широкого аспекту міжкультурної взаємодії людини.

Отже, розвиток мовленнєвої діяльності і формування лінгвокультурологічної компетентності має стати провідним завданням навчання української мови як базового компонента в закладах освіти. Формування професійного мовлення майбутніх фахівців освіти і підвищення їхньої культури мовлення – одне з актуальних завдань сучасних закладів вищої освіти педагогічного профілю.

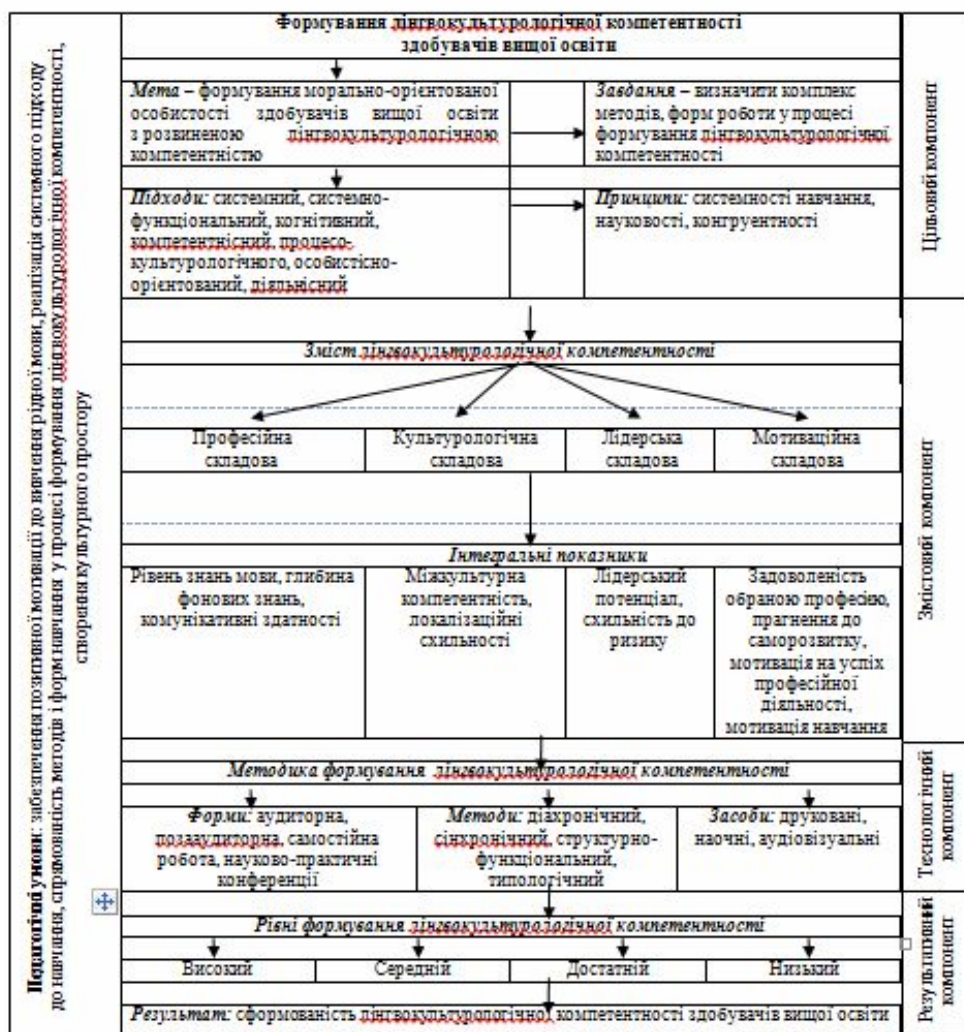

Рис 1. Модель розвитку лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти

Список використаних джерел:

1. Давидченко І. Д. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 359 с.
2. Дорда С.В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. №3 (352). Луцьк, 2017. С. 411 – 417.
3. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : навчальний посібник. К. : Вища школа, 2008. 327 с.

ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток штучного інтелекту і швидке впровадження чат-ботів великих мовних моделей таких як ChatGPT, Copilot створюють нові можливості та виклики для вищої освіти. Сьогодні штучний інтелект не є новим явищем в освіті, його провадження у освітній процес відбулося понад 30 років [1]. Використання ШІ створює як низку можливостей для ВНЗ, так і викликів у сфері викладання, навчання та адміністрування. Поки що питаннями без відповідей лишаються наступні: як ШІ змінить освіту та як на ці виклики мають відповідати ВНЗ.

Перш за все, впровадження штучного інтелекту у роботу ВНЗ дозволяє підвищити рівень знань студентів та якість процесу навчання. Зокрема, викладачі можуть використовувати ШІ для розробки нових програм або курсів, надання чітких інструкцій та рекомендацій, які підвищать залученість студентів у навчальний процес, а також покращать якість оцінювання завдань. Використання можливостей ШІ забезпечить викладачам автоматизацію виконання трудомістких адміністративних завдань, зокрема, складання тестових, аналітичних та інших письмових завдань. Таким чином вивільнений час викладацький склад може спрямовувати на творчість та інновації у навчанні та дослідженні. Разом з тим нові можливості генеративного ШІ для процесу навчання створюють і нові загрози. Існує серйозне занепокоєння, що ChatGPT сприятиме високому рівню недоброчесної поведінки здобувачів, підриваючи основи процесу навчання та академічну доброчесність. Разом з тим недоброческа поведінка у процесі навчання була і до запровадження ChatGPT, наприклад, студенти досить часто використовують онлайн-сервіси які пишуть для них есе [1, 2]. Генеративний ШІ – яскравий приклад технології, що полегшує списування для студентів. Потужним стимулом для здобувачів списувати за допомогою можливостей ChatGPT є дії роботодавців. Адже, здійснюючи відбір потенційних кандидатів, роботодавці мають на меті скоротити витрати часу на відбір. У пріоритеті співробітників кадрових відділів не ретельне оцінювання знань кожного претендента на посаду, а наявність диплома про закінчення ВНЗ. Таким чином, у студентів може скластися хибне враження, що отримання диплома важливіше за знання.

Репутаційні ризики для ВНЗ потребують впровадження заходів боротьби з недоброчесною поведінкою. До таких заходів належить використання програмного забезпечення - онлайн-прокторінгу, що скоротить можливості здобувачів зі списування. Разом з тим впровадження таких програм потребує значних фінансових ресурсів та є складним для підключення до програмного забезпечення ВНЗ. Враховуючи виклики генеративного ШІ, викладачі повинні переглянути навчальні плани своїх курсів, а адміністрація ВНЗ повинна оновити політику академічної доброчесності та виявлення плагіату. Новими можливостями у використанні ШІ є зниження операційних витрати в усіх сферах діяльності вищого навчального закладу, наприклад, це може стосуватися процедур приймання та зарахування студентів на навчання, консультування щодо кар'єри, стажування та працевлаштування студентів.

Список використаних джерел:

1. Qingsong Wen, Jing Liang, Carles Sierra, Rose Luckin, Richard Tong, Zitao Liu, Peng Cui, and Jiliang Tang. 2024. Ai for education (ai4edu): advancing personalized education with llm and adaptive learning. In Proceedings of the 30th ACM SIGKDD Conference on Knowledge Discovery and Data Mining, pages 6743–6744.
2. Sharples, Mike. (2022). Automated Essay Writing: An AIED Opinion. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 32 (4) pp. 1119-1126.

Сичова К. В.
*здобувач ступеня PhD, викладач кафедри економіки, підприємництва та фінансів
Бердянський державний педагогічний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЕКОНОМІКИ

Сучасний рівень розвитку науки і техніки, економіки і виробництва обумовлює необхідність реформування діючої системи економічної освіти, що передбачає як оновлення її змісту, освітніх програм, так і вдосконалення самого процесу навчання, застосування інноваційних підходів до навчання майбутніх учителів економіки. Високі вимоги до випускників шкіл щодо базових знань економіки висувають високі вимоги до самих вчителів економіки, які зобов'язані забезпечити формування відповідної бази економічних знань у своїх учнів.

У системі професійної підготовки вчителя економіки можна виділити три складові: змістовну (оволодіння спеціальними економічними знаннями); технологічну (оволодіння прийомами і методами навчання економіці); особистісну (наявність певних особистісних якостей). Сучасна система педагогічної освіти покликана готувати фахівців відповідної кваліфікації та відповідного рівня компетентності, що дозволяє на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки. Перехід до інформаційно-технологічного суспільства зумовив попит на творчих, самостійно і критично мислячих, конкурентоспроможних фахівців, виявив проблему вдосконалення якості підготовки висококваліфікованих фахівців у системі загальної середньої освіти, необхідності підвищення вимог як до змістовного, так і до особистісного компоненту підготовки студентів педагогічних університетів.

У даному сенсі саме компетентісний підхід набуває особливого значення, впливаючи не лише на саму структуру знань, а й на якість освіти в цілому. Саме під час навчання у вищому навчальному закладі відбувається професійного становлення майбутнього викладача, його інтелектуальний, моральний та духовний розвиток як особистості, усвідомлення сильних та слабких боків. При цьому доцільно зазначити необхідність більш зваженого підходу до професійного відбору абітурієнтів, які бажають стати майбутніми педагогами.

Проблема якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів тривалий час залишається однією з найважливіших у теорії та методиці професійної освіти [1 – 5]. Так, в центрі уваги О.П. Калінської розвиток педагогічної майстерності викладача економічних дисциплін у вищому навчальному закладі; Н.О. Видолова, А.М.Слюти та Т. Собченко – знаходиться проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів; П.В. Саварина – питання підготовки викладачів технічних дисциплін.

Разом із цим, питанню інноваційних підходів, і зокрема, компетентісного, до підготовки вчителів економіки, уваги приділяється вкрай недостатньо, хоча вивченню економіки в школі відведено зараз багато уваги, що, в свою чергу, обумовлює доцільність ретельної підготовки майбутніх вчителів економіки й актуальність даного дослідження.

Метою статті є характеристика професії сучасного вчителя економіки з позиції компетентісного підходу в умовах сучасного динамічного інформаційного суспільства.

Завдяки певній специфіці педагогічної освіти економічна підготовка майбутніх вчителів відрізняється від навчання фахівців-економістів в університетах. Так, майбутній вчитель економіки повинен отримати фундаментальні знання, що виходять за межі шкільної економіки. Однак необхідність набуття професійної компетентності диктує потребу вивчення будь-якого економічного курсу оптимально поєднувати з потребами майбутньої професійної діяльності у школі, сприяти підготовці кваліфікованого вчителя економіки, педагога-фахівця, який відмінно володіє знаннями та вмінням передавати свої знання іншим.

Професійна компетентність вчителя – це сукупність психічних рис, що формується внаслідок інтеграції його досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, а також певних

особистісних якостей. Професійні компетентності, необхідні для якісного виконання завдань, що стоять перед сучасним учителем при виконанні ним своїх обов'язків в середній школі, формуються ще при навчанні в педагогічному навчальному закладі [4]. Сама по собі **професійна компетентність вчителя** – це поєднання теоретичної та практичної готовності майбутнього педагога до діяльності в умовах сучасної школи.

Рис. 1. Компетентнісна модель сучасного вчителя економіки

Вчитель економіки в середній школі – це з одного боку, фахівець, який має високий рівень базової економічної підготовки (**економічна, предметна компетентність**), постійно стежить за станом і змінами в соціально-економічному середовищі; з іншого – це фахівець, який володіє на високому рівні методичними прийомами і засобами (**педагогічна компетентність**), постійно підвищує рівень свого професіоналізму (**педагогічної майстерності**), підтвердженням чого виступає не тільки якість проведених ним уроків, а й обсяг виконуваної навчально-методичної роботи (**методична компетентність**); 3, мотиви

його поведінки, його потреби і переживання, причини успіхів і невдач. Будучи представником творчої професії, вчитель зобов'язаний постійно працювати як над розвитком особистості учня, так і своєї власної, вміти налагоджувати якісну комунікацію з учнями і колегами (**комунікативна компетентність**), володіти організаторськими здібностями (**громадська компетентність**) (рис. 1).

Швидкий темп розвитку нових інформаційних технологій обумовлює необхідність швидкої орієнтації в постійно мінливому інформаційному потоці (**інформаційна компетентність**), необхідність розвитку комп'ютерної грамотності у сучасного вчителя, як невід'ємної властивості сучасного педагога.

Основний зміст діяльності вчителя середньої школи передбачає виконання навчальної, виховної та організаторської функцій. Разом із тим, новою тенденцією розвитку сучасної системи загальної освіти стає поєднання педагогічної та наукової роботи педагога.

Основою для вдосконалення професійної та педагогічної майстерності є особистісні якості майбутнього вчителя, його любов до дітей, добра пам'ять, емпатія, здатність до саморозвитку (**особистісна компетентність**), а протипоказаннями до вибору даної професії – дефекти мови, замкнутість, заглибленість у себе, нетовариськість, повільність, байдужість до людей, що обумовлює необхідність ретельного професійного відбору абітурієнтів на етапі вступу до педагогічних навчальних закладів, а також підкреслює роль професійної орієнтації старшокласників.

В системі сучасної педагогічної освіти часто виникають ситуації, коли педагог, що володіє значним набором знань, не вміє належним чином застосувати їх на практиці, втрачається в конфліктних ситуаціях тощо, що обумовлює доцільність посилення контролю якості самостійної роботи студентів при проходженні ними практики в школі на етапі підготовки в навчальному закладі. Крім того, доцільно на етапі вступу до педагогічного навчального закладу проводити обов'язкове психологічне тестування абітурієнтів. Це дало б можливість виявляти схильність абітурієнта до агресивної поведінки, ступінь стійкості психіки, особливості темпераменту, не допустити помилки при виборі професії підлітками і нерационального витрачання як бюджетних коштів, витрачених на навчання таких студентів, так і часу самого абітурієнта.

Таким чином, професійна компетентність вчителя економіки – це професіоналізм, виражений в умінні якісно подавати навчальну дисципліну в поєднанні з педагогічною майстерністю. Сучасний учитель економіки – це умовно «універсальний солдат», що поєднує у собі якості економіста, що має високий рівень економічної підготовки; психолога, що має достатній рівень стресостійкості та педагога, що активно використовує всі можливі сучасні навчальні технології.

Список використаних джерел:

1. Видолов Н. О. Формування фахової компетентності у майбутніх учителів / Н. О. Видолов, О. О. Грейліх // Вісник університету ім. А. Нобеля. Серія: «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2022. № 1 (23). С. 124-131.
2. Калінська О. П. Розвиток педагогічної майстерності викладача економічних дисциплін у вищому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук. – Львів, 2018. – 345 с.
3. Саварин П. В. Підготовка майбутнього викладача технічних дисциплін до застосування медіатехнологій у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук. – Луцьк, 2017. 270 с.
4. Слюта А. М. Формування професійно-спеціалізованих компетентностей майбутніх учителів географії в процесі фахової підготовки / А.М. Слюта // Інноваційна педагогіка. 2020. № 30. Т. 1. С. 147–151.
5. Собченко Т. Формування професійної компетенції майбутніх учителів в умовах змішаного навчання / Т. Собченко // Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 35. Т.5. С. 282-287.

Штанько О. Д.

доцент кафедри інформаційних технологій та фізико-математичних дисциплін

Долбілов Д. М.

студент кафедри інформаційних технологій та фізико-математичних дисциплін

*Херсонський навчально-науковий інститут Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова,*

м. Херсон, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

За аналізом науково-дослідницької та науково-методичної літератури з використання в освітньому процесі різних типів пакетів комп'ютерного моделювання (ПКМ) [1, 2] встановлено, що в технічних університетах методично забезпечена і широко задіяна комп'ютерна підтримка освітнього процесу з більшості технічних дисциплін. Однак, як в українських, так і в зарубіжних університетах технологія формування компетенції з комп'ютерного моделювання в майбутніх інженерів-програмістів із використанням технічного експерименту на цей час не застосовується.

Авторами пропонується використання нової навчальної технології, що полягає у розгляді певної технічної задачі в декількох середовищах моделювання з наступним порівнянням їх результатів на підставі проведення технічного експерименту. Передбачається, що попередньо студенти-програмісти вже ознайомлені з внутрішньою будовою кожного з пакетів, з проблемами, які автоматично вирішуються ПКМ. Технологія застосовується на заняттях з комп'ютерного моделювання і складається з чотирьох етапів: 1) самостійного проведення кожним студентом фізико-технічного експерименту; 2) моделювання даного експерименту з використанням декількох ПКМ; 3) зіставлення результатів використаних ПКМ з результатами експерименту, пошуку причини їх можливих розбіжностей та налагодження моделей; 4) порівняльного аналізу результатів моделювання, виявлення переваг і недоліків кожного задіяного ПКМ.

Підчас апробації застосування навчальної технології в освітньому процесі технічного університету було встановлено, що нова технологія покращує успішність опанування студентами навчального матеріалу з дисципліни "Моделювання програмного забезпечення". Запропонована технологія має наступні переваги. По-перше, формується компетенція вибору і оцінки можливостей ПКМ для вирішення поставленого завдання. По-друге, створюється навик аналітичного зіставлення умов проведення виробничого експерименту і вступних параметрів здійснення комп'ютерного моделювання, а також вміння виділяти фактори, суттєві для досліджуваного процесу. По-третє, досвід аналізу ПКМ на основі реальних завдань є основою для подальшої розробки сучасного стандарту в області моделювання.

Спеціаліст, що розуміє як внутрішню специфіку роботи пакетів моделювання, так і специфіку їх застосування для реальних інженерних задач, буде більш кваліфікованим, ніж фахівець, що вміє працювати тільки по формалізованим даними. Таким чином, застосування запропонованої технології, в цілому, підвищує рівень професійних навичок інженера-програміста.

Список використаних джерел:

1. Литвинов С.Г., Соколюк О.М. Використання системи комп'ютерного моделювання в умовах дистанційного навчання: збірник матеріалів. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 195 с.
2. Morze N., Mashkina I., Boiko M. Experience in training specialists with mathematical computer modeling skills, taking into account the needs of the modern labor market CTE Workshop Proceedings, 2022, Vol. 9: CTE-2021, pp. 95-106.

Дербак О.В.,
вчителька початкових класів
Комунальний заклад «Харківський ліцей 143 Харківської міської ради»,
м. Харків, Україна
Чень Цюнцун,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

ПРОФЕСІЙНІ ЦІННОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Освіта є ключовим фундаментом сучасного суспільства. Вона не лише формує та розвиває інтелектуальні та професійні здібності особистості, але й створює основу для економічного, соціального та культурного розвитку країни. У сучасному світі, де зростає значення технологій, глобалізації та швидкість змін у всіх сферах життя, освіта стає ще більш важливою, роль вчителя – вагомішою. Майбутні педагоги мають бути готовими до послідовної та повноцінної реалізації соціальних та професійних освітніх завдань, здійснювати вплив на формування особистості учня. У цьому контексті особливого значення набувають не лише підготовка майбутнього вчителя, а й сформовані у нього професійні цінності.

Поняття «цінності» має багато трактувань, так як є предметом дослідження не лише педагогів, а й філософів, соціологів та психологів. У науково-педагогічних джерелах зустрічаються наступні визначення:

- значення об'єктів оточуючого світу (позитивне або негативне) для окремої особистості чи суспільства;
- специфічне ставлення людини до процесів, явищ, речей;
- значущість окремих реалій, в залежності від потреб особистості та суспільства;
- предмет, який має важливе значення для людини, групи людей, людства;
- узагальненні духовні ідеї;
- особлива форма зв'язків між об'єктами та суб'єктами, при якій останній свідомо відтворює ціннісні якості об'єкта.

Цінності завжди пов'язані з соціальним буттям людини, її діяльністю, є певними орієнтирами в мінливих умовах, допомагають визначити ставлення людини до оточуючого світу та життєдіяльності [1].

Під поняттям «професійні», розуміємо усе те, що стосується майбутньої професії, професійної діяльності. Дослідниця Т. Мотуз [2] визначає професійні цінності як орієнтири, на основі яких особистість спочатку обирає, а згодом опановує та виконує професійну діяльність. Вони являють собою ресурси, які забезпечують результат, що має значущість для особистості і суспільства та можуть бути у вигляді цінностей-цілей, цінностей-засобів, цінностей-ставлень, цінностей-знань, цінностей-якостей. Втім, професійні цінності мають утворювати цілісну систему, тільки в такому випадку вони будуть орієнтирами професійної діяльності.

У науково-педагогічних джерелах КНР професійні цінності майбутнього вчителя визначаються – як загальні погляди здобувачів вищої освіти на професію, оцінка, вибір, професійні ціннісні орієнтації, які відображають зв'язок між потребами здобувачів та соціальними атрибутами, що спрямовують на вибір майбутньої професії.

На сьогоднішній день як в Україні, так і в КНР професійні цінності майбутніх здобувачів не сформовані належним чином. Ця проблема стосується не лише вибору професії вчитель, а й інших. Здобувачі поверхнево обізнані у професії: не достатньо глибоко розуміють її особливості, мають тільки уявлення про коло обов'язків, необхідні здібності, зарплатню, однак не мають навіть уявлення про труднощі, ризики, виклики професії,

перспективи майбутнього працевлаштування. Така необізнаність стає причиною відсутності у майбутньому чіткого вектору навчання та розвитку у професійній діяльності, гальмування процесу вдосконалення професійних якостей та здібностей, появи тенденції до утилітарності, прагматичності, відсутності балансу між духовним та матеріальним.

Через наявну проблему, доцільно переглянути принципи формування професійних цінностей здобувачів, а саме необхідно дотримуватися закономірності процесу, враховуючи принцип науковості, опори на життєвий та соціальний досвід, раціонально поєднувати знанневий, практичний, емоційний компоненти; не менш важливим є принцип системності та систематичності – вибудовування логічної змістової структури, нерозривності теоретичної та практичної складової; принцип розвитку кожного здобувача – з боку викладацького складу необхідно зосередитися на розкритті та посиленні професійного потенціалу майбутніх фахівців, їх професійних установках; створення умов для гармонійного розвитку здобувачів, формування у них необхідних професійних навичок; принцип індивідуального підходу та цілеспрямованості, що сприятиме по перше культивуванню професійно-ціннісних орієнтацій здобувачів, по друге врахуванню їх індивідуальних особливостей.

До професійних цінностей майбутнього вчителя С. Єрмакова [3] відносить наступні категорії: *інформаційні цінності*, адже саме вчитель є джерелом знань для учнів, від нього школярі дізнаються нову, цінну інформацію, майбутній вчитель має бути достатньо обізнаний не лише у межах навчального предмету, який викладає, а й бути ерудованим в різних сферах, мати високий рівень загальної культури; *комунікативні цінності* – є важливими та необхідними для спілкування та взаємодії з учнями, крім того, у процесі спілкування вчитель проявляє інтерес, повагу та любов до учнів; *гуманістичні цінності* – є невід’ємною та необхідною характеристикою особистості вчителя, він має зосереджувати у собі спектр духовно-моральних якостей; *прогностичні цінності* – важливі для вміння прогнозувати, моделювати аналізувати педагогічні ситуації, планувати способи їх правильного, логічного вирішення; *діагностичні цінності* – є наслідком опанування професійних знань, зокрема психолого-педагогічних дисциплін, що дозволяють вивчати та визначати індивідуальні особливості учнів, результативність освітнього процесу, готовність до переходу на наступну ланку освіти, тощо; *аналітико-оцінні цінності* – проявляються у процесі аналізу, порівняння та оцінки результатів навчання, полягають у виявленні позитивних процесів освітньої діяльності та недоліків, над якими варто працювати; дослідницькі цінності – спрямовані на реалізацію творчого потенціалу педагога, пошуку інновацій у сфері професійної діяльності, прагненні до самовдосконалення.

У процесі підготовки сучасного вчителя варто рахувати наступні вимоги: вчитель повинен орієнтуватися в інформаційному просторі, не просто вміти знаходити інформацію, яка є основним ресурсом цифрової освіти, а й оперувати нею відповідно власних потреб та професійної діяльності, створювати контент для навчання учнів; вміти використовувати сучасні цифрові технології з метою генерації власних електронних продуктів; безперервно здобувати нові знання, вдосконалювати вже набуті навички, що сприятиме його конкурентоспроможності; адаптовувати методики навчання до сучасних умов та викликів; володіти високим рівнем емоційного інтелекту та бути здатним розвивати його в учнів; вміти ефективно управляти своїм власним та робочим часом; усіляко сприяти розвитку творчих здібностей учнів.

Список використаних джерел:

1. Пей Чжун Сутність поняття «професійні» цінності *Освітні обрії* №1(48),2019. С.43-46 URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/412/491>
2. Мотуз Т. Цінності професійної діяльності вчителя початкових нової української школи *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* 2020 р., №70, Т. 3, С.85-88. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-3.15>
3. Єрмакова С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх вчителів початкових класів: дис... на здобуття к.п.н. за спец.:13.00.04 Одеса, 2006. 266с.

Спахі О. В.
професор, завідувач кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна
Лятуринська О. В.
доцент кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна
Свєкатун В. М.
асистент кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна

МЕТОДИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ДИТЯЧІЙ ХІРУРГІЇ

З розвитком глобальних інформаційних мереж та сучасних технологій у викладанні дитячої хірургії у вищих навчальних закладах дедалі більшої популярності набуває дистанційна освіта. Цей формат навчання покликаний усунути територіальні та часові обмеження, забезпечуючи доступ до знань незалежно від місця проживання чи графіка. Проте на сьогодні дистанційне навчання все ще обмежено недосконалістю нормативно-правової бази та практикою впровадження цієї системи [1].

Серед проблем можна виділити недостатнє володіння технічними засобами як викладачами, так і студентами, відсутність вітчизняних методичних розробок і технічних рішень. Важливим аспектом залишається також соціальна готовність суспільства до сприйняття цієї форми навчання. Освітня культура, яка передбачає самостійну та систематичну підготовку, ще недостатньо розвинена. Соціальна відповідальність та готовність до дистанційного навчання стають ключовими елементами виховання молодого покоління [2].

Попри це, дистанційна освіта відкриває багато можливостей для тих, хто стикається з фізичними, фінансовими, територіальними або часовими обмеженнями. Ця форма навчання демократизує освітній процес, роблячи його гнучким і орієнтованим на здобувача освіти [3]. На відміну від традиційної очної системи, де домінує модель "викладач — учень", дистанційне навчання сприяє більш активній взаємодії та аналітичному осмисленню отриманої інформації [4].

У дистанційній системі навчання викладач і студент стають партнерами в освітньому процесі. Вони спільно визначають темп і методику роботи, що сприяє ефективнішому засвоєнню знань. Проте актуальною залишається задача розробки системи оцінювання якості як для студентів, так і для викладачів. Це вимагає чіткого формулювання завдань і критеріїв оцінювання, при цьому залишаючи здобувачам освіти свободу у виборі шляхів розв'язання завдань [5].

Однією з головних переваг дистанційного навчання є можливість стимулювання творчого мислення. Вільне вираження ідей, пошук нестандартних рішень і відсутність страху перед помилками формують у студентів важливі професійні компетенції. Такі якості, як сміливість і здатність генерувати оригінальні ідеї, надзвичайно затребувані у сучасному світі. Саме дистанційна освіта надає платформу для їх розвитку [6].

Для забезпечення дистанційного навчання на кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету використовуються електронні методичні комплекси для самостійної роботи і практичних занять студентів. До комплексів входять: лекційний матеріал, завдання для самостійної роботи та тестування, які допомагають підготуватися до кожного заняття. У них представлений сучасний теоретичний матеріал, що

дозволяє студенту орієнтуватися в діагностиці, лікуванні та профілактиці захворювань. План і організаційна структура заняття дозволяють ефективно розподіляти час практичних занять.

Викладачами кафедри розроблено й впроваджено навчально-методичні посібники, які відповідають сучасним навчальним програмам з дисципліни. Ці посібники відображають актуальні зміни щодо клінічної картини, діагностики, лікування та профілактики вродженої та набуті дитячої хірургічної патології.

З впровадженням дистанційного навчання у нашому закладі на кафедрі дитячої хірургії організовано та проводяться відеолекції та практичні заняття з презентацією матеріалу в on-line режимі. Система дистанційного навчання базується на використанні платформи Microsoft Teams, яка є інноваційним напрямом в освіті. Під час планування лекції модератор кафедри додає її до календаря, прикріплює студентів відповідного факультету, які отримують сповіщення про дату, час і тему лекції. Це дуже зручно, адже кожен студент може приєднатися до лекції за допомогою будь-якого гаджета.

Практичні заняття в on-line режимі включають розбір теми та сприяють тому, щоб студенти в процесі дискусій засвоювали матеріал самостійно, отримуючи підтримку викладача. Також проводиться тестовий контроль, який відбувається на початку та наприкінці заняття. Це дозволяє викладачеві оцінити рівень підготовки студента перед заняттям, засвоєння матеріалу та перевірити його присутність.

Навчальні матеріали викладені на ресурсах кафедри дитячої хірургії на базі програмного компоненту «Microsoft SharePoint Products and Technologies», що дає змогу студентам у будь-який час звертатися до цих матеріалів.

Таким чином, впровадження дистанційного навчання створює необхідність удосконалення й оптимізації викладання у вищій школі. Теоретичні та практичні аспекти організації навчального процесу мають розглядатися крізь призму інформатизації освіти. На кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету активно впроваджуються педагогічні технології, які роблять процес викладання більш сучасним і прогресивним.

Список використаних джерел:

1. Дистанційна освіта/Міністерство освіти і науки України. https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/
2. О.Г. Романовський, О.В. Квасник, В.М. Мороз, Н.В. Підбуцька, С.М. Резнік, А.І. Черкашин, В.В. Шаполова. Фактори розвитку та напрями вдосконалення дистанційної форми навчання в системі вищої освіти України. Інформаційні технології і засоби навчання, 2019, Том 74, №6. С. 20-42.
3. Abdelhakim, H. E., Brown, L., Mills, L., Ahmad, A., Hammell, J., McKechnie, D. G. J., Ng, T. W. T., Lever, R., Whittlesea, C., Rosenthal, J., & Orlu, M. (2022). Medical and pharmacy students' perspectives of remote synchronous interprofessional education sessions. BMC medical education, 22(1), 611. <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03675-2>
4. McCutcheon, L. R. M., Alzghari, S. K., Lee, Y. R., Long, W. G., & Marquez, R. (2017). Interprofessional education and distance education: A review and appraisal of the current literature. Currents in pharmacy teaching & learning, 9(4), 729–736. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2017.03.011>
5. Silén-Lipponen, M., Piippo-Savolainen, E., Azimirad, M., & Saaranen, T. (2024). Distanced Large Group Simulations as a Learning Method for Interprofessional Collaboration. Nursing reports (Pavia, Italy), 14(4), 2640–2650. <https://doi.org/10.3390/nursrep14040195>
6. McInerney, J., Seedhouse, D., Pettit, M., Roberts, S., Druva, R., & Lewicki, S. (2022). Interdisciplinary interprofessional education using an online learning environment called values exchange: A qualitative investigation. Journal of medical radiation sciences, 69(3), 309–317. <https://doi.org/10.1002/jmrs.584>

Твердохлібова Н. Є.
доцент кафедри безпеки праці
та навколишнього середовища
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Динамічні та неоднозначні події, швидкі непередбачувані зміни в суспільстві, що відбуваються в останні роки, зумовлюють виникнення багатьох психолого-педагогічних проблем і позначаються насамперед на психічному здоров'ї, психічному стані й задоволеності життям усіх учасників освітнього процесу. Освітнє середовище є частиною життєвого середовища людини, тому воно також виявилось не захищеним від несприятливих тенденцій сучасного життя українського суспільства.

Роль освітньої функції полягає у її сприянні активному засвоєнню студентами змісту освітньої програми, формуванню початкового досвіду вирішення професійних завдань. На сьогодні, незважаючи на воєнні дії в Україні, необхідним у вищих навчальних закладах є розв'язання нових і нестандартних проблем, що вимагають особливих особистісних ресурсів студентів, зумовлених значущістю вироблення в процесі навчання продуктивних стратегій забезпечення психологічної безпеки, що є основою професійної та особистої самореалізації та сприяють підвищенню якості підготовки сучасних спеціалістів [1, с. 230].

Кафедра “Безпека праці та навколишнього середовища” Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” здійснює підготовку фахівців з охорони праці (бакалаврів та магістрів за спеціальністю 263 – “Цивільна безпека”). Теоретико-методологічну стратегію формування безпечного навчального середовища визначають педагогічні принципи, які у своїй сукупності мають забезпечити вирішення наступних завдань [2, с. 373]:

- формування потреби студентів у безпечній реалізації професійної діяльності;
- інтеграція знань про окремі аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності у єдиний взаємопов'язаний (взаємообумовлений) комплекс;
- посилення практико-орієнтованої спрямованості умінь і навичок забезпечення безпеки життєдіяльності;
- збільшення частки самостійності в процесі оволодіння знаннями, вміннями, навичками безпечної життєдіяльності з метою ініціювання ризик-орієнтованого мислення студентів.

Необхідно зазначити, що серед вимог, що висувуються до майбутнього фахівця, найбільш важливими є професійна та соціальна компетентність, активна життєва позиція, комунікативні навички, психоемоційна стійкість, твердість моральних переконань.

В умовах війни організація навчальної діяльності українських студентів є складною через вплив небезпеки, стресу та змін в умовах навчання. Однак, деякі домінанти можуть допомогти студентам організувати свою навчальну діяльність таким чином, щоб вони змогли бути продуктивними та зберігати психічне здоров'я [3, с. 164-165]:

- створення розкладу, постановка мети і плану на день, тиждень і місяць. Це допоможе мати стабільну структуру і відчувати контроль над своїм навчанням;
- розробка усвідомленої стратегії управління власним часом і енергією, занурення в процес навчання, зосередженість і відповідальність за свої результати;
- флексібільність - готовність до змін і адаптація до нових обставин для досягнення своїх цілей (нові методи, ресурси або навіть місце навчання);
- самоуправління, яке включає розвиток самоконтролю і саморефлексії для кращого розуміння власних потреб, прогресу і досягнень. Визначення методів, стратегій або ресурсів, які є найбільш ефективними, і подальше їх використання у навчальному процесі;
- соціальна підтримка з одногрупниками та викладачами, яка може допомогти почуватися менш ізольовано і створити згуртований навчальний колектив;

- гнучкий доступ до ресурсів, який передбачає використання технологій для отримання доступу до потрібних ресурсів навчання (віртуальні платформи, онлайн-курси, електронні бібліотеки тощо).

Механізм використання цифрових технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів включає різні аспекти, які охоплюють процес дослідницької діяльності студентів у навчанні. Наведемо приклади використання цифрових технологій у навчальному процесі підготовки фахівців з охорони праці у Національному технічному університеті "Харківський політехнічний інститут" [4, с. 19]:

1. Платформи електронного навчання, де студенти можуть отримати доступ до навчального матеріалу, виконувати практичні завдання, спілкуватися з викладачами та однокурсниками. Електронне навчання дозволяє студентам контролювати свій навчальний процес і навчатися у зручний для них час і безпечному місці (Moodle, iSpring Learn тощо).

2. Мультицифрові ресурси, такі як електронні книги, наукові статті, відеолекції та інтерактивні матеріали, дозволяють студентам отримати доступ до актуальної інформації з освітніх компонентів програми навчання з охорони праці та розширити свої знання.

3. Віртуальні лабораторії дозволяють студентам технічних спеціальностей отримати практичний досвід шляхом моделювання реальних ситуацій.

4. Інструменти для спільної роботи, такі як Microsoft Office 365, відеоконференції та спільні редактори, дозволяють працювати в режимі реального часу і сприяють командній роботі та співпраці.

5. Автоматизація процесів перевірки та контролю, зокрема відвідування занять та виставлення оцінок, сприяє ефективному управлінню ресурсами та забезпечує зручність як для студентів так і для викладачів.

При використанні технологій штучного інтелекту (наприклад, Chat GPT) слід акцентувати увагу на вирішальній ролі викладача, який на різних етапах навчального процесу може забезпечити умови, при яких використання цифрових технологій у навчальному процесі під час підготовки фахівців з охорони праці сприятиме досягненню освітніх цілей.

Враховуючи особливості кожної конкретної ситуації, учасники освітнього процесу можуть розробити індивідуальний план стратегій та дій, який допоможе їм ефективно організувати навчальну діяльність.

Таким чином, незважаючи на складні умови сьогодення, харківський політех ставить за мету розвиток технічної освіти в напрямку більшого фокусу на компетенціях студентів, які потребує сучасний ринок праці.

Список використаних джерел:

1. Євтушенко Н. С. Твердохлебова Н. Є. Використання педагогічних технологій для формування ризик-орієнтованого мислення студентів спеціальності "Цивільна безпека" // Актуальні питання у сучасній науці (Сер. : Історія. Педагогіка. Право. Економіка. Державне управління. Техніка) – 2022. – Вип. 1 (1). – С. 372-378.

2. Yevtushenko N., Tverdokhliebova N., Mezentseva I. Ensuring psychological safety to develop risk-based thinking students of the specialty "Civil security" // Educational Challenges : sci. intern. j. – 2022. – Vol. 27, Iss. 2. – P. 228-240.

3. Tverdokhliebova N., Yevtushenko N. Risk factors affecting health of modern specialists in vocational and psychological training // Educational Challenges : electron. sci. j. – 2023. – Vol. 28, iss. 2. – P. 158-168.

4. Tverdokhliebova N., Yevtushenko N. Use of digital technologies in the training of occupational health and safety specialists // Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці : зб. наук. пр. 4-ї Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів та фахівців-практиків та 14-ї Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів, [9 травня 2024 р.]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2024. – С. 19.

СЕКЦІЯ 4

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ХХІ СТОЛІТТІ

Реалії розвитку сучасного світу, цифровізація всіх сфер життя суспільства, безперечно, стали передумовами до впровадження диджиталізації у сфері освіти, особливо до закладів вищої освіти. Повна диджиталізація держави свідчить про необхідність модернізації системи освіти.

Під диджиталізацією вищої освіти розуміємо три аспекти застосування цифрових технологій у ЗВО: навчання за допомогою цифрових технологій, використання цифрових технологій в управлінні освітою, навчання цифрових технологій у професійних цілях. Також мається на увазі глибока трансформація діяльності ЗВО з метою оптимізації адміністративних процесів, підвищення якості освіти, покращення взаємозв'язку викладач-здобувач освіти, підготовка конкурентних фахівців з використанням сучасних технологій та інновацій.

Розвиток цифрового ЗВО обов'язково має супроводжуватись моніторингом потреб сучасного виробничого ринку, впровадженням та актуалізацією освітніх програм усіх рівнів відповідно до вимог і до ключових компетенцій диджиталізації для кожного рівня освіти.

З початком пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні процес диджиталізації набув неймовірних масштабів та швидкості. Багато світових та українських університетів почали відкривати доступ до своїх лекційних матеріалів, навчання з аудиторій перейшло в онлайн. Усе це сприяло отриманню певною мірою глибших знань у різних галузях і викликало збільшення конкуренції серед ЗВО, що є першою тенденцією. Абітурієнти отримали можливість вибирати, де здобувати освіту, особливо такий вибір став актуальним для отримання додаткових кваліфікацій та магістерських ступенів, які можна освоїти повністю онлайн у престижних вузах за прийнятну вартість. Другою тенденцією є конкуренція вже всередині ЗВО між представниками професорсько-викладацького складу. Багато досвідчених викладачів не встигають адаптуватися до нових реалій цифрової освітньої середовища, що знижує їх рейтинг у порівнянні з колегами-початківцями, здатними швидко освоювати сучасні диджитал-технології. Третьою тенденцією є підготовка фахівців із цифровими навичками, які необхідні для подальшого працевлаштування, це своєю чергою дозволило скоротити розрив між знаннями, отриманими у ЗВО та необхідними навичками на робочому місці. Випускники, які мають навички ІКТ (інформаційно-комунікативні технології) швидше адаптуються до мінливого зовнішнього середовища і мають більш гнучкий склад розуму.

Диджиталізація вищої освіти досить складний та довгостроковий процес. Дехто використовує мультимедійні презентації, хтось створює тести, підкасти, боти, миттєві повідомлення «in-time», віртуальний, симулятори чат, YouTube-канали, намагаються інтегрувати це в курс із автоматичною перевіркою виконаних завдань та подальшою навігацією студентів за курсом. Сучасні ЗВО мають змогу обрати платформи, які можуть бути використані для змішаного та дистанційного навчання. Слід згадати про використання таких освітніх платформ як Moodle, Google meet, Zoom, Docebo, Litmos, Talent LMS, Canvas.

Науковці до числа топових трендів диджиталізації вищої освіти насамперед відносять такі:

- 1) штучний інтелект;
- 2) доповнена й віртуальна реальність;
- 3) Гейміфікація;
- 4) інтернет речей;
- 5) блокчейн [4, с. 49].

Говорячи про онлайносвіту та надання у відкритий доступ навчальних матеріалів, важливо відпрацювати алгоритм захисту інтелектуальної власності та захисту авторського права. При зберіганні в мережі великого обсягу даних необхідно постійно моніторити питання кібербезпеки як ЗВО, так і особистих даних студентів. Велику роль відіграє і дистанційна освіта, яка виступає як альтернатива дистанційній освіті, особливо це стосується сфер бізнесу, освіти й науки. В свою чергу сервісна діяльність з розвитком сфери послуг стає предметом уваги науковців та бізнесу, оскільки виникає потреба в розробці новітніх інструментів й основ щодо управління та розвитку установ цієї сфери.

Одним із чинників, що сприяв прискоренню диджиталізації, стало створення Міністерства цифрової трансформації України. На офіційному вебсайті Міністерства визначено основні його завдання, зокрема «формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства». Завдяки поточній ситуації в Україні виникли передумови для подальшого поглиблення процесів диджиталізації, а також стимулювання вітчизняного бізнесу та виробництва до стрімкого впровадження інновацій. Особливо серед усіх галузей економіки України сфера послуг найбільш активно застосовує диджиталізацію та вводить в експлуатацію цифрові технології [2, с. 446].

Університети потребують значних змін, щоб скористатися перевагами диджиталізації та надати більше можливостей тим, хто хоче отримати освіту.

У XXI ст. настання ери диджиталізації освіти сприймається як один із синдромів сучасного суспільства, що пов'язано з різкою зміною моделей соціальних взаємодій, образів соціальної реальності. Сьогодні освіта є провідним соціально-культурним інститутом розвитку сучасного суспільства, в якому особливу роль набуває оцінка професіоналізму викладача. У недалекому майбутньому комунікація між здобувачем і викладачем буде будуватися за абсолютно іншими моделями, і вже зараз треба бути до цього готовим [1].

Єдиного підходу щодо класифікації диджиталізації не існує. Застосування інноваційних технологій в освітньому процесі змінює ролі учасників освітнього процесу. Здобувачі освіти вже не тільки об'єкти навчання, а стають суб'єктами освітнього процесу. В той же час викладачі вимушені постійно змінювати методи та способи викладання, виконуючи роль тьютора, ментора та коуча.

Успіх у реалізації цього процесу в галузі освіти прямо залежить від державної підтримки, а також від низки інших факторів: бажання педагогів і майбутніх фахівців освіти розвиватися та приймати нові зміни у методиці та засобах навчання, наявності оновленої нормативної бази, доступу до освітніх цифрових платформ тощо [3].

Отже, диджиталізація освітнього процесу має лише позитивні результати, але повинна бути одним із елементів удосконалення організації та реалізації освітнього процесу. Трансформація неможлива без розробки та реалізації свідомої стратегії диджиталізації, яка враховує специфіку будь-якого вищого закладу, ажде диджиталізація притаманна фактично кожній сфері людської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Котуха О. С., Фонарюк, О. Ю., Коцан-Олинець, Ю. Я. Діджиталізація вищої освіти: пріоритети, виклики, завдання. Проблеми сучасних трансформацій. Серія право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 6(1). С. 67-73. UR: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-01-02>.
2. Опар Н., Нішко Б. Диджиталізація як фактор розвитку сфери послуг. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. 2023. № 6(2). С. 442–457. UR: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.2.2023.293619>
3. Стаценко Н.В., Скоробагатьська О.І., Горобець Т.І. Диджиталізація вищої педагогічної освіти України: вектори розвитку підготовки освітніх менеджерів. Академічні візії, Випуск 17. 2023. UR: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7793220>
4. Ткачов С.І., Ткачова Н.О., Ткачов А.С. Диджиталізація вищої освіти: сутність, переваги та проблеми. Освіта та педагогічна наука № 1 (185), 2024. С. 44-54.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні кожна країна активно формує власні стратегічні цілі розвитку в контексті цифрової трансформації. Розмаїття наукових поглядів на цифрові трансформації ускладнює чітке розуміння цього процесу. Тому актуальним завданням є дослідження його сутності, визначення рушійних сил та потенційних ризиків.

Швидкі темпи глобалізації диктують Україні необхідність постійного оновлення та вдосконалення цифрової інфраструктури, що є запорукою її успішного розвитку в майбутньому. Цифровий розвиток є стратегічним пріоритетом для України, оскільки він дозволить підвищити ефективність державного управління, стимулювати інновації в бізнесі та покращити якість життя громадян.

Цифрова трансформація – це всебічний процес оновлення, який відбувається за рахунок впровадження цифрових інструментів та технологій в усі сфери діяльності. Це постійна адаптація до цифрового середовища шляхом впровадження інноваційних технологій та зміни традиційних підходів.

Термінологія сфери цифрових трансформацій є досить різнобічною, що відображає багатогранність цього явища. Так, у наукових розвідках можна зустріти такі синонімічні варіанти, як от: «цифрова революція», «цифрова еволюція», «перехід у цифрову еру», «цифрова модернізація», «оцифровування», «цифровізація», «диджиталізація», «діджиталізація», «цифрова переорієнтація» та ін. Проте у тлумаченні зазначених понять існують певні відмінності.

Спробуємо з'ясувати етимологію понять, які викликають найбільші суперечності щодо правильності їх написання та вживання. У науковій літературі паралельно вживаються два співзвучні варіанти – «диджиталізація» та «діджиталізація», які часто вживаються як синонімічні. Наразі вони мають різне тлумачення.

Диджиталізацією (від англ. *digitization*) позначають процес переведення інформації, зокрема і паперових документів, в цифрову форму. Такий процес ще називають оцифровуванням або оцифруванням. Такого тлумачення дотримуються, зокрема, С. Коляденко, позначаючи диджиталізацію як «спосіб приведення будь-якого різновиду інформації до цифрової форми» [1, с. 107], та Н. Мешко, О. Сазонець, О. Джусов та ін. – як процес «приведення в електронний вигляд найрізноманітніших видів інформації» [2, с. 88].

Наразі поняття «діджиталізація» (від англ. *digitalization*) є більш ширшим і являє собою процес впровадження цифрових технологій в усі сфери життєдіяльності людини, суспільства і держави.

Визначаючи різноманітність тлумачень, Р. Гуревич, М. Кадемія, Н. Опушко у своєму дослідженні надають таке трактування поняття «діджиталізація» (або «цифровізація»): «масштабні зміни технологічного укладу, насамперед, в електроніці й інформаційній сфері, що передбачають відмову від аналогових приладів і переходу до цифрових; розповсюдження комп'ютерної техніки, комп'ютеризація виробничих і суспільних процесів; прискорений розвиток ІКТ, що приводять до змін у інформаційному середовищі суспільства. Визначення єдиного інформаційного простору можна вважати феноменом цифровізації технологічного процесу основою якого є мережа інтернет» [3, с. 247].

У свою чергу Г. Жосан під цифровою трансформацією (відповідно, диджиталізацією) розуміє радикальні зміни підходів до ведення бізнесу, які передбачають повну перебудову всіх процесів та впровадження інноваційних цифрових інструментів у різноманітних сферах діяльності людини [4].

Основними вимогами діджиталізації як світового тренду ефективного світового розвитку економіки та суспільства, на думку М. Варламової та Ю. Дем'янової, є:

- 1) охоплення всіх галузей – наукової, соціальної, бізнесу та виробництва, медичної тощо, а також повсякденного життя громадян загалом;
- 2) ефективність використання результатів такого роду трансформації;
- 3) вільне використання результатів і доступність інформації для користувачів: як фахівців, так і пересічних громадян;
- 4) наявність навичок роботи з цифровою інформацією [5].

Виконання цих вимог демонструє, наскільки країна інтегрована в глобальний цифровий простір, визначає ефективність використання цифрових інструментів у державному управлінні, бізнесі та суспільстві. Ступінь виконання вимог визначають за відповідними критеріями, як от:

- 1) приєднання країни до міжнародної цифрової спільноти (Connectivity);
- 2) формування людського капіталу, цифрових навичок (Human Capital / Digital Skills);
- 3) ступінь інтеграції цифрових технологій (Integration of Digital Technology);
- 4) отримання державних та муніципальних послуг за допомогою інтернету та інших цифрових технологій (Digital Public Services) [5].

Отже, незалежно від масштабів та економічного потенціалу, цифровізація є стратегічно важливим фактором, який визначає конкурентоспроможність держави на світовій арені. Шлях до цифрової трансформації є досить тривалим і багатограним процесом, який, поряд із новими можливостями, породжує чимало труднощів, створюючи низку проблем, які необхідно вирішувати в режимі реального часу [5].

Діджиталізація та впровадження цифрових технологій в усі сфери розвитку суспільства та діяльності людини – це революція, що відбувається завдяки сучасній ІТ-індустрії, яка замінює традиційні методи на сучасні цифрові рішення для досягнення поставлених цілей. Цифрові технології кардинально змінюють наше життя, відкриваючи безмежні можливості та перспективи для особистісного зростання, ефективної роботи та якісного відпочинку.

Список використаних джерел:

1. Коляденко С.В.. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 105–112.
2. Мешко Н.П., Сазонець О.М., Джусов О.А. та ін. Стратегії високотехнологічного розвитку в умовах глобалізації: національний та корпоративний аспекти: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2012. 470 с.
3. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Опушко Н.Р. Цифрові технології в закладах вищої освіти: виклики сучасного суспільства. *Modern science: problems and innovations: The 5th International scientific and practical conference (July 26-28, 2020)*. SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2020. P. 244-252.
4. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1(2). С. 44-52. URL: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2020.01.02.044> (дата звернення: 13.01.2025).
5. Варламова М., Дем'янова Ю. Основні тенденції діджиталізації у глобальному ви-мірі. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 63(2). С. 251-260. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.251 (дата звернення: 13.01.2025).
6. Ковальська Н.А. Діджиталізація освіти: виклики сьогодення. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали VII Міжнар. наук.-метод. конф. (Одеса, 6-7 березня 2024 р.). Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 194–195. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jsui/handle/123456789/17433> (дата звернення: 13.01.2025).

Бажан С. П.

канд. пед. наук, директор

*ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Українського державного університету науки і технологій»,
м. Кам'янське, Україна*

Федько С. О.

канд. техн. наук, доцент, викладач вищої категорії

*ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Українського державного університету науки і технологій»,
м. Кам'янське, Україна*

Яценюк Л. В.

викладач I категорії

*ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки
Українського державного університету науки і технологій»,
м. Кам'янське, Україна*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний світ характеризується стрімкою інформатизацією та цифровізацією усіх сфер життя. Ця тенденція особливо актуальна для сфери освіти, де інформаційно-комунікаційні технології відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності та якості освітнього процесу.

Інформатизація освіти передбачає широке впровадження комп'ютерних систем, цифрових платформ, мультимедійних ресурсів та Інтернету в навчальну діяльність. Це дозволяє осучаснити освітні методики, розширити можливості доступу до знань, урізноманітнити форми та інструменти комунікаційних меж учасниками освітнього процесу.

Цифрова трансформація освіти є більш комплексним процесом, що охоплює не лише технологічну модернізацію, а й зміну організаційних підходів, педагогічних практик та культурну компоненту навчального закладу. Вона спрямована на формування цифрової компетентності здобувачів освіти, розвиток їхнього критичного мислення, здатності до самонавчання та ефективної роботи з інформацією.

В умовах пандемії, коли очне навчання було неможливим, освітні заклади змушені були терміново переходити на онлайн-формати. Це виявило як переваги, так і виклики цифровізації. З одного боку, цифрові технології дозволили продовжити освітній процес, забезпечити доступ до навчальних матеріалів і комунікацію між учасниками. З іншого боку, постали проблеми нерівномірного доступу до Інтернету та цифрових пристроїв, недостатнього рівня цифрової компетентності викладачів і студентів, складнощі в організації ефективної взаємодії в онлайн-середовищі.

Військові дії в Україні лише посилили необхідність цифровізації. Значна частина закладів освіти була змушена переміститися в інші регіони, що зумовило потребу в дистанційному навчанні. Крім того, пошкодження інфраструктури, перебої в електропостачанні та Інтернет-зв'язку в деяких районах підкреслили важливість впровадження мобільних, автономних і гнучких цифрових рішень.

Перехід на змішане навчання, що поєднує очні та онлайн-форми, також актуалізує цифрову трансформацію освіти. Ефективна реалізація змішаного навчання потребує використання широкого спектра цифрових інструментів для організації навчального процесу, взаємодії учасників, контролю знань тощо.

Таким чином, сучасні суспільні виклики - пандемія, війна, необхідність застосування дистанційного та змішаного навчання стали каталізатором цифровізації освітньої сфери. Впровадження цифрових технологій в освітнє середовище перетворилось на нагальну

потребу, без якої неможливе забезпечення безперервності та якості навчання в умовах нових реалій.

Діджиталізація швидко стала важливою темою наукового та освітнього обговорення, оскільки за останні роки її впровадження в практичну освітню діяльність кожного суттєво збільшилося. Зокрема, значний внесок в аналіз цієї проблематики зробили такі українські науковці: як І. Каневська, Л. Приступа, Д. Говоруха [1] та інші, які виявили, що цифровізація відіграє важливу роль, в якості як інструмента регулювання освітніх ресурсів у контексті глобальних стратегічних пріоритетів розвитку освіти. Згідно з проведеним дослідженням С. Гринюк та І. Зайцевої [2], було визначено основні обмежувальні чинники, що стримують та ускладнюють процес впровадження цифрових інновацій в систему освіти. Розглядаючи цю проблему М. Дем'янчук та І. Боднарук [3] описують організаційні та нормативні особливості процесу цифрової трансформації в освітній сфері. У науковій статті В. Уманець [4] наголошує на необхідності регулювання процесу цифровізації освіти, зважаючи на ризики, які ці нововведення можуть становити для учасників освітнього процесу. У своєму дослідженні М. Зацерківна [5] розкрила особливості цифровізації освіти на національному та регіональному рівнях. На критеріях цифровізації освіти у методологічних засадах професійної освіти, на різних рівнях наголошують А. Гуржій, В. Радкевич та М. Пригодій [6].

Незважаючи на підвищений інтерес науковців до діджиталізації освіти, аспекти управління процесом цифрової трансформації залишаються недостатньо вивченими. Питання управління процесом, вибору ефективних організаційних моделей та інструментів адміністрування цифровізації освіти потребують більш детального дослідження. Проте, варто пам'ятати, що цифрові технології самі по собі не є універсальним рішенням. Вони є лише інструментами, ефективність яких залежить від розумного та вмілого користування ними з боку здобувачів освіти та викладачів. Освітній процес має бути орієнтований на формування комплексу ключових компетентностей у здобувачів освіти, зокрема критичного мислення, творчості та навичок співпраці. Тому, попри стрімку цифровізацію, необхідно зберігати гуманістичний підхід та приділяти увагу індивідуальним потребам і особливостям кожного здобувача.

Освіта має сприяти не лише набуттю знань, але й особистісному розвитку людей. Пріоритетом має бути гармонійне поєднання технологічної модернізації з виховною та культурною складовою освіти. Інформаційно-технологічна трансформація суспільства є визначальною ознакою сучасної епохи. Важливо забезпечити баланс між застосуванням цифрових засобів та розвитком фундаментальних аналітичних навичок. Таке поєднання технологічних та інтелектуальних здібностей сприятиме формуванню освіченої та компетентної спільноти.

Аналізуючи вплив цифровізації на освіту, варто зосередитися на її можливих перевагах і недоліках.

Одним з недоліків є нерівність у доступі до технологій. Не у всіх користувачів є однаково високий рівень доступу до комп'ютерів, Інтернету та інших цифрових засобів. Це може призводити до нерівностей у навчальному процесі та обмежувати можливості деяких здобувачів освіти. Крім того, інформатизація може викликати надмірну залежність від технологій, що здатне негативно вплинути на розвиток критичного мислення та творчих здібностей здобувачів освіти. Існує ризик поверховості засвоєння знань через домінування фрагментарного "кліпового" сприйняття інформації та зниження здатності до тривалої концентрації уваги.

Пряме спілкування та взаємодія залишаються важливими елементами навчання, які не можна повністю замінити технологіями. Освіта не може зводитися лише до передачі знань, а має бути спрямована на всебічний розвиток особистості. Баланс технологій та особистого спілкування необхідний для забезпечення повноцінного освітнього процесу.

Цифровізація та застосування новітніх технологій у сфері освіти несуть у собі численні позитивні аспекти.

По-перше, цифровізація освіти робить навчання більш доступним та гнучким. Завдяки використанню цифрових технологій, здобувачі освіти, мають можливість отримувати доступ до навчальних матеріалів в будь-який час та з будь-якого місця. Це є особливо корисним для організації дистанційного навчання та забезпечення ефективної самостійної роботи здобувача.

По-друге, використання цифрових інструментів дозволяє створювати навчальні заняття, які є більш інтерактивними та змістовними. Вони допомагають викладачам розробляти цікаві візуальні матеріали, відеозаняття, інтерактивні завдання та вправи, які сприяють активній залученості здобувачів освіти в навчальний процес. Цей аспект інформатизації освіти підвищує ефективність навчального процесу.

По-третє, завдяки інформаційним технологіям навчання може бути більш адаптованим під потреби та особливості кожного здобувача освіти.

По-четверте, цифрові засоби сприяють формуванню навичок критичного та аналітичного мислення.

По-п'яте, електронні сховища, бази даних, спільні хмарні середовища сприяють якісному збереженню та поширенню знань.

Воєнний стан в Україні продемонстрував гостру потребу застосування цифрових технологій у системі освіти, завдяки яким доступ до освіти залишається безперервним. Потреба у високому рівні цифрового потенціалу та професійної підготовки працівників у сфері освіти та науки стала викликом для України. Тому система освіти та науки потребує докорінних цифрових змін, щоб відповідати світовим тенденціям та сприяти успішній реалізації кожною людиною свого потенціалу [7, с. 12].

Цифрова трансформація освіти у 21 столітті відкриває нові можливості для навчання та особистісного зростання. Вона підвищує якість освітнього процесу та надає здобувачам освіти більше перспектив для саморозвитку і самореалізації. Сподіваємось, що цей прогрес допоможе людству досягти нових висот знань та розуміння!

Список використаних джерел:

1. Каневська І., Приступа Л., Говоруха Д. Теоретичні аспекти цифровізації вищої освіти: проблеми і перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2023. № 53.
2. Гринюк С., Зайцева І. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі як визначальний чинник її розвитку. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. 2022. № 2 (133). С. 131-137.
3. Дем'янчук М., Боднарук І. Цифровізація освіти як фактор підготовки фахівців ХХІ століття. Viae Educationis: Studies of Education and Didactics. 2022. № 1 (4). С. 74-81.
4. Уманець В. Цифровізація освітніх та управлінських процесів у закладах професійної (професійно - технічної) освіти. Наука і техніка. 2023. № 2 (16). С. 321-336.
URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/3822>
5. Зацерківна М. Цифровізація освіти та маркетинг освітніх послуг в умовах збройної агресії російської федерації проти України. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. 2023. № 6 (1). С. 43-52. URL: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/283941/278287>
6. Гуржій А., Радкевич В., Пригодій М. Методологічні засади цифровізації професійної освіти. Наука та освіта : зб. пр. XVII Міжнар. наук. конф. (м. Хайдусобосло, Угорщина, 15–22 січня 2023 р.). Хмельницький : ХНУ, 2023. С. 22-26. URL: https://iftomm.ho.ua/pages/se-2023_1.php?link4_clicked=true
7. Биков В.Ю., Ляшенко О.І., Литвинова С.Г., Луговий В.І., Мальований Ю.І., Пінчук О.П., Топузов О.М. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. Науково-аналітична доповідь/ За заг. ред. В.Г. Кременя. Київ: 2022. 96 с.

Камінський Р. Ф.
доцент кафедри описової та клінічної анатомії
Національний медичний університет ім. О.О Богомольця
м. Київ, Україна
Дзевульська І. В.
завідувач кафедри описової та клінічної анатомії
Національний медичний університет ім. О.О Богомольця
м. Київ, Україна
Гайдай О. С.
доцент кафедри описової та клінічної анатомії
Національний медичний університет ім. О.О Богомольця
м. Київ, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

З лютого 2022 року система навчання студентів у нашій державі зазнала значних змін у напрямку діджиталізації. Це стало необхідністю через виклики сучасності, адже до цього часу викладання дисциплін переважно відбувалося в очному форматі. Важливим етапом у впровадженні цифрових технологій у навчальний процес стало створення в 2018 році платформи електронного навчання “NEYRON” у Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця. Це відкрило нові можливості для студентів ефективніше планувати час для підготовки до практичних занять та самостійної роботи [1, с. 16-18].

Початок військових дій у 2022 році створив нові виклики для системи освіти і виникла потреба в оперативному переході на дистанційну форму навчання. Це стало особливо актуальним для іноземних студентів, які через обставини були змушені повернутися до своїх країн. Для забезпечення безперервності навчання університет запровадив нову електронну платформу “LIKAR”. Ця платформа дозволила проводити практичні заняття в режимі реального часу, забезпечуючи високу якість взаємодії між викладачами та студентами незалежно від їхнього місця перебування.

Платформа “LIKAR” також стала ефективним інструментом для підготовки до практичних занять. Студенти мали змогу проходити тестування перед заняттями, що допомагало їм краще засвоїти матеріал. Однією з ключових переваг платформи була функція автоматичного аналізу помилок із детальними поясненнями правильних відповідей. Це сприяло глибшому розумінню складних тем і допомагало студентам вдосконалювати свої знання в режимі самонавчання.

Окрім тестування, на платформі “LIKAR” були розміщені всі необхідні лекційні матеріали. Лекції були представлені у зручному для засвоєння форматі, що дозволяло студентам самостійно вивчати теоретичний матеріал та ефективно готуватися до практичних занять. Це особливо важливо для студентів, які починають вивчати дисципліни хірургічного профілю вже з другого курсу, адже якісна теоретична база є основою для оволодіння практичними навичками.

Отже, діджиталізація навчального процесу стала необхідним кроком у забезпеченні якісної освіти в умовах сучасних викликів. Це є яскравим прикладом того, як інновації можуть сприяти розвитку освіти, готуючи висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати на виклики сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Р. Ф. Камінський, І. В. Дзевульська, І. О. Тимошенко, О. С. Гайдай, М. Р. Ігнатіщев СИМУЛЯЦІЙНІ МЕТОДИКИ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ. Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 14 жовтня 2024 року, с 16-18

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Цифрова трансформація освіти відкриває нові можливості для підвищення якості навчання, розширення доступу до знань і впровадження інноваційних методик викладання. Проте цей процес супроводжується значними фінансовими викликами та ризиками. Високі витрати на впровадження EdTech-рішень, підтримку цифрової інфраструктури, кібербезпеку та навчання персоналу можуть створювати фінансове навантаження на заклади вищої освіти. Окрім цього, швидка еволюція технологій вимагає постійних інвестицій та оновлення, а конкуренція з безкоштовними AI-інструментами може зменшувати окупність цифрових ініціатив. Дослідження цих ризиків допоможе розробити ефективні стратегії їх мінімізації та забезпечити стійкість освітніх установ у нових умовах.

Науковці досліджують як можливості, так і труднощі, що виникають при інтеграції цифрових інструментів у навчання. Особлива увага приділяється адаптації педагогічного персоналу до нових технологій, забезпеченню кібербезпеки, подоланню технічних та інфраструктурних бар'єрів, а також усуненню цифрової нерівності серед різних соціально-економічних груп та регіонів. У підсумку авторка наголошує на необхідності розробки стратегій для ефективного використання цифрових технологій в освіті, враховуючи як їхні переваги, так і потенційні ризики [1].

У сучасному світі заклади вищої освіти, як і інші напрями бізнесу, стикаються із фінансовими ризиками у зв'язку з розвитком штучного інтелекту. Наприклад, у лютому 2025 року Рада освіти міста Бриджпорт ухвалила рішення скоротити понад 1 мільйон доларів на навчальні програми, щоб зменшити дефіцит бюджету в 32 мільйони доларів. Серед скасованих програм — онлайн-курси та тренінги для персоналу від компаній IXL Learning та Discovery Education. Тимчасовий суперінтендант Ройс Ейвері зазначив, що ці програми замінять більш економічно вигідними варіантами, зокрема безкоштовними ресурсами, наданими державними освітніми органами. Це рішення є частиною ширших заходів зі скорочення витрат, які також включають зменшення адміністративних та підтримуючих посад. Очікується, що такі кроки допоможуть зекономити до 1,21 мільйона доларів у поточному фінансовому році. Профспілка вчителів Бриджпорта підтримала цей крок, підкреслюючи важливість інвестування в кваліфікованих педагогів замість цифрових програм [2].

У лютому 2025 року віце-канцлерка Кембриджського університету, професорка Дебора Прентіс, висловила занепокоєння щодо значного скорочення фінансування PhD-програм, що може призвести до втрати талановитих дослідників. Вона наголосила, що аспіранти є "життєво важливими" для досліджень та інновацій університету, але фінансування від дослідницьких рад суттєво зменшилося. Це питання стало особливо актуальним на тлі нового партнерства між університетом та урядом Великої Британії, спрямованого на створення "Європейської Силіконової долини" між Кембриджем та Оксфордом, що має потенціал додати £78 млрд до економіки. Професорка Прентіс зазначила, що лише 15% випускників PhD залишаються в академічній сфері, тоді як інші роблять значний внесок в економіку загалом. Незважаючи на фінансові виклики, університет має міцну фінансову базу завдяки ендаументу в £4,2 млрд та доходам від Cambridge University Press. Пріоритетом для Прентіс є забезпечення належного фінансування PhD-програм у майбутніх фандрейзингових кампаніях. Вона також звернула увагу на проблему гендерного розриву в досягненнях студентів та підкреслила необхідність підтримки глобальної конкурентоспроможності університету.

Водночас варто відмітити скорочення інвестицій у EdTech компанії та зростання конкуренції з боку безкоштовних сервісів.

Так, у 2024 році глобальні інвестиції в онлайн-освітні компанії знизилися до \$3 млрд, що є найнижчим показником за останнє десятиліття та суттєвим падінням порівняно з \$17,3 млрд у 2021 році. Це зниження пов'язане з конкуренцією з боку безкоштовних генеративних AI-інструментів, які підривають попит на платні освітні продукти. Такі компанії, як Chegg і Coursera, зазнали значного падіння вартості акцій, тоді як Duolingo вдалося досягти зростання завдяки впровадженню AI-функцій. Інвестиції в генеративний AI зросли до \$51,4 млрд у 2024 році, що свідчить про зміну інтересів інвесторів. Edtech-компанії намагаються інтегрувати AI у свої сервіси, щоб залишатися конкурентоспроможними, але виникають питання щодо ефективності та етичних аспектів використання AI в освіті. Інвестори залишаються обережними щодо майбутнього сектора освітніх технологій.

Це підкреслює фінансові ризики для компаній, що займаються цифровою освітою, та необхідність адаптації до швидких технологічних змін.

Можна зробити низку висновків та узагальнень з питань фінансових ризиків цифрової трансформації освіти.

По-перше, впровадження EdTech-рішень супроводжується значними витратами на цифрову інфраструктуру, кібербезпеку, навчання персоналу та підтримку технологій. Університети, особливо ті, що залежать від державного фінансування, стикаються зі складнощами у забезпеченні стабільного фінансування цих ініціатив. Фінансові обмеження можуть призводити до скорочення цифрових освітніх програм на користь економічно вигідніших альтернатив, що у свою чергу може впливати на якість навчання.

Також скорочення фінансування PhD-програм може негативно позначитися на дослідницькому потенціалі університетів, призводячи до відтоку талановитих аспірантів та загального послаблення наукової бази. Це особливо небезпечно в умовах швидкої технологічної еволюції, що вимагає інновацій та глибоких досліджень.

Загальний тренд на скорочення інвестицій у EdTech-компанії через зростання конкуренції з боку безкоштовних AI-інструментів вказує на необхідність адаптації освітніх технологій до нових умов ринку. Попри падіння капіталовкладень у традиційні онлайн-платформи, значне зростання фінансування штучного інтелекту демонструє зміну пріоритетів інвесторів. Це означає, що університети та освітні установи повинні враховувати роль AI у своїх стратегіях, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Отже, цифровізація освіти є невідворотною, але фінансові ризики та виклики вимагають зважених підходів до фінансування, ефективного використання ресурсів та стратегічного планування розвитку цифрових технологій. Інтеграція AI у навчальний процес, розробка змішаних моделей фінансування та підвищення кібербезпеки можуть стати ключовими факторами стійкості освітніх закладів у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Korman, Iryna. (2023). Цифрові технології в освіті: виклики та перспективи. 10.36059/978-966-397-332-6-25.
2. Bridgeport school board cuts \$1M in programs amid looming \$32M deficit. URL: <https://www.ctpost.com/news/education/article/bridgeport-school-board-cuts-ixl-discovery-20160932.php> (дата звернення 01 лютого 2025)
3. Cambridge risks losing 'unbelievable talent' amid PhD funding cut. URL: <https://www.theguardian.com/education/2025/feb/08/cambridge-risks-losing-unbelievable-talent-amid-phd-funding-cut> (дата звернення 01 лютого 2025)
4. Investment in online education groups plummets following rise of AI. URL: <https://www.ft.com/content/54e8d249-8b95-44df-8bb4-c48ea20c7857> (дата звернення 28 грудня 2024)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діджиталізація освітнього процесу є однією з найбільш актуальних тем сучасного освітнього середовища. Вона стала ключовим напрямом розвитку сучасної освіти, впливаючи на всі аспекти діяльності закладів вищої освіти, зокрема на викладачів, студентів та адміністративний персонал.

Цифрова трансформація освіти та науки – це комплекс заходів, спрямованих на побудову сучасного освітнього середовища, що базується на цифрових технологіях. Цей процес охоплює створення безпечного електронного простору для навчання, забезпечення необхідної технічної інфраструктури, підвищення цифрової грамотності учасників освітнього процесу та автоматизацію управлінських і навчальних процесів [1].

Різноманітні цифрові інструменти стають важливими складовими частинами навчального процесу, а саме:

- Електронні навчальні платформи (Moodle, Google Classroom, Canvas, Coursera, edX, Udemu тощо).
- Віртуальні та доповнені реальності (VR/AR).
- Штучний інтелект та машинне навчання (платформи для автоматизованого оцінювання, чат-боти для освітніх консультацій на базі GPT та ін.).
- Вебінари та відеоконференції (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Cisco Webex, платформи для організації вебінарів від університетів).
- Хмарні технології (Google Drive, OneDrive, Dropbox та ін.).
- Інтернет речей (IoT).
- Аналіз великих даних (Big Data) (системи збору даних про успішність студентів, аналітика відвідувань платформ для онлайн-курсів).
- Мобільні технології – програми для смартфонів та планшетів (Duolingo, Quizlet, Khan Academy, My Study Life, Todoist, Academia тощо).
- Соціальні медіа та платформи для навчання (Facebook-групи для освітніх спільнот, Telegram-канали для навчальних курсів, платформи Edmodo, LinkedIn).
- Віртуальні асистенти (Google Assistant, віртуальні помічники для допомоги в навчанні на основі українських освітніх платформ, чат-боти для консультацій в університетах).
- І т. д.

Діджиталізація навчальних процесів відкриває широкі можливості для доступу до знань, індивідуалізації навчання, інтерактивного залучення та організації гнучких форм навчального процесу. Водночас вона ставить перед освітнім середовищем низку викликів, які потребують комплексного вирішення.

Одним із головних викликів є технічна інфраструктура. Забезпечення закладів освіти сучасними цифровими технологіями, доступом до швидкісного інтернету та актуальним програмним забезпеченням залишається пріоритетним завданням. Недостатнє матеріально-технічне забезпечення закладів освіти суттєво обмежує можливості впровадження цифрових технологій, що, своєю чергою, негативно позначається на ефективності та якості освітнього процесу. Оскільки технології швидко змінюються, заклади повинні постійно оновлювати свою інфраструктуру, щоб відповідати сучасним вимогам.

Заклади вищої освіти стикаються з необхідністю цифровізації внутрішніх процесів, розробки ефективних стратегій цифрового маркетингу та створення комфортного цифрового середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Слід зазначити, що успішність цифровізації напряду залежить від рівня цифрової грамотності учасників процесу, що визначає необхідність їхнього постійного навчання і підвищення кваліфікації.

Постійний розвиток інноваційних технологій вимагає від викладачів не лише високого рівня володіння цифровими інструментами, а й здатності до швидкої адаптації та самореалізації в умовах інформаційного середовища. Цифрові компетенції, знання нових педагогічних підходів і методик є необхідністю для ефективного використання цифрових інструментів у навчальному процесі. Однак ще є багато викладачів, які ще не мають належного рівня підготовки, що ускладнює їхню адаптацію до нових умов. У цьому контексті важливу роль відіграють програми підвищення кваліфікації, тренінги та професійна підтримка викладачів. Варто підкреслити необхідність системної підтримки процесів цифровізації та розвитку цифрових навичок серед викладачів та студентів [2].

Варто звернути увагу, що при переході до цифрового формату навчання можуть виникати й психологічні та соціальні виклики. Забезпечення емоційної підтримки студентів у віртуальному просторі, підтримка мотивації та утримання інтересу до навчання – це важливі питання, які також вимагають уваги. Викладачі, у свою чергу, можуть мати труднощі в оцінці рівня розуміння матеріалу студентами, що ускладнює корекцію навчального процесу в реальному часі.

Слід зазначити, що використання цифрових технологій може створити й ризик інформаційної перевантаженості для студентів. Кількість доступних навчальних матеріалів, онлайн-курсів, вебінарів та тестів може виявитися занадто великою, що веде до втрати мотивації і зниження ефективності навчання. Це також створює додаткове навантаження для викладачів у плануванні та адмініструванні навчального процесу.

Інтеграція цифрових технологій вимагає розробки нових методик та підходів, що гарантують високий рівень навчання. Успішна цифрова трансформація вищої освіти неможлива без постійного моніторингу потреб сучасного ринку праці. Саме адаптація освітніх програм до вимог цифрової економіки та забезпечення наступності в опануванні ключових цифрових компетентностей є запорукою успішної підготовки фахівців нового покоління [3].

Проте, не слід забувати, що впровадження цифрових технологій може призвести до цифрового розриву між студентами, які мають різний рівень доступу до інтернету та цифрових пристроїв. Це може створити значні труднощі для тих, хто не має постійного або швидкого інтернет-з'єднання, що обмежує їх можливості для повноцінної участі в онлайн-курсах, використанні електронних навчальних ресурсів та взаємодії з викладачами. Тому необхідно враховувати ці обмеження при розробці навчальних програм та застосуванні технологій, аби забезпечити рівний доступ до навчання та підтримку студентів у разі технічних труднощів.

Особливої уваги заслуговує питання забезпечення кібербезпеки в освітньому середовищі. Зростання кількості онлайн-сервісів та платформ, які використовуються в освітньому процесі, збільшує ризик кібератак. Для захисту від таких загроз необхідно розробляти ефективні системи захисту інформації та регулярно проводити аудити безпеки. Успішність протидії кібератакам безпосередньо залежить від рівня підготовленості та свідомості всіх учасників освітнього процесу [4].

Незважаючи на низку викликів, пов'язаних із діджиталізацією вищої освіти, її впровадження відкриває значно більше переваг та можливостей. Використання сучасних цифрових технологій сприяє не лише оптимізації освітнього процесу, а й розширенню його доступності, підвищенню ефективності навчання та розвитку нових методів викладання.

Однією з ключових переваг діджиталізації є глобалізація освітнього процесу. Завдяки розвитку цифрових платформ та відкритих освітніх ресурсів студенти отримують доступ до знань без географічних обмежень [2]. Цифровізація також сприяє підвищенню академічної мобільності, покращенню комунікацію між студентами, викладачами та адміністрацією ЗВО. Використання цифрових платформ дозволяє студентам і викладачам брати участь у міжнародних наукових програмах, конференціях та спільних проєктах [3].

Онлайн-курси, масові відкриті онлайн-курси, цифрові бібліотеки та платформи дистанційного навчання значно розширюють можливості здобуття освіти та підвищення кваліфікації викладачів. Використання віртуальної та доповненої реальності, гейміфікації та інтерактивних навчальних платформ робить освітній процес більш привабливим та ефективним, значно підвищують залученість студентів до навчального процесу [2].

Ще одним важливим аспектом є персоналізація навчального процесу. Використання аналітики даних та адаптивних навчальних систем дозволяє адаптувати освітні програми під індивідуальні потреби студентів, пропонуючи персоналізовані напрямки навчання; роблять навчання більш інтерактивним завдяки використанню мультимедійних матеріалів, віртуальних лабораторій та інших інноваційних інструментів.

Технології ШІ відкривають нові перспективи для автоматизації адміністративних завдань, створенню адаптивних освітніх платформ, віртуальних середовищ і онлайн-курсів, допомагають викладачам формувати персоналізовані навчальні траєкторії, що підвищує ефективність засвоєння матеріалу та значно розширює доступність освіти [2; 5; 6].

Важливим аспектом є підвищення ефективності та оптимізація ресурсів завдяки цифровізації. Автоматизація багатьох процесів, таких як перевірка завдань, обробка даних та створення звітів, звільняє час викладачів для більш творчої та змістовної роботи зі студентами. Використання електронних підручників та навчальних матеріалів дозволяє зменшити витрати на друк та зберігання паперових носіїв, а оптимізація навчального простору сприяє більш ефективному використанню аудиторій [2; 6].

Окрім того, діджиталізація освіти сприяє розвитку системи електронного документообігу та автоматизації адміністративних процесів. Використання цифрових платформ для керування навчальним процесом, збереження електронних версій документів, а також оцінювання знань студентів дозволяє суттєво зменшити бюрократичне навантаження та підвищити ефективність роботи закладів освіти [3].

Отже, діджиталізація навчальних процесів – це комплексний процес, який вимагає розв’язання взаємопов’язаних проблем. Діджиталізація навчальних процесів створює як значні можливості, так і серйозні виклики для всіх учасників освітнього процесу. Важливими є не лише технічні аспекти, але й психологічні, організаційні та педагогічні фактори, які визначають ефективність використання нових технологій в освіті. Щоб досягти успіху, необхідно інтегрувати цифрові інструменти з урахуванням потреб кожного учасника освітнього процесу та забезпечити підтримку на всіх етапах переходу до цифрового навчання.

Список використаних джерел:

1. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=all&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki>.
2. Lytvyn, S. (2024). Introduction of digital technologies and digitalisation in higher education institutions of Ukraine: Current state and prospects. *Library Science. Record Studies. Informology*, 20(1), 89-92. <https://doi.org/10.63009/lrsi/1.2024.88>.
3. Котуха, О. С., Фонарюк, О. Ю., & Коцан-Олинець, Ю. Я. (2023). Діджиталізація вищої освіти: пріоритети, виклики, завдання. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*, (6). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-01-02>
4. Савченко, В., & Маклюк, О. (2024). Кібербезпека як фактор ефективності функціонування закладів вищої освіти. *Економіка та суспільство*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-24>.
5. Лабенко, О. В., Вакерич, М. М., & Усата, О. Ю. (2023). Діджиталізація та диверсифікація сучасного освітнього простору. *Академічні візії*, (15). вилучено із <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/100>.
6. Єсіна О. Г. Використання ШІ в освіті: виклики та можливості. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів VII Міжн. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 06-07 березня 2024 р.). Одеса : ОНЕУ, 2024. С. 221-222.

Борисенко Д. В.
доцент кафедри креативного
менеджменту і дизайну
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасність демонструє швидкі темпи цифрової трансформації, коли більшість інформації генерується вже не людиною, а машиною. При цьому, людство вже давно вийшло за межі фізичних рішень, залучаючи все більш віртуальних моделей, що охоплює всі сфери діяльності, включаючи і освіту. Так віртуалізація навчального процесу стала необхідною відповіддю на виклики сучасного суспільства як глобалізація, розвиток технологій, зростання потреб у дистанційному навчанні та персоналізація освітнього процесу. Сучасні технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), доповнена (AR) і віртуальна реальність (VR), хмарні платформи та адаптивні освітні системи, змінюють ключову роль у трансформації освітнього процесу.

Віртуалізація навчального процесу це головним чином перехід на цифрові платформи, які характеризуються як позитивними, так і низкою негативних аспектів - труднощами, які гальмують ефективне впровадження нових методик навчання та які стають відповідними викликами. Серед основних викликів можна виділити такі:

- Цифрова нерівність. При розвитку технологій залишається проблематика відсутності в учасників освітнього процесу однакового доступу до якісного інтернет-з'єднання, сучасних пристроїв та відповідного програмного забезпечення. Це створює розрив у можливостях для різних соціальних груп та регіонів [1, с. 80].

- Недостатній рівень цифрової компетентності викладачів. Впровадження новітніх технологій вимагає від викладачів не лише володіння традиційними методиками навчання, а й уміння працювати з цифровими інструментами, адаптувати навчальні матеріали до онлайн-формату та використовувати інтерактивні технології для залучення здобувачів освіти. Крім того, варто враховувати постійну появу нових та більш досконалих засобів, які викладачі просто не встигають опановувати.

- Проблеми безпеки даних. Віртуалізація навчання забезпечує активне використання онлайн-платформи, що зумовлює ризики витоку персональних даних, несанкціонованого доступу до навчальних матеріалів і кібератак на освітні ресурси. Кожний вихід у мережу Інтернет та завантаження з неперевірених джерел може становити загрозу безпеці комп'ютера користувача та даних на ньому.

- Психологічні аспекти онлайн-навчання. Відсутність живого спілкування може призвести до зниження мотивації здобувачів освіти, погіршення соціалізації та виникнення психологічного дискомфорту, зокрема через відчуття ізольованості під час дистанційного навчання [2].

- Адаптація традиційних методик до цифрового середовища. Багато освітніх програм спочатку розроблялися для офлайн-навчання, тому їх трансформація у віртуальний формат потребує нових методичних підходів, що часто супроводжується значними труднощами для викладачів та здобувачів освіти. При наявній практиці організації дистанційного навчання більшість вже головних проблем починають враховуватись та виключатись, але оновлення систем та вимог потребують ще досконалої проробки методологічної складової.

Серед головних важелів подолання викликів та ефективного впровадження цифрового навчання використовують новітні технології, серед яких особливу увагу займають:

– Штучний інтелект (AI). ШІ дозволяє персоналізувати навчання, автоматизувати оцінювання знань, розробляти чат-боти та віртуальні репетитори для підтримки викладачів та здобувачів освіти.

– Доповнена (AR) та віртуальна реальність (VR). Завдяки цим технологіям створені інтерактивні навчальні середовища, які забезпечують реалістичний досвід вивчення предметів, особливо у сферах медицини, технічних наук, дизайну та архітектури.

– Адаптивні освітні платформи. Системи, що використовують великі дані (Big Data), аналізують успіхи учасників навчального процесу та пропонують індивідуальні траєкторії навчання, підбираючи оптимальний темп і формат навчального матеріалу.

– Хмарні технології. Кожний з нас вже активно залучає переваги цих технологій у вигляді своєрідного віртуального накопичувача з доступом по всьому світу. Ці технології можуть створити доступні освітні ресурси, що забезпечують можливість навчання незалежно від місця перебування.

– Гейміфікація. Життя – це гра, в якій ми можемо виступати акторами, гравцями та розробниками. Використання ігрових елементів у навчанні (нагороди, бали, рівні) підвищує мотивацію здобувачів освіти та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Попри наявні виклики, віртуалізація навчального процесу має значний потенціал для подальшого розвитку та потужну базу для формування нових шляхів удосконалень. Основні напрями майбутніх трансформацій включають:

– Розширення можливостей дистанційного навчання. Впровадження інноваційних технологій сприятиме покращенню інтерактивності та якості онлайн-курсів.

– Інтеграція нейромереж та прогнозної аналітики. Використання цих технологій дозволяє адаптувати освітні програми до індивідуальних потреб кожного здобувача освіти.

– Підвищення цифрової грамотності викладачів та здобувачів освіти. Запровадження спеціальної програми підвищення кваліфікації сприятиме ефективнішому використанню цифрових ресурсів у навчальному процесі. Також не забуваємо про зміну стратегій та підходів, спільна взаємодія між суб'єктами освітнього процесу.

– Розробка ефективних механізмів захисту персональних даних. Важливим завданням стане вдосконалення законодавчих і технічних заходів щодо безпеки освітніх платформ.

Віртуалізація навчального процесу є одним із ключових напрямків розвитку сучасної освіти. Це інноваційне ядро для потужних технічних та методологічних упроваджень, зміни підходів та активне реагування на наявні виклики. Впровадження цифрових технологій підвищення покращенню доступності, персоналізації та ефективності навчання. Проте цей процес вимагає комплексного підходу реалізації, поступовості та моніторингу. Перспективи розвитку віртуалізації освіти включають подальше вдосконалення технологій, інтеграцію інтелектуальних систем навчання та підвищення цифрової грамотності учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Слободянюк І. Ю. та ін. Використання хмаро орієнтованих технологій в умовах дистанційного навчання / І. Ю. Слободянюк, Н. П. Мисліцька, В. Ф. Заболотний, О. А. Колесникова // Фізико-математична освіта: науковий журнал. Випуск 1 (23). Частина 2. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. С.78-82. Режим доступу: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/fmo_123_2020_ch.2.pdf.

2. Кравченко О., Міщенко М. Соціально-психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання // Вісник Львівського університету. Серія психолонічних наук. Львів. 2021. Випуск 8. С. 90-99. Режим доступу: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/8_2021/13.pdf.

Грималюк А. В.
Д. е. н., доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Сухова Т. Л.
Старший викладач кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ПЕРЕВАГИ

Категорія освіти в класичному розумінні це система знань, умінь, навичок та компетенцій, якими має опанувати суб'єкт освіти, а також набуття досвіду творчої діяльності та ціннісного ставлення до світу. Освіта є важливим чинником як соціалізації особистості, так і розвитку суспільства, його прогресу. Але зміст та форми освіти мають конкретно-історичний характер, і в них відображаються особливості розвитку соціуму на певному історичному етапі.

Сьогоднішнє суспільство можна охарактеризувати як інформаційне. Його професор Школи бізнесу та державних адміністративних систем при університеті ім. Джорджа Вашингтона Пітер Вейлл порівняв з котлом постійно бурхливо вируючої води. Саме в цьому динамізмі полягає суть інформаційної епохи [1, с. 147-150].

Сучасна людина і фахівець повинна вміти добре орієнтуватися в такому бурхливому світі, щоб приймати правильні рішення. Місія сучасної освіти – навчити цьому студентів та використати при цьому можливості сучасних інформаційно-технічних засобів. Саме із цими процесами пов'язане поняття цифровізації або діджиталізації.

Однак слід розуміти, що цифрові методи, як і будь-які нові методи, вимагають від користувача нових, в даному випадку цифрових компетенцій. Вони включають не тільки техніку володіння інформаційними технологіями, а й знання про саму специфіку цифрових систем, вміння та навички використання переваг таких систем. Цифрова компетентність виводить фахівця нового рівня використання сучасних технологій.

Очевидно, що цифрова трансформація надає багато можливостей в освітньому просторі. Розглянемо їх. По-перше, нові перспективи стосуються насамперед змісту освіти-навчання, способів його освоєння. Завдяки розвитку Інтернету відкривається вільний доступ для викладача та студента до інформаційного простору, у тому числі для самоосвіти.

Відкритий доступ (або open acces) виник як альтернатива монополіям наукових видавництв наприкінці 20 століття. Вільний доступ – це безперешкодний безкоштовний доступ до повних текстів наукових публікацій та навчальної літератури для будь-якого користувача.

Це означає, що для споживача інформації відсутні будь-які технічні, фінансові чи юридичні обмеження для читання, копіювання, розповсюдження науково-дослідної інформації та використання її в інших цілях, передбачених законом. Початок цього процесу в 1991 поклав Пол Гінспарг створенням відкритого депозитарію arXiv. Після П. Гінспарга свої архіви відкрили більшість провідних наукових бібліотек [2].

Нові технології дозволяють розробляти електронні підручники, електронні освітні ресурси, розміщені на сайтах навчальних закладів, та навчальні комп'ютерні програми. Вони не просто представлені в оцифрованому вигляді, а й дають можливість прокласти траєкторію поетапного навчання та оволодіння змістом дисципліни, контрольовані в автоматичному режимі з використанням принципу блокчейн-технології: наприклад, не можна перейти до вивчення наступного розділу, не освоївши на достатньому рівні матеріал попереднього.

Такі електронні дисциплінарні курси мають широкі можливості урізноманітнити та зробити більш зрозумілим матеріал за допомогою навчального відео, а також долучити слухачів до відеокурсів лекцій відомих вчених.

Внаслідок цифровізації електронні освітні ресурси стають не просто доступним потоком навчальної інформації, а системою інтерактивних та мультимедійних дослідів, онлайн-діалогів. Навчально-методичні посібники такого цифрового формату потребують методичних знань, творчого підходу та цифрових компетенцій.

Впровадження інноваційних технологій з необхідністю вимагає, з одного боку, змін у методиці викладання та навчання, а, з іншого боку, багато соціальних практик та гуманітарно-демократичних ініціатив можуть бути підтримані процесами цифрової трансформації.

Останнє є найціннішим «придбанням» цифровізації. Таким чином зростають можливості інклюзивної освіти у задоволенні різноманітних, у тому числі особливих, освітніх потреб та обліку індивідуальних можливостей студентів.

Принципове відкрите розміщення наукових матеріалів та дослідницьких робіт у віртуальному просторі дозволяє не лише зробити їх доступними для студентів та викладачів, а й служити певною гарантією захисту від плагіату та інших проявів нечесної конкуренції у науковій діяльності.

Впровадження цифрових технологій докорінно впливає як на освоєння змісту і методику навчання, так й на всю організацію освіти. Діджиталізація має сприяти формуванню більш гнучкої освітньої системи – створенню персональної освітньої та кар'єрної «дорожньої карти», а також зробити процедури керування більш прозорими та різноманітними.

Така цифровізація освітньої системи в широкому сенсі покликана: з одного боку, сприяти об'єктивній оцінці процесів та науково-освітньої діяльності, систематизувати механізми взаємодії між суб'єктами, а, з іншого боку, сприяти всебічному аналізу даних поточного стану на різних рівнях – від усієї системи загалом до підрозділів та окремих індивідів, викладачів та студентів.

Саме за умов цифровізації освіти зростає роль значення реального, а чи не віртуального викладача як учасника освітнього процесу. Без досвідченого керівництва студенту важко розібратися у величезному потоці інформації, що часом застаріла, іноді помилкова або інформаційним сміттям.

Адже поняття інформації не синонімічно поняття «знання»: знання набувається при активній та цілеспрямованій роботі з інформацією, смислові блоки якої мають стати переконливими для її споживача та зайняти певне місце у системі світогляду. Тільки під час спільного з іншими, педагогічно спрямованого обговорення та використання інформації вона стає справжнім знанням.

Причому в різній аудиторії шляхи досягнення істини будуть різними. Викладач у живому спілкуванні чуйно відчуває особливості аудиторії, її запити та можливості.

Крім того, використання нових цифрових технологій в освіті негативно позначається лише на рівні розвитку когнітивних здібностей людини. Відсутність потреби конспектування, доступність пошуку в Internet готових відповідей на будь-які питання, роздробленість (мозаїчність) та візуалізація інформації тощо. призводять до різкого падіння у студентів здатності проводити демаркаційну лінію між науковим та ненауковим, виділяти головне в інформації, вловлювати суть змісту та проблеми, мислити системно та критично аналізувати інформацію, що дозволило б використовувати її до ухвалення рішень.

Свого часу в період початку комп'ютеризації в 20 столітті США першими зіткнулися з проблемою «хибного професіоналізму», коли працівники, які добре володіли інформаційними технологіями, не могли ефективно використовувати і систематизувати здобуту інформацію.

З такими завданнями може впоратися лише педагог, який реально (а не віртуально) керує процесом навчання. Початкові припущення прихильників EdTech, що освіта може бути значно здешевленою, оскільки здатна обійтися без викладачів, не виправдалося. У західній освіті вже були спроби замінити реального викладача віртуальним педагогом, які не мали успіху.

Тому сьогодні робляться зусилля щодо впровадження у сферу освіти «професії майбутнього» – тьютора (Tutor – «наставник», «опікун», «підклучальник»). Це організатор

процесу навчання, консультант та персональний наставник студента, який віддалено допомагає зорієнтуватися в освітньому віртуальному просторі та розробити індивідуальну траєкторію руху до знань.

Тим не менш, роль реального педагога, що безпосередньо працює зі студентами, не йде в жодне порівняння з дистанційним наставником. Людина – істота соціальна, у цьому запорука прояви її сутності та розвитку.

Без «ефекту присутності» викладача та однокурсників слабшають і поступово зникають не лише комунікативні здібності, уміння працювати в команді, соціальний інтелект, а й падає рівень когнітивних здібностей.

The Wall Street Journal показав, що 89% керівників вже зараз важко підбирають кандидатів з необхідним набором таких soft skills, як командна робота, вміння спілкуватися і адаптивність[3].

Чого ж очікувати за подальшого поширення онлайн-освіти? Справжнє освіту може здійснюватися лише у реальних взаємовідносин.

Американський соціолог, доктор філософії Рендалл Коллінз у своєму творі "Соціологія філософій: глобальна теорія інтелектуальної зміни" відзначає кардинальну роль особистих контактів для інтелектуальної творчості, соціальну обумовленість пізнання взагалі [4].

Аналізуючи дослідження в області цифрових технологій, ми отримуємо модель перетворень освітнього процесу, що включає в себе сучасні переваги діджиталізації освіти:

- створення партнерських відносин між викладачем та студентом, які передбачають угоду про повну довіру один до одного, взаємний інтерес, взаємну готовність обміном досвіду, мотивацію до саморозвитку і вдосконалення;
- розкриття творчого потенціалу не тільки студентів, але й професорсько-викладацького складу;
- формування розуміння необхідності освітніх послуг задля розвитку сучасних soft skills;
- фундаментальні зміни щодо засобів, методів навчання та контролю придбання знань;
- вирішення проблеми персоналізації освітнього процесу на базі діджиталізації;
- організацію мобільних, структурованих, гнучких навчальних процесів;
- впровадження інноваційних педагогічних методик.

У цьому процесі студент через живу взаємодію як усвідомлює себе активним суб'єктом освітнього процесу, а й через діалог, що передбачає дискурсивне багатоголосся, визначає свою позицію, особистісне ставлення до інформації, поглиблює знання.

Таким чином, діджиталізація освітнього процесу має спиратися на інші концепції освіти в порівнянні з традиційним підходом організації навчального процесу, які поширюються останнім часом. Майбутнє вищої школи вбачається в розвитку «спільного навчання» – навчання у співпраці, що полягає в застосуванні цифрових елементів для розробки й впровадження нових методів навчання, що сприяють підвищенню мотиваційної цінності навчання, співпраці викладача та студента.

Список використаних джерел:

1. Вейлл Пітер. Мистецтво менеджменту. К.: Академвидав. 2014. 221 с.
2. Ginsparg, P. ArXiv at 20. URL: <https://www.nature.com/articles/476145a.pdf>
3. Davidson, K. Employers Find 'Soft Skills' Like Critical Thinking in Short Supply. URL: <https://www.wsj.com/articles/employers-find-soft-skills-like-critical-thinking-in-short-supply-1472549400>
4. Collins, R. The Sociology of Philosophies. URL: https://www.academia.edu/1940058/The_Sociology_of_Philosophies_A_Global_Theory_of_Intellectual_Change.

Patlatoi O.
Associate Professor of the Department of Management of Organizations
Odesa National Economic University,
Odesa, Ukraine

Gawel A.
Professor of the Department of International Competitiveness
Poznań University of Economics and Business,
Poznań, Poland

DIGITAL BUSINESS SIMULATION GAMES AS A TEACHING METHOD OF HIGHER EDUCATION IN WARTIME

Business simulation games (BSGs) are becoming increasingly popular as an instructional tool in the digital age due to their positive impact on student learning [1]. These games enhance educational outcomes by fostering student engagement and motivation [2, p. 23-24], while also contributing to a more enjoyable learning experience. BSGs fall under the category of game-based learning, which integrates gaming elements into education to create an immersive and stimulating learning environment. By offering a simplified representation of real-world dynamics, serious games provide insights into complex systems. As simulations, BSGs replicate actual business processes, mimicking real-world operations for educational purposes [3, p. 525].

In order to realize all of the abovementioned benefits, a team from the Poznań University of Economics and Business developed a digital simulation business game with an original interface, aimed at raising students' entrepreneurial competences. The primary objective of the game is to introduce undergraduate and graduate students to the principles of sustainable development and highlight its growing significance in both society and the global economy. Through managing a company that produces and sells an innovative, environmentally friendly product, students have a chance to develop an understanding of the various sustainability initiatives businesses undertake to reduce their ecological footprint while meeting customer demands.

Expected Learning Outcomes of the business simulation game are as follows:

- **Enhancing Knowledge of Sustainability.** By engaging in a game-based learning experience, students gain deeper insights into the increasing importance of sustainable consumption. This strategic management simulation will help shifting their perception of sustainability from an abstract concept to a tangible and actionable business strategy;

- **Developing Decision-Making Skills.** Participants are required to make key business decisions, including setting product specifications, investing in R&D, determining production volumes, formulating distribution strategies, pricing, promotion, and human resource management.

- **Strengthening Analytical Thinking.** Every decision requires careful analysis of the available data, encouraging students to plan their market strategy thoughtfully and strategically;

- **Fostering Teamwork.** Each team member is assigned a specific role and is responsible for distinct decision-making areas. Since a successful business strategy depends on coordinated decisions, the game reinforces collaboration and teamwork skills.

Students compete in the electric scooter market across several capital cities, including Bratislava, Budapest, Prague, Sofia, Warsaw, and Zagreb.

Company: each team establishes a company with an Eco-design strategy to compete in the European electric scooter market. In the first round, they set a company name, mission, and values, aligning with sustainability principles. Teams start with equal resources and technologies, ready to manufacture and sell their first electric scooter. Each student takes on a managerial role—CEO, Marketing Manager, Operations Manager, or HR Manager—and must collaborate for success. The game spans 10 decision rounds, where teams analyse market data, predict demand, and strategize to become market leaders.

Product: electric scooters (e-scooters) have two wheels, a deck, handlebars, and a rechargeable battery. At the start of the game, they are new to the market but gaining popularity as eco-friendly transport. Their **lifecycle** includes **manufacturing, battery production, usage, and recycling**, with environmental impact considered at each stage. While some assumptions simplify the simulation, students **control material and battery indices** to determine eco-friendliness and recyclability. During use, e-scooters are assumed to be non-polluting, and a longer lifespan reduces environmental impact. As the market matures, **design** becomes a key factor for product differentiation.

Customers: the electric scooter is a highly anticipated innovation, though not yet available on the market. Consumers have general expectations but no clear preferences. A marketing agency has identified four key **consumer segments** based on demographic and psychometric data: **the Geeks** – passionate about e-scooters for their convenience, freedom, and eco-friendliness. They have high incomes, busy schedules, and value quality and design; **the Ecologists** – environmentally conscious consumers who prioritize sustainability. They care little about design but prefer eco-friendly products; **the Fashionistas** – image-focused buyers who see e-scooters as a trendy accessory. They value aesthetics and are willing to pay more for stylish designs. Finally, **the Savers** are budget-conscious individuals looking for an affordable transport option. Eco-friendliness is a plus, but cost savings drive their decisions.

Markets: Six capital cities—Bratislava, Budapest, Prague, Sofia, Warsaw, and Zagreb—are potential markets, with environmentally conscious and active consumers. Companies can set their headquarters in one city and open sales offices elsewhere, considering setup costs and salaries. Market potential reflects real population sizes, but adoption will grow over time, following the Diffusion of Innovation Theory. Consumer Adoption Segments are: **Innovators** (2.5%) – tech-savvy, eco-conscious, and first to buy; **Early Adopters** (13.5%) – socially influential, eco-friendly buyers starting in **years 2-3**; **Early Majority** (34%) – more price-sensitive, purchasing after **year 3**; **Late Majority** (34%) – sceptical consumers adopting after **year 4**; **Laggards** (16%) – traditional, low-income buyers adopting after **year 5**. Not all customers will buy in the first year, and consumer preferences remain similar across cities.

In the **Round 1** students are supposed to: assign roles for players, establish the name of the company, decide about the strategy of their company, open new sales office(s), modify existing or open new production line(s), design new e-scooter brands.

In the Rounds 2-10 teams make decisions on **sales and marketing, research and development, operations, human resources, finance, and strategic planning**.

Key Business Decisions are related to:

- **Sales and marketing:** pricing, advertising, opening/upgrading sales offices;
- **R&D:** developing production lines, modifying or introducing new e-scooter models;
- **Operations:** production, supplier selection, transportation logistics, environmental tax considerations;
- **HR management:** hiring, firing, training, salary decisions;
- **Finance:** budget analysis, profitability assessment;
- **Strategic planning:** market expansion, competitive positioning.

Some decisions take multiple rounds to be implemented (e.g., opening sales offices, launching new models). Resource availability in this business simulation is limited, and costs rise with demand, transportation costs impact operational efficiency and environmental tax applies based on production volume. Another dimensions of sustainability factors include: optimizing production to reduce waste, ensuring employees' well-being, and adapting to market demand.

The game follows the Diffusion of Innovation model – market growth occurs gradually as different consumer segments adopt e-scooters over time. Each turn represents one month, and all decisions have long-term strategic effects. The decision of each team has an impact on the state of the market. Thus, teams are required to balance sustainability, costs, and market competition while making forward-thinking decisions.

In 2024, this digital business simulation game was first used in wartime conditions at the Odesa National Economic University (ONEU). At ONEU, 18 participants: 3rd to 4th year bachelor's students and 1st (5th) year master's students, studying in the educational program "Management of Organizations", took part in the business game. They voluntarily divided into 5 teams of 3 and sometimes 4 participants each.

Before the simulation, students were surveyed on their active learning and teamwork experience. Most had engaged in active learning both in-person and online, and teamwork was common. The students were also asked about their motivation to participate. The top reason was teacher's recommendation, and other key motivators included interest in business management and active learning, followed by curiosity.

Throughout the business game itself, students received prompt information and support from both the academic coordinator and the developer of the business game from Poland and the academic teacher of ONEU. As a result of the game, three out of five ONEU student teams managed to increase their initial capital, two of them - 13 and 10.3 times respectively. These results are fully consistent with those conducted in other countries in peacetime.

To assess the potential of digital business simulations in wartime, ONEU students were interviewed after completing the game: 5 people in a personal interview, and the remaining 13 chose to answer in an anonymous questionnaire. All participants without exception were satisfied with the event. They noted that the game would help them in their future professional activities, contributing to the development of strategic business thinking and the ability to work in a team. Interesting were the students' opinions that such games can help to distract from the harsh everyday life of wartime, and the online format contributes to a sense of security (note that the organizers interrupted the online meeting in the event of an air raid alert, and also tried to adjust the schedule of events taking into account power outages).

Thus, business simulations games help to develop professional competencies of future specialists, improve their interaction skills, and also give them an opportunity to try their hand at decision-making in conditions simulating market competition. It is important that teams have to form a market strategy taking into account sustainable development goals and environmental efficiency, which plays a significant role in the formation of students' special competencies for further professional activity in the context of Ukraine's European integration. It should be noted that ONEU students, like Ukrainian students in general, showed results no lower than average, which indicates that the Ukrainian higher education system is largely coping with the challenges of wartime, ensuring high quality education. The remote mode and flexible manner of conducting the game helps students to plan their time, feel involved and relatively safe, which is extremely important in the conditions of almost daily Russian strikes on civilians in Ukraine.

References:

1. Bitrián P., Buil I., Catalán S. Flow and business simulation games: A typology of students. *The International Journal of Management Education*. 2020. 18(1). 100365. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100365>
2. Faisal N., Chadhar M., Goriss-Hunter A., Stranieri A. Business Simulation Games in Higher Education: A Systematic Review of Empirical Research. *Human Behavior and Emerging Technologies*. 2022. 1578791. PP. 1–28. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/1578791>
3. Mohsen K., Abdollahi S., Omar S. Evaluating the educational value of simulation games: Learners' perspective. *Innovations in Education and Teaching International*. 2019. 56(4), PP. 517–528. DOI: <https://doi.org/10.1080/14703297.2018.1515646>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В РАМКАХ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Діджиталізація освітнього процесу є ключовим чинником ефективної інтеграції дуальної освіти, особливо в умовах сучасних викликів, зокрема швидкої зміни ринку праці, необхідності оперативного здобуття практичних навичок і адаптації освітніх програм до реальних умов роботи. Цифрові технології дозволяють студентам отримувати знання та практичний досвід незалежно від фізичного місця знаходження, що особливо важливо в умовах воєнного стану та гнучких форматів навчання.

Застосування діджиталізації у навчальному процесі сприяє доступності навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якої локації, гнучкості навчального процесу за рахунок синхронного та асинхронного формату занять, використанню адаптивного навчання, що враховує індивідуальні потреби студента, оперативному зворотному зв'язку та автоматизованій перевірці знань.

Штучний інтелект (ШІ) є одним із найбільш перспективних напрямів у діджиталізації освіти. Його застосування дозволяє адаптувати навчання через персоналізацію матеріалів відповідно до рівня підготовки студента (наприклад, Coursera, Udemy). ШІ дозволяє автоматизувати оцінювання знань студентів через використання алгоритмів перевірки письмових робіт, тестів, аналізу виконаних завдань (Google Forms, Kahoot, Testportal, AI-driven grading systems). Застосування інтелектуальних навчальних помічників, таких як чат-боти для відповідей на типові питання студентів дозволяє зменшити навантаження на викладачів (ChatGPT, Claude AI, IBM Watson).

Застарілі підходи до діджиталізації, що зводилися до використання електронних підручників та базових платформ відеоконференцій (Zoom, Google Meet), сьогодні доповнюються новими технологічними рішеннями, які забезпечують вищий рівень взаємодії викладачів і студентів:

- Гейміфікація освітнього процесу (Classcraft, Kahoot, Quizizz, Gimkit) для підвищення мотивації студентів;
- Використання LMS (Learning Management Systems) – Moodle, Canvas, Blackboard для структурованого управління навчальним процесом;
- VR/AR технології (Google Expeditions, Meta Quest, CoSpaces Edu) для моделювання реальних виробничих процесів та інтерактивного навчання;
- Інтерактивні навчальні платформи (Miro, Mentimeter, Padlet) для креативного обговорення та спільної роботи над проєктами;
- Блокчейн для сертифікації навчання – забезпечення прозорості та надійності валідації здобутих навичок і дипломів (IBM Blockchain, Learning Machine);
- Автоматизовані асистенти для аналізу успішності студентів (Google AI, Microsoft Azure AI) для відстеження академічних досягнень та надання індивідуальних рекомендацій щодо покращення знань.

Дуальна освіта, яка поєднує теоретичне навчання з практичною підготовкою на підприємствах, значною мірою вигравє від впровадження цифрових технологій:

- Цифрові платформи для управління навчальними проєктами (Trello, Asana, Monday.com) допомагають ефективно координувати практичну підготовку студентів;
- Симуляційні програми (Simformer, Hotel Management Simulation) дозволяють моделювати реальні бізнес-процеси та аналізувати різні сценарії розвитку подій у галузях туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

- Онлайн-менторинг та інтеграція з бізнесом через платформи LinkedIn Learning, Coursera for Business, що дозволяє залучати до навчання провідних фахівців галузі та роботодавців.

Гейміфікація навчального процесу є важливим елементом залучення студентів до активного навчання та підвищення їхньої мотивації. Вона передбачає використання ігрових механік для навчання, що допомагає зробити освітній процес цікавим і динамічним.

Гейміфікація, як елемент діджиталізації освітнього процесу може бути активно застосовано у дуальній освіті. Навчальні серіали та інтерактивні історії – це формат навчання, що включає послідовні завдання, інтегровані в сюжет, які студент повинен виконати, щоб просуватися далі. Такі підходи застосовуються в Duolingo Stories, Coursera Interactive Labs та EdApp. Система балів, бонусів і нагород – студенти отримують бали або рейтинги за виконання завдань, що стимулює їх до активнішої участі. Наприклад, платформи Classcraft, Kahoot та Quizizz дозволяють викладачам встановлювати індивідуальні й командні нагороди. Динамічні навчальні челенджі – конкурси, змагання або групові проекти, що мотивують студентів на активну співпрацю та самостійне опрацювання матеріалу. Платформи Quizizz, Blooket та Gimkit дозволяють організовувати інтерактивні навчальні челенджі в реальному часі.

Гейміфікація навчального процесу призводить до збільшення рівня залученості студентів. Інтерактивний формат мотивує студентів брати активну участь у процесі навчання. Розвиток командної роботи із залученням виконання групових завдань стимулює взаємодію між студентами, що є важливим навиком для професійної діяльності. Швидке засвоєння матеріалу завдяки візуалізації, ігровим елементам і рівневому доступу інформація засвоюється ефективніше. Зменшення рівня стресу під час навчання із застосуванням елементів гри знижують напругу, роблять процес навчання цікавим та менш формальним.

Сучасні цифрові технології радикально змінюють підхід до організації освітнього процесу, підвищуючи його якість, ефективність та доступність. Інтеграція інструментів штучного інтелекту, LMS-систем, VR/AR технологій та гейміфікації дозволяє не тільки покращити залученість студентів, а й створити умови для якісної реалізації дуальної освіти. Впровадження таких технологій сприяє швидшій адаптації студентів до реальних умов ринку праці, підвищенню їхньої конкурентоспроможності та формуванню компетенцій, необхідних для роботи у сучасних бізнес-середовищах.

Таким чином, діджиталізація є не просто трендом, а стратегічною необхідністю для розвитку сучасної освіти, що дозволяє ефективно поєднувати теорію та практику в рамках дуальної освітньої моделі.

Список використаних джерел:

1. Шикіна О.В. Інструменти діджиталізації учбового процесу // Освіта та наука: трансформація, відповідальність, академічна свобода (березень 2021). – К., 2021. URL: <https://conf.krok.edu.ua/ONTR/ESTR/paper/view/378>.
2. Шикіна О., Кузнецова О. (2024). Дуальна освіта як інструмент інтеграційного розвитку готельних мереж. Економіка та суспільство, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-27> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3566/3498>
3. Шикіна О. В., Гочаренко Я. Є., Козловський Р.С. Діджиталізація учбового процесу. *Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали III міжнар. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 27-28 лютого 2020 р.). Одеса, 2020. С. 221–222.

KNOWLEDGE ECONOMY IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

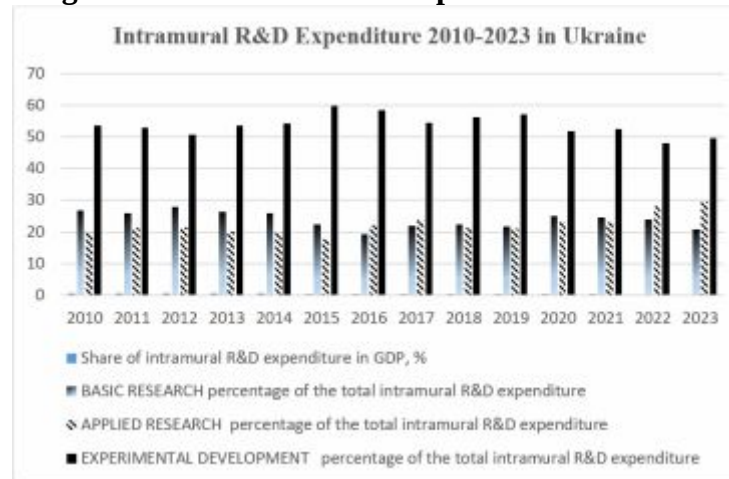
Since the late 1960s, the term "*knowledge economy*" or "*knowledge-based economy*" has gained prominence in academic and policy discourse. Introduced by Austrian-American economist Fritz Machlup in (Malchup, 1962), the concept marks a significant shift from traditional agricultural and industrial economic systems.

In the Ukrainian context, several researchers have analyzed the unique challenges and opportunities associated with developing a knowledge-based economy. For example, (Heets, 2005), (Illyashenko et al., 2017), and (Turchina, 2017) have contributed significantly to understanding the interplay between science, innovation, and economic growth. These scholars underscore the importance of reforming Ukraine's scientific sector, studying innovation processes, and incorporating global best practices. (Malitsky, 2016) stressed the critical role of science, technology, and innovation in enhancing Ukraine's economic and social well-being, particularly in strengthening its defense capabilities.

International organizations regularly conduct research on various economic indicators and indices. However, the knowledge economy is a multifaceted field, and there are several issues that require thorough scientific investigation and analysis. The problem lies in the fact that knowledge is often difficult to relate to and measure, as it has limited quantitative characteristics that are not easily applicable to management practices. To assess national intellectual capital, it is necessary to first clearly delineate the qualitatively distinct areas of knowledge formation and then identify appropriate indicators for their analysis and development. Among the most authoritative international systems for evaluating the level of innovation development in countries are the European Innovation Scoreboard (EIS), the International Innovation Index (III), the Global Competitiveness Index (GCI), and the Global Knowledge Index (GKI). Innovation activity monitoring is conducted in the European Union using the Regional Innovation Scoreboard (RIS) and in the United States through the Portfolio Innovation Index (PII). These tools provide data for analyzing and comparing innovation potential. One of the most important indicators is the country's government spending on education as a percentage of GDP. Figure 1 shows the values of this indicator in Ukraine from 2001 to 2021, both as a percentage of GDP and as a percentage of government expenditures. According to the data, government spending on education as a percentage of GDP averaged less than 5% in 2001 and reached a peak of 7.4% in 2010. By 2021, education spending had decreased again, returning to levels seen in 2001-2002. According to World Development Indicators of World Bank, in 2025, it is planned to increase funding for education and science by 35% in monetary terms (from 143.4 billion UAH to 194.3 billion UAH).

In recent years, changes have occurred in Ukraine's scientific sector, affecting all aspects of its functioning: the number and structure of research organizations, the number and composition of scientific staff, the volume of R&D and its funding sources, the state of the material and technical base, as well as the effectiveness of innovative activities. According to the World Development Indicators of World Bank, by the end of 2016, compared to 1999, the number of people employed in the scientific and technical sector had decreased by 20%, while the number of doctors and candidates of sciences had decreased by 26% and 38%, respectively. It should be noted that, to date, Ukraine ranks among the lowest in Europe in terms of funding for innovative activities. This negatively impacts the development of scientific research and the implementation of new technologies in the economy.

Figure 1 Intramural R&D Expenditure in Ukraine

Source: Compiled by the authors based on the materials from World Development Indicators of World Bank

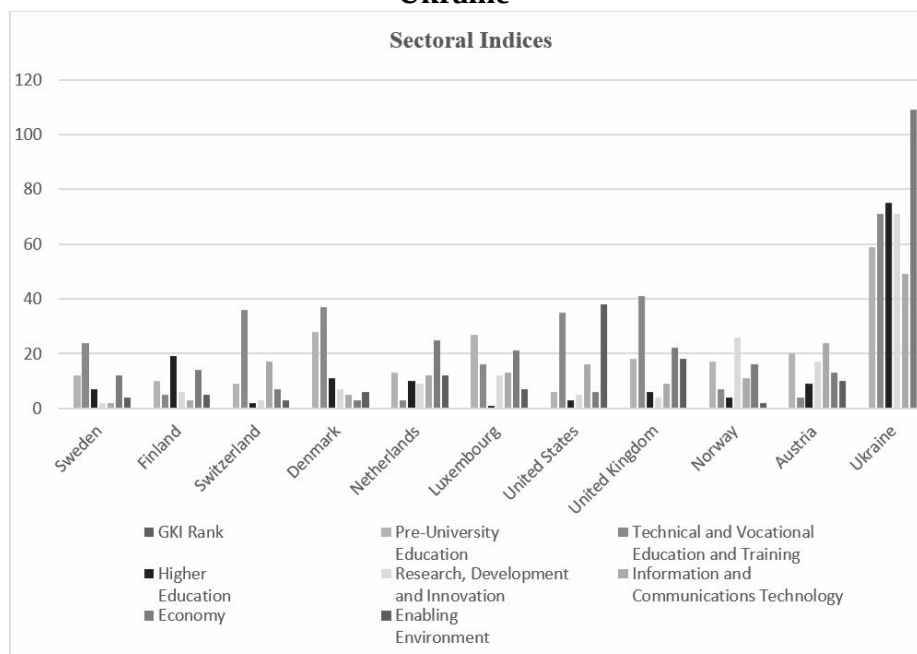
The presented diagram shows a continuing trend of decreasing expenditures on scientific activities, particularly on basic scientific research. Despite the fact that the Law of Ukraine "On Scientific and Scientific-Technical Activity" stipulates that state budget expenditures on science should amount to no less than 1.7% of the gross domestic product (GDP), spending on science has decreased from 0.75% in 2010 to 0.33% in 2023 as a share of the country's total GDP. To assess the current state of the knowledge economy in Ukraine and identify the key issues of its development, it is proposed to examine the Knowledge Economy Index, which is calculated by the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) for the bank's borrowing countries and members of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). The index calculation is based on the evaluation of four key pillars of the knowledge economy: institutions, skills for innovation creation, innovation system, and information and communication infrastructure. According to this source, Ukraine currently ranks 62nd out of 141 countries participating in the ranking for 2024 and shows moderate indicators of knowledge infrastructure development.

From 2022 to 2024, Ukraine faced significant challenges in the field of scientific research and research and development (R&D) due to the war, which negatively affected funding and infrastructure for research. Despite economic hardships, Ukraine managed to maintain its strengths, including a highly skilled human capital, particularly in the fields of software and information technology, which became a key driver for R&D. In 2023, there was a decline in research and development spending, which was part of a global trend caused by macroeconomic factors and rising interest rates. At the same time, Ukraine demonstrated resilience in a number of innovation indicators, such as the development of social entrepreneurship and contributions to the global IT sector, which indicates the preservation of innovation potential even in the midst of a crisis. To restore and develop R&D in Ukraine in 2025-2027, the key tasks will be attracting international investments, improving the regulatory environment, and integrating into global research networks.

Particular attention should be given to the issue of higher education as the foundation of the knowledge economy. The military actions initiated by the Russian army on February 24, 2022, led to serious problems in Ukraine's education system, exacerbating and expanding the challenges that had already arisen due to the COVID-19 pandemic. Overall, while Ukraine allocates a significant portion of its GDP to education, the quality of higher education remains a pressing issue. It is worth noting that in 2024, in the Times Higher Education World University Ranking, only three Ukrainian universities ranked between 1500 and 1907. Below are the data on the number of bachelor's and master's degree graduates, as well as the number of students pursuing postgraduate studies.

Ukraine is entering its third year of a full-scale war, which has posed significant challenges to all sectors of life, including higher education—a key component in building a knowledge-based economy. During the ongoing conflict, the foundation is being laid for the post-war transformation of the country. Strategic plans are being developed to maximize opportunities for reforms, particularly in education, as a cornerstone for innovation and economic growth.

Figure 2 A comparative analysis of the sectoral indices of the ten leading countries and Ukraine

Source: Compiled by the authors based on the materials from the Global Knowledge Index of United Nations Development Programme

Despite previously implemented reforms, such as granting autonomy to universities, aligning the education system with European standards, introducing a three-tier structure (bachelor's, master's, PhD), and establishing a quality assurance system, progress in this area has stalled. The war and its associated difficulties demand new solutions and an acceleration of reforms. For a successful transition to a knowledge-based economy, the education system must adapt to new realities and challenges.

Ukrainian students, who have gained experience studying in Western universities due to forced migration, will return with expectations for an education system that meets global standards. This will drive the modernization of infrastructure, technologies, and educational approaches aimed at preparing professionals capable of integrating effectively into the global knowledge economy.

Priorities remain ensuring the continuity of education even in crisis conditions, creating a safe and innovative educational environment, providing psychological support to participants in the educational process, and developing a high-quality learning system focused on building human capital as a core resource for the knowledge-based economy.

References:

1. Machlup, F. (1973). *The production and distribution of knowledge in the United States*. Princeton University Press.
2. Heets, V. M. (2005). Socio-economic transformations in the transition to the knowledge economy. In L. G. Melnik (Ed.) *Socioeconomic problems of the information society* (pp. 16-33). Universitetskaja kniga.
3. Illiashenko, S. M., Shipulina, Y. S., Illiashenko, N. S., Komarnytska, H. O. (2017). Knowledge management in the system of organization's innovative development. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 231–241.
4. Turchina, S. G. (2017). Development of knowledge economy in terms of Ukraine integration into the world economy. *Naukovyj visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 1, 133-135.
5. Malitsky B. (2016). Analysis of the development of Ukrainian science in the context of changes in state scientific policy. *Nauka ta naukoznavstvo*, 3, 3-17.

Москалюк М. М.
д. і. н., професор
кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського національного пед. університету ім. В. Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Лень А. В.
к. і. н., асистент
кафедри інформатики та методики її навчання
Тернопільського національного пед. університету ім. В. Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Москалюк Н. В.
к. пед. наук, доцент
кафедри ботаніки та зоології
Тернопільського національного пед. університету ім. В. Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ характеризується активним використанням цифрових технологій у всіх сферах життя, що є складним і маловивченим соціально-економічним явищем. Діджиталізація, тобто широке впровадження цифрових технологій у повсякденне життя, є одним із найбільш багатограних, заплутаних і недостатньо досліджених феноменів сучасності. Станом на кінець 2021 року, за статистичними даними, більше половини населення світу (65,6%) користувалося Інтернетом [1]. Лідерами за кількістю користувачів були європейські країни з показником 87,7%. На початок 2024 року налічувалося 5,35 мільярдів інтернет-користувачів, що становило 66,2% світового населення. Соціальними мережами користувалися 63,3% населення світу. За даними дослідження DataReportal, на початок 2021 року рівень проникнення Інтернету в Україні становив 67,6%. Безпосередньо перед повномасштабною війною кількість інтернет-користувачів зросла до 31,1 мільйона, а кількість користувачів соцмереж – до 28 мільйонів. Рівень проникнення Інтернету зріс до 71,8% [2].

Цифрова трансформація суспільства є визначальною рисою сучасності, і освіта, безсумнівно, є однією з ключових сфер, де цей процес відбувається найактивніше. У сучасних соціально-економічних умовах України успіху досягне той, хто має глибокі знання та здатність адаптуватися до постійних змін. Саме це є метою української професійної освіти, досягти яку неможливо без відповідного методичного і кадрового забезпечення, а значить, потрібна також і здатність самих викладачів закладів освіти адаптуватися до нових реалій і вимог суспільства. Вищі навчальні заклади змушені адаптуватися до нових умов, впроваджуючи цифрові технології в навчальний процес. Проте освіта і наука, які стояли біля витоків цифрової революції, часто зазнають труднощів у її реалізації через брак фінансових ресурсів.

Основна мета публікації – провести науковий аналіз ключових пріоритетів, викликів та завдань, що супроводжують процес діджиталізації вищої освіти. У цьому контексті, важливим є наукове дослідження процесів та результатів підготовки фахівців, яке сприятиме розумінню необхідності та перспектив цифрової трансформації в даній галузі.

Проблема поширення та використання цифрових технологій у сучасному світі є предметом дослідження багатьох науковців, серед яких можна виділити таких, як Барабаш О., Гришина Ю., Залізко В., Квіт С., Лис О., Оніщенко Н., Романовський О., Статкевич А., Шкарлет С., Старинець О. та ін. Питання використання електронних освітніх ресурсів у закладах освіти досліджували Биков В., Гуржій А., Співаковський О.,

М. Шишкіна, М. Яшанов. Зокрема, Варжанський І. стверджує, що цифрова трансформація є обов'язковим етапом розвитку для кожної сфери людської діяльності, адже вона забезпечує краще використання наявних ресурсів та вимагає переосмислення багатьох звичних речей [3]. У свою чергу, Вовк М. виділяє кілька ключових викликів, що стоять перед педагогічною освітою в процесі її трансформації. Серед них - забезпечення високої якості підготовки вчителів, навіть в умовах кризи, створення доступних та цікавих ресурсів для самоосвіти майбутніх педагогів та активне впровадження сучасних освітніх технологій [4].

Існує поширена думка, що «діджиталізація» (від англ. «digitalization») – це синонім слова «оцифровування», що означає переведення інформації у цифровий вигляд [5]. Проте, це твердження є помилковим. Діджиталізація – це складний та багатогранний процес, який включає в себе не тільки технічний аспект (перетворення інформації), але й соціальний (взаємодія людей з технологіями). Саме ця взаємодія є ключовим фактором, який визначає сутність діджиталізації та її вплив на суспільство.

Вплив діджиталізації на заклади освіти є беззаперечним фактом. Цей процес охоплює різні аспекти діяльності університетів, від навчального процесу до управління закладом. Серед ключових компонентів діджиталізації університетів, які сьогодні активно обговорюються, можна назвати наступні:

- ✓ онлайн-освіта;
- ✓ електронні навчальні ресурси;
- ✓ електронний документообіг;
- ✓ навчання за допомогою тренажерів та віртуальної реальності;
- ✓ формування компетенцій, умінь і навичок необхідних у цифровому світі [6].

Діджиталізація навчального процесу вважається однією з найважливіших та найперспективніших реформ вищої освіти в Україні. Серед її переваг, з організаційно-економічної точки зору, виділяють:

- ✓ підвищення ефективності управління;
- ✓ інтеграцію даних для швидкого пошуку;
- ✓ покращення доступу та обміну інформацією, швидке реагування на потреби студентів;
- ✓ скорочення витрат;
- ✓ використання аналітики;
- ✓ гнучкість персоналу;
- ✓ забезпечення безперервності навчання навіть у кризових ситуаціях.

Організація навчання за цією системою дозволяє викладачеві: ефективно розподіляти навчальний час, надаючи додатковий матеріал та перевіряючи його засвоєння без скорочення основного курсу; автоматизувати процес оцінювання завдань, звільнивши час для інших видів діяльності; раціонально використовувати час аудиторних занять, проводячи тестування для перевірки знань; збирати інформацію від студентів за допомогою опитувань та анкетування; створити умови для якісної та ефективної самостійної роботи студентів.

Для студентів можна теж виділити певні переваги організації університету, а саме: навчатися в будь-який зручний час за допомогою сучасних гаджетів; готуватися до контрольних чи підсумкових робіт шляхом самоконтролю (вирішення тестів або завдань до іспиту); отримувати додаткові матеріали; ознайомитися з лекцією, якщо пропустив її проведення в аудиторії; ознайомитися з шаблонами вирішення завдань; задати питання викладачеві освітньої компоненти на форумі; виконувати завдання в зручний час тощо.

Разом з тим, цифровізація освіти має свої проблеми. Зокрема, існує протиріччя між здатністю та готовністю державних освітніх закладів визнати важливість цифрових технологій для розвитку суспільства. Крім того, потенціал інформаційно-освітнього середовища зростає, але організаційно-педагогічні умови його використання відстають [2].

Також існує необхідність вдосконалення освітнього середовища, але бракує чітких механізмів, рівнів та напрямів його розвитку в сучасних умовах.

Діджиталізація є однією з найбільш впливових тенденцій, яка, за прогнозами, суттєво змінить сферу вищої освіти в найближчі 20 років [4]. Водночас, експерти вважають, що поширення цифрових технологій не є основним фактором ризику для вищої освіти, тобто не створює критичних ситуацій. Натомість, такі проблеми, як погіршення якості шкільної освіти (збільшення кількості студентів з низькою підготовкою) та «сировинний» сценарій соціально-економічного розвитку, розглядаються як серйозні загрози для майбутнього вищої освіти. Оскільки експерти переконані в тому, що майбутнє за діджиталізацією, вони віддають перевагу інвестиціям у цифрову інфраструктуру (комп'ютерні мережі, обчислювальні ресурси, програмне забезпечення, електронна система університету, цифрове освітнє середовище) серед інших напрямків розвитку університетів та розраховують на швидкий ефект від цих інвестицій [1].

Підсумовуючи результати дослідження, можна стверджувати, що сучасна освіта потребує кардинальних змін, які б відповідали вимогам часу та суспільства. Подальша діджиталізація освіти є неминучим процесом. Головною перешкодою на цьому шляху є не стільки опір студентів новим методам навчання, скільки неготовність викладачів адаптуватися до сучасних вимог. З огляду на неминучість цифрової трансформації освіти, необхідно розробити нові освітні програми для студентів. Важливо ввести дисципліни вільного вибору, які б навчили їх користуватися цифровими технологіями в навчанні та професійній діяльності. Зміниться і формат спілкування між студентами та викладачами, до чого потрібно бути готовими вже зараз. Тільки так ми зможемо створити систему освіти, яка відповідає сучасним вимогам. Діджиталізація в освіті – це не тільки використання цифрових інструментів, але й навчання цифровим знанням та навичкам. Для вищої освіти особливо важливо, щоб дослідники володіли не тільки теоретичними знаннями, але й цифровими методами отримання, зберігання та передачі наукової інформації.

Список використаних джерел:

1. Ринок онлайн освіти в Україні - аналітичний огляд. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-onlajn-obrazovaniya-v-ukraine-analiticheskij-obzor> (дата звернення: 29.01.2025).
2. Як повномасштабна війна відобразилася на кількості інтернет-користувачів в Україні? URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/04/15/infografika/suspilstvo/yak-povnomasshtabna-vijna-vidobrazylasya-kilkosti-internet-korystuvachiv-ukrayini> (дата звернення: 29.01.2025).
3. Варжанський І. Виклики діджиталізації для закладів вищої освіти. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/201149> (дата звернення: 29.01.2025).
4. Вовк М. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні: виклики та перспективи. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2020. №22. С. 150–165.
5. Проєкт Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0200zyk8-c139.docx.html> (дата звернення: 29.01.2025).
6. Липська Л. Формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти з використанням інформаційно-освітнього середовища. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2016. № 12. С. 90–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpto_2016_12_12 (дата звернення: 29.01.2025).

Васюк І. В.
*к. філос. н., викладач кафедри філософії,
біоетики та історії медицини
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ВИЩІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Невпинний соціальний й технологічний прогрес і глобалізований ринок праці висувають високі вимоги до стандартів професійної освіти. Це, зокрема, стосується й сфери вищої освіти й подальшої самоосвіти з метою підвищення конкурентоздатності фахівця, удосконалення його фахових компетенцій. Самореалізації людини передбачає необхідність виявлення її природних обдарувань. Проте людина постійно перебуває на перетині різноманітних сприятливих і несприятливих соціальних впливів глобалізованого світу, неоднорідного і суперечливого інформаційного простору. Саме тому вивчення питання успішної самореалізації людини, посилення ролі здоров'язберігаючих технологій у різноманітних сферах життя потребує застосування комплексних міждисциплінарних підходів, зокрема на індивідуальному і соціальному рівнях.

Університетська освіта орієнтована на підвищення якості «людського капіталу», створює підґрунтя для забезпечення людини перспективною роботою, що має сприяти ефективнішому (більш повному і різноманітному) споживацтву. Тенденції кореляції соціального статусу і споживацтва стали особливо відчутними наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., з розвитком інформаційного суспільства, коли університетська освіта виявилася запорукою вертикальної соціальної мобільності. У наш час технологія Інтернету створила ідеальні умови для так званого «третинного навчання», ґрунтованого на конструюванні знання. На необхідності розвитку «електронного навчання і формування цифрової компетентності учасників освітнього процесу» зазначається й у наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про Національну освітню електронну платформу» (2018) [1]. Існує гостра потреба у застосуванні ІКТ й переведенні процесу освіти у формати електронного, мобільного, всепроникаючого, «перевернутого» навчання та їхньої інтеграції з традиційним навчанням. Використання в навчальному процесі змішаного навчання пов'язано не лише з потребою формування конкурентоздатного фахівця, а й необхідністю захисту учасників освітнього процесу у період пандемій й, особливо, під час триваючої варварської кривавої війни, розв'язаної росією проти України.

В історичній ретроспективі трансформації в системі вищої освіти не були випадковими змінами чи змінами, які стосувалися лише якоїсь окремої сфери суспільства. Вони виникали на запити часу, а починаючи з доби Нового часу - внаслідок технологічних революцій. Останні викликали докорінні зміни в освітній парадигмі й поставали джерелом інноваційного розвитку, змінювали ринок праці, створюючи запит на нові професії і відповідних фахівців. Вищі заклади освіти задовольняли цей попит.

Наразі актуалізується проблема підготовки і перепідготовки фахівців під потреби сучасного ринку праці, необхідності формування відповідних професійних знань, умінь, компетенцій, етосу професії. Сучасний глобалізований простір створює умови для безперервного навчання фахівців впродовж життя завдяки впровадженню новітніх технологій, що передбачає формування системи відкритого освітнього середовища, не обмеженого будь-якими кордонами. Здобувачі освіти ідентифікуються як вільні інформаційні особистості, що мають рівні права на доступ до інформації.

Наразі навчальні дисципліни (особливо дисципліни за вибором), висловлюючись мовою комунікативної філософії, із «тексту» перетворюються на «інтертекст» - продукт колективної творчості із варіативними змістом. Трансформуючись між полюсами академічності і адаптивності, в них має бути відтворено оптимальний баланс між, з одного боку, цілісним системним поданням інформації і, з другого боку, - її цікавістю для аудиторії. Втримання цього балансу стає обов'язком і водночас ознакою високого професіоналізму викладача, що проводить заняття. В протилежному випадку породжується щось на зразок «навчального хаосу Вайтгеда», «швидкого каталогу, який божество могло б прогнати у своїй голові тоді, коли б обдумувало б створення світу, але ще не визначило, як його зібрати до купи» [2, с. 275]. Така ситуація не сприяє ні академічній успішності, ні популяризації навчального курсу, по суті, є профанацією освітнього процесу.

Існує і певна специфіка цифрової самоосвіти. Мова йде про те, що гіпертекстовий формат подачі і пошуку інформації в Мережі (що функціонує за принципами людського мислення) докорінно відрізнявся від текстового формату (побудованого на принципах людського мовлення), властивого більшості традиційних лекцій і паперових підручників. В контексті навчання це передбачає вимогу зрозумілого, послідовного і системного пояснення теми студенту, чому передує кропітка, наполеглива праця викладача. Тим самим, метою освітньої діяльності є: інтеграція держави з глобальним інформаційним відкритим освітнім простором, тобто вільний доступ до світових цифрових ресурсів, задоволення освітніх потреб студентів в цифрових продуктах, налагодження ефективної е-комунікації та е-співпраці усіх учасників освітнього процесу. Налагодження такої співпраці передбачає правильне використання таких засобів та інструментів, як електронні дискусії (форуми), електронна пошта, конференції, віртуальне середовище стимулює взаємодію, співпрацю, командну роботу [3, с. 12]. Тим самим, мова йде про так звану віртуальну освіту – різновид процесу здобуття освіти, за якими здобувачі освіти отримують навчальні результати, використовуючи засоби і технології систем віртуальної реальності [4, с. 87]. Віртуальна реальність науковці визначають як штучно побудований світ, який певним чином відображає і перетворює реальний світ, утворюючи деяке віртуальне середовище (простір) відповідно до уявлень і цілей тих, хто його формує [4, с. 86].

У разі, коли навички критичного мислення розвинуті недостатньо, складається ситуація, коли самоосвіта в Мережі із раціонально-творчого процесу конструювання правдивої інформації перетворюється на копіївання її фрагментів, що породжує хаотично сконструйований знансвий симулякр. Також наявні негативні наслідки, пов'язані з емоційним гіпервиснаженням, інтелектуальною примітивізацією та «поглинанням» кіберпростором «суб'єкта» пізнання [5, с. 118], підкоренням людини машиною. З цього випливає висновок, що цифрова освіта передбачає формування здатності самостійного системного мислення і навичок інформаційної гігієни.

Означені моменти актуалізують питання співвідношення традиційних академічних цінностей та сучасної постакадемічної культури. Дане явище характеризується відходом від традиційних комплексних моделей університетських досліджень у зв'язку з орієнтацією на проведення фінансованих, проблемно-орієнтованих науково-дослідних розробок на противагу фундаментальним академічним дослідженням [6, с. 307].

Попри це ХХІ століття проголошено «століттям освіти». Резолюції ЮНЕСКО наголошують на тому, що основою освіти теперішніх і майбутніх поколінь має бути система гуманітарного виховання, орієнтована на самоцінність людини як унікальності, на її активістське, креативне, творчо-цивілізаційне ставлення до життя, розумність, поєднану з розвинутою культурою чуттєвості, на «практичний розум» (поєднання міркувань здорового глузду з усвідомленням власної відповідальності тощо).

На жаль, за останні десятиліття помітно скоротився цикл світоглядних дисциплін – філософії, соціології, політології, культурології. В результаті виникає цілком реальна небезпека ідейно-світоглядного вакууму в системі освіти. Навчально-виховний процес покликаний формувати в студентів високу культуру, гуманістичний і демократичний світогляд, високі моральні якості, виховувати їх гідними громадянами. Це посилює необхідність гуманітаризації освіти й передбачає збільшення годин на викладання дисциплін гуманітарного циклу з метою формування загальної світоглядної, внутрішньої духовної, особистісної та професійної культури молоді.

Підсумовуючи, життєво необхідним для виживання вищої освіти не тільки в Україні, а й у світі є викладання філософських дисциплін, що й розвивають критичне системне мислення, живлять здоровий скепсис і породжують інтерес до навчання. Філософія надає молодій людині необхідний методологічний інструментарій для уникнення логічних помилок в процесі пошуку і осмислення інформації, перетворюючи розрізненість на цілісність, інформацію - на знання. Завдячуючи їй, усувається ізолюваність різних сфер наукового знання, що актуалізує універсальний дискурс будь-якої професії в ключі її вкорінення, у спільному цивілізаційному досвіді. Філософський світогляд дозволяє, дотримуючись дистанції по відношенню до викликів «плинної сучасності» і пристосовуючись до життя в буремні часи, зберегти свою внутрішню красу і через професійну діяльність бути корисним людям.

Список використаних джерел:

1. «Про затвердження Положення про Національну освітню електронну платформу» : наказ № 523 від 22 травня 2018 р. / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE32154?an=103>.
2. Ленем Р. Електронне слово : демократія, технологія та мистецтво. Человек и новые информационные миры. Серія «Зміна парадигми». Київ : Видавництво «Ніка Центр», 2005. 376 с.
3. Козяр М. М. Віртуальний університет: навч.-метод. посібник / М.М. Козяр, О.Б. Зачко, Т.Є. Рак. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. 168 с.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : Монографія. К. : Атіка, 2009. 684 с. : іл.
5. Іщук Н.В. Щастя та цивілізаційний розвиток : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 14-15 листопада 2019 р.). Львів, 2019. С. 114-118. https://new.meduniv.lviv.ua/uploads/repository/kaf/kaf_philosophy/07.%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B0_%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/SHASTAI_zbirnyk_.pdf#page=114
6. Ylijoki O.-H. Entangled in Academic Capitalism? A Case-study on Changing Ideals and Practices of University Research. *Higher Education*, 2003. Vol. 45, no 3. P. 307-335.

Гострик О. М.
*доцент кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Крук В. М.
*аспірант кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

На сучасному етапі розвитку економіки України штучний інтелект (ШІ) стрімко розвивається і все більше проникає в різні сфери нашого життя. При цьому освітній сегмент не є винятком. В Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [1, стаття 47].

Для досягнення поставлених задач велику роль відіграють сучасні інструменти, до яких в повній мірі може бути віднесено і системи ШІ. Інтеграція ШІ в освітні процеси відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчання, індивідуалізації підходів та автоматизації рутинних завдань. Серед ключових гравців(провайдерів) на ринку ШІ сьогодні є такі, як [2; 4; 5; 6; 7; 9]:

- OpenAI - з універсальним чат-ботом ChatGPT, який використовує передові моделі для генерування тексту, відповідей на запитання та виконання складних мовних завдань.
- Microsoft - з сімейством продуктів Copilot, яким функціують на основі GPT-4 та інтегрованих компонентах застосунків Microsoft та їх веб-сервісів.
- OpenAI+Microsoft - з корпоративним рішенням по побудові власних захищених чат-ботів – OpenAI for Azure..
- Google - з універсальним чат-ботом Gemini, який функціонує на основі GPT-4 і використовує передові алгоритми для обробки мови.
- Mistral – з рішенням Mistral Large, як великомовна модель, в основі функціонування якої лежить архітектура трансформерів.
- Meta - з продуктом LLaMA 2 70B, який показує певні результати в завданнях обробки природної мови(NLP).
- Anthropic - з продуктом Claude 2, який ефективний при вирішенні питань, пов'язаних з обробкою природної мови(NLP).
- SAP – з продуктом Joule, який функціонує в стилі ChatGPT та інтегрований у програмні додатки SAP, охоплюючи HR, фінанси, ланцюжок постачання, закупівлі та обслуговування клієнтів. Крім того в перспективі передбачається інтеграція у платформу SAP Business Technology Platform, що розширить його можливості для широкої бази користувачів SAP.
- DeepSeek – з продуктом DeepSeek. Ця нейромережа орієнтована на задачі, які пов'язані з логічним мисленням та математичними розрахунками в реальному часі.
- xAI (Elon Musk) – з продуктом Grok3. Ця нейромережа орієнтована на генерацію та аналіз контенту, зображень, вирішення задач математичного та природничого спрямування, програмування, робота з таблицями та інфографікою.

Слід відмітити, що всі перелічені моделі мають певні механізми, які забезпечують запобігання генерації шкідливого або неетичного контенту. На рис. 1 надано порівняльну характеристику сучасних систем ШІ по рівню мислення, логічного прийняття і пояснення причинно-наслідкових зв'язків та продуктивності.

xAI Grok-3 #1 in Arena First model with >1400 score						
Rank* (UB)	Rank (StyleCtrl)	Model	Arena Score	95% CI	Votes	Organization
1	1	chocolate (Early Grok-3)	1402	+7/-6	7829	xAI
2	4	Gemini-2.0-Flash-Thinking-Exp-01-21	1385	+5/-5	13336	Google
2	2	Gemini-2.0-Pro-Exp-02-05	1379	+5/-6	11197	Google
2	1	ChatGPT-4o-latest (2025-01-29)	1377	+5/-6	10529	OpenAI
5	2	DeepSeek-R1	1361	+8/-7	5079	DeepSeek
5	8	Gemini-2.0-Flash-001	1356	+6/-5	9092	Google

Рис. 1 . Рівень ефективності сучасних систем ШІ

Джерело: побудовано авторами на основі [7; 8; 10]

Тестування систем ШІ показує, що практично всі системи знаходяться не далеко один від одного за відповідними показниками. Але все ж певне лідерство мають такі системи, як Grok3, GPT-4 та Gemini. Перша з цих систем за рейтингом Chatbot Arena вважається самою розумною. Вона лідирує за такими категоріями, як наявність функції самоаналізу, креативне мислення, програмування, робота з зображеннями, пошук інформації, математика, наявність голосового помічника та вирішення складних задач [8].

Сфера використання ШІ практично необмежена [9; 11; 12]. В освітній діяльності його впровадження розповсюджується як на адміністративні процеси(управління розкладом, реєстрація заявок, аналіз ефективності і таке інше), так і на оптимізацію самого освітнього процесу(адаптивне та інтерактивне навчання, онлайн-тьютори, організація та оцінка ефективності навчального процесу і таке інше [2]. При цьому ефективність його використання стає ще більш вагомішою в умовах застосування ліцензійного програмного забезпечення за рахунок інтеграції останнього у відповідні додатки. Яскравим прикладом такої інтеграції є рішення від Microsoft для навчальних закладів, які представлені декількома пакетами. Деякі пропозиції угоди наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Рішення Microsoft для навчальних закладів

Категорії	Переваги	SoftWare
1	2	3
Збільшення продуктивності	Спільна робота над документами, таблицями, презентаціями в реальному часі; Автоматизація розрахунків та аналітики; Інтеграція з іншими сервісами Microsoft; Автоматичне збереження та резервне копіювання; Доступ до будь-якого пристрою; Завжди остання актуальна версія застосунків	Word Excel PowerPoint Power BI
Доступ до хмарних технологій	Зберігання файлів у хмарі і синхронізація інформації між пристроями; Спільний доступ і спільне редагування документів; Доступ до документів з будь-якого пристрою; Централізоване зберігання та управління даними; Інтеграція з іншими сервісами Microsoft	OneDrive SharePoint

1	2	3
Ефективні комунікації і планування	Зручне планування зустрічей і подій; Синхронізація пошти на всіх пристроях; Інтеграція з календарем та контактами; Надійна корпоративна електронна пошта; Захист даних і фільтрація спаму; Відеоконференції та чати в реальному часі	Outlook Exchange Teams
Інноваційні інструменти	Швидке редагування відео онлайн; Шаблони для створення контенту; Інтеграція з соцмережами та хмарою; Можливість ведення проєктів; Синхронізація контенту між програмами Microsoft; Гнучкі робочі простори для команд	Microsoft Loop Clipchamp

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Дані, які наведені в таблиці наочно демонструють підвищення ефективності роботи додатків Microsoft 365 в навчальному закладі завдяки ефективній співпраці між учасниками освітнього процесу і зручному доступу до інформації.

Пропозиції, які запропоновані Microsoft для оптимізації роботи навчальних закладів включають такі напрямки, як [3]:

- посилення кібербезпеки – при оновлюванні програмного забезпечення оновленню підлягають і патчі безпеки, що захищає систему від кібератак та шкідливого програмного софту;
- збільшення продуктивності – стабільна робота, яка впливає на ефективність роботи підприємства та спрощує управління процесами;
- юридична відповідальність – захист від штрафів за порушення авторських прав та законодавства про інтелектуальну власність;
- підвищення довіри та репутації – демонстрація відповідального управління ресурсами та підвищення довіри партнерів;
- інтеграція та сумісність – легкість взаємодії з хмарними сервісами Microsoft;
- технічна підтримка – забезпечення доступу до технічної підтримки від Microsoft, в т.ч. з метою навчання персоналу для підвищення їхніх цифрових навичок.

Всі процеси які передбачені угодою про партнерство, наприклад такі як автоматизація рутинних задач, доступ до безкоштовних інструментів для роботи з електронною поштою та документами, реалізовані в захищеному онлайн-середовищі.

Як було відмічено раніше, ефективність використання програмних продуктів Microsoft залежить від способу їх придбання. Всі перелічені можливості реалізовані тільки в рамках ліцензованого використання всіх додатків Microsoft. На рис.2 наведена інформація про варіанти (пакети) ліцензій, які пропонує Microsoft для бізнесу.

Найбільш популярні в Україні	Популярні продукти	Вартість на рік (1 ліцензія)	
Microsoft 365 F1	Пошта (Microsoft Exchange Online), відеодзвінки і комунікація (Microsoft Teams), Хмарне сховище (OneDrive), мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint)	27.60 USD	Комунікації в команді і з клієнтами
Microsoft 365 F3	Пошта (Microsoft Exchange Online), відеодзвінки і комунікація (Microsoft Teams), Хмарне сховище (OneDrive), мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint, OneNote) + Windows 11 Enterprise + Кібербезпека (Microsoft Defender) + Спільна робота (Microsoft SharePoint)	96.00 USD	
Microsoft 365 Business Basic (no Teams)	Пошта (Microsoft Exchange Online), Хмарне сховище (OneDrive), мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint) + Спільна робота (Microsoft SharePoint)	57.60 USD	Пакети для малого і середнього бізнесу
Microsoft 365 Business Standard (no Teams)	Пошта (Microsoft Exchange Online), Хмарне сховище (OneDrive), класичні, мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint) + Спільна робота (Microsoft SharePoint)	123.60 USD	
Microsoft 365 Business Premium (no Teams)	Пошта (Microsoft Exchange Online), Хмарне сховище (OneDrive), класичні, мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint) + Спільна робота (Microsoft SharePoint) + кібербезпека (Microsoft Defender, Intune)	237.60 USD	
Office 365 E1 (no Teams)	Пошта (Microsoft Exchange Online), Хмарне сховище (OneDrive), мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint) + Спільна робота (Microsoft SharePoint) + розширений обсяг у хмарі	93.60 USD	Пакети для корпоративного сегмента з розширеними сервісами і безпекою
Microsoft 365 E3 (no Teams)	Пошта (Microsoft Exchange Online), Хмарне сховище (OneDrive), класичні, мобільні та вебверсії Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint) + Спільна робота (Microsoft SharePoint) + Windows 11 Enterprise* + Кібербезпека (Microsoft Defender, Information Protection, Compliance Management)	405.60 USD	

Рис. 2 . Варіанти (пакети) ліцензій, які пропонує Microsoft бізнесу

Джерело: побудовано авторами на основі [2; 3]

В доповіді розглядаються не тільки питання переваг використання ІІ в освітній діяльності, такі як підвищення ефективності навчання, збільшення доступу до освіти та освітнього контенту, підготовка освітян та учнів до життя в цифровому світі, а і виклики, з якими також прийдеться зіткнутися в перспективі, а саме фінансові інвестиції в освітній процес, безпека та захист персональних даних і роль людського фактору [11; 13].

Звертається увага на важливість такого питання як визначення балансу між інноваціями, фінансовими витратами та етичними аспектами. Також особлива увага приділено тезі двоїстої ролі у використанні штучного інтелекту: як потужного інструменту для підвищення конкурентоспроможності та як фактору, який може призвести до вимирання компаній, що його ігнорують.

В якості прикладів використання сучасних інструментів в освітньому процесі розглянуті питання формування запитів при користуванні тими чи іншими системами штучного інтелекту з метою отримання повної та коректної відповіді у формі інструкцій, опису ситуації, певного завдання, структури та форми результату і таке інше.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 року (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.12.2024)
2. Офіційний сайт Microsoft. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365> (дата звернення: 20.12.2024)
3. Офіційний сайт BDO в Україні. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/bdo-digital/it-services/implementing-microsoft-solutions-licensing> (дата звернення: 20.12.2024)
4. Офіційний сайт ChatGPT AI. URL: <https://chatgpt.com> (дата звернення: 20.12.2024)
5. Офіційний сайт Gemini AI. URL: <https://gemini.google.com> (дата звернення: 20.12.2024)
6. Офіційний сайт Mistral AI. URL: <https://chat.mistral.ai/chat> (дата звернення: 20.12.2024)
7. Офіційний сайт Grok3. URL: <https://grok3.com.ua> (дата звернення: 20.12.2024)
8. Офіційний сайт Chatbot Arena. URL: <https://lmarena.ai> (дата звернення: 20.12.2024)
9. Дербенцев В.Д., Галіцин В.К., Даценко Н.В., Гострик О.М., Вознюк І.Р. Стан та перспективи розвитку логістичної галузі в контексті впровадження методів штучного інтелекту. *Наукові інновації та передові технології*. № 14(28). Видавнича група «Наукові перспективи», м. Київ, 2023, с. 591-606. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-591-606](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-591-606) (дата звернення: 20.12.2024)
10. The AI Index report. Measuring trends in AI. URL: <https://aiindex.stanford.edu/report/> (дата звернення: 20.12.2024)
11. Чеснокова А.О., Гострик О.М. Роль штучного інтелекту у побудові HR-індустрії майбутнього. *Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі: матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. (м. Одеса, 25-26 жовтня 2024 р.) - Одеса: ОНУ, 2024. С.174-176 URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/18862> (дата звернення: 20.12.2024)
12. Федорова Х. Як BigData, штучний інтелект і метавесвіт розвивають HR-індустрію. *KyivstarBusinessHub*: URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-big-data-shtuchnyj-intelekt-i-metavsesvit-rozvyvayut-hr-industriyu> (дата звернення: 20.12.2024).
13. Vasily D. Derbentsev , Vitalii S. Bezkorovainyi , Andriy V. Matviychuk , Oksana M. Pomazun , Andrii V. Hrabariev and Alexey M. Hostenko. A comparative study of deep learning models for sentiment analysis of social media texts. *Proceedings of the Selected and Revised Papers of 10th International Conference on Monitoring, Modeling & Management of Emergent Economy (M3E2-MLPEED 2022)*. Virtual Event, Kryvyi Rih, Ukraine, November 17-18, 2022. URL: <https://tinyurl.com/294pvh42>

Matviienko L. H.
*Associate Professor of Germanic and Ukrainian Philology,
Poltava State Agrarian University
Poltava, Ukraine*

Khomenko L. H.
*Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Technological Education
National Pedagogical University named after Poltava V.G. Korolenko
Poltava, Ukraine*

THE EFFECTIVENESS OF DIGITAL TOOLS IN BLENDED LEARNING

Blended learning combines traditional teaching methods with the use of digital tools. It is a modern response to the challenges of education in the context of digital transformation. The use of such tools has become particularly relevant during the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine, when the need for distance learning has changed approaches to the organisation of the educational process. Digital technologies provide accessibility, flexibility and the ability to adapt learning to individual student needs, but their effectiveness depends on many factors [1]. Digital tools create new opportunities for organising the educational process. They provide access to learning materials in a convenient format, promote interactivity and allow students to learn at their own pace. For example, learning management platforms (LMS) such as Moodle or Google Classroom allow for centralised posting of materials, testing and communication with students.

The use of interactive applications such as Kahoot or Quizizz adds game-like elements that increase student motivation [3]. Video conferencing platforms (Zoom, Microsoft Teams) allow for synchronous classes, providing feedback between the teacher and students. Advantages of digital tools [1]:

- flexibility. Students can study at a time and place that is convenient for them, which is especially important for those who combine their studies with other responsibilities.
- interactivity. Digital tools allow you to create tasks that require active participation of students, such as tests, surveys or simulations.
- individualisation. Adaptive learning systems, such as Smart Sparrow, adjust the content to the student's level of knowledge, which increases the efficiency of learning .
- progress monitoring. LMS platforms provide teachers with tools for analysing student performance and timely adjustments to the learning process.

In order to evaluate the effectiveness of digital tools in blended learning in practice, it is important to integrate them into real-life educational tasks. Such exercises not only test students' knowledge, but also stimulate their active participation, increase their motivation and promote critical thinking skills.

1. An interactive test using Kahoot or Quizizz.

Objective. To test students' basic knowledge of the topic.

Description of the task. The teacher creates a test in the format of a game on the Kahoot or Quizizz platform. Questions can be multiple choice, matching, or fill-in-the-blank. Students join the test via their devices. The one who gives the most correct answers in the shortest time wins.

Effect. Students are actively engaged in the process as the game format makes learning fun and competitive.

2. Group project on the Google Workspace platform.

Objective. To develop skills in collaboration and information analysis.

Task description. Students are divided into groups and given the task of creating a joint presentation in Google Slides or a document in Google Docs. For example, they can research a topic, analyse sources, and present their findings. The teacher can track the contribution of each participant in real time.

Effect. The assignment promotes teamwork, the ability to use digital tools for collaborative

activities, and better learning through active discussion.

3. Video lecture with interactive inserts in the Edpuzzle platform.

Objective. To deepen the understanding of the learning material.

Task description. The teacher uploads or creates a video explaining a particular topic on the Edpuzzle platform. Interactive elements are added to the video, such as questions, fill-in-the-blank tasks, or short surveys. Students watch the video at home while completing the assignment.

Effect. The combination of video materials with active elements contributes to better information assimilation and allows the teacher to assess the level of understanding of the material.

4. Discussion in a forum format on Moodle or Padlet.

Objectives. To develop critical thinking and argumentation skills.

Description of the task. The teacher creates a topic for discussion in a Moodle forum or on a Padlet. For example, students can discuss the advantages and disadvantages of a certain phenomenon, analyse an article, or express their opinion on the material they have read.

Effect. This exercise helps to develop analytical skills, the ability to argue one's point of view, and engages students in active interaction with their classmates.

5. Virtual simulation or training simulator.

Objective. To practice practical skills in a safe environment.

Task description. Students complete an activity on a platform that offers virtual simulations, such as PhET Interactive Simulations (for science) or Code.org (for programming). They can model physical phenomena, experiment with chemical reactions or create algorithms.

Effect. Students get the opportunity to apply knowledge in a practical way without risking resources or safety, which is especially important in technical and natural sciences.

6. Reflection through an interactive survey in Mentimeter.

Objective. To assess the emotional state and level of satisfaction with the training.

Description of the task. At the end of the class, the teacher asks students to answer a few questions through Mentimeter: «What did you learn?», «What is still unclear?», «How do you evaluate your participation?». The results are displayed anonymously in the form of graphs or word clouds.

Effect. The teacher receives feedback, and students have the opportunity to reflect on what they have learnt and share their impressions.

The use of such practical exercises, integrated with digital tools, can make blended learning more effective and interesting. They promote active student participation, develop their collaboration and critical thinking skills, and make the learning process flexible and accessible [3]. They also allow teachers to assess how well students are learning and interacting with modern technologies.

Although digital tools have many advantages, their use is fraught with challenges. First of all, not all students have access to quality internet and modern devices, which creates inequality in access to education. Also, both students and teachers need digital literacy to use technology effectively. Excessive use of digital tools can cause fatigue, information overload, and reduced concentration.

Information and communication technologies are an important component of blended learning, contributing to its accessibility, interactivity and individualisation. At the same time, the effective implementation of these tools requires addressing technical and organisational challenges, including ensuring equal access to technology and improving the digital literacy of learners. Further research should be aimed at optimising the integration of digital technologies in education to ensure their effectiveness in the long term.

References:

1. Грищенко О.В. Сучасні виклики змішаного навчання. Київ: Освіта України, 2021. 250 с.
2. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology*, 2019. № 12(3). С. 45–56.
3. Петренко В.А. Вплив цифрових технологій на академічну успішність студентів. Київ: НАН України, 2021. 180 с.

ЦИФРОВЕ ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пандемія COVID-2019 та повномасштабне військове вторгнення РФ спричинили новітні виклики для української системи вищої освіти, і змусили її розвиватися у реальності, яка усе більше пов'язана з цифровізацією. В період воєнного стану цифрові технології є інструментом мінімізації та уникнення ризиків та забезпечення кібербезпеки освітньої діяльності.

Цифрова трансформація діяльності закладів вищої освіти виступила рушійною силою у післявоєнній відбудові. В сучасних умовах неможливо проводити освітню діяльність без використання цифрових інструментів. Тому, на сьогодні, виникає проблематика цифрового лідерства, яке сприятиме ефективному впровадженню змін в управлінні закладами вищої освіти та визначатиме стратегічний вектор їхнього розвитку.

В епоху цифрової трансформації, сутнісна характеристика лідерства полягає у максимальному використанні наявних можливостей персоналу; свідомо управляти установою; переборювати зовнішні обставини. Так, лідерство покликане забезпечити раціональне використання управління персоналом, а саме: наявний час вжити для плідної та успішної діяльності або ж досягти поставлених цілей з якомога меншою витратою часу [1, с. 204].

Заслугує на увагу підхід до цифрового лідерства, сформульований Н. Колбертом та Д. Джорджем, в межах якого дане явище пояснюється як форма лідерства, що має прояв через управління децентралізованими групами за допомогою цифрових комунікаційних каналів та пристроїв. Дослідники зосереджують фокус на щоденному функціонуванні установи, демонструючи таким чином, що цифрове лідерство – це не лише трансформаційний інструмент, але й засіб для управління командами в умовах виконання ними своїх ключових операційних функцій [2].

Модель цифрового лідерства повинна містити такі елементи як: створення відповідної інфраструктури, запровадження системи моніторингу та ефективності, комунікація та залучення персоналу, підтримка інноваційної культури.

Основним завданням цифрового лідера є впровадження цифрової трансформації в закладі вищої освіти швидко у відповідності до плинності зовнішнього середовища. Володіння цифровим лідером необхідних компетенцій є важливим чинником у якісному та ефективному впровадженні цифрових технологій в діяльність закладу вищої освіти, які полягають у наступному:

Стратегічне мислення: цифрові лідери повинні визначити власне стратегію та план цифрової трансформації; розробляти практичні, але раціональні та інноваційні стратегії які працюють і прості в реалізації [3].

Технологічна грамотність: розуміння сучасних цифрових технологій Індустрії 4.0; знання перспектив Індустрії 5.0; вміння оцінювати та вибирати технологічні рішення, які відповідають потребам організації навчальному процесу та управлінням науково-педагогічного персоналу [4].

Комунікаційні навички: цифрові лідери мають переваги використання зв'язку набагато ефективніше, ніж лідери минулого; міцна комунікація є важливим чинником, який зміцнює зв'язок між персоналом [3].

Безпека: захист пристроїв; захист персональних даних і конфіденційності; захист здоров'я та благополуччя (фізичного та психологічного); усвідомлювати вплив цифрових технологій на навколишнє середовище та їх використання; розуміння можливих ризиків цифрової трансформації та розробка стратегій управління ними [4].

Адаптивність: стрімкий розвиток технологій сьогодні вимагає бути відкритим до інновацій і часто оновлювати стратегії установи, засновані на технології. Тому, однією з найважливіших характеристик нових цифрових лідерів має бути відкритість [3].

Навчання та розвиток: спроможність та бажання до постійного навчання, саморозвитку та удосконалення у сфері цифрової трансформації; вміння надихати, стимулювати та мотивувати персонал у розвитку навиків цифрової трансформації та реалізовувати відповідні програми навчання і підготовки [4].

Таким чином, цифрові технології виступають драйвером розвитку освітньої діяльності. Цифрові технології зміцнюють корпоративну культуру та оптимізують бізнес-процеси. Впровадження цифрових технологій та розвиток цифрового лідерства необхідно здійснювати на стратегічному рівні управління закладами вищої освіти в умовах цифрової ери. Розвиток цифрового лідерства повинно бути одним з актуальних завдань закладів вищої освіти та вимагає певних інвестицій.

Цифрові лідери забезпечують цифрову трансформацію закладів вищої освіти. Формування успішного цифрового лідера повинно відбуватись з володіння ним особливих професійних компетенцій, таких як здатність стратегічно мислити, технологічна грамотність, безпека, комунікаційні навички, адаптивність, навчання та розвиток.

Грамотна взаємодія цифрового лідерства із системою стратегічного управління закладів вищої освіти забезпечить її ефективний та конкурентоспроможний розвиток на ринку освітніх послуг в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Базака Р. В. Єфремов А. О. Лідерство у контексті викликів цифрової трансформації менеджменту та побудові організаційної культури підприємства. *Таврійський науковий вісник Серія: Економіка*. 2024. Вип. 19. С. 202-207. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.24>.
2. Корнейко О. М. Цифрове лідерство в епоху інновацій: підходи до розуміння та ключові елементи екосистеми. *International Scientific Journal «Internauka». Series: «Economic Sciences»*. 2024. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-8>.
3. Що таке цифрове лідерство та чому це важливо? Які характеристики цифрових лідерів? URL: <https://surl.li/ucbkaу> (дата звернення: 07.01.2025).
4. Василик Н. М. Ролі та вимоги до креативного менеджера при проведенні цифрової трансформації організації. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2023. № 14(28). С. 535-545. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)).

ЗМІШАНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Впродовж останнього десятиліття в усьому світі спостерігається активна тенденція до впровадження змішаного навчання як передової освітньої технології, яка має великий потенціал для подальшого розвитку. Ця концепція передбачає поєднання традиційних методів навчання з елементами онлайн-освіти через використання цифрових технологій, що дозволяє створити більш гнучке й ефективне середовище для здобуття знань.

Однак у національній освітній системі України, змішане навчання є досить новим підходом, який поки що розвивається та перебуває в етапі практичної інкубації. В українському освітньому просторі немає розроблених власних моделей змішаного та дистанційного навчання, тому представники вищих навчальних закладів України наразі здебільшого виходять з зарубіжного досвіду і намагаються адаптувати ті чи інші методи в своєму контексті [1, с. 163]. Розповсюдження позитивного досвіду, врахування та аналіз недоліків можуть сприяти створенню більш системного та стандартизованого підходу до впровадження змішаного навчання в українських закладах вищої освіти.

На перший погляд, важливою відмінністю змішаного навчання від традиційної системи є активне використання інтерактивних технологій для здобуття нових знань та доступу до навчального матеріалу. Це означає, що технології стають не просто допоміжними, а повноцінними інструментами в навчанні. Однак, змішане навчання також передбачає комбінування різних методів та підходів до навчання, а також різних способів подачі матеріалу. Наприклад, частина навчального матеріалу може бути відведена для групової роботи, де студенти спільно вирішують завдання або досліджують певну тему. Інша частина матеріалу може бути призначена для самостійного вивчення, коли студенти мають можливість глибше досліджувати тему самостійно. Важливою особливістю змішаного навчання є те, що це можливо як в аудиторії, так і на відстані, завдяки використанню віддалених навчальних ресурсів та електронних платформ. Змішане навчання надає студентам більше можливостей для взаємодії з матеріалом і сприяє більш індивідуалізованому підходу до навчання, що може сприяти кращому засвоєнню знань і розвитку навичок [2, с. 67].

В умовах воєнного стану, який призводить до значних змін в освітньому процесі, змішане навчання набуває особливої актуальності та гнучкості, дозволяючи забезпечити безперервність освіти в Україні, адаптацію до нестабільної ситуації та підтримку студентів і викладачів [3, с. 5].

В тих регіонах, де безпекова ситуація дозволяє, університети можуть проводити лекції та практичні заняття в аудиторіях, зокрема для спеціалізованих дисциплін, що вимагають лабораторних робіт, досліджень або наукової практики. Для студентів, які не можуть бути присутніми на заняттях через переміщення, відсутність безпеки або відключення електрики, проводяться онлайн-лекції, семінари та консультації через платформи для відеоконференцій, LMS-системи та інші цифрові інструменти. Для відсутніх на заняттях у режимі реального часу, важливо надавати доступ до навчальних матеріалів (відео, лекцій, підручників) у форматі, який дозволяє студентам навчатись самостійно в зручний для них час.

Університети повинні мати стабільний доступ до онлайн-платформ для проведення відеоконференцій (Zoom, Google Meet), онлайн-курсів (Coursera, Moodle, OpenEdX) та хмарних сервісів для зберігання матеріалів [4, с. 79]. Враховуючи можливі перебої з інтернет-з'єднанням під час війни, важливо також забезпечити можливість для офлайн-навчання, завантажуючи навчальні матеріали для доступу без постійного інтернету.

Значна частина населення може зіткнутися з труднощами доступу до техніки та Інтернету, тому важливо надавати студентам альтернативні способи доступу до навчальних матеріалів, наприклад, через мобільні пристрої або за допомогою пунктів незламності, інтернет-кафе, спеціальних точок доступу у безпечних зонах.

Змішане навчання в умовах воєнного стану вимагає гнучкості в підходах до організації навчального процесу та оцінювання результатів. Оскільки обстановка може змінюватися дуже швидко, університети повинні бути готові змінювати програми навчання, переносючи більш важливі чи нагальні дисципліни на більш ранні терміни. Гнучкість в освітніх програмах дозволяє зберегти їх актуальність навіть у нестабільних умовах.

Змішане навчання має також враховувати психологічний аспект, оскільки війна має великий вплив на ментальне здоров'я студентів і викладачів. В умовах воєнного стану важливо створювати програми підтримки, надавати студентам доступ до консультацій психологів і соціальних працівників, щоб допомогти їм справлятися з наслідками стресу і травм. Онлайн-платформи можуть бути використані для проведення сеансів підтримки в зручному для студентів форматі. Гнучкість у форматах навчання і оцінювання допомагає зменшити стрес серед студентів, які перебувають в умовах невизначеності, і дозволяє їм адаптувати навчання до своїх особистих обставин.

Змішане навчання також дає можливість налагоджувати співпрацю з міжнародними університетами та організаціями, що може бути корисним для забезпечення освіти для студентів, які були змушені виїхати з країни або тимчасово перебувають за кордоном. Українські університети можуть співпрацювати з міжнародними освітніми установами для забезпечення навчання студентів, які виїхали за кордон. Вони також можуть запроваджувати віртуальні програми мобільності, що дозволяє студентам навчатися в університетах інших країн без необхідності фізичного переміщення. Студентам, які постраждали від війни, необхідно надавати стипендії або гранти, щоб забезпечити їм можливість продовжувати навчання.

Адаптація вищої освіти до умов воєнного стану є складним, але необхідним процесом. Це вимагає від університетів гнучкості та готовності швидко реагувати на зміни обставин, надавати студентам і викладачам підтримку, а також забезпечити безперервність навчання через використання технологій і гнучких форм навчання. Змішане та дистанційне навчання, інноваційні підходи до фінансування та оцінювання, психологічна підтримка, а також міжнародна співпраця стануть основними інструментами для збереження та розвитку вищої освіти в умовах війни.

Змішана модель навчання в умовах воєнного стану є важливим інструментом для підтримки безперервності освітнього процесу в Україні. Вона дозволяє адаптувати навчальний процес до змінюваних обставин, зберігаючи доступність освіти навіть у надзвичайних умовах. Однак для її ефективного впровадження необхідно забезпечити належну інфраструктуру, доступ до технологій, психологічну підтримку для студентів і викладачів, а також гнучкість у навчальних програмах і формах оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Боднар Т. Сучасні практики використання змішаного навчання в українській вищій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 45(1). С. 161–165.
2. Староста В. І. Студентоцентроване дистанційне навчання в ускладнених умовах (пандемія covid-19, воєнний стан в Україні). *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету* : наукове фахове видання. 2023. Вип 14. С. 63–77.
3. Сидоренко, В. В., Кулішов, В. С., Торба, Н. Г. Інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Вип. 5(1). С. 1–15.
4. Слободянюк І. Ю., Мисліцька Н. А., Заболотний В. Ф., Колесникова О. А. Використання хмаро-орієнтованих технологій в умовах дистанційного навчання. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2020. Вип. 1 (23), Ч. 2. С. 78-82.

Жарікова О. Б.
доцент кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна

Пащенко О. В.
доцент кафедри економічної теорії
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні умови глобалізації, цифровізації та швидких технологічних змін вимагають від закладів вищої освіти впровадження діджиталізації як ключового елемента підвищення ефективності навчального процесу. Використання цифрових платформ, онлайн-курсів, віртуальної та доповненої реальності, а також автоматизація адміністративних процесів дозволяє не лише розширити доступ до якісної освіти, а й забезпечити індивідуалізацію навчання. [1; 2; 3]

Діджиталізація – це передача інформації в цифровому вигляді. Більш технічне визначення - це цифрова передача даних, закодованих у дискретних сигнальних імпульсах [3]. Результатом є серія чисел, що описує набір дискретних точок, які представляють об'єкти, зображення, звуки, документи і сигнали (зазвичай аналогові сигнали). Результат називається цифровим представленням або, точніше, цифровим зображенням у випадку об'єктів і цифровим форматом у випадку сигналів. У сучасній практиці оцифровані дані мають вигляд двійкових чисел, що полегшує, наприклад, комп'ютерну обробку. Загалом, оцифрування означає перетворення аналогового джерела в цифровий формат. [3]

Діджиталізація сприяє створенню гнучкого освітнього середовища, в якому студенти отримують можливість опановувати навички, необхідні для успішної адаптації до сучасного цифрового ринку праці. Водночас це вимагає вдосконалення цифрової грамотності викладачів і студентів, а також розробки стратегій кібербезпеки для захисту даних і забезпечення стабільності роботи цифрових систем. Таким чином, варто відзначити, що діджиталізація є не лише інструментом модернізації освітнього процесу, але й важливим фактором формування конкурентоспроможності закладів вищої освіти в умовах сучасних викликів. [1; 2; 3] Діджиталізація вищої освіти є ключовим вектором розвитку сучасного освітнього простору. У сучасних умовах, позначених швидким розвитком інформаційних технологій, глобалізацією та зростанням попиту на інноваційні форми навчання, цифрові технології відіграють центральну роль у трансформації освітнього процесу. [1; 2; 3]

Запровадження цифрових платформ, інтерактивних курсів, штучного інтелекту та інших передових технологій дозволяє забезпечити:

- персоналізацію навчання відповідно до потреб студентів;
- інтерактивність та зручність доступу до навчальних матеріалів;
- формування цифрових компетентностей як викладачів, так і студентів.

Діджиталізація також оптимізує управлінські процеси у закладах освіти, сприяє міжнародній інтеграції через використання відкритих онлайн-курсів та покращує якість освітніх послуг.

Проте впровадження цифрових рішень вимагає вирішення низки викликів, зокрема:

- забезпечення кібербезпеки;
- рівномірного доступу до технологій;
- підвищення цифрової грамотності учасників освітнього процесу.

Зазначимо, що діджиталізація не лише модернізує навчальний процес, але й формує нову культуру освітнього середовища, яка відповідає викликам і потребам сучасного суспільства. [1; 2; 3]

Серед основних напрямів діджиталізації в системі вищої освіти сьогодні визначають такі: [1; 2; 3; 4].

Цифровізація освітнього процесу:

- впровадження електронних навчальних платформ (LMS, наприклад, Moodle, Canvas);
- використання віртуальних лабораторій, симуляторів та інтерактивних навчальних матеріалів;
- онлайн-курси та масові відкриті онлайн-курси (МООС).

Інтеграція штучного інтелекту та аналітики даних:

- використання AI для персоналізації навчання та адаптивного тестування;
- аналітика освітніх даних для моніторингу успішності студентів.

Цифровізація адміністративних процесів:

- автоматизація роботи зі студентськими даними, записів та звітів;
- використання електронних систем управління освітньою діяльністю;
- розвиток дистанційного та змішаного навчання;
- впровадження хмарних технологій для організації віддаленої роботи;
- змішане навчання (поєднання онлайн- та офлайн-форм);
- кібербезпека та управління цифровою інфраструктурою;
- забезпечення надійності захисту даних;
- побудова ефективної цифрової інфраструктури для підтримки навчального процесу.

Розвиток цифрових компетенцій:

- навчання викладачів цифровим інструментам;
- формування у студентів навичок роботи з сучасними технологіями;
- інтеграція технологій доповненої та віртуальної реальності;
- використання VR/AR для створення віртуального навчального середовища;
- моделювання складних процесів у різних галузях знань.

Інклюзивність через цифрові технології:

- створення доступних матеріалів для студентів з особливими освітніми потребами;
- використання технологій для забезпечення рівного доступу до освіти. [1; 2; 3; 4].

Діджиталізація дуже активно відбувається як в економіці, так і в системі управління, а також зачіпає сфери права (оцифрування людських ресурсів) та освіти [1]. Ідею цифровізації просувають багато відомих менеджерів і політиків. Крім того, діджиталізація та глобалізація визнані основними тенденціями сучасної вітчизняної освіти. Аналіз нормативно-правових актів, законів та угод, укладених між Україною та Європейським Союзом (ЄС), переконливо доводить, що основні цілі розвитку інформаційного суспільства в нашій країні поступово збігаються з європейським вектором розвитку. Ці документи лягли в основу представленого Радою Міністрів України проекту «Цифровий порядок денний 2020 для України», який визначає основні пріоритети розвитку інформаційного суспільства в нашій державі на основі інтеграції у світовий процес цифровізації [2]. Доступ до якісної освіти для кожного громадянина є надзвичайно важливим принципом. Сьогодні хороша освіта є неоціненним благом для всіх людей і дозволяє їм відігравати активну роль у суспільстві як висококваліфікованим і цінним людським ресурсом.

Глобальна цифровізація має вирішальне значення для розвитку міжнародної співпраці та академічної мобільності. Цифрові технології відкривають якісно нові можливості для обміну досвідом, уможливаючи участь у міжнародних дослідницьких проектах та навчання в різних університетах без необхідності фізичного перебування.

Переваги цифровізації у вищій освіті. Однією з головних переваг цифровізації в системі вищої освіти є зручність для студентів. Онлайн-ресурси, дистанційні курси, відеолекції та інтерактивні платформи дозволяють студентам навчатися у зручний для них час і в зручному місці. Ще однією важливою перевагою є можливість персоналізації навчання. Цифрові технології можна використовувати для створення індивідуальних програм, які враховують особливості та потреби кожного студента.

Впровадження діджиталізації в українських вищих навчальних закладах. Українські університети поступово впроваджують цифрові технології в освітній процес. Вони створили власні онлайн-платформи та розробили курси дистанційного навчання, де студенти мають доступ до навчальних матеріалів, відеолекцій та тестів. Крім того, останнім часом українські університети

активно використовують віртуальні лабораторії та симуляційні програми, які дозволяють студентам розвивати практичні навички без безпосереднього контакту з обладнанням.

Майбутнє діджиталізації. Діджиталізація у вищій освіті має великий потенціал. Вона покращує якість освіти, робить процес більш доступним та ефективним. Зокрема, під час пандемії та воєн технології дистанційної освіти дозволили продовжити навчальний процес. У майбутньому цифрові технології все більше використовуватимуться в українських навчальних закладах, що сприятиме розвитку освіти та підготовці кваліфікованих кадрів для ринку праці.

Так, на рисунку 1, представлено вчення науковців О. Котухи та О. Фонарюка, які наводять цікаву статистику за 2019-2021 рр. пошукових запитів у пошуковій системі Google, яка демонструє відчутне зростання інтересу до безкоштовної освіти в інтернет. [4]

Рис. 1 Статистика зростання кількості пошукових запитів, пов'язаних з електронним навчанням (Statista, 2020a).

Джерело: [4]

Так, за даними Державного управління статистики, станом на кінець 2021 року 65,6% населення світу використовували інтернет-ресурси для навчання, тоді як у європейських країнах ця частка сягнула 87,7% населення, а рівень користування інтернетом серед українців сягнув рекордного показника - 93,4%. Таким чином, цифрова освіта в Україні досить добре розвинена. [4]

У 21 столітті українські університети змушені адаптуватися до сучасних процесів удосконалення методів викладання, оскільки управління знаннями та виконання поточних завдань з використанням класичних та дигіталізованих підходів із впровадженням цифрових технологій, підвищенням ролі та зацікавленості студентів у навчальному процесі та освіті. Загальний рівень потрібно підвищувати, але про це потрібно говорити окремо. [4]

Таким чином, ці напрямки сприяють модернізації освіти та її адаптації до потреб цифрового суспільства. Реформування та модернізація систем освіти в Європі є предметом низки досліджень, присвячених вивченню процесів, засобів та наслідків змін, що відбуваються на різних рівнях та елементах національних освітніх систем. Європейська система освіти визначає тенденції змін у системі освіти після розпаду Радянського Союзу. Лише невелика частка змін, яких потребують європейці у своїх освітніх системах, є позитивними, і то в частині змін, пов'язаних з об'єктивними вимогами розвитку цифрового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: матер. методолог. семінару НАПН України, 4 квіт. 2019 р. / за ред. В. Г. Кременя, О. І. Ляшенка; уклад.: А. В. Яцишин, О. М. Соколюк. К., 2019. С. 188-197
2. Топольник Я. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. № 5, т. 61. С.14
3. Вільний тлумачний словник. Новітній онлайн-словник української мови (2013-2028). URL: <http://sum.in.ua/f/innovacija> (дата звернення: 18.10.2022)
4. Г. Труба. Функціонування освітянина у диджитальному середовищі. Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. 2024. С. 407-420 DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2024.31.309460>

Орлов Є. В.
доцент кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Шинкаренко В. М.
доцент кафедри статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

СУЧАСНЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ АНАЛІЗУ ДАНИХ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В сучасну епоху великих даних аналіз інформації за допомогою відповідного комп'ютерного забезпечення стає ключовим елементом стратегічного керування, наукових досліджень та бізнес-аналітики. Сучасні курси аналізу даних повинні готувати студентів до роботи з великими об'ємами інформації за допомогою сучасного програмного забезпечення. Більш придатним для студентів економічних спеціальностей виявляється середа програмування R [1-2].

Мова R є одним з найбільш популярних, конкуруючи з дуже відомим Python, інструментів для статистичного аналізу, візуалізації даних та зручної роботи з великими даними. Великою перевагою є те, що і сама мова і графічні оболонки наявні у вільному доступі [3-5]. Проте спочатку він був орієнтований на роботу через командний рядок, що для багатьох користувачів є складним бар'єром. Для підвищення доступності і зручності використання були розроблені графічні призначені для користувача інтерфейси (GUI). Вони надають інтуїтивно зрозумілі інструменти для взаємодії з R, зменшуючи необхідність глибокого знання синтаксису. Розглянемо найбільш відомі графічні оболонки середи програмування R.

RStudio є самою популярним інтегрованим середовищем розробки для R [5]. Вона працює під усіма основними операційними системами. Після запуску оболонки з'являється вікно, яке поділене на чотири частини: вихідний код файлу, консоль, зміст робочого простору та частина, що надає доступ до списку пакетів, рисунків, файлів в робочому каталозі а також довідці. В якості окремих переваг оболонки слід виділити автоматичне підсвічування коду, автодоповнення, візуалізація графіків в реальному часі, керування бібліотеками та проектами. Також приємним бонусом є можливість даної оболонки використовувати мову Python та можливість використання на локальних та хмарових серверах. Існує можливість користування RStudio у вікні браузера [6], що дуже зручно, тому що в цьому випадку не потрібно встановлювати на комп'ютер на середу програмування ні оболонку. Також слід виділити інтеграцію з Git та іншими системами контролю версій.

Наступний Jupyter Notebook є інструментом, який орієнтований на багато користувачів та візуалізацію даних. Основними його функціями є побудова інтерактивних документів з кодом, графіками та текстом. Перевагами є можливість публікації та обміну роботами а також підтримка декількох мов програмування.

RComander з точки зору його автора корисний в першу чергу для освітніх цілей при введенні в мову R, а також для швидкого аналізу. Основною метою при побудові інтерфейсу RComander був м'який перехід користувача, що має мінімальний досвід роботи в R на консоль, де можна автоматизувати свої дії більш глобально. Слід виділити наявність меню для виконання стандартних статистичних операцій (ANOVA, регресія, побудова графіків). Основними перевагами RComaneg є простота в користуванні та швидкий доступ до стандартних статистичних тестів.

Фреймворк Shiny можна використовувати для побудови веб-додатків на основі мови R. Його основними функціями є інтерактивна візуалізація даних та можливість побудови призначених для користувача інтерфейсів при роботі з аналітичними даними. Перевагою є легка інтеграція з іншими системами та підтримка інтерактивних дашбордів.

Графічний інтерфейс Rattle служить для аналізу даних та машинного навчання. Його основними функціями є імпорт даних з різноманітних джерел та візуалізація і побудова моделей машинного навчання. Перевагами Rattle є його орієнтація на роботу з великими об'ємами даних та простий інтерфейс для побудови складних моделей.

Слід також відзначити і деякі інші графічні оболонки:

RKward – поєднує потужність R з простотою у використанні подібною той, що надається комерційними статистичними пакетами (такими, як SPSS або STATISTICA);

Revolution-R – має повну інтеграцію з Microsoft Visual Studio, присутність повноцінного покрокового відладчика а також можливість автоматично використовувати переваги багатопроцесорних систем;

JGR – графічний інтерфейс вирисовується засобами Java, має висвітлювання тексту та Tab – завершення команд, можливість працювати усюди де є Java.

Графічні оболонки для середовища програмування R роблять її доступною для широкої аудиторії, від починаючих аналітиків до професіоналів в сфері науки про дані. Вибір відповідного інструменту залежить від задач користувача та рівня його підготовки. Отже, розглянувши основні сучасні програмні засоби аналізу великих даних, можна порадижити студентам економічних спеціальностей на початку два варіанта. Перший – встановити мову R та графічну оболонку RStudio на комп'ютер або ноутбук (в сучасних умовах буде завжди можливість користуватися R для вирішення задач). Другий – створити профіль, або використати існуючий в Google, та користуватися R у вікні браузера. В цьому випадку всі дані будуть зберігатися до наступного входу в свій профіль. Єдиний недолік це можлива відсутність зв'язку з інтернет мережею. По своїм технічним можливостям ці два підходи повністю еквівалентні. В подальшому, при появі певних спеціальних задач можна розглянути можливість використання і інших приведених графічних оболонок. Немає жодних сумнівів, що інновації в області графічних оболонок продовжують розширювати і полегшувати можливості аналізу даних та представлення результатів цього аналізу.

Список використаних джерел:

1. Орлов Є.В., Шинкаренко В.М. Використання середовища програмування R в процесі викладання математичних та статистичних дисциплін. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: Мат. VI Міжн. наук.-практ. конф. Одеса: ОНЕУ. 2023. С. 181-182.

2. Орлов Є.В., Шинкаренко В.М. Застосування середовища програмування R при викладанні аналізу даних студентам економічних спеціальностей. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: Мат. VII Міжн. наук.-практ. конф. Одеса: ОНЕУ. 2024. С. 193.

3. <https://www.rdocumentation.org>

4. <https://www.r-project.org> центральний сайт R, де можна його завантажити.

5. <https://posit.co/download/rstudio-desktop/#download> завантаження RStudio.

<http://www.cookbook-r.com/Basics/> посібник по R.

6. [posit/cloud](https://posit.cloud) посилання на використання RStudio у вікні браузера.

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Діджиталізація освіти є важливим чинником впливу на формування сучасних соціально-трудових відносин у контексті розвитку цифрової економіки. Вона сприяє трансформації традиційних моделей навчання, формуванню нових компетенцій у здобувачів освіти та змінює вимоги до фахівців на ринку праці. Завдяки впровадженню цифрових технологій в освітній процес відбувається розширення можливостей для підвищення кваліфікації, розвитку гнучких навичок та адаптації до швидко змінюваних умов професійної діяльності.

Рис. 1 Фактори впливу діджиталізації освіти на формування сучасних соціально-трудових відносин

Одним із ключових аспектів діджиталізації освіти є розвиток цифрових компетенцій у студентів (рис.1). Сучасні роботодавці все частіше вимагають не лише професійних знань, але й здатності ефективно використовувати цифрові інструменти для аналізу даних, комунікації та автоматизації робочих процесів. Опанування таких навичок стає важливим елементом підготовки фахівців, що дозволяє їм бути конкурентоспроможними на глобальному ринку праці.

Діджиталізація освіти сприяє підвищенню доступності та гнучкості навчання. Онлайн-курси, дистанційне навчання та платформи мікронавчання дозволяють студентам отримувати знання незалежно від їхнього місця розташування. Це особливо важливо для регіонів з обмеженим доступом до якісної освіти. Гнучкі форми навчання сприяють реалізації концепції "освіти протягом життя" (lifelong learning), що є критично важливим у контексті стрімких змін на ринку праці.

Важливим напрямом впливу діджиталізації є формування soft skills через цифрові освітні технології. Платформи для управління проектами, віртуальні симуляції та онлайн-

тренінги сприяють розвитку комунікаційних навичок, здатності працювати в команді та приймати ефективні рішення. Такі компетенції стають необхідними в умовах цифрової економіки, де цінуються не лише технічні знання, але й гнучкість мислення.

Діджиталізація освіти також впливає на глобалізацію ринку праці. Завдяки доступу до онлайн-курсів світового рівня студенти мають можливість опановувати нові знання та працювати для міжнародних компаній, не залишаючи своєї країни. Це стимулює розвиток дистанційної роботи та сприяє формуванню нових моделей співпраці між працівниками та роботодавцями.

Окрім позитивних аспектів, варто звернути увагу на певні виклики діджиталізації освіти. Одним з таких є ризик цифрової нерівності, коли окремі категорії населення можуть бути позбавлені доступу до сучасних технологій через недостатні технічні ресурси або відсутність необхідних навичок. Крім того, виникають питання щодо захисту персональних даних студентів та викладачів у цифровому середовищі.

У контексті соціально-трудових відносин діджиталізація сприяє автоматизації рутинних процесів та появи нових професій. Це, з одного боку, дозволяє підвищити ефективність роботи, а з іншого — створює загрозу зникнення певних традиційних професій. Водночас виникає потреба у фахівцях, здатних управляти складними цифровими системами та аналізувати великі обсяги даних.

Особливої актуальності у формуванні сучасних соціально-трудових відносин набуває цифрова грамотність. Навички роботи з даними, або *data literacy*, мають особливе значення в сучасній цифровій економіці. Вони охоплюють здатність знаходити, аналізувати, інтерпретувати та ефективно використовувати дані для прийняття рішень. Ці навички суттєво впливають на соціально-трудові відносини, сприяючи їх трансформації та адаптації до нових викликів цифрової епохи. Однією з ключових переваг володіння навичками роботи з даними є можливість прийняття обґрунтованих рішень.

Працівники та менеджери, які вміють аналізувати ключові показники ефективності, тенденції продуктивності та результати опитувань співробітників, можуть краще управляти трудовими процесами. Це знижує ризик виникнення конфліктів у колективах і сприяє ефективнішому виконанню завдань. Прозорість трудових відносин також є важливим аспектом, який забезпечується завдяки використанню аналітики даних. Компанії можуть більш відкрито підходити до прийняття рішень щодо оплати праці, просування по службі та оцінки продуктивності працівників. Це допомагає уникнути дискримінації та суб'єктивності в управлінні персоналом.

Ще одним значущим фактором є підвищення продуктивності праці. Завдяки обробці великих обсягів даних компанії можуть оптимізувати робочі процеси. Аналіз даних про робочий час і продуктивність дозволяє автоматизувати рутинні завдання, виявляти вузькі місця та пропонувати оптимальні шляхи виконання роботи. Поява спеціальностей, таких як аналітики даних, фахівці з автоматизації процесів та аналітики продуктивності персоналу, стимулює розвиток ринку праці. Це відкриває нові можливості для працівників і створює попит на нові компетенції.

Не менш важливою є соціальна відповідальність та етика роботи з даними. Володіння навичками *data literacy* включає розуміння етичних аспектів збору та використання інформації. Це допомагає забезпечити дотримання прав працівників і захист персональних даних. Інновації у сфері управління персоналом також значною мірою залежать від роботи з даними. Використання HR-аналітики дозволяє компаніям передбачати плинність кадрів, знаходити найкращих кандидатів на вакансії та формувати індивідуальні траєкторії кар'єрного розвитку, дозволяє приймати стратегічно важливі рішення, що сприяють зростанню ефективності та задоволеності персоналу.

Однією з ключових компетенцій стає лідерство, необхідність якого посилюється саме через цифрові трансформації. Цифрове навчання передбачає активну роботу в дистанційних групах та проектах. Це вимагає від студентів навичок координації, організації завдань, прийняття рішень і комунікації в цифрових середовищах, що розвиває їхні лідерські

здібності. Дистанційні та гібридні форми навчання підштовхують студентів до самостійного планування часу та ресурсів. Формування таких навичок допомагає розвинути самодисципліну й відповідальність, які є важливими для сучасних лідерів. Діджиталізація передбачає постійні зміни технологій та методів навчання тому студенти змушені швидко адаптуватися до нових інструментів і платформ, що розвиває гнучкість мислення та здатність генерувати нові ідеї та є ключовими рисами лідера.

Управління інформаційними потоками тобто здатність знаходити, аналізувати та використовувати інформацію є однією з основ лідерських функцій у сучасному світі. Студенти, які навчаються ефективно працювати з інформаційними ресурсами, стають більш компетентними у прийнятті обґрунтованих рішень. Цифрові платформи дозволяють студентам створювати контент, формувати професійні спільноти та вести дискусії. Успішне використання таких платформ формує навички управління впливом і взаємодії з аудиторією також є важливим аспектом сучасного лідерства. Діджиталізація стимулює появу нових можливостей для стартапів та інноваційних проєктів. Освітні програми, які інтегрують цифрові технології, часто надають студентам можливість розробляти власні проєкти, лідувати команди та управляти бізнес-ініціативами.

Таким чином, діджиталізація освіти є потужним фактором трансформації соціально-трудових відносин. Вона сприяє розвитку нових форм взаємодії між працівниками та роботодавцями, підготовці фахівців, які відповідають викликам цифрової економіки, а також створює умови для підвищення ефективності та гнучкості трудових процесів. Водночас важливо враховувати ризики цифрової нерівності та забезпечувати захист інформаційних прав учасників освітнього процесу. Розвиток навичок роботи з даними сприяє модернізації соціально-трудових відносин, роблячи їх більш прозорими, продуктивними та адаптованими до умов цифрової економіки. Діджиталізація освіти створює умови, де лідерські якості стають не просто бажаними, а необхідними для успішної інтеграції в цифрову економіку. Вміння керувати проєктами, комунікувати у цифровому середовищі, адаптуватися до змін і впливати на спільноти стають визначальними факторами професійного успіху студентів у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Трансформація соціально-трудової сфери в умовах цифровізації економіки: монографія/ О.Ф. Новікова, Ю.С. Залознова, О.І. Амоша, О.О. Хандій, Н.А. Азьмук, Я.В. Остафійчук, Л.Л. Шамілева, О.В. Панькова, І.М. Новак, А.Д. Шастун, О.Ю. Касперович, О.В. Іщенко, Я.Є. Красуліна, Л.П. Амелічева, В.В. Компанієць; за наук. ред. О.Ф.Новікової; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2022. 385 с.
2. Бобро Н. Цифровізація освіти: виклики та можливості у XXI столітті. *Молодий вчений*. 2024. 5 (129). С. 46-50. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-5-129-8> (дата звернення 20.01.2025)
3. Моторіна В.Г., Дем'яненко О.О., Марущак О. В. Аналіз впливу цифрових технологій на якість вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. 10. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13846988> (дата звернення 20.01.2025)
4. Логінова К. С. Аналіз традиційного та цифрового лідерства в сучасних умовах. *Агросвіт*. 2024. №12. С. 60-67 DOI: 10.32702/2306-6792.2024.12.60
5. Тимошенко В.Б. Лідерство в умовах суспільних трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-92> (дата звернення 25.01.2025)

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Технології штучного інтелекту змінюють життя навколо, в тому числі процес освіти. На сьогодні адміністрації університетів та викладачі можуть використовувати штучний інтелект для аналізу великих обсягів даних, надаючи інформацію для обґрунтованих рішень і стратегій. Крім того, штучний інтелект долає освітні бар'єри завдяки інструментам, які підтримують студентів із різними потребами та стилями навчання. З розвитком штучного інтелекту зростає його потенціал для трансформації освіти, закладаючи основу для майбутнього, де навчання буде більш персоналізованим, інклюзивним і ефективним.

Використання штучного інтелекту має наступні переваги в освітній діяльності:

1. ШІ дозволяє адаптувати навчальний контент до індивідуальних можливостей студентів. Наприклад, такі платформи, як DreamBox і Smart Sparrow, аналізують відповіді студентів у режимі реального часу, щоб динамічно адаптувати заняття, дозволяючи кожному студенту опановувати концепції зі своєю швидкістю.

2. За допомогою ШІ можна автоматизувати такі адміністративні завдання, як оцінювання, складання розкладу та створення звітів, значно зменшуючи навантаження на викладачів. Наприклад, такі інструменти, як Gradescope, забезпечують послідовне й об'єктивне оцінювання завдань, а програмне забезпечення для планування допомагає оптимізувати розклад занять і розподіл ресурсів.

3. Використання ШІ робить навчання більш інтерактивним і захоплюючим за допомогою гейміфікованого контенту та адаптивних навчальних платформ. Штучний інтелект може застосовуватись для створення інтерактивних тестів і симуляцій, які реагують на пропозиції студентів, підтримуючи мотивацію та їх залучення.

4. Допоміжні технології на основі ШІ підтримують студентів з обмеженими можливостями, забезпечуючи більш інклюзивне навчальне середовище. Програмне забезпечення для розпізнавання мовлення, таке як Notta, транскрибує вимовлені слова в текст для учнів із вадами слуху, а навчальні ігри з підтримкою ШІ забезпечують персоналізований досвід навчання для маленьких дітей.

5. Штучний інтелект аналізує величезні обсяги освітніх даних, щоб надати викладачам корисну інформацію. Такі платформи, як Knewton Alta, відстежують успішність студентів за різними показниками, допомагаючи викладачам визначати прогалини в навчанні та відповідно коригувати свої навчальні стратегії.

6. Інструменти ШІ допомагають керувати поведінкою та залученістю студентів в аудиторії. Наприклад, Classcraft використовує ШІ для гейміфікації управління аудиторією, відстеження поведінки студентів, оцінювання їх позитивних дій, що допомагає підтримувати продуктивне та мотивоване середовище в аудиторії.

7. Краща безпека та цілісність оцінювання. AI покращує безпеку та цілісність оцінювання за допомогою розширеного контролю та виявлення плагіату. Такі інструменти, як Turnitin, перевіряють оригінальність поданих студентами робіт, а системи перевірки, що підтримуються штучним інтелектом, відстежують умови іспитів, щоб запобігти списанню.

8. Безперервне навчання протягом життя та професійний розвиток. AI підтримує безперервне навчання та професійний розвиток викладачів, рекомендуючи персоналізовані ресурси та курси. Такі платформи, як Edthena, пропонують адаптовані шляхи навчання на основі кар'єрних цілей викладачів і потреб викладання.

9. Більша масштабованість. AI дозволяє масштабувати освітні програми, щоб охопити більше студентів без шкоди для якості. Платформи на основі штучного інтелекту

можуть обробляти великі обсяги даних і надавати персоналізований досвід навчання зростаючій кількості учнів, забезпечуючи доступність і послідовність навчання.

У 2020 році КМУ затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, де визначено мету, принципи та завдання розвитку технологій штучного інтелекту в Україні як одного з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень [1]. Впровадження технологій штучного інтелекту у сфері освіти, економіки, публічного управління, кібербезпеки, оборони та інших сферах для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності України на міжнародному ринку є одним із пріоритетних напрямів концепції. Отже впровадження технологій штучного інтелекту стає не лише технологією, що забезпечує організацію та здійснення процесу навчання, а також навичкою або компетентією, яка є також метою навчання. З кожним днем все більше сфер діяльності потребують фахівців, які розуміють як використовувати штучний інтелект у своїй професійній діяльності.

Однак використання штучного інтелекту пов'язане також із ризиками, серед яких слід визначити наступні [2]:

1. Питання людського фактору, ущільнення його ролі, що може суттєво позначитись на якості взаємодії здобувачів освіти.

2. Непередбачуваність та помилки. Як не дивно, але технології теж можуть помилятися у розпізнаванні, оцінюванні, приймати неправильні рішення, відповідно і висновки. Тому інформацію від ШІ потрібно перевіряти, особливо якщо ви працюєте з цифрами, прізвиськами, точними даними.

3. Залежність від технології. Наприклад, запит, або і сама технологія (нейромережа) не спрацювала – необхідно мати альтернативний матеріал для використання.

4. Етичні питання та конфіденційність даних. Так як ШІ довіряють великі масиви даних, часто конфіденційних, є потреба у їх збереженні, обмеженні несанкціонованого доступу та протидії «зливу».

Основні ризики, які найчастіше обговорюються у науковій літературі, це зниження (або навіть знецінення) ролі викладача та зниження креативності та критичного мислення у здобувачів освіти. З одного боку реалізація цих ризиків цілком можлива, особливо в умовах удосконалення технологій штучного інтелекту. Однак, на нашу думку, наочне спілкування між людьми, сповнене не лише професійним змістом, а й забарвлене емоціями, штучний інтелект не зможе замінити. Лише за умов, коли потреба у спілкуванні буде задовільнятися поза межами реального світу це може статися. Однак для цього мають відбутися суттєві ментальні зміни. Виглядає так, що якщо зараз нейроні мережі навчають люди, то з часом нейроні мережі навчатимуть людей, без людей. Тому наявність викладачів є необхідною, може лише змінитися їх роль. Вони стають не лише джерелом інформації і знань, вони стають менторами, які мають навчити використовувати штучний інтелект як інструмент у майбутній професійній діяльності, як для вирішення поточних завдань, так і для створення нової цінності. У цьому разі і креативність та критичне мислення здобувачів освіти також набуває нової якості та змісту. Критичне мислення має бути спрямоване на правильне та точне формування запитів. На нашу думку, новизною можна вважати результат, отриманий у ході серії запитів до штучного інтелекту і у цьому разі, цей результат є вдалою співпрацею машини та людини.

Для того щоб покращити розуміння можливих наслідків реалізації ризиків використання штучного інтелекту мають розроблятися відповідні процедури та стандарти, які дозволять відповідним чином тлумачити такі події та вживати необхідних заходів.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження КМУ № 1556-р від 02.12.2020 р. «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

2. Адамович І., Кулініч О. Штучний інтелект: можливості та ризики використання в освітньому процесі. Педагогічна Житомирщина № 4 (32), 2023. URL: <https://imso.zippo.net.ua>.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЮ ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ОСВІТИ В ВНЗ

На думку ряду вітчизняних науковців, сьогодні з упевненістю можна говорити про те, що сучасна освітня модель вишу має ґрунтуватися на різнобічно орієнтованих підходах, гнучко розвиватися і містити різні моделі: і класичну лекційно-семінарську, і модель, в якій лекції замінені обговоренням. І в цій освітній моделі діджиталізація – це перспективний механізм оновлення та розвитку сучасного вишу [1].

У сучасному глобалізованому світі пошуку, обробки та доступу до інформації без використання останніх досягнень процесу цифровізації, у системі вищої освіти неможливо підвищити якість освіти, збагатити зміст освіти, виховати соціально активну молодь та підготувати якісні кадри (рис.1.).

Рис. 1. Позитивний вплив цифровізації на вищу освіту

Джерело: розроблено автором за [1]

Цифрові освітні технології – це інноваційний спосіб організації освітнього процесу, заснований на використанні спрощених електронних систем, що забезпечують наочність та доступність навчального матеріалу. Використання цифрових інструментів допомагає створити умови для того, щоб студент став активним суб'єктом навчального процесу. Тому з метою збереження та підвищення якості освіти активно впроваджуються цифрові освітні технології, які виконують нелегке завдання своєчасного усунення деяких прогалин у навчанні і забезпечують взаємодію викладача зі своїми студентами. Серед можливостей цифрових технологій у підготовці студентів відзначаються такі:

- підвищення мобільності виконання завдань та вивчення матеріалів;
- підвищення залучення, мотивації та інтересу студентів до навчального процесу;
- індивідуалізація навчального процесу, активізація процесу самостійності та пізнання;
- підвищення наочності та цікавості подачі матеріалів (підвищення рівня допитливості);
- спрощення комунікації, спілкування між студентами та викладачами;
- забезпечення моментального доступу студентів до результатів відразу після виконання завдання;
- скорочення паперової тяганини для викладачів та студентів;

- доступ до отримання великого обсягу інформації, у тому числі за межами навчального курсу;
- з'являється можливість використовувати дистанційні технології та отримувати знання з будь-якої точки світу, підключеного до Інтернету;
- можливість використання онлайн-курсів навчання різних типів.

Це характеристика освіти майбутнього, а впровадження та розвиток цифровізації у системі нерозривно пов'язані з прогресом. Тому в даний час в світі велике поширення набуло таке поняття, як цифровий ВНЗ, що є особливим видом освітньої установи, де ефективно використовується цифрове обладнання, програмне забезпечення, інноваційні технологічні рішення, висококваліфіковані фахівці тощо. Основними характеристиками таких навчальних закладів є як якісна освіта, затребуваність випускників на економічному ринку, рівень науково – дослідницької діяльності. Велику допомогу у виконанні зазначених критеріїв надають сучасні освітні цифрові платформи освітні платформи, які є єдиним інформаційним простором для віддаленого навчання різних категорій користувачів. Вони надають користувачам повний комплекс методичних матеріалів за вибраним курсом. Крім того, цифрові освітні платформи дозволяють здійснити контроль отриманих знань і зробити висновки щодо освоєння навчального матеріалу, як самому студенту, так і професорсько-викладацькому персоналу ВНЗ.

Відмінною рисою цифрової платформи як інструменту цифровізації освіти є її фундаментальний характер – здатність спільно використовувати велику кількість учасників одночасно, що забезпечує ефект масштабу в умовах цифровізації освіти [2, с.131]

Розглянемо найвідоміші цифрові платформи, які використовуються сьогодні студентами різних ВНЗ. Великий інтерес, особливо в закордонних вузах, представляє рішення для онлайн навчання Coursera. Як відомо, спочатку цей сервіс був розроблений для навчання студентів в основному з технічних напрямів. Але, в даний момент часу на платформі розміщується матеріал по різних галузях знань. Особливістю даної платформи є те, що кожен матеріал, що розміщується просто приєднується до бази даних.

Дуже схожим за стилем на рішення Coursera, є рішення EDX. Авторитетність даного сервісу показує не лише кількість розміщених курсів, але й географію авторів, наприклад, науковців з університетів Гарвард, Берклі тощо. Наступне рішення для цифрового навчання за допомогою мережі Інтернет, яке містить багатогранний матеріал, спочатку було відомо, як Lynda. Сьогодні це рішення носить назву LinkedIn Learning. На даній платформі розташовується різноманітний матеріал для навчання з різних дисциплін і передбачена можливість отримання онлайн сертифікатів. Унікальні курси для онлайн освіти дозволяють створювати таке платформне рішення, як Skillshare. Автори курсів можуть розмістити відеозображення, проекти, навчальні курси. Ця платформа надає повний спектр для прояви своєї творчості при розробці курсів.

На сьогоднішній день можна перерахувати ще безліч платформ для розробки навчальних курсів, онлайн навчання, тестування. Наприклад, Mooc, Udacity, Docebo та інші, які не тільки активно пропонують свої сервіси для навчання, а й постійно удосконалюються шляхом застосування систем штучного інтелекту та сучасних технологій навчання. Отже, цифрова платформа відображає всі види діяльності вищого навчального закладу, сприяє його подальшого розвитку та досягнення найвищих результатів у міжнародних рейтингах.

Список використаних джерел:

1. Котуха О. С., Фонарюк О. Ю., Коцан-Олинець Ю. Я. Діджиталізація вищої освіти: пріоритети, виклики, завдання. *Проблеми сучасних трансформацій*. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-01-02> (дата звернення 15.01.2025)
2. Железнякова Е. Ю., Зміївська І. В. Цифрова платформа як інструмент цифровізації освіти. *БізнесІнформ*. 2024. №3. С. 129 - 135

ФАБІНГ ТА ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ У МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Виклад основного матеріалу. Смартфон, що поєднує функції телефону, комп'ютера та інших гаджетів, дозволяє людині практично не виходити з віртуального простору, маючи доступ до Інтернет мережі [2, 8]. У зарубіжних дослідженнях активно вивчається тема смартфоно-залежності, інтернет-залежності. Виявлено, що порушення самоконтролю поведінки щодо використання комп'ютера та інтернету призводить до погіршення самопочуття та дистресу. Зарубіжні та вітчизняні дослідники відзначають дефіцит досліджень фабінгу, особливостей ступеня його поширення і психологічних причин, що його породжують [1, 3, 4, 6]. Аспект вивчення взаємозв'язку між фабінгом та відчуттям самотності серед молодого покоління, а також виявленні ключових факторів, що сприяють розвитку цієї залежності, стає дедалі актуальнішим. Розуміння цих механізмів є важливим для розробки ефективних заходів профілактики та корекції фабінгу.. До подібних висновках у своїх дослідженнях дійшли й Д. Дж. Кусс, Ж. Більє та Дж. Аббасі [8]. У людей, залежних від телефону, спостерігалися тривожність, занепокоєння та деприваційні розлади, коли вони були розлучені з власними гаджетами. Розглядаючи відчуття самотності, як один із можливих чинників формування фабінгової поведінки серед молодого покоління ми провели опитування серед наших респондентів за психодіагностичною методикою «Діагностика рівня суб'єктивного відчуття самотності» Д. Рассела та М. Фергюсона [7] яка дозволяє дослідити внутрішнє, суб'єктивне відчуття самотності. З метою визначення ступеня узгодженості між суб'єктивним відчуттям самотності та фабінгом був проведений аналіз за коефіцієнтом каппа Коєна за двома основними віковими групами (табл. 1)

Таблиця 1.

Залежність фабінгу від суб'єктивного відчуття самотності

Зважений показник Каппа Коєна						
Оцінки	Зважена каппа ^a (K _w)	Асимптотичний			95%асимптотичний довірчий інтервал (CI _{95%})	
		σ ^b	B ^c	знач.	Нижня	Верхня
15-17 років	0,229	0,046	6,846	0,000	0,139	0,319
18-21 років	0,159	0,049	4,116	0,000	0,063	0,256

Отримані результати дослідження свідчать про те, що між фабінгом та суб'єктивним відчуттям самотності існує статистично значущий взаємозв'язок. Для групи віком від 15 до 17 років K_w = 0,229, що вказує на помірний рівень згоди між оцінками за цими шкалами. Для групи 18-21 року K_w – складає 0,159, також вказуючи на помірний рівень згоди. Значення асимптотичного B_c = 6,846 для групи 15-17 років і B_c = 4,116 для групи 18-21 року. Ці значення підтверджують відмінність від нульової гіпотези про відсутність взаємозв'язку і свідчать про статистичну значимість зв'язку між фабінгом та суб'єктивним відчуттям самотності. Довірчі інтервали (CI_{95%}) для зваженого показника каппа Коєна для обох вікових груп забезпечують достовірність отриманих результатів. Для групи 15-17 років

CI95% від 0,139 до 0,319, а для групи 18-21 років CI95% – від 0,063 до 0,256, це означає, що з високою ймовірністю можна вважати, що отримані значення каппа Коєна відповідають дійсному статусу взаємозв'язку між фабінгом та суб'єктивним відчуттям самотності для обох вікових груп. Провівши кореляційний аналіз за К. Пірсоном, було встановлено, що підлітки у віці 15-17 років мають позитивні значимі кореляції із методикою діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона ($r=0,570$ та $r=0,560$), що вказує на те що для зменшення відчуття самотності молоді особи вдаються до взаємодії із своїми смартфонами. Юнаки (18-21 рік) також мають позитивні значимі кореляції із рівнем суб'єктивного відчуття самотності ($r=0,325$ та $r=0,414$), однак, зв'язок дещо менший а ніж у підлітків у віці 15-17 років. Отже, на підставі цих результатів можна стверджувати, що існує статистично значущий взаємозв'язок між фабінгом та суб'єктивним відчуттям самотності у молоді віком від 15 до 21 року. Отримані результати вказують на наявність помірного рівня узгодженості, що показує певний ступінь згоди між респондентами у визначенні їх рівня суб'єктивного відчуття самотності та залежності від смартфона. Додатково, аналіз асимптотичного В-коефіцієнта також підтверджує статистичну значущість зв'язку який має певну статистичну вагу та відображає реальні закономірності у сприйнятті самотності та фабінгової поведінки. Отже, загальний висновок полягає в тому, що обидва показники (узгодженість та статистична значущість) підтверджують існування взаємозв'язку між фабінгом та суб'єктивним відчуттям самотності в обох вікових групах, що підкреслює важливість подальшого дослідження цього питання для розуміння психологічного благополуччя та соціальної адаптації молоді.

Список використаних джерел:

1. Аймедов К. В., Асєєва Ю. О., Черевко М. О. Нехімічні залежності: сучасні тенденції. Медична психологія. 2017. Т. 12. № 1 (45). С. 13–19
2. Асєєва Ю.О. Взаємозв'язок соціальних умов життєдіяльності із ступенем прояву кібер-адикцій. Наука і освіта. 2021, № 1/CLXXXVI. С. 34–44 DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2021-1-5>
3. Афанасьєв Д. М. Роль інтернет-мережових спільнот у становленні інформаційного суспільства в Україні. Віче. 2010. № 2. С. 2–4.
4. Гурова О. В. Психолого-педагогічна профілактика фабінгу засобами інформальної медіаосвіти. Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: Матеріали II Всеукраїнської наукової електронної конференції (м. Київ, 22 жовтня 2019 р.) / Відповід. ред.: Т.М. Булгакова. Київ, 2019. С. 76–78.
5. Камінська О., Стежко Ю., Глебова Л. Психолінгвістика віртуальної комунікації в контексті взаємодії від соціальної мережі. Психолінгвістика. 2019. Вип. 25 (1). С. 147–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2019_25_1_9.
6. Рижанова А. О., Потьомкіна Н. З. Зарубіжний досвід профілактики Інтернетзалежності молоді. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. Випуск 194. 2021. С. 51–56.
7. Чулков О.М. Типові види залежної поведінки. Клініка, діагностика, лікування: навчально-методичний посібник до курсу за вибором «Основи адиктології» для студентів I та II медичного факультетів, спеціальність «Лікувальна справа», «Педіатрія / О.М. Чулков, А.З. Григорян, К.А. Сінча. Запоріжжя : [ЗДМУ], 2017. 131 с.
8. Abbasi G.A., Jagaveeran M., Goh Y.N. & Tariq B. The impact of type of content use on smartphone addiction and academic performance: Physical activity as moderator. Technology in Society, 2021. 64, 101521. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101521>

Симоненко С. П.
доцент кафедри філософії, історії та політології
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬО-ІНФОРМАТИВНОМУ ПРОСТОРІ

Сучасна наукова спільнота, висунувши тезу про первинність ролі системи освіти у формуванні світоглядних засад молоді людини, на тлі тотального використання інформаційних технологій (ІТ), практично у всіх без винятку сферах суспільного життя поступово починає усвідомлювати глобальні ризики, котрі несе їх як безконтрольне, так і нерідко безвідповідальне впровадження в інформативно-освітньому середовищі. Задача глибинного осмислення механізмів в рівній мірі як позитивних, так і негативних наслідків ІТ технологій в цій царині стає першочерговою для представників гуманітарних наук, котра, на нашу думку, може бути вирішена лише за умови застосування ціннісно-орієнтованого підходу, котрий повинен відігравати провідну роль у визначенні критеріїв його (вирішення) успішності.

Початок 2010-х стає вододілом між «Епохою Інтернету», масових комунікацій, яка хронологічно припадає лише на одне покоління, та писемністю і згодом друкуванням – цілою епохою в розвитку цивілізації, котру, канадський дослідник М. Маклюен запропонував називати «галактикою Гутенберга» [1]. Якщо галактика Гутенберга закладає підґрунтя класичної культури з притаманною їй монологічністю та дидактичністю у формуванні та реалізації світу ідей та цінностей, однозначністю істини, то сучасна культура інформаційних технологій, навпаки, є полілогічною та плюралістичною, такою, що дає право кожному проголошувати свою правду, істину. Тому варто вже говорити, маючи на увазі сучасний стан речей, про галактику Цукерберга, де кількісні показники беруть гору над якісними, формується безмежний простір презентації пересічних індивідів, котрий вимагає від них безпосередньої та постійної присутності в соціальних мережах. Саме в рамках цього культурного простору сьогодні утверджується нова форма здорового глузду, де суб'єктивний ситуативний досвід прирівнюється, в кращому випадку, до закономірного та обґрунтованого, а логіка індивідуальних значень нівелює логіку знань.

Соціальні мережі починають формувати громадську думку, світоглядні позиції людей, особливо молоді. Тим самим для політиків та наближених до них олігархічних кіл сьогодні створюються ідеальні можливості контролювати ці процеси, навіть без явних ризиків бути звинуваченими у зазіханні на демократичні цінності та ідеали. Наприкінці минулого року власник технологічного гіганта Meta, прикриваючись бажанням «знову поставити на перше місце свободу слова», вирішив взяти приклад з І. Маска стосовно його політики формування контенту в мережі X, відмовитись від послуг фактчекерів. Тим самим фактично знімаються обмеження на обговорення таких тем, як імміграція, гендер і гендерна ідентичність тощо. Натомість у Фейсбук, Інстаграм та Threads діятиме система community notes, аналогічна тій, що вже існує в X. Відтепер перевірка контенту – постів на предмет їх правдивості будуть здійснювати самі користувачі, додаючи до суперечливих на їх думку висловлювань примітки, що розширюють контекст і роз'яснюють, де автор може помилятися.

Більше того, засилля в соціальних мережах автоматизованих систем підконтрольних урядам та корпораціям веде до того, що реальні взаємодії в них стають рідкістю, згідно з концепцією «Мертвого Інтернету» більшість контенту в мережі вже не створюється користувачами а генерується штучним інтелектом та ботами.

Так сталося, що відповідальність за негативні наслідки використання ІТ технологій, ми вже не говоримо про відповідальність моральну, перекладається не на їх розробників, а користувачів. При цьому поза увагою залишається та обставина, що «технології та суспільство формують одне одного, крім того, технології поширюються все швидше, надаючи користувачам усе більше влади, оточуючи їх з усіх боків і змінюючи їх «зсередини» [2].

Під лицемірним гаслом нейтральності технологій стосовно цінностей, фактично робиться спроба перекласти моральну відповідальність за використання технологій на користувача, а не на їх розробника. На тлі стрімкого розвитку ІТ, його широкого впровадження у практично всі сфери суспільного життя, у свідомості пересічного індивіда формується небезпечна ілюзія його всемогутності а з нею і вседозволеності та безкарності, породжуючи ризики зміни самої природи людини. Така своєрідна гіперкомпенсація пересічності масового індивіда розкривається на сьогоднішній день у найбільш доступній йому формі – активності в соціальних мережах, котра маніпулятивно подається як сучасна форма «інобуття» громадянського суспільства, хоча насправді є не чим іншим, як лише його досить вдалою імітацією.

Це означає, що потреба здійснення ефективного та дієвого контролю інформативно-освітнього середовища з боку спеціалізованих, якісно нових соціальних інституцій, сформованих на основі консенсусу між державою та громадянським суспільством, якою б утопічною вона не здавалась на перший погляд є давно назрілою. Держава тут швидше повинна взяти на себе притаманну їй роль інструменту впровадження в життя тих рішень, котрі ухвалюються в надрах цих організацій. Причому, у визначенні змісту та основних напрямків діяльності останніх, гуманітарії не просто могли б брати участь, - їх експертна роль має стати визначальною.

На сьогодні розробники технологій під вивіскою їх «гуманізації, олюднення» насправді лише «кастомізують» їх, підлаштовуючись під тілесно-моторні, когнітивні та ментальні особливості людини, котра тут розглядається виключно у якості споживача пропонованого ринком продукту. Така адаптивність до характеристик людини безумовно підвищує її конкурентоздатність на ринку, але має мало чого спільного з утвердженням чи підтримкою глибинних, «метафізичних» цінностей, людських ідеалів, моральних принципів, котрі на рівні масової свідомості залишаються доволі розмитими та малозатребуваними у якості орієнтирів повсякденної життєдіяльності, де принципи вигода й доцільність традиційно беруть гору. Саме їх гуманістичне спрямування, здатність слугувати своєрідними «червоними лініями» у визначенні відповідності змісту та напрямку розвитку технологій у сучасному світі, дозволить людині і в майбутньому не втратити свою людську подобу в переносному та прямому (трансгуманізм) сенсі, залишитись самою собою...

Список використаних джерел:

1. Маклюэн М. Галактика Гутенберга / пер.с англ. А. Юдина. Киев :Ника-центр, 2003. 431 с.
2. Шоріна Т. Г.Філософський аналіз дискурсу інформаційної етики та її морально-практичних дилем. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія.* 2021. № 1 (33).С. 74-79.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТВОРЕННІ ПРЕЗЕНТАЦІЙ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Кожен з освітян знає, що якісна підготовка навчального контенту, є однією із ключових складових ефективного навчання. Адже добре сприйматися аудиторією лише структурований, логічно організований та якісно підготовлений матеріал. Окрім того, матеріал повинен бути актуальним, відповідати навчальним цілям і сприяти досягненню визначених результатів навчання. Також, необхідно зважати на те, що у сучасному світі, де доступ до інформації стає все більш легким, важливо, щоб навчальні матеріали були не лише інформативними, але й цікавими та захоплюючими для здобувачів. Тож очевидно, що підготовка якісного навчального контенту не таке вже й просте завдання для викладача. Це доволі складний та часомісткий процес, який іноді потребує не лише фахових знань освітянина у своїй царині, а й володіння навичками дизайну, написання тексту, візуалізації даних та інших [1, с. 263].

У викладачів і всіх учасників освітнього процесу постає справедливе питання: в чому переваги ШІ інтелекту у створенні презентацій? Адже, за довго до його появи, ми успішно створювали презентації за допомогою програм: Microsoft Power Point, Canva, Google презентації та багато інших спеціалізованих програм.

Штучний інтелект (ШІ) у презентаціях дозволяє нам використовувати алгоритми для автоматизації складних процесів, таких як створення тексту, візуалізація даних, оптимізація дизайну та адаптація контенту. Однією із переваг для викладачів є економія часу для підготовки презентації, презентації є більш зрозумілими для аудиторії. Таким чином, автоматизується рутинна робота і на перший план виходить творчий аспект викладача.

Ми, розуміючи основні напрямки і особливості теми презентації, маємо можливість поставити завдання ШІ оптимізувати тему презентації, сформулювати основні питання і структуру презентації, і підібрати картинки, які будуть оптимальними для дизайну завданої теми. За допомогою правильно сформованих питань ШІ може аналізувати тему і аудиторію, і запропонувати більш оптимальний контент.

Таким чином, можна підвищувати якість вже наявних презентацій або змінюючи наявні презентації, з урахуванням зміни аудиторії: зміна вікової аудиторії, зміна змісту презентації в залежності від спеціальності для якої викладається дисципліна. Наприклад, презентація з дисципліни «Бухгалтерський облік» за змістом і відео зображенням може суттєво відрізнитися для студентів спеціальностей: менеджмент, маркетинг, міжнародна економіка та інші.

Так, GPT чат дозволяє удосконалювати наявний текст в залежності від потреб автора: економічний напрямок, правовий, соціальний та інші. ШІ дозволяє отримати за одним і тим же запитом різний за змістом текст. І, ось в цьому моменті викладач та інші учасники навчального процесу повинен бути компетентним у своєму запиті і проаналізувати отриманий матеріал і використовувати потрібне.

Якщо нашою метою є економія часу при створенні якісної презентації, ми можемо дати завдання ШІ на автоматичне створення слайдів за нашим текстом і з використанням контрольних ключових слів. Також, важливо тут бути компетентним фахівцем і аналізувати надані матеріали.

Такі інструменти ШІ, як Copilot, можуть адаптувати презентацію для слухачів різних аудиторій: студенти, викладачі-колеги, представники бізнесу, представники урядових установ, іноземці та інші.

На сьогодні, найбільш популярними інструментами для підготовки презентацій з ШІ виступають [2]: Microsoft Copilot: генерація контенту і дизайну у PowerPoint; ChatGPT: створення текстів для слайдів за ключовими словами; Canva AI: графічний дизайн, шаблони і адаптація тексту; Beautiful.AI: автоматичний дизайн слайдів на основі контенту; Gamma AI: створення презентацій за текстовими запитами; Tome AI: створення інтерактивних презентацій на основі текстових запитів з автоматичним підбором контенту, графіки та структури [2].

В залежності від запиту ми обираємо і використовуємо необхідну нам програму для створення презентації. Якщо запит на автоматичний підбір картинок і графічних зображень, рекомендовано використовувати «Tome AI», «Gamma AI» та «Microsoft Copilot». Тому, що ці програми аналізують вміст слайду та автоматично пропонують зображення, які найбільш відповідають його контексту. Ці програми дозволяють використовувати фото та ілюстрації з інтернету, що суттєво економить час на наш самостійний, аналогічний пошук ілюстрацій в Інтернеті.

Однією з переваг ШІ, в плані економії часу при створенні презентацій, є можливість введені числових даних і автоматична побудова на підставі цієї інформації діаграм і графіків. На підставі введених даних або інформації із таблиць Excel, Power Point Copilot дозволяє швидко збудувати графіки: лінійні, стовпчасті, кругові, діаграми та інші.

Ще однією перевагою ШІ при створенні презентацій є створення динамічного контенту, а саме: відео, графіки, інфографіки. Це дозволяє засвоїти складні теми дисципліни у цікавій і зрозумілій формі. Динамічний контент підвищує мотивацію здобувачів освіти, особливо якщо вони навчаються дистанційно або самостійно опановують складні для них теми.

Таким чином, до недоліків використання ШІ при створенні презентацій можна віднести:

1. Обмеження у креативності. Не завжди запропонований оптимальний варіант тексту або картинки відповідає стандарту досконалості того, хто створює презентацію.
2. Обов'язкове знання теми і сутності презентації і перевірка генерованого тексту на відповідність. Автору презентації необхідно перевіряти факти вказані в тексті у достовірних джерелах інформації.
3. Необхідна присутність людського, експертного контролю для досягнення якості і достовірності при створенні презентації.

До основних переваг використання ШІ при створенні презентацій можна віднести [2]:

1. Ефективність і економія часу: штучний інтелект спрощує процес створення презентацій, автоматизуючи написання текстів, підбір графіки та структурування контенту.
2. Покращена якість і візуалізація: завдяки інструментам, як Microsoft Copilot, ChatGPT і Tome AI, презентації стають візуально привабливішими та структурованими.
3. Інтерактивність і адаптивність: ШІ дозволяє створювати інтерактивні слайди, які підвищують залученість здобувачів освіти та адаптуються до їхніх потреб у реальному часі.
4. Персоналізований підхід: використання ШІ допомагає адаптувати матеріал до конкретної аудиторії, що покращує сприйняття інформації [2].

Таким чином, створення презентацій за допомогою ШІ дозволяє об'єднати у високоякісний продукт: творчість і знання людини, разом із швидкою генерацією контенту та якісним дизайном від програм ШІ.

Список використаних джерел:

1. Смотрич О., Карабин О., Лоза В. Трансформація діяльності викладача. Нові підходи та технології підготовки освітніх матеріалів. *Штучний інтелект у науці та освіті (AISE 2024): збір. матер. міжн. наук. конф. (Київ, 1-2 березня 2024 р.)* Київ : УкрІНТЕІ, 2024. с .263-266.
2. Тетяна Оксенюк. Підготовка презентацій за допомогою штучного інтелекту. URL: <https://eba.com.ua/bdo-v-ukrayini-dilytsya-vysnovkamy-vebinaru-vykorystannya-shtuchnogo-intelektu-dlya-optymizatsiyi-diyalnosti-v-osvitnih-zakladah/>

Кетков Р. О.

*аспірант кафедри професійної освіти та технологій
Бердянський державний педагогічний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Онищенко С. В.

*к.пед.н., доцент кафедри професійної освіти та технологій
Бердянський державний педагогічний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Цифровізація є однією з ключових тенденцій сучасного світу, яка охоплює всі сфери людської діяльності, включаючи освіту. У підготовці фахівців енергетичної галузі цифрові технології відіграють вирішальну роль, оскільки вони сприяють підвищенню якості освітнього процесу, розширюють можливості для здобуття знань і практичних навичок та забезпечують адаптацію майбутніх фахівців до вимог сучасного ринку праці.

Саме цифрові технології дозволяють реалізувати інтерактивні методи навчання, які роблять процес здобуття знань більш динамічним і ефективним. Наприклад, використання віртуальних лабораторій дозволяє майбутнім фахівцям енергетичної галузі виконувати симуляції енергетичних процесів у безпечному середовищі. Такі платформи, як MATLAB Simulink або LabVIEW, є незамінними інструментами для моделювання складних енергетичних систем [1, 4].

Також цифрові технології є невід'ємною складовою дистанційного навчання, особливо в сучасних умовах. Використання платформ, таких як Moodle, Microsoft Teams, Zoom, забезпечує доступ до лекцій, практичних занять і консультацій незалежно від місця перебування студентів [3].

Moodle є системою управління навчанням, яка дозволяє організувати курс із доступом до ресурсів, тестуванням та обговореннями.

Microsoft Teams забезпечує інтеграцію чатів, відеоконференцій і спільних документів, що сприяє зручності командної роботи.

Zoom, зі свого боку, популярний для організації вебінарів та інтерактивних занять, дозволяючи залучати велику кількість учасників і застосовувати функції, такі як віртуальні кімнати для групової роботи.

У підготовці фахівців енергетичної галузі важливе значення мають технології аналізу великих даних (Big Data) – дають змогу працювати з величезними обсягами інформації, що надходить з різних джерел, таких як енергетичні системи, сенсори, інтернет речей (IoT):

- прогнозування споживання енергії – використання Big Data дозволяє аналізувати історичні дані споживання енергії та створювати моделі, які прогнозують майбутні потреби;
- оптимізація енергетичних процесів – завдяки аналізу даних можливо визначати найбільш ефективні способи виробництва та розподілу енергії;
- ідентифікація аномалій – системи на основі Big Data допомагають виявляти несправності або порушення в роботі енергетичних мереж у режимі реального часу.

Освітні програми можуть включати навчання студентів роботі з інструментами для аналізу великих даних, такими як Hadoop, Apache Spark або Python-бібліотеки (pandas, NumPy). Це дає змогу майбутнім фахівцям енергетичної галузі ефективно використовувати сучасні аналітичні методи у своїй професійній діяльності [2, 5].

Ці технології допомагають студентам розуміти принципи роботи сучасних енергетичних систем, прогнозувати споживання енергії та оптимізувати процеси виробництва й розподілу енергії.

Переваги впровадження цифрових технологій в освітній процес підготовки фахівців енергетичної галузі:

1. Покращення якості освіти – цифрові ресурси забезпечують доступ до актуальної інформації, що дозволяє студентам бути в курсі останніх наукових досягнень.

2. Персоналізація навчання – адаптивні освітні платформи дозволяють враховувати індивідуальні потреби кожного студента.

3. Практична спрямованість – використання віртуальних лабораторій і симуляторів сприяє розвитку практичних навичок.

4. Гнучкість і доступність – завдяки дистанційному навчанню студенти можуть здобувати освіту у зручний для них час і місці [1–5].

Недоліки впровадження цифрових технологій в освітній процес підготовки фахівців енергетичної галузі:

1. Не всі заклади вищої освіти мають достатню матеріально-технічну базу для впровадження цифрових технологій.

2. Викладачі повинні володіти навичками роботи з цифровими технологіями, що вимагає додаткового навчання.

3. Не всі студенти мають рівний доступ до технічних засобів і швидкісного інтернету.

4. Надмірне використання цифрових пристроїв може призводити до зниження критичного мислення та інших когнітивних навичок [1–5].

Для того, щоб звільнитись від недоліків впровадження цифрових технологій в освітній процес, необхідно провести:

1. Інвестиції в інфраструктуру – заклади вищої освіти повинні забезпечити сучасну технічну базу для впровадження цифрових технологій в освітній процес.

2. Підготовку кадрів – організація тренінгів і курсів для викладачів, які допоможуть опанувати нові технології.

3. Розробку освітніх програм – інтеграція цифрових технологій у навчальні плани для забезпечення їхньої відповідності потребам сучасного ринку праці.

4. Захист даних – забезпечення кібербезпеки при використанні цифрових платформ.

Отже, впровадження цифрових технологій в освітній процес підготовки фахівців енергетичної галузі відкриває нові можливості для розвитку освіти. Ефективне використання цих технологій сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку праці та здатності до вирішення складних задач у професійній діяльності. Проте впровадження цифрових технологій потребує вирішення низки викликів, серед яких ключовими є технічна інфраструктура, підготовка кадрів та забезпечення рівного доступу до освіти.

Список використаних джерел:

1. Биков В.Ю., Спірін О.М. Цифрові технології в освіті: виклики та перспективи. Київ : Педагогічна преса, 2019. 217 с.

2. Гуржій А.М. Віртуальні лабораторії у підготовці фахівців технічних спеціальностей. *Освітні інновації*, 2020. № 15(3), С. 45–53.

3. Морзе Н.В., Кузьмінський А.І. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Харків : Основа, 2021. 197 с.

4. Onyshchenko S. Theoretical and Methodological Principles of Technical Training of Bachelors in the Energy Industry Using Mobile Internet Devices. *Promising Scientific Achievements in Science, Education and Production – 2024 : collective monograph*. (Series of monographs Slovak Publishing House NES Nová Dubnica s.r.o. Monograph 3). Nová Dubnica : NES Nová Dubnica s.r.o., 2024. P. 47–66.

5. Siemens P. The Role of Big Data and AI in Modern Energy Education. *International Journal of Engineering Education*, 2022. № 38(2), Pp. 112–120.

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО КОНТЕНТУ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку діджиталізації навчального процесу закладів вищої освіти, використання джерел засобів масової інформації в освітніх цілях стає потужним навчально-методичним інструментом викладача. Застосування мультимедійного контенту сучасних інформаційних джерел під час занять з іноземної мови сприяє збагаченню обізнаності з різноманітних тем іншомовного середовища, а також формує полікультурну компетенцію здобувачів вищої освіти.

Інформаційне середовище, в якому живе зараз увесь світ, – це сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі даних, а також політичні, економічні і культурні умови реалізації процесів інформатизації. В той же час, інформаційне середовище – це сфера діяльності суб'єктів, пов'язана зі створенням, перетворенням, споживанням інформації [1, с.5].

Інтеграція іншомовного контенту засобів масової інформації (ЗМІ) в освітній процес відбувається за допомогою офіційних мобільних застосунків англomовних медійних джерел на кшталт: *CNN: Breaking News, Latest News and Videos, BBC News, Euronews.com, VAO – Voice of America English News*. Всі вищезгадані мобільні додатки є достатньо ефективними дидактичними інструментами викладача разом з затвердженими підручниками і навчальними технологіями. Головною перевагою використання онлайн-ресурсів – є доступність і легкість у використанні всього мультимедійного контенту. Існує велике різноманіття подібних інформаційних джерел, які наявні у відкритому доступі і єдиною технічною умовою є підключення смартфона або планшета до мережі Internet. Працювати з іншомовним контентом під час занять можна безпосередньо в самому мобільному застосунку, або поширювати окремі матеріали (статті, відео тощо) за допомогою гіперпосилання HTML-сторінки.

Формування іншомовної компетенції у здобувачів вищої освіти, яке відбувається за допомогою цифрових технологій, відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей життєдіяльності. Головною метою опрацювання мультимедійного контенту – є розширення лексичного багажу і покращення комунікативних навичок студентів. Сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної і активної взаємодії всіх учасників. Сучасний і різноманітний мультимедійний контент засобів масової інформації сприяє підвищенню зацікавленості студентів до практичних занять, заохочує висловлювати свою думку іноземною мовою. Зокрема, варто зазначити лінгвокультурний аспект дослідження статей і матеріалів сучасного іншомовного середовища. Мова сучасних засобів масової інформації допомагає нівелювати культурний розрив між носіями різних мов, сприяє розумінню фразеологічних зворотів іноземної мови. У фразеологізмах найбільшою мірою виявляється національна специфіка мови, вони становлять найобразнішу частину її лексики. Фразеологізми з однієї мови на іншу, як правило, дослівно не перекладаються [2, с. 230]. Лінгвокультурологічні особливості використання фразеологізмів в мові виражають національну специфіку іншомовного колективу, яскраво демонструють соціокультурні відмінності іншого етносу.

В епоху комп'ютерних та інформаційних технологій спостерігаються зміни в методології наукового пізнання: удосконалюються його методи і застосовуються безпосередньо ті, що витримують часові випробування; з'являються нові методики, що дозволяють значно глибше охоплювати дослідження об'єктивного світу. Мова, яка в суспільстві продовжує залишатися найважливішим інструментом комунікації, є основою взаємодії людини і комп'ютера [3, с. 14]. Варто зауважити, що використання в освітніх цілях

таких діджитал-технологій, як мобільні застосунки полегшують вивчення іноземної мови, сприяють різнобічній обізнаності і розвитку комунікативної компетенції здобувачів вищої освіти. Сучасне суспільство визначається стрімким розвитком інформаційно-комунікативних технологій, що надають доступ до різноманітних джерел широкому загалу користувачів мережі Internet. Даючи можливість споживати більшу кількість, ідей, пропозицій, і рішень, що лунають з боку засобів масової інформації, соціальних мереж, блогерів, лідерів громадських думок. Впровадження цифрових технологій, як педагогічного інструменту, під час занять з іноземної мови створює атмосферу реальної практики розв'язання конкретних завдань, дає змогу студентам самостійно засвоювати нові знання і навички. Стрімкий розвиток діджиталізації освіти надає доступ до різноманітних інформаційних джерел і сприяє зануренню в соціокультурне середовище іншомовного світу.

Застосування сучасних технічних засобів дає можливість ефективно використовувати та миттєво отримувати інформаційний ресурс завдяки світовому інформаційному простору, що значно поліпшує процес навчання. Окрім того, комп'ютер допомагає в реалізації науководослідної роботи та орієнтує на практичну діяльність студентів. Слід зауважити, що навчальний процес із використанням комп'ютерної техніки спонукає до самостійної роботи кожного студента, створює сприятливу комунікативну ситуацію та умови для розвитку творчих здібностей особистості, які особливо значущі для майбутніх спеціалістів; підвищує мотивацію та пізнавальну активність, покращує індивідуалізацію, диференціацію та інтенсифікацію процесу навчання, розширює та поглиблює міждисциплінарні зв'язки, систематизує та інтегрує знання окремих навчальних предметів, організовує систематичний та достовірний контроль, уникає суб'єктивізму в оцінці [4, с. 191].

Відповідно до умов розвитку сучасного суспільства важко уявити навчальний процес закладів вищої освіти без використання діджитал-технологій. В контексті даного дослідження, впровадження технічних засобів освіти на заняття з іноземної мови, виконує функцію провідників у світ масової інформації іншомовного середовища. Надаючи безпосередній доступ до медійних ресурсів в режимі онлайн. Кожне практичне заняття супроводжується використанням різноманітних комп'ютерних технік на кшталт: мультимедійних проекторів, інтерактивних дошок, мобільних застосунків, засобів аудіовізуалізації тощо. Всі вищезгадані діджитал-інструменти зарекомендували себе як дієві дидактичні методи, що прискорюють отримання нової інформації під час навчання, покращають комунікативні навички, а також сприяють розвитку соціокультурної компетенції здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Бонч-Бруєвич Г.Ф., Носенко Т.І. Організація та обробка електронної інформації: навчальний посібник. Київ, 2013. – 108 с.
2. Ющук І.П. Українська мова – К.: Либідь, – 2004 – 640 с.
3. Азарова Л.С. Лінгвоінформаційний підхід як базисна форма дослідження складних номінацій на структурному рівні. Наукові записки національного університету «Острозька академія». 2015. Вип. 53. С. 13–16.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
5. Мангура С.І. Особливості використання мультимедійних технологій на заняттях з іноземної мови як засіб оптимізації навчання студентів філологічного профілю / С.І. Мангура, С.В. Кісь // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2021. – № 51. Т. 3. – С. 44-46.
6. Гончаренко М. С., Кучук Н. Г. Вплив інформаційних технологій на навчання студентів класичного університету. Вісник Харківського національного університету. Серія: Валеологія: Сучасність і майбутнє. – 2011. – № 978. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/46591114.pdf>

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

У сучасному світі технології відіграють вирішальну роль у всіх сферах життя, і сфера освіти та профорієнтації не є винятком. Сучасні технології відкривають нові горизонти у сфері профорієнтації, роблячи її більш персоналізованою, доступною та ефективною. Завдяки цьому студенти отримують унікальні можливості для розвитку, що допомагає їм приймати усвідомлені рішення щодо свого майбутнього.

Однією з найбільш популярних технологій у профорієнтації є використання онлайн-тестів для визначення схильностей, здібностей та інтересів. Такі платформи, як MyFuture, CareerExplorer або «Профорієнтаційний портал» в Україні, пропонують індивідуальні рекомендації на основі психологічних та когнітивних тестів. Вони дозволяють студентам краще зрозуміти свої сильні сторони та вибрати професію, яка відповідає їхнім інтересам та потенціалу.

Так, задля визначення схильності абітурієнтів і студентів до різних сфер професійної діяльності, Міністерством освіти і науки України, Інститутом модернізації змісту освіти та Асоціацією інноваційної та цифрової освіти було проведено форсайт-дослідження щодо розвитку людського капіталу, першого робочого місця та ринку праці задля визначення, які професії та навички будуть найбільш затребувані у найближчому майбутньому в Україні. Основна мета проекту – у найкоротший термін побудувати ефективну профорієнтаційну систему, яка з'єднає сферу освіти з реальним ринком праці для підготовки висококваліфікованих кадрів та не поступатиметься найкращим міжнародним аналогам [1].

Штучний інтелект (ШІ) відкриває нові горизонти у сфері профорієнтації. ШІ-алгоритми аналізують великі масиви даних, враховуючи інтереси, академічні успіхи та ринок праці. Наприклад, системи на базі ШІ можуть пропонувати індивідуальні рекомендації щодо вибору кар'єри, прогнозуючи затребуваність певної професії у майбутньому. Наприклад, чат-боти на основі ШІ можуть відповідати на питання студентів, допомагати їм оцінювати свої сильні сторони та знаходити професії, що відповідають їхнім інтересам. Такі рішення не лише економлять час, але й роблять процес профорієнтації доступнішим. Такі технології є найбільш поширеними в Америці та Канаді.

Технології віртуальної реальності (VR) стають потужним інструментом у профорієнтації. Студенти можуть спробувати себе у різних професіях у безпечному та інтерактивному середовищі, що допомагає краще зрозуміти специфіку роботи. У Нідерландах та Німеччині впроваджують ці технології для профорієнтації студентів.

Практична підготовка студентів протягом періоду навчання відіграє важливу роль в усвідомленні сутності обраної спеціальності. У межах освітньої програми «Податкова та митна справа», яка реалізується кафедрою фінансів ОНЕУ, передбачено проведення навчально-економічної практики «Сучасні підходи прийняття рішень у фінансово-кредитних установах» (2 курс), «Податковий та митний екаунтинг» (3 курс) та виробничої практики за фахом (4 курс) згідно Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти в ОНЕУ [2]. Під час виробничої практики студенти на обраних базах практики - у Державній податковій службі, Державній митній службі, Департаменті фінансів, Казначействі, Державній аудиторській службі, банківських установах, підприємствах і організаціях різних форм власності - реалізують одержані теоретичні знання, наочно засвоюють практичний функціонал.

Завдяки широкому доступу до інтернету студенти можуть відвідувати вебінари та проходити онлайн-курси, які дають змогу детальніше ознайомитися з певними професіями. Такі платформи, як Coursera, Udemu чи Prometheus пропонують широкий спектр курсів за

різними напрямками, які допомагають студентам поглибити свої знання та визначитися з майбутньою професійною діяльністю. Протягом навчального року за матеріалами дисциплін, що викладаються, студенти факультету фінансів та банківської справи ОНЕУ пройшли такі дистанційні курси та отримали сертифікати: «Оподаткування суб'єктів господарювання: прохідні компанії», «Оподаткування суб'єктів господарювання: корпорації», «Курс на експорт», «Програма авторизованого економічного оператора ЄС: імплементація в Україні», «Декларуйся» тощо. Поширення отриманих сертифікатів надає змогу пройти додаткові зовнішні стажування й отримати перспективну пропозицію роботи за фахом.

Гейміфікація є ще одним перспективним підходом. У Фінляндії активно використовуються навчальні ігри, що симулюють різні професійні сценарії. Це допомагає студентам у формі гри розвивати навички, необхідні для певної сфери, та приймати більш обґрунтовані рішення щодо своєї майбутньої професії.

Технології Big Data дозволяють аналізувати актуальність професій та зміни на ринку праці. За допомогою таких даних студенти можуть обирати спеціальності, які будуть затребувані у майбутньому. Наприклад, аналіз вакансій, трендів у різних галузях чи вимог до працівників дає змогу об'єктивно оцінити перспективи професії.

Платформи на кшталт LinkedIn або Xing є важливими інструментами для побудови кар'єри. Студенти можуть створювати власні профілі, демонструвати свої навички та досягнення, а також встановлювати контакти з потенційними роботодавцями. Вони також мають доступ до інформації про компанії, стажування та вакансії. Через ці платформи студенти можуть знайомитися з фахівцями у різних галузях, читати їхні історії успіху та навіть отримувати менторську підтримку. Крім того, спільноти у Facebook, Telegram чи Discord створюють можливість для обговорення перспектив різних професій.

Незважаючи на переваги, використання сучасних технологій у профорієнтації має й виклики. Наприклад, не всі студенти мають доступ до необхідних пристроїв чи інтернету. Крім того, є ризик надмірного покладання на технології, що може знижувати роль особистої взаємодії з фахівцями.

У багатьох країнах світу значна увага приділяється менторським програмам. Наприклад, у Канаді діє програма "MentorCity", яка з'єднує студентів із професіоналами у їхній сфері інтересів. Ментори діляться практичними знаннями, допомагаючи молоді зрозуміти особливості обраної професії та створювати мережу корисних контактів.

Кафедра фінансів ОНЕУ намагається йти в ногу з часом і якомога частіше надавати своїм студентам можливість спілкування з фахівцями і практиками протягом навчального періоду. Так, у межах Меморандумів про співпрацю між Одеським національним економічним університетом та Одеською митницею, а також Головним управлінням Державної податкової служби в Одеській області в межах дисциплін освітньої програми «Податкова та митна справа» відбулися неодноразові зустрічі фахівців зі студентами, присвячені специфіці роботи цих державних структур. Також здобувачі вищої освіти отримали запрошення на працевлаштування за фахом.

Перспективи розвитку технологій у профорієнтації виглядають оптимістично. З удосконаленням алгоритмів ШІ, розширенням доступу до інтернету та інтеграцією нових технологій студенти зможуть ще краще орієнтуватися у світі професій та знаходити свій шлях. У майбутньому роль технологій у профорієнтації лише зростатиме, забезпечуючи ще більше можливостей для розвитку молоді.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнський проект з профорієнтації та побудови кар'єри. URL: <https://hryoutest.in.ua/>
2. Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти в ОНЕУ. Одеса: ОНЕУ, 2024. 17 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1Tcw2Cda5VNdZuDWKFMpEuxheBUw_Ig6w/view

Острецова Т. О.
провідний концертмейстер кафедри музичного мистецтва та хореографії
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Полтава, Україна

Юнда В. В.
старший викладач кафедри музичного мистецтва та хореографії
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Полтава, Україна

СТРИМІНГОВІ СЕРВІСИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

У контексті стратегічних пріоритетів розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, затверджених КМУ [1], питання інтеграції цифрових технологій в освітній процес набуває особливої значущості. Забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, підвищення якості освіти відповідно до європейських стандартів, передбачає модернізацію освітнього середовища з використанням сучасних інструментів та платформ. Орієнтація на інтернаціоналізацію вищої освіти вимагає від українських музичних інституцій використання найкращих здобутків світового освітнього простору, що, у свою чергу, передбачає застосування цифрових технологій. Стримінгові сервіси, як невід'ємна частина сучасної цифрової музичної екосистеми, можуть бути ресурсом для формування компетентності майбутніх фахівців у музичній галузі. Вивчення особливостей використання стримінгових сервісів у різних формах музичної освіти є важливим напрямом для розробки ефективних методик та навчальних програм.

Значну увагу дослідженню стримінгових технологій присвятили в своїх працях І. Печеранський та Л. Єременко [2], Ю. Шевчук, Т. Булах та інші. Автори стверджують, що розвиток цифрових платформ і стримінгових сервісів відіграє ключову роль у трансформації аудіовізуальної та музичної індустрії. Водночас підкреслюється необхідність зосередження на детальному аналізі окремих платформ, їхніх функціональних особливостей та відмінностей у використанні. Таким чином, дослідження інтеграції стримінгових сервісів в українську музичну освіту є актуальним та має науково-практичне значення. Воно сприяє модернізації освітнього процесу, підвищенню якості освіти, розширенню наукових знань.

Традиційні методи поширення класичної музики, такі як компакт-диски, вінілові платівки чи записи телепрограм, мають низку обмежень, зокрема щодо якості звуку, доступності та вибору. Стримінгові сервіси, на відміну від них, пропонують високу якість аудіо- та відеоматеріалу та велику бібліотеку записів. STAGE+, нещодавно створена німецьким звукозаписним лейблом класичної музики «Deutsche Grammophon», є яскравим прикладом такої інноваційної платформи [3]. Вона поєднує в собі медіа-бібліотеку класичної музики з різноманітними додатковими можливостями, такими як ексклюзивні інтерв'ю з митцями, документальні фільми. Одним із ключових аспектів STAGE+ є її орієнтованість на високоякісний контент. Сервіс пропонує потокове відео у форматі 4K, а також аудіо з підтримкою технології Dolby Atmos (об'ємний звук), що забезпечує імерсивне прослуховування. Такий підхід є особливо важливим для вивчення класичної музики, де точність відтворення та передача всіх нюансів виконання є критичними для сприйняття.

Окрім високої якості відтворення, STAGE+ вирізняється різноманітністю контенту. Сервіс пропонує не лише записи класичних творів, а й прямі трансляції концертів, що робить слухачів співучасниками музичної події. Яскравим прикладом є трансляція у грудні 2024 року грандіозного концерту до відкриття відновленого собору Нотр-Дам у Парижі, який об'єднав зірок світового масштабу. Завдяки стримінговій платформі тисячі глядачів з різних куточків планети змогли стати частиною цієї історичної події, навіть не виходячи з дому. Це особливо важливо для тих, хто за різних причин не має можливості відвідати такі заходи.

З точки зору музичної освіти подібні стримінгові сервіси відкривають нові можливості для вивчення та дослідження класичної музики. Студенти, музиканти, викладачі можуть отримати доступ до величезної бібліотеки записів, різноманітних інтерпретацій та аналітичних матеріалів. Це дозволяє поглибити знання про музичні твори, композиторів, історичний контекст та виконавські практики.

Наразі, використання цифрових музичних записів в українських школах часто відбувається без належного ліцензування, що є порушенням авторських прав та створює прецедент незаконного використання інтелектуальної власності. Перехід до легальних стримінгових платформ дозволить кардинально змінити цю ситуацію, надаючи освітянам доступ до великої бібліотеки музичних творів з гарантією їх правомірного використання. Це не лише забезпечить відповідність європейським стандартам, а й сприятиме формуванню поваги до інтелектуальної власності серед учнів та викладачів.

Ефект від впровадження стримінгових сервісів у музичну освіту можна очікувати на різних рівнях, залежно від специфіки навчальних програм та вікових особливостей учнів. На рівні початкової музичної освіти стримінгові сервіси можуть стати потужним інструментом для знайомства дітей з різноманітними музичними інструментами, тембрами та музичними формами. Інтерактивні програми та візуалізації можуть зробити навчання більш цікавим та доступним для дітей. На рівні середньої музичної освіти, стримінгові платформи можуть бути використані для аналізу музичних творів, вивчення історії музики та підготовки до концертних виступів. Доступ до великої бібліотеки записів та різноманітних інтерпретацій сприятиме розширенню кругозору учнів та розвитку критичного мислення. На рівні вищої музичної освіти стримінгові сервіси можуть стати важливим інструментом для науково-дослідницької роботи, вивчення сучасних композиційних технік та підготовки майбутніх музичних педагогів. Можливість доступу до якісного музичного контенту, а також до інтерв'ю з провідними музикантами, композиторами та виконавцями дозволить студентам покращити свою обізнаність та розуміння музичного мистецтва.

Шляхи впровадження стримінгових сервісів в українську музичну освіту мають бути комплексними та враховувати різні аспекти освітнього процесу. Перш за все, необхідна розробка методичних рекомендацій, щодо використання стримінгових платформ у навчальному процесі. Важливим є також забезпечення технічної інфраструктури, зокрема, доступу до якісного інтернету, необхідної техніки, а також підготовка педагогічних кадрів, які мають володіти навичками ефективного використання стримінгових сервісів у навчальному процесі. Варто розглянути можливість партнерства з провідними стримінговими сервісами, такими як STAGE+, для отримання пільгових умов для освітніх закладів.

Висновки. Впровадження стримінгових сервісів у сучасну українську музичну освіту є не лише необхідним, а й перспективним кроком, який може значно підвищити якість навчання. Планування, методична розробка, забезпечення технічної інфраструктури та підготовка кадрів є ключовими умовами успішної інтеграції стримінгових технологій у навчальний процес. Впровадження в українську музичну освіту використання стримінгових сервісів стане важливим етапом у напрямку її інтеграції до європейського освітнього простору та сприятиме створенню цивілізованого музичного середовища.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-r#Text> (дата звернення: 17.12.2024).
2. Печеранський І., Єременко Л. Аудіострімінг як тренд розвитку аудіовізуальних технологій та його вплив на сучасну музичну індустрію. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». 2023. № 48. С. 26–32. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282435> (дата звернення: 17.12.2024).
3. Classical music streaming audio & video | STAGE+. STAGE+. URL: <https://www.stage-plus.com/> (дата звернення: 17.12.2024).

Галацин К. О.
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

Фещук А. М.
викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕДІАЗАСОБІВ У ФОРМУВАННІ В МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Проблема формування англomовної комунікативної компетентності майбутніх інженерів за допомогою застосування сучасних інформаційних засобів вирізняється інноваційністю, багатоаспектністю та міждисциплінарністю. Цифровізація і діджиталізація ставлять перед сучасним фахівцем вимоги володіння навичками медіаграмотності, здатностями швидкої орієнтації в цифровому медіа-просторі для налагодження англomовної комунікації в процесі виконання професійних завдань.

Проблема формування англomовної комунікативної компетентності є в полі зору таких науковців як Т. Пахомова, Ю. Семенчук, А. Фещук, О. Ярошенко та ін. Питання використання медіатехнологій в освітньому процесі вивчають О. Бондаренко, О. Волошенюк, Р. Гришкова, В. Іванов, О. Котенко, В. Шарко та ін. Уже І. Гуріненко, С. Деньгаєва, О. Карпова, О. Шеваршинова, Н. Яценюк і ін. досліджують медіа як засоби в процесі вивчення англійської мови. Глибшого аналізу потребують питання використання медіазасобів у процесі формування в майбутніх інженерів англomовної комунікативної компетентності.

На сьогодні в педагогічній теорії та практиці пріоритетним напрямом є медіаосвіта. Він передбачає вивчення студентами особливостей масової комунікації (преси, радіо, телебачення, кіно, відео тощо) в процесі професійної діяльності, підготовку їх до виконання фахових функцій у сучасному інформаційному світі, опанування вмінь сприймати й осмислювати різну інформацію. Особливо актуальним є використання медіазасобів на заняттях з англійської мови, коли здобувачі освіти мають змогу вивчати та аналізувати штучно створені викладачем професійно-орієнтовані тексти або автентичні матеріали, висвітлені в періодичних виданнях, книгах, художніх/документальних фільмах, журналах, на радіо, телебаченні, соціальних мережах, цифрових платформах, чисельність та різноманітність яких щороку збільшується в геометричній прогресії.

Значний методичний потенціал мають медіазасоби у формуванні в майбутніх інженерів англomовної комунікативної компетентності.

У процесі наукового пошуку англomовну комунікативну компетентність майбутніх інженерів визначаємо як здатність фахівців успішно взаємодіяти з іншими суб'єктами професійної діяльності – носіями англійської мови, задля постановки та вирішення професійних завдань в технічній сфері [2].

Формування в майбутніх інженерів англomовної комунікативної компетентності за допомогою медіазасобів визначаємо як цілеспрямований та керований процес формування в здобувачів вищої технічної освіти мовної, лінгво-соціокультурної, навчально-стратегічної та професійної складових цієї компетентності з використанням різних форм роботи з автентичними (висвітленими в періодичних виданнях, на радіо, телебаченні, соціальних мережах, цифрових платформах і ін.) та штучними (створені викладачем для навчального заняття) текстами.

Великий тлумачний словник сучасної української мови термін «медіа / мас-медіа», тлумачить як засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса, кіно та ін. [1, с. 512, 516].

Сьогодні поняття «медіазасоби» набули нового змісту, оскільки його застосовують також і до інтерактивних електронних видань, нових форм комунікації, оскільки вони інтегровані в мережу Інтернет. Нам імпонує думка І. Гуріненко, який медіазасобами називає матеріали, виокремленні із загального інформаційного простору у формі аудіальних, візуальних, аудіо-візуальних повідомлень; використовуються викладачем для організації процесу оволодіння англійською мовою майбутніми фахівцями [4]. П. Саварин використовує поняття «медіатехнології», яке розглядає як сукупність способів, що включають проєктування, організацію та проведення занять із забезпеченням багатоканальності сприйняття інформації суб'єктами навчання в інтерактивному режимі, шляхом використання мультимедійних комп'ютерних апаратно-програмних і мультимедійних навчальних програмних засобів. Автор наголошує, що медіатехнології забезпечують динамічність та можливість синергетичного навчання, одночасно зорового і слухового сприйняття матеріалу, активної участі в керуванні його представленням, повернення до тих розділів, які вимагають повторного аналізу та використання зворотного зв'язку [5, с. 13].

Медіазасоби нами активно використовуються в процесі викладання магістрам освітніх програм «Конструювання та дизайн машин», «Технології машинобудування», «Технології виробництва літальних апаратів» освітнього компонента «Практичний курс іноземної мови для наукової комунікації (англійська)» (далі ОК) [3] під час роботи з автентичними/штучними текстами. Варто відмітити, що автентичний/штучний інженерний текст – це текст, який належить до навчально-наукового і науково-технічного підстилів і написаний викладачем-інженером для інженера (або майбутнього інженера), в межах певної спеціальності, яка має характерні мовні особливості та специфічну термінологію.

Основним завданням використання роботи з автентичними текстами є формування в студентів інтересу до процесів міжкультурного та педагогічного спілкування в технічній сфері, оскільки статті висвітлені в медіаресурсах є цікавими та стимулюючими; їх можна відбирати відповідно до інтересів аудиторії та теми, яка вивчається; відображають реальну ситуацію вживання мови в культурному контексті.

У процесі занять студенти працюють з автентичними/штучними текстами, тематика яких пов'язана з налагодженням англомовного спілкування в процесі професійної діяльності інженера. Це можуть бути повні тексти або їх уривки. Наприклад, в ході вивчення теми «Risks and hazards: presenting charts, using claims to plan essays» [3] пропонуємо віднайти, здійснити аналіз та визначити основні напрями відродження національного авіабудування в Україні згідно з «Стратегією відродження вітчизняного авіабудування на період до 2030 року».

У процесі вивчення ОК використовуємо різні види навчальних медіазасобів [4] (табл.1).

Таблиця 1

Класифікація навчальних засобів

<i>№ з/п</i>	<i>Класифікаційна ознака</i>	<i>Навчальні медіа засоби</i>
1	2	3
1.	Вид задіяних аналізаторів	Візуальні; аудіальні; вербальні; аудіовізуальні/слухозорописемні.
2.	Вид, що слугував джерелом медіатексту	Газетні, журнальні, радійні, телевізійні, взяті з Інтернету, кінематографічні.
3.	Спосіб організації навчання	Аудиторні; позааудиторні.

1	2	3
4.	Походження засобу медіа	Автентичні – похідні від медіатекстів; штучні – створені спеціально для потреб освітнього процесу, до моменту навчання не оприлюдненні у засобах масової інформації.
5.	Кількість осіб, залучених у роботі із засобами мас-медіа	Індивідуальні; парні; групові.
6.	Дидактичне завдання	Наочні; інтеграційні; соціалізуючі; професійно-практичного спрямування; систематизуючі та індивідуалізовані.

Цікавою та такою, що активізує критичне мислення і пізнавальну діяльність студентів є робота з професійно-орієнтованими медіасистемами Metasearch Search Engine та RefSeek, яка передбачає пошук новинок та статистичних матеріалів з авіаційної галузі, а саме: веб-сторінки – AIS of Ukraine, CC Foundation та ін.; енциклопедії «Large aviation encyclopedia», «Half-Life» і ін.; журнали і газети: Aviator, Air prospects of Ukraine, Government courier та ін. Різноманітно організована навчально-пізнавальна діяльність майбутніх інженерів на вказаних медіаплатформах спрямована на формування англомовної комунікативної компетентності та її складових – мовної, лінгво-соціокультурної, навчально-стратегічної та професійної.

Ураховуючи вид медіазасобу, на заняття відбираємо автентичний/ штучний текст дотримуючись таких критеріїв:

- лексико-фразеологічної автентичності – здійснюємо відбір необхідної для засвоєння лексики та фразеології;

- граматичної автентичності – акцентуємо увагу на використання термінів в усній і письмовій мові;

- функційності – спрямований на природність відбору лінгвістичних засобів для вирішення мовного завдання;

- типовості – підбираємо найбільш актуальний текст, який містить факти сучасної дійсності щодо теми, яка вивчається.

Отже, використання медіазасобів на заняттях з англійської мови уможливорює формування в майбутніх інженерів не лише англомовної комунікативної, а й інформаційної компетентності; забезпечує розвиток їх критичного й аналітичного мислення та можливість навчатися впродовж усього життя.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : з дод. і допов. / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ–Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

2. Галацин К., Фещук А., Ярошенко О. Педагогічні умови ефективного формування англомовної комунікативної компетентності майбутніх інженерів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 44(1). С. 254-260.

3. Ставицька І.В. «Практичний курс іноземної мови для наукової комунікації (англійська)»: силабус освітнього компонента. 2024. <https://kamts2.kpi.ua/nn-mmii/>

4. Гуриченко І. Ю. Педагогічні умови застосування засобів мас-медіа у професійній підготовці майбутніх державних інспекторів з пожежної безпеки : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2012. 20 с.

5. Саварин П. В. Підготовка майбутнього викладача технічних дисциплін до застосування медіатехнологій у професійній діяльності : автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2017, с. 22 с.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Впровадження цифрових технологій в освітній процес закладу вищої освіти передбачає діджиталізація. Питання діджиталізації в Україні в закладі вищої освіти залишається не до кінця вивченою та не реалізованою на найвищому рівні. Діджиталізація вищої освіти також залежить від грошей окремих ЗВО. Так, діджиталізація вищої освіти вимагає оновлення матеріальної бази, комп'ютерних технологій і безперервного доступу до Інтернету.

Цифрова трансформація освіти вимагає створення екосистеми цифрових рішень у цій галузі, таких як створення безпечного середовища для електронного навчання, забезпечення необхідної цифрової інфраструктури, підвищення рівня цифрової компетентності тощо [1].

У сучасному світі вища освіта зазнала значну цифрову трансформацію. Щоб забезпечити успіх кожному, вища освіта повинна йти в ногу зі світовими тенденціями цифрового розвитку. В умовах сьогодення все більше робочих місць вимагають висококваліфікованих працівників, які володітимуть цифровими навичками і володінням новими технологіями. COVID -19 посилив потребу у цій сфері, а також загострив проблему розвитку та використання технологій у системі освіти, щоб гарантувати права громадян на якісну освіту. Це особливо важливо зараз, через війну в Україні освітній процес перебуває під загрозою, особливо в ЗВО.

Так, заклади вищої освіти постали перед низкою викликів, а саме [2]:

- пошуком оптимальної моделі цифровізації кожного ЗВО в межах визначеної автономії;
- необхідністю розроблення оптимальної структури ЗВО, об'єднанням складових цієї структури в одну ефективну систему;
- об'єднанням наявних елементів ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) в систему, де технічні засоби навчання повинні стати ефективними мережевими інструментами;
- визначенням ролі, завдань і діяльності педагогічних, науково-педагогічних працівників ЗВО;
- переходом від традиційного освітнього середовища до віртуального мережевого середовища;
- пошуком методів та прийомів дистанційного навчання;
- забезпеченням ефективної комунікації між усіма учасниками мережевого освітнього процесу.

З початком повномасштабного вторгнення на територію України проблема діджиталізації вищої освіти стала ще більш актуальною. На практиці доведено, що діджиталізація дозволяє проводити освітній процес навіть за умов, коли матеріальна інфраструктура значно пошкоджена, і не можна гарантувати, що викладачі та студенти будуть присутні в аудиторіях. Студенти та викладачі повинні мати гаджети (смартфони, ноутбуки тощо) з доступом до Інтернету. Сучасна комп'ютерна техніка, відповідне програмне забезпечення та інформаційна база можуть допомогти організувати ефективне навчання. Як внаслідок того, що ці умови сьогодні пропонуються в ЗВО, зараз активно впроваджуються програми, спрямовані на цифрову трансформацію освітньої діяльності в ЗВО.

Війна вплинула на вищу освіту в Україні, створивши низку проблем, вирішення яких передбачено в рамках «Плану відновлення за напрямом «Вища освіта», зокрема [3]:

- багато студентів і викладачів втратили доступ до своїх місць роботи та навчання через те, що виїхали за кордон, що призвело до ризику втрати цих людей з української системи вищої освіти;

- існує проблема недостатнього рівня інтернаціоналізації української вищої освіти до світової, особливо до європейської системи вищої освіти, проблема залучення іноземних викладачів та залучення іноземних студентів до навчання та викладання в Україні за програмами обміну, а також існує проблема зі стажуванням;

- попри численні переваги закладів вищої освіти (боротьбу з корупцією, включаючи інклюзивність при вступі), вони потребують реформування. Це пов'язано з тим, що з одного боку велика кількість абітурієнтів проходить в обхід ЗНО, щоб отримати доступ до вищої освіти, а з іншого – це змушує студентів зосереджуватися на обмежених навичках і пригнічує креативність для вирішення більш творчих завдань;

- українська система вищої освіти сильно розгалужена та не відповідає фінансовим можливостям держави підтримувати її.

Цей список включає також проблеми руйнування і переміщення ЗВО додаються ще:

- серйозні проблеми з інфраструктурою (будівництво нових сучасних будівель і гуртожитків, застаріле дослідницьке обладнання в лабораторіях, утриманням та реконструкцією освітніх приміщень для задоволення потреб інклюзивності тощо);

- через низький рівень фінансової автономії, не можливо швидко контролювати наявні кошти та майно, встановлювати власну систему оплати праці, забезпечувати гнучність щодо базової та додаткової освіти, неможливо також забезпечити дотримання політики ціноутворення та залучити корпоративні інвестиції чи гранти від фондів тощо;

- відсутня також юридична свобода навчатися за автономною освітньою траєкторією.

У рамках проекту «Концепції цифрової трансформації освіти і науки» в контексті діджиталізації вищої освіти, передбачено такі цілі [4]:

- 1 - заклади мають бути забезпечені технікою для створення цифрового освітнього середовища, досягнення якої можливе через забезпечення комп'ютерною технікою, мультимедійним обладнанням тощо;

- 2 – стандарти з педагогічних спеціальностей мають містити сучасні вимоги, щодо формування цифрових компетентностей;

- 3 - забезпечити доступ до якісних, зручних послуг та сервісів у сфері освіти і науки та переведено їх в онлайн форму, впровадження в практику Єдиної міжвідомчої інформаційної системи України для вступу іноземних студентів;

- 4 - процеси управління та регулювання мають бути оптимізовані та автоматизовані.

Варто зауважити, що діджиталізація має особливу роль у вирішенні зазначених вище проблем, які сьогодні представлені у вищій освіті в умовах кризової ситуації. Так, слід запровадити цифрові інструменти для підтримки процесів виявлення порушеної академічної доброчесності, тощо. Цифрова трансформація процесів управління, регулювання та моніторингу ЗВО, а також ефективне використання цифрових (дистанційних) технологій в освітніх процесах є необхідними, щоб зробити ЗВО привабливими для навчання та кар'єри [1]. Методом діджиталізації є досягнення цифрової трансформації всіх сфер вищої освіти, щоб підвищити якість навчання. Ця мета пов'язана з концепціями, діями та ініціативами, пов'язаними з цифровізацією. Ці ідеї та ініціативи є частиною концепції цифрової трансформації освіти та науки, а також законодавства, освітньо-методичного забезпечення та діяльності працівників ЗВО [5].

В Україні запроваджується цифрова взаємодія між органами управління освітою, установами, закладами всіх рівнів власності та підпорядкування та учасниками освітнього процесу, що являє собою комплекс програмно-технічних засобів під назвою «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту» (АІКОМ).

Завдяки цій взаємодії учасники освітнього процесу можуть швидко та ефективно приймати рішення щодо управління, формування та впровадження освітньої політики. Зокрема питанням, щодо навчання, вступу, відрахування та переведення студентів, розподілу та перерозподілу міжбюджетних трансфертів з державного та місцевих бюджетів.

Участь України в міжнародних проектах і програмах є важливою для діджиталізації вищої освіти. Так, з 2021 по 2026 рік Україна реалізує проект «Удосконалення вищої освіти України заради результатів» у співпраці з Міжнародним банком реконструкції та розвитку, який входить до групи Світового банку. Підвищення кваліфікації та знань випускників ЗВО дозволить подолати виклики освітньої сфери та підвищити якість вищої освіти. Вони також мають відповідати очікуванням роботодавців, вимогам ринку праці та суспільству загалом. Крім того, це забезпечить стабільність системи освіти та дозволить продовжувати навчання під час карантинних обмежень, накладених пандемією COVID-19, воєнного стану в країні тощо [5].

Таким чином, діджиталізація вищої освіти в Україні є тривалим процесом, який має вирішальне значення для забезпечення освіти в кризових ситуаціях, зокрема зараз, коли країна перебуває в умовах війни. Для створення цифрового освітнього середовища всі заклади вищої освіти повинні мати доступ до швидкої мережі Інтернет, комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення. Щоб використовувати цифрові технології успішно, викладачі повинні мати високий рівень цифрових знань. Діджиталізація відкриває нові можливості та вимагає модернізації всього освітнього змісту. Це повинно відповідати потребам підготовки кадрів для сучасних технологій промислової революції та побудови цифрової економіки, необхідних для забезпечення економічної та військової безпеки України. Але в умовах війни важко припинити освітню систему на цифрову систему, тому доцільно залучати підтримку іноземних партнерів і брати участь у міжнародних проектах і програмах.

Список використаних джерел:

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України» 19 листопада 2020 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2(2), 1-6. Режим доступу: <https://doi.org/10.37472/2707305X-2020-2-2-13-2> (дата звернення: 10.01.2025)
2. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoi-transformaciyi-osviti-inauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennnya> (дата звернення: 09.01.2025)
3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpnevakonferencia/2022/Mizhn.serpna.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Nauk-metod.zbirnykOsv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu-%20Innovatsiyta.proyektna.diyalnist.pdf> (дата звернення: 10.01.2025)
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти: Закон України від 27.07.2022 № 2457-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2457-IX#Text> (дата звернення: 09.01.2025)
5. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Освіта і наука». Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkivvijni/robochi-grupi> (дата звернення: 10.01.2025)
6. Цифрова трансформація освіти і науки. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrovatransformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення: 09.01.2025)

Балик А. В.
*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ: МОЖЛИВОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується активною діджиталізацією, яка охоплює всі галузі життя, включаючи освіту. Ця тенденція зумовлює необхідність перегляду підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема вчителів інформатики. Зростає попит на кваліфікованих педагогів, здатних не лише володіти сучасними цифровими технологіями, а й ефективно інтегрувати їх в освітній процес, готуючи учнів до життя в цифровому суспільстві. Одним із перспективних напрямів діджиталізації освіти є застосування технологій штучного інтелекту (ШІ), які відкривають нові можливості для персоналізації навчання, автоматизації рутинних завдань, аналізу даних та розробки інноваційних освітніх ресурсів [1].

Мета цього дослідження – проаналізувати можливості інструментів на основі ШІ для діджиталізації професійної підготовки майбутніх вчителів інформатики, визначити перспективи їх використання та виявити потенційні виклики, пов'язані з їх впровадженням. Оскільки успіх будь-якої технологічної трансформації в освіті залежить від людського фактора, першочергово зосередимо увагу на ролі викладача у контексті впровадження ШІ.

Дослідження (Zawacki-Richter et al., 2019) показує, що лише 15% наукових робіт у галузі застосування ШІ у вищій освіті зосереджені на ролі викладачів. Більшість досліджень розглядають викладачів як пасивних користувачів, а не активних учасників процесу впровадження ШІ. Спостерігається недостатня увага до потреб викладачів у навчанні, підтримці та професійному розвитку для ефективної інтеграції ШІ в освітній процес [2]. Це є суттєвим викликом, оскільки без урахування ролі викладача, без створення відповідних умов для його роботи, технології ШІ не будуть ефективно впроваджені, а отже, не буде досягнуто бажаного ефекту від їхнього застосування.

Поряд із викликами, існують і значні перспективи використання ШІ у професійній підготовці вчителів інформатики:

- Підвищення якості та ефективності навчання. Персоналізація, автоматизація рутинних завдань, використання інноваційних ресурсів сприяють підвищенню мотивації студентів, покращенню засвоєння матеріалу та розвитку необхідних компетентностей.
- Формування готовності до роботи в цифровому освітньому середовищі. Опанування інструментів ШІ дозволяє майбутнім вчителям ефективно інтегрувати цифрові технології в освітній процес та готувати учнів до життя в цифровому суспільстві.
- Розвиток дослідницьких навичок. Використання інструментів ШІ для аналізу даних, моделювання та прогнозування сприяє розвитку дослідницьких компетентностей.

Тому критично важливо змістити фокус досліджень з розробки технологій на вивчення ролі викладачів у впровадженні та використанні ШІ. Необхідно розробити етичні норми використання ШІ в освіті, подолати проблему "цифрового розриву" та забезпечити належну цифрову інфраструктуру.

Вважаємо перспективними такі педагогічні моделі інтеграції ШІ у процес професійної підготовки вчителів інформатики:

1. Модель «Викладач як фасилітатор»: викладач не замінюється ШІ, а виступає в ролі фасилітатора, спрямовуючи та підтримуючи студентів у роботі з ШІ-

інструментами. Це передбачає розвиток у викладачів навичок педагогічного дизайну з використанням ШІ.

2. Модель «Спільне навчання»: викладачі та студенти разом досліджують можливості ШІ, створюють нові навчальні ресурси та практики. Це сприяє формуванню спільноти практиків, які спільно навчаються та розвиваються.
3. Модель «Рефлексивний практик»: викладачі аналізують власний досвід використання ШІ, рефлексують над його ефективністю та впливом на студентів, постійно вдосконалюючи свої підходи.

Незважаючи на зростаючі можливості сучасних технологій ШІ, у всіх наведених моделях роль викладача залишається ключовою. Поряд з цим ШІ пропонує нові можливості для діджиталізації професійної підготовки вчителів інформатики. Діджиталізація професійної підготовки вчителів інформатики передбачає не лише опанування ними цифрових інструментів, але й формування здатності до їхнього методично обґрунтованого застосування в освітньому процесі. ШІ виступає дієвим інструментом цього процесу, надаючи можливості для:

Персоналізації навчання. Адаптивні навчальні платформи на основі ШІ, такі як Knewton, Duolingo, Coursera, аналізують індивідуальні особливості студентів (темп навчання, стиль навчання, попередній досвід) та пропонують персоналізовані траєкторії навчання, підбираючи оптимальний контент, завдання та темп проходження матеріалу. Це дозволяє майбутнім вчителям інформатики глибше опанувати предмет та розвинути необхідні компетентності.

Автоматизації рутинних завдань. Системи на основі ШІ можуть автоматизувати такі завдання, як перевірка тестів, оцінювання нескладних завдань, генерація звітів про успішність, що звільняє час викладачів для більш змістовної методичної роботи. Прикладами таких систем є Gradescope, Turnitin, Google Classroom.

Розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності. Інструменти ШІ, такі як чат-боти (ChatGPT, Gemini), системи машинного перекладу (Google Translate, DeepL), платформи для створення мультимедійного контенту (Canva, Adobe Spark) можуть бути використані для розвитку навичок пошуку, аналізу, обробки та представлення інформації, а також для покращення комунікаційних навичок майбутніх вчителів.

Формування цифрової компетентності. Використання інтерактивних симуляторів, віртуальних лабораторій, ігрових платформ на основі ШІ (Minecraft Education Edition, Roblox Education) сприяє розвитку цифрової грамотності, навичок роботи з цифровими інструментами та розуміння принципів функціонування сучасних технологій.

Створення інноваційних освітніх ресурсів. ШІ може бути використаний для створення інтерактивних навчальних матеріалів, віртуальних асистентів, систем генерації тестових завдань, що збагачує освітній процес та робить його більш ефективним [3].

Розуміючи потенціал ШІ та ключову роль викладача у його ефективному впровадженні, розглянемо приклади інструментів, які можуть бути ефективно використані в процесі професійної підготовки вчителів інформатики.

Чат-боти (ChatGPT, Gemini, Claude). Ці інструменти можуть використовуватися в ролі віртуальних асистентів, надаючи студентам відповіді на питання, допомагаючи з пошуком інформації, генеруючи ідеї для проєктів. Наприклад, майбутні вчителі можуть використовувати чат-боти для розробки планів уроків, створення дидактичних матеріалів або моделювання педагогічних ситуацій та відпрацювання навичок комунікації з учнями різного віку та рівня підготовки.

Системи машинного навчання для аналізу даних (IBM Watson Analytics, Google Cloud AI Platform). Ці інструменти дозволяють аналізувати великі обсяги даних про успішність студентів, виявляти проблемні теми, прогнозувати результати навчання та оптимізувати навчальний процес. Наприклад, аналіз даних дозволить викладачам виявляти типові помилки студентів у програмуванні та адаптувати навчальний процес для їх подолання.

Платформи для створення інтерактивних навчальних матеріалів (Articulate 360, H5P). Використання ІІІ на цих платформах дозволяє автоматизувати процес створення адаптивних курсів, інтерактивних вправ, тестів та інших навчальних ресурсів з урахуванням індивідуальних потреб студентів. Наприклад, можна створювати інтерактивні симулятори, які дозволяють майбутнім вчителям практикуватися у розробці та проведенні уроків з використанням цифрових технологій.

Інтелектуальні системи тьюторингу (Carnegie Learning, MATHia). Ці системи надають персоналізовану підтримку студентам, аналізують їхні помилки, пропонують підказки та додаткові завдання, сприяючи глибшому розумінню матеріалу. Наприклад, такі системи можуть використовуватись для індивідуальної підтримки студентів у вивченні складних тем з алгоритмізації та програмування.

Інструменти для розробки та аналізу алгоритмів (Scratch, Python з бібліотеками машинного навчання). Ці інструменти дозволяють майбутнім вчителям інформатики не лише вивчати програмування, але й розуміти принципи роботи алгоритмів ІІІ, що є важливим для формування їхньої професійної компетентності. Наприклад, студенти можуть розробляти власні алгоритми машинного навчання для розв'язання педагогічних завдань.

Платформи для онлайн-навчання та змішаного навчання (Moodle, Google Classroom, Edmodo). Використовуються для організації навчального процесу, розміщення навчальних матеріалів, проведення онлайн-занять та тестувань. Інтеграція інструментів ІІІ в ці платформи дозволяє автоматизувати рутинні завдання викладача, такі як перевірка тестів та надання зворотного зв'язку.

Інструменти генерації контенту (ShortlyAI, Jasper, Copy.ai). Можуть бути використані для генерації ідей для навчальних матеріалів, створення сценаріїв для відеоуроків, написання текстів для завдань та тестів. Наприклад, викладачі можуть використовувати ці інструменти для створення різноманітних варіантів завдань для студентів.

Висновки.

Діджиталізація професійної підготовки вчителів інформатики є об'єктивним процесом, який вимагає інтеграції сучасних технологій, зокрема інструментів на основі ІІІ. Використання ІІІ відкриває широкі можливості для персоналізації навчання, автоматизації рутинних завдань, розвитку інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності, створення інноваційних освітніх ресурсів. Проте, впровадження ІІІ – це не лише технологічний, але й педагогічний виклик. Для успішної інтеграції ІІІ в освітній процес необхідно не лише вирішити ряд завдань, пов'язаних з етичними аспектами, розвитком цифрової інфраструктури та подоланням «цифрового розриву», але й змістити фокус уваги на роль викладача як ключового фактору успіху. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій та педагогічних моделей щодо ефективного використання інструментів ІІІ у професійній підготовці вчителів інформатики, а також на створення механізмів моніторингу та оцінювання результатів їх впровадження, беручи до уваги потреби та перспективи як студентів, так і викладачів.

Список використаних джерел:

1. Hwang G. J., Xie H., Wah B. W., Gašević D. Artificial intelligence in education: Current status, challenges, and future directions. *Computers & Education*. 2020. Vol. 144. P. 103701. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103701>
2. Zawacki-Richter O., Marín V. I., Bond M., Gouverneur F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019. Vol. 16, no. 39. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>
3. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston, MA : Center for Curriculum Redesign, 2023. 246 p.

Златіна К. Л.
викладач кафедри іноземної філології
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТАМИ ЗВО

Удосконалення та оптимізація освіти і науки як складова діджиталізації сучасного суспільства є провідним і найбільш перспективним напрямком реформування освіти в Україні. Діджиталізація освіти є важливим етапом трансформації сучасного навчального процесу, який відкриває нові можливості для вивчення іноземних мов. Інтеграція цифрових інструментів забезпечує доступ до інтерактивних методів навчання та сприяє персоналізації освітнього процесу.

Активний розвиток сучасного світу, цифровізація усіх сфер суспільного життя стають передумовами до впровадження інструментів діджиталізації у сферу освіти України, особливо у закладах вищої освіти.

Застосування цифрових технологій у навчальному процесі, а саме використання сучасної комп'ютерної техніки, можливостей глобальної мережі Інтернет, електронних засобів навчання створює передумови для значного оновлення процесу навчання іноземним мовам здобувачам вищої освіти.

«Діджиталізація» від англійського «digitalization» означає «оцифровування» або переведення інформації у цифрову форму. Сьогодні цей термін використовується значно ширше – для позначення змін в усіх сферах суспільного життя, які пов'язані з використанням інформаційно-цифрових технологій. Цифрові технології дозволяють зробити процес навчання динамічним, індивідуальним та диференційованим. Характерними рисами занять із цифровими технологіями є адаптивність, інтерактивність, доступність матеріалів, мотивація студентів, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова та вікова необмеженість навчання, підтримка дистанційного навчання. Сучасні технології дедалі активніше змінюють підходи до вивчення мов у різних країнах.

У сучасному світі у процесі викладання мовних дисциплін збільшується рівень наочності, саме тому широко застосовуються нові інформаційно-комунікаційні технології. Зазначені технології є необхідними, оскільки значна частина матеріалу, що вивчається в курсі іншомовних дисциплін не може бути представлена в своєму реальному вигляді.

Для ефективного вивчення англійської мови найбільш привабливим є використання різних навчальних сайтів. Вони допомагають покращувати мовні навички, розширювати словниковий запас, тренувати граматику, практикувати вимову, мотивувати до регулярних занять, забезпечувати гнучкість у навчанні.

Впровадження на заняттях з іноземної мови роботи з інтерактивними ресурсами на різних платформах, що використовуються для організації навчального процесу, особливо в умовах дистанційного або змішаного навчання (Zoom, Moodle та ін.); активне використання освітніх сервісів та платформ для створення та проведення вікторин, тестів, мобільних додатків (Duolingo, Busuu) для тренування лексики, граматики та вимови; програм зі штучним інтелектом, такі як ChatGPT, для вдосконалення писемного мовлення, корекції помилок і розробки навчальних завдань тощо є дуже зручним та дозволяє вивчити лексичний та граматичний матеріал, розміщення корисних відеоресурсів в освітньому середовищі забезпечує можливість для повторення та закріплення матеріалу, а також самостійної роботи.

Це дозволяє зробити процес навчання гнучким, ефективним і доступним для всіх учасників освітнього процесу.

Мультимедійні та ігрові технології, як-от гейміфікація, сприяють підвищенню мотивації студентів до навчання. Використання відео- та аудіоматеріалів допомагає формувати практичні навички розуміння мови, що є необхідним для ефективного спілкування.

Процес діджиталізації вимагає тотальної зміни світогляду самих учасників процесу. Цифрова трансформація має на меті підвищення її якості, досягнення нових освітніх результатів, адекватних вимогам сучасного цифрового суспільства. Отже з'являються нові вимоги до всіх учасників освітнього процесу: від особистісних і професійних якостей, творчих, креативних можливостей до знань і вмінь оперування ними [1]. Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасного суспільства, маючи величезний вплив на майже всі галузі життєдіяльності людини.

Діджиталізація у вивченні мови розширює можливості здобувачів вищої освіти для справжньої взаємодії з носіями мови та іншими особами, які вивчають та підвищують свій рівень знань мови на різних ступенях. За допомогою практики вдосконалюються знання, а вивчення мови завдяки різноманітним технологіям робить це можливим.

Діджиталізація виступає потужним інструментом модернізації мовного навчання, який сприяє розвитку професійних та міжкультурних компетенцій студентів ЗВО. Інноваційні технології дозволяють адаптувати навчання до вимог сучасного світу, формуючи навички, необхідні для успішного функціонування в умовах глобалізації.

Отже, застосування цифрових технологій на заняттях з іноземної мови у ЗВО дозволяє урізноманітнити процес навчання, зробити його інтенсивним та більш результативним, що дозволить здобувачам вищої освіти – майбутнім фахівцям – стати більш конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Генсерук Г. Р., Мартинюк С. В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2019. Вип. 19, т. 2. С. 158–162
2. Сорокіна Г. М., Краснова Н. В. Викладання іноземної мови в умовах дистанційного та онлайн-навчання. Scientific collection «Inter Conf», (51): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (April 18-19, 2021). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2021. 229-234 p.
3. Chirag Patel. International Journal of Advancements in Research & Technology. Volume 2. Issue 7. July-2013 123 ISSN 2278-7763. Copyright. P. 117–119.
4. Scrivener J. (2018). Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. 5 th Edition. MacMillan, 2019. 418 p.

Петренко Н. М.
*доктор філософії (Ph.D.), старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ІСТОРИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Історична наука, яка займається вивченням минулого людства, переживає етап значних змін, особливо у сфері освіти.

Розвиток технологій відкриває нові горизонти в навчанні студентів історичних спеціальностей, забезпечуючи більш інтерактивний, доступний та ефективний процес вивчення історії. Новітні технології дозволяють покращити якість освітнього процесу, підвищити рівень компетенцій студентів і розширити можливості для самостійної роботи.

Враховуючи значення технологій для сучасної освіти, ця стаття досліджує можливості використання новітніх технологій у підготовці студентів історичних спеціальностей [4].

Інформаційно-комунікаційні технології займають важливе місце в підготовці студентів історичних спеціальностей. Зокрема, ІКТ сприяють активному використанню інтерактивних методів навчання, таких як онлайн-курси, віртуальні екскурсії, цифрові бібліотеки та архіви, що дозволяють студентам ознайомлюватися з історичними джерелами без необхідності відвідувати фізичні архіви.

Завдяки онлайн-ресурсам студенти мають доступ до найновіших досліджень, статей і матеріалів, що допомагає їм залишатися в курсі актуальних тенденцій і змін в історичній науці.

Одним з найбільш перспективних напрямків використання новітніх технологій є віртуальна та доповнена реальність. Ці технології дозволяють створювати інтерактивні навчальні середовища, в яких студенти можуть «занурюватися» в історичні епохи, відвідувати стародавні міста, брати участь у реконструкціях історичних подій.

Віртуальні музеї, віртуальні екскурсії по історичних пам'ятках, можливість «поглянути» на стародавні артефакти у тривимірному форматі значно покращують процес навчання [2].

Застосування цифрових платформ, таких як Moodle, Google Classroom, чи інші платформи для онлайн-навчання, дозволяє створювати курси, тести, завдання, що є ефективними інструментами для інтерактивного навчання.

Ці ресурси забезпечують зручний доступ до матеріалів, надають можливості для комунікації між викладачем та студентами, а також підтримують процес самооцінки та моніторингу прогресу студентів.

Вони також дозволяють організовувати колективну роботу, надаючи студентам можливість спільно працювати над історичними дослідженнями та проектами [3].

Завдяки технологіям, значно покращився доступ до історичних джерел, що зберігаються в цифрових архівах.

Це дозволяє студентам здійснювати самостійну роботу, опрацьовувати великі обсяги історичних матеріалів і застосовувати методи аналізу даних.

Платформи, як Digital Public Library of America, Europeana, або архіви національних бібліотек дозволяють студентам працювати з оцифрованими документами, що відкриває нові можливості для досліджень [1].

Інтеграція мультимедійних ресурсів, зокрема відео та подкастів, у навчальний процес значно покращує засвоєння матеріалу.

Студенти можуть слухати подкасти на історичні теми, переглядати документальні фільми, що дозволяє їм поглибити знання, візуалізувати події минулого та отримати більш комплексне уявлення про історичні процеси.

Крім того, самі студенти можуть створювати відео чи подкасти, що сприяє розвитку їхніх комунікативних та аналітичних навичок [6].

Для ефективного впровадження новітніх технологій у навчальний процес потрібно забезпечити відповідну матеріально-технічну базу, що є викликом для багатьох навчальних закладів.

Викладачі повинні мати доступ до сучасних комп'ютерів, програмного забезпечення та обладнання для проведення віртуальних екскурсій або створення інтерактивних матеріалів.

Невеликі можливості для розвитку критичного мислення. Незважаючи на численні переваги, використання технологій не завжди сприяє розвитку критичного мислення.

Важливо, щоб студенти не просто засвоювали інформацію, а вміли її аналізувати, робити висновки та аргументувати свою думку.

Тому важливо забезпечити баланс між технологічними методами та традиційними, що сприяють розвитку когнітивних навичок.

Викладачі повинні мати не лише класичні знання в області історії, але й навички роботи з новітніми технологіями, що вимагає додаткової підготовки та навчання [5].

Використання новітніх технологій у підготовці студентів історичних спеціальностей відкриває нові горизонти для навчання та досліджень.

Віртуальні технології, цифрові архіви, інтерактивні платформи та мультимедійні ресурси сприяють глибшому розумінню історії, активізують самостійне навчання та розвиток критичного мислення.

Проте для ефективного використання технологій у навчальному процесі необхідно забезпечити належну підтримку як з боку викладачів, так і з боку навчальних закладів.

Таким чином, впровадження новітніх технологій у навчальний процес для студентів історичних спеціальностей є важливим кроком у модернізації освіти. Ці технології не лише полегшують доступ до інформації, але й відкривають нові можливості для аналізу, візуалізації та інтерактивного вивчення історичних процесів. Сучасні методи, як-от використання цифрових архівів, віртуальних турів історичними місцями, геоінформаційних систем (GIS), симуляцій та мультимедійних платформ, сприяють більш глибокому розумінню історичних подій. Вони дозволяють студентам працювати з великими масивами даних, брати участь у реконструкціях подій, аналізувати історичні джерела та застосовувати міждисциплінарний підхід до вивчення минулого.

Важливою перевагою є розвиток критичного мислення та цифрової грамотності у студентів, що є необхідним для успішної інтеграції в сучасне суспільство. Інтерактивні технології також роблять навчання більш цікавим, мотивуючи студентів до самостійного вивчення історії та наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бабенко, І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні історії: нові можливості та виклики. *Історичний журнал*. 2021. №34(2). С.57–64.
2. Козаченко, О. М. Використання віртуальних технологій в історичній освіті. *Наукові праці вищих навчальних закладів*. 2020. № 1(3). С. 12–19.
3. Рябцева, Т. М. Цифрові архіви і їх роль у навчанні історії: сучасний стан і перспективи. *Історія та археологія*. 2022. № 25(2). С. 123–130.
4. Шевченко, В. В. Впровадження технологій в навчальний процес історичних спеціальностей. *Освітні технології в історичній науці*. 2019. №12(1). С. 45–49.
5. Коваленко, М. В., & Зотова, І. А. Студент і технології: взаємодія в контексті сучасної історичної освіти. *Сучасні виклики в історичній науці*. 2023. № 7(4) С. 65–72.
6. Миколаєнко, О. П. (2021). Мультимедійні технології у вивченні історії: інтерактивні можливості та методи. *Інноваційні підходи в освіті*. 2021. № 3(1). С.14–20.

Куклінова Т. В.
доцент кафедри ЕП та ОПД
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Куклінова С. І.
студентка 1 курсу магістратури
факультету кібербезпеки та інформаційних технологій
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КІБЕРБЕЗПЕЦІ ЕНЕРГЕТИКИ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

У сучасному світі енергетична галузь є однією з найбільш критичних для функціонування економік держав, що робить її привабливою мішенню для кіберзагроз. Зростання цифровізації, впровадження новітніх інформаційних технологій та автоматизації процесів в енергетиці супроводжується зростанням ризиків, пов'язаних із кібербезпекою.

У попередніх дослідженнях [1] ми вивчали роль штучного інтелекту (ШІ) в забезпеченні кібербезпеки енергетичних систем. Так, однією з основних проблем, що стоїть перед енергетичними компаніями, є недостатня підготовленість персоналу до ефективної боротьби з кіберзагрозами. Традиційні методи навчання не завжди можуть відповідати вимогам швидко змінюваного цифрового середовища, що вимагає нових підходів у підготовці кадрів. Зростання кількості та складності кіберзагроз вимагає від працівників глибоких знань та навичок у галузі кібербезпеки, а також здатності швидко адаптуватися до нових технологій і методів захисту інформації.

Погодимось з думкою, що системи зі ШІ можуть адаптуватися до потреб кожного здобувача, надаючи персоналізовані матеріали та завдання. Це сприяє кращому засвоєнню матеріалу, підвищує мотивацію та стимулює самостійність [2 с.34]. У світі, де кіберзагрози постійно еволюціонують, освіта в галузі кібербезпеки стає дедалі важливішою. Інтеграція ШІ в освітні програми є одним із найбільш перспективних напрямків для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно протидіяти сучасним кіберзагрозам. Використання ШІ для навчання може істотно покращити якість освітнього процесу, надаючи можливість адаптації до індивідуальних потреб здобувачів, а також забезпечити більш точне моделювання реальних кіберзагроз в енергетичній галузі.

Отже, за допомогою ШІ можна створювати динамічні навчальні середовища, де здобувачі зможуть взаємодіяти з реальними кіберзагрозами в умовах, наближених до реальних. Це дозволяє значно знизити ризики, пов'язані з навчанням на основі теоретичних матеріалів, і дає змогу студентам здобувати практичний досвід. Інтеграція ШІ у симуляційні платформи дає можливість студентам активно відпрацьовувати сценарії, що включають реальні кіберзагрози. Такі платформи можуть моделювати різноманітні атаки, включаючи фішинг, DDoS-атаки, віруси та інші загрози. Здобувачі можуть взаємодіяти з платформами, приймати рішення, тестувати різні стратегії захисту та оцінювати ефективність своїх дій. Цей підхід забезпечує не лише теоретичні знання, а й практичний досвід, необхідний для боротьби з кіберзагрозами в енергетичній галузі.

Список використаних джерел:

1. Куклінова Т.В. Штучний інтелект у кібербезпеці енергетичних систем. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Кібербезпека в сучасному світі: актуальні виклики» (м. Одеса, 22 листопада 2024 р.). Одеса, 2024. С.118-122.
2. Грезіна О. М., Єленич С. І. Інструменти підвищення якості освіти та забезпечення академічної доброчесності. Матеріали Всеукраїнського круглого столу «Академічна доброчесність: правові проблеми» (м. Одеса, 26 травня 2023 р.). Одеса. 2023. С. 33-37.

ІІІ-ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

В умовах лавиноподібного розвитку цифрових технологій та технологій штучного інтелекту суттєвих змін зазнає система освіти. Пріоритетним завданням закладів вищої освіти, зокрема, закладів вищої педагогічної освіти, є підготовка компетентного конкурентоспроможного сучасного фахівця, здатного вільно орієнтуватися в цифровому просторі, здійснювати пошук інформації, її аналіз, обробку та критичне осмислення, свідомо та безпечно взаємодіяти з цифровими та ІІІ технологіями, етично та ефективно використовувати їх можливості у професійній діяльності та в особистому житті.

ІІІ-грамотність є складовою інформаційно-цифрової компетентності, що належить до професійних компетентностей учителя відповідно «Професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти». Сучасний вчитель має бути мобільним та вміти швидко адаптовуватися до постійних викликів суспільства [3].

Актуальність окресленої проблеми обумовлена також необхідністю реалізації Проєкту МОН України та Міністерства цифрової трансформації України «Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти», що сформовані на базі актуальних міжнародних практик (ред. 2024 р) [1], Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні (ред. 2020 р.) [2].

ІІІ-грамотність як науковий феномен є досить новим та знаходиться в центрі уваги багатьох учених (Л. Білоусової, В. Бикова, А. Гуржій, М. Жалдака, Ю. Жук, І. Забари, О. Колгатіна, Н. Морзе, Н. Олефіренко, С. Ракова, Ю. Рамського, Ю. Триуса, Т. Собченко, С. Доценко, А. Боярської-Хоменко та ін.). Існує також низка досліджень щодо підготовки вчителів до впровадження штучного інтелекту в педагогічну діяльність. Так науковці Л. Карташова та О.Бойченко досліджували процес підготовки педагогів до використання штучного інтелекту в освіті. А. Кім, Г. Алексєєва, В. Хоменко, О. Несторенко, О. Матвійчук-Юдіна дослідили сучасні технології штучного інтелекту та їхню інтеграцію в процес онлайн-навчання вищої школи. К. Певень Н. Хміль, Н. Макогончук у своїх наробках продемонстрували вплив штучного інтелекту на зміну традиційних моделей навчання та викладання.

Проблема формування та розвитку ІІІ-грамотності вчителів у закладах вищої педагогічної освіти потребує пошуку шляхів її модернізації, оскільки затребуваним в епоху штучного інтелекту є розуміння учасниками освітнього процесу основних принципів відповідального застосування систем штучного інтелекту, володіння навичками розпізнавання, коли доречно використовувати ІІІ, усвідомлення всіх обмежень та ризиків, які пов'язані з його невідповідальним використанням.

Список використаних джерел:

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. Проєкт МОН України, Міністерства цифрової трансформації України 2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>
2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 02 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-s21220>
3. Собченко Т., Федоренко В. Цифровий імідж педагога як сучасний тренд цифрового суспільства. 2024. PrOsvita, 1, 99-108. <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.008>

Євсєєв Ю. О.
(магістр I курсу),
Сулятицька Т. В.
(наукової керівник)
доцент кафедри політології та філософії
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОСТУПНІСТЬ І ЕФЕКТИВНІСТЬ

Освітня система, що формувалася протягом століть, є фундаментом розвитку будь-якої країни. Сьогодні, крім обговорення питань освіти, все частіше звертається увага на її якість. Але що саме криється за поняттям «якість освіти»? Це поняття, на думку українських науковців та педагогів, є досить комплексним і різноплановим. З одного боку, під якістю освіти розуміють рівень знань та навичок, який здобувач освіти отримує під час навчання. Це не лише академічні знання, але й розвиток міжособистісних навичок, креативного мислення, самостійності та інших соціальних і професійних компетентностей. З іншого боку, якість освіти визначається також умовами навчання: інфраструктурою, доступом до сучасних технологій, професійністю викладачів і доступністю освітніх програм і ресурсів.

Згідно з Законом України «Про освіту», якість освіти визначається як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним освітнім стандартам або договором про надання освітніх послуг» (п. 29 ч. 1 ст. 1) [1]. Одним з ключових чинників покращення системи освіти є впровадження інноваційної діяльності в педагогічну практику, спрямованої на підвищення ефективності та якості навчання. Інноваційні процеси в освіті сприяють створенню сучасної педагогічної системи, що відповідає викликам часу та потребам суспільства.

Важливим елементом інновацій є використання новітніх технологій та методик, включаючи цифрові інструменти та підходи, які сприяють якості освітнього процесу та мотивують студентів до навчання. Процес цифровізації став однією з ключових інновацій у сучасній освіті, яка охоплює використання комп'ютерних програм, інтерактивних дощок, мультимедійних матеріалів та інших електронних ресурсів для підвищення ефективності навчання.

Під цифровими освітніми технологіями розуміють використання різноманітних електронних засобів та програмного забезпечення, яке покращує доступ до знань для студентів та полегшує роботу викладачів. Цифрові інструменти, такі як комп'ютери, інтерактивні дошки, проектори, уже не є нововведенням, а стали обов'язковими засобами для забезпечення високої якості освітнього процесу. Вони роблять навчання більш ефективним, інтерактивним та доступним.

Актуальність цифрових технологій в освіті відображена в наукових дослідженнях як українських, так і міжнародних фахівців. Серед відомих дослідників, які вивчають цей напрям, можна відзначити В. Бикова, О. Бурова, Н. Морзе, О. Співаковського та інших. Вони зосереджуються на розробці методик використання цифрових інструментів для покращення навчального процесу та підвищення якості освіти.

Канадський педагог Майкл Фуллан, відомий експерт у сфері освіти, підкреслює важливість переходу від традиційного до цифрового навчання, яке створює інтерактивні та більш ефективні освітні процеси.[2]

Згідно з його поглядами, цифрові технології можуть допомогти у створенні інтерактивних навчальних середовищ, які забезпечують активну участь здобувачів освіти у навчальному процесі. М. Фуллан вважає, що використання цифрових технологій може допомогти у забезпеченні персоналізованого навчання, що дозволяє кожному здобувачу освіти зосередитись на своїх потребах та інтересах. За словами Фуллана, впровадження цифрових технологій в освітній процес вимагає змін у підходах до навчання та організації освітнього процесу, наголошує на тому, що викладачі повинні мати необхідні знання та навички у використанні цифрових технологій для того, щоб ефективно впроваджувати їх у свою роботу.

Сучасні реалії вимагають від освітньої системи швидкої адаптації до стрімких змін, спричинених технологічним прогресом. Застосування цифрових технологій, таких як комп'ютери, гаджети, інтерактивні дошки та інструменти візуалізації, є необхідною умовою для вдосконалення освіти. Це дозволяє підвищити ефективність та інтерактивність навчального процесу, а також забезпечити доступ до сучасних знань і технологій, що є ключовим фактором у підготовці конкурентоспроможних фахівців.[3] Однак, для досягнення цих цілей, освіті потрібна цифрова трансформація, яка спрямована на покращення якості та доступності навчання, а також потребує нових навичок від учасників освітнього процесу.

Цифрова трансформація освіти охоплює всі аспекти навчальної діяльності — від викладання до оцінювання й аналізу успішності. У світлі того, що цифрові технології кардинально змінили спосіб, яким люди працюють і спілкуються, освіта має знайти способи пристосування до цих змін, використовуючи нові інструменти для підвищення якості та доступу до освіти.

Одним із ключових завдань цифрової трансформації є створення рівних можливостей для здобуття освіти. Цифрові технології можуть зменшити бар'єри для отримання знань, незалежно від географічної віддаленості чи фінансових обмежень. Завдяки електронним курсам, онлайн-ресурсам та відеурокам учні можуть навчатися у будь-який час і з будь-якого місця, маючи доступ до Інтернету.

Цифрові технології допомагають досягати нових результатів у навчанні, що відповідають вимогам сучасного цифрового світу. Студенти можуть не тільки вивчати традиційні дисципліни, а й здобувати навички роботи зі штучним інтелектом, аналізу великих обсягів даних, програмування тощо.

Проте цифрова трансформація ставить перед освітнім процесом нові вимоги. Учасники мають бути не лише технічно підготовленими, але й гнучкими, творчими та здатними працювати в команді. Також актуальними стають питання кібербезпеки та захисту персональних даних.

Одним із найбільших викликів цифрової трансформації є підготовка кваліфікованих кадрів для ринку праці, де вимагається високий рівень цифрових навичок. Сучасні професії вимагають комп'ютерної грамотності та вміння користуватися різноманітними програмами й онлайн-інструментами.

Особлива увага приділяється розвитку STEM-освіти (наука, технології, інженерія та математика), яка сприяє формуванню наукового мислення, здатності працювати з інформацією, розв'язувати складні задачі та розвивати інноваційні рішення. Це має велике значення для економічного розвитку країни та технологічних проривів.

Для успішної цифрової трансформації освіти важлива підтримка держави та розвиток інфраструктури. Необхідно забезпечити доступ до якісного інтернету, сучасних комп'ютерів та програмного забезпечення для всіх учасників освітнього процесу. Педагогам слід надавати можливості для підвищення кваліфікації, щоб ефективно використовувати новітні цифрові технології.[4]

Отже, цифрова трансформація має значний позитивний вплив на якість освіти, її доступність та підготовку фахівців для ринку праці. Проте для її успішного впровадження необхідні підтримка педагогів та належна цифрова інфраструктура. Важливо продовжувати цей процес для досягнення кращих результатів у навчанні та підготовці майбутніх кваліфікованих професіоналів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 13.10.2024).
2. Герганов Л.Д., Ярмачі А.Х. Впровадження цифрових технологій в освітній процес закладу вищої морської освіти. «Молодий вчений» No 11 (99), листопад, 2021 р. URL: <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2434> (дата звернення 14.10.2024).
3. Michael Fullan. Why Some Leaders Succeed and Others Fail, ISBN: 9781544309927. Published By: Corwin. Year: 2018. Page Count: 160
4. Michael Fullan The New Pedagogy: Students and Learning in the Digital Age. Vol 6 No 2 (2013): Teaching and Learning in the Digital World: Possibilities and Challenges. URL: <https://learninglandscapes.ca/index.php/learnland/article/view/Commentary-The-New-Pedagogy-Students-and-Teachers-as-Learning-Partners> (дата звернення 28.10.2024)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

В умовах ринкової економіки, під час жорсткої конкуренції, швидкої зміни технологій, професій, використання Інтернету діджиталізація вийшла на новий рівень важливості для освіти. Питання впровадження діджиталізації в освітній простір стали предметом дослідження як зарубіжних (К. Бассет, К. Гере, Г. Грибер, М. Деузе, Г. Крибер і Р. Мартін, Л. Манович, Дж. Стоммел, М. Хенд), так і вітчизняних (В. Биков, Д. Галкін, М. Жалдак, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина, О. Стрижак, М. Шишкіна, А. Яцишин) науковців. Науковці та практики визнають діджиталізацію освіти головним трендом розвитку освітніх систем майже в усіх країнах світу.

Діджиталізацію в освіті розглядають в двох ракурсах: 1) як інноваційну педагогічну технологію, яка передбачає впровадження в освітній процес нових, оригінальних, новаторських способів з використанням інноваційних технологій; 2) як електронну освіту, яка передбачає застосування різного роду цифрових технологій, що дозволяють створювати електронні, мультимедійні книги та посібники, інтерактивні комплекси, віртуальні лабораторії тощо. [1]

Серед напрямів діджиталізації сьогодні визначають такі: – інноваційна діджиталізація: цілеспрямоване, систематичне та послідовне впровадження в освітній процес оригінальних ідей та новаторських прийомів, педагогічних дій та засобів на основі використання цифрової трансформації; – активна діджиталізація: метод навчання в освітніх закладах, який веде до активної розумової та практичної діяльності на основі цифрової трансформації; – інтерактивна діджиталізація: спеціальна форма організації освітнього процесу, яка має на меті створення комфортних умов, за яких усі об'єкти освітнього процесу взаємодіють між собою, а також взаємодіють із суб'єктом навчання (у такому випадку викладачі та здобувачі освіти виступають як рівноправні суб'єкти навчання, здійснюючи обмін інформацією на основі цифрової трансформації).

Для здобувачів освіти перевагами запровадження діджиталізації в освітній процес є: збільшення активності та зацікавленості здобувачів освіти до нового матеріалу; доступ до інформації в зручному місці та необхідний час; можливість обрати власний темп навчання та необхідні інформаційні ресурси. Недоліками є: різний рівень цифрової грамотності учасників освітнього процесу; необхідність збільшення рівня відповідальності за кінцевий результат освітньої діяльності; обмеженість технічних можливостей.

Для викладачів перевагами запровадження діджиталізації в освітній процес є: можливість створення інтерактивних завдань; можливість швидкого розповсюдження значних обсягів інформації; можливість контролювати рівень засвоєння знань за допомогою програмних засобів автоматично; можливість контролювати час для виконання певних завдань; скорочується обсяги використання паперових документів. Серед недоліків можна зазначити: зниження рівня контролю за виконанням завдання; значні трудовитрати для створення інтерактивних занять; відсутність необхідних технічних засобів; необхідність постійно підвищувати рівень цифрової грамотності.

Отже основними векторами розвитку діджиталізації освіти можна виділити такі: швидкість; ентузіазм і мотивація; доступність матеріалів в режимі реального часу, що спрощує процес отримання нових знань; міждисциплінарний контент (напрямок, стирає жорсткі межі між окремими дисциплінами, максимально забезпечує принцип навчання зв'язок із життям).

Список використаних джерел:

1. Кучерак І. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей Теорія і методика професійної освіти /І.Кучерак – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_2/22.pdf

Спахі О.В.

*професор, завідувач кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Макарова М.О.

*доцент кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Свєкатун В.М.

*асистент кафедри дитячої хірургії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ

Одним із ключових завдань викладачів вузькоспеціалізованих дисциплін є правильний добір, своєчасне подання інформації та забезпечення її доступності. Це дає змогу зробити навчальний процес динамічним, гнучким і прикладно орієнтовним. Досягти цього можна завдяки впровадженню сучасних інформаційних технологій у навчання [1].

Практика показує, що застосування інформаційних технологій не лише стимулює самостійність і творчі здібності студентів, а й змінює саму модель освітнього процесу. Такі технології роблять заняття більш наочними та цікавими, активізують діяльність викладачів і студентів, сприяють індивідуалізації та диференціації навчання, формуванню глибоких міждисциплінарних зв'язків, розвитку загальних і спеціальних навичок. Як результат, це покращує якість освіти [2].

Перехід до комп'ютеризованих технологій навчання потребує вирішення комплексу завдань, серед яких: розробка, апробація та впровадження сучасних методик, поєднання традиційних форм навчання з новими технологіями, а також подолання організаційних, психолого-педагогічних і технічних проблем [3].

Значну частину інформації людина сприймає через органи зору, тому на кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету активно використовуються мультимедійні технології. У процесі викладання створюються власні мультимедійні матеріали, які включають презентації, графічні зображення, відео та анімацію. Проте ефективність мультимедійного супроводу залежить не лише від технічної якості контенту, а й від ретельного опрацювання змісту [4].

Підготовка занять із використанням мультимедійних технологій потребує від викладача вміння працювати з різноманітними програмами, такими як графічні редактори, програми для створення анімацій, відео та звуку, а також ресурси Інтернету. Це дозволяє подавати матеріал у різних формах, які підвищують його доступність і зрозумілість.

Досвід кафедри свідчить, що використання мультимедійних презентацій позитивно впливає на навчальний процес, зокрема:

- посилюється вплив інформації на аудиторію завдяки одночасній стимуляції зорових і слухових рецепторів;
- полегшується сприйняття та розуміння навчального матеріалу;
- покращується запам'ятовування інформації на тривалий час;
- скорочується час на викладення складних тем;

- підвищується ймовірність правильного осмислення, формування висновків і узагальнень.

На кафедрі дитячої хірургії організовано та проводяться практичні заняття та відеолекції з презентацією матеріалу в режимі on-line. Система навчання базується на використанні платформи Microsoft Teams, яка в освіті є інноваційним напрямом. Під час планування лекції модератор кафедри додає її до календаря, прикріплює студентів відповідного факультету, які отримують сповіщення про час, дату і тему лекції. Це дуже зручно, адже за допомогою будь-якого гаджета кожен студент може приєднатися до лекції.

Практичні заняття в on-line режимі включають розбір теми та сприяють тому, щоб студенти, отримуючи підтримку викладача, в процесі дискусій засвоювали матеріал самостійно. Також проводиться тестовий контроль, який відбувається на початку та наприкінці заняття. Це дозволяє викладачеві оцінити рівень підготовки студента перед заняттям, засвоєння матеріалу та перевірити його присутність.

Навчальні матеріали викладені на ресурсах кафедри дитячої хірургії на базі програмного компоненту «Microsoft SharePoint Products and Technologies», що дає змогу студентам у будь-який час звертатися до цих матеріалів.

Мультимедійний супровід сприяє ефективному засвоєнню великого обсягу інформації за короткий час, що є особливо важливим для дисциплін, таких як дитяча хірургія. Завдяки наочності навчальний матеріал стає доступнішим, що значно підвищує ефективність навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Турицька Т. Г. Інформаційні технології в медицині: Методичні рекомендації. – Дніпро: ДНУ, 2021.
2. Саєнко М. С., Мороховець Г. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності в процесі вивчення медичної інформатики. Імідж сучасного педагога. 2018. № 3 (180). С. 18–21.
3. Коротка В.О., Мокринський В.А. Технології штучного інтелекту в сучасній медицині: впровадження та проблематика. Український медичний часопис. 2024. www.umj.com.ua/uk/writer/mokrinskij-v-a
4. Ребреньок А. П., Луценко А. В. Використання інформаційнокомунікаційних технологій при вивченні математики у вищих навчальних закладах. Прикладні інформаційні технології : Матеріали IV Всеукр. наук.- практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Вінниця, 19 травн., 2023р.). Вінниця, 2023. С. 366-368

Жохова М. С.
*здобувачка I (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 103 Науки про Землю
ОПП «Геоєкологія та екосистемні послуги»
кафедри фізичної географії та геоєкології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Циганок Є. Ю.
*доктор філософії за спеціальністю 106 Географія,
асистент кафедри фізичної географії та геоєкології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

За Гераклітом Ефеським «Єдине, що постійне в цьому світі – це зміни», тобто незалежно від суб'єктивної оцінки напряму та емоційного забарвлення, динаміка змін є рушійною силою еволюції систем, що призводить до їхнього ускладнення та вдосконалення. Вдалим прикладом цього є сучасні інформаційні технології, їх розвиток та інтеграція в освітню сферу. Вже складно уявити освітній процес без гаджетів та цифрових технологій, які допомагають оптимізувати навчальну діяльність та поліпшити засвоєння необхідного матеріалу навіть за умови очного навчання.

Під терміном «цифрові освітні технології» найчастіше розуміють різноманітні електронні засоби та програмне забезпечення, які використовують з метою покращення якості навчання та забезпечення доступу до знань здобувачам освіти та викладачам [1]. До найбільш відомих, використовуваних та відкритих (безкоштовних) онлайн-сервісів та освітніх платформ належать: Zoom, Google Meet, Google Classroom, Moodle, Google Earth Pro, Giovanni, Eo Browser, Miro тощо.

Глобальними викликами для навчального процесу в закладах вищої освіти України стали такі переломні моменти як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення РФ в Україну, що сприяло кардинальній зміні у підходах та способах викладання матеріалу. Одним із лідерів у впровадженні цифрових трансформаційних підходів у навчанні здобувачів вищої освіти є Київський національний університет імені Тараса Шевченка (далі — КНУТШ), у якому використання електронних освітніх ресурсів розпочалося ще на початку минулої декади. Так, професорсько-викладацький склад одним з перших почав забезпечувати викладання окремих дисциплін освітніх програм електронними підручниками та посібниками, тому числі на оптичних носіях [2; 3]. Учебний матеріал в подібних електронних посібниках представлено із використанням комп'ютерної графіки, відеофрагментів та аудіосупроводу, а також повнотекстового пошуку та словника незнайомих термінів, існує зручна система навігації по змісту. Це допомагає кращому засвоєнню матеріалу, завдяки використанню різних видів пам'яті: зорової, слухової, асоціативної. Основу учебного матеріалу складає гіпертекст. Від звичайного тексту він відрізняється чіткою структурою, можливістю практично миттєвого доступу до будь-якої частини учебного матеріалу [4].

Не менш важливим аспектом забезпечення лекційного викладання в розрізі більшості дисциплін є мультимедійний супровід, що досягається використанням розроблених презентаційних матеріалів і підвищує рівень залученості здобувачів вищої освіти у навчальний процес: специфіка географічного факультету передбачає проведення значної кількості наочних дослідів, роботу з просторовими базами даних, демонстрацію картографічних творів та активне використання географічних інформаційних систем

(ГІС). Таким чином ще до появи та інтеграції дистанційної форми освіти у навчальний процес студенти на досить високому рівні володіли базовими інформаційно-телекомунікаційними компетентностями (ІТК). Тому перехід із формату аудиторного навчання у використання режиму відео-конференцій відбувся максимально безболісно за винятком пошуку оптимального рішення щодо забезпечення академічної доброчесності при проведенні поточного та семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти. Так, використання більшістю колег платформи Google Forms не забезпечувало тієї мультифункціональності та варіативності при тестуванні студентів, якої можна було б досягти в навчальних аудиторіях: випадки списування, підміни результатів, проходження тесту іншою особою змусили звернути увагу на низку спеціальних сервісів та платформ на кшталт Online Test Pad [5] та ClassMarker [6], які мають значно ширші можливості. Зокрема, це змога рандомізації варіантів за допомогою наповнення банку запитань, контроль за ір-адресою пристрою, обмеження за часом проходження, перемиканням вкладки браузера та копіюванням тексту питань, що унеможливорює процес пошуку правильної відповіді у сторонніх джерелах. Функціонал подібних освітніх платформ і досі використовується у КНУТШ навіть при поверненні до очного навчання, адже окрім доволі високого рівня забезпечення контролю за дотриманням принципів академічної доброчесності викладач має змогу ефективніше використовувати час, який раніше витрачав на перевірку робіт, та економити витрати на друці роздаткових матеріалів, що особливо важливо для нас, як географів за фахом.

Подібна автоматизація безпосередньої взаємодії викладачів та здобувачів вищої освіти повинна враховувати і психологічні фактори, оскільки свідомий підхід до нововведень частково стимулює і опір до впровадження цифрових технологій. Спроби інтеграції можуть стикатися з бар'єрами у вигляді небажання старшого покоління адаптуватися до нових систем або часта наявність проблем недостатнього технічного забезпечення навчальних закладів, що призводить до неефективного використання інноваційних методів навчання та може спричинити конфліктні ситуації між науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти. Наслідком зазначених дисбалансів може стати погіршення психологічного клімату в колективі та зниження ефективності навчального процесу [7].

Загалом же використання інтерактивних платформ, гейміфікація навчального процесу та впровадження зручних систем зворотного зв'язку сприяють підвищенню мотивації студентів [8]. Використання месенджерів та інших електронних систем зворотного зв'язку дозволяє підвищити результативність та спростити можливість викладачам доносити необхідну інформацію або перевірити рівень знань. Прикладом є застосунки Kahoot! [9], Quizizz [10], Quizlet [11], а ресурс як Khan Academy [12] допомагає залучити додаткові матеріали і розширити кругозір як студентам, так і викладачам. Як демонструє практичний досвід, сучасна молодь якісніше сприймає інформацію, якщо матеріали зображені в яскравих та змістовних презентаціях, доступних до ознайомлення в будь-який час без прив'язки до аудиторної пари. Це значним чином економить не лише часовий ресурс, а й є проявом опосередкованої турботи про довкілля – завдяки зменшенню споживання паперу. Багато провідних закладів вищої освіти переходять на безпаперові системи документообігу, використовуючи електронні підписи та архівування документів. Згідно з дослідженням [13], значне споживання паперової продукції у світі, особливо первинної целюлози, є актуальною геоекологічною проблемою, тому оптимізація використання паперових носіїв та перехід до безпаперових технологій є одним із пріоритетних завдань для сучасних університетів.

Досвід КНУТШ демонструє, що цифрова трансформація навчального процесу є не лише вимушеним заходом у відповідь на глобальні виклики, але й стратегічним напрямом розвитку вищої освіти в Україні — Освіта 4.0: Український світанок [14]. Інтеграція цифрових технологій дозволяє забезпечити доступність, мобільність та якість освіти навіть у складних та невизначених умовах. КНУТШ продовжує вдосконалювати свою цифрову

інфраструктуру, інтегруючи новітні технології в освітній процес. Подальший розвиток у цьому напрямі сприятиме не лише підвищенню конкурентоспроможності університету на міжнародній арені, а й формуванню нового покоління висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати за цифрової епохи.

Список використаних джерел:

1. Тонконоженко Л., Семко Ю. Використання цифрових технологій у викладанні природничих дисциплін. Формування цифрового освітнього середовища професійного розвитку фахівців в умовах відкритого університету: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 12-13 червня 2024 р., м. Київ / Київ: ДЗВО Університет менеджменту освіти, 2024. С. 78-82. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743014/> (дата звернення: 29.01.2025).
2. Самойленко В. М., Топузов О. М. Статистичні та стохастичні математичні методи в географії: електронний підручник. – К.: Ніка-Центр, 2011. – CD-ROM. – ISBN 978-966-521-580-6.
3. Самойленко В. М. Географічні інформаційні системи та технології: електронний підручник. – К.: Ніка-Центр, 2012. – DVD. – ISBN 978-966-521-585-1.
4. Безносюк О.О., Лукін В.Є. Нові інформаційні технології навчання як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // 3б. наук. пр. – Випуск 5 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. С. 394-397. URL: <https://vspu.edu.ua/faculty/imad/files/z/V-5.pdf> (дата звернення: 29.01.2025).
5. Online Test Pad. URL: <https://onlinetestpad.com/ua> (дата звернення: 29.01.2025).
6. ClassMarker – онлайн-платформа для тестування. URL: <https://www.classmarker.com/> (дата звернення: 29.01.2025).
7. Fernández-Batanero X. M., Román-Graván P., Reyes-Rebollo M., Montenegro-Rueda M. Impact of Educational Technology on Teacher Stress and Anxiety: A Literature Review. // International Journal of Environmental Research and Public Health. – 2021. – № 18. <https://doi.org/10.3390/ijerph18020548>
8. Smiderle R., Rigo S. J., Marques L. B. The impact of gamification on students' learning, engagement and behavior based on their personality traits // Smart Learning Environments. – 2020. – Т. 7, № 3. <https://doi.org/10.1186/s40561-019-0098-x>.
9. Kahoot – навчальна платформа. URL: <https://kahoot.com/> (дата звернення: 29.01.2025).
10. Quizizz – інтерактивне тестування. URL: <https://quizizz.com/> (дата звернення: 29.01.2025).
11. Quizlet – освітня платформа. URL: <https://quizlet.com/latest> (дата звернення: 29.01.2025).
12. Khan Academy Review – How Helpful is It? URL: <https://edumentors.co.uk/blog/khan-academy-review-how-helpful-is-it/> (дата звернення: 29.01.2025).
13. Tatlı H. S., Bıyıkbeyi T., Gençer Çelik G., Öngel G. Paperless Technologies in Universities: Examination in Terms of Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) // Sustainability. – 2024. – Т. 16, № 7. – С. 2692. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16072692>.
14. Освіта 4.0: Український світанок. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2022/12/10/Osvita-4.0.ukrayinskyu.svitanok.pdf> (дата звернення: 29.01.2025).

Романюк О. Н.

*Професор кафедри програмного забезпечення
Вінницький національний технічний університет*

м. Вінниця, Україна,

Ціхановська О. М.

*Доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ*

м. Вінниця, Україна

РОЛЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР В МАРКЕТИНГУ

Комп'ютерні ігри [1-4] мають значну роль у маркетингу, оскільки вони стали важливим інструментом для залучення уваги споживачів і зміцнення бренду. Ігри дозволяють створювати унікальний досвід для користувачів, поєднуючи розваги з маркетинговими стратегіями.

Одним із основних способів використання комп'ютерних ігор у маркетингу є створення інтерактивних рекламних кампаній. Наприклад, компанії можуть інтегрувати свою продукцію або послугу в саму гру, створюючи віртуальні середовища, де споживачі можуть взаємодіяти з брендами.

Використання ігор для реклами дає можливість створити більше емоційного зв'язку з аудиторією. Гравці проводять багато часу в ігрових світах, що дозволяє брендам збільшити свою видимість і підвищити лояльність користувачів. Крім того, маркетинг через ігри часто включає елементи гейміфікації, такі як нагороди, бонуси та рівні, що стимулює участь і повторне звернення до бренду.

Також популярним є використання ігрових платформ для проведення онлайн-акцій, конкурсів і рекламних заходів, які заохочують гравців до участі в кампаніях або до покупки продуктів. Ігри можуть також бути використані для тестування нових продуктів або послуг, даючи користувачам можливість спробувати їх у контексті ігрового процесу.

Завдяки високому рівню залученості і емоційної віддачі від ігор, бренди можуть значно покращити свої рекламні стратегії і побудувати більш міцні взаємовідносини з потенційними і постійними клієнтами.

Створення інтерактивних рекламних кампаній є важливою складовою сучасного маркетингу, оскільки дозволяє брендам встановлювати глибший зв'язок із споживачами та залучати їх до активної участі в процесі реклами.

Інтерактивні кампанії, на відміну від традиційних методів, спонукають аудиторію не просто спостерігати, а активно взаємодіяти з контентом, що створює більш запам'ятовуваний і емоційно заряджений досвід.

Одним із найбільш ефективних способів реалізації інтерактивних рекламних кампаній є використання технологій, таких як віртуальна реальність, доповнена реальність, або спеціалізовані мобільні додатки. Ці технології дозволяють брендам створювати унікальні досвіди, в яких споживачі можуть взаємодіяти з продуктами або послугами у віртуальному або реальному середовищі. Наприклад, додатки з доповненою реальністю дозволяють клієнтам "спробувати" продукт перед покупкою, що знижує рівень невизначеності при прийнятті рішення.

Інтерактивні кампанії також можуть включати елементи гейміфікації, де споживачі заохочуються до участі через різні механізми нагород, змагань, викликів або бонусів. Це стимулює їх взаємодію з брендом на більш глибокому рівні, а також підвищує лояльність до компанії. Гейміфікація може бути інтегрована в соціальні мережі або мобільні додатки, що дозволяє брендам досягати широкої аудиторії та залучати її до участі в кампаніях.

Крім того, інтерактивні рекламні кампанії дають можливість брендам збирати дані про переваги та звички своїх споживачів, що дозволяє персоналізувати маркетингові стратегії. Наприклад, аналізуючи взаємодію користувачів з контентом кампанії, компанії

можуть краще розуміти своїх клієнтів і пропонувати їм більш релевантні продукти чи послуги.

Таким чином, інтерактивні рекламні кампанії є потужним інструментом для брендів, що дозволяє підвищити ефективність маркетингових заходів, залучити нову аудиторію та зміцнити зв'язок з існуючими клієнтами.

Є кілька популярних платформ і сайтів, які спеціалізуються на створенні інтерактивних рекламних кампаній та гейміфікації

: **Involve.me** – Платформа для створення інтерактивних опитувань, вікторин, калькуляторів, тестів і форм, які допомагають брендам залучати клієнтів і збирати дані для персоналізації маркетингу.

Playbuzz – онлайн-платформа для створення інтерактивних контентів, таких як вікторини, опитування, відеоігри, списки та інші інтерактивні формати, які можна інтегрувати у вашу рекламну кампанію. **Kahoot!** – платформа для створення інтерактивних вікторин і опитувань, що може бути використана для маркетингових заходів, заходів для команд або розважальних кампаній для залучення аудиторії.

Advergame – платформа, яка дозволяє брендам створювати спеціалізовані ігри, що рекламують їхні продукти чи послуги. Це відмінний спосіб поєднати рекламу з гейміфікацією.

Wootric – Платформа для збору відгуків і вивчення поведінки користувачів за допомогою інтерактивних опитувань, що дозволяє брендам отримувати цінні інсайти і адаптувати свої маркетингові стратегії.

Snapchat Ads – Платформа для створення інтерактивних рекламних кампаній через додаток Snapchat, де бренди можуть використовувати фільтри. Ці платформи дають змогу брендам і маркетологам створювати захоплюючі і персоналізовані рекламні кампанії, що взаємодіють з аудиторією на глибшому рівні. Вибір інструменту залежить від типу кампанії та бажаного досвіду для користувачів.

Є множина комп'ютерних ігор, які можуть бути корисними для вивчення маркетингу, оскільки вони інтегрують елементи бізнесу, стратегії та управління брендом.

"**SimCity**" – гра, де гравці керують містом, займаються плануванням та розвитком інфраструктури, що включає елементи маркетингу та управління підприємствами. Вона допомагає зрозуміти важливість стратегічного планування та взаємодії з різними бізнес-секторами.

"**RollerCoaster Tycoon**" – в цій грі гравці створюють і управляють тематичними парками, займаються маркетингом і рекламою для залучення відвідувачів. Гра дозволяє вивчити важливість маркетингових стратегій для залучення клієнтів та збільшення доходу.

"**Capitalism II**" – класична бізнес-гра, де гравці можуть створювати і розвивати компанії, включаючи виробництво товарів, роздрібну торгівлю і маркетинг. Це хороша можливість для навчання стратегіям маркетингу, управління брендом та розподілу ресурсів.

"**MarketStorm**" – гра, що дозволяє гравцям вивчати основи маркетингу і бізнесу через управління продуктовими кампаніями, планування рекламних акцій та вибір оптимальних стратегій для досягнення успіху.

"**AdVenture Capitalist**" – клікерна гра, де гравці управляють бізнесом і інвестують у різні компанії для отримання прибутку. Ці ігри можуть бути корисними для розвитку стратегічного мислення та глибшого розуміння принципів маркетингу через симуляцію реальних бізнес-процесів.

Українські компанії активно використовують гейміфікацію для залучення клієнтів та формування лояльності до брендів. Деякі великі українські бренди вже впроваджують елементи гейміфікації через мобільні додатки, соціальні мережі та ігрові платформи. Українські бренди використовують мобільні додатки для заохочення споживачів до взаємодії з їхніми продуктами. Наприклад, деякі мережі супермаркетів організовують інтерактивні акції, де покупці отримують бонуси чи знижки за участь в ігрових завданнях.

Окремі українські компанії створюють спеціалізовані ігри для просування своєї продукції. Наприклад, через гейміфікацію можна підвищити рівень обізнаності про нові продукти, створюючи захоплюючі ігри або конкурси, де користувачі можуть вигравати призи.

В Україні також активно розвивається напрямок гейміфікації в онлайн-курсах та навчальних програмах, які можуть використовуватися для навчання маркетингу. Платформи, такі як "Prometheus", інколи включають інтерактивні елементи для кращого засвоєння матеріалу.

Ці приклади свідчать про те, що український ринок маркетингу активно експериментує з інтерактивними технологіями та іграми для досягнення кращих результатів у залученні та утриманні клієнтів.

У 2019 році Coca-Cola в Україні запустила маркетингову кампанію за допомогою мобільної гри, де користувачі могли збирати спеціальні коди з упаковок і брати участь у вікторинах, які дозволяли вигравати різноманітні призи. Це була інтерактивна кампанія, що поєднувала реальний продукт з ігровими елементами, заохочуючи споживачів до участі та активної взаємодії з брендом. ПриватБанк запустив онлайн-версію популярної настільної гри "Монополія" з інтеграцією своїх банківських послуг. У рамках кампанії користувачі могли грати в гру на спеціальній платформі, виконуючи завдання, пов'язані з банківськими продуктами, і вигравати бонуси, знижки та інші нагороди. В Україні компанія "Нова Пошта" запустила маркетингову кампанію за допомогою інтерактивної гри, яка дозволяла користувачам здобувати бонуси за виконання завдань, пов'язаних з доставкою та логістикою. Гравці могли змагатися за призи, що сприяло не тільки залученню нових клієнтів, але й покращенню обізнаності про послуги компанії.

Загалом, комп'ютерні ігри стають все більш цінним інструментом у маркетингових стратегіях багатьох компаній, дозволяючи їм залучати аудиторію на глибшому рівні та створювати більш ефективні та емоційно заряджені рекламні кампанії.

Список використаних джерел:

1. Мітус Н. О., Савченко В. Ф. Роль комп'ютерних ігор в процесі формування особистості учня. *Вища освіта України*. 2005, № 1. С. 172–173.
2. Токарева А. В. Використання комп'ютерних відеоігор у сучасному навчальному процесі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія "Педагогіка і психологія"*. 2016. № 2 (12). С. 375–380.
3. Буртовий С. В. Довідник модуля: Маркетинг комп'ютерних ігор. *Економіка та суспільство*. 2016. № 6. С. 1–6.
4. Ціхановська О., Романюк О. Використання комп'ютерної графіки в підготовці економістів [Текст] *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Київ, 18-19 квітня 2019 р.). Київ. 2019. – Ч. 2. – С. 267-268.
5. Романюк О. Н., Ціхановська О. М. Роль ІТ-технологій для маркетингу. *Управління проєктами. Перспективи розвитку проєктного та нейроменеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, трансфер технологій* Збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Дніпро 21–22 березня 2024 р). : Укр. держ. ун-т науки і технологій, 2024. С. 354-358.
6. Романюк О. Н., Романюк О. В., Ціхановська О. М., Котлик С. В. Вимоги до розробки комп'ютерних ігор. *Комп'ютерні ігри та мультимедіа як інноваційний підхід до комунікації: матеріали I Всеукраїнської науково-технічної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Комп'ютерні ігри та мультимедіа як інноваційний підхід до комунікації»* (Одеса, 25-26 березня 2021 р.). Одеса, 2021. С. 73-77.

Скляр Б. Е.
*Здобувач другого магістерського рівня вищої
освіти кафедри освітології та інноваційної
педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди
м . Харків, Україна*

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується зростанням вимог до професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема щодо формування їхньої комунікативної компетентності. Успішна реалізація освітнього процесу значною мірою залежить від здатності вчителя ефективно спілкуватися з учнями, колегами та батьками, створювати позитивний психологічний клімат у класі, сприяти розкриттю потенціалу кожного учня [1]. У цьому контексті комунікативна компетентність розглядається як ключова складова професійної майстерності сучасного вчителя.

Сьогодні інтерактивні технології навчання виступають потужним інструментом у підготовці педагогів, адже вони сприяють активному залученню студентів до навчального процесу, розвитку навичок командної роботи, критичного мислення та здатності вирішувати проблеми в реальних педагогічних ситуаціях.

Теоретичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів вивчали О. Беляєв, С. Васильєва, М. Вашуленко, Н. Волкова, В. Півторацька, та інші. Теорію інтерактивного навчання, досліджували Н. Коломієць, І. Луцик, О. Пехота, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, П. Шевчук та ін. Проте, менше уваги науковцями приділено вивченню проблеми використання інтерактивних технологій як засобу формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів.

Метою дослідження стало визначення ролі інтерактивних технологій навчання у формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів.

Комунікативна компетентність є складовою професійної підготовки сучасного педагога, що включає знання, вміння та навички ефективної комунікації у різних професійних і соціальних ситуаціях. Вона охоплює здатність до вербального та невербального спілкування, активного слухання, емпатії, вирішення конфліктів та побудови конструктивного діалогу. Згідно з дослідженнями, комунікативна компетентність формується на основі таких складових: мовна компетенція (знання норм і правил мовлення), соціолінгвістична компетенція (здатність враховувати контекст спілкування), стратегічна компетенція (пошук ефективних шляхів взаємодії) [2].

Для вчителів комунікативна компетентність є основою ефективної взаємодії з учнями, колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу. Уміння педагога правильно передати інформацію, пояснити матеріал, враховуючи індивідуальні особливості учнів, є важливим у забезпеченні якісного освітнього процесу. Саме застосування інтерактивних технологій навчання спрямоване на забезпечення активізації пізнавальної активності учнів, що сприяє розвитку комунікацій між вчителем та учнями а також учнями між собою. Зазначимо, що на відміну від традиційних підходів, де основну роль виконує викладач, а учень є пасивними слухачами, інтерактивне навчання ґрунтується на демократичній взаємодії всіх учасників освітнього процесу [4].

Сьогодні у педагогіці є понад 300 визначень терміну «освітні технології» [2, с. 7]. Його розглядають в таких аспектах: як: засіб навчання; педагогічна система; система дій; модель освітнього процесу тощо. Інтерактивна технологія є частиною освітньої технології проте має свої особливості. Традиційні технології навчання базуються на авторитарному стилі, акцентуючи увагу на передачу знань від вчителя до учня, тоді як інтерактивні технології навчання орієнтовані на співпрацю, діалог і обмін досвідом між всіма учасниками процесу

навчання в якому вчитель виконує роль коуча та фасилітатора, що сприяє більш якісному засвоєнню знань, розвитку практичних умінь і підвищенню мотивації до навчання [8].

Тому під поняттям «Інтерактивні технології навчання» будемо розуміти сукупність методів та прийомів організації освітнього процесу, які базуються на активній взаємодії між усіма учасниками навчання, а також їхньому рівноправному залученні до вирішення освітніх завдань. Головною метою інтерактивного навчання вважаємо є створення умов, за яких учні стають не просто слухачами, а активними учасниками освітнього процесу, здатними обмінюватися думками, пропонувати ідеї та розвивати навички критичного мислення.

Аналізуючи наукові праці [3-8] зазначимо, що на сьогодні існує велика кількість класифікацій інтерактивних технологій навчання. Вважаємо, що більш узагальнюючою є наступна класифікація інтерактивних технологій навчання включає: технології **кооперативного навчання**, які передбачають організацію роботи в парах чи групах (наприклад, метод «Акваріум», «Мозаїка», «Карусель»). **Технологія ситуативного моделювання**, яка базуються на створенні та розв'язанні професійних або навчальних ситуацій (рольові ігри, метод case-study). **Дискусійні технології навчання** які спрямовані на розвиток критичного мислення та формування аргументованих позицій (дебати, метод «Прес»). **Ігрові технології (гейміфікації)**, - залучають елементи гри в навчальний процес (симуляції, ділові, ситуативні ігри). Технологія **проектної діяльності**, суть якої полягає у інтеграції теоретичних і практичних знань для досягнення конкретного запланованого результату.

Визначаючи особливості використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх вчителів зазначимо, що вони спрямовані на забезпечення формування таких професійних компетентностей як комунікативна, креативна та соціально-психологічна, а також сприяють розвитку вміння працювати в команді; формують здатності адаптуватися до різних педагогічних ситуацій; поглиблюють знань через практичну діяльність; вдосконалюють навички рефлексії та саморозвитку. Також інтерактивні технології дозволяють майбутнім вчителям моделювати професійні ситуації, розвивати творчі здібності та критичне мислення, сприяють активізації пізнавальної діяльності.

Таким чином, інтерактивні технології навчання виступають сучасним інструментом, який сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх педагогів і відповідає потребам інноваційного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року [https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/]
2. Галацин К. Інтерактивні технології формування комунікативної культури майбутніх фахівців у процесі вивчення англійської мови : навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 160 с.
3. Пометун О. І. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ / О. І. Пометун, О. А. Комар. Умань : РВЦ. Софія, 2007. 65 с. 64.
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2006. 192 с.
5. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології : навч. посіб. Х. : Колегіум, 2005. 224 с.
6. Радишеська М. М. Формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» Житомир, 2015. 295 с.
7. Руснак Т.М. Сучасні технології навчання. Х.: Основа, 2007. 95 с.
8. Agarkova Nataliya. Popova Elena, Vasylieva Svitlana Innovative education processes at the beginning of the XXI century. Wissenschaft für den modernen menschen. wirtschaft, management, tourismus, bildung, philosophie, gesetz. Book 1. Part 3. Karlsruhe: NetAkhatAV, 2020 181 p. C.116-122 URL: <https://www.sworld.com.ua/simpge1/sge1-03.pdf>

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВ У ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

Освітні реформи, спрямовані на цифровізацію суспільства, висувають нові вимоги до підготовки вчителів. В умовах зростаючої потреби в інформаційних технологіях особливого значення набуває змішане навчання – інтеграція традиційних підходів і цифрових інструментів. Ця модель дозволяє адаптуватися до індивідуальних потреб учнів, підвищити їхню мотивацію та залученість. Для майбутніх учителів інформатики така підготовка є не лише можливістю розвивати цифрові компетенції, а й обов'язковою складовою їхньої професійної діяльності.

Змішане навчання (blended learning) – це поєднання онлайн- та офлайн-форм навчання, яке забезпечує інтерактивність і персоналізацію освітнього процесу. Вперше концепція з'явилася у 1990-х роках як альтернатива дистанційному навчанню, але її систематичне впровадження почалося на початку 2000-х років із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з сучасними дослідженнями, ключовою особливістю змішаного навчання є його гнучкість: учні мають змогу самостійно обирати темп і метод навчання. Учитель стає не лише модератором освітнього процесу, але й наставником, який забезпечує підтримку в освоєнні матеріалу, мотивації та аналізі досягнень учнів [1].

Основні моделі змішаного навчання включають:

1. **Ротаційну модель**, яка передбачає чергування онлайн- і офлайн-занять.
2. **Перевернуте навчання**, коли учні вивчають теоретичний матеріал вдома, а практичні завдання виконують у класі.
3. **Гнучку модель**, яка надає учням можливість самостійно обирати формат і спосіб навчання.
4. **Віртуально-збагачену модель**, де більша частина навчального процесу відбувається онлайн, доповнюється офлайн-зустрічами [2, с. 109].

Майбутні вчителі інформатики є не лише викладачами дисципліни, а й фахівцями з інтеграції технологій в освіту. Вони мають опанувати широкий спектр компетенцій:

- Використання хмарних сервісів, онлайн-платформ і віртуальних лабораторій.
- Розробка інтерактивних навчальних матеріалів, таких як відеоуроки та електронні курси.
- Організація проєктної роботи, спрямованої на розвиток алгоритмічного мислення.

Особливе значення у підготовці вчителів інформатики відіграє методична система, яка включає етапи проектування, реалізації та моніторингу навчальних процесів. Використання змішаного навчання дозволяє студентам здобувати практичний досвід роботи з технологіями ще під час навчання у закладах вищої освіти.

У порівнянні з іншими спеціальностями, підготовка вчителів інформатики спрямована на формування наступних компетентностей:

1. **Інформаційно-технічні навички**: вміння працювати з сучасними засобами автоматизації, розробки веб-додатків, операційними системами та базами даних.
2. **Методичні компетентності**: здатність розробляти та впроваджувати інноваційні педагогічні технології.
3. **Психологічна готовність**: вміння взаємодіяти з учнями в умовах цифрового середовища.

Також слід зазначити, що у підготовці вчителів інформатики виділяють кілька ключових аспектів, що відрізняють їх від підготовки інших педагогів:

1. **Технічна складова.** Вчителі інформатики мають добре володіти знаннями в галузі програмування, мережових технологій та кібербезпеки.
2. **Педагогічні інструменти.** Їм необхідно використовувати сучасні навчальні платформи, такі як Human, Prosvita, Moodle, Google Classroom, а також спеціалізовані програмні засоби для навчання інформатики.
3. **Адаптація до нових реалій.** Інформатики повинні швидко реагувати на технологічні зміни, що є менш важливим для гуманітарних спеціальностей.

Успішність змішаного навчання значною мірою залежить від педагогічної підтримки, яку забезпечує вчитель. Одним із ключових аспектів якої є **створення сприятливого освітнього середовища**, яке враховує індивідуальні особливості учнів, їхні потреби та рівень підготовки. Важливо забезпечити учням доступ до якісних навчальних матеріалів, зрозумілих інструкцій та чітких критеріїв оцінювання.

Роль учителя у змішаному навчанні змінюється: він стає **фасилітатором**, координатором навчального процесу. Це вимагає від педагога нових компетентностей, зокрема вміння працювати з онлайн-ресурсами, організовувати інтерактивну взаємодію та надавати швидкий зворотний зв'язок. Використання **диференційованих підходів** дозволяє ефективно підтримувати учнів із різним рівнем навчальних досягнень.

Не менш важливою є **емоційна підтримка** учнів, адже змішане навчання може викликати почуття ізольованості. Регулярні онлайн- та офлайн-комунікації, підтримка через форуми, чати та відеоконференції допомагають створити відчуття спільноти й мотивують учнів до активної участі у навчанні.

Методичні рекомендації для вчителів:

1. **Забезпечити чітку структуру навчального процесу** – надавати покрокові інструкції, планувати взаємодію в режимі онлайн та офлайн.
2. **Активно використовувати інтерактивні технології** – навчальні платформи, тестування, ігрові методики, щоб підвищити мотивацію учнів.
3. **Застосовувати персоналізовані підходи** – адаптувати навчальний контент відповідно до індивідуальних потреб і стилів навчання учнів.
4. **Регулярно забезпечувати зворотний зв'язок** – оперативно коментувати виконані завдання, заохочувати активність і самостійну роботу.
5. **Формувати культуру самостійного навчання** – навчати учнів керувати власним часом, розставляти пріоритети, користуватися цифровими ресурсами.[3].

Підсумовуючи вищесказане, необхідно зазначити, що змішане навчання є одним із найперспективніших напрямів сучасної освіти, особливо в галузі підготовки вчителів інформатики. Його реалізація потребує комплексного підходу, який включає розвиток технічних і педагогічних компетенцій. Завдяки впровадженню змішаних моделей навчання вдається досягти високої ефективності освітнього процесу, адаптуючи його до потреб сучасного суспільства та технологічних викликів.

Список використаних джерел:

1. Столяренко І. С. Особливості організації змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів інформатики. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 138-147.
2. Собченко Т. М. Дидактична система змішаного навчання студентів філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.09. Полтава, 2021. 575 с.
3. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishchaosvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf> (дата звернення: 25.01.2025).

Шевчук М. О.
*докторант кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

БЕЗПЕКА ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Технології штучного інтелекту стрімко розвиваються та змінюють сучасний світ, сприяючи автоматизації, підвищенню ефективності процесів та вдосконаленню сервісів у різних галузях. Однак разом із перевагами штучний інтелект приносить і нові виклики, пов'язані з безпекою та етикою його використання. Тому питання безпеки технологій штучного інтелекту стає одним із найактуальніших в наш час.

Доцільно дати визначення поняттю «штучний інтелект» (далі – ШІ). ШІ – це сукупність технологічних рішень, спрямованих на моделювання людських когнітивних функцій і досягнення результатів, що дорівнюють результатам інтелектуальної діяльності людини при виконанні певних завдань. Він представляє собою одне з найвищих досягнень сучасної техногенної цивілізації, виступаючи складною системою взаємозв'язків і основою для розробки інформаційних системних структур.

Швидкий розвиток ШІ значно посилює існуючі загрози для інформаційної безпеки держави. Ці загрози включають:

1. Посилення кібератак. ШІ може підвищити ефективність процедур виявлення вразливостей в системах безпеки, виконання атак, маскування їх наслідків, імітацію поведінки людини в окремих фазах кібератаки [1], [2].

2. Утворення каналів витоку інформації з обмеженим доступом. Технології ШІ можуть бути використані для посилення комп'ютерної розвідки здійснюючи аналіз великих обсягів даних, виявляючи тенденції та патерни. Це дозволяє ідентифікувати конфіденційну інформацію, що стосується об'єктів національної безпеки, критичної інфраструктури та інших стратегічно важливих сфер. Зокрема, завдяки інтерактивній карті, що опублікована в Інтернеті та показує місцезнаходження людей, які використовують такі фітнес-пристрої, як Fitbit, була продемонстрована можливість ідентифікації військових об'єктів США [3].

3. Атаки отруєння даних (DataPoisoning, DP) — це цільові атаки з ціллю модифікації або спотворення даних, що застосовуються для машинного або глибокого навчання ШІ, внаслідок чого ШІ отримує небажані навички, які можуть завдати шкоди особі, суспільству та державі. Варто підкреслити, що процедури навчання ШІ зазвичай передбачають використання великої кількості даних для тренування моделі. Ці дані можуть бути зібрані з різних джерел і можуть містити помилки або неточності. DP—атака використовує ці неточності для введення зловмисних змін, які впливають на процес навчання моделі [4]. Важливо зазначити, що ШІ може бути використаний для створення роботизованих збройних систем, здатних самостійно визначати та атакувати цілі без участі оператора, саме тому DP—атака може мати жакливі наслідки [5].

Перелік загроз, наведений вище, хоча й неповний, але підкреслює необхідність глибокого розуміння принципів роботи ШІ для ефективного протистояння пов'язаним з ним ризикам. Розробка стратегій безпеки та реалізація заходів з управління ризиками ШІ пропонується за такими напрямками:

- Законодавче регулювання: потреба у впровадженні чітких законодавчих норм, які б контролювали розробку та застосування ШІ. Держава має розробити закони, що обмежуватимуть використання ШІ в автономних збройних системах та встановлюватимуть стандарти безпеки для ШІ у кіберпросторі.

- Міжнародне співробітництво: активна участь у міжнародних ініціативах та укладанні угод, спрямованих на розробку єдиних правил для використання ШІ. Це дозволить створити міжнародні стандарти безпеки ШІ, забезпечити їх впровадження в Україні та сприяти обміну досвідом з іншими країнами.
- Розробка безпечних систем ШІ: створення сприятливого середовища для розвитку безпечних технологій ШІ шляхом державного фінансування та встановлення відповідних стандартів.
- Навчання населення: організація навчальних курсів, семінарів та конференцій для різних категорій населення з метою підвищення їхньої обізнаності про ризики ШІ.

Отже, з вищевикладеного стає цілком зрозуміло, що технології ШІ стали важливою рушійною силою сучасного технологічного розвитку, пропонуючи можливості для інновацій і вдосконалення процесів у різних сферах життя. Водночас їхнє стрімке поширення висуває нові виклики, пов'язані з питаннями безпеки, захисту даних і дотриманням етичних норм. Законодавство, міжнародне співробітництво та розвиток технологій – ключові напрямки забезпечення безпеки ШІ. Усвідомлений підхід до використання ШІ дозволить зберегти баланс між технічним прогресом і безпекою, забезпечуючи його гармонійну інтеграцію в сучасний світ.

Список використаних джерел:

1. Hulak, H., et al. (2020). Cryptovirology: Security Threats to Guaranteed Information Systems and Measures to Combat Encryption Viruses. *Cybersecurity: Education, Science, Technique*, 2(10),6–28. URL: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2020.10.628> (дата звернення: 15.01.2025)
2. Satter,R. (2023).Exclusive: AI being used for hacking and misinformation, top Canadian cyber official says. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/technology/ai-being-used-hacking-misinfo-top-canadian-cyber-official-says-2023-07-20> (дата звернення: 15.01.2025)
3. Sly,L. (2018).U.S. soldiers are revealing sensitive and dangerous information by jogging. *Washington Post*. URL: https://www.washingtonpost.com/world/a-map-showing-the-users-of-fitness-devices-lets-the-world-see-where-us-soldiers-are-and-what-they-are-doing/2018/01/28/86915662-0441-11e8-aa61-f3391373867e_story.html (дата звернення: 14.01.2025)
4. Rahman, M.,et al. (2023).Security Risk and Attacks in AI: A Survey of Security and Privacy. 47thIEEE-Computer-Society Annual International Conference on Computers, Software, and Applications (COMPSAC), 1834–1839. URL: <https://doi.org/10.1109/COMPSAC57700.2023.00284> (дата звернення: 15.01.2025)
5. KnightW. (2023). The AI-Powered, Totally Autonomous Future of War Is Here. *WIRED*. URL: <https://www.wired.com/story/ai-powered-totally-autonomous-future-of-war-is-here/> (дата звернення: 15.01.2025)

Клеба А. І.
доцент кафедри інформатики
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Цифровізація з кожним роком лише набирає обертів. Вона стала важливим фактором розвитку суспільства та економіки як в усьому світі так і в Україні.

Від початку повномасштабного вторгнення більшість здобувачів вищої освіти навчаються дистанційно.

Нині проводиться низка науково-практичних конференцій, методологічних семінарів з виданням матеріалів на цю тему, опубліковано монографії і посібники, статті в наукових журналах, проте не вистачає ґрунтовних теоретичних досліджень, для проведення яких недостатньо часу.

З огляду на реформи, які нині відбуваються в Україні, навіть під час війни з російським агресором, актуальними, на наш погляд, будуть три великі взаємозалежні категорії завдань, які наводить Ф. Імбернон [2]:

- *учитель і громада* – вчителі повинні мати знання про навколишнє середовище, спільноту, щоб популяризувати культурні цінності та традиції через проекти освітньої програми, і відповідно створюють власні посібники, спрямовані на навчання всіх;
- *учитель і школа як інституція* – стосується знань, які вчителі повинні мати про освітню систему, інтеграцію та адаптацію для досягнення повного розвитку, і вказує на те, що доцільно формувати набір компетенцій, таких як: культурні, технічні, технологічні, управлінські та організаційні здібності, аналітичні здібності до критичного мислення, рефлексії, адаптації, командної роботи та співпраці, управлінські навички;
- *учитель - учень і класний колектив* – це основна категорія завдань, яка об'єднує знання здобувачів і адаптує освітні заходи та вплив відповідно до їхньої зрілості, потреб, інтересів, вибору моделі оцінювання та педагогічної практики здобувачів освіти.

До актуальних трендів цифрової трансформації освіти віднесемо:

- віртуальну реальність;
- набір цифрових пристроїв;
- оновлення освітнього простору;
- штучний інтелект;
- індивідуальне (персоналізоване) навчання;
- гейміфікацію.

Ефективність використання потенціалу цифрових технологій для підвищення якості освіти залежить від рівня цифрової компетентності викладачів. Цифрова компетентність – ключова здатність, яка необхідна сучасній людині «для особистої реалізації та розвитку, працевлаштування, соціального включення та активного громадянства» [1]. Тобто, це вміння використовувати наявний цифровий контент для освітніх цілей, а також для створення власних дидактичних матеріалів з елементами візуалізації до конкретної теми заняття чи форми його організації.

Наприклад, для індивідуалізації та диференціації освітнього процесу вміти використовувати QR-коди для швидкого відображення посилань на Інтернет-ресурси та виконання пошукових завдань під час заняття. Це можуть бути посилання на вікторини (<https://www.plickers.com>), інтерактивні вправи (<https://learningapps.org>), тести та анкети, відповіді на задачі, підказки до квестів тощо.

Під цифровою ж грамотністю розуміємо готовність та здатність особистості застосовувати комп'ютерні технології впевнено, ефективно, критично та безпечно у різних сферах життєдіяльності.

Використання цифрових технологій в освіті набуває різноманітних організаційних форм, таких як відвідування онлайн-курсів, онлайн-консультацій, онлайн-тренінгів, хакатонів, вебінарів, віртуальних бібліотек, інших сайтів закладів освіти, використання електронних підручників; подорож до віртуальних лабораторій, соціальних мереж, до інтерактивних музеїв, тощо.

Продуктивність використання цифрових технологій залежить від уміння запроваджуватися технічними засобами, цифровими інструментами і ресурсами для комунікації, творчості, вироблення критичного мислення, організації виховних заходів та дистанційного навчання, а також для забезпечення зворотного зв'язку про результати навчання в режимі реального часу з використанням цифрових технологій тощо. Для роботи в цифровому освітньому просторі не менш важливим є постійне самовдосконалення із використання цифрових інструментів.

Таким чином, підвищення якості фахової підготовки майбутніх учителів в умовах цифровізації освіти потребує переходу від традиційних методик викладання до навчання з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Будник О., Ніколаєску І. Цифрові технології у підготовці майбутніх педагогів: сучасні виклики дистанційної освіти. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*, 2022. Vol. 1, No. 2. С. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.15804/ve.2022.02.08>. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/2/ve208.pdf> (дата звернення 24.01.2025).
2. Imbernon Francisco La Formación del Profesorado. El reto de la reforma. Barcelona, Ed. Laia, colección Cuadernos de Pedagogía, 1989. 1635 pts. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=357744> (дата звернення 24.01.2025).

Пахольчук О. П.

*к.мед.н., асистент кафедри дитячої хірургії,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Кокоркін О. Д.

*к.мед.н., асистент кафедри дитячої хірургії,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Романова К. Б.

*доктор філософії, PhD, керівник міжкафедрального
тренінгового центру,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОМПЛЕКСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток суспільства такий, як соціально-економічний, інтелектуальний та духовний в будь-якій країні невід’ємно залежить від рівня та якості освіти. В сфері освіти послідовно та поступово розвиваються здібності та формуються життєві прагнення всього населення. Чим вищий освітній рівень особистості, тим ширше її можливості для створення оптимальних умов життя й праці.

На сьогоднішній день від спеціаліста будь-якої сфери вимагається бути самостійним, відповідальним, активним, мати свою життєву позицію. Така необхідність стає нагальним напрямом розвитку вищої освіти. Маркери якості навчання визначаються як формування професіоналізму, мотивації на творчість та ефективність педагогічної роботи та інтенсивність освітнього процесу.

Для забезпечення застосування дистанційного навчання на кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету створено електронні методичні комплекси для практичних занять та самостійної роботи студентів п’ятого та шостого курсів. Ці комплекси містять актуальну на сьогодні інформацію про нозології, лекційний матеріал, самостійні роботи, тестові завдання для підготовки до кожного заняття. В них наведено сучасний теоретичний матеріал до теми заняття, що допомагає студентові зорієнтуватися в основних клінічних проявах, діагностиці, лікуванні та профілактики хвороби. Наведений план та організаційна структура заняття дозволяють як викладачу, так і студентам ефективно розподіляти час на практичному занятті.

З впровадженням дистанційного навчання в нашому вищому навчальному закладі, на кафедрі дитячої хірургії, створенні та проводяться відео-лекції та практичні заняття з презентацією матеріалу в on-line режимі. Система дистанційного навчання відбувається з використанням платформи Microsoft Teams, що є іноваційним напрямком освіти.

З переходом до цифрової форми навчання широко стали застосовуватись інтерактивні і симулятивні методи. Отримання знання проходить дистанційно за рахунок он-лайн лекцій, тренінгів, семінарських занять. При цьому виникають певні труднощі, які пов’язані з освоєнням, а саме головне з аналізом та практичним застосуванням отриманих знань. Невід’ємно важливою стає співпраця викладача з набувачами знань, що створює комунікативні зв’язки та допомагає забезпечити тривалість збереження отриманої інформації та розвивати критичне мислення.

Практичні заняття on-line режимі містять розбір теми, та допомагають студентам у формі дискусії засвоювати матеріал самостійно, та з допомогою викладача. Також впроваджено тестовий контроль, який проводиться на початку та практичного заняття. Що дає викладачеві змогу оцінити рівень підготовки перед заняттям та як уважно студент засвоїв матеріал та визначитися із його присутністю.

Окремою невід'ємною складовою підготовки майбутнього фахівця спеціаліста на кафедрі дитячої хірургії студентами застосовуються симулятивні тренінг «Body Interact». Засвоюється тактика проведення діагностики та лікування невідкладних станів в хірургічній практиці та при коморбідних захворюваннях.

Такий підхід сприятиме співтворчості, де діяльність обох буде ґрунтуватися на взаємодії й діалозі, що забезпечить сприйнятливність і відкритість до впливу один до одного. Проте, якщо таку активність проявлятиме лише викладач, а студент буде лише сприймати готову інформацію чи практичні навички, не вміючи самостійно працювати над статтею чи розділом підручника,

Таким чином, творча робота медичного фахівця, як здобувача професійної освіти можлива як результат самостійного навчання з обов'язковим цілепокладанням та врахуванням можливостей, здобутків, інтересів самого викладача. Викладач навчального закладу має надзвичайні потенційні можливості впливати на формування особистості, світогляду, політичних переконань, настроїв і моралі майбутніх фахівців. Тому дуже важлива якість процесу формування професіоналізму, яка відображає якість технології освіти, якість мотивації студентів та медичних фахівців(курсантів) на творчість та ефективність роботи.

Список використаних джерел:

1. Кравчук, Л. В., Кадобний, Т. Б., & Бучко, А. Т. (2023). Окремі аспекти підготовки майбутніх фахівців медичної галузі в умовах змішаного навчання. *Медична освіта*, (1), 59–64. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.1.13827>
2. Волосовець, О. П., Уліщенко, В. В., Грищенко, Н. В., Ковальчук, О. Л., Купкіна, А. В., Каруліна, Ю. В., ... Салтанова, С. Д. (2023). Напрями вдосконалення викладання педіатрії в закладах вищої освіти. *Медична освіта*, (1), 22–28. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.1.13822>
3. Маража, І. О., & Жулкевич, І. В. (2021). Роль педагогіки в клінічній практиці лікаря. *Медична освіта*, (2), 94–99. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2021.2.12058>
4. Булат Л. М., Дідик Н. В., Лисунець О. В. Інтерактивні технології навчання на етапі післядипломної підготовки. Матеріали навчально методичної конференції «Актуальні проблеми якості підготовки медичних кадрів у надзвичайних умовах, 8 лютого 2023 року, м. Вінниця. – с. 30.
5. Локес К.П. Проблеми і перспективи дистанційної форми навчання в закладах вищої медичної освіти України/ Локес К.П., Аветіков Д.С., Стебловський Д.В// Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти: матеріали наук - практ. конф. з міжнар. участю. - Полтава, 2021. - С. 157-158.

Кін О. М.
Професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна
Жень Фушен
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КНР В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В умовах цифровізації освіти питання академічної доброчесності набувають особливої актуальності, зокрема для фахівців мистецького профілю, які стикаються із складнощами у забезпеченні авторства та оригінальності творчих робіт. Як показало вивчення науково-педагогічної літератури, китайські дослідники вважають, що основними аспектами цієї проблеми є:

1. Дотримання авторського права. У цифровому середовищі митці все частіше використовують ресурси, які можуть підпадати під порушення авторського права, що вимагає особливої уваги в контексті дотримання норм академічної доброчесності. Поширення контенту, створеного засобами цифрових ресурсів, ускладнює визначення межі авторства. Традиційно авторство асоціювалося із творчим процесом, проявом індивідуального бачення, унікальності. Однак, із використанням новітніх засобів цифрових технологій, які допомагають створювати високоякісний продукт, навіть перевищуючи ефективність роботи людини, сприйняття авторства може кардинально змінитися. Це вимагає переосмислення й більш чіткого визначення поняття «автор».

2. Об'єктивність оцінювання результатів роботи здобувачів. Оцінювання творчих проєктів, студентських робіт, які виконані із використанням цифрових технологій, онлайн-ресурсів, може викликати певні складнощі в перевірці автентичності. Як зазначають дослідники, спостерігається певна тенденція, коли роботи, що були створені із використанням потенціалу штучного інтелекту, отримували вищі бали при оцінюванні.

3. Доступність цифрових технологій. Через швидкий доступ до інформації, спрощення копіювання та запозичення ідей, зростає ризик академічної неправомірної поведінки. Згідно опитуванням серед китайських студентів, близько 30% здобувачів зізналися, що певною мірою використовували контент, створений штучним інтелектом.

4. Відсутність ефективного інструментарію для виявлення порушень норм академічної доброчесності та об'єктивного оцінювання творчих робіт [1; 2].

Отже, реалізація принципів академічної доброчесності в мистецькій освіті КНР є складним, але вкрай важливим завданням. Його успішне вирішення вимагає комплексного підходу, який враховуватиме специфіку цифровізації освіти, етичні виклики, що виникають у процесі підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю.

Список використаних джерел:

1. 谢苗苗. 德艺双馨: 艺术类高校思想政治教育的目标和规制. 湖北社会科学, 2021.
URL:<http://www.yrdcpn.com/upload/2023/0419/0f0554af-ed3c-49bb-81e7-cdb4539b8c7c.pdf>
2. 郭英剑. 利用人工智能的学术作弊激增, 高校如何应对.
URL:<https://finance.sina.com.cn/tech/discovery/2024-11-05/doc-incuyere2505438.shtml>

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ДИЗАЙН-ОСВІТИ В КНР В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

З прискоренням науково-технічної та промислової революції цифрові технології стають все більш впливовим фактором, обумовлюючим трансформації продуктивності та високоякісного розвитку всіх сфер життя. У відповідь на загальні тенденції світової індустрії, потреби національного сталого розвитку набувають надзвичайної актуальності питання модернізації системи освіти, підготовки конкурентноспроможних фахівців. Цифровізація впливає на всі аспекти освіти, включаючи підготовку дизайнерів. У КНР активно впроваджуються цифрові технології в освітній процес, що створює нові вимоги до змісту освіти, методів, прийомів та форм організації навчального процесу, формування професійних компетентностей дизайнерів. Як зазначають китайські вчені, сама історія виникнення та розвитку дисципліни дизайну пов'язана із процесами науково-технічного розвитку. Народження сучасного дизайну спочатку було обумовлено промисловою революцією, це був інноваційний рух для вдосконалення масового виробництва, намагання естетизувати функціональні та корисні вироби, покращити якість життя людей [1; 3].

Як було встановлено в процесі дослідження, науково-технічний прогрес та культурне розмаїття визначили нові перспективи в індустрії дизайну. Отже, підготовка фахівців в цієї галузі стикається сьогодні як із новими викликами, так й з новими можливостями. Вивчення науково-педагогічної літератури дозволило виділити основні напрями, за якими за думкою китайських учених, освітян, мають відбудитися першочергові зміни в системі дизайн-освіти:

1. Використання цифрових технологій в освітньому процесі: використання програмного забезпечення для 3D моделювання, анімації та візуалізації; впровадження хмарних платформ для спільної роботи над проєктами тощо.

2. Формування ґрунтовної системи знань: знання програмних пакетів (AutoCAD, Rhino тощо), вміння адаптувати традиційні способи дизайну до цифрового середовища, здатність створювати проєкти, що відповідають сучасним стандартам UX/UI.

3. Широке впровадження міждисциплінарного підходу: поєднання дизайну, інженерії та інформаційних технологій у підготовці студентів, вивчення основ програмування для створення інтерактивних дизайнів, орієнтація на розробку рішень для цифрових екосистем.

4. Взаємодія та співпраця на міжнародному рівні: участь у міжнародних проєктах для обміну досвідом, вивчення міжнародних стандартів дизайну та тенденцій цифровізації [1; 2; 3].

Отже, цифровізація відкриває нові можливості для дизайн-освіти в КНР, роблячи її більш інноваційною, практично орієнтованою та орієнтованою на світовий соціо-культурний простір. Проте, для досягнення цих цілей необхідна системна адаптація освітніх програм до нових реалій, що враховує специфіку сучасного ринку праці та технологічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. 彭亮. 中国当代艺术设计教育反思 - 制造大国的设计教育现状及存在的问题.
URL: https://www.dolcn.com/data/cns_1/article_31/paper_311/pgen_3119/2005-11/1132878386.html
2. 杨冬江. 人工智能时代 设计教育如何因时而变. URL:
<http://www.visionunion.com/article.jsp?code=202404030001>
3. 董占军. 从工艺美术到交叉学科：百年中国设计教育发展历史分期. URL:
http://www.360doc.com/content/24/0221/12/56845366_1114710807.shtml

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ: СУЧАСНИЙ ТРЕНД ТА ВИМОГИ СЬОГОДЕННЯ

Високі темпи розвитку сучасних цифрових технологій, науки й техніки суттєво впливають на всі галузі суспільства: змінюються виробництво, освіта, медицина, ринок праці, засоби спілкування, опрацювання та передання даних тощо. І цей вплив постійно зростає. У зв'язку з цим, цифрова трансформація є пріоритетним напрямом для глобальних змін у багатьох країнах. Такі тенденції призводять до кардинальних змін у системі освіти.

Сьогодні інформаційне суспільство вимагає від людини постійної адаптації компетентностей і навчання протягом всього життя, основною причиною цього є цифровізація навколишнього середовища, або переведення різних видів інформації в цифровий формат. Швидкий розвиток інформаційних технологій дозволяє, з одного боку, ефективно обробляти великі обсяги даних, спрощуючи й прискорюючи робочі процеси. З іншого боку, в таких умовах людина повинна пристосовуватися до змін, бути здатною до навчання, вміти аналізувати та комбінувати різні компоненти інформації, підходити до вирішення проблем креативно, критично та швидко реагувати на нові виклики.

В умовах розвитку цифрових технологій, цифровізації та цифрової трансформації багатьох галузей людської діяльності, швидкої зміни затребуваних на ринку праці професій і, відповідно, професійних вимог до компетентностей фахівців, освітня діяльність потребує оновлення змісту та методів навчання, пошуку інноваційних форм навчання, розширення доступу до навчальних ресурсів, реалізації можливостей навчання без обмежень за просторовою та часовою ознаками, впровадження нових підходів до організації надання освітніх послуг в цілому.

Розглядаючи умови розвитку цифрової трансформації, в яких функціонує сучасна освіта, можна виокремити кілька основних напрямків її розвитку:

- 1) Заміна традиційного накопичення знань на підвищення динамізму пізнавальної діяльності, оскільки на сучасному етапі накопичення знань вже не є головною метою навчання.
- 2) Підвищення мотиваційних складових процесу навчання. Викладачі повинні виконувати роль координаторів навчального процесу, направляючи студентів у потрібному напрямку.
- 3) Спрощення отримання нових знань завдяки доступності матеріалів в реальному часі.
- 4) Інтеграція різних предметних областей. Педагоги повинні формувати компетенції, базуючись на міждисциплінарному, творчому та проектному підходах до навчання, які вимагають об'єднання знань з різних сфер життя і діяльності людини, оскільки багато професій сьогодні вимагають поєднання різних навичок і напрямків діяльності.
- 5) Розвиток критичного та системного мислення як основи ефективної роботи з інформаційними потоками.

У сучасних умовах стрімкого розвитку технологій, щоб залишатися конкурентоспроможним фахівцем у своїй сфері, особливої важливості набуває здобуття актуальних компетенцій. Персоналізація навчання, його інтерактивність та орієнтація на отримання конкретних навичок є основою трансформації освіти. Однак існують певні протиріччя:

- між здатністю та готовністю державних освітніх установ впроваджувати та досліджувати цифрові технології як ключовий фактор розвитку суспільства в цілому;
- між зростаючим потенціалом інформаційно-освітнього середовища та недостатністю організаційно-педагогічних умов для його ефективного використання;

– між необхідністю вдосконалення освітнього середовища та відсутністю чітко визначених механізмів, рівнів і напрямків його розвитку в умовах сучасності [1].

Інструментом для формування необхідних знань, умінь і навичок має стати мобільна освіта, доступна в будь-який час і в будь-якому місці. Вже сьогодні можна відзначити тенденцію інтеграції освітніх і інформаційних технологій, що призводить до формування нових способів навчання, заснованих на впровадженні онлайн-технологій. В процесі цифрової трансформації навчання стає все більш глобальним, а одним із головних напрямків цієї трансформації є розвиток дистанційного навчання. Однак успішна реалізація цих змін неможлива без вирішення низки стратегічних, науково-технічних, законодавчих і кадрових проблем.

У сфері вищої освіти цифрова трансформація призвела до виникнення поняття "цифровий університет". Цей термін позначає онлайн-платформу, яка поєднує в собі освітнє середовище, інформаційний ресурс та систему управління. Така організація навчального процесу має низку переваг для викладачів:

- можливість надавати додатковий матеріал і проводити опитування без відриву від основної програми курсу;
- автоматична перевірка завдань, що дозволяє зекономити час;
- можливість проводити контроль знань через тестування, що дозволяє зекономити час на аудиторних заняттях;
- організація опитувань і анкетувань серед студентів з різних тем;
- ефективна організація самостійної роботи студентів.

Студенти також отримують значні переваги від функціонування цифрового університету:

- навчання в будь-який зручний час за допомогою сучасних гаджетів;
- можливість самоконтролю, зокрема, через виконання тестів або завдань до іспиту;
- доступ до додаткових навчальних матеріалів;
- перегляд лекцій, якщо студент пропустив їх в аудиторії;
- ознайомлення з шаблонами вирішення завдань (кейсів);
- можливість поставити запитання викладачеві через форум, групу або дискусійну платформу;
- виконання завдань у зручному темпі [2].

Однак для студента цей формат навчання може стати складнішим, оскільки розширюються вимоги до його самостійності. Тепер недостатньо просто прослухати лекцію онлайн, потрібно зрозуміти, проаналізувати отриману інформацію, зробити висновки та усвідомити як її застосувати. Таким чином, перехід до нової моделі навчання вимагатиме зусиль не лише від викладача на розробку і супровід курсу, але й від студента для адаптації до нових вимог.

Однією з альтернатив традиційному навчанню за навчальним планом спеціальності під постійним наглядом викладачів є платформи масових відкритих онлайн-курсів (МООК), які дають змогу людям з усього світу навчатися в зручний час та у зручному місці. Однак, цифрові платформи – це лише поверхня трансформації освіти, яка повинна включати наступні основні складові: розвиток дистанційних освітніх технологій; покращення інформаційної інфраструктури; впровадження інформатизації освітнього менеджменту та управлінських процесів.

Для успішної реалізації концепції цифрового університету необхідно також: по-перше, інтегрувати системи електронного навчання з автоматизованою системою управління навчальним процесом (для формування навантаження, розкладу, оплати тощо); по-друге, створити державну нормативну базу для дистанційної освіти та відповідних технологій.

Таким чином, сьогодні можна виділити наступні тренди цифрової трансформації в освіті [3].

1. *Штучний інтелект (ШІ)* – стрімко займає важливе місце в нашому повсякденному житті, підтримуючи, розширюючи та автоматизуючи людську

діяльність. Рішення, створені за допомогою ШІ, також змінюють освітній сектор, покращуючи досвід навчання та викладання.

В Україні працюють чат-боти: Bard зі ШІ від Google, цей креативний помічник, з яким можна підвищити продуктивність, знайти нові ідеї та втілити свої задуми в життя. Також чат-бот ChatGPT, його можна використовувати для мозкового штурму творчих ідей. За допомогою штучного інтелекту також навчають малювати картини та писати музику. Компанія Microsoft розробила віртуального співрозмовника Xiaoice. Це не звичайний чат-бот, він може аналізувати вас та підбирати навіть відповідні емоції.

2. *Індивідуальні уроки* – рішення на основі ШІ дозволяють навчальним закладам адаптувати програми та розробляти персоналізовані заняття й автоматизовані навчальні програми на основі аналізу прогресу студентів, рівня знань і навичок. Інструменти ШІ можуть оцінювати роботу студентів, визначати їх слабкі сторони та виділяти теми, які потребують більшої уваги, а також визначати студентів, які можуть відставати від навчання, щоб викладачі могли допомогти їм.

3. *Доповнена реальність (ДР) і віртуальна реальність (ВР)* – забезпечують захоплюючий досвід для студентів, дозволяючи проектувати контент в оточення та надавати доступ до різноманітних віртуальних сценаріїв і середовищ. Ці технології підтримують залученість, концентрацію та креативність, підвищуючи мотивацію та участь.

4. *Інтерактивні симуляції* – навчальні заклади можуть інтегрувати доповнену та віртуальну реальність у своїх аудиторіях, щоб симулювати ситуації, всебічно відображати концепції, досліджувати різні явища зблизька або навіть симулювати історичну подію.

5. *Ігрофікація* – передбачає інтеграцію елементів гри в процес навчання та сприяє залученню студентів. За допомогою цифрових ігор студенти розвивають свої когнітивні здібності та набувають цінних знань і навичок, визначаючи перешкоди, вирішуючи проблеми та приймаючи важливі рішення. Головна перевага – мотивація, яка розвивається через виклики, квести та системи винагород. Цифрові ігри заохочують студентів досягати цілей, взаємодіяти один з одним, забезпечуючи миттєвий зворотний зв'язок, який дозволяє їм швидко виправляти будь-які помилки.

6. *Контроль безпеки та середовища* – за допомогою Інтернету речей навчальні заклади можуть контролювати температуру в приміщенні, освітлення, вентиляцію, якість повітря та інші аспекти, щоб створити приємне та безпечне середовище для викладачів та студентів. Системи безпеки також включають контроль доступу та керування відвідувачами та забезпечують швидке реагування на надзвичайні ситуації.

7. *Доступність та інклюзивність* – з розвитком цифрових технологій дедалі більше учнів матимуть можливість навчатися та отримувати освіту. Навчальні онлайн-платформи, технології синтезу мови в текст і тексту в мову та інші цифрові рішення полегшують процес навчання.

Отже, трансформація освіти повинна відбуватися не лише "зверху" – через відповідні державні рішення та фінансування, але й "знизу" – через серйозну самоосвіту та перепідготовку вчителів і викладачів у сфері цифрових компетентностей. Це дозволить активно та масштабно створювати цифровий контент для різних рівнів освіти та у різних формах – від коротких освітніх відео на YouTube та інших MOOC до сертифікованих дистанційних курсів у рамках вищих навчальних закладів, що підтверджуються відповідними документами.

Список використаних джерел:

1. Цифрові вміння та онлайн-навчання в Україні. *ETF*. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/digital_factsheet_ukraine_ua.pdf
2. Даниліна С.О., Коцюрубенко Г.М. Ринок праці в контексті формування фінансової політики соціального розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 65.
3. Шикіна О., Кузнєцова О. Дуальна освіта як інструмент інтеграційного розвитку готельних мереж. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60.

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЗА ТЕМАТИЧНИМИ НАПРЯМКАМИ РОБОТИ УЧАСНИКІВ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»
ВІД 7.03.2025 РОКУ**

СЕКЦІЯ 1

- розробити та впровадити програми менторства для молодих викладачів з метою адаптації до освітнього процесу, підвищення їхньої професійної компетентності та ефективного використання сучасних методик викладання;
- переглянути оцінку видання підручників у рівні професійної активності викладача;
- покращити систему зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами вищої освіти для адаптації навчальних програм до реальних потреб здобувачів освіти.;
- удосконалити механізми підтримки молодих викладачів, зокрема через створення спільнот для обміну досвідом, залучення їх до наукових і освітніх проєктів та підвищення мотивації до педагогічної діяльності.

СЕКЦІЯ 2

- студентоцентроване навчання є ефективним підходом, що сприяє збереженню психічного здоров'я студентів, знижує рівень стресу, підвищує мотивацію та дозволяє кожному здобувачу освіти адаптувати навчальний процес до власних потреб, забезпечуючи комфортне середовище для особистісного і професійного розвитку;
- студентоцентрований підхід в освіті впродовж життя забезпечує гнучкість, індивідуалізацію та інтеграцію сучасних технологій, сприяючи безперервному навчанню, саморозвитку та адаптації до змін у професійному й особистому житті;
- гасло «Єдність у різноманітті» відображає фундаментальні цінності Європейського Союзу, підкреслюючи важливість гармонійного співіснування культур, толерантності та спільних цінностей, що сприяє стабільності, процвітанню та інтеграції, зокрема в освітній і соціокультурній сферах, що є особливо актуальним для України в контексті євроінтеграції;
- воєнний стан в Україні поставив перед системою вищої освіти безпрецедентні виклики, змусивши заклади адаптуватися до нових реалій через цифрову трансформацію, змішані формати навчання, забезпечення безпеки та психологічної підтримки, що водночас сприяло модернізації освітнього процесу й інтеграції у світовий освітній простір;
- випереджальна військова освіта спрямована на формування у майбутніх офіцерів професійних компетенцій, творчого мислення, аналітичних навичок і здатності до саморозвитку, використовуючи інноваційні методи навчання для підготовки до прийняття рішень у складних та непередбачуваних ситуаціях;
- глобалізація економіки зумовила зростання міжкультурної взаємодії, що вимагає від фахівців не лише професійних компетенцій, а й володіння іноземною мовою, культурними особливостями та навичками міжкультурної комунікації для ефективного співробітництва на міжнародному рівні;
- розвиток соціальної економіки та відкритість Китаю сприяють зростанню індустрії дизайну візуальної комунікації, поєднуючи традиційні мистецькі елементи з сучасними технологіями, що забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців, тоді як Україна також розвиває цей напрям, орієнтуючись на інновації, цифрові технології та міжнародну співпрацю;
- освіта для сталого розвитку є ключовим інструментом для досягнення Цілей сталого розвитку ООН, сприяючи підвищенню знань, навичок та критичного мислення, що дозволяє студентам вирішувати складні соціальні, економічні та екологічні проблеми через інноваційні методи навчання та спільні дослідження, активно співпрацюючи з громадами та впливаючи на трансформацію суспільства;

– сучасна зміна економічної формації та трансформація підходів до навчання вимагають впровадження студентоцентрованого підходу, який ставить здобувачів освіти в центр освітнього процесу, сприяє їхній активній участі, розвитку критичного мислення, лідерських якостей і самостійності, а також вимагає модернізації навчальних технологій для ефективного залучення до процесу;

– розвиток цифрових технологій та інтернету сприяє формуванню цифрових компетентностей у студентської молоді, яка, опановуючи віртуальний простір, свідомо конструює свій цифровий образ, що впливає на її соціальний рейтинг та потребує знань у галузі етикету, комунікаційних навичок та відповідальності за власну діяльність у мережі;

– проблеми методичного забезпечення викладання теорії держави та права, а також недостатнє врахування гносеологічних аспектів, призводять до ідейно-політичної непевності, викликаючи труднощі в сприйнятті студентами основних понять та категорій, що утруднює їх розуміння державних процесів та формування компетентностей у цій сфері;

– у сучасних умовах глобалізації, цифровізації та соціально-економічної нестабільності необхідна модернізація освітніх програм економічних спеціальностей з урахуванням теорії нерациональної поведінки споживачів для підготовки фахівців, здатних ефективно аналізувати складні ринкові ситуації, приймати обґрунтовані управлінські рішення та адаптуватися до змінюваних умов;

– сучасні інтерактивні методи навчання української мови у вищих навчальних закладах сприяють розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців, формуючи практичні мовленнєві навички, що забезпечують їх конкурентоспроможність та готовність до професійних викликів;

– на початку другого десятиліття російсько-української війни в обговореннях розвитку мережевого освітнього простору України особливо наголошується на ціннісно-смысловій самореалізації особистості, де актуалізуються як глобальні освітні тренди, пов'язані з діджиталізацією та медіатизацією, так і ризики надмірної інструменталізації освіти, що ставить під сумнів значення філософських дисциплін у підготовці здобувачів освіти, зокрема через вивчення етики чеснот як основи для саморозвитку в умовах соціокультурних трансформацій та війни;

– використання кейс-методу в навчанні англійської мови за професійним спрямуванням є ефективним засобом для розвитку мовної компетентності логістів, сприяючи глибшому засвоєнню спеціалізованої лексики та навичок, необхідних для професійної діяльності в міжнародному середовищі;

– студентоорієнтоване навчання є ефективним педагогічним підходом, що акцентує увагу на активному навчанні, критичному мисленні, автономії студентів та взаємозалежності між ними та викладачами, сприяючи розвитку індивідуальних навичок та мотивації до навчання;

– студентоцентроване навчання є ключовим підходом сучасної освіти, що сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і комунікаційних навичок студентів, орієнтуючи навчальний процес на індивідуальні потреби та інтереси студентів і забезпечуючи їх активну участь у побудові власної освітньої траєкторії;

– повномасштабна війна, розв'язана сусідньою державою в 2022 році, завдала значних руйнувань Україні, зокрема в освітній сфері, однак країна прагне до відновлення через підготовку висококваліфікованих фахівців, зокрема в галузі математичної освіти, з акцентом на професійну спрямованість та використання сучасних технологій для дослідження економічних процесів;

– професійний успіх і самореалізація сучасних фахівців залежать від розвитку м'яких навичок, таких як комунікація, лідерство, критичне мислення та емоційний інтелект, що дозволяють адаптуватися до швидких змін, сприяють ефективній взаємодії з колегами та споживачами і підвищують конкурентоспроможність на ринку праці;

– основною умовою розвитку системи освіти в майбутньому є створення єдиного освітнього та інформаційного простору, що поєднає педагогічні та цифрові технології, зокрема через впровадження гнучких моделей навчання та активне використання цифрових

інструментів для підготовки висококваліфікованих економістів;

- дистанційне навчання, зокрема в умовах воєнного стану в Україні, стало важливою складовою сучасної освіти, що дозволяє адаптувати викладання статистичних дисциплін за допомогою інтерактивних платформ та онлайн-інструментів, хоча й вимагає високого рівня самодисципліни, мотивації та організації для забезпечення ефективного навчального процесу;

- використання кейс-методу в рамках STEM-освіти сприяє розвитку компетентностей студентів, покращуючи їх здатність вирішувати реальні проблеми та адаптуватися до вимог сучасного ринку праці через інтеграцію науки, технологій, інженерії та математики в навчальний процес;

- скорочення гуманітарних дисциплін у навчальних планах закладів вищої освіти, зокрема філософських та релігійознавчих предметів, обмежує можливості студентів для розвитку критичного мислення та культурного розуміння, що необхідне для ефективного вирішення складних соціальних і професійних проблем;

- успішне професійне становлення студентів закладів вищої освіти залежить не лише від теоретичних знань, але й від здатності ефективно застосовувати їх у практичних ситуаціях, що підкреслюється важливістю інтерактивних методів навчання, зокрема тренінгів, які сприяють розвитку компетентностей та готовності до реальних професійних завдань;

- дані про індикатори екологічного та соціального впливу, а також схвалені управлінські рішення в контексті реалізації концепції сталого розвитку активно обговорюються в професійних і наукових колах, що сприяє розробці відповідних навчальних програм для спеціальності 071, орієнтуючись на вимоги міжнародних стандартів і національних стратегій;

- криза, викликана пандемією COVID-19 та війною в Україні, змусила освіту адаптуватися до дистанційного формату, що сприяло розвитку автономії студентів, яка є важливою для ефективності навчання, зокрема через використання онлайн-навчання як інструменту для стимулювання самостійності та відповідальності в освітньому процесі;

- соціальна робота в умовах сучасного суспільства набуває значення через зростання соціальних проблем і потребу у кваліфікованих фахівцях, що вимагає вдосконалення професійної підготовки, мотивації здобувачів та адаптації освітніх методів до реальних умов соціальної діяльності;

- інноваційний розвиток в освіті, зокрема через студентоцентроване навчання, орієнтоване на активну участь студентів у процесі здобуття знань, сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до нових вимог ринку праці та розвивати ключові навички, зокрема критичне мислення і міжкультурну компетентність;

- індивідуальна робота зі студентами на кафедрі Загальної економічної теорії та економічної політики сприяє формуванню професійних компетенцій, розвитку самостійності та творчого мислення, що підвищує якість підготовки майбутніх фахівців і забезпечує їхню ефективну адаптацію до професійної діяльності;

- студентоцентроване навчання, що акцентує увагу на індивідуальних потребах студентів, впроваджує нові методи освітнього процесу, зокрема дистанційне навчання та інтерактивні технології, що сприяє розвитку компетенцій, критичного мислення та самостійності студентів у формуванні власної освітньої траєкторії;

- для досягнення високої науково-практичної підготовки майбутніх фахівців необхідно вдосконалити підходи до організації самостійної роботи студентів, забезпечивши індивідуалізацію навчального процесу, розвиток їх творчих здібностей та мотивації до безперервного набуття знань, враховуючи їх інтереси та потреби;

- сучасна освітня парадигма для підготовки фахівців туристичної галузі акцентує увагу на студентоцентрованому підході, який орієнтує навчальний процес на індивідуальні потреби студентів, активне включення їх у навчання, розвиток практичних навичок і критичного мислення, що забезпечує високоякісну підготовку до професійної діяльності в умовах змінюваного ринку праці;

- оновлення освіти в умовах глобальних змін є ключовим завданням для підготовки

зростаючого покоління до життя в нових умовах, що вимагає розвитку інноваційних компетентностей викладачів та вдосконалення системи вищої освіти, орієнтуючи її на практичні навички, адаптацію до вимог ринку праці та забезпечення конкурентоспроможності випускників;

- інтеграція Цілей сталого розвитку у викладання іноземних мов сприяє формуванню екологічно свідомих, соціально відповідальних і культурно компетентних фахівців, забезпечуючи розвиток мовної компетенції через міждисциплінарні підходи, проєктне навчання, кейс-методи та цифрові технології;

- використання проєктних технологій у навчанні іноземної мови за студентоцентризованим підходом сприяє розвитку індивідуальних здібностей студентів, формуванню необхідних компетенцій та забезпеченню оптимальних умов для самореалізації у професійному середовищі;

- широка доступність інформаційних технологій і зростаючий обсяг фальсифікованої інформації в Інтернеті актуалізують проблему інформаційної безпеки у викладанні соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі, що вимагає надання студентам надійних джерел та навчання критичному ставленню до онлайн-інформації;

- підготовка студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» потребує комплексного підходу, що поєднує знання з економіки, лінгвістики та психології, а також залучення до міждисциплінарних досліджень, зокрема через вивчення емоційного інтелекту та його впливу на професійну діяльність;

- проєктна діяльність є ефективним способом розвитку критичного мислення у студентів, оскільки вона сприяє глибокому аналізу інформації, оцінці різних думок та формулюванню обґрунтованих висновків, що вимагає розвитку аналітичних, креативних та дослідницьких навичок;

- цифровізація та потреби сучасної армії вимагають нових методів підготовки офіцерів, зокрема через інтеграцію практично орієнтованих фізико-математичних дисциплін та використання інноваційних методів активного навчання, що підвищує пізнавальну активність курсантів;

- компетентність включає здатність успішно соціалізуватися, навчатися та провадити професійну діяльність, зокрема через оволодіння спеціальними знаннями та навичками, що необхідні для застосування економіко-математичних методів у прогнозуванні та аналізі ринкових процесів;

- в умовах воєнного стану та кадрової кризи впровадження компетентнісно-орієнтованих завдань в навчальний процес є необхідним для досягнення високих результатів у підготовці фахівців, які відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій та забезпечують ефективне професійне зростання;

- метод кейсів є ефективним інструментом навчання, який сприяє розвитку як лівопівкульних, так і правопівкульних пізнавальних процесів студентів, активізуючи їх комунікативні, аналітичні та творчі здібності для розв'язання практичних завдань;

- формування навичок самостійної роботи студентів є ключовим аспектом сучасного освітнього процесу, який сприяє розвитку критичного мислення, самоорганізації та професійної компетентності, вимагаючи комплексного підходу до організації навчання та використання інноваційних методів;

- кейсовий метод є ефективним інструментом активізації самостійної роботи студентів з дисципліни «Міжнародна економіка», оскільки сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, професійних компетенцій та навичок роботи в умовах невизначеності, підвищуючи мотивацію до навчання та забезпечуючи практичне застосування теоретичних знань;

- студентоцентризований підхід у сучасній освіті сприяє розвитку практичних навичок і відповідальності студентів, однак його ефективність залежить від чітких рамок взаємодії з викладачем, прозорості комунікації та зосередження на процесі навчання, що запобігає викривленню концепції та підвищує якість освіти;

– екологічна освіта та виховання молоді є ключовими для формування екологічної культури, свідомості та відповідального ставлення до природи, що сприятиме сталому розвитку та вирішенню екологічних проблем у майбутньому;

– педагогічний коучинг є сучасною технологією освітньої взаємодії, що сприяє розвитку автономії студентів, їхньої мотивації до самонавчання та формуванню професійної компетентності через використання індивідуальних освітніх траєкторій і новітніх педагогічних підходів;

– оптимізація навчання граматики англійської мови у закладах вищої освіти передбачає алгоритмізацію процесу засвоєння правил, що сприяє розвитку граматичної компетентності, автоматизації мовленнєвих навичок і підвищенню загального рівня володіння мовою;

– інтерактивні методи навчання відіграють ключову роль у підготовці майбутніх учителів біології, сприяючи розвитку професійних компетентностей, критичного мислення, креативності та інтеграції теоретичних знань із практикою;

– в умовах воєнного стану підвищення рівня підготовки фахівців у сфері геодезії та землеустрою набуває особливого значення, зокрема через стрімкий розвиток супутникових технологій і дистанційного зондування Землі, що сприяє ефективному моніторингу навколишнього середовища та оптимізації управлінських рішень;

– сучасна модель освіти орієнтується на студентоцентризм, що забезпечує формування індивідуальних освітніх траєкторій, розвиток професійних компетентностей та ефективну практичну підготовку студентів економічних спеціальностей через співпрацю з роботодавцями й застосування інноваційних методів навчання;

– ігрова компетентність є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх вихователів, оскільки гра є основним засобом розвитку дошкільників, а ефективна організація ігрової діяльності сприяє їхньому когнітивному, емоційному та соціальному становленню;

– сучасні освітні тенденції вимагають інтеграції анімаційної діяльності в підготовку майбутніх учителів фізичної культури, що сприяє розвитку професійних компетентностей, креативності та організаційних навичок, необхідних для ефективного поєднання фізичної культури та активного дозвілля;

– інтеграція позитивної психології у вищу освіту сприяє підвищенню академічної мотивації, розвитку самостійного навчання, критичного мислення та внутрішньої мотивації студентів, створюючи підтримувальне середовище, яке покращує психологічне благополуччя, стимулює успіх і особистісне зростання;

– практична підготовка лікарів-інтернів, зокрема дитячих хірургів, потребує особливого підходу, де методика самооцінки та комісійного оцінювання сприяє розвитку професійних навичок, стимулює творчість і саморефлексію, а також коригує навчальний процес для досягнення високої якості підготовки;

– стрімке впровадження віртуальних технологій і кейс-методу в медичну освіту, зокрема під час дистанційного навчання, сприяє розвитку клінічного мислення, удосконаленню навичок аналізу ситуацій та підвищенню мотивації студентів до глибшого розуміння медичних дисциплін;

– формування інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх викладачів хімії здійснюється через комплексне використання практико-орієнтованих завдань, що включають групові та індивідуальні завдання, самостійну роботу та виконання завдань у реальних умовах навчання, з орієнтацією на професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»;

– викладання фізичного виховання в сучасних ЗВО потребує науково обґрунтованих методик, які сприяють самостійній роботі студентів, зокрема через визначення особистого максимального споживання кисню (МСК) за допомогою різних методів, що дозволяє оцінити рівень фізичної підготовленості та здоров'я;

– у процесі реформування системи освіти України особливу увагу слід приділяти підготовці майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної спортивної діяльності, що включає розвиток творчих, комунікативних і організаторських навичок для ефективної

реалізації інноваційних методик фізичного виховання та активного залучення здобувачів до здорового способу життя;

- в умовах інтеграції України у світову спільноту важливим є використання малих груп на заняттях з іноземних мов, оскільки це сприяє розвитку творчого потенціалу студентів, активізації мовленнєвої діяльності, покращенню комунікативних навичок та формуванню професійних компетентностей через різноманітні методи навчання.

СЕКЦІЯ 3

- Грантрайтинг є важливим інструментом залучення фінансування для освітніх і наукових проєктів, а його успіх залежить від якості підготовки заявки та відповідності вимогам грантодавців.

- Сучасний профільні ЗВО повинні створювати та удосконалювати умови для опанування здобувачами знань і навичок через проведення стажувань, практик та зустрічей з професіоналами, тренінгів особистісного та професійного зростання, що дозволить їм краще зрозуміти реалії професійної діяльності та побудувати корисні контакти для подальшого кар'єрного розвитку.

- Креативність науково-педагогічних працівників ЗВО, це: розуміння того, що навчання має бути цікавим, захоплюючим, приємним, а змагання та нагороди / оцінки не мають сприймаються як головні цілі. Необхідно заохочувати спілкування, можливість робити внески та експериментувати з новими ідеями.

- В Україні стандартами державної мови як іноземної буде для фахівців з мови додатковим фонетичним, лексичним, граматичним, стилістичним ресурсом інтеграційних процесів у міжнародний мовний простір.

- Ключовими напрямками розвитку викладачів є формування цифрових навичок, інтеграція сучасних технологій у навчальний процес, впровадження механізмів академічної доброчесності та підготовка до ефективного використання ІІІ як допоміжного інструменту. Такі ініціативи сприяють розвитку сучасного освітнього середовища, забезпечують адаптацію викладачів до змін та підвищують їхню професійну майстерність.

- Інноваційні стратегії професійного розвитку викладачів у сучасному освітньому середовищі:

- *Підтримувати* академічну мобільність викладачів через участь у міжнародних програмах обміну, стажуваннях у провідних університетах та наукових конференціях.

- *Інтегрувати* сучасні технології, зокрема штучний інтелект, віртуальну та доповнену реальність, аналітику навчальних даних, для персоналізації та підвищення ефективності освітнього процесу.

- *Розвивати* навички командної роботи, лідерства та ефективної комунікації серед викладачів, сприяючи їхній участі у міждисциплінарних проєктах і співпраці з бізнесом та громадськими організаціями.

- *Забезпечити* підтримку інноваційних стратегій на інституційному рівні через фінансування освітніх ініціатив, стимулювання участі у міжнародних програмах та впровадження нових форм організації навчального процесу.

- У цілому нині – необхідна комплексна реформа ЗВО, що охоплює зміну ролі викладача, зміст та методи навчання.

- У тематику наступної конференції можна включити напрямок: «Інтеграція української науки і освіти у глобальний інформаційний простір», або «Використання міжнародного досвіду у забезпеченні конкурентоздатності вищої освіти в Україні».

СЕКЦІЯ 4

- з удосконаленням алгоритмів штучного інтелекту, розширенням доступу до інтернету та інтеграцією нових технологій здобувачі зможуть ще краще орієнтуватися у світі професій та знаходити свій шлях. У майбутньому, роль технологій у профорієнтації лише зростатиме, забезпечуючи ще більше можливостей для розвитку молоді;

- рекомендовано для забезпечення стійкості освітніх закладів важливо розробити ефективні фінансові стратегії, впроваджувати AI-технології, змішані моделі фінансування та підвищувати кібербезпеку, це допоможе адаптуватися до швидких змін і забезпечити якісну освіту в цифрову епоху;

- акцентувати увагу на розвитку цифрової грамотності серед здобувачів для ефективного використання технологій у навчальному процесі. Викладачам постійно підвищувати свою кваліфікацію, удосконалюючи навички використання сучасних цифрових інструментів і методик, зокрема, у навчальному процесі;

- зроблені висновки, що грамотна взаємодія цифрового лідерства із системою стратегічного управління закладів вищої освіти забезпечить її ефективний та конкурентоспроможний розвиток на ринку освітніх послуг в умовах цифрової економіки;

- рекомендовано, при використанні штучного інтелекту в освітній діяльності важливо дотримуватись етичних міркувань. Передусім забезпечити конфіденційність та захист даних здобувачів при використанні ШІ-інструментів. Уникнення використання ШІ-інструментів, які можуть містити упередження або дискримінацію. Нести відповідальність за рішення, прийняті ШІ-інструментів та забезпечити прозорість їх роботи;

- активізувати інноваційну складову діяльності ОНЕУ з залученням широкого кола викладачів та здобувачів;

- вживання заходів для подолання ризику цифрової нерівності, забезпечивши доступ до технологій для соціально незахищених груп населення та розвивати навички, необхідні для користування цими технологіями.

З М І С Т

	Стор.
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	3
СЕКЦІЯ 1. ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	4
Shekhovtsova-Burianova Viktoriia Education as a tool of cultural diplomacy and formation of national identity	5
Жарікова О. Б., Пашенко О. В. Ефективний менеджмент освітньої діяльності та інтелектуалізація праці науково-педагогічних працівників як основа забезпечення якості вищої освіти	7
Пелешишин Р. М. Особливості розвитку освіти в умовах російської агресії	10
Беспалов В. М., Носаченко О. А., Обнявко О. В. Чинники успішного менеджменту освітньої діяльності для забезпечення якості вищої освіти в умовах конкурентного середовища	12
Павелко І. І., Моторний В. О., Великсар С. А. Інтелектуальні якості й професійна компетентність особистості майбутнього офіцера	16
Корольова Т. С., Перепельчук Т. В. Сучасні питання підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти	19
Курганська Е. І. Менторство та коучинг як інноваційна модель розвитку науково-педагогічної компетентності викладачів у системі вищої освіти	21
Збрицька Т. П. Ефективне управління плануванням й обліком навантаження науково-педагогічних працівників: ключовий елемент сучасної освітньої системи	23
Вернудіна І. В. Філософська парадигма особистісно орієнтованої системи освіти в ЗВО України	27
Шинкаренко В. М. Особливості впровадження в освітній процес деяких розпорядчих документів	29
Поляковська О. О. Стратегічні пріоритети вищої освіти України та Європейського Союзу: теоретико-практичні аспекти	31
Васютинська Л. А., Слатвінська М. О. Інтерактивні методи навчання у контексті студенто-центричного підходу	33
Kurhanska Eleonora 5 key aspects of successful public speaking in research and teaching	35
Баранова В. Г. Вплив інформаційного забезпечення навчального процесу на якість підготовки фахівців	37
Жданова Л. Л. Наукова робота студентів як засіб удосконалення підготовки фахівців в умовах інформаційного суспільства	39
Андріанова І. І. Доцільність та перспективи використання великих даних (Big Data) для моніторингу та аналізу результатів навчання у ЗВО	40

Чжен М., Шумський О. Л.	
Особливості систем професійно-технічної освіти розвинених країн світу	42
Богайчук В. О.	
Розвиток інноваційної компетентності сучасного педагога професійної школи	44
Сторожук О. В., Попов В. В.	
Виклики цифровізації та адаптація освіти до ринку праці	46
Добриніна Л. В.	
Сприятливе освітнє середовище у вищому навчальному закладі	48
Видобора Володимир, Кожухар Анастасія	
Сучасні форми профорієнтаційної роботи в умовах воєнного стану	50
Бондаренко П. В.	
Інноваційна система трансферу знань	53
Погорєлова Т. В.	
Інструменти та механізми підвищення якості освіти у сфері бізнес-аналітики	56
Масюк Н. О., Заліпуха А. Г.	
Інтеграція штучного інтелекту в освітні процеси: можливості та виклики	57
Лебедєв І. В.	
Деякі аспекти активізації самостійної роботи студентів	59
Березорудський А. М.	
Наукометрія в Гугл Академії: практичні аспекти підвищення цитувань	61
Чусова О. М.	
Професійне здоров'я як соціально-психологічний чинник ефективної професійної діяльності науково-педагогічних працівників	64
Луньова О. К., Мануїлова К. В., Несененко П. П.	
Роль Big Data під час підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування	67
Курганська Е. І.	
Сучасні аспекти використання практичних інструментів та практик Mindfulness для підвищення концентрації уваги та емпатії в освітній діяльності	69
Палієнко С.О.	
Вплив ефективного менеджменту на формування конкурентноспроможних фахівців природничих спеціальностей	71
Санакуєв М. Г.	
Аналітична діяльність наукових підрозділів бібліотек та її вплив на освітні процеси	72
Петровська О. М.	
Професійний розвиток викладачів як елемент ефективного менеджменту освітньої діяльності	74
Несененко П. П. Освітній менеджмент: поєднання інтелектуальних технологій та творча складова викладача	76
СЕКЦІЯ 2. СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ: СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ, ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	77
Ahibalova T. M.	
Integrating student-centered teaching for enhanced learning outcomes and quality in higher education	78
Пасічніченко А. В., Ковалевська Н. В.	
Студентоцентроване навчання як основа для збереження психічного здоров'я здобувачів освіти в умовах ЗВО	81
Мірошніченко І. С.	
Особливості студентоцентрованого підходу в освіті впродовж життя	83

Левандовська Ханна, Лоханова Н. О.	
Формування soft-skills у процесі підготовки фахівців вищої освіти	85
Шмиголь М. Ф., Юшкевич Ю. С.	
Культурологічна складова освіти як чинник досягнення програмних результатів навчання в контексті інтеграційних процесів	87
Кир'язова Т. О.	
Особливості освітнього процесу в умовах воєнного стану	90
Павелко І. І., Луханін В. В., Нелюб О. А.	
Випереджальне навчання в умовах військового вишу	92
Тодорова Л. В.	
Міжкультурна комунікативна компетенція: шлях до порозуміння та успіху в глобалізованому світі	95
Ван Сін	
Розвиток дизайну візуальної комунікації в Україні та Китаї	96
Levkin D.	
Features of student-centered learning in higher education institutions of Ukraine	97
Уханова І. О.	
Навчання через дослідження в контексті досягнення цілей сталого розвитку в вищій економічній освіті	98
Семенова К. Д.	
Методичні аспекти студентоцентрованого підходу до навчання	101
Дужик Н. С.	
Особливості формування цифрової особистості у ЗВО	103
Давиденко І. В.	
Методики впровадження ефективного змішаного навчання в освітній процес ЗВО ...	104
Мельник В. М.	
Методологічні проблеми викладання ключових понять теорії та історії держави	106
Бицюра Ю. В.	
Модернізація змісту освітніх програм з економічних спеціальностей у контексті необхідності вивчення теорії нерациональної поведінки споживача в сучасних умовах	110
Іоргачова М. І., Коцюрубенко Г. М.	
Сучасні технології навчання як необхідна умова отримання здобувачами необхідних компетенцій	113
Турчак О. М.	
Сучасні тенденції інтерактивного навчання української мови для професійної підготовки у вищій школі	114
Доброносова Ю. Д.	
Аретологічна ціннісна основа викладання філософських дисциплін у закладах вищої освіти в часи війни	116
Олендер К. П.	
Використання кейс-методу під час занять англійської мови за професійним спрямуванням з майбутніми фахівцями у сфері логістики	119
Тарасова К. І., Сало Я. В., Новак Г. В.	
Студентоорієнтоване навчання: основні аспекти та рекомендації	121
Khmyzova O.	
How to improve analytical writing skills in esp learning	123
Вітер І. М.	
Особливості реалізації студентоцентрованого підходу у вищих навчальних закладах	125
Шинкаренко Л. В., Воропай Н. Л.	
Сучасні технології викладання математики здобувачам економічного профілю	128

Кошельок Г. В., Орленко О. М.	
Проблемно-орієнтоване навчання для здобувачів закладів вищої освіти	130
Кравченко В. Ю., Добридень О. В.	
Закономірності розвитку м'яких навичок в освітньому процесі	132
Рум'янцева К. Є.	
Використання цифрових технологій у математичній підготовці студентів економічних ЗВО	134
Милашко О. Г.	
Особливості викладання статистичних дисциплін в умовах дистанційного навчання	137
Ван Чжо	
Соціально-компетентнісний аспект дизайну візуальної комунікації	138
Ольвінська Ю. О., Самотєнкова О. В.	
Організація самостійної роботи здобувачів за індивідуальною траєкторією навчання	139
Дяченко Л. А.	
Кейси та їх роль у підвищенні конкурентоздатності фахівців на ринку праці	141
Мошенський О. С.	
Гуманітаризація вищої освіти – один із шляхів підвищення її якості	143
Чернишова Л. В., Обнявко О. В.	
Реалізація студентоцентрованого вектору у досягнення програмних результатів навчання освітньо-професійної програми «Маркетинг та міжнародна логістика» в умовах сучасних освітніх викликів	144
Пінті А. В.	
Місце тренінгових форм навчання в освітньому процесі ЗВО	147
Сиротенко Н. А.	
Особливості навчання здобувачів спеціальності 071 в контексті реалізації концепції сталого розвитку	149
Шикіна О. В., Ремігайло І. Ю.	
Інтеграція практико-орієнтованих курсів у навчальний процес як засіб досягнення програмних результатів навчання	152
Вєтрова І. М., Потапчук С. С.	
Автономія в онлайн-навчанні у вищій освіті	154
Сорока О. В.	
Формування професійної мотивації здобувачів спеціальності «Соціальна робота» ...	156
Молчанова К. К., Лупаренко С. Є.	
Студентоцентроване навчання: застосування інтерактивних методів навчання	159
Макуха С. М.	
Роль індивідуальної роботи із студентами в освітньому процесі	161
Щубелка Н. В.	
Методологічні засади студентоцентрованого навчання	163
Тарасевич Н. В.	
Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів вищої освіти	164
Єпик Л. І.	
Концепція студентоцентрованого підходу у підготовці майбутніх фахівців туристичної справи	165
Балута Т. П.	
Формування компетентностей викладача в сучасних реаліях	167
Корольчук Л. В.	
Міждисциплінарний підхід та інтеграція цілей сталого розвитку у вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням	168
Білан Н. М.	
Реалізація студентоцентрованого підходу на заняттях з іноземної мови у контексті використання проектних технологій навчання	170

Щербина Н. Ф. Інформаційна безпека у процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі	173
Шикіна О. В., Дикий П. Д. Дуальна освіта як ефективний інструмент студентоцентрованого навчання: досвід реалізації проєкту RapidSkills	174
Галашова О. Г. Дослідження впливу емоційного інтелекту на ефективність командної взаємодії у процесі навчання фахових дисциплін студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)»	176
Ульянова В. О., Миронова Л. А., Григораш В. С. Розвиток критичного мислення у здобувачів через проєктну діяльність	177
Єрмакова О. А. Інтеграція цілей сталого розвитку у спецкурси магістрів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»	179
Козубцова Л. М. Інноваційні методи викладання фізико-математичних дисциплін у ВВНЗ	180
Кирилова Л. О. Формування професійних компетентностей студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення математичних дисциплін	182
Внукова Н. М. Застосування компетентнісно-орієнтованих завдань у навчальному процесі	184
Кочевой М. М., Обнявко О. В. Студентоцентрований підхід у практичній підготовці здобувачів вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг»	185
Король Т. В., Іккерт О. В. Метод кейсів у навчанні студентів із різною функціональною асиметрією півкуль головного мозку	188
Воронова О. В. Самостійна робота студентів як важлива складова формування особистості майбутнього фахівця	190
Засць М. А., Мельнік К. С. Виконання кейсових завдань як інструмент активізації СРС з дисципліни «Міжнародна економіка»	193
Білоус К. І. Індивідуальні завдання на реальних даних	195
Манішевська Н. М., Шумигай І. В. Гурткова робота в системі екологічного виховання фахових молодших бакалаврів ...	197
Волік Н. М. Педагогічний коучинг – сучасна технологія викладання в освіті дорослих	199
Бадюл Л. М. Оптимізація навчання англійської граматики: від правил до розумного осмислення ..	202
Васильєва С. О., Наточій С. С. Використання інтерактивних методів навчання у ЗЗСО при підготовці майбутніх вчителів біології	203
Сахно Є. Ю. Особливості підготовки здобувачів вищої освіти з дисципліни «Фотограмметрія та дистанційне зондування»	205
Перерва С. О. Інноваційні методи навчання як засіб формування креативності у майбутніх вчителів ЗЗСО	207

Шафорост Ю. А. Едьютейнмент як інноваційна методика студентоцентрованого підходу у викладанні хімії	209
Браславська Н. В., Браславський І. О. Фізична культура в житті студентів спеціальної медичної групи	211
Sovhar O. M. Application of flipped learning in language teaching	213
Омелько М. А. З досвіду реалізації студентоцентризму в процесі організації виробничої практики ...	215
Ковалевська Н. В., Пасічніченко А. В. Формування ігрової компетентності у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку	217
Бойко П. В. Проблема підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до організації анімаційної діяльності	219
Соляник Є. С., Католиченко А. В. Формування професійних цінностей на заняттях з іноземної мови	221
Стрижак Д. О. Студентоцентрований практико-орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів хімії	222
Літніх М. С. Використання елементів позитивної психології як засіб для мотивації студентів у досягненні програмних результатів навчання	223
Спахі О. В., Макарова М. О., Свєкатун В. М. Оптимізація підготовки лікарів-інтернів дитячих хірургів: методика оцінювання практичних навичок	225
Пивоваров О. В. Застосування кейс-методу у викладанні клінічних дисциплін	227
Криворучко А. В., Шиян Н. І. Практико-орієнтовані завдання для формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів хімії	228
Копа В. М. Науково-методичні поради щодо викладання фізичного виховання в закладах вищої освіти України	230
Голенкова А. С. Ключові аспекти діяльнісно-творчого компоненту у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційної спортивної діяльності	232
Погодіна М. Ю. Використання навчання в малих групах на заняттях іноземною мовою	234
Яременко Л. І., Пятов М. І. Моніторингові опитування студентів як інструмент студентоцентрованого підходу	236
Лапіна І. С. Студентоцентроване навчання в організації освітнього процесу	238
СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	240
Shragina L. I. A change of conceptual basis education systems at the current stage of community development	241
Подвальна Н. Е., Самострол С. В. Інноваційна культура у вищій освіті	244

Домбровська С. О.	
Грантрайтинг як інструмент розвитку професійної компетентності викладачів у закладах вищої освіти	247
Курганська Е І.	
Впровадження методики змішаного навчання як інструменту реалізації інноваційних моделей в науково-педагогічній роботі викладачів	249
Скібіна О. В.	
Інноваційна компетентність як складова професійної діяльності викладача ЗВО	252
Пивоваров В. М.	
Особливості застосування стандартів НАТО з мови для підготовки правоохоронців ...	254
Шикіна О. В., Павлоцький В. Я.	
Використання інноваційних освітніх підходів у викладанні як чинник підвищення професійної компетентності викладачів	255
Дерев'янка С. П.	
Розвиток емоційного інтелекту викладачів як складової їхньої науково-педагогічної компетентності	257
Старенька О. М.	
Інноваційні технології в освіті: вплив цифровізації на процеси навчання та виховання у здобувачів вищої освіти	259
Єпик Л. І., Петренко Н. М.	
Міжнародне стажування викладачів як засіб вдосконалення викладацьких практик ..	261
Антонюк О. І.	
Модель формування коучингової компетентності викладачів закладів освіти	263
Нєчева Н. В.	
Інноваційні стратегії професійного розвитку викладачів	266
Кулікова Є. О.	
Роль Ради молодих учених при МОН України у розвитку професійного потенціалу молодих викладачів	267
Яцишина А. М.	
Сім'я і стосунки в умовах війни: виклики, втрати, відновлення та роль інноваційних технологій	269
Заволока С. І.	
Зміст і структура професійної компетентності викладача закладу вищої освіти	271
Кір'янова М. С.	
Емоційна компетентність як ключовий фактор підвищення ефективності викладацької діяльності	273
Полякова Г. А.	
Адаптивний розвиток професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти	276
Семенова В. Г.	
Особливості сучасних інноваційних освітніх технологій	278
Пундєв В. В.	
Креативність науково-педагогічних працівників ЗВО: особливості особистості та практики	280
Сергєєва О. С.	
Вплив соціально-економічних чинників на кар'єрні орієнтації здобувачів ЗВО	283
Курганська Е І.	
Рефлексивна практика як компонент науково-педагогічної компетентності	285
Гусенко О. С.	
Застосування інноваційних методів навчання при викладанні дисципліни «Міжнародний бізнес»	287

Танасюк І. М.	
Використання кейс-методу задля покращення підготовки магістрів за програмою «Економіка та стратегія розвитку підприємства»	289
Бедрадіна Г. К., Нездоймінов С. Г.	
Комунікативна компетентність викладача ЗВО як об'єкт наукового дослідження	291
Давидченко І. Д.	
Інноваційні моделі розвитку лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти	293
Деркач Ю. Б.	
Загрози та можливості використання штучного інтелекту у закладах вищої освіти ...	296
Сичова К. В.	
Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх вчителів економіки	297
Штанько О. Д., Долбілов Д. М.	
Застосування технічного експерименту під час підготовки інженерів програмного забезпечення	300
Дербак О. В., Чень Цюньцун	
Професійні цінності майбутнього вчителя	301
Спахі О. В., Лятуринська О. В., Свєкатун В. М.	
Методики та перспективи дистанційної освіти в дитячій хірургії	303
Твердохлєбова Н. Є.	
Підготовка фахівців з охорони праці у сучасних умовах	305
СЕКЦІЯ 4. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	307
Часєнкова О. К.	
Диджиталізація як модернізація вищої освіти у ХХІ столітті	308
Ковальська Н. А.	
Цифрова трансформація як запорука розвитку суспільства	310
Бажан С. П., Федько С. О., Яценюк Л. В.	
Діджиталізація як визначальний чинник розвитку освіти в сучасних умовах	312
Камінський Р. Ф., Дзевульська І. В., Гайдай О. С.	
Діджиліталізація навчання в умовах військових дій	315
Жердецька Л. В.	
Фінансові ризики та виклики цифрової трансформації освіти	316
Єсіна О. Г.	
Діджиталізація навчальних процесів: виклики та можливості для учасників освітньої діяльності	318
Борисенко Д. В.	
Віртуалізація навчального процесу: сучасні виклики та перспективи розвитку	321
Грималюк А. В., Сухова Т. Л.	
Діджиталізація вищої освіти: сучасні переваги	323
Patlatoi Oleksandr, Gawel Aleksandra	
Digital business simulation games as a teaching method of higher education in wartime ...	326
Шикіна О. В., Кузнєцова О. В.	
Діджиталізація освітнього процесу в рамках дуальної освіти	329
Iurchenko Maryna	
Knowledge economy in Ukraine: problems and prospects	331
Москалюк М. М., Лень А. В., Москалюк Н. В.	
Діджиталізація освіти: сучасні виклики та перспективи для закладів вищої освіти ...	334

Васюк І. В.	
Проблема формування компетентнісного підходу у вищій освіті в умовах глобалізованого світу	337
Гострик О. М., Крук В. М.	
Оптимізація освітніх процесів за допомогою штучного інтелекту	340
Matviienko L. H., Khomenko L. H	
The effectiveness of digital tools in blended learning	344
Коваленко В. В.	
Цифрове лідерство в системі стратегічного управління закладами вищої освіти	346
Левківська Л. В.	
Змішана модель навчання у закладах вищої освіти України в умовах воєнного стану	348
Жарікова О. Б., Пашенко О. В.	
Діджиталізація систем та технологій навчання у закладах вищої освіти в сучасних умовах	350
Орлов Є. В., Шинкаренко В. М.	
Сучасне програмне забезпечення курсу аналізу даних для студентів економічних спеціальностей	353
Познанська І. В.	
Вплив діджиталізації освіти на формування сучасних соціально-трудових відносин	355
Няньчук Н. Ю.	
Використання штучного інтелекту в освітній діяльності	358
Кретьова О. І.	
Зарубіжний досвід впровадження цифрових технологій в організацію процесу надання освіти в ВНЗ	360
Ганган Ю. С.	
Фабінг та відчуття самотності у молодого покоління	362
Симоненко С. П.	
До питання про визначення критеріїв ефективності застосування інформаційних технологій в освітньо-інформаційному просторі	364
Черкашина Т. В.	
Штучний інтелект у створенні презентацій: переваги і недоліки	366
Кетков Р. О., Онищенко С. В.	
Впровадження цифрових технологій в освітній процес підготовки фахівців енергетичної галузі	368
Зимович Ю. А.	
Використання мультимедійного контенту сучасних засобів масової інформації на заняттях з іноземної мови в закладах вищої освіти	370
Дубовик О. Ю.	
Сучасні технології профорієнтації студентів	372
Острецова Т. О., Юнда В. В.	
Стримінгові сервіси як інноваційний інструмент розвитку музичної освіти	374
Галацин К. О., Фещук А. М.	
Методичний потенціал медіазасобів у формуванні в майбутніх інженерів англомовної комунікативної компетентності	376
Побережна К. А.	
Діджиталізація вищої освіти в Україні в умовах сучасних викликів	379
Балик А. В.	
Цифрова трансформація професійної підготовки вчителів інформатики: можливості штучного інтелекту	382
Златіна К. Л.	
Діджиталізація як інноваційний підхід до вивчення іноземних мов студентами ЗВО ...	385

Петренко Н. М.	
Використання новітніх технологій у підготовці студентів історичних спеціальностей	387
Куклінова Т. В., Куклінова С. І.	
Штучний інтелект у кібербезпеці енергетики: освітній аспект	389
Чурсінов Д. Г.	
ІІІ-грамотність як складова інформаційно-цифрової компетентності вчителя	390
Євсєєв Ю. О., Сулятицька Т. В.	
Цифрові технології в навчальному процесі: доступність і ефективність	391
Артемчук Л. М.	
Переваги та недоліки впровадження діджиталізації в освітній процес	393
Спахі О. В., Макарова М. О., Свєкатун В. М.	
Впровадження інформаційних технологій у викладанні дитячій хірургії	394
Жохова М. С., Циганок Є. Ю.	
Цифрова трансформація навчального процесу у закладах вищої освіти: досвід Київського національного університету імені Тараса Шевченка	396
Романюк О. Н., Ціхановська О. М.	
Роль комп'ютерних ігор в маркетингу	399
Скляр Б. Е.	
Інтерактивні технології навчання як засіб формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів	402
Гавриш І. Л.	
Педагогічна підтримка учнів у змішаному навчанні: підготовка майбутніх учителів інформатики	404
Шевчук М. О.	
Безпека технологій штучного інтелекту	406
Клєба А. І.	
Цифрові технології у фаховій підготовці майбутніх учителів	408
Пахольчук О. П., Кокоркін О. Д., Романова К. Б.	
Використання інтерактивних технологій в комплексі підготовки майбутніх фахівців з дитячої хірургії у закладах вищої освіти	410
Кін О. М., Жень Фушен	
Проблеми реалізації принципів академічної доброчесності при підготовці фахівців мистецького профілю в закладах вищої освіти КНР в умовах цифровізації	412
Ма Кай	
Сучасні вимоги до дизайн-освіти в КНР в умовах цифровізації	413
Даниліна С. О.	
Цифровізація технологій навчання: сучасний тренд та вимоги сьогодення	414
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА ТЕМАТИЧНИМИ НАПРЯМКАМИ РОБОТИ УЧАСНИКІВ VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ» ВІД 7.03.2025 РОКУ	417

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції)

6-7 березня 2025 р.